BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8
13 — B
7

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

MEDULLA
THEOLOGIÆ MORALIS,

FACILI, AC PERSPICUA METHODO
reſolvens caſus conſcientiæ.

EX VARIIS PROBATISQUE AUCTORIBUS
Concinnata.

A R. P. HERMANNO BUSEMBAUM, E SOCIETATE IESU
S. Theologiæ Licentiato.

Pœnitentibus æquè, ac Confeſſarijs perquàm vtilis.

EDITIO VLTIMA RECOGNITA, ET AB INNUMERIS, quæ in præcedentibus irrepſerant, mendis, ſedulo repurgata.

CVI ACCESSERVNT
TRACTATUS BULLÆ SANCTÆ CRUCIATÆ,
necnon opiniones Damnatæ à Ss. PP. Alexandro VII. & Innocentio XI. ſuis repoſitæ locis, & hoc aſteriſmo * notatæ.

ADIECTUS EST IN FINE OPERIS CATHALOGUS omnium opinionum Damnatarum à Ss. PP. Innocentio X. Alexandro VII. Innocentio XI. & Alexandro VIII.

Anno 1692.

BIBL. DOM. PROF. ROM.
IHS

CVM PRIVILEGIO REGIS.

MADRITI; Ex Typographia Bernardi à Villa-Diego Regis; ac Diuini Officij Typographi.

Sumptibus Floridi Aniſſon, Familiaris, & Notarij Sancti Officij Inquiſitionis, & Bibliopolæ.

Digitized by Google

APPROBATIO REVERENDISSIMI P. BARTHOlomæi Alcazar S. I. olim Regiorum in Imperiali Collegio Matritenſi Studiorum Præfecti, nunc verò Collegij Conchenſis Rectoris emeriti, eiuſdemque Diœceſeos Examinatoris Synodalis.

IVſſu Illuſtris D. D. Ildephonſi Portillo & Cardòs Regiæ diſtrictique Matritenſis Vicarij, Officialis Toletani, &c. Vidi *Medullam Theologiæ Moralis R. P. Hermanni Buſembaum*, ex noſtra Ieſu Societate viri in paucis Iuris, quod ad Mores ſpectat, conſultiſsimi. Seu vidi potiùs aptis *Medullæ* interjectas locis *Propoſitiones à Summis Pontificibus Alexandro VII. & Innocencio XI. annis* 1665. 1666. 1679. *damnatas*. Nec me cœtero qui tanti Operis cenſorem agere liceret, nec tanti Scriptoris laudatorem, expediret. Nam ſcommatis meritò ſuggillarer, ſi, humi qui repo, Herculem cothurnatum metiri aggrederer. Riſu omnium exciperer, ſi dare Alcinoo poma, mari aquam infundere, ſidera cœlo addere, Soli lumen inferre præſumerem. Nullius, niſi inſipientis, calculo non probatur; nullius, niſi illiterati, præconio non celebratur *Hermannus*. Propoſitiones porrò illæ in eximij huius operis latina editione deſiderabantur; quibus eidem operi non exigua commendatio accedet. Quippè quarum ſano ſenſui ita fuiſſe præconforme legentibus apparebit, vt nullibi ſtilum in eo vertere, ſeù palinodiam (quòd vulgò aiunt) occinere opus fuerit. Interjectias ergo ſingulatim diſcuſsi, & vix in vocibus vllam ab Autographo; nullam in ſenſu à mente Pontificia diſcrepantiam reperi. Quamobrem, vt ita in *Medullam* diſtributa prælo committantur, facultatem concedi poſſe iudico. Matriti in Collegio Imperiali Societ. Ieſu 3. Decembris, anni Domini 1690.

Bartholomæus Alcazar.

Digitized by Google

Licencia del Ordinario.

NOS el Licenciado Don Alonſo Portillo y Cardòs, Vicario de eſta Villa de Madrid, y ſu Partido, &c. Por el preſente, y por lo que à Nos toca, damos licencia para que ſe imprima el Libro, intitulado *Medula de la Theologia Moral*, ſu Autor el Padre Hermano Buſembaum: atento nos conſta no tener coſa contra nueſtra Santa Fè, y buenas coſtumbres. Madrid, y Diziembre quatro de mil ſeiſcientos y noventa.

Lic. D. Alonſo Portillo y Cardòs.

Por ſu mandado

Chriſtoval de Zepeda.

CEN-

CENSVRA REVERENDISSIMI P. M. Fr. Auguſtini de Ocaña, Ordinis Minimorum S. Franciſci de Paula, in celebri Complutenſium Vniuerſitate Sacræ Theologiæ Profeſſoris emeriti, Supremi Senatus Regij, Sanctæ, ac Generalis Inquiſitionis à ſecretis Conſultationibus ex munere Qualificatoris, Toletanæ Diœceſeos Synodalis Cenſoris, Prouinciæ Caſtellæ ex Prouincialis, & nunc Diffinitoris, &c.

LIbrum R. P. Hermanni Buſembaum inclyti Ieſu Societatis alumni, toties Orbi Florentem, quoties è prælis Mundo renatum, ſors adinvenit iterato mea: fuit etenim liber iſte mihi ab ſtudij mei incunabulis familiaris Valde, gratiſsimus ſemper, ſua quippè perſpicaci indagine Auctor, Montem excelſi, & diffuſi Libani conſcendit Moralem, & incorruptibilis tutarum opinionum Cedri tulit Medullam, vt à tali nomenclatura compellatio ſortiretur aptiſsima. Artificioſa methodus in faciliter conſcientiæ caſibus reſolvendis perſpicua adeo mihi fuit viſa, quod nec ſimilem fuerim expertus, nec ſequentem anxia percucurrerit exoptatio.

Luſtraverat iam conſultiſsimus vir ſua Theologiæ Moralis clara face Miniſtrorum Chriſti mentes, & Sacrorum myſteriorum Dei diſpenſatorum intellectus, quibus idonei, & habiles erant redditi, vt fuſcatas Pœnitentium vmbras procul aufugerent, & intricatiſsimos ſcrupulorum vortices diſiparent omninò, ad lucem è tenebris dividendam, gratiæque dies ſupernæ in animabus appareret iucundus, & placidus: huic revera iudicio de preſenti volumine cunctanter adhæſi, & ab vtilitatibus in Eccleſiæ agro ſeminatis, ac per indè collectis fructibus, boniſque illatis mea nuſquam intelligentia eſt dilapſa.

Aſt cum reſpicerem, ac perlegerem ipſum, & librum mendarum plagis abſolutum, lineis interpoſitis adauctum iuxta

Pro-

Propoſitiones à Ss. Pontificibus Alexandro VII. & Innocentio XI. anathemate Appoſtolico damnatas, correctum, aliiſque additionibus vtiliſsimis coaugmentatum, dum tot miris perpolitum ornatibus, tantiſque vicibus excuſſum volumen iſtud progredi intuear, mihi exponenti Salomonis encomium fari, aut exclamare fas ſit. Quàm pulchri ſunt greſſus tui in additionibus filius Principis Theologiæ Moralis! Omnes igitur Sacramentorum Chriſti Diſpenſatores (fidelis vt quiſque inveniatur Miniſter) guſtate, & videte, quàm ſuavis eſt Medulla iſta, comedite ergo volumen iſtud fama volans, quo guſtato erit in veſtrum conſcientiarum ore factum, tamquam mel dulce, in ſuaque lectione, & doctrina amaricabimini nuſquam.

Iam denique rigida cenſuræ Virga in calamo apprehenſa liber totus exacta cura eſt à me dimenſus, & in nulla littera, aut apice vllo eſt à lege vtriuſque Maieſtatis, diuinæ videlicet, & humanæ defectu diſſonus, aut exceſſu diformis, quám ob rem Regiæ Supremi Caſtellæ Senatus iuſsioni obtemperans æreis excudendi caracteribus, vt in lucem prodeat, dignum cenſeo. Ita iudico, &c. In hoc Almæ Mariæ Victricis, Ordinis Minimorum S. Franciſci de Paula Matritenſi cœtu die 13. Decembris anno à ſalute reparata 1690.

Fr. Auguſtinus de Ocaña.

Suma

Digitized by Google

Suma del Privilegio.

TIene Privilegio del Rey nueſtro Señor Luis Aniſſon, Mercader de Libros, para poder imprimir vn libro, intitulado *Medulla de la Theologia Moral*, ſu Autor el P. Hermano Buſembaum, de la Compañia de Jeſus: como mas largamente conſta de ſu original, deſpachado en el Oficio de Don Manuel Negrete y Angulo, Eſcrivano de Camara del Conſejo. Dada en Madrid à quinze dias del mes de Diziembre de mil ſeiſcientos y noventa.

FEE DE ERRATAS.

PAg.8.col.1.lin.17. incumbti, lee incumbit. lin.26.vrò chabet, lee verò ſe habet. Pag.9.col.2.lin.vltima contingere, lee contingeret. Pag.25. col.1.lin.23. niù, lee niſi. Pag.22. col. 2. lin.38. conceptum, lee contemptum. Pag.27. col.2. lin.24. nullitato, lee nullitate, Pag.46.col.2.lin 6. alter lee alteri. Pag.50.col.1.lin.11.contentur, lee contentus. Pag.66.col.1.lin.1.heredæ, lee hederæ. Pag.80.col.1.lin.9. ſignificat, lee ſignificare. Pag 89.col.2.lin.37.trectis, lee trecentis. Pag. 105.col.2.lin.1. mortalem, lee moralem. Pag.116.col.2.lin.34. iuxta, lee iuſta. Pag.125.col.2.lin.25. plurimum, lee plurium. Pag.129. col. 2.lin.26. prætereà, lee præter ea. Pag.132.col.1.lin.15. obiret, lee obiter. Pag.145.col.2.lin.30.accipiuat, lee accipiunt. Pag.168.col.1.lin. 8.ſij, lee ſit. Pag.185.col.2.lin.11.notat, lee norat. Pag.199. col.2.lin. 31.Sardotis, lee Sacerdotis. Pag.205.col.1.lin.37. remotè, lee temerè. Pag.236.col.1.lin.2. Eccleſiæ lee Eccleſia. Pag.327.col.2. lin.8. facilem. lee facilè. Pag.382.col.1.lin.35. ieiunio, lee ieiunium. Pag.449. col.1.lin.vltima officij, lee officijs.

Eſte libro, intitulado *Medulla Theologiæ Moralis*, compueſto por el Padre Hermano Buſembaum, de la Compañia de Jeſus, advirtiendo eſtas erratas, eſtà fielmente impreſſo, conforme al que ſe imprimiò otra vez, y ha ſervido de original. Madrid à 17. de Abril de 1692.

Don Martin de Aſcarza.
Corrector General por ſu Mag.

TAS-

TASSA.

DOn Manuel Negrete y Angulo, Eſcrivano de Camara del Rey nueſtro Señor, de los que en ſu Conſejo reſiden; Certifico, que aviendoſe viſto por los Señores dèl vn libro, que con ſu licencia fuè impreſſo, intitulado *Medulla Theologiæ Moralis*, compueſto por el Padre Buſembaum, taſſaron el dicho libro, y cada pliego dèl à ocho maravedis, el qual tiene ſetenta y cinco pliegos, que al dicho reſpecto montan ſeiſcientos maravedis; y à eſte precio, y no mas, mandaron ſe venda en papel, y que eſta taſſa ſe aſsiente, y ponga al principio de cada vno de los libros que ſe imprimieren, como conſta del Decreto original, que queda en eſte Oficio, à que me refiero: y para que conſte doy eſta certificacion. En Madrid à diez y ſiete dias del mes de Abril de mil ſeiſcientos y noventa y dos años.

Don Manuel Negrete y Angulo.

PRÆ-

Digitized by Google

PRÆFATIO
AD LECTOREM
BENEVOLUM.

HÆc Auctor noſter habuit, *amice Lector*, quorum te, lectorem ſuum, certum fieri voluit, quod nempè is ante annos complures iuſſus fuerit Coloniæ eam ſcientiam in compendium redactam tradere quæ novis Sacerdotibus in ſuo munere exequendo (præſertim quoties in conſcientiæ Tribunali Iudices ſederent) præſidio foret.

Quod vt præſtaret duo maximè ſibi propoſita habuit: vt ſcilicèt, & optima quæque ſeligeret, & ea in ordinem vſui cuiuſque aptiſsimum diſpertiretur, apiculas imitando, quę ex optimis floribus vtiliſsima colligunt, & in alveari diſponunt in ordinem. Indeque effecta ſit hęc, *Medulla caſuum conſcientiæ* (vt aiunt) ſeu *Theologiæ Moralis Summa*, Enchiridio huic incluſa. Quæ cùm in manus, & oculos plurium perveniſſet, viſa eſt non improbari ijs præſertim, qui privato calamo eandem non ſine labore deſcripſerunt. Hincque evenerit, vt plurium precibus, Viri Maximi auctoritate, Superiorumque Auctoris voluntate publici iuris facta ſit; limâ tamen priùs adhibitâ, additiſque Auctorum originalium nominibus anteà deſideratis, quo perfectior prodiret in lucem. Conſilium iam Auctoris, & ordinem accipe.

Noto nomine, caſus conſcientiæ appellat, varias ſpecies factorum, de quibus in foro conſcientiæ Iudex Sacerdos ſententiam edicat, oportet, atque vt vel honeſta approbet, vel vt turpia condemnet, medio tutiſsimus iturus Auctor extrema plus æquo, vel laxa, vel anguſta ſe declinaſſe profitetur. Quod ſi quando declararet, vbi Doctores nonnulli benignius ſenſerint, nòn ideò probat, vel ſuadet; ſed illud adfert, vndè nonnumquam prudente iudicio conſcientiæ Rector, vel Conſultor diſpiciat, an eſſe vſui poſsit. In ſexto quidem præcepto (vti & matrimonij Sacramento) illi animus fuerat, per viam adeò lutulentam celeriùs incedere, ſed tamen plurium iudicio, & hic eidem immorandum nonnihil fuit, ne quid praxis requireret. Cœterùm nihil hic ſe aſſeruiſſe dicit, niſi vel ex communi Doctorum ſententia deductum, vel deſumptum ex probatiſsimis Auctorum libris ſcriptiſvè, eorum imprimis, qui hìc eximiâ cum laude verſati ſunt. Inter quos Principes extitere, laudatiſsimi huius ſcientiæ Magiſtri

¶¶ P.

Digitized by Google

P. Hermannus Nunnig, & *P. Federicus Spe*, vterque ex eadem Societate IESV Sacerdos, & in diuerſis Academijs Theologiæ Profeſſor, quibus Auctor ſe plurimùm debere libens profitetur: vterque enim caſuum Summam conſecit, & mirificè paſſim probatam, & publicâ luce dignam, quibus proindè Auctor liberaliter vſus eſt, vt & ipſi ſimiliter antè fecerant: prior enim ex *P. Maximiliani Bachier*, alter ex vtriuſque viridario, manu ſolerti, flores quamplurimos decerpſerant. Quinam autem omnium fontes præcipui extiterint, Auctores identidem allati indicabunt.

Methodus illa, & optima viſa fuit, & faciliſſima vt in quavis materia, ſeu dubio, in primis ex communi Doctorum ſententia reſpondeatur; quę reſponſio, ſeu regula quæpiam ſit, ex qua deindé (quoties id fieri poteſt) aut certé circá eam, caſus aliquot particulares reſolvantur, vt ſecundùm illos, & reſponſionem dictam, alij ſimiles, cùm inciderint, reſolvi poſsint.

Quia verò doctrina hæc ferè omnis verſatur in cognoſcenda bonitate, vel malitia actuum humanorum, ſiue moralium (vndè, & *Moralis Theologia* dicitur) illa verò cognoſci non poteſt ſine regula, ad quam vel actus iſti rectè accedant, vel à qua pravé recedant, agitur.

Lib. I. De actuum moralium regulâ, tùm internâ, hoc eſt, conſcientia; tum externâ, hoc eſt, pręceptis in genere.

Lib. II. De Præceptis Fidei, Spei & Charitatis, quæ ſunt quaſi præambula Decalogi.

Lib. III. De Præceptis Decalogi, & Eccleſiæ.

Lib. IV. De Pręceptis certorum hominum ſtatui proprijs.

Lib. V. De modo diſcernendi naturam, & grauitatem peccatorum, quæ contra dicta pręcepta committuntur.

Lib. VI. De Sacramentis nouæ Legis.

Lib. VII. De cenſuris Eccleſiaſticis, & irregularitatibus.

Quid in hâc vltimâ huiuſce operis editione, ſit à me, præſtitum, paucis aperiam. 1. Eam ab innumeris, quibus priores ſcatebant, mendis ſedulò repurgaui. 2. Propoſitiones damnatas à Ss. PP. Alexandro VII. & Innocentio XI. ſuis repoſui locis, & hoc aſteriſmo * annotaui, vt facili inveniantur negotio. 3. Nonnulla, quæ tàm in opere, quàm indicibus, præſertim Bullæ Sanctæ Cruciatæ, omiſſa fuerant addidi. Hæc omnia in tui gratiam, elaborata accipe, & hunc noſtrum qualemcumque laborem, q[illegible] commoditas, vtilitaſque non minima accedit, æqui bonique c[illegible] VALE.

IN-

Digitized by Google

INDEX CAPITVM, & Dubiorum.

LIBER I.

De Regula actuum humanorum.

TRACTATUS I.

De Regula interna, ſiue conſcientia.

CAPUT I. Quid conſcientia, & an ſequenda ſit, pag. 1.
Cap. 2. De conſcientia dubia, 3.
Dub. 1. Quid ſit conſcientia practicè dubia, & quid in ea agendum, ibidem.
Dub. 2. Quid agendum cum conſcientia ſpeculatiuè dubia, 4.
Dub. 3. An in dubio tutior pars ſit eligenda, 7.
Cap. 3. Quid conſcientia ſcrupuloſa, & quid in ea agendum, 9.

TRACTATUS II.

De Regula externa actuum humanorum ſcilicet, lege.

Cap. I. De natura, & obligatione legis in genere, 10.
Dub. 1. Quid ſit lex, ſiue pręceptum, ibidem.
Dub. 2. Quotuplex ſit præceptum, 11.
Dub. 3. An vis, & ſubſtantia legis poſitiuæ dependeat ab acceptatione communitatis, 12.
Dub. 4. An præcepta etiam humana obligent ſub peccato, & quali, 13.
Cap. 2. De ſubiecto, cui datur præceptum, 14.
Dub. 1. Quę perſonę pręceptis obligentur, ibid.
Dub. 2. An peregrini teneantur legibus ſui domicilij, dum ab eo abſunt, 15.
Dub. 3. An peregrini, & vagi teneantur pręceptis locorum, in quibus morantur, 16.
Dub. 4. An peregrini teneantur pręceptis iuris communis, ſi non ſint in vſu, in loco vbi morantur, 17.
Cap. 3. De modo quo obſervanda ſunt præcepta, 18.
Dub. 1. An debeant impleri ex charitate, ibid.
Dub. 2. An ad impletionem pręceptorum requiratur intentio ijs ſatisfaciendi, ibid.
Dub. 3. An ſatisfaciat præcepto, qui faciens opus, expreſsè intendit per illud non ſatisfacere, 19.
Dub. 4. An ad impletionem pręceptorum requiratur intentio, ſeu voluntas faciendi id quod præceptum eſt, ibid.
Dub. 5. An duplici præcepto vno actu, vel diuerſis actibus, eodem tempore poſsit ſatisfieri, 20.
Dub. 6. An qui vno actu violat plu-

ra præcepta, committat plura peccata, 21.
Cap.4. Quæ excuſent à tranſgreſſione præcepti, ibid.
Dub.1. An ignorantia excuſet, ibid.
Dub.2. An metus excuſet, 22.
Dub.3. An excuſet impotentia totius, vel partis, 23.
Dub.4. An excuſet diſpenſatio, ibid.
Appendix de diſpenſationibus S. Pœnitentiariæ, 26.

LIBER II.

De præceptis virtutum Theologicarum.

TRACTATUS I.

De præceptis Fidei.

CAp.1. Quæ myſteria Fidei neceſſariò credenda ſint, 30.
Cap.2. Quando obliget præceptum fidei, 32.
Cap.3. An aliquando liceat exteriùs fidem veram negare, aut falſam profiteri, 33.
Cap.4. De infidelitate, & vitijs fidei oppoſitis, 37.
Dub.1. Quid, & quotuplex ſit infidelitas, ibid.
Dub.2. De Iudaiſmo, ibid.
Dub.3. Quid ſit hæreſis, 38.

TRACTATUS II.

De Præcepto Spei.

TRACTATUS III.

De Præceptis Charitatis.

Cap.1. An, quando, & quomodo obliget præceptum Charitatis Dei, 40.
Cap.2. De præceptis Charitatis erga proximum 42.
Dub.1. Quis ordo ſervandus inter perſonas, quę diliguntur, ibid.
Dub.2. De odio, & dilectione inimicorum, 43.
Dub.3. De pręcepto eleemoſynę, ſeu miſericordiæ corporalis, 46.
Dub.4. De miſericordia ſpirituali, ſeu præcepto correctionis fraternæ, 4[illegible].
Dub.5. De ſcandalo, 51.
Art.1. Quid, quotuplex ſit, & quale peccatum, ibid.
Art.2. An, & quando ſcandalum paſsivum permitti poſsit, aut ob illud vitandum, aliquid omitti debeat, 53.
Art.3. An liceat alterius peccato materialiter cooperari, 56.

LIBER III.

De Præceptis Decalogi, & Eccleſiæ.

TRACTATUS I.

De I. Præcepto Decalogi.

CAp.1. De ſuperſtitione, & ſpeciebus eius, 59.
Dub.1. Quid ſit, & quotuplex, ibid.
Dub.2. De diuinatione. Quid, & quotuplex ſit, 60.
Dub.3. Quid, & quotuplex ſit Idololatria, 63.
Dub.4. Quid, & quotuplex ſit vána obſervantia, & vndè colligatur, 64.

Dub.

Digitized by Google

Dub. 5. Quid ſit maleficium, & quomodo poſsit tolli, 66.
Cap. 2. De irreligioſitate, 68.
Dub. 1. Quid ſit tentatio Dei, 69.
Dub. 2. Quid, & quotuplex ſit ſacrilegium, ibid.
Dub. 3. De ſimonia, 71.
Art. 1. Quid ſit, & quotuplex, ibid.
Art. 2. Quæ ſit pœna ſimoniæ, 74.
Art. 3. An, & cui reſtituendũ, quod ſimoniacè acceptum, 75.

TRACTATUS II.

De II. Præcepto Decalogi.

Cap. 1. Quid, & quotuplex blaſphemia, 76.
Cap. 2. De iuramento, 78.
Dub. 1. Quid ſit iuramentum, ibid.
Dub. 2. Quotuplex ſit iuramentum, 80.
Dub. 3. An & quando ſit licitum iurare, 81.
Dub. 4. An in iuramento liceat vti æquivocatione, 83.
Dub. 5. Quæ, & quanta ſit obligatio iuramenti promiſſorij, ibid.
Dub. 6. Quibus caſibus excuſetur ab impletione, qui in promiſſorio iuramento obligationem contraxit, 86.
Dub. 7. Quomodo obligatio iuramenti tollatur per irritationem, diſpenſationem, commutationem, & remiſsionem, 87.
Cap. 3. De voto, 88.
Dub. 1. Quid ſit votum, & quotuplex, ibid.
Dub. 2. Quę requiratur voti deliberatio, & intentio, ibid.
Dub. 3. Quæ requiratur materia voti, 91.
Dub. 4. Quę, & quanta ſit obligatio voti, 92.
Dub. 5. Quot modis tollatur obligatio voti, 95.
Dub. 6. De voti irritatione, 96.
Art. 1. An, & quomodo tollatur obligatio voti per directam irritationem, ibid.
Art. 2. Quis vota indirectè poſsit irritare, 97.
Dub. 7. Quid ſit commutatio voti, 98.
Dub. 8. Quid ſit diſpenſatio, & qui poſsint diſpenſare in votis, 99.

TRACTATUS III.

De III. & IV. Præcepto.

Cap. 1. Quid tertium præceptum, 100.
Dub. 1. Quę opera, tum hoc præcepto, tum ab Eccleſia prohibeantur, ibid.
Dub. 2. Quæ cauſæ excuſent ab obſervatione feſtorum, & ob quas opera prohibita liceant, 102.
Dub. 3. Quę opera feſtis præcipiantur, 103.
Dub. 4. An ſit obligatio audiendi Miſſam in Parochia, Dominicis, & feſtis maioribus, 106.
Dub. 5. Quæ excuſent ab auditione Sacri, 109.
Cap. 2. De IV. Præcepto; Honora patrem, &c. 110.
Dub. 1. Ad quid teneantur liberi erga parentes, ibid.
Dub. 2. Ad quid teneantur parentes erga filios, 111.

Digitized by Google

Dub.3. Ad quid teneantur tutores, & curatores, qui parentum ſunt loco, 113.

Dub.4. Quæ obligatio dominorum, & famulorum, aliorumque ſuperiorum, & inferiorum erga ſe inuicem, 114.

Dub.5. Ad quid teneantur coniuges erga ſe mutuô, vi huius præcepti, 115.

Dub.6. Quæ obligatio Parochorum erga ſuos, 116.

Dub.7. Quæ obligatio Præceptorum, & Diſcipulorum, 117.

TRACTATUS IV.

De V. & VI. Præcepto.

Cap.1. Quid v. Præcepto prohibeatur: Non occides, 118.

Dub.1. An aliquando liceat occidere, vel mutilare ſemetipſum, ib.

Dub.2. An, & quomodo liceat occidere malefactorem, 120.

Dub.3. An, & quomodo liceat occidere priuatâ auctoritate iniquum aggreſſorem, 121.

Dub.4. An aliquando liceat occidere innocentem, 124.

Dub.5. De duello, & bello, 125.

Art. 1. Quid ſit, & an liceat duellum, ibid.

Art.2. An, & quouſque liceat bellum, 126.

Art.3. Quid in bello iuſto liceat, 128.

Cap. 2. De VI. præcepto, & IX. Non mœchaberis, &c. Non concupiſces, &c. 130.

Dub.1. An, & quanta peccata ſint oſcula, amplexus, tactus, verba obſcœna, & ſimilia extra matrimonium, 131.

Dub.2. Quę ſint ſpecies luxurię cōſummatæ naturales, 133.

Dub. 3. Quæ ſint ſpecies luxuriæ conſummatæ contra naturā, 135.

Dub.4. An aliquando liceat procurare pollutionem, 137.

TRACTATUS V.

De VII. Præcepto: Non furtum facies.

Cap.1. De furto, 139.

Dub.1. Quid ſit furtum, & quale peccatum, ibid.

Dub.2. Quæ ſit quantitas notabilis ad mortale peccatum, 140.

Dub.3. Quam grauiter peccet, qui multa minuta furta committit, ibid.

Dub.4. Quid ſentiendum de furtis domeſticorum, vel amicorum, 141.

Cap.2. De reſtitutione, 143.

Dub.1. Quid ſit reſtitutio, & qui teneantur ad eam, ibid.

Dub.2. An, qui cooperantur ad dānum alterius, teneantur ad reſtitutionem, 144.

Dub.3. An ſupradicti teneantur ſinguli reſtituere in ſolidum, & quo ordine, 146.

Dub.4. An teneatur reſtituere, qui alium impediuit à conſecutione alicuius boni, 147.

Dub.5. Cui, vel quibus reſtituendum. 148.

Dub.6. De rebus quæ debent reſtitui, 150.

Art,

Digitized by Google

Art. 1. Quid debeat reſtitui ab inferente iniuriam materialem tãtùm, ſiue à poſſeſſore bonæ fidei, ibid.
Art. 2. Quid debeat reſtitui ab inferẽte iniuriam formalem, ſeu malæ fidei damnificatore, ſeu poſſeſſore, 152.
Art. 3. An, & quid debeat reſtitui pro iniuria illata corpori, v. gr. per mutilationẽ, & occiſionem, 154.
Art. 4. Quid debeat reſtitui pro illato ſtupro, 156.
Artic. 5. Quid debeat reſtitui pro adulterio, ibid.
Art. 6. Quid debeat reſtitui pro fama, & bonis ſpiritualibus, vt inductione ad peccatum, avocatione à religione, 157.
Dub. 7. De circumſtantijs reſtitutionis, 158.
Art. 1. Quo tempore, loco, & modo debeat reſtitui, ibid.
Art. 2. Quo ordine reſtitui debeat, 159
Art. 3. Quę à reſtitutione excuſẽt, 160.
Cap. 3. De contractibus, 162.
Dub. 1. Quid in genere ſit contractus, ibid.
Dub. 2. Quid in ſpecie de promiſsione, & donatione, 163.
Dub. 3. Quibus caſibus donatio poſsit revocari, 166.
Dub. 4. Quid ſit donatio mortis cauſâ, & an poſsit revocari, quomodo, & quibus competat, 167.
Dub. 5. Quid ſit commodatum, precarium, & depoſitum, 168.
Dub. 6. Quid ſit mutuum, 170.
Dub. 7. Quid ſit vſura, ibid.
Dub. 8. De emptione, & venditione, 174.
Art. 1. Quid ſit emptio, & venditio, ibid.
Art. 2. Quid ſit negotiatio, & quibus illicita, 178.
Dub. 9. Quid ſit contractus, cenſûs, & an licitus, 179.
Dub. 10. Quid ſit cambium, 180.
Dub. 11. Quid locatio, & conductio, 181.
Dub. 12. De contractu emphyteuſis, feudi, & libelli, 183.
Dub. 13. Quid ſit ſponſio, & ludus, 184.
Dub. 14. Quid ſit contractus ſocietatis, 186.
Dub. 15. Quid ſit aſſecuratio, & fideiuſsio, 187.
Dub. 16. Quid ſit pignus, & hypotheca, 189.
Cap. 3. De tutela, & teſtamentis, 190.
Dub. 1. Quid ſit tutela, & curatela, ibid.
Dub. 2. Quid, & quotuplex ſit teſtamentum, 192.
Dub. 3. De renuntiatione hæreditatum, 195.
Dub. 4. Qui poſsint, & debeant eſſe executores teſtamenti, 197.
Dub. 5. De ijs, qui teſtari, & hęredes inſtitui poſsint, 201.

TRACTATUS VI.

De Præcepto VIII. IX. & X.

Cap. 1. De Præcepto VIII. 204.
Dub. 1. Quid ſit ſuſpicio, iudicium temerarium, & dubitatio: & quale peccatum, ibid.
Dub. 2. Quid ſit, & quàm graue peccatum detractio, 206.
Dub. 3. An, & quomodo fama reſtituenda, 213.

Cap.2. Quid de Præcepto IX. & X. 213.

Cap.3. Quid de præceptis Eccleſiæ, ibid.

Dub.1. Quid requiratur ad ieiunium Eccleſiaſticum, & quāta eius obligatio, ibid.

Dub.2. Quæ cauſæ excuſent à ieiunio, 216.

LIBER IV.

De Præceptis particularibus certo hominum ſtatui proprijs.

CAp.1. De ſtatu Religioſo, 219.

Dub.1. Quæ ſit natura ſtatus Religioſi, ibid.

Dub.2. Quæ requirantur ad valorem profeſsionis Religioſę, 221.

Dub.3. Ad quid teneatur Religioſus vi ſuæ profeſsionis, 222.

Dub.4. Ad quid Religioſus obligetur vi votorum, 223.

Dub.5 Qui poſsint, vel teneantur ingredi Religionem, 228.

Dub.6. Ad quid teneantur Religioſi eiecti, & fugitiui, 229.

Cap.2. De ſtatu Clericorum, 231.

Dub, 1. De beneficijs Eccleſiaſticis, ibid.

Art.1. Quid, & quotuplex Beneficiū Eccleſiaſticum, ibid.

Art.2. Quomodo acquirantur, & conferantur Beneficia, 232.

Art.3. Quæ intentio, & qualitates requirantur ad beneficium accipiendum, 234.

Art.4. An liceat habere plura beneficia, 235.

Art.5. Quibus modis beneficia amittantur, 237.

Art.6. Quid, & quotuplex ſit penſio, 238.

Dub.2. De Horis Canonicis, 239.

Art.1. Qui obligentur ad Horas, ibid.

Art.2. Quanta ſit hęc obligatio, 241.

Art.3. Quæ excuſent à recitatione Horarum, 244.

Art.4. Quomodo recitandæ ſint Horæ, 246.

Dub.3. Quid Clerici poſsint circa diſpoſitionem fructuum ſuorum beneficiorum, 251.

Dub.4. Quis ſit habitus Clericorum, quæ artes, officia, actiones ijs prohibeantur, 254.

Cap.3. De ſtatu, & officio perſonarum ſæcularium quarundam, præſertim iudicialium, 255.

Dub.1. Quæ requirantur ad legitimum iudicium, ibid.

Dub.2. De poteſtate, & officio Iudicis, 256.

Art.1. Quid requiratur in Iudice, ibid.

Art.2. Quid Iudici ſervandum circa inquiſitionem, 257.

Art.3. Quid liceat Iudici circa quæſtiones, ſiue torturam, 258.

Art.4. Quid ſervandum Iudici circa ſententiam, & pœnam, 260.

Dub.3. Quod ſit officium Advocati, 263.

Dub.4. Quę ſit obligatio Referentis, Secretarij, Notarij, & Procuratoris, 266.

Dub.5. Quod ſit officium accuſatoris, 267.

Dub.6. De teſtibus, 268.

Dub.7. De Reo, 270.

Art.1. An, & quomodo Reus teneatur fateri veritatem, ibid.

Art.

Digitized by Google

Art. 2. Quid liceat Reo circa fugam pœnæ 272.
Dub. 8. Quomodo Confeſſario agendum cum reo, 273.
Dub. 9. Quæ obligatio Medicorum, Pharmacopœorum Chirurgorum, 275.
Dub. 10. Quæ obligationes Mercatorum, Opificum, & cœterorum ſæcularium, 276.

LIBER V.

De ratione cognoſcendi, & diſcernendi peccata.

CAp. 1. De peccato in genere, 277.
Dub. 1. Quid ſit peccatum, ibid.
Dub. 2. An, & quando deſideria, & delectationes ſint peccata, 279.
Art. 1. Quale peccatum ſit deſiderium malum, ibid.
Art. 2. An delectatio moroſa ſemper ſit peccatum, 281.
Dub. 3. De diſtinctione peccatorum, 283.
Art. 1. Quæ peccata diſtinguantur ſpecie, ibid.
Art. 2. Quæ peccata diſtinguantur numero, ibid.
Cap. 2. De peccatis in ſpecie mortali, & veniali, 285.
Dub. 1. Quid ſit peccatum mortale, & veniale, ibid.
Dub. 2. Quibus ex cauſis peccatum ex genere ſuo mortale fiat per accidens veniale, 286.
Dub. 3. Quibus modis peccatum ex genere ſuo veniale, aut actus indifferens, tranſeat per accidens in mortale, 288.
Cap. 3. De peccatis capitalibus in ſpecie, 289.
Dub. 1. Quid ſit ſuperbia, & quale peccatum, ibid.
Dub. 2. Quid ſit Avaritia, 291.
Dub. 3. Quid ſit Luxuria, 294.
Dub. 4. Quid ſit Invidia, ibid.
Dub. 5. De Gula, 296.
Art. 1. Quid ſit Gula, ibid.
Art. 2. Quid ſit ebrietas, 297.
Dub. 6. Quid ſit ira, 298.
Dub. 7. Quid ſit acedia, 300.

LIBER VI.

De Sacramentis.

TRACTATUS I.

De Sacramentis in genere.

CAp. 1. De natura Sacramenti nouæ Legis, 301.
Dub. 1. Quid ſit Sacramentum, ibid.
Dub. 2. Quid circa materiam, & formam Sacramentorum ſervandum, 302.
Cap. 2. De Miniſtro Sacramentorum, 304.
Dub. 1. Quid requiratur, vt Miniſter det validè Sacramentum, ibid.
Dub. 2. Quid requiratur in Miniſtro, vt licitè miniſtret, 305.
Cap. 3. De ſuſcipiente Sacramentum, 307.
Dub. 1. Quæ diſpoſitio requiratur ad valorem Sacramenti in ſuſcipiente, ibid.
Dub. 2. Quid requiratur, vt licitè, & cum fructu ſuſcipiatur, 308.
Cap. 4. Quid ſint Sacramentalia, & quid efficiant, 309.

TRA-

Digitized by Google

TRACTATUS II.

De Baptiſmo, & Confirmatione.

Cap. 1. De Baptiſmo, 310.
Dub. 1. Quę ſit materia Baptiſmi, ibid.
Dub. 2. Quæ ſit forma Baptiſmi, 312.
Dub. 3. De Miniſtro Baptiſmi, 313.
Art. 1. Quis ſit Miniſter Baptiſmi, ib.
Art. 2. An duo poſsint ſimul vnum baptizare, 314.
Dub. 4. Quod ſit ſubiectum Baptiſmi, 315.
Dub. 5. De cæremonijs Baptiſmi, 317.
Art. 1. Quæ ſervanda circa cæremonias baptizandi, ibid.
Art. 2. Qui patrini, & quod eorum officium, 318.
Cap. 2. De Confirmatione, 320.
Dub. 1. Quid ſit, & quæ eius materia, & forma, ibid.
Dub. 2. Quis ſit Miniſter, & quod ſubiectum, ibid.
Dub. 3. Quę Confirmationis neceſsitas, & cæremonię, 321.

TRACTATUS III.

De Euchariſtia.

Cap. 1. De eſſentia Euchariſtiæ, 323.
Dub. 1. Quid ſit Euchariſtia, ibid.
Dub. 2. Quæ materia Euchariſtię, 324.
Dub. 3. Qualis debeat eſſe panis in materia Euchariſtiæ, 325.
Dub. 4. Quale vinum ſit materia Euchariſtiæ, 326.
Dub. 5. Quæ conditiones ad materiæ Conſecrationem requirantur, 328.
Dub. 6. Quæ ſit forma Conſecrationis Euchariſtiæ, 331.
Dub. 7. Quandiu Chriſtus maneat in Euchariſtia, 332.
Cap. 2. De cauſis, & ſubiecto Euchariſtiæ, 333.
Dub. 1. De cauſis, ibid.
Art. 1. Ad quem ſpectet diſpenſatio Euchariſtiæ, ibid.
Art. 2. Quid requiratur in Miniſtro ad licitam adminiſtrationem Euchariſtię, 335.
Dub. 2. De ſubiecto, ſeu ſuſcipiente Euchariſtiam, 338.
Art. 1. Quæ requiratur in eo diſpoſitio animæ, ibid.
Art. 2. Quę requiratur diſpoſitio corporis, 340.
Art. 3. Quæ, & quanta ſit obligatio ſumendi Euchariſtiam, 345.
Cap. 3. De Euchariſtia, vt eſt ſacrificium, 347.
Dub. 1. Quid ſit Miſſa, & quæ obligatio Sacerdotum circa illam, ibid.
Dub. 2. Cuius ſit applicare fructum ſacrificij, 351.
Dub. 3. Quando, & quoties liceat celebrare ibid.
Dub. 4. Quo loco celebrandū ſit, 354.
Dub. 5. Quæ ſint requiſita ad Miſſam, 357.

TRACTATUS IV.

De Sacramento Pœnitentiæ.

Cap. 1. De eſſentia huius Sacramenti, 363.
Dub. 1. Quæ ſit eius materia, & forma, ibid.
Dub. 2. Qualis contritio requiratur, 364.
Dub. 3. Qualis Confeſsio requiratur, 367.
Art. 1. An debeat eſſe integra materialiter, ibid.

Art.

Digitized by Google

Art. 2. Quando ſufficiat confeſsio integra formaliter, 370.
Art. 3. Quæ ſint reliquæ conditiones Confeſsionis, 373.
Art. 4. Quando confeſsio ſit invalida, & quomodo iteranda, 374.
Dub. 4. De ſatisfactione, 376.
Art. 1. Quæ eius neceſsitas, & quantitas, ibid.
Art. 2. De ſatisfactione per Indulgentias, 380.
§. 1. Quid ſit Indulgentia, & quid ad eam requiratur, ibid.
§. 2. Quotuplex Indulgentia, & quomodo differat à Iubilæo, 383.
Cap. 2. De Miniſtro Sacramenti Pœnitentiæ, 385.
Dub. 1. Quis ſit Miniſter, ibid.
Dub. 2. Quid ſit approbatio, & à quo petenda, ibid.
Dub. 3. Quid, & quotuplex iuriſdictio Confeſſarij, & vndè eam habeat, 387.
Dub. 4. Quid ſit reſervatio caſuum, & quis habeat poteſtatem reſervandi, & abſolvendi ab ijs, 391.
Dub. 5. Quod ſit officium, & obligatio Confeſſarij, 394.
Dub. 6. Quæ ſcientia, & prudentia requiratur in Confeſſario, 398.
Cap. 3. De adiunctis pœnitentiæ, 400.
Dub. 1. Quid ſit ſigillum Confeſsionis, & qui ad illud teneantur, ibid.
Dub. 2. Quale ſit præceptum, & quæ obligatio Confeſsionis, 406.

TRACTATUS V.

De Extrema-Vnctione, & Ordine.

Cap. 1. Quid ſit Extrema-Vnctio, & quę circa eam obſervanda, 407.
Cap. 2. De Sacramento Ordinis, 412.
Dub. 1. Quid Ordo, quotuplex, & quæ eius materia, ibid.
Dub. 2. Quę requirantur in ordinando, 414.

TRACTATUS VI.

De Matrimonio.

Cap. 1. De ſponſalibus, 416.
Dub. 1. Quid ſint ſponſalia, ibid.
Dub. 2. Quæ, & quanta ſit obligatio ſponſalium, 418.
Dub. 3. Quomodo diſſolvantur ſponſalia, 419.
Cap. 2. De Matrimonio ſecundûm ſe, 422.
Dub. 1. Quid ſit, quæ eius materia forma, & Miniſter, ibid.
Dub. 2. De vſu matrimonij, 423.
Art. 1. An vſus matrimonij, ſiue actus coniugalis ſit licitus, ibid.
Art. 2. An actus coniugalis ſit præceptus, & debitus, 426.
Dub. 3. An, & quibus ex cauſis poſsit fieri diuortium, 428.
Cap. 3. De impedimentis matrimonij, 430.
Dub. 1. Quæ ſint impedimenta impedientia tantùm, ibid.
Dub. 2. Quæ impedimenta dirimentia matrimonium, 433.
Dub. 3. Quomodo matrimonium invalidum ſit revalidandum, 442.
Dub. 4. A quo, & ob quam cauſam, poſsit diſpenſari in impedimentis matrimonij, 443.

LIBER VII.

De Cenſuris Eccleſiaſticis, & Irregularitatibus.

Cap. 1. De Cenſuris in genere, 444.
Dub. 1. Quid cenſura Eccleſiaſtica, ibid.
Dub. 2. Quotuplex cenſura, 445.
Dub. 3. Qui poſsint ferre cenſuram, & in quos, 446.
Dub. 4. Ob quam cauſam poſsit ferri cenſura, 447.
Dub. 5. Qui poſsint abſolvere à cenſuris, 449.
Dub. 6. Quomodo danda ſit abſolutio à cenſura, 451.
Cap. 2. De excomunicatione, 452.
Dub. 1. Quid ſit, & quotuplex, ibid.
Dub. 2. Ob quam cauſam incurratur, & quem effectum habeat excommunicatio minor, 453.
Dub. 3. Quos effectus habeat excommunicatio maior, ibid.
Dub. 4. Ob quas cauſas incurratur excommunicatio maior, 458.
Art. 1. Quæ ſint excommunicationes non reſervatæ, ibid.
Art. 2. Quæ ſint excommunicationes reſervatę Epiſcopis, 459.
Art. 3. Quæ ſint Papę reſervatæ extra Bullam Cœnæ, 460.
Art. 4. Quomodò intelligenda ſit excommunicatio percuſſoris Clericorum, 46'.
Art. 5. Quæ ſint excommunicationes Papæ reſervatæ per Bullam Cœnæ, 463.
Cap. 3. De ſuſpenſione, & degradatione, 464.
Dub. 1. Quid ſit ſuſpenſio, quotuplex, & vndè dignoſcendum qualis, & quanta ſit, ibid.
Dub. 2. Quæ ſint ſuſpenſiones in particulari, & quis ab eis poſsit abſolvere, 466.
Dub. 3. Quid ſit depoſitio, & degradatio; à quo, & ob quam cauſam fieri poſsit, 467.
Cap. 4. De interdicto, ibid.
Dub. 1. Quid ſit, & quotuplex, ibid.
Dub. 2. Qui ſint effectus interdicti, 468.
Dub. 3. Quis cenſuram interdicti ferre, & quis tollere poſsit, 469.
Cap. 5. De irregularitate, ibid.
Dub. 1. Quid, & quotuplex ſit irregularitas, ibid.
Dub. 2. Quinam effectus irregularitatis, 470.
Dub. 3. Quomodo incurratur, & tollatur irregularitas, ibid.
Dub. 4. Quæ ſint irregularitates ex delicto, 471.
Dub. 5. Quæ irregularitates ex defectu, 473.

LIBER VIII.

De Bulla Sanctæ Cruciatæ.

Cap. 1. De communi viuorum Bulla, 477.
Cap. 2. De Bulla Compoſitionis, 544.
Cap. 3. De Bulla Defunctorum, 557.
Cap. 4. De facultatibus Commiſſarij Generalis Cruciatæ, 558.
Propoſitiones, ſeù opiniones damnatæ à Summis Pontificibus Innocentio X. Alexandro VII. Innocentio XI. & Alexandro VIII. 562. & ſeq.

ME-

Digitized by Google

MEDVLLA THEOLOGIÆ MORALIS.

LIBER PRIMVS.

De regula actuum humanorum.

TRACTATUS PRIMUS.

DE REGVLA INTERNA, SIVE CONSCIENTIA.

CAPUT I.

Quid conſcientia, & an ſequenda ſit?

RESpondeo 1. Conſcientia eſt dictamen rationis, ſeu actus intellectus, quo iudicamus aliquid hic, & nunc agendum, vel omittendum eſſe, vel fuiſſe, tanquam bonum, vel malum, idque vel per modum præcepti, vel conſilij. Hæc communiter eſt recta, dictans quod verum eſt: aliquando tamen non eſt recta, dictans aliquid aliter quàm ſit; v. g. eſſe bonum, quod eſt malum; diciturque erronea, quia contingit cum errore: idque vel vincibiliter, ſeu culpabiliter, quando ſcilicèt error vitari potuit, ac debuit; vel invincibiliter, quando error moraliter vitari non

Digitized by Google

potuit; ideòque nec voluntarius eſt,& conſequenter non imputatur ad culpam,& hæc dicitur conſcientia recta ſecundùm quid, ſiue in ordine ad nos. *D. Thom. Laym. lib. 1. tract. 1. cap. 2. num. 1. & cap. 3.*

Reſp. 2. Non tantùm conſcientia recta,ſed etiam inculpabiliter erronea, dictans aliquid per modum præcepti,obligat,vt eam ſequaris,& ſi contra facis, peccas: & quidem peccato eius ſpeciei, contra cuius virtutis ſpeciem intellectus peccare iudicat. Ratio prioris eſt,quia conſcientia recta eſt regula proxima voluntatis,deriuata à prima, & principali regula omnium actionum humanarum, ſcilicet lege diuina, & æterna, *S. Thom. 1. 2. quæſt. 19. art. 3.* Ratio poſterioris eſt,tùm quia ſi intellectus voluntati proponit malum, eſto malum non ſit, ſi tamen putans eſſe malum,vult illud facere, iam voluntas verè conſentit in malum,habetque ſufficientem affectum ad peccatum illud, quod apprehendit, tum quia *omne quod non eſt ex fide*, hoc eſt (vt à Sanctis Patribus cõmuniter explicatur) quod non eſt ſecundùm conſcientiam, *peccatum eſt*, vt dicitur *ad Rom. 14.* Par eſt ratio,ſi intellectus proponat aliquid vt bonum,& præceptum, eſto non ita ſit, ſed malum; voluntas tamen illud liberè reſpuendo, vel omittendo,conſentit in trãſgreſsionem præcepti,& peccat. Cuius vlterior ratio eſt,quia obiectum tribuit actui ſpeciem,prout hic,& nunc ab intellectu proponitur. *S. Thom. loc. cit. art. 5.*

Ex dictis reſoluuntur ſequentes caſus, & ſimiles.

1 Putans eſſe ieiunium, quando non eſt,peccat contra temperantiam,ſi non ieiunet. *S. Thom. loc. cit.*

2 Si quis mentiatur ad liberandum proximum ex periculo vitæ, putans ſe ex miſericordia ad id teneri, actum bonum facit; & ſi non mentiatur, peccat contra miſericordiam. *Laym. lib. 1. tract. 1. cap. 4.*

3 Scrupuloſus licèt putet inuoluntarias diſtractiones eſſe peccata, non tamen peccat, quia non ſunt liberæ. *Becan. in 1. 2. art. 1. cap. 4. quæſt. 7. Laym loc. cit.*

Reſp. 3. Si ſit conſcientia culpabiliter errone iudicans ex ignorantia vincibili aliquid prohibitũ eſſe, aut præceptum quod non eſt, peccat:& peccas,ſi contra eam, & ſi ſecundùm eam opereris; grauiùs tamen(cœteris paribus)ſi contrà. *Breſſer. Bard. d. 3. cap. 5.* Ratio prioris eſt,tum quia non agis ſecundùm regulam humanorum actuum: tùm quia voluntas cùm per ſe ſit cœca, debet ſequi rationis iudicium: ſi enim perſeuerante illo iudicio appetat alteram partem,non poteſt in eam ferri ſub ratione honeſti, cùm intellectus ſub ea ratione non propoſuerit. Ratio poſterioris eſt, quia vt cùm D. Thom. docetur communiter, ignorantia vincibilis non excuſat à culpa: cùm enim in noſtra poteſtate ſit errorem vincibilem deponere, malum, quod fit ex conſcientia erronea, dictante illud eſſe fa-

Digitized by Google

faciendum, eſt indirectè voluntariũ, ideòque imputatur ad culpam. *S. Thom. loc. cit. Bon. tom. 2. d. 2. q. 4.*

Vnde reſolvuntur caſus ſequentes.

1 Homo in tali caſu conſtitutus: v. g. qui ſibi mentiendum; vel furandum putat, vt vitam proximi ſervet; etſi futurus ſit perplexus, & ex hypotheſi neceſſariò peccaturus, neceſsitate conſequente, eo quòd ſtante conſcientia erronea non poſſit effugere peccatum: abſolutè tamen & ſimpliciter nõ peccabit neceſſariò, quia nec ſequi talem conſcientiam debet, nec contra eam facere; ſed poteſt, & debet eandem deponere (cùm ſit error vincibilis, & culpabilis) & tunc operari. *Vide Laym. hic lib. 1. tract. 2. cap. 3. & Bec. in 1. 2. tom. 1. cap. 4. quæſt. 7.*

2 Qui peccauit ex conſcientia erronea, etſi in rigore non teneatur, rectiùs tamen addet illam circunſtantiam in confeſsione, dicendo, feci hoc, vel illud, putans me facere contrà præceptũ, vel obligationem grauem. *Card. de Lug. diſp. 16. n. 503.*

CAPUT II.

De conſcientia dubia.

DUBIUM I.

Quid ſit conſcientia practicè dubia, & quid in ea agendum?

RESp. 1. Dubium eſt ſuſpenſio aſſenſus circa obiectum apprehenſum: idque eſt duplex, ſpeculativum, ſeu vniuerſale, quando in genere dubitatur, v. g. an contractus vſurarius ſit licitus: an die feſto liceat venari, piſcari, pingere, &c. Et practicum, ſeu particulare, cùm dubitatur, an his circunſtantijs, v. g. hoc feſto, liceat mihi venari. Ex quo patet, quid ſit conſcientia practicè dubia, ſcilicet, quæ practicè dubitat; ſpeculatiuè dubia, quæ ſpeculatiuè. *Ita Nauar. Laym. Sanch. Beca. tom. 1. cap. 4. quæſt. 8.*

Reſp. 2. Qui cum conſcientia practicè dubia operatur, peccat, & quidem peccato eiuſdem rationis, ac ſpeciei, cuius eſt peccatum, de quo dubitat. *Ita Sanch. Bonac. tom. 2. d. 2. quæſt. 4. part. 7.* Ratio prioris eſt, tum quia is exponit ſe periculo peccati: tum quia, *quod non eſt ex fide, eſt peccatum*, id eſt, quod non fit cum determinato iudicio conſcientiæ eſſe licitum. Idque verum eſt, etiamſi ſpeculatiuè non dubitet, v. g. Certus ſum abſolutè licitum eſſe die feſto docere; dubito tamen, an hic, & nunc mihi liceat, pecco docendo. Ratio poſterioris patet, tũ ex ratione primâ datâ; tum ex dictis de conſcientia erronea: quia habet affectum ad peccatum eiuſdem rationis. Vnde ſi dubites, an ſit mortale, peccas mortaliter: an ſit furtum, committis furtum, &c. Si dubites, ſitne peccatum, (ſiue mortale, ſiue veniale,) ita vt malitia in confuſo proponatur, dicit *Vazq. 1. 2. d. 529. cap. 3. & alij*, eſſe mortale; quod negant *Nauar. Valenc. Vide Bonac. Laym. loc. cit.*

Digitized by Google

Reſp. 3. Qui practicè dubius eſt circa aliquod opus, tenetur ſe reſolvere. Et quidem non per ſolum affectum, & voluntatem; (hoc enim non ſufficere, rectè docent *Vazq. Sanch. lib. 1. mor. cap. 9. & alij communiter* contra *Cayetan.*) quia adhuc exponeret ſe periculo peccandi: ſed per motivum rationabile, quale eſt, 1. Ratio probabilis, 2. Exemplum bonorum virorum ſine ſcrupulo ſic operantium. *Sanch. Becan. loc. cit.* 3. Authoritas viri alicuius docti, & pij. Quòd ſi tamen dubium ſine ratione, & iuſta cauſa temerè conceptum eſſet, poſſet etiam ſine noua ratione deponi. Et ita explicari poteſt *Cayetan.*

Reſpond. 4. Si dubium oriatur ex obligationibus, & præceptis, contrarijs; v.g. vtrum quis die feſto teneatur apud ægrotum manere omiſſo ſacro, an verò ſacrum audire; tenetur ſe reſolvere, & prudenter iudicare, hic, & nunc alterum obligare; & alterum ſibi licitum eſſe: alioqui enim exponet ſe periculo peccandi. Vt verò id rectè fiat, hæc ſervanda ſunt 1. Exquirat aliorum cōſilia, ſi poteſt, 2. Si non poteſt, v.gr. quia ſolus eſt, vel quia ex confeſſione rem intellexit, conſideret; quantùm res, & tempus fert, vtrum ex duobus illis ſit, vel videatur minùs malum, idque eligat, & non peccabit; v.g. in caſu dicto minùs malum eſt omittere ſacrum, quàm deſerere infirmum; quia de ſacro audiendo eſt præceptū affirmativum tantùm, & iuris humani; at de infirmo eſt negativum, & iuris naturalis. *Sanch. Bec. loc. cit.* 3. Si vtrumque videatur æquè graue, vtrum volet, abſque peccato eliget, ob defectum libertatis. Quod verum eſt, etiamſi culpabiliter in iſtam perplexitatem ſe cōieciſſet, modò de culpa præterita doleat. Ratio eſt, quia alioqui ad impoſsibile obligaremur; quod nec Deus exigit, nec fieri poteſt: Ideóque tum ceſſat obligatio minor, vel ſi ſint, aut videantur æquales; vtralibet. *Vide Laym. loc. cit. 4. & 5. Fil. tr. 21. cap. 4. Bon. loc. cit. p. 6. num. 27.*

DUBIUM II.

Quid agendum cùm conſcientia ſpeculatiuè dubia.

SUnt quædam in Theologia opiniones dubiæ, & in vtramque partem probabiles, quæ reddunt hominem ſpeculatiuè dubium. Quæritur ergo hic, an & quomodò ex talibus poſsit formari conſcientia practicè certa?

Reſp. Abſque peccato, licèt ſequi opinionem probabilem, etiam alienam, & minùs tutam (hoc eſt, quæ minùs remota videatur ab omni ſpecie peccati, quàm altera) relicta probabiliore, & tutiore propria; ſecluſa tamen omni iniuria, & periculo proximi, & dūmodò opinio, quæ eligitur, adhuc ſit probabilis, eſt communis Doctorum, quos citat, & ſequitur *Laym. & Bonac. t. 2. d. 2. q. 4. punct. 9.*

Ratio eſt, tum qui ſequitur ſententiam graui authoritate, vel non

le-

Digitized by Google

leuis momenti ratione nixam (hæc enim dicitur probabilis) non agit temerè, ſed prudenter, ſequendo nimirum virorum prudentum, & artis peritorum conſilium: Tum quia eſſet onus intolerabile, multiſque ſcrupulis expoſitum, in omni re examinare, quid ſit probabilius, & tutius.

Dixi in reſponſione, *etiam alienam*, quia parum refert, quod oppoſita ſententia ipſi operanti videatur probabilior ſpeculatiuè: ſpeculatiuum enim illud iudicium, eo ipſo quod fortè incertum, & falſum ſit, non debet eſſe regula operationis: cùm operans aliam regulam, eamque certam habeat quam ſequatur ſcilicet hanc, quod in dubijs quiſque operari poſsit ſecundùm ſentẽtiam, quam viri docti, vt probabilem; & in praxi tutam defendunt. Neque tunc agit contra propriam conſcientiam, aut exponit ſe periculo peccandi formaliter.

* Non ſufficit (generatim loquendo) vt ſententia ſit probabilis, contineri in libro alicuius Auctoris recentis, & non conſtare reiectam eſſe à Sede Apoſtolica tanquam improbabilem; & ſic requiritur aliquid amplius ad veram alicuius ſententiæ probabilitatem. Sic decreuit Ss. D. N. Alexander Papa VII. vt patet ex propoſitione 27. inter damnatas Feriâ 5. die 24. Septembris 1665.

* Nec etiam ſufficit ad prudenter agendum (generatim loquendo) moueri á qualibet probabilitate intrinſeca, ſiue extrinſeca quantumvis tenui, & leui, ſicut patet ex propoſitione 3. inter damnatas à Ss. D. N. Innocentio Papa XI. Feriâ 5. die 2. Martij 1679.

Atque hinc colligitur reſolutio ſequentium caſuum.

1 Confeſſarius, aut alius vir doctus, poteſt conſulenti reſpondere ſecundùm probabilem aliorum ſententiam, ſi fortè ei hæc ſit fauorabilior, prætermiſſa etiam propria probabiliore, & tutiore. *Ita Sanch. Bonacin.* Ratio patet; quia ipſe Confeſſarius poteſt eam prudenter agẽdo ſequi, etſi ad in conſtantiæ notam fugiendam, expediat reſpondere ſemper ſecundùm eadem principia, vt monet *Sanch. loc. cit. cap. 19. Bon. num. 16.*

2 Poteſt etiam vir talis conſultus ſignificare conſulenti opinionem à quibuſdam doctis tanquam probabilem defendi, quam proindè ipſi ſequi liceat, quamvis ipſe conſultus eandem ſpeculatiuè falſam eſſe iudicet, & proindè in praxi ipſe ſequi non audeat. Ratio eſt, quia alter habet ius ſequendi ſententiam probabilem, & hoc ius ſuum illi indicare non prohibet. *Laym. lib. 1. tract. 1. cap. 5. Bonac. p. 9.*

3 Pœnitentem, qui ſecundùm probabilem opinionẽ operari vult, poteſt, imò ſecundùm communem ſententiam, debet Confeſſarius, & quidem ſi proprius ſit, ſiue Parochus, ſub mortali abſolvere, licèt

Digitized by Google

ipſe iudicet doctrinam illam eſſe falſum: ideòque fruſtrà remittet ad alium Confeſſarium, qui ſit eiuſdem ſententiæ. Ratio eſt, quia rectè diſpoſito non debet negari abſolutio, *Azor, Vazq. Sanch. Laym. lib. 1. tract. 1. cap. 5. num.* 10. additque *Dian. part. 2. tract. 12. Reg. 11. ex Sanch. & Sancio*, peccare mortaliter, ſi nolit abſolvere quando de mortali confeſſio fit, tametſi non ſit proprius eius Confeſſarius.

4 Non ſunt damnandi, qui adeunt varios Doctores, donec vnũ reperiant fauentem ſibi: dummodò is prudens, ac pius, & non ſingularis habeatur. Ratio eſt, quia intendunt ſequi opinionem probabilem. *Ita Sanch. lib. 1. cap. 9. num. 24. Bonac. & alij contra Nauarrum.*

5 Superiori præcipienti ſecundùm opinionem probabilem, ſubditus tenetur obedire, etiam contra propriam probabiliorem, ac tutiorem; v.g. ſi paulùlùm ægrotus, probabiliùs, & tutiùs putes te teneri ad ieiunium comedere tamen debes, ſequendo Superioris ſententiam minùs tutam, & probabilem. Ratio eſt, quia in dubio præſumitur pro Superiore, *Laym. lib. 1. tract. 1. cap. 5. num. 11. & 12.*

6 Poteſt Advocatus ſuſcipere patrocinium cauſæ probabilis, etſi iudicet contrariam probabiliorem. *Ita Laym. Bonac. quæſt. 4. punct. 9* Ratio eſt, quia vtraque pars habet ius proferendi ſuas cauſas in iudicio. *Vide infrà lib. 5. cap. 3. dub. 3.*

7 Iudex non poteſt ſententiam ferre iuxtà opinionem minùs probabilem vt patet ex propoſitione ſecunda inter prohibitas à Ss. D. N. Innocentio Papa XI. Feriâ 5. die 2. Martij 1679. & etiam idem docetur in hoc libro *tract. 3. art. 4.*

Dixi 2. in reſponſione, *ſecluſa iniuria*, quia ſi periculum ſit, ne proximo fiat damnum, aut iniuria, locum habet axioma. *In dubio tutior via eligenda eſt.* Vnde reſolvuntur hi caſus.

1 In adminiſtratione Sacramentorum non ſemper licet ſequi ſententias ſpeculatiuè probabiles, maximè circa valorem Sacramenti: ſeu quoad ea, quæ à Miniſtro præſtanda ſunt, vtendum eſt ſententia ſecuriore, & materia, ac forma certa, v.g. in Baptiſmo. Ratio eſt, quia licet præciſè rationem ſpectando, Miniſter non peccaret, ſequendo opinionem probabilem; nec Sacramento irrogaret irreuerentiã: quia tamen effectus Sacramenti, vt remiſſio peccatorum, & infuſio gratiæ, dependet à vera materiâ, & formâ, grauiter proximo noceret; ideòque peccaret, qui pro materia certa adhiberet dubiam. Excipitur tamen caſus neceſſitatis, in quo Sacramentum cum dubio valoris poteſt præberi ſub conditione, v g. Baptiſmus morituro in aquâ roſaceæ mixta ſi naturalis deſit, quia tum proximus iuvari debet, vt poteſt; & ex duobus malis minus eligendum. *Vide Laym. hic, & Suar. tract. 4. d. 26 ſeſſ. 6. Bec. cap. 4. quæſt. 9.*

2 Medicus, & Chirurgus ſequi debent tutiora, & probabiliora: nec

vti

Digitized by Google

vti poſſint, v.g. explorandi gratia, medicamento probabili, multòque minùs dubio, ſi certum habeant. *Sanch. Bonac. loc. cit. Bard. de conſcientia dubia. Vide infrà, l. 6. cap. 3 d 7.*

Dixi: *Si adhuc ſit probabilis* quia ſi probabilitatem amiſerit ob aliquod decretũ in contrarium, vel grauem cenſuram, vel rationem grauem de nouo inventam, quæ difficulter refutanda videatur, non habet locum reſponſio. *Vnde reſoluitur hic caſus.*

Non licet nunc abſolvere pœnitentem abſentem; etſi plures Doctores ante hac id ſenſerint: horum enim ſententia nunc eſt abolita, & probabilitatem, ſi quam habuit, amiſit præcipuè accedente decreto Clementis VIII. *Bonac. loc. cit. num. 17. & alij communiter.*

DUBIUM III.

An in dubio tutior pars ſit eligenda?

RESpondeo. Qui in dubio conſtitutus, poſt diligens examen ſe nequit reſolvere, non tenetur ſemper eligere partem tutiorem, ſed poteſt amplecti partem fauentem ſuæ libertati (etiam minùs tutam) dummodò ſit in poſſeſsione ſuæ libertatis, iuxta illud axioma: *In dubio melior eſt conditio poſsidentis.* Ratio eſt, quia talis non agit temerè, cùm vtatur ſuâ libertate, quod cuiuis licet, quamdiù non conſtat eſſe eâ priuatum, cùm eam, vt cætera externa bona poſsideat. Proindèque volenti obligationem imponere, quæ libertate priuet, incumbit probatio obligationis contractæ, ixta *reg. 11. in 6.* Neque huic reſponſioni obſtat axioma contrarium; *in dubio tutior via eſt eligenda*: quia intelligitur, ſi ex vna parte ſit dubium, ex altera certum, tunc hanc eſſe eligendã: quod ſi autem vtraque pars tuta ſit, axioma vniuerſim non eſt præcepti, ſed conſilij, vt *Nauar. Sanc. Bonac. tract. 2. d. 2. quæſt. 4. punt. 9. num. 21. Laym. lib. 1. tract. 1. cap. 5. §. 4. Fil. num. 157. & 160.*

Porró pro regula cognoſcendi, quis ſit poſſeſſor, attendendum eſt, pro quo ſtet præſumptio in foro externo: is enim cenſebitur poſsidere: præſumptio autem cenſetur ſtare pro ea parte, quæ onus probandi in aliam tranfert. *Bard. d. 5. cap. 5.* Vnde cum *Sanch. Laym. loc. cit.* & aiijs reſolvuntur caſus ſequentes.

1 Dubitatur poſt ſufficientem diligentiam adhibitam, an lex ſit impoſita, v.g. ieiunij; item an votum, vel iuramentum ſit emiſſum: non obligatur dubitans. Ratio eſt, quia cum lex, & votum, vt obligent, debeant ſufficienter proponi, meritò hic præſumitur non eſſe, ideòque dubitans manet in poſſeſſione ſuæ libertatis. *Suar. Fil. Laym.* Contrà verò, ſi vouiſſe conſtet, & dubitetur, an ſatisfecerit, tenetur ſatisfacere; quia tunc votum eſt in poſſeſsione. Similiter dubitans, an Horas legerit, tenetur legere, quia præceptum eſt in poſſeſsione. *Ita Sanch. Laym. Bonac. loc. cit. Fil. num. 163.*

Digitized by Google

2 Qui certus eſt de lege, & voto, dubius tamen, an & qu d comprehendatur, lege, aut voto; vt, ſi ſciat ſe vouiſſe Religionem; dubitat autem, vtrùm certam, an verò in communi tantùm. Item vouit abſtinere à copula, dubitat veró, an ab omni, an ab illicita tantùm: non tenetur voto, quoad partem, de qua dubitat.

3 Si conſtet de lege, dubium autem ſit, an recepta, vel abrogata, vel ta ab ea eximaris; teneris lege. Ratio eſt, quia cùm conſtat de lege, pro ea ſtat præſumptio, & poſſeſsio; proindèque allegan ti eam non eſſe receptam, vel abrogatam, incumbit onus probandi, ideòque dum non probat, lege tenetur. *Laym. lib.* 1. *tr.* 4. *cap.* 3. *Sanch. Fil. contra Sales, & Azor*, qui docent, ſi dubites, an lex ſit acceptata, ea te non teneri.

4 Qui dubitat, an vigeſimum primum annum expleuerit, non tenetur ieiunio, quia libertas eſt in poſſeſsione. Contrà vrò res ehabet, ſi dubites de ætate ad ordinem ſacrum, vel beneficium requiſita; quia præſumptio, & poſſeſsio eſt pro præcepto: ideòque non potes recipere, donec de ætate conſtet. *Laym. loc. cit. num.* 35. *Sanch. disp.* 40. *&* 41.

5 Si cras ſit ieiunium, & poſt examen dubites, an ſit audita duodecima noctis hora, potes cœnare, & carnibus veſci: quia libertas eſt in poſſeſsione. Contrà verò, ſi hodie ſit ieiunium, & dubitas an ſit duodecima noctis, non licet, quia præceptum eſt in poſſeſsione, cùm conſtet hodiernum diem eſſe ieiunij, & dubium ſit, an tranſactus, *Sanchez, Laym. loc. cit.* Quæ omnia intellige de dubio ſtrictè ſumpto; ſi enim ſit ratio dubium deponendi, v.g. quia aliqua horologia ſonuerunt duodecimam, alia non, ceſſat ratio data. Cùm enim duo horologia ſint quaſi duo Doctores, ſeu opiniones probabiles, licet vtrumlibet ſequi, niſi ſciam vnum errare. *Laym. & alij communiter.*

6 Si dubites, vtrùm mediam noctem cœnando exceſſeris, vel maſticando aliquid deglutiueris, non licet celebrare, vel Euchariſtiam ſumere, *Sanch. lib.* 2. *de matrimonio, disp.* 41. *n.* 10. *Fagund. p.* 3. *lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 18. tùm quia lex ieiunè ſumendi eſt in poſſeſsione: tùm quia grauis eſt irreuerentia. Quamquam contraria ſententia, *Laym. lib.* 1. *tract.* 1. *cap.* 5. *num* 36 probabilis, *Dianæ verò tom.* 2. *tract.* 4. *de Sacram. reſ.* 29. tuta etiam in praxi videatur, eo quòd lex Eccleſiaſtica in caſu dubio non videatur tam arctè conſtringere conſcientias: & in dubio factum præſumi non debeat: neque cenſeatur irreuerens, qui iuris præſumptionem ſequitur. Vide infrà à *lib.* 6. *tract.* 3. *cap.* 2. *art.* 2. *& de Lugo, d.* 15. *num.* 14.

7 Si poſt contractum bona fide matrimonium, dubium de valore superveniat, quod poſt veritatis inquiſitionem depelli non poſsit, debitum non tantum reddi, ſed etiam exigi poteſt: quia dubium ſuperveniens bonæ fidei poſſeſſori obeſſe

non

non debet. Vide *Sanch. lib. 2. de Matrim. diſp. 41. num. 47. Bonac. loc. cit.*

8 Qui certus eſt de debito, & dubitat, an ſolverit, tenetur ſolvere *Suar. Vazq. Lugo, Dian. p. :. cap. 6. Miſcel. R. 49.* niſi etiam creditor dubitet; tunc enim, *Tam. in 1. 2. d. 2. quæſt. 6. d. 4.* putat non teneri: quod *Laym. lib. 1. tom. 1. cap. 6.* ita limitat, vt teneatur non ad integram ſolutionem ſed ad partem eius pro qualitate dubij ? quod *Dian. p. 4. t. 3. num. 35.* amplectitur vt probabile.

CAPUT III.

Quid conſcientia ſcrupuloſa, & quid in ea agendum?

RESpond. 1. Scrupulus eſt inanis apprehenſio, & hinc ortus timor, & anxietas, alicubi eſſe peccatum, vbi non eſt. Ita communiter *Nauarr. Azor, & cæteri.*

Reſpond. 2. Licet operari cum conſcientia ſcrupuloſa, manente ſcrupulo, dummodò iudicetur eſſe ſcrupulus, & vt talis contemnatur. Neque tamen opus eſt, vt ad ſingulos actus formetur hoc expreſſum iudicium, quod ſit ſcrupulus; ſed ſufficit, quòd contra eum agat ex habituali, vel virtuali iudicio, ab experientia præteritorum actuum. Ratio eſt, quia talis nulli periculo ſe exponit, cùm ad benè operandum ſufficiat iudicium probabile aliquid licere; ſcrupulus autem cùm ex leui fundamento procedat, non tollit iudicium practicum probabile. *Sanchez, lib. 1. cap. 10. Regin. Bec. Filiuc. num. 176.*

Reſpond. 3. Signa conſcientiæ ſcrupuloſæ ſunt. 1. Pertinacia iudicij, qua Doctorum conſilijs non acquieſcunt: vnde varios conſulunt, & fatigant, ac tandem nullius iudicio ſtant, niſi ſuo. 2. Ex leui apparentia frequens iudiciorum mutatio: vnde oritur in agendo inconſtantia. Sic: v. g. in Horis legendis aliquando decies mutabunt iudicium de lecto, vel non lecto aliquo verſiculo. 3. Quod ex priore procedit, perturbatè agere, & cœco quodam modo in externis actionibus verſari. 4. Habere reflexiones extrauagantes infinitarum circunſtantiarum. 5. Timere in omnibus peccatum, ac contra ſapientiam, & proprium ſæpè iudicium eſſe inquietum. 6. Si Confeſſarius iudicet te eſſe ſcrupuloſum. 7. In particulari ſigna ſcrupuli præſentis ſunt hæc duo. 1. Si per illum experiaris te nimiùm angi, & turbari. 2. Si aliàs expertus ſis, te ſimilia apprehendiſſe ſine fundamento.

Reſpond. 4. Remedia conſcientiæ ſcrupuloſæ ſunt. 1. Scrupulos contemnere, contra illos agere, nec cogitatione fouere. 2. Iudicio Confeſſarij, vel alterius viri docti, ac pij acquieſcere, non recurrendo ad eum in ſingulis actionibus; ſic enim ſe, & illum fatigant, cum ſcrupulorum incremento; ſed accipiendo ab eo generalia principia, à quibus nullius ſcrupuli cauſa, imò nullo modo recedat. Etſi enim alterum errare contingere: quia tamen hoc faciendo

agit,

agit, quod in ſe eſt, non peccabit. 3. Bonorum vitam, & conſuetudinem, tanquam regulam intueri, S. Ant. Syl. 4. Aſſuefacere ſe ad ſequendas ſententias mitiores, & minus etiam tutas, *Filliuc. cap. 4. num.* 121. 5. Non iudicare quidquam eſſe mortale, niſi certo ſciat, *Azor, lib.* 2. *cap.* 10. *Vazq. Sanch. Filiuc. tract.* 2. *cap.* 4. 6. Nunquam otiari; quia otium implet phantaſiam cogitationibus ſcrupuloſis. 7. Deſtruere cauſas ſcrupulorum: v. g. melancholicus euacuet medicamentis atram bilem: pertinax frangat ſuum iudicium: ſuperbus prudentiæ non confidat: rudis inſtructionem petat: timidus meditetur bonitatem Dei, quæ non imponit præcepta redigentia ad inſaniam. 8. Noſſe ſcrupuloſorum priuilegia, vt 1. Quod non teneantur in agendo adhibere examen, & diligentiam, niſi valdè mediocrem, nec tantam, quantam alij, & quod, dum angit ſcrupulus, nec ſuppetit conſilium, poſsint liberè agere quod volunt, niſi certum, & euidens ſit eſſe peccatum. Vide *Vazq. in* 1. 2. *d.* 57. 2. Quòd nihil teneantur repetere ex præteritis confeſsionibus, niſi certò ſciant illud eſſe mortale, & ſe ritè confeſſos non eſſe. Non eſt autem certus ſcrupuloſus, quandiu dubitat. Vnde ſuadet Laym. vt nunquam confiteatur dubia, & ſcrupulos. Et Sà, *C. Dubium, Sanchez, Azor, &c.* dicunt non teneri confiteri, niſi quæ iurare poſſit eſſe mortalia, & nunquam eſſe confeſſum. Ratio vtriuſque priuilegij eſt, quia in ſcrupuloſo ex nimio timore peccandi, turbatur ratio, ita vt non poſsit rectè rem examinare. Vnde eſto aliqua confeſſus non fuerit, non tenetur tamen cum tanto damno, & periculo anxietatis perpetuæ procurare integritatem confeſsionis, cùm ab ea minores ſæpè difficultates excuſent; vt notant *Koninch. Laym. Bonacin. Azor, Becan.* 9. Confeſſarius non permittat confiteri, vel proponere ſcrupulos, vel dubia (maximè ſi ſemel ad ſacietatem audiuerit) quia alioqui nunquam fontem ſcrupulorum exhauriet. Vide apud *Laym. hic, cap.* 6. *Filiuc. Sanch. hic, & lib.* 2. *de Matrim. diſt.* 4. *Azor, tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 20. *Breſſerum, lib.* 6. *toto, Becan. part.* 2. *tit.* 1. *cap.* 4. *Bonac. d.* 1. *quæſt.* 4. *p.* 9.

TRACTATUS II.

DE REGVLA EXTERNA actuum humanorum, ſcilicet Lege.

CAPUT I.

De natura, & obligatione legis in genere.

DUBIUM I.

Quid ſit lex ſiue Præceptum?

Reſpondeo. Lex, & præceptum, prout hic indiſtinctè accipitur, eſt recta agendorum, aut ommittendorum ratio. Interim, cùm à Superiore non Communitati, ſed alicui tan-

tantùm, aut aliquibus in particulari aliquid præcipitur; non appellatur lex, ſed præceptum tantùm, *Suarez, Laym. Bonac. d.* *.quæſt.1.p.1.* Vnde, reſolue.

1 Ad legem, ſeu præceptum quis tenetur; non ad conſilium, cùm hoc tantùm dirigat, illud verò obliget. *Ibidem.*

2 Cùm iniqua lex eſt, & contra rationem, non obligat; quia deficit à rectitudine. *Ibidem.*

3 Cùm dubium eſt de iuſtitia, teneris lege: quia Legislator poſſidet ius præcipiendi: idemque regitur altiore conſilio; ac poteſt habere rationes ſubditis occultas. Addit *Suarez*, etiam obligare, licèt contra iuſtitiam legis ſint rationes probabiles: quia aliàs nimia daretur licentia legibus non parendi, cùm vix poſſint eſſe tam iuſtæ, quin aliqua apparens ratio dubitationem mouere poſſit, *Suar. lib.1.cap.9. Bonac.p.8.num.1*.

4 Leges, & ſententiæ latæ à Tyrannis obligant, ſi ij pacificè Regna poſſideant, & à Republica tolerentur. Nec obſtat, quod ſententia Iudicis illegitimi dicatur eſſe nulla: id enim verum eſt de ſententia, prout eſt præciſsè à Tyranno; non autem prout eſt à voluntate, ſaltem interpretatiua, & implicita Reipublicæ, quæ dum Tyrannum, & Iudices ab eo conſtitutos repellere nequit, tacitè confert ijs poteſtatem gubernandi, eorumque leges, & acta ratificat, *Leſs.lib.2.cap.29.d.9. Salas,d.10. eſt.3.num.14.*

5 Non tenetur quis ad legem, niſi promulgata ſit, ſiue denunciata, *D.Thom. part.2. quæſt.90. Laym.lib. 1.tract.4.cap.3. Molina, Salas, Suarez, & alij communiter.*

* At populus peccat non recipiendo legem à Principe promulgatam, abſque vlla cauſa; vt videre eſt in propoſitione 28. inter damnatas à Ss.D.N. Alexandro Papa VII. Feria 5. die 24. Septembris 1665.

DUBIUM II.

Quotuplex eſt Præceptum?

Reſpondeo. Præceptum diuiditur 1. vniuerſaliter in affirmativum, & negativum. Illud eſt, quod bonum præcipit: hoc, quod malum prohibet. Differunt inter ſe, quod affirmativum obliget quidem ſemper, ſed non ad ſemper, ſeu non pro omni tempore: v.g. Honorandi ſunt parentes, non ſemper, ſed ſuo tempore. Negativum obligat, & ſemper, & ad ſemper. Vide *Bec. in 1.2. t.3.cap.1.quæſt.3.*

2 In naturale, & poſitivum. Præceptum naturale, ſiue iuris naturæ eſt dictamen, ſeu iudicium noſtræ rationis, quo per lumen nobis ab Authore naturæ impreſſum ſtatuimus, quid agendum, & quid vitandum ſit; quale eſt illud: Bonum eſt faciendum, malum fugiendum. Ex quo præcepto generali particularia: v.g. Deum eſſe colendum, nemini faciendam eſſe iniuriam: imò omnia præcepta Decalogi, (excepta cir-

Digitized by Google

circunſtantia Sabbati) multaque alia derivantur. Præceptum poſitivum, ſeu iuris poſitiui eſt, quod libera Dei, vel hominum voluntate poſitum eſt, & ex eadem dependet: v.g. Præceptum de Baptiſmo, ieiunio Quadrageſimali, &c.

Porrò quomodo præcepta poſitiua mutari, & variari poſsint, ac ſoleant; naturalia verò ſemper maneant. *Vide apud Scholaſticos, & Leſſ. lib. 2. de Iure, & Iuſtit. cap. 2. dub. 2.*

Reſpond. 2. Præceptum poſitivum diuiditur in præceptum Iuris diuini, quod ſcilicet à Deo traditum eſt; & iuris humani, quod ab homine. Poſitivum diuinum diuiditur in præcepta veteris, & nouæ Legis. Lex vetus continebat præcepta moralia, cæremonialia, & iudicialia, de quibus vid. *D. Thom.* 1. 2. *d.* 3. Lex noua continet præcepta ſupernaturalia Fidei, & Sacramentorum. Poſitivum humanum diuiditur in præceptum Iuris Eccleſiaſtici, ſiue Canonici, quod authoritate Eccleſiæ, ſcilicet Summi Pontificis, aut Concilij ſtatutum eſt: & Iuris Ciuilis, ſeu Politici, quod fundatur in poteſtate ſæculari.

DUBIUM III.

An vis, & ſubſtantia Legis poſitiuæ dependeat ab acceptatione Communitatis?

Reſpond. Etſi ita ſentiant Canoniſtæ: *item Nauarr. Azor, &c. citati à Laym. lib. 1. tract. 4. cap. 3.* eò quòd ponat leges hac tacita conditione ferri, ſi à populo fuerint acceptatæ, alioqui vim, ſeu obligationem, non habituras. Verior tamen ſententia eſt Theologorum, leges abſoluti Magiſtratus non pendere à populi acceptatione, & conſenſu; ſed mox vt legitimæ promulgatæ ſunt, obligare populum ad recipiendum, præſertim in legibus Pontificis, qui ſuam poteſtatem non accepit à populo, ſed à Chriſto, *Vazq. Suar. Molina, &c. Vide Laym. loc. cit. reſolvuntur hi caſus.*

1 Epiſcopis ex officio incumbit, nouas leges Pontificias (vt Principibus Imperatorias;) promulgare per ſuas Diœceſes, atque in vſum deducere.

2 Si lex in Prouincia promulgata ſit, ſed à maiore parte populi non accipiatur, nec obſervetur, tunc, ſi Legislator id ſciat, & taceat, cenſetur hoc ipſo legem revocare. Si verò id ſciat, & vrgeat obſervationem, quiſque tenetur eam ſeruare, quia potiùs caput ſuum, quàm reliqua membra ſequi debet.

3 Si Princeps neſciat non recipi, nec deduci ad vſum, durat legis obligatio, donec elabatur, decennium: quo elapſo, præſcriptum eſt contra eam, ſiue Imperatoria ſit, ſiue Pontificia; & tunc non ampliùs obligat. Vti, & Lex Eccleſiæ, etſi ſemel recepta ſit, aboletur per præſcriptionem, ſed annorum plurium, nempè quadraginta, *Nauarr, Azor, Suarez.*

4 Si tu legem promulgatam pa-

Digitized by Google

paratus ſis ſuſcipere, & data occaſione etiam obſerves; ſed alij plerique, è Communitate non recipiant, nec recepturi videantur, tunc ſaltem ab ea excuſaveris per diſcretionem.

5 Etſi primi Epiſcopi fortè peccarint, non recipiendo legem, & in vſum deducendo, ſucceſſores tamen eorum, ſi poſt longum tempus videant non obſervatam, credere poſſunt eſſe ſublatam per præſcriptionem.

6 In dubio, num lex recepta ſit, necne, præſumendum eſt pro ipſa: quia factum in dubio præſumitur, ſi de iure faciendum erat. *Vide Azor, lib.5.cap.4. Laym.hic quæſt.3. Sal.de leg.diſp.13.ſect.3.*

DUBIUM IIII.

An præcepta etiam humana obligent ſub peccato & quali?

RESpond. Cùm Deus ſit Dominus noſter, atque etiam Superioribus parere nos iuſſerit, non ſolùm ipſe, ſed & illi nobis præcipere poſſunt, & præcipiunt, tum ſub pœna, tum etiam ſub culpa ſiue peccato; idque gravi, aut levi, prout & rei præceptæ ad intentum finem neceſsitas, materiæ quantitas, & eorum voluntas ſeſe habent, quæ ex eorum verbis, circunſtantijs, aut prudentum æſtimatione ſolet colligi. *Ita Theologi communiter S.Thom. Suar. Salas, &c.*

Vnde reſolvuntur hi caſus.

1 Graviter peccat, qui deliberatè, & in materia magna violat præceptum aliquod Decalogi, vel Eccleſiæ.

2 Cùm res levis eſt, non peccat mortaliter transgrediens, etſi Superior ſub mortali præceperit; quia id eum poſſe negant *Suar. Layman, & alij communiter*: v.g. ne quis frangat ſilentium, ne edat wam, vt claudat oſtium, &c. quia eſt res parva, & incapax tantæ obligationis. Nec ipſe Deus in materia parva ſub mortali obligat. *Vide Leſs.lib.2.cap.4.d.9. Salas, d.10.ſect.7.*

3 Aliud eſſet, ſi materia aliàs leuis fieret gravis ratione circumſtantiarum: vt v. g. contemptus ſcandali, magni boni communis, vel finis à Legislatore intenti. Sic abſtinentia à pomo in Paradiſo, in ſe quidem parva; graviſsima tamen erat ex circumſtantia finis, *Suar. lib.3.cap.25.*

4 Quando materia eſt gravis, poteſt Superior præcipere ſub culpa tantùm levi: quia ſicut poteſt nullo modo obligare, non præcipiendo. Ita etiam poteſt obligare ſub veniali tantùm. Ita *Suar. Leſs. loc.cit.* contra *Vazq.*

5 Potiſsima ſigna, ex quibus colligi poſsit, an lex obliget ſub graui culpa, ſunt hæc: 1. Si materia ſit grauis, & non conſtet in contrarium de voluntate præcipientis. Vnde *Cayet. in Summa*, verbo *Cleric.* docet Clericos tantùm peccare venia-

nialiter, dum contra præcepta iuris poſitivi aves, & canes ſequuntur ad venandum. 2. Si verba magnam vim habent, vt, iubemus, interdicimus in virtute ſanctæ obedientiæ, vel vi voti, aut iuramenti, vel graviter mandamus, &c. 3. Si pœna magna adijciatur, vt excommunicationis, depoſitionis, maledictionis æternæ, exilij perpetui, mortis &c. 4. Si ita fert vſus, & conſuetudo inter peritos, & timoratos: quia conſuetudo eſt optima legum interpres, vt patet in lege ieiunij Eccleſiaſtici, & abſtinentiæ à carnibus; item communionis annuæ, quas grauiter obligare probant hic *Tol. Laym. cap. 14. num. 4. Bonac. p. 7. §. 4.*

CAPUT II.

De ſubiecto cui datur præceptum.

DUBIUM I.

Quæ perſonæ præceptis obligentur.

Reſpond. Soli ſubditi ratione vtentes obligantur, ita vt eorum tranſgreſsione peccent. Quod addo propter ebrios, & ad tempus amentes, qui etſi verè ijs obligentur, eorum tamen violatione non peccant, defectu advertentiæ rationis, & conſenſus. Pars prior eſt communis, & certa. *Filiuc. t. 21. cap. 11. quæſt. 10. Bonac. p. 6. &c. Laym. lib. 1. tract. 4. cap. 10.* Poſterior eſt eorundem. Cuius ratio eſt, tum quia præceptum, cum ſit directivum, ſupponit vſum rationis: tum, quia obedientia tantùm eſt eorum, qui ratione, & voluntate vtuntur. Neque aliàs tranſgreſsio ad culpam imputari poſſet. *Vnde reſolves hos caſus.*

1 Legislator non tenetur ſuis legibus, vt ſic, quoad vim coactivam, & pœnam, ſive directe: indirectè tamen, & quoad vim directivam, & ex æquitate quadam, tenetur ſe, tanquam caput, membris conformare. Ita *S. Thom. quæſt. 96. art. 5. ad 3. Syl. Suar. Bonac. Laym. lib. 1. t. 4. cap. 9.* contra *Azor.* Tenetur etiam in contractibus, cum reliquis pari conditione vti. Vide *Filliuc. tract. 21. cap. 5.*

2 Infideles non baptizati, etiam catechumeni, non obligantur præceptis Eccleſiæ: obligantur tamen hæretici, & alij, qui per baptiſmum, Eccleſiæ ſemel ſunt ſubiecti.

3 Etſi pueri ratione vtentes legibus ijs Eccleſiæ, quarum materia eorum ætati eſt conueniens, v. gr. confeſsionis annuæ, ſecundùm *Nauarr. Henriq.* & *Azor*, item abſtinentiæ à carnibus, auditionis ſacri, ſecũdùm *Sanch. &c.* obligentur; quoad culpam? Non tamen quoad pœnas ordinarias, niſi ſint puberes, quales ſunt maſculi anno decimoquarto, puellæ duodecimo abſoluto. Ita *Sotus Vazq. de Pœnit. quæſt. 90. art. 2. Sà*, verb. *Cenſura.*

4 Infantibus, non baptizatis, & perpetuò amentibus, licitè dantur carnes diebus Veneris, & imponuntur opera ſeruilia feſtis, non tamen ebrijs,

Digitized by Google

ebrijs, cum legi maneant ſubiecti, vti nec licitè irritantur amentes ad blaſphemandum, lædendum, &c. eò quod talis actio tribueretur principali agenti, qui alterius opera vteretur, quaſi inſtrumento, vide *Laym. lib.* 1. *tract.* 4. *cap.* 10. *Bonac. p.* 6. *& Sanch.* 1. *Mor. cap.* 12.

5 Clerici, cùm iure diuino ſint exempti de poteſtate ciuili, vt docet *Bell. lib.* 1. *de Cleric. cap.* 28. non tenentur legibus ciuilibus directè, & quoad vim coactiuam. Vnde nec à Principe Sæculari puniri poſſunt. Cùm tamen ſint membra Reipub. & alioqui communis æquitas ſeruari non poſſet, tenentur indirectè, & quoad vim directiuam, legibus cõmunibus ijs, quæ ad bonum commune ſpectant, & eorum ſtatui non repugnant; quales v. g. ſunt leges prohibentes, vel irritantes contractum (niſi hæ ſint pœnales, tunc enim quia vim coactiuam obtinent, eos non ligant) ideòque peccant contra iuſtitiam, & ad reſtitutionem tenentur, ſi frumenta, v. g. vel alia vendant, vltra pretium à Principe ſtatutũ. Ita *Molin. Sãch. Sal. Tan.* Vide *Laym. loc. cit.* quia ius naturæ exigit vt vendant pretio iuſto: tale autem cenſetur, quod decernitur lege.

DUBIUM II.

An peregrini teneantur legibus ſui domicilij, dum ab eo abſunt?

SUppono 1. Præceptum aliud eſſe locale, quod ſcilicet certo tantum loco, vrbe, v. g. vel Parochia obligat; aliud vniuerſale, ſeu iuris communis, quod totam ferè Eccleſiam obligat.

Suppono 2. Peregrinos propriè dici eos, qui aliquò veniunt animo non manendi, ſed tantùm ſubſiſtendi per aliquot dies, vel ad ſummum per minorem anni partem, vt mercatores, viatores: non autem ſtudioſi; neque ancillæ, quæ veniunt ad ſeruiendum.

Reſpondeo. Non obligari. Ita *Nauar. Sanch. Leſ. lib.* 4. *cap.* 3. *diſt.* 8. Ratio, quia præcepta localia per ſe, & directè reſpiciunt territorium, eique ſunt affixa, atque adeò non obligant niſi exiſtentes intra illud. Lex enim ita fertur; v.g. Feſtũ illud tali loco celebretur: ideòque hic valet illud. *Si fueris Romæ, &c.* Addit *Laym. cap.* 11. præceptum locale expirare etiam intra proprium territorium, in loco exempto, quòd is æquiparetur loco ſito extra territorium. *Ex quibus reſolves hos caſus.*

1 Si Epiſcopus ſub pœnâ excommunicationis vetet luſum aleæ, non obligantur Clerici, ludentes in loco exempto à iuriſdictione Epiſcopi. *Bonac. part.* 6. *Laym. cap.* 11. *num.* 5.

2 Si quis die ieiunij, aut feſto, ſit in loco alio, non ſui territorij, aut exempto, vbi tunc non eſt ieiunium, aut feſtum, poteſt ibi comedere, exercere ſervilia. *Laym. loc. cit. cap.* 11. *Bonac.*

3 Id etiam habet locum in pręceptis iuris communis, ſi in loco iſto ſint vſu abrogata, vel non recep-

ta,

ta, vel habeatur priuilegium. Quare potes; v. g. Mediolani primis quatuor diebus Quadrageſimæ veſci carnibus, cum id ibi liceat. Idem in Belgio Sabbatis intra Natiuitatem, & Purificationem, veſci carnibus: item in loco, vbi Tridentinum non eſt receptum, validè, (etſi non licitè) inire matrimonium clandeſtinũ. *Suar. Sanch. lib.* 1. *cap.* 12. *Leſ. &c.*

4 Poteſt quis diſcedens manè ex oppido, vbi non eſt ieiunium veſci carnibus, etſi meridie rediturus ſit domum, vbi eſt ieiunium, nec tunc vbi domum venerit, tenebitur ad ſervandũ ieiunium iſtà die, cùm illud iam violauerit, ideòque ſeruare non poſsit, tenebitur tamen domi ad abſtinentiam à carnibus, cùm illa adhuc poſsit ibi ſeruari, eò quòd ſit diuidua. *Vide Sanch. loc. cit. Leſ. cap.* 12. *d.* 8.

5 Si quis abiturus eſt loco, vbi eſt ieiunium, ſciatque ſe certò perventurum veſperi ad locum, vbi non ſit ieiunium, tunc etſi non poſſit ibi veſci carnibus, vnde abit (cum iſta abſtinentia ſit diuidua) poteſt tamen ibi manè gentare, & meridie prandere, vt contra quoſdam docent *Leſ. & Sanch. ſupra.*

6 Probabile etiam eſt, & in conſcientia ſecurum, quod docet *Sanch. lib.* 3. *de Matrim. d.* 18. *&* 1. *Mor. cap.* 12. contra *Nauarr. Suar.* peregrinos, antequam excedunt proprio territorio, non teneri implere præcepta, quę eos ibi deprehendunt, v. g. non teneri eum manè audire ſacrum die feſto, qui ante prandium venturus ſit aliò, vbi non ſit feſtum: quia ſi manſiſſet ſuo loco, vbi præceptum obligat, poterat differre ad id tempus: quando autem pervenit ad alium locum, deſinit obligari. Nec obſtat, quod præuidens impedimentum, teneatur præuenire, quia id tunc tantùm verum eſt, quando manente vi præcepti quis eſt impediendus; hîc autem ab obligatione præcepti abſolvitur. Contraria tamen ſententia, tanquam magis pia ſuaderi poteſt, niſi quid obſtet *Sanch.* 1. *Mor. cap.* 12. *& lib.* 13. *de Matrim. d.* 18. *num.* 21.

DUBIUM III.

An Peregrini, & vagi teneantur præceptis locorum in quibus morantur?

RESpond. Regulariter non tenentur præceptis ſpecialibus illorum locorum Ita *Laym. Sanch. Azor, Koninck. Leſs. Reginald. Filliuc.* contra *Nauarrum, Suarez, Sà, &c.* (& quoad vagos, etiam contra *Bonac. & Sanchez.*) Ratio eſt, quia non poteſt dari vlla ratio huius obligationis, cùm illi non ſint ſubditi, vel locis, vel Superioribus, quorum tales leges fuerunt, ideòque extra eorum iuriſdictionem. Nec obſtat. 1. eos nullis partialium locorum ſtatutis, ſed ſolo iure communi teneri, quia id non eſt abſurdum. Nec. 2. quòd vagi, ob delicta admiſſa, puniri poſſint, hoc enim conſuetudo recepit, ne ſcelera maneant impunita.

Di-

Dixi 1. (*Regulariter*) quia tenentūr quibuſdā legibus maximé quarum violatio cederet in damnum,& iniuriam illius loci, in quo morantur, vt etiam ijs, quæ ſunt de contractibus celebrandis. *Vnde reſolves hos caſus.*

1 Tales non tenentur audire Miſſam, & poſſunt opera ſervilia exercere die iſtic feſto, non tenentūr ieiunare, nec abſtinere à carnibus, quando iſtic eſt ieiunium, & domi ſuæ non eſt. Intellige vtrumque, ſecluſo ſcandalo, propter quod Epiſcopus loci punire poſſet, *Laym.loc.cit.tract.3.cap.12.num.4.*

2 Peregrinis non licet frumenta euehere, vel vendere, ſuprà pretium ibi ſtatutum, noctu arma ferre, &c. ſi talia ibi prohibita ſint, *Panormit. Regin. Sanch. num. 36.*

Dixi 2. (*Præceptis ſpecialibus*) quia ſi domi tuę conſuetudine derogatū ſit alicui præcepto iuris communis, & aliò venias, vbi illud viget, eodem obligaberis. Ratio eſt, quia lex iuris communis eſt vniuerſalis, & obligat omnes ſine ordine ad locum, *Laym.cap.12.num.3. Vnde reſolvitur hic caſus.*

Belga aliquis veniens Coloniam: v.g. tenetur iſtic Sabbatis inter Natiuitatem Chriſti, & Purificationem, abſtinere à carnibus, quia priuilegium, & ius comedendi tunc carnes, non eſt perſonale, ſed locale: ideòque expirat extra locum, *Laym. loc. cit.*

***

DUBIUM IV.

An Peregrini teneantur præceptis iuris communis, ſi non ſint in vſu in loco, vbi morantur?

RESp. Non teneri. Ratio eſt, quia tunc valet priuilegium locale, quo frui poſſunt omnes qui in loco morantur. *Ita Sanch. 1. Mor. cap. 12. Suar. Laym. &c. Vnde reſolvuntur ſequentes caſus.*

1 Si Germanus per Hiſpaniam tranſeat, poteſt Sabbatis veſci inteſtinis animalium. Idem ſi per Belgium, aut Mediolanum iter habeat, poteſt inter Natiuitatem Chriſti, & Purificationem, in Belgio Sabbatis, Mediolani verò quatuor primis diebus Quadrageſimæ carnibus veſci. *Sanch. Suar. Bonac. p. 6. num. 61.*

2 Si quis ex Diœceſi Catholica: v.g. Hildeſio, vbi vetus Calendarium adhuc eſt in vſu veniat in aliam; vbi non eſt receptum: v.g. Monaſterium, poteſt, ſi ibi Quadrageſima præterijt, carnibus veſci, vt docet *Sanch. loc. cit. Salas, num. 69. Bonac. num. 64. Leſ. lib. 4. cap. 2. d. 8.* qui tamen contrariam ſententiam ſuadet in praxi, licèt hęc tuta ſit, vt etiam docet *Laym.*

Addidi *ex Diœceſi Catholica*: quia ſi Catholicus veniat in terras hæreticorum, vbi alij Catholici non ſunt, tenetur ibi ſervare nouum Calendarium ad vitandum ſcandalum, & contemptum Eccleſiæ Catholicæ. *Vide Laym. lib. 1. tract. 4. cap. 11. num. 8.*

Digitized by Google

CAPUT III.

De modo, quo obſeruanda ſunt præcepta.

DUBIUM I.

An debeant impleri ex charitate?

RESP. Poſſunt impleri ſine charitate, niſi hanc in ſubſtantia includant; vt v.g. præceptum dilectionis Dei. Ratio eſt, quia tantùm præcipitur ſubſtantia actûs incluſi in præcepto: v.g. vt honoretur parens, non autem finis, aut modus præcepti, vt docet *S.Tho. 1.2.quæſt. 100.art.10.* Interim certum eſt, requiri charitatem in operante, vt impletio præcepti ſit meritoria, iuxta illud *1.Corinth.13. Si linguis hominum loquar. S.Thom. Suar. Sanch. Vnde reſolvuntur ſequentes caſus.*

1 Si quis ieiunet, vel interſit ſacro, ob vanam gloriam, vel etiam, vt furetur, poteſt nihilominus implere præceptum, etiam per actum ex circumſtantijs peccaminoſum: quia implet ſubſtantiam illius præcepti, licèt peccet contra aliud, cui finis ille malus opponitur, vt docet *Sanch. 1. Moral. cap.14. Laym. lib.1. tr.3.cap.4. num.6. Card. de Lugo diſp. 22.ſeſſ.2.num.13.*

2 Simili ratione impletur votum, iuramentum Deo factum, pœnitentia Sacramentalis, licèt actus ipſe ſit peccatum. *Idem loc. citat.*

***

DUBIUM II.

An ad impletionem præceptorum, requiratur intentio, ijs ſatisfaciendi?

RESP. Quod non. *Ita Sanch. Vazquez 1.2.quæſt.100.art.9. & alij communiter.* Ratio eſt, quia lex tantùm præcipit liberam operis externi executionem: v.g. auditionem ſacri; non autem, vt alio peculiari actu quis velit, vel intendat præcepto ſatisfacere, ſiue, vt alij loquuntur, præcepta non obligant ad obedientiam formalem, hoc eſt, vt aliquid fiat quia præcipitur, ſed tantùm ad materialem, ſiue, vt fiat quod præcipitur. Vide infrà *lib.3.tr.5.cap.1. d.3. Vnde reſolvuntur ſequentes caſus.*

1 Qui alicuius præcepti immemor, illud impleuit: v.g. ignorans eſſe diem feſtum, liberè tamen interfuit ſacro, is ſatisfecit. Neque, vt quidam volunt, neceſſe eſt, vt poſt ea intelligens eſſe diem feſtum, velit tunc ſatisfacere per Miſſam auditam, quia impleuit ſubſtantiã actûs præcepti. *S.Thom. Henr. Filiuc. t.5. cap.7. quæſt.7.*

2 Is votum, iuramentũ, & pœnitentiam Sacramentalem, verè implet, qui opera promiſſa, vel iniuncta exequitur, etſi non habeat intentionem implendi; modò tamen non applicet ea pro aliâ re. Ratio eſt, quia vota, &c. ſunt leges, quaſi particulares quas homo ſibi, vel alteri imponit; vnde tantùm obligant ad ſubſtantiam actûs. *Suar. Azor, Leſ. Laym. num.6.*

DU-

Digitized by Google

DUBIUM III.

An ſatisfaciat precepto, qui faciens opus, expreſſè intendit per illud non ſatisfacere?

RESp. Satisfacit. *Ita Suar. Val. Vazq. loc. cit. & Leſſ. lib. 2. cap. 7. dub.* 10. contra *Nauarr. Azor, &c.* Ratio eſt, quia precepta tãtùm obligant ad ſubſtantiam operis iniuncti; ergo illâ, poſitâ, non eſt in poteſtate operantis, vt non ſatisfaciat. Nec refert 1. quòd actûs non operentur vltra intentionem agentis, quia id intelligitur, quando eſt in poteſtate operantis: v. g. ſatisfacere vel non. Nec 2. quòd qui debet alteri centum, non ſatisfaciat obligationi ſi liberali donatione det ducentos. Nec 3. quòd voto obligatus ad recitandum Roſarium ſi recitet animo non implendi, non ſatisfaciat. Ratio eſt, quia hæ, & ſimiles obligationes, proueniunt ex voluntate promittentis, qui, ſicut ab initio debitorem ſe liberè conſtituit, ſic in debito liberè permanere poteſt: obligatio autem parendi legi prouenit ex voluntate legislatoris, ideòque non extenditur vltra eius intentionem, & voluntatem, nempè vltra ſubſtantiam operis præcepti. *Kon. num.* 309. *Vide Leſſ. loc. cit. & Laym. hic. Vnde reſoluuntur ſequentes caſus.*

1 Sacerdos, qui legit Horas non eâ deuotione, quâ voluit ideòque propoſuit ad ſatisfaciendum præcepto repetere, etſi deindè non repetat, ſatisfecit tamen præcepto. *Suarez, Koninch. Cardin. de Lugo, &c.*

2 Audiens ſacrum die feſto, quod ſcit eſſe vltimum (vel, ſi non ſit vltimum, intendens non audire aliud) licèt intenderit non ſatisfacere, verè tamen ſatisfecit præcepto de audienda Miſſa, etſi peccarit contra aliud præceptum, quo quis tenetur eſſe ſubditus legislatori. *Cardin. de Lugo loc. cit.*

3 Is, qui ſacrum audiuit die feſto, legit Horas Canonicas, abſoluit pœnitentiam Sacramentalem, cum animo non ſatisfaciendi non tenetur poſteà mutare voluntatem, vt velit per præcedens opus ſatisfeciſſe; quia verè ſatisfecit. *Sanch. Salas, d. 9. num.* 33. *Card. de Lugo de Euch. d.* 22. *ſect.* 2. *num.* 21. contra *Suar.*

DUBIUM IV.

An ad impletionem præceptorum, requiratur intentio, ſeu voluntas faciendi id, quod præceptum eſt?

RESp. Quòd ſic. Ratio eſt, quia cum lex detur hominibus, non brutis, ideòque humano modo ſit implenda, hinc impletio omnis præcepti, ſiue humani, ſiue diuini, debet eſſe actus humanus coniunctus cum libertate, & volũtate operantis, id eſt, vt velit, ſiue intendat facere hoc, quod eſt præceptum: v. g. audire ſacrum, ieiunare, &c. Eſt cõmunis. *Vide Vazq.* 1. 2. *queſt.* 100. *art.* 9. *Suar. Sanch. Vnde reſoluuntur hi caſus.*

1 Qui audiuit ſacrum die feſto ebrius, dormiens, aut impos ſui quomodocumque, aut neſcius quid aggrederetur, aut vellet facere, tenetur poſteà compos ſui factus, audire aliud ſacrum. *Suar. Sanch. Salas, d.9. num.* 32.

2 Is, qui audiuit ſacrum, ieiunauit, &c. prorſus violenter coactus, non ſatisfecit; non enim fuit actus humanus defectu voluntarij. *Vazq. Suar. Azor, Fil. num.* 212.

Dixi (*prorſus violenter.*) Quia ſi famulus: v.g. metu domini, aut puer metu magiſtri ſacrum audiat, (eſto non ſit auditurus, ſi magiſter abeſſet) is, etſi peruerſâ voluntate illâ peccet, præcepto tamen ſatisfacit. Ratio eſt, quia metus non tollit libertatem. *Sanch. Sal. loc. cit. Laym. lib.* 2. *tr.* 4. *cap.* 4. *num.* 12.

3 Recitans Horas, ſolâ intentione legendi, vel addiſcendi, non ſatisfacit; vti nec ille, qui vadit ad ſacrum, tantùm vt oculos paſcat, cũ alio colloquatur, vel expectet amicum. *Card. de Lug. loc. cit. num.* 23.

4 Nec ſatisfacit is, qui tantùm fictè confitetur: v.g. orat, &c. quia non eius fictio, ſed opus præceptum eſt.

DUBIUM V.

An duplici præcepto, vno actu; vel diuerſis actibus, eodem tempore poſsit ſatisfieri?

Reſp. 1. Vno actu diuerſa præcepta ſimul impleri poſſunt, niſi aliud colligatur ex mente præcipientis. Patet ex praxi, quotidiana: qui enim obligatur ad Horas ratione ordinis, & beneficij, ſatisfacit vna recitatione. *Sanch. lib.* 1. *cap.* 14. *Sal. Bonac. p.* 10. *Vnde reſoluuntur hi caſus.*

1 Cum Dominica, & feſtum incidunt in eundem diem, non teneris audire duo ſacra.

2 Votũ, & Pœnitentia in Confeſsione iniuncta, plerumque non implentur per actum aliàs debitum: quia hæc plerumque non eſt mens voventis, & Confeſſoris. *Vide Suar. tom.* 4. *in* 3. *part. Sanch.* 1. *Moral. cap.* 14.

Dixi (*plerumque.*) Quia ſubindè Confeſſarij iniungunt opus, aliàs præceptum.

3 Qui alteri ex pluribus obligationibus, debet centum: v.g. non ſatisfacit, ſi ſemel dat centum: quia in debitis iuſtitiæ, attenditur, æqualitas rei ad rem: non poteſt autem vnum centum, æquale eſſe debitis plurium centum. Vnde in his alia eſt intentio, & mens obligantis. *Sanch. Sal. loc. cit.*

Reſp. 2. Poteſt quis eodẽ tempore diuerſis actibus duplici pręcepto ſatisfacere, dummodò vnum non impediat alterum. Eſt communis. Et ratio eſt, quia plerumque temporum diuerſitas non præcipitur. *Suarez, Azor, part.* 1. *lib.* 7. *cap.* 5. *Sanchez, lib.* 1. *cap.* 14. *Vnde reſolues.*

1 Poteſt quis eodem tempore audire Miſſam in feſto præceptam, & ſimul legere Horas, vel alias

aſias orationes, voto, aliâve ratione debitas, *Bonac. p.* 10. *num.* 8.

2 Poteſt item, qui tenetur audire duas Miſſas: eas audire ſimul, imò etiam tres, vt docent aliqui, dum ſimul in pluribus altaribus celebrantur. *Sanch.* 1. *Mor. cap.* 14. *num.* 12. *Maior in* 4. *diſt.* 18.

DUBIUM VI.

An qui vno actu violat plura præcepta, committat plura peccata?

RESp. Si violet præcepta materialiter tantùm diuerſa, ita vt licét ſint plurium Legislatorum, habeant tamen motivum formale idem, & verſentur circa materiam eandem numero cum iiſdem circumſtantiis, vnum tantùm peccatum committit. Si verò præcepta ſint formaliter diuerſa, ob motiua proxima ſpecie diſtincta, vel verſentur circa materiam numero diuerſam, committet plura peccata: quia ſunt obligationes, & malitiæ diuerſæ. *Ita Sanch. lib.* 9. *de Matrim. d.* 15. *Vazq.* 1. 2. *d.* 9. *Sal. Card. de Lug. d.* 16. *num.* 245. *Vnde reſolvitur.*

1 Qui non ieiunauit die vigiliæ Incidentis in Quadrageſimam, aut neglexit ſacrum feſto incidente in Dominicam, vnicum commiſit peccatum, ſatiſque eſt confiteri de ieiunio, & ſacro vno: quia in his præceptis vnica eſt ratio formalis, & motivum proximum, v.g. in priore maceratio carnis: in poſteriore cultus Dei. *Laym. Sanch. Cardin. de Lugo loc. cit.*

2 Qui violat votum, & iuramentum, vel votum, & præceptum Eccleſiæ de eadem re, duplicem malitiam committit, ac proindè id in confeſsione explicandum eſt: quia voti obſeruatio præcipitur, vt fides Deo debita ſeruetur: iuramenti autem, ne Deus vocetur in falſum teſtem: & ſic duæ ſunt hîc rationes formales; vti & ſunt in omiſsione Miſſæ, quæ & propter feſtum, & ex iniuncta pœnitentia audiri debet. *Cardin. de Lug. loc. cit.*

3 Si ligatus cum ligata adulteretur, duplex peccatum iniuſtiæ committitur, vnum contra propriã vxorem, alterum contra maritum adulteræ: vti etiam, ſi quis vno actu occidat plures, ſunt plura homicidia, quia in iſtis materia eſt numero diuerſa. *Laym. lib.* 1. *tract.* 2. *cap.* 10. *num.* 3. *Sanch. Card. de Lugo loc. cit.*

CAPUT IV.

Quæ excuſent à tranſgreſsione præcepti.

DUBIUM I.

An ignorantia excuſet?

RESp. Si ſit invincibilis, excuſat; quia nemo peccat, niſi actu voluntario: hic autem cognitionem præſupponit. Si autem ſit vincibilis, & culpabilis non excuſat; qualis eſt, cum poteras, & tenebaris ſcire, aut diſcere, & in mẽtem veniebat dubitare, nec ſtuduiſti intelligere, *S. Aug. S. Thom. Sanch.* 10. *Moral. cap.* 16. &

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

cæteri communiter contra *Palaum. Vnde reſolvitur.*

1 Si quis die ieiunij nihil cogitans de præcepto, cœnet, aut carnes comedat, non peccat: ſimiliter in alijs vt ſi occidas hominem, putans eſſe feram. *Bon.q.8.p.3.*

2 Si in aliqua re tantùm advertas malitiam vnius generis, illam ſolam contra his, vt v.g. ſi quis cognoſcat fœminam, quam ſcit non eſſe ſuam, ignorat autem eſſe conſanguineam, is fornicationem tantùm, vel adulterium committit, non inceſtum, *Laym.lib.1.cap.4.Bon.loc.cit.*

DUBIUM II.

An metus excuſet?

RESP. Si ex metu facis, quod ſimplicitèr malum eſt, peccas quidem; minuitur tamen per metum malitia: quia minuitur libertas. Interim ſæpè fit, vt præcepta quædam non obligent: cùm eorum obſeruatio cederet in graue alicuius incommodum: & tunc, ſi ex metu talis incommodi quis tale præceptum omittat, non peccat, cum præceptum non liget. Eſt communis. *Vnde reſolvuntur.*

1 Præceptum naturale negatiuum, prohibens rem intrinſecè malam, non licet violare, ne quidem ob metum mortis.

2 Metus grauis, v. g. mortis, &c. ſæpè non tantùm excuſat à præcepto poſitiuo, tàm diuino, quàm humano; ſed quandoque etiam ab affirmatiuo naturali, & ſic (*vt Sanch. 1.Moral.cap.18.*) non tenetur quis cum periculo vitæ integrè confiteri, ſervare depoſitum, implere votum, ſuccurrere proximo extremè indigenti, *Bec.tr.2.lib.5.cap.6. Azor 1.part.lib.1.cap.11.Laym. lib.1.tr.4. cap.14.* Excipe tamen caſum, de quo infrà *lib.2.tr.3.cap.2.d.1.*

3 Si obſervatio legis humanæ neceſſaria ſit, ad conſervandum bonum aut auertendum malum commune, quod pluris ſit, quàm vita propria, tunc lex illa obligat cum periculo vitæ, vt v.g. ſi Dux mandet militi non diſcedere ex ſtatione: item, ſi perituræ ſint animæ, niſi Paſtor adeat ægros tempore peſtis, *Laym.loc.cit.*

4 Alioqui nulla præcepta humana, etiam Eccleſiaſtica, per ſe obligant cum periculo vitæ, aut ſimilis incommodi. *Vid.Sanch.1.mor. cap.18.* vt ſi v.g. cogaris metu mortis contrahere cum conſanguineâ, in gradu prohibito lege Eccleſiaſtica, poſſes contrahere, (in ſpeciem:) non tamen poſſes conſummare: quia cum matrimonium eſſet irritum, fornicareris, quod intrinſicè malum eſt, *Sanch. de Matrim. lib.7. diſp.4. num.4.*

5 Per accidens interim accidere poteſt, vt lex humana obliget cũ periculo vitæ ratione alterius præcepti iuris naturalis, aut diuini concurrentis; vt v.g. ſi quis cogere vellet tranſgredi præceptum Eccleſiæ, in odium Fidei, vel conceptum Religionis. *Vide Sanch.loc.cit. Bon.p.3. tr.2.d.13.d.12.*

DU-

Digitized by Google

DUBIUM III.

An excuſet impotentia totiùs, vel partis?

RESP. 1. Cùm ad impoſsibile nemo teneatur, certum eſt, quòd impotentia excuſet, etiam illa, cui ante cauſam cum peccato dediſti, dummodò de hoc doleas. Quare id præcipuè hic dubitatur, an qui non poteſt implere totum teneatur ad partem.

Reſp. 2. Si præceptum tale ſit, vt commodè poſsit, aut ſoleat diuidi, atque in eius parte ſalvetur ratio, ſeu finis præcepti, tunc qui non poteſt ſeruare totum, debet ſervare partem, quàm poteſt. Quòd ſi verò non ſolvetur ratio præcepti in parte, neque id commodè poſsit, aut ſoleat fieri, tunc qui non poteſt totum (hoc eſt tantum, quo moraliter impleri cenſeatur integrum præceptum) is non tenetur ad partem. Quæ omnia æſtimanda ſunt. 1. ex intentione legislatoris. 2. ex ratione, fine, & materia legis. 3. ex iudicio prudentum. 4. ex communi vſu. *Ita Sanc. 1. Mor. cap. 19. Laym. lib. 1. tr. 4. cap. 19. Vnde reſolvuntur hi caſus.*

1 Qui non poteſt legere omnes horas, debet dicere eas, quas poteſt; quia diuiduæ ſunt. *Laym. loc. cit. Bon.*

2 Qui in Quadrageſima non poteſt ieiunare, debet abſtinere à carnibus, ſi poteſt; aut qui non poteſt omnibus diebus, tenetur ijs quibus poteſt. *Ita Laym. loc. cit. Bonac.*

3 Qui poteſt notabilem partem ſacri (v. g. vſque poſt conſecrationem) audire, aut horarum dicere, aut commodè poteſt cum alio (& ſolet) tenetur, alioquin non, *ibid.* v. *Infrà de horis.*

4 Si quis carens Breuiario, pauca ex Horis ſciat memoriter, non tenetur ea dicere, *ibid.*

5 Qui obligatur viſitare limina Apoſtolorum Romæ, & ſcit ſe eò pervenire non poſſe, non tenetur ingredi iter, quia nec finis, nec ratio præcepti ſalvatur, *Ibid. & Suar. Az. Bonac. d. 1. quæſt. 8. p. 1.*

DUBIUM IV.

An excuſet diſpenſatio?

RESP. In iure humano diſpenſatio legislatoris, vel parem poteſtatem habentis, facta ex iuſta cauſa, excuſat à transgreſsione præcepti. Eſt communis *Sanch. Azor, 1. part. lib. 5. cap. 15. Salas d. 20.*

Ratio eſt, quia cum ſit author ſuę legis, poteſt quamvis excipere. Dixi 1. (*ex iuſta cauſa*) quia ſi temerè, & ſine cauſa diſpenſet, tenet quidem diſpenſatio, peccat tamen tàm dans, quàm petens diſpenſationem contra ius naturale, dictans partem debere conformari ſuo toti, niſi iuſta cauſa excuſet, *Sanch. lib. 8. d. 18. Suarez, Filiuc. num. 438.* & quidem vt vult *Suar.* mortaliter; venialiter, vt *Pontius*, apud *Dianam*, quem v. *part. 8. tr. 3. R. 8. 9. & 10.* Si dubitet an cauſa ſit iuſta, poſſe diſpenſare, vult *Sanch,* contra *Bonac.* qui dicit peccare.

Digitized by Google

re. Etſi autem cauſa ſit iuſta, non tamen tenetur diſpenſare, niſi cum vel ius præcipit ex ea cauſa diſpenſare; vel neceſſarium eſt ad cõmune bonum, vel ſpirituale pœnitentis, vel ad auertendum graue damnum, aut publicum ſcandalum, & ſine diſpendio fieri poteſt, *Dian.p.8.tr.3.R.27.* & 28. contra *Suar. Sanch.&c.* Dixi 2. *Legislatoris*: quia diſpenſatio inferioris in lege ſuperioris, ſine iuſta cauſa, invalida eſt, ac proindè non excuſat à tranſgreſsione præcepti. Ratio eſt, quia qui nomine alterius ſine cauſa diſpenſat, diſsipat, *Suar. lib.6.cap.19.Sanch.lib.8. de Matrim. diſt.17.* Validé, autem, & licitè inferior poteſtate ordinaria diſpenſat ex iuſta cauſa in lege Superioris, 1. Circa leuia, hoc eſt, quæ ſub mortali non obligant, etſi facilis ſit ad Superiorẽ recurſus, 2. Circa ea, quæ frequenter occurrunt, v.g. in ieiunijs, celebrandis feſtis, &c. 3. Circa ea, quæ ita ſunt propria vni cõmunitati, vt non, conveniant alijs, 4. Quando recurſus ad Superiorem difficilis eſt, ſiue, quando eſt neceſsitas, & periculum in mora, *Dian. p.8. tr.3. R. 12. ex Gran.Sal.Gord.& Pal.* qui addit, 5. Si conſuetudo præſcripſerit, vt inferior diſpẽſet. *Vid.Dian.loc.cit. R.95.* 6. Quando eſt dubium negativum, an caſus egeat diſpenſatione. Quo caſu ſecundũ *Palaum*, non opus eſt diſpenſatione; cum præſumptio ſit pro libertate, *Barb.Dia .p.3.tr.6. R.28.p.4.tr.3.R.45.p.8.tr.3.R.72. & 95. Vnde reſolues.*

1 Pontifex ſine iuſta cauſa non poteſt diſpenſare in lege Dei, nec Epiſcopus in lege Eccleſiæ, *Sanch.d. 17.num.3.Suar.Vaz.q.*

2 Diſpenſatio in voto, vel iuramento, ſine iuſta cauſa etiam à Papa facta, eſt invalida, *vt Sanch. Suarez loc.citato.*

3 Valida eſt, ſi Superior per errorem, iuſtam cauſam arbitretur, aut (etſi non arbitretur, & temerè diſpenſet) reipsà tamen ſit, *Sanch. loc.cit Azor, Sà, Salas, num.81.* Similiter ſi diſpenſet, causâ, quæ reuera legitima eſt, non præcognitâ, probabiliter tamen valere docent *Sanc. & Dian.p.8.tr.3.R.19.21.&* contra *Azor.*

4 In dubio de valore diſpenſationis, validam cenſeri, eò quòd præſumatur in fauorem actus ne pereat, probabile putat *Sanch.&c.* cum *Dian p.3. tr.6. Reſol.9. part.4. tr.3. Reſol.45. 64.p.8. tract.3. Reſol.62.* contra *Molin.&c.*

5 Hábens poteſtatem generalem diſpenſandi, poteſt etiam ſecum diſpenſare directè, & immediatè, *Sanch. Dian. p. 8. tract.3. Reſol.16.* contra *Suar.*

6 Valet diſpenſatio obtenta per vim, aut metum (modo cauſa ſit iuſta.) Item data ſine vllis verbis, ſolâ mente, *Turrian. Dian.p.8.tract.3. Reſol. 17. 76.part.4. tract.4. Reſol. 118.*

7 Qui impetrauit diſpenſationem (v.g. in impedimento dirimente matrimonium) & per ignorantiam, vel ſimplicitatem expreſsit cauſam falſam, eum validè cõtrahere

re matrimonium, dicit *Ponte de mat. lib.8. cap.16. ex cap. Cum inter.* Sed contrarium tenet *Pal. tom.1. tract.3. d.6. p.16. §.5. ex cap. Sup. litteris, Vid. Dian. p.8. tr.43. Reſol.69.*

8 Subditus bona fide diſpenſationem petens, rationibus Superiori allatis, poteſt diſpenſatione impetratâ, eſſe ſecurus. *Vide Laym. lib.1. tract.4. cap.22.*

9 Peccat qui aliquem inducit ad diſpenſandum ſine cauſa, vel allegata falſa cauſa. *Nauarr. Sanchez 18. de Matrim. num.8. Filliuc. t.10. num.314. Salas, d.20. ſect.6. num.58.* qui addit, id verum eſſe, etſi diſpenſans excuſetur ob bonam fidem.

10 Diſpenſatio poteſt impetrari non tantum pro ignorante; ſed etiam invito, quando neceſsitas exigit, *Sanch. Bonac. contra Suar.* Vide *Dian. p.8. t.3. Reſol.86. & 87.* Id tamen locum non habet in ea, quæ impetratur ex Pœnitentiaria Romana, niſi impetretur à perſonis coniunctis, vel conſanguineis intra quartum gradum, vel ſaltem à Confeſſario. *Marc. Leo in Praxi, p.1. fol.14.*

Quæres, an ceſſante cauſâ diſpenſationis, ceſſet ipſa? Reſp. Pro hoc ſervient ſequentes Regulæ. 1. Si tantùm impulſiua, ſeu minùs principalis cauſa ceſſet, manet diſpenſatio.

2 Etſi ceſſet pars cauſæ motiuæ, ſeu principalis, manet diſpenſatio, vide *Dian. p.8. t.3. Reſol. 62.*

3 Si commiſsâ facultate diſpenſandi, priuſquam diſpenſetur, ceſſet omninò cauſa principalis, nulla eſt diſpenſatio.

4 Si diſpenſatione redactâ ad actum irrevocabilem, ceſſet tota cauſa, non ideò ceſſat, vel vim amittit: v.g. diſpenſatum fuit in impedimento conſanguinitatis, propter paupertatem fœminæ, licèt contracto matrimonio divitias obtineat, non eſt irritum. Idem eſt ſi beneficium per diſpenſationem obtinueris, & poſtea ceſſet cauſa, ob quam diſpenſatum fuit.

5 Si factâ diſpenſatione ceſſet omninò cauſa finalis, & actus poſsit facilè revocari: v.g. diſpenſatum eſt in voto caſtitatis propter vehementes tentationes quæ poſtea ceſſant an reviviſcat votum? vel in præcepto recitãdi Horas, ieiunandi, &c. propter infirmitatem, & poſtea convaleſcit, an teneatur recitare, ieiunare, &c. Affirmat *Sanch. Amic. Port. Bonac. Leon, &c.* quia aliàs non eſſet iuſta. Negativam tamen ſententiam probabilem, & in praxi tutam eſſe cenſet *Dian. p.8. t.3. Reſol.24. ex Sal. Gran. &c.* ſi quidem diſpenſatio fuerit abſoluta: quia obligatio legis ſemel extincta non reviviſcit: & quod deſtructum eſt, non reproducitur, niſi ab eo, qui producere poteſt. Vide *Suar. de leg. cap.22. Laym. Præpoſ. &c.* qui rectè id concedunt quando non eſt de re dividua, & ſucceſsiva; aliàs negant. Vnde ſuppoſitâ probabilitate ſententiæ negativæ. *Gran. Diana, &c.* ſequentes caſus

(in

Digitized by Google

(in quibus tamen alij meliùs contrarium ſentiunt) reſolvunt.

1 Cum quo diſpenſatum eſt propter morbum in eſu carnium, poteſt veſci, licet omninò convaleſcat.

2 Cum quo propter infirmitatem diſpenſatum eſt in voto Religionis, poſtquam convaluit, non tenetur, *Dian. p. 6. t. 7. Reſol. 45.*

3 Cum quo propter oculorum infirmitatem diſpenſatum fuit in onere recitandi Horas, etſi convaluerit, non tenetur legere.

APPENDIX.

De diſpenſationibus S. Pœnitentiariæ.

QUia ex officio S. Pœnitentiariæ multæ diſpenſationes (& gratis quidem) impetrari poſſunt, ſaltem pro foro conſcientiæ, operæ pretium cenſui quædam circa huius rei praxim pœnitentibus, & Confeſſarijs vtilia hic ſubnectere.

Et quidem tria potiſsimùm circa hanc rem requiri poſſunt. 1. Circa materiam, & cauſas, in quibus nimirum caſibus diſpenſationes iſtæ concedi ſoleant. 2. Circa formam literarum Pœnitentiariæ quibus diſpenſatio Confeſſario committitur, quarum verba nonnulla, quæ difficultatem pariunt explicanda ſunt. 3. Circa ipſam executionem diſpenſationis, quæ nimirum in ea obſervanda ſint. De quibus ex *Bon. Dian. p. 4. t. 4. R. 71. & p. 8. t. 1. R. 103. &c. vſque ad R. 111. & Marci Pauli Leonis, volumine integrò ea de re edito.*

Reſpond. 1. In triplici materia (pro cuius diverſitate, diverſa quoque eſt forma) diſpenſationes ſive gratiæ iſtæ concedi ſolent.

Prima, eſt in votis: v.g. vt votum Religionis, ob inopiam parentum, vel fratrum, ſimilive ex cauſa liceat differre: vt quis à voto ſimplici caſtitatis; vel etiam Religionis (poſtquam matrimonium contraxit) abſolvatur ad manendum in matrimonio, debitumque licitè petendum: vt à voto Religionis (ob debilitatem virium, per quas eius onera ferre non poſsit, aut ob metum incontinentiæ, aut dotis defectum) abſolvatur in ordine ad contrahendum matrimonium.

Secunda, in impedimentis occultis matrimonij; ſive ea ſint impedientià tantum, ſiue etiam dirimentia, ſiue matrimonium cum ijs publicè contractum ſit, ſiue contrahendum dummodò de eo privatim fuerit actum, & concluſum, præſertim bonâ fide, ſiue etiam quando contracto ſuperveniunt. Circa quæ: *Notandum*. 1. Impedimenta occulta dici quæ, vel nulli nota ſunt, vel licet vni alterivè innotuerint, ad forum tamen contentioſum non ſunt deducta. 2. Etſi aliqua impedimenta: v.g. cognationis ſpiritualis, naturâ ſuâ ſint publica, cum contrahantur in facie Eccleſiæ: fieri tamen poteſt per accidens, vt ſint occulta: v.g. 1. Ob diuturnitatem temporis, ex quo ſunt contracta. 2. Ob diſtantiam loci à loco con-

contractæ cognationis. 3. Per mortem eorum qui fuerunt conſcij. 4. Per ignorantiam huius contractionis.

Tertia, in varijs cenſuris, vt, excommunicationibus, ſuſpenſionibus (item irregularitatibus) præſertim occultis, ad abſolvendum ab ijs diſpenſandum, rehabilitandum, &c. Item ad condonandam obligationem reſtitutionis ob Horas neglectas, ad commutandum onus recitationis Horarum, eligendum Confeſſorem etiam pro reſervatis, tranſeundum ad aliam Religionem ſiue ordinem (pro vtroque foro) etiam poſt apoſtaſiam à ſuo.

Reſpond. 2. In formulis frequentioribus ipſius Brevis Apoſtolici verba quæ ſubſtantialia continent, & difficultatem habent, ſunt hæc.

1 *Si eſt ita*, vel *quatenus ſi ita eſt*. Quorum ſenſus eſt, ſi preces veritate nitantur, præſertim tempore datarum litterarum Apoſtolicarum. Requiritur autem veritas rerum narratarum, principaliter quoad eſſentialia facti: v.g. affinitatem eſſe contractam, inceſtum commiſſum, & actum, ſiue tractatum eſſe de matrimonio (intellige perfectè, ita vt in id vtrimque conſenſerint,) & periculum revelationis, ac ſcandalum imminere. Secundariò autem requiritur quoad accidentaria, v.gr. bonâ fide actum eſſe, & ſimilia, quæ tantùm ſunt impulſiva, & ſine quibus nihilominus conceduntur tales diſpenſationes, vndè etſi in ijs, vel alijs parvi momenti ſit erratum in petitione, gratia nihilominus eſt valida. *Vide M. Leon. p. 2. fol. 226.*

2 *Si periculum immineat reuelationis.* Ad hoc enim vt ſubſiſtat diſpenſatio, requiri, vt ſit periculum, nec reveletur impedimentum (intellige, quando id in formula exprimitur) ſi non ſubſequatur matrimonium, docet *M. Leon. p. 2. fol.* 230. Periculum autem hoc non importare neceſſariam detectionem, ſed tantum probabilem, & moralem credulitatem, futurum, vt ſi reſiliatur à matrimonio contrahendo, & huius cauſæ aſsignari non poſsint, ex vehementi ſuſpicione, & curioſâ inquiſitione detegatur, *Vide Leon. fol.* 233.

3 *Et ſcandalorum.* Quo nomine intelligitur grauis infamia, ex qua deindè ſequuntur contentiones, minæ, pugnæ, &c. *Leon. fol.* 230. & 317.

4 *Vt dictâ muliere de nullitata prioris conſenſùs certioratâ, &c.* Clauſula hæc eſt ſubſtantialis, vt nimium ſi diſpenſandum ſit in impedimento dirimente, cum quo matrimoniũ contractum fuit in facie Eccleſiæ, coniux ignorans illud impedimentum fiat certa, de nullitate prioris ſui conſenſûs, & novum validumque liberè præſtet (ita tamen vt in cognitionem occulti impedimenti non veniat.) *Leon. p.* 251. *Dian. p.* 8. *t.* 3. *Reſol.* 110. Sufficit autem, vt iſtum conſenſum præſtent interſe ſecretò, nemine præſente, per verba, vel ſigna ſufficientia, v.g. copulam maritali affectu. Neque debet Exe-

cu-

cutor diſpenſationis eos coram ſe, & teſtibus iterum copulare, *Leon. pag.* 552.

5 *Poſtquam dicto Sacerdoti ſi nondum ſatisfecerit.* Verba hæc ſolent eſſe in facultate abſolvendi ab excommun. v. gr. ob percuſsionem Clerici: & important conditionem priùs ſatisfaciendi parti læſæ, quàm poſsit abſolvi, hoc eſt, compenſandi iniuriam, expenſas, & omnia damna, quæ ob percuſsionem illam incurrit, quorum æſtimatio committitur Executori diſpenſationis; neque ab eius obligatione liberatur percuſſor per hoc, quòd percuſſus iniuriam remiſerit. *Vide Leon. pag.* 382. 384. Si autem non poſsit in præſenti ſatisfacere, ſufficit ſi iuratus promittat ſe facturum cum primum poterit.

Reſpond. 3. Circa praxim, ſiue executionem huius diſpenſationis, hæc ſcienda.

1 Litteræ S. Pœnitentiariæ diriguntur ad oratorem, hoc eſt, ad ipſum, qui diſpenſationem (per ſe, vel alium) petijt: qui non debet eas reſignare, ſed eligere Confeſſorem talem, quali inſcribuntur, qui eas ſibi ab oratore traditas reſignet, legat, & deindè cum eo ſecundùm commiſsionem diſpenſet. Licet verò quocumque caſu ab alio aperiantur, non ideò carent effectu. *Salas, Dian. p.* 8. *t.* 3. *Reſol.* 103.

2 In Confeſſore hoc requiritur. 1. Vt ſit approbatus ab Ordinario territorij, in quo diſpenſaturus eſt. 2. Vt ſit Magiſter, ſiue Doctor in Theologia, vel Iure Canonico, promotus in Academia, vel Religioſus habens privilegium, quale conceſſit Gregor. XIII. anno 1582. Confeſſarijs Societ. IESV, quos Generalis, vel alius Superior de eius licentia ad id deſignarit.

3 Vt ſpecialiter ad hoc ſit electus ab oratore, hoc eſt, eo, cum quo diſpenſandum eſt: qui tamen ſemel electum, niſi deprehendat ignorantem mutare non poteſt. *Leon, fol.* 22. *Dian. p.* 8. *t.* 3. *Reſol.* 104. Contrarium tamen docent *Sanch. & Per. de Matrim. d.* 48. *ſect.* 5. *num.* 7.

4 Confeſſor ad id electus. 1. Debet diſpenſare in ipſa confeſsione; vel ſaltem immediatè poſt *Dian. p.* 4. *t.* 4. *Reſol.* 7. *Leo. p.* 1. *fol.* 54. & 28. 2. Debet cauſæ cognitionem, quando ea in Brevi exigitur, eſſentialiter præmittere, per diligens examen pœnitenti: niſi habeat ante perſpectam, quia non eſt merus Executor: ſed iudex, cui delegatur poteſtas diſpenſandi, 3. In ea debet credere illi, etiam ſine teſtibus, & iuramento, niſi aliunde ſciat eſſe falſam: tunc enim diſpenſare non debet, *Leon. Dian. p.* 8. *t.* 3. *Reſol.* 108. 4. Opera in ipſo Breui præſcripta, etſi poſsit moderari, non tamen condenare poteſt, 5. Etſi non præſcribantur certa verba ad diſpenſandum, debet tamen ſervare formam à Rituali Romano probatã & poſt verba illa: *Abſolvo te à peccatis tuis*, addere: ***Et eadem auctoritate declaro te in dicto matrimonio manere, & debitum coniugale reddere poſſe & debere: necnon diſpenſo tecum,*** vt

Digitized by Google

vt idem delitum etiam exigere licitè valeas. In nomine Patris, &c. Si verò ſit abſolvendus ab excommunicatione. *Vide formulam infrà lib. 7. cap. 1. d. 6.* 6. Abſolutâ diſpenſatione debet lacerare litteras, præcipuè ſigillum, ita vt ad probandum ſeruire nõ poſsint: alias incurrit excommunicationem maiorem. *Leon. p. 239.* Laceratio tamen iſta non eſt de ſubſtantia: quia tantùm intenditur, vt non ſuffragentur in foro externo. 7. Nullo modo debet atteſtationem diſpenſationis factę, neque ipſum Breue, ſeu diploma reddere, cum pro ſolo foro conſcientiæ debeat ſeruire. 8. Nihil debet accipere, ne quidem viâ compenſationis pro diſpenſatione, etiam pro foro externo facta, ideò enim inſcribitur, *gratis vbique* aliàs incurrit ipſo facto excõmunicationem maiorem. *Gauant. Dian. loc. cit. ex declar. Cardin.*

Ex dictis reſolvuntur ſequentes caſus.

1 Confeſſor pro hac diſpenſatione eligi non poteſt, qui tantùm eſt Doctor Ordinis, vel Profeſſor, vel Licenciatus Theologiæ, quod enim hic in fauorabilibus veniat nomine Doctoris, tantùm intelligitur de ijs, quæ ratione exercitij, non quę ratione dignitatis committuntur. *Leon part. 1. fol. 21. Dian. p. 4. t. 4. Reſol. 41.*

2 Ex priuilegio Soc. Ieſu conceſſo, alij etiam Mendicantes eligi poſſunt, ob communicationem. Debent tamen tàm hi, quàm iſti ſpecialem ad hoc habere facultatem à ſuis Superioribus; aliàs diſpenſatio erit nulla. *Ita Aut. cit.* Et patet ex dictis.

3 Confeſſor debet ita examinare pœnitentem, vt cognoſcat, & quidem diſtinctè merita cauſæ poſſitque inter ea diſcernere, ideò enim inſcribitur *Viro diſcreto.* Præcipuè autem debet inquirere, an præces nitantur veritate: quia gratia non conceditur ſimpliciter, ſed ſub conditione, ideòque ſolet addi clauſula, *quatenus ſi ita eſt*: vel, *ſi ita eſſe repereris. Vide Aut. cit.*

4 Is qui diſpenſationem petit, debet Executori ad id electo confiteri: nec ſufficit ante ei confeſſum fuiſſe. Patet ex dictis *Leon. fol. 28. Dian. p. 4. t. 4. Reſol. 72. Reg. Pont.* contra *Sanch. Sal. Perez, Palaum;* quorum ſententiam non ampliùs eſſe probabilem docet *Filiuc. Eſcob. Lezan. Dian. loc. cit. & p. 8. t. 3. Reſol. 105.*

5 Commiſsio huius diſpenſationis non expirat morte pœnitentiarij concedentis, re integrâ, quia eſt gratia non facienda, ſed facta in fauorem Oratoris, cui ius quæſitum eſt; & executor eſt diſpenſator neceſſarius, ſiquidem præces nitantur veritate. Neque etiam morte Pontificis: tum ob rationem allatam: tum quia officium maioris Pœnitentiarij non expirat morte Pontificis. *Dian. p. 8. t. 3. Reſol. 89. ex Suar. Sanch. Garc. &c.* contra *Nauar. Bon. &c.*

***

LIBER SECUNDUS.

DE PRÆCEPTIS VIRTVTVM Theologicarum.

TRACTATUS PRIMUS.

DE PRÆCEPTIS FIDEI.

CAPUT I.

Quæ Myſteria Fidei neceſſariò credenda ſint?

EX ijs quæ Fideles explicitè credere tenentur, quædam neceſſariò credenda ſunt, neceſsitate medij, ſeu finis; ſine quibus etiam inculpabiliter ignoratis, finis vltimus obtineri nequit: alia, neceſsitate præcepti, ſine quibus inculpabiliter omiſsis, finis poteſt obtineri *Sanch. 2. Moral. cap. 2. Azor, Val.*

Reſpond. 1. Neceſsitate medij neceſſaria ſunt hæc duo. 1. Explicitè credere, Deum eſſe, & remuneratorem bonorum eſſe. Iuxta illud Apoſtoli *ad Hebr. 11. Credere oportet. Trident. Seſs. 6. cap. 8.*

* Itaque non ſufficit explicitè credere Deum eſſe, ſed etiam neceſſarium eſt, *neceſsitate medij*, explicitè credere Deum remuneratorem eſſe; vt continetur in propoſitione 22. ex prohibitis à Ss. D. N. Innocentio Papa XI. Feria 5. die 2. Martij 1679.

2. Poſt ſufficientem Euangelij promulgationem credere explicitè, vt vult *Molin.* aut ſaltem implicitè, vt probabiliter quidam docent cum *Koninck. & Laym.* Chriſtum, & Ss. Trinitatem. Vide *Eſcob. ex 2. cap. 6. num. 20. vbi ex Vazq. lib. 2. d. 126. cap. 3.* docet culpabilem ignorantiam horum myſteriorum, ſiue negligentiam ea diſcendi, eſſe graue peccatum, diſtinctum ab eo, cuius eſt cauſa. Vide *Dian. p. 3. t. 5. Reſol. 47. & 48.*

Porrò implicitè credere dicitur, qui credit aliquid explicité, in quo alterum implicitè eſt: v. g. ſi credas quod credit Eccleſia. Vide *Schol. & Laym. lib. 2. tr. 1. cap. 8.*

Reſpond. 2. Neceſsitate præcepti quivis fidelis ſub mortali explicitè credere, & ſcire, craſſo ſaltem modo, & quoad ſubſtantiam tenetur hæc.

1. Symbolum. 2. Orationem Dominicam. 3. Præcepta Decalogi, & Eccleſ. 4. Sacramenta maximè

mè neceſſaria, vt Baptiſmum, Euchariſtiam, & Pœnitentiam, reliqua autem tunc, quando vult ſuſcipere. *Suar. Sanch. Filliuc. num.39.* Quæ omnia intellige, niſi impotentia, aut invincibilis ignorantia excuſet. *Vnde reſolvitur.*

1 Non omnes tenentur ſub mortali hæc prædicta ſcire memoriter, aut eo ordine, aut ijs verbis quibus proponuntur, ſed quoad orationem Dominicam, ſcire, omnia bona petenda eſſe à Deo, quæ eſt eius ſumma: quoad Symbolum verò, præcepta, & Sacramenta, ſufficit, ſi quis rogatus de ſingulis, rectè reſpondeat, *Bonac. Laym. loc. cit. cap.9. Sanch. lib.2. cap.3.*

2 Quamvis ſit præceptum Eccleſiæ diſcendi memoriter Symbolum, & orationem Dominicam, & ſalutationem Angelicam, velitque *Barboſ. p.3. cap.27.* non eſſe abſolvendum, qui ob negligentiam, vel verecundiam ea addiſcere, non curat; conſuetudo tamen, vt notat *Navarr. & Lopez*, expoſuit obligationem non eſſe vltra veniale; vti nec eſt vltra veniale, neſcire facere crucem, vt docet *Sanchez* contra *Sylv.* qui docet eſſe mortale.

3 Moraliter nihilominùs neceſſarium eſt, vt rudiores memoriâ teneant Symbolum ſua linguâ: quia alioqui nō poſſunt habere ſufficientem cognitionem articulorum.

4 Falſa eſt opinio quorundam Canoniſtarum, ruſticis eſſe ſatis, articulos Fidei, aliaque dicta credere implicitè, credendo quidquid credit Eccleſia.

5 Excuſantur ij, quibus aut defuit doctor, aut nunquam venit in mentem obligatio ſimilia diſcendi; aut qui nimis ſunt rudes, ita vt non poſsint ea comprehendere, aut retinere: quod ſæpè contingere docent *Azor, & Bec.* contrà alios.

6 Si Confeſſarius probabiliter iudicet pœnitentem ignorare ex Doctrina Chriſtiana, ea, quæ ſcire tenetur (quod de Litteratis, vel bene educatis, vel frequenter confitentibus præſumendum non eſſe monet, *Sanch. 2. Moral. cap.3.*) debet eum interrogare de negligentia in ijs addiſcendis: cum per eam plurimi graviter peccent. *Ded. Azor, t.1. lib.8. cap.8. Trull. lib.1. cap.1. d.4.*

7 Poſſunt abſolvi (contra *quoſdam*,) qui ignorant ea, quæ ſub mortali ſcienda eſſe dixi. Ratio eſt, quia licèt peccârint omittendo diſcere, poſſunt tamen de hoc dolere cum propoſito diſcendi, *Sanch.* Quòd ſi tamen ignorarent ea, quæ neceſsitate medij ſcienda ſunt, deberent inſtrui antè abſolutionem. *Bonac. d.3. quæſt.2. p.2. Sanch. lib.2. cap.3. num.21.*

* Quia abſolutionis non eſt capax is, qui ignorat Fidei myſteria, nec is qui culpabiliter neſcit myſterium Sanctiſsimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti, vt legitur in Decreto ſuprà citato Ss. D. N. Innocentij Papæ XI. propoſitione 64.

8 Parochus ſuas oves (ſicut parens liberos) tenetur ſub mortali per ſe, vel alium docere, ea ſaltem, quæ ſub

Digitized by Google

ſub mortali ſcire tenentur. *Sanch. 2. Moral. cap. 3. Filliuc. Pal. Tr. lib. 2. cap. 1. Koninch. &c.*

CAPUT II.

Quandò obliget præceptum Fidei?

RESpond. 1. Præceptum Fidei internum obligat. 1. Pueros inter fideles educatos, quando rationis vſum perfectè conſecuti myſteria fidei audiunt, apprehenduntque quòd illa credere, ſit res neceſſaria ad ſalutem; peccantque mortaliter omittendo, *Sanch. Bonac. t. 2. d. 3. p. 3.* addens plurimos eorum excuſari inadvertentiâ, aut invincibili ignorantiâ. 2. Adultos infideles, quando ratio incipit dictare, res fidei ſufficienter propoſitas eſſe, & contrariam ſectam eſſe falſam. *Sanch. lib. 2. Moral. cap. 1. Koninch. d. 14. de Fide, Filliuc. num. 25.* 3. Quando vrget tentatio contra fidem, quæ aliter vinci nequit. Quod tamen non convenire ſcrupuloſis rectè monet *Sanch.* quia hi avertendo mentem ad alia obiecta, faciliùs ſuperant. Et in his duobus caſibus præceptum obligat per ſe, in ſequentibus per accidens. 4. Quando tentatio vrgens contra alias virtutes, aliter ſuperari nequit. 5. Quando facienda eſt profeſsio fidei exterior, vel ex præcepto eliciendus eſt actus alterius virtutis: v.g. Spei, Charitatis, Pœnitentiæ, quæ fidem ſupponat, *Bonac. q. 2. p. 3.* His addit *Hurt.* contra *Sanch.* 6. In hora mortis, & 7. Semel quotannis, vide *Dian. p. 5. t. 13. Reſol. 9.*

Ex ijs reſolvuntur hi caſus.

1 Hæreticus quamdiu ſuam ſectam iudicat eſſe credibiliorem, vel æquè credibilem, non tenetur credere, quia fides nondum eſt ſufficienter ipſi propoſita, ageretque imprudenter. *Sanch. 2. mor. cap. 1. Laym. lib. 2. tr. 1. cap. 10. & 12.*

2 Quando ijs, qui in hæreſi nutriti ſunt, perſuaſum eſt à puero, nos abijcere, & perſequi Verbum Dei, eſſe idololatras, peſtilentes deceptores: ideòque tâquàm peſtes fugiendos; non poſſunt ſtante hâc perſuaſione, ſalvâ conſcientiâ nos audire, & laborant ignorantiâ invincibili, cùm non dubitent ſe eſſe in bona via, *Laym. cap. 10. Sanch. lib. 2. cap. 1.*

3 Si talibus oriatur dubium de ſua ſecta, tenentur vlteriùs inquirere, & à Deo petere lumen, (quod ſi negligant, peccant contra fidem, cùm non adhibeant media ad implendum præceptum Fidei.) Quid ſi deindè noſtra fides eis ſufficienter proponatur, tenentur amplecti. *Ibid. vid. Ferd. de Caſtro Palao t. 4. d. 1. p. 12. & d. 2. p. 2.*

Reſp. 2. Præceptum exteriùs fidem confitendi, iure naturali obligat, duplici caſu; ſcilicet, cùm vel honor Deo debitus, vel vtilitas proximo impendenda, priuatiuè, vel contrariè ſubtraheretur. Dixi 1. *Priuatiuè*: vt ſi ideò ceſſaret magnus honor in Deum, vel vtilitas in proximum redundans. Dixi 2. *Contrariè*: vt ſi alioqui Deus afficeretur iniuriâ, vel proximus graui malo: v.g.

Digitized by Google

ſi inde penderet aliorum conuerſio, aut peruerſio, contemptus Religionis, ſcandalum, &c. Ratio reſponſionis eſt, quia actus virtutis tunc videtur præceptus, quando eſt neceſſarius ad finem præcepti, quod hic contingit; quia finis præcepti eſt Charitas. *S. Thom.* 2. 2. *quæſt.* 3. *art.* 2. *Suar. Reg. Fil. t.* 22. *cap.* 3. *quæſt.* 1. *Vnde reſolvitur hic caſus.*

Si Hæretici conculcent imagines, aliiſve iniurijs fidem afficiant, tenetur eam ſuâ confeſsione tueri Catholicus, ſiquidem inde prudenter ſperet profectum.

Reſpond. 3. Ad profeſsionem Fidei externam, iure Eccleſiaſtico tenentur ſub mortali, ſecundùm *Tridentinum* cum iuramento obediendi Eccleſiæ Romanæ, vt docet *Filiuc. tom.* 2. *tract.* 22. *cap.* 3. ſequentes perſonæ.

1 Prouiſi de beneficio curato, idque intrà duos menſes à die poſſeſsionis, coram Epiſcopo, aut eius Vicario Generali, vel Officiali, *Seſſ.* 24. *cap.* 22. *de ref.*

2 Prouiſi de Canonicatu, vel dignitate in Cathedrali Eccleſia; idque non tantùm coram Epiſcopo, vel eius Vicario; ſed etiam in Capitulo. *Ibid.* additâ pœnâ (ad quam non videntur teneri ante ſententiam) vt alioqui fructus non faciant ſuos. *Vide Sanch. lib.* 2. *cap.* 5. *Bar. de poteſtate Epiſcopi* 3. *part. art.* 61. *num.* 29.

3 Primates, Archiepiſcopi, Epiſcopi, in prima Synodo Prouinciali, cui interfuerunt. *Trid. ſeſſ.* 25.

4 Extendit Pius IV. hanc legem ad omnes Prælatos Religionum, etiam militarium. B. Pius V. autem apud *Roderic. t.* 2. *quæſt. reg. quæſt.* 72. ad omnes promouendos in Doctores, Magiſtros, Regentes, Profeſſores, additâ excommunicatione latæ ſententiæ, & priuatione omnium beneficiorum, in eum, qui alios promouet ad talem gradum ſine præuia profeſsione. *Vid. Fil. t.* 22 *cap.* 3. *quæſt.* 11. *Bar. in remiſ. ſ.* 24. *num.* 12. Verùm vbi hoc decretum non eſt receptum vſu, non obligare monet. *Sanch. cap.* 3. *num.* 4. *Vnde reſolvitur.*

1 Non tenentur ad dictam profeſsionem prouiſi de Canonicatibus, in Eccleſijs tantùm Collegiatis, vel de beneficijs tantùm ſimplicibus.

2 Etſi probabile ſit, hanc profeſsionem poſſe fieri per Procuratorem, vt docet *Azor, Nauar. & Sanc.* probabiliùs tamen eſt teneri perſonaliter, vt docet *Filiuc.* Ratio eſt, tum quia aliàs non videtur fieri ſatis iuramento, quod perſonaliter faciendum eſſe docet Gloſſa, apud *Fil.* tum quia ita decidit Rota apud *Garc. lib.* 3. *de benef. cap.* 3.

CAPUT III.

An aliquando liceat exteriùs fidem veram negare, aut falſam profiteri?

RESp. Nullo caſu licet, ſiue voce, ſiue alio ſigno fiat, dicente Chriſto: *Qui me negauerit coram hominibus, &c.* Interim verò, etſi lici-

tum non eſt mentiri, ſeu ſimulare quod non eſt, licet tamen diſsimulare quod eſt, ſiue tegere veritatem verbis, alijſve ſignis ambiguis, & indifferentibus, ob iuſtam cauſam; & cum non eſt neceſsitas fatendi. *Eſt commun. S. Thom. Con. diſ. 15. dub. 2. num. 9. Laym. lib. 2. tr. 3. cap. 11. Vnde reſolvitur.*

1 Rogatus de fide in odium Religionis, ſiue publicâ auctoritate, ſiue priuatâ, nullo modo poteſt, vtendo reſtrictione mentali, aut verbis ambiguis, ita reſpondere, vt præſentibus videatur fidem negaſſe, multò minùs dicere, ſe eſſe Hæreticum, vel Calviniſtam, vel non Catholicum. *Azor. Filiuc. cap. 3. numer. 67.*

2 Qui rogatus, ſeu privatâ, ſeu publicâ auctoritate, vel tacet, vel reſpondet obſcurè: vel ait ſe nolle reſpondere, ſe iure non rogari, non teneri ſe, nec velle alijs dicere, quid ipſe credat, ac ſimili modo tergiuerſatur, non videtur negare fidem, ſed nolle prodere. Vnde ſi ſic poteſt moleſtâ inquiſitione liberari, licet; vt habet *Con. loc. cit.* Generatim enim verum non eſt, quòd interrogatus auctoritate publicâ, teneatur poſitiuè fidem profiteri, niſi quando id neceſſarium eſt, ne præſentibus videatur fidem negaſſe, *Conin. d. 15. dub. 2. Nauar. Azor, Sanch. Bec. cap. 9. quæſt. 4.*

3 Non negat fidem, ſed prodit, qui fugit: quod etſi liceat, non tamen Paſtori, tunc cum eius operâ oves indigent: vti contrà, ſi eis cõſulti ̃s eſt, vt ad tempus ſe ſubducat; & in bonum eorum reſervet tenetur fugere. *R. l. 17. num. 25. Bec. cap. 9. Fil. num. 75. &c.*

4 Si quo caſu tacere eſſet negare, tunc id non liceret: v. g. ſi alijs rogatis, an fidem negare vellent, iiſque reſpondentibus, quod non, tu taceres. *Ibid. vid. Bon. loc. cit. Laym. lib. 2. t. 1. cap. 11. Toled. lib. 4.*

* Et abſolutè loquendo, tacere, à poteſtate publica de fide interrogatum, eſt per ſe peccaminoſum, vt patet ex propoſitione 18. Decreti Ss. D. N. Innocentij Papæ XI.

5 Si Princeps generali lege iubeat, vt fideles ſe prodant, geſtatò ſigno, vel ſiſtendo ſe, vel aliter, non tenentur, cum nemo teneatur verum dicere, niſi ſpecialiter rogatus. Excipe, niſi eæ ſint circumſtantiæ, vt hoc ipſo, quòd ſe non prodant, videantur fidem negaſſe, vt v. g. ſi quidam anteà noti eſſent, & tunc ex hoc putarentur defeciſſe. *Sanchez num. 39. Bec. Reg. Filiuc. num. 88. &c.*

6 Cum non rogaris de fide, nõ ſolum licet, ſed ſæpè meliùs eſt ad Dei honorem, & vtilitatem proximi, tegere fidem, quàm fateri: vt ſi latens inter Hæreticos plus boni facis; vel ſi ex confeſsione plus mali ſequeretur: v. g. turbatio, neces, exacerbatio Tyranni, periculum defectionis ſi torquereris. Vnde temerarium plerumque eſt offerre, ſe vltrò. *S. Thom. Sanch. Laym. cap. 11. num. 2.*

7 Redimere pacu niâ, ne de tua fide

ſide fiat inquiſitio, licitum eſt; & ſæpè magna virtus diſcretionis eſt, vitam ad Dei gloriam ſervare, ac fidem tegere modis licitis.

8 Talis modus non eſt vti veſtibus, aut ſignis infidelium, quæ alium vſum non haberent, quam quód eſſent ſigna profeſsiua falſę religionis, ſeu cultûs; vti eſſent veſtes, quarum vſus eſt in ſacrificijs, item incenſio thuris, aut genuflexio coràm idolo; item ſumptio cœnæ hæreticę, &c. *Sanch. lib. 2. cap. 4. Fil. nu. 8. &c. & com.*

9 Licitus autem modus eſt, quando ſubeſt cauſa (vt v. g. ad euitandum graue periculum, ad obtinendam victoriam, eludendos hoſtes) vti veſtibus, & ſignis infidelium, quæ alium aliquem vſum habent, quam profitendæ religionis, quales ſunt veſtes talis nationis (non religionis) quibus vterentur, etſi converterentur, vt ſunt veſtes, & ſigna nationis Turcicæ. Quod verū eſt, etſi ſint veſtes ipſorum religioſorum, dummodò non habeant, peculiare ſignum profitendi erroris, ſed ſint tantum indicium nitidioris cultûs: vt ſaga Prædicantium in Germania; vel eminentioris vitę inter ſuos, vt Togæ Bonciorum in Iaponiā. Idem dicendum eſt de ſignis, quibus Iudæi vtuntur: v.g. flauo annulo in pallio, Francofurti, &c. quia hæc ſunt ſigna merè politica, & diſtinctiua vnius generis hominum ab alio, & non propriè profeſsiua Fidei. Quæ ſententia probabilis eſt. *Vide Sanch. 2. mor. cap. 4. Bec. 2. 2. c. 9. quæſt. 5. d. 6. Lay. lib. 2. t. 1. cap. 11. Con.* contra *Cajet. Nauar. Tolet.*

10 Licitus item modus eſt, cum Catholicus tranſit per loca hęretica, & periculum graue ei imminet vitæ: v.g. vel bonorum (non tamen, ſi deriſio tantùm, vel vexatio, vt habet *Bec. cap 9.*) ad diſsimulandam fidem, veſci carnibus die prohibito: quia Præceptum Eccleſiæ non obligat ſub tali periculo. Neque hoc eſt fidem negare, cùm eſus carnium non ſit inſtitutus ad profeſsionem Religionis; & Catholici etiam mali, & guloſi id faciant. Si tamen ex circumſtantijs fieret ſignum profeſsivum Fidei, vt ſi v. gr. in odium Fidei conviuæ ſtatuerent, vt qui eſt hoſtis Fidei Pontificiæ, comedat carnes, peccaret contra fidem qui ederet ſine proteſtatione: ſecùs, ſi proteſtaretur. *Sanch. Azor, Bec. & com. loc. cit.*

11 In Germania audire conciones Hæreticorum, deducere funus, aſsiſtere Baptiſmo pro patrino, non habentur ſigna profeſsiva Fidei, vel communionis cum Hęreticorū ſacris. *Fil. Azor, Sanch. locis citatis.* Vnde ſecluſis alijs: v. g. ſcandalo, periculo, prohibitione, &c. ſi ex iuſta cauſa fiant, licent. Imò patrinum fieri talis infantis, videtur potiùs optandum, ſecluſis alijs; quia non eſt aliud quàm obligare ſe ad eum olim erudiendum in fide Catholica.

12 Infidelium, & Hæreticorum ſacris non licet ita intereſſe, vt eis communicare cenſearis; alioquin

C 2 li-

licet: v.g. vt quis ſpectet tanquam comœdiam, aut famulatum pręſtet politicum domino ſuo, exemplo Naaman Syri, de quo *vide Bec. Fil. Sanchez loc. cit. Laym. lib. 2. tract. 1. cap. 11.*

* Et etiam libri prohibiti, donec expurgentur, non poſſunt ſine licentia retineri, donec expurgationis tempus veniat, vt videre eſt in propoſitione 45. ex damnatis à Ss. D. N. Alexandro Papa VII. Feriá 5. die 18. Martij 1666.

13 Si Princeps hęreticus mandet ſub grauiſsima pœna omnibus ſubditis, adire conciones hæreticorum, etiamſi verbis dicat ſe hac re aliud nihil, exigere, quàm obedientiam ciuilem, nec velle cogere, vt à fide diſcedant; cùm tamen reipsâ contrarium velle videatur, (nam obedientiam ſuorum aliter exercere poteſt, & hæc res ex ſe apta ſit, Catholicos paulatim pervertere, & inſuper conciliare auctoritatem hęreſi, ac vilipenſionem veræ Fidei) non licet obedire. Atque ita bis reſcripſit *Anglis B. Pius V.* apud *Sanch. lib. 2. cap. 4. n. 27. Fil. & Azor loc. cit.*

14 Catholici viuentes inter Hæreticos, ſi ex præcepto Magiſtratûs contrahant matrimonium coram miniſtro Hæretico, peccant contra fidem; etiamſi contraxerint antè, vel contracturi ſint poſteà coram Sacerdote Catholico. *Conin. d. 15. d. 3. Pal. t. 4. d. 1. p. 17. num. 12. 13. & 14.* teſtaturque contrahens cœremoniâ illâ, ſe illum agnoſcere veræ Fidei Miniſtrum, quæ ſunt intrinſecé mala. *Mald. 2. 2. quaeſt. 2. art. 3.* quia auctoritas Miniſtri, & conſequenter doctrina eius augetur, concurriturque ad ritus hæreticos, quos Miniſter iſto actu exercet. Licitè tamen contrahunt coram Magiſtratu ciuili, vel potiùs teſtantur ſe contraxiſſe; modò priùs vel poſteriùs ritu Catholico contrahant, quia hæc actio eſt inſtituta ad finem politicum, vt coniuges habeantur, & proles non cenſeantur illegitimæ.

* Ex dictis in hoc cap. ſupponitur primò, fidem cadere ſub præceptum ſpeciale, vt patet ex propoſitione 16. inter damnatas in decreto Ss. D. N. Innocentij Papæ XI. Supponitur ſecundò, teneri omnes in aliquo vitæ tempore elicere actum Fidei (ſicut etiam actum Spei,) & Charitatis, ex vi præceptorum diuinorum, ad has virtutes ſpectantium, vt patet ex propoſitione 1. inter damnatas à Ss. D. N. Alexandro Papa VII. Feriâ 5. 24. Septembris 1665. Supponitur tertiò, vt Fidei præceptum adimpleatur, non ſufficere actum Fidei habere, vel illius myſteria credere ſemèl in vita, vt videre eſt in propoſitionibus 17. & 65. inter damnatas à Ss. D. N. Innocentio Papa XI. in decreto iam citato. Supponitur quartò, actum Fidei latè dictæ (moventem ſe ex creaturarum teſtimonio, ſimiliuè alio motivo) non ſufficere ad acquirendam iuſtificationem, vt patet ex propoſitione 23. eiuſdem decreti. Supponitur quintò, actum

Digitized by Google

actum Fidei ſupernaturalis, & meritorium, non poſſe ſtare cum notitia ſolùm probabili (& nimùs cum formidoloſâ) reuelationis diuinæ quoad myſterium creditum patet ex propoſitione 21. eiuſdem decreti. Supponitur ſextô, voluntatem noſtram poſſe efficere, vt actus Fidei inſeipſo ſit magis firmus quàm mereatur pondus rationum ad credendum impellentium, & ſic non poteſt quis prudenter repudiare aſſenſum Fidei ſupernaturalem quem in ſe homo agnoſcit, patet ex propoſitionibus 19. & 20. eiuſdem decreti.

CAPUT IV.

De infidelitate, & vitijs Fidei oppoſitis.

DUBIUM I.

Quid, & quotuplex ſit infidelitas?

RESp. 1. infidelitas generatim eſt triplex. *Prima* dicitur negatiua, eorum ſcilicet, qui nihil vnquam de fide audierunt. Quæ non tàm eſt peccatum, quàm pœna peccati: quia ſi feciſſent, quod in ipſis erat, Deus fidem eis non abſcondiſſet. *Secunda* dicitur contraria, eorum, ſcilicet, qui fidem ſibi ſufficienter propoſitam, vel contemnunt, vel ei contradicunt pertinaciter; vt hæretici. *Tertia* dicitur priuatiua, quòd priuatiuè opponatur Fidei; & eſt culpabilis ignorantia, vel error circa res Fidei. *S. Thom. Sanch. Vazquez, Laym. cap. 12.*

* Nec etiam infidelis excuſatur à peccato infidelitatis, non credens, ductus opinione minùs probabili; vt patet ex propoſitione 4. eiuſdem decreti citati.

Reſp. 2. Infidelitas contraria, ex triplici modo repugnandi Fidei, eſt triplex: ſcilicet Paganiſmus; qui Fidei nondum ſuſceptæ; Iudaiſmus, qui Fidei ſuſceptæ in typo; & hæreſis, quæ Fidei ſuſceptæ in veritate repugnat. Apoſtaſia à fide reuocatur ad hæreſim, à qua tãtùm differt, quòd hæreſis ſit error Fidei ex parte tantùm contrarius; Apoſtaſia verò ex toto, *S. Thom. Laym. loc. cit.*

DUBIUM II.

DE IUDAISMO.

Quæritur hic tantùm, quæ communicatio cum Iudæis ſit interdicta Chriſtianis.

RESp 1. His caſibus; qui colliguntur ex *cap. Nullus, cap. Omnes, cap. Iudæi.* 1. Non licet cohabitare. 2. Nec conuiuijs inter eſſe. 3. Nec vti communi balneo. 4. Nec medicos adhibere. 5. Nec medicinas ab ijs datas recipere; emere tamen licebit præſcriptas. 6. Nec Iudæorum filios enutrire in ipſorum domibus. 7. ijs non famulari. 8. Nec ſeruitute ſubijci. 9. Prohibentur publicis officijs inter Chriſtianos fungi. 10. Vetitum eſt eorum azymis veſci. Quibus addit *Azor*, prohibitum eſſe, accedere ad eorum nup-

Digitized by Google

tiis,feſta,Synagogas,cum eis ludedere,ſaltare, &c. Ratio horum eſt, tum vt conſervetur dignitas Chriſtianæ Religionis,tum vt caveatur familiaritas cum Iudæis,& periculum perverſionis. *Vide Laym. lib. 2. tr. 1. cap. 12. & 17. Sanch. lib. 2. cap. 31. Filiuc. tr. 22. cap. 5. num. 128.*

Reſp. 2. In decem dictis caſibus communicare cum Iudæis, ex genere ſuo videtur eſſe mortale. Ratio,quia ſi Clericus id faciat, incurrit periculum depoſitionis: Laicus verò excommunicationis (*C. conſtitut. 17. quæſt. 2.*) quæ non niſi ob peccatum mortale imponi ſolet. Dixi *ex genere ſuo*,quia probabile eſt, vel ob materiæ parvitatem, vel ob neceſsitatem, aliamve cauſam rationabilem (ſi tamen non ſit periculum perfidiæ,nec familiaritatis cum Iudæis) ſæpè excuſari à mortali, aliquando etiam ab omni peccato. *Ita communiter vid. Aut. ſup. cit. & Bonac. loc. cit. Item Laym. lib. 1. tr. 2. cap. 17.*

DUBIUM III.

Quid ſit Hæreſis?

Reſp. Hæreſis, eſt error intellectûs liber,& pertinax contra fidem in eo, qui fidem ſuſcepit. *Ita commun. Suar. Bec. cap. 14. quæſt. 2.* Vnde patet,ad hæreſim, vti & apoſtaſiam,duo requiri, 1. Iudicium erroneum, quod eſt eius quaſi materiale.

2 Pertinaciam, quæ eſt quaſi formale. Porrò pertinaciter errare non eſt hic acriter, & mordicùs ſuum errorem tenere,aut tueri; ſed eſt eum retinere, poſtquam contrarium eſt ſufficienter propoſitum, ſiue quando ſcit,contrarium teneri à reliqua vniuerſali Chriſti in terris Eccleſia,cui ſuum iudicium præferat: ſiue id fiat ex vana gloria, ſiue libidine contradicendi, aliave cauſa. *Ita Sanch. Vazq. Laym. lib. 1. tr. 1. cap. 13. & alij commun.* Ratio eſt, quia tunc putat, iudicium Eccleſiæ non eſſe ſufficiens fundamentum credendi; quæ eſt vera pertinacia: quàm cum *Konink.* faciliùs ſic explicant alij,eam tunc eſſe,cum etſi obiectum Fidei credibiliter proponatur; ita vt prudenter de eo non poſsit dubitare; contrarium tamen iudicet,à quo nolit avelli vllo caſu, vel ſaltem,niſi euidenter convictus. *Vide Kon. d. 18. Vnde reſolves.*

1 Non eſt Hæreticus, qui exteriùs tantùm fidem negat,aut adorat idolum. Ratio eſt, quia non errat. Neque talis incurrit in foro conſcientiæ cenſuras latas contra Hæreticos, etſi in foro externo ſecundùm externa procedatur. *Filiuc. tr. 22. cap. 6. quæſt. 4.*

2 Eſt Hæreticus,qui affirmatiuè de aliquo articulo Fidei dubitat, hoc eſt, iudicat eſſe dubium. Dixi *affirmatiuè*: quia negatiuè tantum dubius,hoc eſt,ſuſpendens iudicium per ſe & ſimpliciter non eſt Hæreticus,quia non habet iudicium. Ergo nec erroneum; modò tamen non ideò ſuſpendat,quòd virtualiter iudicet, non liquere de certitudine

ob-

Digitized by Google

obiecti. *Sà, Azor, lib.8.cap.9.quæſt.5.Toled.*contra *Sanch.& Mala.*

3 Nemo eſt Hæreticus, quandiù paratus eſt iudicium ſuum Eccleſiæ ſubmittere, aut neſcit contrarium tenere veram Chriſti Eccleſiam: eſto ex ignorantia etiam culpabili, & craſſa ſententiam ſuam mordicùs tueatur. *Lyam. loc. cit. num.2.*

4 Nec eſt Hæreticus, qui ita diſpoſitus eſt, ſaltem habitualiter, vt à ſuo errore eſſet diſceſſurus, ſi ſciret eſſe contrarium Fidei, dummodò pertinaciam actualem numquam habuerit. *Ibid.Kon.loc.cit.*

5 Ruſtici, alijque homines ſimpliciores in Germania, qui Hæretici habentur, & tamen pertinaces non ſunt, poſſunt abſolvi à ſuis Parochis. Ratio eſt, quia non ſunt Hæretici formales; habentque fidem Catholicam in Baptiſmo acceptam, quæ non perditur, niſi errando pertinaciter. *Laym.loc.cit.*

6 Cum hæreſis, & quæuis infidelitas mortalis ſit, peccant quoque mortaliter, qui eius periculo ſe exponunt, ſiue converſando, ſiue conciones audiendo, ſiue libros legendo; quæ proindè, ſi cui periculoſa ſint, illicita ſunt iure naturæ: ſi verò periculum abſit, lectio librorum Hæreticorum nihilominùs illicita eſt, iure poſitiuo Eccleſię, vti etiam formalis diſputatio Laici de fide. Quod poſteriùs tamen in Germania, locíſque ſimilibus, vbi Catholici Hæreticis ſunt permixti, abrògauit conſuetudo. *Azor, Filiuc. Bec. Sanchez, Bonacina, d. 3. quæſt. 2. p.5.*

7 Matrimonium contrahere cum hæretica, etſi per ſe ſit illicitũ, habeaturque in Hiſpania, & Italia mortale; probabile tamen eſt, ob grauium Doctorum auctoritatem (*Sanch. de matrim. tr.2.lib.7. d.72. num.5. Azor, tr.1. lib.8. d.3. cap.3. Reg.tr.2.lib.32.num.169.Baſil.Pont. de matr. cap.6. Vide Card. de Lugo de Sacram.in genere, d.8. ſect.14. num. 220.*) in Germania licere, ex graui cauſa, ſalvo tamen iure naturali, & ſemoto periculo, tum contrahentis, tum prolis: vndè de ijs initio conſtitui debet, vt Catholicè educentur. *Vide Bec.lib.5.cap.19.Dian.p.3. tr.4. Reſol.269.*

8 Eum qui lapſus eſt in hæreſim, non teneri in confeſsione explicare, qualis illa ſit, eò quòd omnes eiuſdem ſpeciei ſint, *docent Reg. Dian.t.1. tract. de circunſt. Reſol.46. citans alios, & Eſcob.Ex.2.cap.6.*

Alij tamen contrarium tenent, quos ſequitur *Card. de Lugo de pœn. d.16.num.288.& num.291.*

TRACTATUS II.

DE PRÆCEPTIS SPEI.

PEr Spem, quæ eſt ſecunda virtus Theologica, intelligitur amor concupiſcentiæ erga Deum, quo Deum, & diuina, præ omnibus alijs concupiſcibilibus, nobis concupiſcimus, ita vt omnia potiùs parati ſimus perdere, quam Deum, & di-

diuina. De hac quæritur, quando eius præceptum obliget.

Reſp. 1. Probabile eſt, præcepceptum Spei obligare per ſe, cum primum homini vſum rationis aſſecuto, Deus, & Beatitudo, tanquam finis, ad quem tendere debet, ſufficienter eſt propoſitus; ita vt notabili tempore non differat. *Ita Bec. cap. 17. quæſt. 7. num. 3. Turr. & cæteri commun.* Et ratio eſt, quia ſine actu Spei, nec iuſtificari, nec in iuſtitiâ diuinâ perſiſtere, nec meritoriè operari poſſumus. *Schol.*

Reſp. 2. Præceptum Spei per accidens obligat. 1. Quando actus Orationis, Pœnitentiæ, Charitatis, &c. in præcepto ſunt quî ſine præuio actu Spei exerceri non poſſunt. *Ita Auct. cit. & Fil. tr. 22. cap. 8. num. 255.* 2. Quando quis ita tentatur, vt periculum ſit conſensûs, niſi animũ ſpe erigat. *Vide Fil loc. cit. tr. 2. Laym. lib. 3 tr. 2 cap. 2. Bon. d. 3. quæſt. 3. Vnde ſequentes caſus reſolvuntur.*

1 Mortale peccatum eſt, ſperare, ſiue amare magis (amore concupiſcentiæ) terrena hęc, quàm cœleſtia: v.g. ſi quis ita comparatus ſit, vt deſideret perpetuò degere in hac vita, & Deo relinquere cœlum, ſi ſibi relinquat terram.

2 Mortale item eſt, deſperare de conſequendo Deo, aut ſalute, & venia peccatorum, aut medijs ad illam conſequendã neceſſarijs: v.g. auxilijs gratiæ, & emendatione vitæ. Quod peccatum ratione parvitatis materiæ non poteſt eſſe veniale cum ſit iniurioſum miſericordiæ Dei. *S. Thom. quæſt. 20. art. 3. Laym. lib. 2. tr. 2. cap. 2 num. 3.*

3 Mortale etiam eſt præſumere de miſericordia Dei: v.g. cum quis ſperat id, quod eſt impoſſibile ſecundùm legem Dei ordinariam: vt ſi ſperes remiſsionem peccatorum, & ſalutem ſine pœnitentia, vel per propria merita, & vires naturæ: vel etiam ſi quis ſtatuat perſeverare in peccatis, quamdiù benè valet, & tamen ſperet ſe acturum pœnitentiam ante mortem. *S. Thom. qu. 21. art. 1. Laym. loc. cit.*

Denique mortale eſt, odiſſe Deũ (odio, ſcilicet, abominationis, ſeu averſionis) v. g. Si Deus diſpliceat tanquam nobis infeſtus, propter vindictam peccatorũ. *Vide Laym. loc. cit. Bon. diſp. 3. quæſt. 5.*

TRACTATUS III.

DE PRÆCEPTIS CHARITATIS.

CAPUT I.

An, quando, & quomodo obligat Præceptum Charitatis Dei?

CHaritas Dei eſt amor amicitiæ, quo Deo benè volumus, & omnia bona ipſi cupimus ob ſummam, & infinitam eius diuinæ naturæ perfectionem.

Reſpond. 1. Præceptum Charitatis Dei præcipit, Deũm ſuper omnia amandum. Patet ex *Scriptura.* Ratio

eſt,

eſt, quia finis vltimus plus eſt diligendus, quam omnia media, quæ ad eum referuntur: non quidem intenſivè (etſi enim hoc etiam deceat, non tamen eſt in præcepto) ſed appretiativè, ita vt nullam creaturam pluris facias, quam Deum, veliſque potiùs omnia perdere, quam Deum offendere, & ſic illi malè velle, *S. Thom. 2. 2. quæſt. 27. art. 3. Azor, Sanch. Bec. 2. 2. q. 19.*

Reſpond. 2. Probabile eſt præceptum Charitatis Dei obligare. 1. Quādo homo adeptus eſt ſufficientem cognitionem Dei infinitè boni, à quo omnia bona ſua habet, & cui omnia debet. Ratio eſt, quia cùm teneatur Deo ex filiali amore tota vita ſervire, id non videtur poſſe fieri, niſi eliciat actum amoris. Ita *S. Tho. quæſt. 89. art. 6. Navarr. al. & cæter. commun.* Notat autem *Coninch. diſ. 24. d. 3. num. 50.* non ſtatim poſt talem notitiam peccare mortaliter, ſed tantùm, ſi differat notabiliter: v. g. vltra annum) contra *Palaum*, qui dicit probabile eſſe, quòd non obliget. Si ſcrupulus te angat, an præcepto huic ſatisfeceris, docet *Eſcob. ex Petro Hurt. 2. 2 diſp. 171. ſ. 1. §. 24.* quòd ſi poſitive non meminiſti te omiſiſſe, tenere poſsis, te ſatisfeciſſe. *Trull. tamen lib. 1. cap. 5. d. 13. num. 9.* monet expedire, vt quis ſe in confeſsione aliquando accuſet ſub dubio, ſi fortè præceptum iſtud violârit, vel alia præcepta affirmativa, de quibus non certò conſtat, quando obligent, vel violentur. 2. Quando eſt periculum labendi in odium Dei, niſi actum Charitatis elicias. 3. Quādo quis tenetur confiteri: v. g. moriturus aut celebraturus, cui Confeſſarius deeſt. Ratio eſt, quia contritio includit actum Charitatis. 4. Si quis gravem tentationem, præſertim in articulo mortis, putet ſe aliter vincere non poſſe. Quibus aliqui addunt articulum mortis, abſolutè eò quòd tunc ſecuriſsima via eligenda ſit. Vide *Laym. lib. 2. t. 3. cap. 2. Bonac. d. 3. quæſt 4 p. 2. Hurt. 2. 2. d. 174. ſ. 6. d. 27. Ex dictis reſolves.*

1 Mortale eſt, ſi quis omittat dilectionem Dei, tunc quando præceptum obligat.

* Peccaret etiam mortaliter qui actum dilectionis Dei, ſemel tantùm in vita eliceret, vt patet ex propoſitione 5. inter damnatas Decreto Ss. D. N. Innocentij Papæ XI.

* Nec etiam probabile eſt, nè ſingulis quidē rigoroſè quinquennijs per ſe obligare pręceptum Charitatis ergà Deum, vt patet ex propoſitione 6. eiuſdem Decreti Sed neque præceptum iſtud ſolùm obligat quandò tenemur iuſtificari, & non habemus aliam viam quâ iuſtificari poſsimus, vt patet ex propoſitione 7. eiuſdem Decreti.

2 Mortaliter peccat etiam, ſi quis amet Deum amore appretiativè, ſeu æſtimativè minore, quàm creaturas.

3 Peccat item contra Charitatem Dei, ſi quis Deum non diligat principaliter propter ſe, tanquam finem vltimum omnium rerum, ſed tan-

tantum propter aliud: v.g. vitam æternam, vel ad evitandum infernum. Quod eſſe mortale docet *Sylv.* & *Navarr.* quia ſcilicèt Deus non diligeretur appretiativè ſuper omnia, ſi aliud ab illo amaretur, vt finis principalis. Addo *principalis* quia, vt bene *Tolet. lib. 4. cap. 9.* Deus propter retributionem vitæ æternæ amari poteſt; ſed minùs principaliter; vt, ſcilicet vita æterna, vel alia Dei dona, ſint tantùm cauſa movens, vt faciliùs, expeditiùs, & ferventiùs diligatur.

4 Mortale, & graviſsimum omnium eſt, ſi quis Deum formaliter oderit odio inimicitiæ, ſeu malevolentiæ (amori amicitiæ oppoſito) v. g. ſi optes Deum non eſſe, non habere ſcientiam, potentiam, &c. De his vide *Laym. loc. cit. Bonac. loc. cit. Sanch. lib. 2. cap. 3. & 5. Reg. lib. 17.*

CAPUT II.

De Præceptis Charitatis erga proximum.

CHaritas proximi præcipit. 1. Ordinem in eo diligendo. 2. Dilectionem inimicorum. 3. Eleemoſynam. 4. Correctionem fraternam. Deinde prohibet. 1. Odium proximi. 2. Scandalum. 3. Ne iniuria, bellum, aliudve grave damnum, vel malum inferatur. De quo poſtremò agetur in Decalogo; de reliquis hic.

* Supponendo antè iſtud Charitatis præceptum, & dilectionis proximi, nòn impleri ſolis vrbanitatis, obſequij, &c. actibus externis. Sed etiam requiri vt ſimùl actu cordis interno diligatur, vt patet ex propoſitionibus 10. & 11. Decreti citati.

DUBIUM I.

Quis ordo ſervandus inter perſonas, quæ diliguntur?

REſpond. 1. Ordine Charitatis quiſque tenetur poſt Deum diligere. 1. Seipſum ſecundùm bona ſpiritualia. 2. Proximum quoad eadem bona. 3. Seipſum, quoad bona corporalia. 4. Proximum, quoad eadem. 5. Denique ſe ipſum, & deindè proximum quoad bona externa. Ita *Laym. lib. 2. t. 3. cap. 3. ex S. Thom. & communiter. Vnde reſolvuntur caſus.*

1 Peccat contra Charitatem ſui, qui ſalutem ſuam ſpiritualem, vel corporalem negligit: quod grave eſt, ſi fiat ſine cauſa, & cum gravi damno: v.g. mortis, vel gravis morbi. *Trull. lib. 1. cap. 6. d. 1.*

2 Nullius boni conſequendi cauſa licet peccare, etiam venialiter: quia talis vellet ſibi malum ſpirituale. *Laym. ibid.*

3 Tenetur quiſque proximo in extrema neceſsitate ſpirituali conſtituto ſuccurrere, etiam cum certo vitæ periculo; dummodò ſit æquè certa ſpes illum iuvandi, neque gravius inde malum immineat: v.g. teneris cum vitæ periculo baptizare, vel

Digitized by Google

vel abſolvere moriturum, ſi alius nó abſit, qui faciat. *S. Auguſt. lib. de mend. S. Thom. quæſt. 26. art. 5. & quæſt. 44. Reg. cap. 4.*

Dixi *in extrema*: v. g. quâ certò putetur moriturus in mortali: quia in gravi tantùm obligatur is, qui ex officio alienam ſalutem curat, vt Parochus, cui ideò non licet fugere tempore peſtis, niſi ſubſtituto æquè idoneo. *Valenc. & Laym. loc cit.*

4 Ordinarié non licet vitam ſuam poſtponere alienæ. Addo *ordinariè*: quia licet, ſi ſit perſona publica, à qua multum pendet: vti etiam pro Republ. pro Fide, & Religione defendenda, imò etiam pro amico, propter Deum dilecto. *Leſſ. lib. 2. cap. 9. d. 6. Laym. loc. cit.*

Reſpond. 2. Quoad proximos inter ſe ſervandus eſt hic ordo. 1. Qui melior eſt, magis diligendus eſt eâ dilectione, quàm comitatur gaudium circa bona poſſeſſa, item honor, cultus, & reverentia. Sic: v. g. plus diligēdus eſt vir ſanctus, quàm parens improbus. Ratio eſt, quia eſt magis coniunctus cum præcipuo obiecto Charitatis, quod eſt Deus. Item parentes magis, quàm filij, vel vxor; magiſque benefactores, quàm ij, quibus benefecimus. *Laym. loc. cit. & commun.* 2. Appretiativè, & dilectione eâ, quâ alteri optamus bonum nondum poſſeſſum cum beneficentia, magis diligendi ſunt ij, qui nobis ſunt coniunctiores quoad ea bona, quæ ſunt debita tali coniunctioni, & in quibus hæc fundatur. *Vnde reſolves.*

1 In bonis pertinentibus ad naturam, & vitam corporalem conſervandam, ſuccurrendum eſt (extra neceſsitatem extremam.) Primò omnium, vxori; quia eſt vna caro cum viro. 2. Filijs. 3. Parentibus, & quidem patri præ matre. 4. Fratribus, ſororibus; deindè propinquis, domeſticis, & familiaribus. Dixi *extra extremam neceſsitatem*, quia in hac parentes, eò quôd vitam dederint, præferendi ſunt etiam vxori, & liberis. *Laym. ibid. num. 5. & 6.*

2 In rebus pertinentibus ad civilem communicationem pręferendi ſunt Concives, in bellicis commilitones, in ſpiritualibus ſpirituales filij, patres, fratres. *Bañez* tamen probabiliter docet, parentes carnales, etiam in ſpiritualibus, alijs omnibus pręferendos: quia coniunctio carnalis eſt fundamentum aliarum coniunctionum. Vide *Laym. hic, loc. cit.*

DUBIUM II.

De odio, & dilectione inimicorum.

CErtum eſt, inimicos aliquomodo diligendos, cùm ſint proximi, cum *S. Thom. 2. 2. quæſt. 25. art. 1. & communit. omnes.* Sed quæritur de modo, & an poſsint odio haberi.

Reſpond. 1. Quilibet homo ſaltem privatus, tenetur proximo etiā inimico, communia dilectionis ſigna, & beneficia exhibere ex præcepto; ſpecialia verò ex conſilio tantùm,

tùm, niſi aliundè ratio obligationis accedat. *Ita communi. cum Laym. cap. 4. ex S. Thom. loc. cit. quæſt 25. art. 8. & 9.* Dixi 1. *communia* qualia ſecundùm *Cai. V. otium*, ſunt, quæ Chriſtiano debentur à quovis Chriſtiano in cõmuni, conciui à concive, cognato à cognato. Ratio autem eſt, quia iſta negare, eſt vindicare iniuriam, quod non licet privato. Dixi 2: *Niſi aliundè accedat ratio obligationis*, qualis eſſet: v.g. 1. Timor ſcandali ex omiſsione. 2. Spes ſalutis inimici. *Vide Azor, tom. 2. lib 11. cap. 3.* 3. Neceſsitas temporalis, vel ſpiritualis. 4. Culpæ deprecatio, & exhibitio ſpecialium ſignorum amoris Ratio eſt, quia his caſibus, neglectus ſpecialium ſignorum eſſet exterior odij declaratio. *La m. loc. cit. Vnde reſolves caſus ſequentes.*

1 Per ſe loquendo, nemo tenetur ad inimicum diligendum poſitiuo, & peculiari actu, neque ad eum ſalutandum, alloquendum, ægrotum inviſendum, mæſtum cõſolandum, hoſpitio excipiendum, vel familiariter cum eo agendum, &c. quia hæc ſunt ſigna ſpecialia amoris, *Filic. t. 28. cap. 1.* Dico *per ſe*: quia ſi omiſsio ſcandaloſa eſſet, aut per aliquid horum poſſes ſine tuo incommodo, inimicum tibi, & Deo reconciliare, id omittere, eſſet graue, vti etiam ſi inæqualis perſona ſoleret alium ſalutando prævenire: v. g. ſubditus Prælatum. *Laym. loc. cit.* 2. Non licet inimicum excludere à communibus orationibus: v.g. oratione Dominicâ, & quæ pro communitate inſtituitur; nec à communibus eleemoſynis, reſalutatione, reſponſione, expoſitarum mercium venditione: quia hæc ſunt communia dilectionis ſigna: ideóque contra hæc facere: v. g. cognatos omnes invitare, obvios omnes ex vicinia, vel collegio ex conſuetudine ſalutare, ſolo inimico excluſo, eſt ex genere ſuo, & regulariter mortale. *S. Thom. Nauarr. Laym. loc. cit.* Addo 1. *ex genere ſuo*: quia ſi leuitas materiæ, aut cauſa rationabilis excuſet: v.g. ſi pater, vel ſuperior filio, vel ſubdito, ob correctionem ea ſubtrahat ad tempus leue, vel nullum erit: quia habet ius puniendi. Addo 2. *regulariter*: quia ſi perſona multò maior inferiorem non ſalutaret: v.g. nobilis ruſticum, pater filium, non videtur mortale, vt notat *Sa, verb. Charitas, Bonac. d. 3. quæſt. 4. p. 4. Vide Azor, t. 3. lib. 12. cap. 13.*

3 Etſi quivis teneatur inimico veniam legitimè petenti, non tantùm interiùs remittere, ſed etiam externa remiſsionis ſigna oſtendere: negat tamen *Truil. lib. 5. cap. 5. d. 5. ex Azor, & Filiuc.* teneri ſtatim poſtquam offenſio eſt illata, eò quód ſit res violenta, & ſuprà fragilitatem humanam. Non tenetur autem remittere ſatisfactionem pro damno, ſi ab eo ſit læſus: imó nec eam acceptare ſi offerat; ſed etiam iuridicè poteſt compenſationẽ petere, dummodò in vtroque caſu deponatur odium vt docent *Valent. Nau. Laym. lib. 2. t. 3 cap. 4.* Quod ſi tamen pœna ſit valdè grauis: v.g. capitis, mutilatio-

tionis; neque læſo ex ea commodum proveniat, non videtur ea, deprecante altero, ſine peccato vindictæ poſſe expeti. Similiter, ſi ſatisfaciat quantum poteſt, ad id quod non poteſt eum vrgere, videtur contra Charitatem, vt docet *Sylv. & Filliuc. t. 28. cap. 11. quæſt. 9.*

Reſpond. 1. Etſi odium inimicitiæ, ſiue perſonæ ſecundùm ſe, & bonorum quæ in ſe habet, volendo ſcilicèt illi malum, vt ſic, ſive quatenus illi malum eſt, ex genere ſuo ſit mortale: odium tamen abominationis, ſive qualitatis, quo non hominem, ſed eius malitiam, vel ſaltem perſonam tantum, quatenùs malam, vel nobis noxiam averſamur, ſæpè licitum eſt, vt docet *Koninck. art. 2. dub. 3. & communiter. Vnde reſolves ſequentes caſus.*

1 In Confeſsione ſatis eſſe, ſi dicas te grave malum voluiſſe proximo, nec opus eſſe explicare ſpeciem mali: v.g. mortem, infamiam, &c. quòd omnia comprehendantur ſub vna ratione mali, *Cayet. Bonac. Tur. Trull. lib. 1. cap.* . docent probabiliter: ſed contrarium probabilius docent *Suar. & Pal. t. 6. d. 4 p. 1.*

2 Licèt proximo velle malum aliquod: v.g. temporale, (dummodò non ſit iuſto gravius) quatenùs id illi bonum eſt: v.g. morbum, vel adverſitatem, vt à peccatis emendetur. *Bonac. d. 3. quæſt. 4. p. vlt. §. 1. ex multis.* Cavendum tamen eſt, ne fiat ex vindicta, ex qua, ſi *Pſalmum* 108. ſuper inimicum tuum legas, peccas mortaliter. Generatim verò ob bonum ſpirituale, proprium, vel alienum; licèt mala pœnæ, inefficaci affectu, alijs velle; quia cùm in hoc affectu bonum ſpirituale præferatur temporali; non eſt inordinatus. Vide *Leſs. lib. 2. cap. 47.*

* Sed eſt mortale triſtari (etiam moderatè) de vita alterius, vel de illius morte naturali gaudere, vel illam inefficaci affectu deſiderare, non quidem ex diſplicentia perſonæ ſed quandò ex iſtis actibus quilibet habetur ob cauſam alicuius temporalis emolumenti, patet ex propoſit. 13. ex damnatis à Ss. D. N. Innocentio Papa XI.

Sic licet: v. g. mortem optare hæreſiarchæ, vel publicæ pacis turbatori, ob bonum commune, & multorum, iuxta illud, *Galat. 5. Vtinam abſcindantur.* Item triſtari de eo, quòd dignitates conferantur indignis; vel de ſanitate eius, qui ex illa ſumit occaſionem peccandi. Item mortem, egeſtatem, aut morbum alicuius deſiderare vt ceſſet à peccatis, & vitam in melius mutet. Eadem ex cauſa, *Bonac. Azor, & Palaus, tit. 6. part. 1. num. 11.* excuſant à peccato matrem, quæ mortem filiarum exoptat, eò quòd ob deformitatem, vel inopiam commodè, & honeſtè nuptui tradere non poſsit. Etſi verò ſibi ipſi optare mortem. *Navarr. & cæteri*, dicant eſſe mortale: ad evitanda tamen gravia mala: v.g. afflictionem internam, id licere volunt, *Sanch. Suar. Granad. Dian. p. 5 t. 14. Reſol. 92 Ita & Trull. lib. 1. d. 2. num. 11.* excuſat fœminam,

Digitized by Google

nam, quę ſibi, (vel alteri) mortem optat ad vitandam gravem infirmitatem, mendicitatem, vitam acerbam, &c. vel alia ſimilia mala à marito: v.g. inflicta, vel infligenda. Mulierculas tamen ob minimas moleſtias mortem optantes, *Dian. loc. cit.* mortalis damnat, niſi (vt plerumque fit) excuſet defectus advertentiæ, & deliberationis.

3 Privatus, qui averſus ab alio fugit illum ſi id faciat vt eum ſuo colloquio, & ſolatio priuet, atque ita contriſtet, & malè illi ſit, eſt odiũ inimicitiæ, & peccatum: ſi verò nihil mali optando, tantùm fugias; quia tuæ naturæ eſt difformis, vel tibi ſoiet eſſe moleſtus eſt odiũ auerſionis, & peccatum, ſi ſit ſine ratione: quale non erit, ſi ſit perſona valdè aſpera, modò abſit contemptus, ſcandalum, & vindictæ cupiditas. Vide *Bonac. loc. cit.*

DUBIUM III.

De Præcepto Eleemoſynæ, ſeu miſericordiæ corporalis.

SUppono. 1. Huius præcepti obligationem naſci ex duplici capite. 1. Ex neceſsitate proximi egentis. 2. Ex perſona poſsidentis bona, vel neceſſaria, vel ſuperflua.

Suppono 2. duplicem dari neceſſitatem proximi. 1. Dicitur extrema, ex qua egenti imminet periculum vitæ, vel etiam gravis, & diuturni morbi, ſecundùm *Dian. p. 5. t 8. Reſ. 1. l. 2.* 2. Gravis, ex qua imminet periculum gravis mali, vt captivitatis, infamiæ, gravis iacturæ bonorum, vel ſtatùs; vnde fiat, vt difficulter poſsit ſe ſuſtentare: v. g. ſi non poſsit vivere ſecundùm ſuum ſtatum, vel ſi nobilis cogatur, alter: famulari, vel artifex, aut vir honeſtus, mendicare. 3. Dicitur communis, quâ laborant mendici triviales, *Laym. lib. 3. t. 2. cap. 6.*

Suppono 3. bona neceſſaria, & ſuperflua dici, vel reſpectu vitæ ſive naturæ, vel reſpectu ſtatûs, vel decentis conditionis perſonæ; quomodo ſæculares rarò putant ſe habere ſuperflua, vt docet *Laym. & Nauarr. cap. 24.* Nam quæ ſunt neceſſaria ad alendos liberos, famulos, honeſtas donationes, convivia, hoſpitum tractationem (qualia tamen non ſunt, quæ ad quemcumque faſtum, & pompam quiſque ſibi requirit) ſpectatis etiam communibus euentibus, hæredibus, neceſsitate futurâ, &c. non ſunt ſuperflua.

Reſpond. 1. Nemo tenetur dare eleemoſynam ex bonis ſibi ad vitam neceſſarijs, niſi eſſet perſona talis, ex qua penderet ſalus Reipubl. *Eſt communis.* Et ratio patet ex ordine Charitatis.

Reſpond. 2. Probabile eſt, ex ſuperfluis naturæ, & ſtatui, teneri, aliquem, etiam in gravi neceſsitate, ſuccurrere proximo, ſi probabiliter putet alium non ſubventurum: idque vt *Azor, t. 2. lib. 12. cap. 7. Sylv. & Fumus volunt, ſub mortali, contra Medinam*, qui vult eſſe tantùm conſilij. Ratio eſt: quia cùm in Scriptura

ra frequenter damnentur homines ob neglecta opera miſericordiæ, hęc non ſunt reſtringenda ad extremam, & raram neceſsitatem. Vide *Laym. loc. cit.*

Reſpond. 3. Proximo in extrema neceſsitate teneris ſuccurrere ordinariè, ex bonis etiam aliquo modo ad ſtatum neceſſarijs. *Suar. Laym ex communi.* Satisfacis tamen probabiliter, ſi des cum onere reſtituendi, quando erit ditior, *Vazq. &c. contra Suar. &c.* Vide *Dian. p. 5. t. 8. Reſol. 5.*

Addo, *ordinariè*, quia ſi maius damnum æſtimaretur, te excidere tuo ſtatu, quàm mors pauperis, non teneris *Azor, loc. cit.*

Reſpond. 4. Probabile eſt, quòd proximo in gravi neceſſitate conſtituto, quiſque teneatur ſubvenire cum modico detrimento proprij ſtatùs: quia parvo ſuo incommodo tenetur magnum incommodū proximi impedire. *Laym. loc. cit. ex D. Thom. Bonac. d. 3. quaeſt. 4. p. 6.* Ex dictis colligitur:

1 Homines privati non tenentur inquirere pauperes, *Vazq &c.* Si tamen dubitent de extrema alicuius indigentia, tenentur inquirere veritatem, *Sanch. Dian. p. 5. t. 8. Reſolut. 39.*

2 Nemo tenetur magnam vim pecuniæ dare pauperi, ad pretioſiſsimam medicinam emendam vitæ ſervandæ neceſſariam, vel ad redimendum à periculo mortis, *Sà, & Koninck. diſ. 27. dub. 8. num. 135.* Et ratio patet ex dictis.

3 Si proximus tantùm egeat vſu rei, ſatis eſt illam accommodare: v. g. ſi ab hoſtibus ſpoliato veſtem commodes, vel vulnerato equum, donec domum reuertatur. *Laym. Bonac. loc. cit.*

* Reſpond. 5. Supponendo non poſſe dici, vix in ſæcularibus etiam in Regibus ſuperfluum ſtatui inveniri; & ita vix eſſe aliquam perſonam ſæcularem, quæ teneatur ad eleemoſynam, quandò debeat tantùm ex ſuperfluo ſtatui illam erogare, vt patet ex propoſitione 12. Decreti citati; & ſic, &c.

In communibus pauperum neceſsitatibus tenetur aliquando dare eleemoſynam, qui habet bona naturę, & ſtatui ſuperflua. *Ita communiter D. Thom. Suar. Bellarm. contra Navarr. & Vazq.* qui negant teneri. Ratio eſt, tum, quia quiſque tenetur diligere proximum ſicut ſeipſum: tum, quia alioqui pauperes iſti inciderent in neceſsitatem gravem. Videtur tamen hæc obligatio tantum eſſe ſub veniali, vt rectè *Medina*: idque ſi nulla ſit iuſta cauſa negandi; aliàs ſub nullo. Vide *Laym. Bon. loc. cit. Vndè reſolvuntur caſus ſeqq.*

1 Pauperibus trivialibus, etſi ex nuditate, morbo, &c. videantur oſtendere ſigna extremę neceſsitatis, rarò quis tenetur ex pręcepto ſubvenire, etiam de ſuperfluis: tum quia ferè ad movendos ſpectatores iſta neceſsitas exageratur, tum quia ab alijs iuvandi pręſumuntur. *Maldon. Vvig. Dian. p. 5. t. 8. num. 17.*

Digitized by Google

2 Si quis dives, & abundans diu neget omnes eleemoſynas, cum propoſito dandi meliore, & commodiore loco, ac tempore, vel egẽtioribus, vel in alium pium vſum convertendi, is non peccat, cùm habeat iuſtam cauſam negandi: ſi verò talis ſine rationabili cauſa, omnes à ſe pauperes inhumaniter repelleret, eum dicit *Laym. loc. cit.* verſari in malo ſtatu.

3 Nulli omninò quantumvis diviti, omnes pauperes ſine eleemoſyna repellenti, facilè neganda eſt abſolutio; cùm ob dubium, & diſſenſum Doctorũ, de hac obligatione: tum quia vix reperitur, qui cauſam ſaltem apparentem non prætendat, ſi ſuperflua ſe habere fateatur. *Laym. ibid.*

4 Etſi dicta de eleemoſyna danda intelligantur reſpectu omnium egentium, etiam peccatorum, infidelium, & inimicorum, damnandi tamen non ſunt Magiſtratus, excludentes à ſuis Civitatibus, iuſta de cauſa, pauperes peregrinos. *Laym. ibid. Trull. lib. 1. cap. 5. d. 10.*

5 Religioſis æquè, ac alijs pauperibus debentur eleemoſynæ: quia eorum paupertas, & neceſsitas eſt vera, & iuſta, tametſi voluntariè cõtracta, cùm voluntas, & cauſa fuerit rationabilis, & grata Deo. *Lorc. Dian. p. 5. t. 8. Reſol.* 18. Aliud eſt de ijs, qui ſponte ſuâ culpabiliter ſunt pauperes, vt vagabundi. *Ibid. Reſol.* 19.

Reſpond. 6. Eleemoſyna tantùm facienda eſt ex bonis proprijs, & quorum quis liberam habet adminiſtrationem. Poteſt tamen fieri ex alienis, quando proximus eſt in extrema (vel etiam ſecundum *Leſ. lib. 2. cap. 12.* in valdè gravi) neceſsitate, & aliundè ſuccurri non poteſt, tunc enim omnia ſunt communia. In communi verò neceſsitate licet tantùm cum conſenſu domini, tacito, vel expreſſo. Vide *S. Thom. 2. 2. quæſt. 32. art. 7. Reg. 286. Fill. Laym. Bonac. loc. cit. num. 11. Leſs. lib. 2. t. 12. Vnde reſolves.*

1 Non licet dare eleemoſynam ex bonis obnoxijs reſtitutioni: v. g. furto ablatis; licet tamen ex acquiſitis per opus illicitum (ſed non cum iniuſtitia) v. g. ex lucro meretricum. Ratio eſt, quia hæc ſunt propria, priora non, *Bonac. ibidem.*

2 Pueris, filijs familias, ſervis, ancillis, vxoribus non licet dare eleemoſynam, niſi tenuem, in qua parentum, dominorum, maritorum voluntas præſumitur. Particulares verò caſus, in quibus vxor dare poteſt. Vide ſuo loco *Præcepto 4. & 6. d. 4. cap. 1.* Vide *Bonac. d. 3. quæſt. 4. p. 6. Dian. p. 5. t. 8. Reſol. 15 vbi ex Hurt. notat*, ſi pater nullas det eleemoſynas, poſſe pro eo dare filium.

3 Tutores, & Curatores, & qui habent curam bonorum alienorum, poſſunt facere modicas eleemoſynas ex bonis, quæ adminiſtrant, quales nimirum ipſi facere deberent, quorum ſunt *Vazq. Azor. Koninck. Dian. p. 5. t. 8. Reſol. 15.*

DV-

Digitized by Google

DUBIUM IIII.

De miſericordia ſpirituali, ſeu præcepto correptionis fraternæ.

CORreptio fraterna eſt admonitio, quâ quis proximum conatur revocare à peccato. De qua certum eſt, præceptam eſſe iure, tum naturali, quo membra vnius corporis, ſe mutuò iuvare tenentur, tum diuino poſitivo. *Matth.* 18. *Si peccaverit in te frater tuus, corripe ipſum*, *Bec.* 2. 2. *cap.* 21. *Laym. lib.* 7. *Filiuc. Bonac. p.* 7. Quæritur autem, quæ ſit eius materia, quos & quomodo obliget.

Reſpond. 1. Omne mortale peccatum proximi per ſe eſt ſufficiens materia, vt hoc præceptum obliget ſub mortali. *Ita communiter.* Et ratio eſt, quia cum vitam ſpiritualem proximi tollat, ſufficientem neceſſitatem correptionis inducit. Dixi 1. *Omne mortale*: quia etſi etiam veniale ſit materia correptionis, non tamen grauiter obligans; nec niſi facillimè poſsis. Dixi 2. *per ſe*: quia ſi quis ob timorem, verecundiam, puſillanimitatem, putet ſe non ita ſtrictè obligatum, vel minùs eſſe idoneum ad corripiendum, videtur tantùm peccare venialiter. Vide *S. Thom.* 2. 2. *quæſt.* 32. *art.* 2. *& cæteros ſuprà citatos.*

Reſpond. 2. Præceptum hoc obligat concurrentibus his circunſtantijs. 1. Si certò tibi conſtet de peccato proximi: indagare enim tenetur ſolus Superior. 2. Si probabile ſit non emendaſſe, nec emendaturum, vel relapſurum: quia eleemoſyna egenti tantum danda eſt. 3. Si alius æquè idoneus non adſit, qui correpturus putetur. 4. Si ſit ſpes fructûs, quia deſperato fine ceſſant media. 5. Si ſit bona occaſio, locus, & tempus opportunum, poſsiſque ſine tuo graui damno facere. Quòd ſi horum aliquid deſit, præceptum non obligat. Vnde patet eius omiſſionem in priuatis, vel nullam eſſe, vel leuem culpam. Vide *Bonac. loc. cit.*

Reſpond. 3. Etſi hoc præceptum obliget omnes, etiam ſubditos, magis tamen Prælatos Ratio prioris eſt, quia omnes ſunt commembra, tenēturque ſibi externa officia Charitatis præſtare. Ratio poſterioris eſt, quia ſubditi tantùm ex Charitate. Prælati verò etiam ex officio, & iuſtitia tenentur. Vndè peccare poſſunt etiam graviter, veniales culpas non impediendo, ſi vigor diſciplinæ per hoc minuatur. Eademque ferè eſt ratio de patrefamilias, præſertim ergà liberos. *Laym. loc. cit. num.* 5. *Pal. Trult. lib.* 1. *cap.* 5. *d.* 13. *&* 15. *& cæteri.*

Reſpond. 4. Ordo in correptione ſervandus eſt, quem Chriſtus præſcripſit, *Matth.* 18. ſcilicet. 1. Vt corripias priuatim, deinde coram teſtibus, tum ad Prelatum Eccleſiæ, ſiue Superiorem deferas. Excipe tamen. 1. Niſi præſtet Superiori, viro probo, & prudenti, quàm alijs teſtibus innoteſcere, prout cautum eſt *in Regulà S. Auguſt.* 2. Niſi peccatum

ſit publicum, tunc enim poteſt publicè corripi. 3. Niſi vergat in grave damnum tertij, aut communitatis ſi Superiori non ſtatim innoteſcat: v.g. Si quis proditionem moliatur, hæreſim occultè ſpargat: tunc enim immediatè Superiori indicandum, quia commune bonum præferendum eſt privato, *Filiuc. t. 28. cap. 7. num. 149. & 157.* 4. Quando corripiendus eſt contentus, vt Superiori ſtatim ſignificetur: vt eſt apud quoſdam Religioſos, qui quoad hoc iuri ſuo renuntiarunt. Vide *Suarez, Bec. Laym. hic Sanch. Filiuc. loc. cit. Ex dictis reſolvitur.*

1 Qui facilè poteſt impedire peccatum mortale proximi, & ob mali temporalis timorem neglexit, peccat mortaliter. Ita *Laym. Suar. Sanch. lib. 6. Moral. cap. 18.* Vide *Palaum hic.*

2 Si certò conſtet fratrem perfectè emendâſſe peccatum occultum, nec ex eo eſſe vllum periculum relapsûs, vel damni ipſi, aut alteri, non licet (etiam in Societ. Ieſu) denuntiare Patri, vel Prælato, niſi frater expreſsè in iſtam denũtiationem conſentiat. *Sanch. 2. Moral. lib. 6. cap. 18. num. 40. & 60. Pal. de Char. t. 6. d. 3. p. 12. Filiuc. Trul. lib. 1. cap. 5. d. 14. Suar. Hurt. d. 163. & denique C. Lug. Reſp. Moral. lib. 4. d. 46.* vbi tamen notat, in Societ. Ieſu caſum eſſe rariſsimum. Ratio autem eſt, quia ceſſat motivum Charitatis, atque adeó ratio denuntiandi; ideòque eſt peccatum, & quidem vt *C. Lugo, loc. cit. notat ex Suar.* mortale ex genere ſuo. Vide *infrà lib. 4. cap 3. d. 5. & Dian. p. 4. t. 4. Reſolut. 71.*

3 Si Superior immediatus ex ſe ſolo poſsit delinquentem emendare, ita vt nullum periculum damni, vel relapsûs ipſi, vel alteri, vel communitati immineat, videtur peccare manifeſtando Superiori mediato delictum, *Pala. loc. cit. Trull. d. 16. num. 1.*

4 Prælati, & Magiſtratus tenẽtur aliquando inquirere ſubditorum peccata, vt corripiantur: non tamen multùm, & curioſè de aliquo in particulari rogare debent, niſi is ſpeciale eius ſignum dederit: neque facilè admittere accuſatores ſpontaneos, quia illi ſpecie boni communis ſæpè ſe quærunt, *Hurt. &c. Dian. p. 7. t. 13. Reſol. 10. & 11.*

5 Epiſcopi, Prælati Religioſorum, Paſtores animarum tenentur etiam cum ſuo incommodo, imò aliquando cum vitæ periculo, adhibere diligentiam, quam poſſunt, vt peccata publica, & occulta impediant, quia cum Chriſto pacti ſunt curam, & ſollicitudinem gregis, pro qua multa ab eo bona accipiunt, *Hurt t. 2. d. 162. ſect. 7. §. 60.* (apud *Dian. p. 7. t. 3. Reſol. 28.*) aitque hanc eſſe omnium Patrum, & Theologorum doctrinam, quam Chriſtus verbo, & exemplo docuit: additque idem eſſe de Magiſtratibus, & concionatoribus. Licet verò hi non teneantur ad id ex iuſtitia (ſicut Prælati, & Magiſtratus) tenentur tamen peccata publica corripere (ſed non facilè Prelatorum, & Religioſorum, quo-

Digitized by Google

quorum auctoritas ad bonum commune eſt neceſſa ia)etiam ſi non ſit ſpes emendationis, *Koninch. Hurt. Dian. loc. cit. Reſ l.* 13.

6 Correptio adhibenda eſt,non ſemper ſtatim, ſed dum maior fructus ſperatur. Hinc interdum permitti poteſt reiteratio peccati, vt ferventiùs reſipiſcat. *Dian p.7. t.3. Reſol.29.& 30.ex Reg.Fil.Trull.*Neque ſufficit ſemel eſſe factam correptionem, ſed debet iterum, iterumque fieri,quamdiu ſperatur fructus.*Ibid.Reſol.* 32.

DUBIUM V.

DE SCANDALO.

ARTICULUS I.

Quid, quotuplex ſit, & quale peccatum?

RESp. Scandalum,dicitur peccatum occaſionatum, & eſt duplex;activum,& paſsivum. Activum, eſt, dictum, vel factum (quo nomine etiam omiſsio intelligitur) minùs rectum præbens alteri occaſionem ruinæ ſpiritualis.*Ex S.Thom. 2.2.quæſt.43.art.1.Sanch. Az. Laym. cap.*13. *Bon.d.2.q.4.p.2.* Dixi *minùs rectum*, hoc eſt, quod vel in ſe malum ſit,vt ſi loquaris turpia coram adoleſcente; vel mali ſpeciem habeat,vt ſi iuſta de cauſa coram alijs eam ignorantibus, comedas carnes die vetito. Scandalũ activum, aliud eſt per ſe tale,aliud per accidens. Per ſe dicitur,quando directè intenditur alterius ruina: id eſt, ſi ideò aliquid fiat, vt aliquis ad peccatum inducatur: v.g.ſi adulter alienam ſolicitet ad adulterium. Per accidens dicitur,quando indirectè, & interpretatiuè tantùm cauſatur alterius peccatum: vt ſi quid facias, quod tibi in mentem venit,aptum natum eſſe ad inducendum alterũ hic, & nunc ad peccatum,& nihilominùs facis; vt ſi coram puſillis pecces, vel die vetito carnes comedas, non dicendo, quod habeas veniam. Item; ſi Clericus domi ſuæ alat mulierem populo ſuſpectam, eſto abſit omne peccatum, & peccandi periculum. *Vide Sà (verb.Clericus) Laym. Bon.loc. cit.*Scandalum paſsivum,eſt ipſa ruina, ſiue peccatum, in quod labitur proximus, ex occaſione alterius dicti.vel facti,quod diuiditur in datũ, ſeu puſillorum, quod oritur ex activo: & in acceptum,quod non oritur ex activo,ſed ex ipſius ſumentis malitiâ: quale erat odium, & invidia Phariſæorum in Chriſtum, occaſione eius dictorum,vel factorum: vnde hoc dicitur Phariſaicum. *Ex his patet.*

1 Ad ſcandalum activum non requiri,vt de facto paſsivum ex eo ſequatur; ſed ſatis eſſe,quòd data ſit occaſio,ex qua natura ſua ſequi poſſit: vt ſi quem inducere velis ad peccatum,qui tamen non conſentiat, ſicut etiam contrà, paſsivum poteſt dari ſine activo. *Laym.ibid.*

2 Scandalum paſsivum nõ eſſe ſpeciale peccatum, neque addere circumſtantiam aggravantem: v.g.

Digitized by Google

qui viſo alterius furto etiam furatur, non ideò peccat grauiùs. *Laym. ibid.*

3 Non ſemper eſſe ſcandalum, ſi pecces coram alijs, ſed tantùm, quandò attentis omnibus circumſtantijs, tàm perſonæ agentis, quàm coram quibus fit actus, poteſt probabiliter timeri, ne per hunc actum trahantur ad peccatum, qui aliàs peccaturi non eſſent. *Sanch. Laym. lib.2.t.3.cap.13.*

4 Omne ſcandalum activum directè intendens ruinam proximi, eſſe ſpeciale peccatum contra Charitatem, vt habet communis ſententia. An verò idem ſit, quando intenditur indirectè, controvertunt Scholaſtici, & parùm refert ad praxim. *Sanch. lib.7.cap.6.& 9 Azor 1 part. lib.4.cap.7. Bonac. loc.cit. Vnde reſolues hos caſus.*

1 Mortaliter peccat, qui alteri dat occaſionem ruinæ mortalis, niſi indè liberatio excuſet, & ſic opus indifferens, vel veniale, ſæpè tranſit in mortale ratione ſcandali: v. g. ſi iocoſum verbum proferat Religioſus coram fœminis, vel ijs, qui indè occaſionem peccati mortali ſumere poſſunt. *Laym. loc. cit.*

2 Venialiter peccat ratione ſcandali, qui alteri dat occaſionem ruinæ venialis tantùm. Quòd verum eſt, etſi directè illam intendat, & quidem per actum mortalem. *Sanch. lib.1.cap.6.num.11.ex communi* contra *Suar.* Ratio autem eſt, quia ruina eſt parva. Et patet à ſimili, vt ſi quis per fornicationem intendat furari rem minimam, furtum tantùm erit veniale.

3 Scandalizans committit præter peccatum ſcandali: etiam peccatum eius ſpeciei, ad quod alterum inducit, ideòque confiteri debet ſpeciem peccati mortalis, per quod, & ad quod induxit: cum numero inductorum, vel qui probabiliter induci potuerunt. *Sanch. Azor, Laym. Bon. loc.cit. Cardin. de Lugo de pænit. d. 16. ſ.4. Dicaſ. de Sacram. t.2. cap.4. art.114.* Excipit tamen *Card. de Lug. loc. cit.* ſi præter intentionem ſcandalum dederit, *Tamb. de exped. conf. lib.1.cap.1. §.9.* ait, quoad inductos ſufficere ſi dicas, fui multis occaſio peccandi meo exemplo. *Vide infrà lib.3.t.6.cap.1 d.2.*

4 Etſi is, qui ſcandalizauit alios, teneatur illis rurſus dare bonum exemplum, vt inquit *Sà*: Si quis tamen nudo exemplo ſuo alios ad furtum induxit, neque alio peculiari modo, v. gr. exhortatione, conſilio, mandato eſt cooperatus, non tenetur ad reſtitutionem; quia talis inductio eſt tantùm contra Charitatem, non contra Iuſtitiam. Idem docet eſſe *Leſſ.* ſi cum Caio; v.g. potites eâ intentione, vt ipſe conſumptis pecunijs furetur. *Vide Leſſ. cap.9.d.2. num.13.*

5 Non cenſetur dare ſcandalum, qui licèt publicè peccet, facit id tamen coram ijs, qui vel ſunt ita viles, vel infames, aut improbi, vt nemo moveatur ad peccatum; vel qui ſunt ita probi: verb. grati ſi quis fornicetur

coram alijs, qui parati ſunt idem facere, nec eius exemplo moventur, vel ſi coram manſuetis quis contendat, rixetur, vel alium cædat, *Sanch. 2. Moral. cap. 6. num. 6.*

6 Non ideò factum aliquod eſt ſcandalum, quia alius incipit de tali homine malè ſuſpicari, aut ſentire; quia hic non peccat, ſi ob ſufficientia indicia ſuſpicetur. Secùs tamen eſt, ſi incipiat malè ſentire de fide Catholica, Clero, Ordine Religioſo, vel minùs ad pietatem affici. Vndè patet faciliùs dari ſcandalum ab ijs, qui ſunt in magna auctoritate, vel pietatis exiſtimatione, quam ab alijs, *Koninck. d. 32. num. 33.*

ARTICULUS II.

An, & quando ſcandalum paſsivum permitti poſsit, aut ob illud vitandum, aliquid omitti debeat?

RESpond. 1. Permitti non poteſt abſque neceſsitate, vel vtilitate propria, vel aliena. Ratio eſt, quia tenemur ex Charitate impedire peccata proximi, ſi id facilè poſsimus, *Laym. cap. 13. ex commun. Vnde reſolvitur hic caſus.*

Abſque cauſa non licet petere mutuum ab vſurario, vel ab infideli iuramentum per falſos Deos, à concubinario adminiſtrationem Sacramenti, vel vt celebret: cum enim abſque peccato id non ſit facturus, cooperareris eius peccato, *Suar. Sanch. Trull. lib. 1. cap. 6. diſp. 5. num. 15.*

Reſpond. 2. Ex cauſa neceſsitatis, vel vtilitatis poteſt permitti. Patet in dicto caſu, quia ſimpliciter ſine peccato fieri poteſt: ideòque licet talia petere ex rationabili cauſa, etſi alter ex ſua malitia ſit peccaturus. Requiritur autem maior neceſsitas, vt permittatur ſcandalum puſillorum, quam Phariſaicum. Item maior, ſi plures ſint ſcandalizandi, ſi timeatur peccatum graue, & denique, ſi certò prævideatur, quā aliàs, *Laym. loc. cit. Bonac. d. 2. quæſt. 4. p. 2.*

Reſpond. 3. Debet permitti, ſi alioqui propria ſalus periclitaretur, vel alijs, præſertim communitati, grave damnum immineret. Vnde bona ſpiritualia neceſſaria ad ſalútem, nec debet, nec poteſt quiſquam dimittere ob cuiuſquam ſcādalum, *Fillius. lib. 28. cap. 6.*

Reſpond. 4. Bona ſpiritualia (& ſecundùm *Lorcam*, apud *Diar. p. 5. t. 7. Reſol. 24.* etiam temporalia, non neceſſaria ad ſalutem) non tenetur quis omittere, vel differre ob ſcandalum Phariſaicum, iuxta illud *Matth. 15. Sinite illos, &c.* niſi tamen ex dilatione fructus ſperaretur. Faciliùs verò, ac ſæpiùs talia bona differenda, vel etiam omittenda ſunt, ob ſcandalum puſillorum: v. g. ingreſſus Religionis debet differri ob ſcandalum parentis, ſi conſenſus illius brevi ſperetur, *Laym. loc. cit.*

Reſpond. 5. Ad vitandum grave ſcandalum puſillorum, quædam præcepta impleri non debent; niſi tamen omiſsio eſſet magis damnoſa

Digitized by Google

omittenti. Vide *Laym.lib.2. t.3.cap.* 13. Ratio huius eſt: quia tunc concurrente duplici præcepto,ſcilicet, naturali de cavendo ſcandalo, & poſitivo, maius, & fortius eſt naturale. *Ex dictis reſolvantur caſus.*

1 Prælati Eccleſiaſtici non tenentur,(imò nec poſſunt)ea,quæ ad bona Eccleſiæ conſervanda, ſunt neceſſaria: v.g. lites, &c. omittere ad vitanda ſcandala Phariſaica.imò etiam puſillorum: etſi his priùs reddi debeat ratio rectitudinis, *Dian. p.5. t.7. Reſol.24.ex D.Thom.&c.*

2 Si fœmina vtatur veſte virili, vel contrà, tantùm ex levitate, ſine prava intentione, aut periculo ſcandali, & libidinis, veniale tantùm erit, aliàs mortale; nullum verò,ſi ex neceſsitate, *Dian. p.5. tr.7. Reſ l.32.ex D.Thom.Sylv.&c.*

3 Peccatum, ex quo Confeſſarium in confeſsione(ex infirmitate tamen)graviter ſcandalizandum noſti, debes reticere. *Laym. loc. cit. ex Navarr.&c.*

4 Vxor ſemel, vel iterum debet omittere ieiunium,ex quo maritus graviter offendetur,& orietur diſcordia. *Ibid.*

5 Si ituro te ad Sacrum die feſto, excitanda ſit gravis rixa, vel cędes, non teneris ire. *Ibid.*

6 Superior peccata ſubditi ſæpé poteſt diſsimulare, ad vitandas turbas,& maiora mala, quę alioqui teneretur punire.!

7 Mulier, quæ ſcit in ſe, vel, in ſui aſpectum aliquem in particulari ſcandalizandum, mortaliter peccat, ſi datâ operâ ei ſe conſpiciendam offerat: Ideòque poteſt,& debet,non tãtùm publico,ſed etiam ſacro abſtinere die feſto, ſemel, aut iterum, ad peccatum illud evitandum. Dixi *aliquem in particulari*: quia ob timorem ſcandali alicuius ex communitate in genere, vel etiam plurium, abſtinere, nimis eſſet difficile, & plenum ſcrupulis. Dixi 2. *ſemel, aut iterum*: quia ſæpè nimis eſſet grave,& durum *Bonac. Sanchez, Laym. loc. cit. num.* 10. *& alij.* Vide *Dian. p. 5. t. 7. Reſol.* 21. *&* 22. vbi in contrarium citat aliquot Auctores,negantes obligationem prætermittendi rem pręceptam,ad evitandum aliorum ſcandalum.

8 Mulier,quæ ex ornatu,etiam conveniente ſuo ſtatui, probabiliter prævidet aliquem in particulari lapſurum mortaliter, tenetur ad breue tempus eum dimittere, aut talis conſpectum fugere. Dixi *ad breve tempus*,quia ad longum nimis illi grave foret. Vide *Dian. loc. cit.*

9 Si verò idem timeretur in particulari ex ornatu ſuperfluo, vano,& inconvenienti(quem aſſumere vanitatis, & placendi causâ, vt videantur pulchrę,& procum faciliùs inveniant,ſeclusis alijs, nonniſi veniale eſt,)teneretur eum omninò dimittere, etiam ſub mortali: quia nullum habet ius ad illum ornatum: & ex alterâ parte tenetur vitare peccatum alterius, quando cõmodè poteſt. Vide *Sylv.* verbo *Ornatus.* Alij tamen, vt *Cayet. & Navar. cap.* 23. videntur docere, eam tantum

tum teneri ſub veniali, (ſed minùs probabiliter, quando in particulari lapſus prævidetur, & breui tempore abſtinendum eſt) qui etiã cum *Azor, Leſs. & Bonac.* excuſant à mortali eas, quæ ex conſuetudine loci media vbera detegunt, fuco, pigmentis, alienis crinibus vtuntur: dummodò non aliorum laſciviam, ſed tantùm maiorem pulchritudinis ornatum intendant, abſque alio fine mortali, aut lege particulari id ſub mortali prohibente. Addunt tamen, fore graue, & mortale peccatum, huiuſcemodi morem detegendi pectus, vel tenuiter tantum tegendi, vbi non eſt, introducere. *Navarr. num. 19. Leſs. 112. Laym. loc. cit. &c.* Vide *Bonac. de Matrim. quæſt. 4. p. 9. num. 17.*

10 Si mulier non in particulari, ſed in genere tantùm aliquos in ſe ſcandalizandos putet modò eorum laſciviam non intendat, nec ei placeat, (licèt ei placeat, quod laudetur vt formoſa) non videtur teneri abſtinere ab illo ornatu, etiam ſuperfluo, ſub mortali: v.g. fucando faciem, imò etiam denudando ex communi conſuetudine pectus: niſi tamen denudatio, vel ornatus eſſet valdè turpis per ſe, ac directè ad libidinem provocans. Ratio eſt, tum quia eſt ſcandalum potiùs acceptum, quàm datum; & ornatus ille, ac pulchritudo remotè tantum ad peccatum provocat, vt docent *Laym. & Bonac.* tum quia nimis graue eſſet iſti ſexui, præſertim ſi maritum quærant, perpetuò ſic abſtinere; cum illa occaſio ſit vniverſalis, & perpetua: nec formoſiores vnquam licitè irent foras, cùm pulchritudo naturalis plus noceat, quàm artificialis. Plura de hac re, vide apud *Dian. t. 1. Miſc. Reſol. 30. Bard. lib. 3. d. 5. num. 13.* Interim fœminam nudum pectus gerentem non malâ intentione, etſi quidam excuſent à mortali, ego tamen, inquit *Sà*, difficilè abſolverem. Et certum eſt, quod Confeſſario incumbat huiuſmodi ornatum diſſuadere, & deterrere ab eo. Vide *Sà*, verbo *Ornatus, &c. locis citatis.*

11 Peccant etiam graviter, qui componunt, deſcribunt, repræſentant, vel pingunt turpia, & ad libidinem provocantia, *Bonac. Sanch. & Filliuc.*

Reſpond. 6. Poteſt aliquando permitti proximi ruina, quando is paratus eſt ad malum, & alter non intendit vt peccet, ſed tantùm non auferendo occaſionem, permittit vnum peccatũ, ne fiant plura, ita vt permiſsio ſit impeditiva maioris mali. *Vnde reſolves.*

1 Hero licet non auferre occaſionem furandi filijs, aut famulis, cum eos nihilominus ad furandum propenſos, & paratos novit, vt ſic deprehenſi puniantur, & reſipiſcant; tunc enim rationabiliter permittit furtum vnum, vt evitentur plura, *Sanch. Laym. Bonac.*

2 Probabile eſt, non licere talia vltrò ponere, aut ijs obijcere quia poſitivè concurreret ad peccatum: & non tam auferret occaſionem, quam poneret. *Sà*, verbo *Peccatum, & Sanch.* qui ex eadem cauſa

docet non licere marito dare vxori anſam adulterandi, vel adultero, vt tentet vxorem. Interim probabiliter contrarium docet *Laym. lib. 2. tract. 3. cap. 13.* Quod confirmari poteſt exemplo Judith, quæ vix aliter videtur feciſſe, *cap. 9.* Cum enim ſciret permiſsionem libidinis in Holoferne fore impeditivam malorum, poſuit ei occaſionem, nempè ornatum ſuum, alioqui licitum, & tamen communiter cenſetur in hoc non peccaſſe. Vide *Bonac. d. 2. quæſt. 4. p. 2. Pal. hic.*

ARTICULUS III.

An liceat alterius peccato materialiter cooperari?

RESpond. Cooperari tantùm materialiter, ſubminiſtrando tantùm materiam, & facultatem peccandi, vel exhibendo obiectum, licet; ſi ſequentes conditiones adſint. 1. Si tuum opus, vel cooperatio ſit ſecundùm ſe bona, vel ſaltem indifferens. 2. Si bona intentione, & rationabili ex cauſa fiat, & non, vt iuves alterum peccare. 3. Si alterius peccatum impedire nequeas, aut ſaltem non tenearis propter cauſam rationabilem. Circa quam notant *Sanch. & Laym.* etſi eius gravitas certâ regulâ definiri nequeat, ſed prudentis iudicio metienda ſit; tantò tamen graviorem requiri. 1. Quantò gravius eſt peccatum, cuius occaſio datur. 2. Quantò probabilius eſt, te non cooperante, alterum non peccaturum; aut quantò certior eſt affectus peccati. 3. Quantò propinquiùs tua cooperatio peccatum attingit. 4. Quantô minus iuris habes ad tale opus. 5. Denique quantò magis peccatum cum iuſtitia pugnat, idque propter damnum tertij. *Laym. lib. 2. t. 3. cap. 13.*
Vnde reſolves hos caſus.

1 Hoc modo licitè materialiter cooperatur ſponſa contrahens cum ſponſo, quem ſcit Sacramentum accipere in peccato mortali. Sciens verò eum habere votum Caſtitatis, peccat contrahendo cum ipſo, quia ad contractum illicitum concurrit. *Laym. loc. cit. ex Sanch. lib. 7. de Matrim. d. 11. num. 11.*

2 Licitè quoque poſt Matrimonium contractum materialiter cooperatur coniux, ſi coniugi obſtricto voto Caſtitatis reddat debitum; imô ad id tenetur ex iuſtitia, ſi eum exigentem non poſsit à propoſito avocare. *Ibid.*

3 Similiter Parochus Euchariſtiam licitè poteſt, & debet miniſtrare peccatori, & excommunicato, & hæretico occulto, ſi petat publicè: imò Confeſſarius præbere debet petenti etiam privatim, ſi ex ſola Confeſsione eius peccatum novit. *Ibid.*

4 Excuſantur à peccato famuli, ſi ratione ſui famulatûs præſtent quædam obſequia, quæ ſine gravi ſuo incommodo negare non poſsint; vt v.g. veſtiant Dominum, ſternant equum, comitentur ad lupanar, meretrici deferant munera;

ei-

Digitized by Google

eidem venienti aperiant oſtium: quia hæc tantùm remotè ſe ad peccatum habent,& ſine ijs peccatum fieret. Vnde tamen non ſequitur, alteri cuivis licere ea præſtare. *Bonac. p.11. num.26. Azor, t.2. lib.12. cap. vlt.quæſt.8. Laym. lib.:. tom.3. t.13. Sanch. lib.1. Moral. cap.7. num.21.*

5 Ad ea opera, quæ propinquiùs ſe ad peccatum habent, aut iuvant: v.g. ſubijcere humeros, admovere ſcalas hero per feneſtram aſcendenti ad concubinam, deferre litteras amatorias ad meretricem, comitari ad duellum, &c. non ſufficit communis ratio famulatûs, ſed exigunt maiorem neceſsitatem, & cauſam, vt licitè fiant: v.g. periculum grauis, aut ſaltem notabilis damni, ſi detrectent. *Ibid.*

6 Ob ſimile periculum excuſantur vt plurimùm caupones, & propolæ in locis, vbi Catholici vivunt mixti hæreticis, qui miniſtrãt, aut vendunt carnes die ieiunij comeſturis: item vinum ebrioſis, dum poſtulant, etſi ſciant eos à peccato non excuſari: quia plerumque peccatum æquè fieret: ſubminiſtrantibus alijs, & ipſi damnum notabile paterentur, dum paulatim nemo ad eos veniret. *Sanch. lib.1. cap.7. Bonac. &c.* Quòd ſi tamen hæ rationes non adeſſent, non excuſarentur. Vnde non licet ea patrifamilias (vti nec cœnam die ieiunij) miniſtrare ſuę familiæ; neque cauponi illi, præter quem non ſunt alij: niſi tamen alia gravior cauſa cogeret. *Ibidem.*

7 Ea quæ ad peccatum proximè concurrunt, vel inducunt, vel cum iuſtitia pugnant, etſi ex genere ſuo ſint indifferenti: v.g. hero alterum occiſuro gladium dare, oſtendere illum, qui ad necem quæritur, compulſare campanam (ſine ſcandalo tamen) ad concionem hæreticam, meretricem, etſi conductam, ac paratam, è domo evocare, & ad herum deducere, furi ſcalam applicare, gerenti iniuſtum bellum dare mutuas pecunias, pagum hæretico domino vendere, graviſsimam cauſam requirunt, hoc eſt metum tanti mali, quod ſecundum leges Charitatis nemo teneatur ſubire ad evitandum malum alterius: v.g. ſi aliàs occidendus eſſet. *Laym. cap.13. num.4.*

8 In Civitatibus, in quibus id vitandi maioris mali causà permiſſum eſt, licet domum locare vſurario, (excipitur tamen ius alienigenarum) & meretricibus: maximè ſi alij conductores deſint; niſi tamen meretrices graviter nocerent vicinis honeſtis, vel ob ſitum anſam maiorem darent peccatis. *Sanch. 1. Moral. cap.7. Bonacin. loc. cit.*

9 Excuſantur à mortali; imò etiam veniali, ſi cauſa adſit, artifices, qui faciunt, aut vendunt res indifferentes, quibus quis bene poteſt vti licèt plurimi abvtantur: v.g. aleas, fucos, gladios. Ratio eſt, quia remotè tantùm ordinantur ad peccatum, & ſimpliciter impediri non poſſunt. Quòd ſi tamen abuſu-

rus

rus eſſet contra iuſtitiam, non liceret: v.g. ſi occiſuro dares gladium ob magnum pretium, quod offert. Item, ſi quis ſciat hunc innocentem non pervertendum, niſi per has ſuas merces: quia modicum lucrum certæ ſaluti alterius eſt poſtponendum, *Sanch. loc. cit.*

10 Excuſantur etiam, qui ob iuſtam cauſam vendunt agnum Iudæo, vel infideli vſuro ad ſacrificium. Item, qui Iudæorum Synagogas, Hæreticorum Templa, legitimo Magiſtratu permittente ædificant, vel reſtaurant; præſertim ſi fieret æquè ſine ipſis. *Navarr. lib. 5. conſ. 1. de Iudæis, Laym. lib. 2. t. 3. cap. 13. num. 4.* Venena autem vendere, niſi ijs qui bene vſuri putantur: v.g. ad confectionem colorum, vel medicinam, non licet. Vide *Sanch. 1. Moral. cap. 7.* Vnde venditio veneni, quod non ſeruit niſi ad hominis occiſionem, ſimpliciter eſt mala.

11 Chriſtiani captiui ex graui metu in triremibus Turcarum, vel Hæreticorum licitè remigant contra Catholicos; ſarcinas, machinas, arma ad bellum neceſſaria convehunt, propugnacula ædificant, &c. Ita probabiliter *Leſs. Sanch. Suar. Laym. lib. 2. t. 2. cap. 13.* contra *Tol. & alios,* qui docent peccare mortaliter. Quòd ſi tamen eo loco res eſſet, vt hæc negantes magno periculo claſſem Chriſtianam eriperent, vel victoriam conferrent, tenerentur tantum bonum vitæ ſuæ anteferre. *Suar. Leſs. Sanchez, loc. cit.*

12 Incolæ Vrbis, vel Provinciæ, quam Tyrannus occupavit, licitè manent inter iniquos poſſeſſores, eoſque cogente imperio, iuvant excubijs: foſsione, contributione; idque ex legitimi Principis præſumpto conſenſu: ex quo etiam talia obſequia licitè promittunt cum iuramento, ad maiora mala ſua, & legitimi Principis declinanda. *Laym. loc. cit. num. 5.*

13 Nautæ, & aurigæ Catholici in Hollandia, etiam ſine graui metu, ſi abſit praua intentio, licitè vehunt annonam ad caſtra hæreticorum, ſi adſint alij, qui illis ceſſantibus facerent: quia niſi id faciant, excludentur omni lucro tanquam oſores boni publici. *Vide Leſſ. lib. 2. cap. 19. Sanch. lib. 1. cap. 7. Filiuc. t. 22. cap. 5.*

EI-

LIBER TERTIUS.

DE PRÆCEPTIS DECALOGI, & Eccleſiæ.

TRACTATUS PRIMUS.

DE PRIMO PRÆCEPTO DECALOGI.

HUIUS Præcepti, prout eſt affirmativum, materia propria, ſunt actus virtutis Religionis. Eſt autem hęc virtus moralis, quâ interior, & exterior cultus Deo debitus exhibetur. Actus eius internus eſt animi ſubmiſsio, quâ infinitam Dei excellentiam veneramur. Externus eſt, quo internum teſtamur, vt oratio, ſacrificium, &c. de quibus *Vide Sckol.* 1. 2. *&* 3. *part.* Prout verò eſt negativum prohibet vitia Religioni oppoſita: quæ quia opponuntur virtuti inter morales præcipuæ, ſunt peccata, poſt ea quę contra virtutes Theologicas committuntur, grauiſsima, & ex genere ſuo mortalia. Sunt autem duplicia: alia quæ opponuntur per exceſſum, vt ſuperſtitio cum ſuis ſpeciebus: alia per defectum, vt irreligioſitas cum ſuis.

****

CAPUT I.

De ſuperſtitione, & ſpeciebus eius.

DUBIUM I.

Quid ſit, & quotuplex?

RESP. 1. Superſtitio eſt falſa Religio, ſeu cultus vitioſus veri, vel falſi Numinis, *Leſſ.* Et convenit cum definitione communi, *ex S. Thom.* quâ dicit, eſſe vitium, quod Religioni opponitur ſecundùm exceſſum. Dicit *per exceſſum* non quòd Deus nimiùm coli poſsit, aut maiore honore quàm dignus ſit; ſed id intelligitur ſecundùm circumſtantias: eò quòd exhibeat cultum, vel quem non debet, vel eo modò quo non debet, vel illi cui non debet.

Reſp. 2. Superſtitio, eſt duplex: alia cultûs indebiti, ſiue incongrui, quo verus Deus, ſed modo indebito colitur, tribuendo ei cultum falſum, & pernicioſum, vel ſuperfluũ, qui nimirum ſit contra, vel præter Eccleſiæ conſuetudinem, ac præſcriptum. Alia eſt ratione rei cultæ;

cum,

cum, ſcilicet, cultus Deo debitus, falſo D o, vel creaturæ defertur. Et hæc ſubdiuiditur in Idololatriã. Diuinationem, & vanam obſervantiam; ad quam Magia, vel revocatur, vel potiùs quartam ſpeciem conſtituit. *Laym. lib. 4. t. 10. cap. 1. ex S. Thom. quæſt. 92. art. 2. ex quibus reſolves.*

1 Superſtitionem cultûs falſi committit. 1. Qui Deo nunc offert cultum per cæremonias veteris legis: v. g circumciſionem, immolationem agni, &c. quia ſignificant Chriſtum adhuc venturum, & nondum veniſſe. 2. Laicus, qui Deum colit tanquam publicus Miniſter Eccleſiæ v. g. ſacrificando, abſolvendo. Quod ſemper eſſe mortale docet, *Suar. de Rel. lib. 2. de ſuperſtit. cap. 2. & 3.* Is, qui ſuâ auctoritate proponit aliqua facienda, tanquam ordinata ab Eccleſia ad Dei cultum. 4. Qui falſas reliquias proponit, vel miraculum factum eſſe per aliquam imaginem, vel ſe habuiſſe has, vel illas revelationes fingit, ſiue ad faciendum lucrum, ſiue ad deuotionem augendam. 5. Qui vt populum moueat, fingit miraculum aliquod, vel hiſtoriam reperiri in Scriptura Sacra, &c. Et hæc ſuperſtitio, etſi ſit ex genere ſuo mortalis, quia primæ veritati iniuriam irrogat, & Religionem fundat in mendacijs: ſæpè tamen excuſatur ignorantiâ, vel ſimplicitate. *Leſſ. lib. 2. cap. 45. Sanch. 2. mor. cap. 37. Nauar. cap. 12. Laym. loc. cit. Bonac. d. 3. quæſt. 5. p. 1.*

2 Superſtitio cultûs ſuperflui, eſt v. gr. 1. Cæremonia audiendi Miſſam ante ortum Solis, cum certo numero, ſitu, ordine cereorum, vel Sacerdotis, qui dicatur Ioannes: vel qui habeat ſtaturam Chriſti, &c. quia hic cultus eſt ex ſeipſo inanis, & ad ſpiritum excitandum inutilis. 2. Ieiunare die Dominico, cum non ieiunas alijs diebus. Item in Miſſa contra rubricam plures formare Cruces, pluries dicere (Alleluya) dicere (Gloria) vel (Credo) contra rubricas, aliaſque cæremonias demere, vel addere (etſi fiant ex deuotione; hæc enim corrigenda eſt) quia ſunt præter Eccleſiæ conſuetudinem. Hæc tamen, & ſimilia bonâ intentione facta, venialia tantùm ſunt ordinariè, vt docet *Tol. Leſſ. loc. cit. d. 1. Nauar. & Laym.* quia eſt materia leuis: & actio ex ſe non mala, & multa excuſat ſimplicitas. Quòd ſi tamen ex ſe mala eſſet, vt ſi rem furtiuam offeras, turpia verba in Templo canas, ore, vel organo, notabiliter laſciuam, vel ad impuritatem provocantem vocem edas, eſt ſuperſtitio ferè mortalis, vt *Laym. loc. cit. ex commun.*

DUBIUM II.

DE DIVINATIONE.

Quid, & quotuplex ſit diuinatio?

RESp. 1. Diuinatio eſt, cùm quis opem dæmonis tacitè, vel expreſſè invocat, vt noſcat res contin-

Digitized by Google

tingentes,& liberè futuras,aliterve occultas,& naturaliter incognoſcibiles. Quæ ſi ſint tales, quas ſolus Deus ſcire poteſt. involvitur tacita Idololatria. Quòd dœmoni tribuatur cultus Diuinus; ſi verò ſunt tales, quas dœmon naturaliter ſcire poteſt (nam ex ſignis alijſque modis occultiſsima quæque cognoſcere poteſt, etiam plurimas hominum cogitationes,& res futuras; vt *vide Delr. lib. 4. cap. 2. t. 2. Sanch. 2. mor. cap. 38.*) nihilominus illicita eſt, eò quòd commercium habeatur cum Dei iurato hoſte: quod importat quandam proditionem, & Apoſtaſiam à Deo, ac fortè etiam, vt vult *Suar.* contra *Valent.* ſuperſtitionem. *Vide Laym. cap. 3. Bon. p. 3. S. Thom. 2. 2. quæſt. 5. art. 1.*

Reſp. 2. Diuinatio eſt duplex: vna in qua eſt invocatio, vel pactum expreſſum cum dœmone, & generali nomine dicitur Necromantia; vt cùm dœmon occulta docet per pythones, arreptitios, preſtigias, per perſonas mortuorum, vel viuorum apparentium, aliave ſigna in aëre, aquâ, igne, ſpeculis. Alia eſt, in qua tantum eſt invocatio, vel pactum tacitũ, ſeu interpretatiuum, vt cùm ex lineamentis corporis, vocibus, garritu auium, & ſimilibus, quibus ſe dœmon immiſcere ſolet, quæritur cognitio, ad quam ea ſunt im proportionata. *D. Thom. quæſt. 95.* Cùm verò vtriuſque ſpeciei variæ rurſus ſint ſpecies, eas hic omitto, quòd ſecundum ſententiam communiorem in genere moris non differant, nec ſpecialem habeant malitiam, ideòque in confeſsione non ſit opus explicare, an v.g. facta ſit diuinatio ex ſpeculis, aëre, mortuo, &c. Exprimendum tamen neceſſario eſt, vtrum invocatio, ſiue pactio expreſſa, an tacita intervenerit; quia ſiue hæ moraliter inter ſe ſpecie differant, ſiue non, notabiliter tamen mutant iudicium Confeſſarij. *Vid. Laym. loc. cit. Sanch. loc. cit. Leſſ. loc. cit. d. 5. Delr. lib. 4. d. 4. cap. 2. Bon. quæſt. 5. p. 4.*

Reſp. 3. Diuinatio, quę fit per pactum expreſſum, & quâ dœmon expreſsè invocatur, excuſari non poteſt à mortali, eam verò, quæ fit per pactum tantùm implicitum, aliquandò excuſari à mortali quidam aſſerunt; videlicet tunc, cum vel intercedit ſimplicitas, & ignorantia non craſſa, nec affectata, vel Fides certa non adhibetur, ſed tantùm timor quidam, aut ſuſpicio concipitur euentus futuri. *Laym. lib. 4. t. 10. cap. 3. Sanch. Leſſ. Suar. Cai. Bald. t. 2. lib. 4. d. 4. num. 22. &c.* eò quòd tunc ſuperſtitioſã verè non ſit. Cùm intentio non ſit talis. *Vid. Suar. Leſſ. Sanch. Laym. Cai. Nauar. Sayr. Valenc. & Tanner. d. 5. de reſ. quæſt. 7. d. 1. num. 21. & d. 2. num. 25. Ex dictis reſoluuntur ſequentes caſus.* 1. Expreſsè cenſetur invocare, ſeu convenire & pactum facere cum dœmone, qui vel verbis dœmonem invocat, vel ſaltem facto aliquid vſurpat, per quod ſcit, aut putat dœmonem cooperari.

2 Is verò tacitè paciſcitur, qui

Digitized by Google

vanis, & naturaliter improportionatis vtitur ad aliquid cognoſcẽdũ, vel efficiendum. Neque requiritur, vt dæmon aliquando pactus ſit, ſe ad talis vani medij adhibitionem concurſurum, eo enim ipſo, quo quis vanitatibus ijs vtitur, dæmon ſe immiſcet; licèt præter intentionem vtentis ſit eum invocare, vt docent *Suar. Leſſ. & Sanch. loc. cit.*

3 Non excuſatur à peccato, qui vtendo talibus rebus, de quibus conſtat eſſe naturaliter improportionatas, proteſtatur ſe nullum cùm dæmone commercium intendere: quia re ipsâ facit contra ſuam proteſtationem. Cùm enim, ne c Deus, nec Angeli boni talibus ſe miſceant, dæmon implicitè ijs invocatur vti præter citatos docent *Laym. & Bon. loc. cit.*

4 Neque is excuſatur, qui talia media vtilia credit propter experientias, quia has dæmon procurat, vt homines paulatim illaquéet, & ad ſimilia vſurpanda inducat. *Vide Sanch. 2. mor. cap.* 38.

5 Si quis ab aſtris, ſomnijs, ſimilibuſve ita dependeat, vt omnes pœnè actiones ſuas, & vitam iuxta ea regulare velit eum mortaliter peccare, docet *Leſſ. Suarez, Sanchez loc. cit.*

6 Ex talium obſervatione ſemel, atque iterum aliquid omittere, ad quod alioqui ſub mortali non teneris, veniale tantum eſſe cenſet, *Cai. & Arm.* v. *Somnium* vti, & ſubinde timere leuiter ne ita ſit, aut eueniat, quod portendunt, vt notat *Suar. ſup. loc. cit.*

7 Communiter, & vt plurimũ, in ſimilibus, in quibus tacitum tantùm eſt pactum, venialiter tantùm peccari, docent conſequenter DD. ſupra citati, & mox citandi: quia communiter fere aliquid iſtorum intervenit, quæ à mortali excuſare dicunt: v. g. quòd Fides integra non adhibeatur. *Sanch. loc. cit. num.* 23. *Cai. in ſum. Arm. &c.* Rectè tamen notat *Delrio*, eſſe ſemper rem valdè periculoſam, iuxtà illa ſuas actiones dirigere, etiam non credendo. *Vide Sanch. loc. cit.*

8 Licita eſt. 1. Phyſiognomia, quæ ex vultu, diſpoſitione, & habitudine corporis, & membrorum. 2. Chiromantia, ſi ex lineis, & partibus manuum, cõſideret temperiem corporis, imò etiam animi propenſiones, & affectus probabiliter conjectet. 3. Item diuinatio, quæ ex ſomnijs conjectat hominis complexionem, & hinc affectiones animi diurnas. 4. Item illa, quâ ex auium, piſcium, aliorumve animalium voce, motu, alijſve actionibus, naturales aliqui effectus pronuntiantur futuri, vt plurimum: v. g. ſerenitas, pluvia, &c. 5. Aſtrologia naturalis, quę effectus corporeos, & naturales, vt ventos, eclypſin, fertilitatem, ſalubritatem, morbos, & ſimilia prædicit, quæ ad medicinam, vel agriculturam conducunt: imò etiam cum ex puncto natiuitatis, ſiue horoſcopo probabiliter prędicit complexionem corporis, & affectiones animi. Quia hæ diuinationes omnes naturales ſunt, & medijs proportiona-

Digitized by Google

natis vtuntur. *Leſſ.lib.2.cap.43.d.7.*

9 Illicitæ verò ſunt omnes prædictę diuinationes, ſi ex ijs aliquid noſci, aut prenuntiari intendatur circa ea, ad quæ proportionata non ſunt, vt circa effectus contingentes, & liberos: aut quæ à Deo pendent, vt circa ſtatum animę, dona gratiæ, diuitias, honores, fortunam, nuptias, ſtatum vitæ, & ſimilia, quorum electio voluntaria eſt, & à libera hominum voluntate pendet: itemque de rebus occultis, vt furto, theſauro abſcondito. *Vide Leſſ. loc.cit. & Bon. d.3.quæſt.5.t.3.num.11.Suar. Sanch. loc.cit. Bon.num.11.*

10 Peccant, qui Ægyptios de fortuna conſulunt, & quidem, ſi fiat cum firma Fide, vel ſcandalo, &c. mortaliter: ſi verò cauſâ curioſitatis, vel riſûs, vt fit communiter, venialiter tantum. *Fil. & Sanch.*

11 Superſtitioſa eſt diuinatio, quæ fit per ſortes diuinatorias, ad futurum, vel occultum aliquid cognoſcendum, quaſi ſortibus vis aliqua diuina inſit vt ſi quis: v.g. ex taxillorum proiectione, & diſpoſitione diuinet, quis ſit obtenturus victoriam, beneficium, &c. Idem ferè eſt de ſortibus conſultorijs, quibus inquiritur, quid in hac, vel illa re ſit agendum. Dixi *ferè*: quia aliquandò hæ licitæ ſunt, quandò cauſæ neceſsitas, & honeſtas exigit, aptiorque modus dubium vincendi non apparet: dummodò fiant præmiſsâ oratione cum debita reuerentia; & indicium non expectetur niſi à ſolo Deo: vt v. g. ſi quis hærens in biuio aliter quoad viam ſe determinare nõ poſſit; vel ſi diuino inſtinctu, aut iuſſu fiant, *vt* 1.*Reg.*10. in electione Saulis contigit. *Fil. Sanch. Bon. loc. cit.*

12 Sortes diuiſoriæ ſine ſuperſtitione, & plerumque licitè fieri poſſunt, ſiue ad honeſtum ludum, ſiue ad hæreditatis diuiſionem, ſiue ad litis compoſitionem; dummodò litigantes, qui æquale ius habent, conſentiant. quia nihil aliud continent, quàm contractum inter eos, qui ad aliquam rem ius habent, vt illius ſit, cui ſors obtigerit. Sic etiã ſi plures mortem meriti ſint, nec expediat omnes puniri ſortè definiri poteſt, quis ex ijs ſit occidendus. Dixi *plerumque*: tum quia in electionibus Eccleſiaſticis ſunt illicitæ, *vt Laym. lib.*[illegible]*.t.4. & Bonac.* tum quia officia ſæcularia, non ſorte, ſed ſecundùm perſonarum aptitudinem ſunt diuidenda, etſi inter plures æquè aptos, & dignos ſorte agi poſsit. *Vid Leſſ. cap.43.*

13 Poteſt excuſari à ſuperſtitione, qui modo illicito futura ſe velle diuinare oſtendit ioci causâ. Ratio eſt, quia non eſt actus ſuperſtitioſus, nec affectatio cognitionis Deo propriæ, ſed tantùm vanitas aliqua. *Suar. & Sanch. Reg. lib.17. num.170.*

DUBIUM III.

Quid, & quotuplex ſit idololatria?

RESP. 1. Ea eſt, quando tribuitur honor creaturæ ſicut Deo, *D. Thom.*

Digitized by Google

Thom. quæſt. 94. art. 1. Id verò fit, *vt docet Leſſ. lib. 2. cap. 43.* non tantùm ſacrificio, ſed etiam quovis ſigno honoris, quo quis creaturæ tãquam Deo ſe ſubmittere intendit: v.g. genuflexione, ſuffitu, detectione capitis ad ſtatuam Iouis.

Reſp. 2. Idololatria eſt duplex, alia materialis, ſiue ſimulata, vt cum quis ſine interno affectu, ex metu mortis, cultum Idolo exhibet. Alia formalis, ac propria: eaque vel perfecta, vt cùm quis adorat Idolum, quod ex infidelitate putat eſſe Deũ; vel imperfecta, cùm quis vel ex odio Dei, vel ex affectu aliquid à dæmone aliàve creatura obtinendi; ipſi quaſi Deo cultum defert. *Laym. loc. cit. ex Auguſt. & S. Thom. Vnde reſolves.*

1 Idololatria aliquando coniungitur cum infidelitate, vel hæreſi, cùm ſcilicet creatura adorata in intellectu habetur pro Deo; aliquando non.

2 Idololatria etiam materialis, & ficta, eſt graue, & mortale peccatum, quia eſt ſaltem mendacium pernicioſum, & contra Religionem: ſæpè etiam contra confeſſionem Fidei externam. *Sanch lib. 1. cap. 37. num. 21. Azor 1. part. lib. 9. cap. 11.*

3 Idololatria imperfecta, ob malitiam voluntatis, eſt peccatum grauius, quàm perfecta. *Vide Laym. lib. 4. t. 10. cap. 2. Sanch. loc. cit.*

DUBIUM IV.

Quid, & quotuplex ſit vana obſervantia, & vndè colligitur?

RESP. 1. Ea eſt ſuperſtitio, quâ medio aliquo improportionato, & à Deo non inſtituto procuratur aliquis effectus: v. g. ſanitas, ſcientia, &c. *S. Thom. 2. 2. quæſt. 96. art. 1. Bon. & alij.* Differt autem à diuinatione, quòd hæc tantùm ordinetur ad occultorum cognitionem; illa verò ad effectum externũ. Conuenit cum eadem, quòd vtraque nitatur pacto dæmonis, eique tribuat perfectionem propriam Dei. Vnde quę de diuinatione dicta ſunt, proportionaliter huic accommodari debent.

Reſp. 2. Diuiditur 1. Sicut diuinatio, in eam, quæ ex pacto expreſſo cum dæmone, & in eam, quæ ex implicito pacto procedit. 2. Diuiditur communiter in quatuor ſpecies. *Prima* dicitur ars notoria, quæ inſpectione certarum figurarum, vel certo aliquo ieiunio, oratione, &c. vtitur ad ſcientiam, repentè, ac ſine labore acquirendam, vt faciunt Anabaptiſtæ. *Secunda* dicitur Magia (quod nomen alioqui generale eſt) quæ verſatur circa corpora variè immutanda, alioſque effectus miros. *Tertia*, eſt obſervatio euentuum, quâ ex conſideratione alicuius euentûs, conijcitur quid ſit futurum, vt v.g. ſi ex eo, quòd caſu occurrat vulpes, canis, aut cadaver, certa imminere credat, & inde actio-

Digitized by Google

actiones ſuas moderetur. *Quarta*, dicitur obſervatio ſanitatum, cùm adhibentur quædam ſigna, orationes, certus numerus crucium, ſacra verba, &c. velut neceſſaria, & efficacia, ad pellendos morbos. Idem eſt de geſtatione reliquiarum cum vana circumſtantia: v.g. in tali capſa, tot diebus, cum tali herba, &c. *Sanchez cap. 40. num. 11. Filiuc. t. 24. cap. 6. num. 257.*

Reſp. 3. Vana obſervantia, ſicut diuinatio eſt peccatum mortale ex genere ſuo. Ratio eſt, tum quia tribuit honorem diuinum creaturæ, expectando ab ea, quod à ſolo Deo expectari debet: tum quia nititur pacto cum dæmone. *Leſſ. Bon. quæſt. 5. part. 4. & alij.* Nec poteſt excuſari à mortali ex parvitate materię: quia ſimpliciter, & in omni materia vſurpatur cognitio, aut virtus Dei propria. Aliundè tamen fieri poſſe, vt non ſit mortale, *docent Auct. ſupr. cit. dub. 3. reſ. 3.* 1. Ratione ignorantiæ, ſi pactum ſit implicitum tantùm. 2. Si non adhibeatur fides, licèt timeatur ita eſſe, vel futurum. *Vide dicta de diuinatione, d. 2. reſ. 3. caſ. 7. & Leſſ. d. 8. num. 53. & 66.*

Reſp. 4. Vana obſervantia cognoſci poteſt. 1. Ex inſufficientia cauſæ adhibitæ ad effectum: ſi nimirum, nec habeat naturalem virtutem, nec de ſupernaturali legitimè conſtet. 2. Ex adiunctione falſæ, vel vanæ circumſtantiæ: vt v. g. ſi flagellatio fieri debeat certâ horâ, numero, manu, flagro ſerico; ſi nomina adhibeantur ignota, vel characteres peregrini, verba falſa, vel apocrypha: v.g. Chriſtum habuiſſe febres, vel paſmum, &c. Item, ſi ponatur vis in modo ſcribendi: v. g. Euangelium S. Ioannis à Virgine, oriente Sole, &c. 3. Si effectus ſtatim evaneſcat, &c. *Delr. lib. 2. quæſt. 5. Sanch. cap. 40. num. 43. Ex dictis reſolves.*

1 Superſtitioſum eſt. 1. Sumere aliquam potionem, vel bolum, vel quidvis aliud vſurpare, ad ſcientiam aliquam ſubitò acquirendam. 2. Geſtare muleta, ligaturas, & involucra falſis characteribus conſignata contra vulnera, vel ſubitam mortem ne poſsint lædi, vel ne ſanguis effluat, vel ad conſiliandam inviſibilitatem, impenetrabilitatem, amorem, fortunam, nocumenta, & maleficia. 3. Ex caſu fortuito conijcere de eventu: v.g. ſibi aliquid boni, vel mali eventurum, vt ſi manè egrediens pedem offendat, ideòque domum regrediatur, timens aliquid infauſti. 4. Dies aliquos habere tanquam fauſtos, alios veró infauſtos, ideòque negotium omittere: v. gr. die Veneris nolle vngues præſcindere. 5. Fœminarum carminatricum benedictiones, & preces ad morbũ depellendum adhibere. 6. Proijcere ſtatuam alicuius Sancti in flumen, vt pluat. 7. Si putentur Miſſæ non prodeſſe defunctis, niſi legantur ſeptem, cum ſeptem certi coloris candelis, & ſeptem eleemoſynis. 8. Si vnguento armario, quo gladius inungitur, abſens curetur. 9. Si certo feſto: v.g. S. Ioannis, certæ adhibeantur orationes: vel feſto S. Mat-

Digitized by Google

thię heredæ folia aquis imponantur, vt cognoſcatur, cui debeant nubere. 10. Si quibuſdam precibus, imaginibus, aut characteribus, aut crucibus tribuatur certa, & infallibilis vis: v.g. euadendi ab hoſte, expellendi morbos, non moriendi ſine præuia confeſsione, non incidendi in infortunium, &c. Aliud tamen eſt ea, per orationes petere, ac ſperare. *Delr. 3 part. 2. quæſt. 4. ſect. 7. Suar. cap. 15. Leſſ. cap. 14. d. 3. Sanch. num. 34. & 37. Fil. num. 150.*

2 Superſtitioſum non eſt. 1. Obſervare Lunam, aut tempora aptiora colligendis herbis (v.g. die S. Ioannis Baptiſtæ) purgandis corporibus, cædendis arboribus, &c. 2. Verba Sacræ Scripturæ, vel reliquias geſtare ad Dei tantùm honorem, & ſine dictis vanitatibus. 3. Circa Templum alicuius certi Sancti ter iumentum circumducere, die alicuius certi Sancti equis venam ſecare, &c. Si ſcilicet hęc fiant, vt maior deuotio excitetur, & effectus Sanctorum meritis adſcribatur. Aliud tamen eſſet, ſi putarentur tales circumſtantiæ infallibiles, aut planè neceſſariæ, aut per ſe efficaces. *Vide Nauar. in man. cap. 11.* Addit *Laym. ex Caì.* Si homines rudes bonâ Fide, & ex deuotione aliquem ritum ab Eccleſia non receptum obſervent, aliquando in ſua ſimplicitate relinquendos, cùm difficulter abducantur ab eo, quod bonâ Fide à ſuis maioribus acceperunt. 4. Nec dānandæ quędam deuotiones, quas vocant Novendiales (v. g. nouem, vel ad exemplum S. Gregorij, triginta, vel alium certum numerum Sacrorum celebrare, cum certo numero, & magnitudine candelarum, & ſimilia) ſi fiant in memoriam alicuius myſterij: v. g. nouem menſium, quibus Chriſtus fuit in vtero, vel quinque vulnerum &c. Eſſe tamen ſuperſtitioſum, credere, eas preces non prodeſſe in maiore, vel minore numero. 5. Multi excuſant etiam eos, qui ſanant morſus à rabido cane, quòd putent illos ad hoc habere gratiam gratis datam, *& ſic tenet Nauar. in man. cap. 11. Vide Sanc. Laym. Bon. loc. cit.*

3 Non eſt illicitum vti virtute rei naturalis, quę per ſuperſtitionem cognita eſt, modò eius obſervatio, aut operatio non pendeat ab ope dœmonis. Ratio eſt, quia licèt illa cognitio malè parta ſit, peccatum tamen tranſijt: neque virtus naturalis ex eo quidquam mali contraxit. *Vide Sanch. 2. mor. cap. 8. Bon. quæſt. 5. part. 4. Laym. lib. 4. tr. 10. cap. 4.*

DUBIUM V.

Quid ſit maleficium, & quomodo poſsit tolli?

RESp. 1. Maleficium eſt vis nocendi alijs ex pacto, & cooperatione dœmonis. Differt à Magia, quod hæc intendat facere mira; illud autem dirigatur ad nocendum. *Tol. lib. 4. cap. 10. Filiuc. t. 24. cap. 8. quæſt. 1.*

Reſp. 2. Maleficium aliud dicitur

tur

Digitized by Google

tur amatorium,ſeu philtrum , cuius vſus eſt ad carnalem amorem , vel odium excitandum,dæmone hominis phantaſiam commovente , nihil tamen agente in voluntatem. Vnde patet,ſi Maleficio ſic infecti labantur,eos verè peccare , quia libertas non aufertur. Aliud dicitur veneficium, quo alicui perſonę , vel eius bonis damnum infertur. *Filiuc.loc. cit.num.183. Azor tom.1. lib.9. cap. 26.*

Reſp.3. Contra Maleficia vti licèt. 1. Remedijs petitis ex medicina. 2. Exorciſmis, & Sacramentis Eccleſiæ, peregrinationibus, invocationibus Sanctorum, &c. 3. Deſtructione ſignorum per quæ dæmon nocet,abſque alio tamen Maleficio. *Nauar. & communiter alij.* 4. Si Maleficus licito modò poteſt Maleficium tollere,licèt eum ad id accerſere, rogare, imò etiam pecuniâ inducere, vel verberibus, aut tormentis cogere (non tamen interficere,ſi nolit) *Lugo, Dian. part.8. t.7. Reſol.53.* idque etiamſi conſtet eum id facturum per novum Maleficiũ, ſicuti ex cauſa licèt ab vſurario petere mutuum ad vſuram. Ratio eſt, quia cùm habeam ius petendi quod ab illo rectè præſtari poteſt, & eſt indifferens, imputabitur illius malitiæ, ſi id malè faciat. *Vide Sanch. lib.7 de matr. d.95. num.11. Filiuc. num.192. Leſſ.lib.·.cap.44.d.6* contra *Delrium.* 5. Licèt etiam contrarium ſignum poſitivum appo·ere, ex ſe tamen honeſtum: v. g. ſi dæmon eſſet pactus cum Malefico ſe tamdiu nociturum,quamdiu Maleficiatus ſe Cruce non ſignaret, aut lauaret corpus (nam plerumque fit cum tali aliqua conditione: v. g. vt tamdiù duret; quamdiu manet aliqua ligatura, aut res aliqua certo loco defoſſa) licebit illi ſe ſignare, lavare, &c. *Suar. Leſſ. lib.2.cap.44. num.45.* Ratio eſt, quia non eſt intentio poſitiuè recuperandi ſanitatem eo medio, ſed tantùm tollendi ſignum,& diſſolvendi pactum cum dæmone. Vnde vlteriùs patet, licere repercutere ſagam quæ te tetigit: eâ enim repercuſsâ ſolet noxa ceſſare, vt habet. *Leſſ. loc.cit. & Sanchez lib.7. de matr.d.95. & 96.* 6. Si Maleficus non poteſt tollere Maleficium,niſi per novum,non licet eum ad id inducere; quia id eſſet inducere ad peccatum, & actui intrinſecè malo cooperari. *Suar. Sanchez, Leſſ. loc.cit.* 7. Si dubitetur an poſsit ſine Maleficio novo tollere,non licet ab eo petere,vt habet *Laym.lib.4.t.10. cap.4.num.9. ex Sanch. & Suar.* quia eſt periculum peccandi: Faciliùs autem præſumi poteſt eum qui ſigna poſuit, poſſe ea ſine novo Maleficio deſtruere, quàm eum qui non poſuit. Vnde ſi hîc ſuam operam offerat priùs erit examinandus de modo ſolvendi, *v. Laym. hic Bonac. d.3. quæſt.5. part.5.*

Quæres. Quomodo confeſſario agendum cum Diuinatoribus, Magis,&c.

Reſp. 1. Examinandi ſunt præterquam de varijs ſuperſtitionibus. 1. Quo fine tali ſuperſtitioni ſe addi-

Digitized by Google

xerint: v. g. an ratione vehementis paſsionis, triſtitiæ, vindictæ, avaritiæ, aut ſanctitatis nomen conciliandi, quæ eſſet ſacrilega hypocriſis. 2. De apoſtaſia, idololatria, & hæreſi: abnegant enim Chriſtum, & Deum: renunciant Sacramentis: habent dæmonem pro Deo, vel Sancto; nec damnatum putant; aut miſerum, & conſequenter illius aſſeclas non eſſe damnandos. 3. De blaſphemijs in Deum, & Sanctos, de ſacrilegijs: abutūtur enim rebus ſacris, vt aquâ Benedictâ, Euchariſtiâ, &c. 4. De luxuria, commixtione cum dæmone, &c. 5. De damnis proximo illatis. *Suar. Sanch. Fil. Bon. loc. cit.*

Reſp. 2. Monendi ſunt, eos teneri. 1. Pactum expreſſum, ſi quod habent cum dæmone, aut commercium abiurare, & diſſolvere. 2. Libros ſuos, ſchedas, ligaturas, aliaque inſtrumēta artis comburere. 3. Comburere chirographum ſi habent: ſi verò ſolus dæmon id habeat, non neceſſariò cogendus eſt vt reddat: quia pactum ſufficienter diſſolvitur per pœnitentiam. 4. Damna illata reſarcire, ad quod proindè etiam tenetur Fiſcus (vbi veneficorum bona confiſcantur) vti, & hæredes, ſi ad eos bona deveniant. *Laym. loc. cit. Suar. tom. 1. de Rel. lib. 2. cap. 17. Sanch. loc. cit. cap. 40. Filiuc. &c.*

Reſpond. 3. A Paroquis moneri, & à Confeſſarijs examinari circà hoc præceptum potiſsimum debent. 1. Opiliones, qui varijs dediti eſſe ſolent obſervationibus, vt gregem ſuum à lupis, vel ſcabie, vel alijs incommodis tueantur. 2. Fabri ferrarij, qui circà equos ſanandos vtuntur verbis, vel ex Pſalmis, vel ex Oratione Dominica deſumptis. 3. Ruſtici, qui ad ſananda pecora, inanibus, & ſuperſtitioſis obſervationibus vtuntur, vel recurrunt ad peritos talium artium. 4. Vetulæ, quæ circà mulieres laborantes in partu, vel ex matrice, vanas, & ſuperſtitioſas adhibent Orationes. 5. Milites, qui deferunt ſecum ſacra nomina, vel Orationes ad certitudinem, quòd in bello, vel duello non ſint vulnerandi, numquam aquâ, igne, vel ſubitâ morte perituri.

CAPUT II.

De Irreligioſitate, eiuſque ſpeciebus.

IRreligio, quæ Religioni opponitur per defectum, vel tendit directè ad irreuerentiam Dei, & eſt tentatio Dei, aut periurium; vel tantùm tendit ad irreuerentiam rerum ſacrarum, & eſt ſacrilegium, aut Simonia. De periurio, in ſecundo præcepto: de reliquis hîc.

****

DUBIUM I.

Quid ſit tentatio Dei?

RESp. Tentatio Dei, eſt dictum, vel factum, quo quis explorat num Deus ſit potens, ſapiens, miſericors, aut aliquam aliam perfectionem habeat. *S. Thom. 2. 2. quaſt. 97. art. 1. Sanch. &c.* Ea eſt duplex, ſcilicet vel formalis, quando quis expreſsè dubitans de aliqua Dei perfectione eam, experiri cupit; vt ſi quis petat miraculum, quo pateſiat Fidem Catholicam eſſe veram, vel det ſe præcipitem ex turri, vt experiatur, an Deus ſit miſericors, eum eripiendo à læſione: vel eſt implicita, & interpretatiua, quando quis, etſi expreſsè non intendat Deum tentare, id tamen petit, vel agit, quod ſuâpte naturâ eô referri videtur, vt ſi quis ſe committat periculo, à quo vel nullo modo, vel vix poſsit eripi niſi miraculosè, vel ſi media naturalia omittat, ſperans à ſolo Deo effectum: v.g. in morbo periculoſo reſpuens medicinam, petenſque, ac ſperans à Deo temerè ſanitatem. *Nauar. cap. 11. Leſſ. num. 4.* Item ſi ſine neceſsitate, & cauſa, rudis abſque præparatione velit concionari, ſperans à Deo ſibi ſuggerendos conceptus. *Suar. Sanch. Leſſ. Laym. lib. 4. t. 10. cap. 5. Vnde reſolves.*

1 Tentatio Dei formalis eſt peccatum ex genere ſuo mortale in quacumque etiam materia. Ratio eſt, quia includit dubitationem de perfectionibus Dei, quæ in grauem Dei contemptũ redundat, vel magnam irreuerentiam, curioſiùs agendo cum Deo quaſi cum ludione. *Leſſ. lib. 2. cap. 45. d. 1. Sanch. lib. 2. cap. 34. Suar. & cæteri commun.*

2 Interpretatiua tentatio, cui dubitatio illa deeſt, plerùmque eſt tantùm peccatum veniale ob imperfectionem actûs, ignorantiam, inconſiderationem, vel parvitatem periculi. Imò ſæpè nullum eſt peccatum, quando, ſcilicet, iuſta cauſa ſubeſt: v.g. Dei inſtinctus, neceſsitas, vel pia vtilitas. *Suar. Tol. Cay. S. Thom. 2. 2. quaſt. 9.*

3 Si quis in puteum ſe conjiciat, ad declarandã Dei erga ſe prouidentiã, aut ſuprà prunas ambulet, ad innocentiam oſtendendam, eſt interpretatiua tentatio Dei. Vti etiam ſunt eæ probationes, quæ fiunt per ferrum candens, aquam ferventem, vel frigidam, &c. de quibus vid. *Binsfel. & Delr. lib. 4. diſq.* Licèt enim Deus aliquando tales purgationes miraculosé probarit, id contigit, vel quia Deo inſpirante factę ſunt, vel quia innocentes ad eas compulſi, ſunt liberati. *Bon. d. 3. q. 9. p. 1.*

DUBIUM II.

Quid, & quotuplex ſit Sacrilegium?

RESp. Sacrilegium eſt violatio rei ſacræ, hoc eſt, dicatæ, cultui Diuino, & peccatum mortale ex genere ſuo, ſi opus ſpecialiter repugnet cum rei ſanctitate: non verò, ſi generaliter tantùm repugnet,

quomodo omnia peccata mortalia generaliter repugnant ſanctitati: v. gr. Templi, ita vt ibi cum veniali peccato committantur? Eſt autem Sacrilegium triplex, perſonale, quo perſona; locale, quo locus, & reale, quo res aliæ violantur. *S. Thom. 2. 2. quæſt. 9. art. 3. & cæteri Theologi. Vnde reſolues.*

1 Perſonale Sacrilegium, eſt percuſsio Clerici, pertractio eiuſdem ad iudicium ſæculare, item luxurioſa violatio perſonæ Deo per votum caſtitatis ſacratæ, de qua *vide infrà t. 4. cap. 2. de 6. præc. dub. 2.*

2 Locale Sacrilegium eſt, omnis actus, quo Eccleſia poluitur, vt eſt verbi gratia, occiſio hominis effuſio humani ſanguinis, vel ſeminis, illicita, & notoria; ſepultura excõmunicati, vel non baptizati: item ſi actus quidam profani fiant in Eccleſia, & repugnantes eius immunitati, vt ſi negotiationes, illiciti concubitus, & ſpurcities, ſeditiones, concilia ſecularia, ſtabulationes equorum, incendia, effractiones, ſpoliationes. Item, ſi materia rei ſacræ, vel Eccleſiæ, directè ad profanos vſus convertatur, ſi reus ex Eccleſia velut aſylo extrahatur (niſi tamen ſit latro publicus, vel nocturnus populator agrorum, vel enorme maleficium fiduciâ aſyli iſtic commiſerit.) Denique, ſi furto auferantur res Eccleſiæ, aut ibi depoſitæ, *Laym. cap. 7. Bon. quæſt. 6.* Si verò res ablata fuerit per accidens tantùm in Eccleſia: v. g. crumena viri diuitis, probabiliter non committi Sacrilegiũ, docet *Dian. part. 1. t. 7. R. 27. ex Fagund. & ſex alijs*, contra *Suarez, Laym. &c.*

3 Reale Sacrilegium eſt indigna tractatio, & adminiſtratio Sacramentorum, vt ſi miniſtrentur, vel ſuſcipiantur cum peccato mortali. Item, profanatio vaſorum, & inſtrumentorum ſacrorum v. g ſi quis Calice vtatur in cõviuio; ornamenta Altarium, vel Sacerdotũ ad vſus profanos applicet: intellige de ijs, quæ conſecrari, vel ſaltem benedici ſolent: nam ad nuptias, vel communem vſum adhibere tapetes, candelabra, pelvim, imò & manutergium, & cætera, quæ mediatè ſeruiunt miniſterio ſacro, non eſſe peccatum docet *Tamb. expedit. ſacrif. lib. 1. cap. 2.* niſi fiat ex aliquo contemptu ſaltem implicito, vt ſi ſemper, & indifferenter ſic vtaris ſupradictis. Atque idem affirmat de candelis, ramis, aquâ, incenſo, & ſimilibus benedictis, quòd in modicis iſtis benedictionibus non agatur cum tanto rigore ab Eccleſia, vt patet in pane, ligno carbonibus, &c. benedictis, *vide loc. cit. §. 3.* Item violatio, vel indigna tractatio Sacrarum Imaginum, & Reliquiarum. Item, abuſus Scripturæ Sacræ: v. g. ad ſtabiliendas hæreſes, vel res turpes. Item, raptura bonorũ Eccleſiæ, ſuppreſsio piorum legatorum, vel iurium Eccleſię defraudatio, &c. *Vide Filiuc. tract. 24. cap. 9. Regin. lib. 19. num. 57. Suar.*

4 Peccatur etiam Sacrilegio, peccato omiſsionis: *v. g.* ſi, quæ ad ſa-

Digitized by Google

ſacrificium ſpectant, vt corporalia, & ſimilia, ſint valdè immunda. *Bon. de Euchar.*

5 In Confeſsione exprimenda eſt ſpecies, & materia Sacrilegij. Ratio prioris eſt, quia ſæpè diuerſam malitiam habet: v. g. percuſsio Sacerdotis, & fornicatio cum eodem. Ratio poſterioris eſt, quia etiã materia aliquando auget, & addit malitiam: v.g. ſi ſit contra Euchariſtiam, addit ſecundùm *Gordonum*, communi violationi rei ſacræ aliud peccatum contra latriam. Attingere autem nudâ manu Calices, Patenas, Aras, Agnos, Cereos, &c. chriſmate delibuta, non licet fœminis, & laicis. Citra contemptum tamen non eſt mortale, ſi vacua ſint; & ſi cauſa ſubſit, nec veniale. *Suar. Tamb. loc. cit. §. 1.* ſine cauſa autem, veniale eſſe, docet *Suar. Con. & alij communiter*, licèt *Tamb. loc. cit. ex Sà, &c.* contrarium cenſeat probabile: vti & ſi corporalia, vel purificatoria lauentur ab iiſdem. *Vide §. 2*, Cætera autem, quę Euchariſtiam immediatè non contingunt, nec chriſmate vnguntur, vt mappas, veſtes Sacerdotales immediatè contingere omnibus licet, *Suar. Laym. Tamb. loc. cit. vbi ex Palao, &c.* idem concedit de reliquijs; ſicut etiam, vt eaſdem thecis incluſas penes ſe habeant, vel laici in publicis proceſsionibus geſtent. Idem docet cum *Laym.* de pixide, ſiue ciborio, & lunulâ benedictis, quando Sacram Euchariſtiam nondum continuerunt. Item, dè corporalibus, pallis, & purificatorijs, quando poſt ſacrum vſum lota ſunt, *ex Laym. & Bon.* imò etiam ante lotionem, *Laym. & Tamb loc. cit.*

DUBIUM III.

DE SIMONIA.

ARTICULUS I.

Quid ſit, & quotuplex?

RESP. Simonia, eſt ſtudioſa voluntas emendi, aut vendendi pretio temporali aliquid ſpirituale, vel ſpirituali annexum. *D. Thom. 2. 2. quæſt. 10. art. 1. Laym. lib. 1. tract. 10. cap. 8. &c.* Dicitur 1. *voluntas emendi, &c.* quibus verbis intelligitur quivis contractus onerosus, ſiue venditionis, ſiue locationis, ſiue permutationis, aut renuntiationis: quia Simonia non conſiſtit ſine pactione aliqua tacita, vel expreſſâ, & obligatione ex pacto. Quod addo, quia obligatio naturalis quęcumque, vt gratitudinis, ſiue antidotalis, non ſufficit: v.g. quando quis ſperat, vel intendit tantùm, non tamen obligat. *Sà, verb. Simonia.* Ratio eſt, quia non facit contractum. *Bon. de Simon. d. 1. quæſt. 6. part. 1. Leſſ. lib. 2. cap. 35. d. 20.* Dicitur 2. *pretio temporali*: ſive illud ſit muneris, ſiue linguæ, vt eſt laus, vituperium, patrocinium; ſiue obſequij, & famulatûs. Dicitur 3. *ſpirituale*: quo nomine intelligitur res ſupernaturalis ad ſalutem ordinata; ſiue ſit formaliter talis, vt gratia, & dona Spiritûs Sancti; ſiue cau-

ſaliter, vt ſunt Sacramenta, Concio, Preces, & Sacramentalia; ſiue ſit effectus, & vſus poteſtatis ſupernaturalis, vt eſt conſecratio, abſolutio, diſpenſatio, benedictio, excommunicatio, electio, præſentatio, confirmatio, collatio beneficij, alijque actus iuriſdictionis Eccleſiaſticæ. Dicitur 4. *ſpirituali annexum*; ad cõprehendendum ea, quæ non ſunt per ſe ſpiritualia, ſed ad ea ordinantur, ijſque ſunt annexa; ſiue antecedenter, vt ius patronatûs reſpectu beneficij; vaſa, & veſtes ſacræ reſpectu Sacramentorum: ſiue concomitanter, vt labor in adminiſtratione Sacramentorum, iuxta ſenſum infrà dicendum: ſiue conſequenter, vt reditus beneficiorũ, qui dantur propter officium ſpirituale. Vnde patet, malitiam Simoniæ conſiſtere in irreuerentia, quæ committitur, dum res ſpirituales, inſtar temporalium pretio æſtimantur, & contractibus ſubijciuntur, atque eſſe peccatum mortale ex genere ſuo, nec veniale fieri poſſe ex materiæ leuitate: quia nullum donum gratiæ, licèt paruum, poteſt vendi ſine graui irreuerentia, tum ipſiuſmet doni, tum etiã Dei. Poteſt tamen eſſe veniale ob actûs imperfectionem, & ignorantiam. *Suar. tom. 3. de Rel. lib 4. cap. 36. Azor, Filiuc. Laym. loc. cit. Leſſ. lib 2. cap. 35. d. 1.*

Reſp. 2. Simonia eſt triplex. *Prima*, dicitur mentalis, cùm exterius, vel nihil datur temporale (& dicitur, pure mentalis) vel cum aliquid datur, & dicitur, mixtè mentalis, cum intentione obligandi ad reddendum ſpirituale, ſine vllo pacto externo. *Secunda*, dicitur conventionalis quæ ad ipſum pactum exteriùs procedit ſine reali executione: diciturque pura, ſi ſiſtat in mutua conventione; mixta autem, ſi de reali, & conventionali aliquid participet, vt v. g. ſi ex altera tantùm parte realiter compleatur. Atque huc reducitur Simonia confidentiæ, cùm quis alteri dat beneficium, vt illud ſibi, vel alteri reſignet, vel cum onere dandi certam partem fructuum. *Tertia*, dicitur realis, quę ſcilicet, vtrimque realiter completur, *Vide Leſſ. loc. cit. d. 6.*

2 Simonia diuiditur in eam, *quæ eſt iuris Diuini* eſtque prohibita, propter malitiam ſuam: v. g. Hoſtiam conſecratam vendere, & eam, *quæ eſt iuris humani*, eſtque mala tãtum propter prohibitionem. Et ſic ab Eccleſia prohibetur. 1. Venditio beneficiorum, ſecundùm id quod in ipſis temporale eſt, ſcilicèt, quoad ius præciſum percipiendi fructus. 2. Venditio officiorum extrinſecè tantùm ordinatorum ad res ſacras: v. g. Sacriſtæ, Oeconomi, Advocati Eccleſiæ, Theſaurarij. 3. Oblatio pecuniæ alicui facta, vt ſuadeat alteri, vt det Beneficium. 4. Pactio de reſignando Beneficio, vel ſolvenda penſione ſi alter Beneficium tibi impetret. 5. Permutatio, & reſignatio Beneficiorum, item reſervatio penſionis ex Beneficio reſignato: & in caſu permutationis Beneficiorum, æquatio fructuum, & ceſſio abſque Su-

pe-

Digitized by Google

perioris auctoritate fiant: quę ſi accedat, licita erunt. 6. Acceptio muneris, etiam ſponte oblati, pro examine ad Parochiam, *ex Trid.ſeſſ.*24. *cap.* 18. pro collatione ordinum, pro tonſura, literis dimiſſorijs, *ex Trid. ſeſſ.*21. *cap.*10. Excipitur tamen decima pars aurei pro Notario, ſi ſalarium non habet, & conſuetudo permittat. 7. Exactio pecuniæ pro admiſsione ad Religionem, non pro ſtatu tantùm, is enim ſpiritualis eſt, ideòque iure Diuino invendibilis, ſed etiam pro onere ſuſtentationis; niſi Monaſterij tenuitas, vel cõſuetudo cõtraria excuſent. *Vid.Laym. cap.vltim.Bon.d.*1.*quæſt.*1.& 2. *Leſſ. Azor.* 3.*part.lib.*12.*cap.*14. *Ex dictis reſolves.*

1 Simonia eſt, concionari, cathechizare, Miſſas facere pro pretio, niſi excuſetur ratione laboris, non intrinſeci (is enim ſacer eſt, & inæſtimabilis, ſcilicet, vel ipſa actio ſacra, vel in ea intrinſecè incluſus,) ſed extrinſeci, non annexi rei ſpirituali, vt pro labore itineris, vel cantûs in Miſſa, vel ratione alterius incommodi pretio æſtimabilis. Ratio eſt, quia illæ actiones ex natura ſua ordinantur ad aliquid ſupernaturale, & ad ſalutem, non autem ad aliquid temporale: ſicut doctrina quæcumque, etiam Theologica, quæ pretio æſtimabilis eſt. *Bonac. loc.cit. ex Suar. Filiuc. & vide infrà lib.*3.*t.*3. *cap.*4.*d.*1.*Laym.lib.*1.§.4.

2 Item ſimonia eſt, dare, vel accipere pretium pro abſolutione à peccatis, cenſuris, pro diſpenſatione in voto, iuramento, impedimento Matrimonij, irregularite, &c. Poteſt tamen in his aliquid exigi per modum mulctæ ad cauſam piam applicandæ, *Laym.loc.cit. num.* 10.

* 3 Simonia eſt dare temporale pro ſpirituali, etſi temporale non detur tamquàm pretium ſed dumtaxât tamquam motivum conferendi ſpirituale; vel etiam cùm temporale fuerit ſolàm gratuita compenſatio pro ſpirituali, aut è contrà. Ita decreuit Ss.D.N.Innocentius Papa XI. in propoſitione 45. ex damnatis ſuo Decreto, Feriâ 5. die 2. Martij 1679.

* 4 Et etiam eſt Simonia, quando temporale eſt principale motivum vt detur ſpirituale; & multò magis, ſi temporale ſit finis intentus ad dandum ſpirituale, ita vt temporale pluris æſtimetur quam res ſpiritualis, patet ex propoſitione 46. eiuſdem Decreti.

5 Non eſt Simonia, dare aliquid ad redimendam vexationem à negante Sacramenta in neceſsitate, *Suar.Leſs.Laym.* vel ab iniquè impediente electionem, vel poſſeſsionem Beneficij, ad quod ius in re habes. Quod addo, quia ſi nondum habes ius in re, etſi poſsis redimere vexationem ab eo, qui tantum poteſt obeſſe non tamen ab eo, qui & prodeſſe, & obeſſe poteſt. Ratio eſt, quia non datur tanquam pretium æquivalens rei ſpirituali, ſed vt alter ad officium ritè præſtandum inducatur. Nec ſimiliter Simonia eſt, dare ſtipendium ad ſuſtentationem Cle-

rici etiam divitis, pro Miſsis, Concionibus; aut de eo etiam paſciſci. Ratio eſt, quia non datur tanquam pretium ſpiritualis officij, ſed perſonæ in alterius gratiam occupatæ: nec pro operatione ſpirituali, vt ſpiritualis eſt, ſed vt in alterius gratiam ſuſcepta: proindèque non eſt eleemoſyna, ſed debitum iuſtitiæ. *Suar. Laym. lib. 4. t. 10. cap. vlt. &c.* contra *Rick. Sylv. &c.*

6 Non eſt Simonia, reddere, vel redimere penſionem merè temporalem: quia non fundatur in titulo ſpirituali, nec refertur ad functionem ſpiritualem. Dixi *temporalem*, quia ſpiritualis, quæ datur: v.g. Concionatori, vel Coadiutori Epiſcopi propter officium Eccleſiaſticum, in eoque fundatur; nec differt à Beneficio, niſi quòd non ſit perpetua, vendi nequit: mixta vero, vt v.g. quæ datur Parocho ſeni, vel Clerico pauperi ad ſuſtentationem, non quidem vendi poteſt, redimi tamen poteſt, modò obligatio recitandi Officium B.V. impoſita non extinguatur. Quod intellige, ſi in loco vbi fit venditio, Bulla ſit recepta. Ratio eſt, quia qui pēſionem redimit, non emit ius ſpirituale, ſed extinguit onus temporale ſolvēdi certam ſummam pecuniæ. *Leſs. cap. 35. d. 21. Suar. cap. 26. num. 5. Laym. loc. cit. num. 46.*

7 Non eſt Simonia iuris diuini (etſi quandòque iuris humani eſſe poſsit) ſpirituale cum ſpirituali permutare: v.g. Beneficium pro Beneficio, reliquias cum reliquijs, &c. vel dare temporale pro temporali, vt ſi calicem, vel agnos Dei præcisè ratione materiæ vendas: vel dare temporale pro ſpirituali, per modum doni gratuiti, etiam cum ſpe, vel intentione excitandi ad remunerationem doni ſpiritualis, vel contrà. Ratio eſt, quia gratitudo non reſpicit pretium, ſed Beneficium; nec ſolvit debitum iuſtitiæ, ſed antidotale, quo non excluditur, quin gratis detur. Rectè tamen monet *Suar.* huiuſcemodi dona ob præſumptionem valdè cavenda. Item, donare, promittere, vel legare temporale quippiam ſub cōditione operis ſpiritualis preſtandi, modò non fiat per modum retributionis, ſeu commutationis: v.g. ſi parens filio promittat munus, ſi Sacramenta frequentet. Ratio eſt, quia hìc non intervenit contractus onerosus, ſed ſiſtitur, vel in liberali donatione, vel donatione ſub tali conditione, & modo. *Suar. lib. 4. cap. 45. Laym. loc. cit. num. 8.*

ARTICULUS II.

Quæ ſit pœna Simoniæ?

Reſpond. 1. Sola Simonia confidentiæ, & realis, in Ordine, Beneficio Eccleſiaſtico, & Religionis ingreſſu pœnas iuris ipſo facto inducit: licèt ob ingreſſum Religionis rarò incurratur, vt dictum, vel ob tenuitatem Monaſterij, vel contrariam conſuetudinem receptam. *Suar. cap. 56. & 57. Leſs. d. 23. Laym. loc. cit. § 7.*

Reſ-

Reſpond.2. Ob Simoniacam collationem, & ſuſceptionem Ordinum, etiam primæ tonſuræ, incurritur excommunicatio, & ſuſpenſio Papalis, *Leſſ. d. 24. Laym. loc. cit.*

Reſp.3. Ob Simoniam realem in Beneficio Eccleſiaſtico incurritur. 1. Excommunicatio Papalis. 2. Irrita eſt electio, præſentatio, confirmatio, & inſtitutio. Vndè talis non facit fructus ſuos: idque etiam, licèt à tertia perſona taliter proviſus id ignorauerit, niſi tamen cõtradixerit, vel niſi à tertio data fuerit pecunia per fraudem, vt redderetur inhabilis; vel niſi bonâ Fide poſſederit Beneficium per triennium. *Leſſ. lib. 2. cap. 35. d. 31. Laym. lib. 4. t. 10. cap. vlt. Bon. d. 1. quæſt. 7. part. 2. num. 20. ex Gom. Garcia, &c.* 3. Efficitur inhabilis ad idem Beneficium, etiam per diſpenſationem Epiſcopi obtinendum: alijs tamen Beneficijs iure ipſo non privatur, nec ad alia obtinenda fit inhabilis ante ſententiam Iudicis. *Suar. cap. 57. num. 47.*

Reſpond.4. Simonia confidentiæ completa dato, & accepto Beneficio, licèt accipiens promiſsionem viciſsim non impleverit, inducit. 1. Excõmunicationem Papalem vtrique parti contrahenti. 2. Annullat reſignationem, & collationem Beneficij, in quo eſt commiſſa, & inhabilitat ad idem poſteà obtinendum. 3. Privat omnibus Beneficijs, & penſionibus antè obtentis; non tamen antè ſententiam latam. 4. Beneficia ſic collata ſoli Pontifici reſervantur. *Leſſ. cap. 35. d. 26. Suar. cap. 43. Laym. num. 76.*

ARTICULUS III.

An, & cui reſtituendum, quod Simoniacè acceptum?

RESp.1. Nihil ſpirituale Simoniacè acceptum, præter Beneficium (ſub quo continetur penſio, ſecundùm *Bon.* negante *Leſſ.*) eſt reſtituendum. Ratio eſt, quia cætera, vel reſtitui non poſſunt, vt Sacramenta, vel non ſunt reſtituenda ante ſententiam; cùm Canones aliud non ſtatuerint, *ex Leſſ. in 68. Suar. Filiuc. &c.* contra *Azor, & Laym. Bon. d. 1. quæſt. 7. part. 3. diff. 2.* Dixi *præter Beneficium*: quia hoc retineri non poteſt, etiam ante Iudicis ſententiam; vt patet, tum *ex cap. (Si quis neque) 1. quæſt. 1.* tum *ex 2. Extrau. (Cum deteſtabile, de Simonia.) Vid. Bon. loc. cit.* Vbi addit etiam fructus perceptos eſſe reſtituendos; tum quia nullo iuſto titulo poſſunt retineri, cùm adeptio Beneficij Simoniaca ſit ipſo facto irrita; tùm quia ſic expreſsè habetur *in Extr. (Cum deteſtabile, de Simonia) Vid. D. Thom. 2. 2. quæſt 100. art. 6. Nauar. lib. 5. conſ. 6. Leſſ. lib. 2. cap. 35. d. 31.*

Reſp. 2. Pretium acceptum pro Beneficio, collatione, Ordinum, Sacramentorum, & Sacramentalium, ſi notabiliter excedat id, quod pro ſuſtentatione exigi poterat; item pro admiſsione ad Religionem, iure poſitivo reſtituendum eſt. Hoc tamen poſteriùs non niſi poſt latam ſententiam, ſi admiſſus in Monaſterium, maneat; quia plerumque ratio-

Digitized by Google

tione alimentorum retineri poteſt, modò in communem vſum convertatur. *Vide Bonac. loc. cit. Leſſ. lib. 2. cap. 35. d. 30.*

Reſp. 3. Acceptum pro Beneficio aliàve re ſpirituali, non ſecutâ collatione, iure naturæ reſtituendum eſt ei, à quo eſt acceptum: quia deeſt titulus retinendi; cùm non præſtetur id, pro quo eſt datum. Si verò res tradita ſit; Simoniâ vtrimque completâ, probabilius eſt reſtituendum eſſe Eccleſiæ, & non danti: quia Eccleſia vtrumque punire intendit. *Vid. Leſſ. Laym. hic loc. cit. §. 9.*

TRACTATUS II.

DE SECUNDO PRÆCEPTO Decalogi.

PRohibet hoc præceptum omnem inordinatam vſurpationem nominis Dei, qualis potiſsimũ fit blaſphemando, temerè iurando, vouendo, & non ſervando: de quibus hîc agendum.

CAPUT I.

Quid, & quotuplex blaſphemia?

REſp. Blaſphemia directè oppoſita laudi Dei, eſt verbum maledictionis, vel convitij, ſeu contumeliæ in Deum, ſiue id fiat attribuẽdo ei falſa, ſiue negando vera, ſiue tribuendo creaturis, quæ ipſi debentur, ſiue etiam dicendo vera, ſed quæ ad eius dehonorationem, ſeu vilipenſionem tendant: vt ſi fit per modum ei indignantis, contemnentis, &c. *Item commun. DD. S. Thom. 2. 2. quæſt. 13. Bon. d. 3. quæſt. 8. Sanchez 2. mor. cap. 32. Laym. lib. 4. t. 10. cap. 6. &c. Vnde reſolves.*

1 Blaſphemat, qui contrà Deũ infrendens, ei maledicit: item, quia ait ſe aliquid acturũ eo invito: item qui eum negat, qui ſeriò iurat per Deos falſos, qui eum vocat Tyrannum, iniuſtum, nolle, aut non poſſe nos iuvare, non curare noſtra, dæmonem eſſe fideliorem, plus poſſe, non omnia benè eſſe ordinata, meliùs in creatione quædam fieri potuiſſe, aut debuiſſe, &c. Quæ ſiquidem quis credat, ita eſſe, & non tantùm in ira, aut deſperatione effutiat, tunc eſt blaſphemia hæreticalis, id eſt, cum hæreſi coniuncta: quod in confeſsione eſt addendum, quia ſpecie differt ab imprecatiua. *Hurt. 2. 2. d. 91. ſect. 12. §. 54.*

2 Revocantur etiam ad blaſphemiam alia ſigna contrà Deum, licet verba non adſint; vt, ſpuere in Cœlum, infrendere dentibus, &c. Imò etiam ſolâ mente blaſphemia interior committi poteſt, ſicut etiam laus mentalis Dei.

3 Blaſphemat item, qui in Sanctos, vel Sacra contumelioſus eſt, intellige, vt Sancti ſunt, ſiue cum habitudine ſaltem virtuali ad Deum, ita vt moraliter huius etiam honor cenſeatur tangi: quia alioqui tantùm erit contra duliam, ſi nimirum contra illos, vt homines quidam in terris fuerunt, dicatur: Quod veniale

eſt,

eſt, ſi ioco fiat: v.g. ſi Sanctos Cryſpinum, & Cryſpinianum voces ſutores, Ioannem, & Paulum eunuchos: graue verò erit, ſi contemptim, vel ex odio, aut indignatione contra Sanctos. Licèt veró Blaſphemiæ in Deum non admittant paruitatem materiæ, multi tamen admittunt in ijs, quæ fiunt contra Sanctos, *Eſcob. t. 1. Extr.*

4 Blaſphemat item, qui iratus, etſi non contra Deum, ſed contra alios, aut alia, eadem tamen seriò profert, quæ ex ſua ſignificatione, aut modo loquendi, ac circumſtantijs important imminutionem diuini honoris, aut improperij: licèt enim eam non intendat formaliter, intendit tamen indirectè, & virtualiter: quamvis id ex ſubreptione ſæpè ſit veniale tantùm, ſi tantùm materialiter fiat.

5 In Confeſsione exprimendum eſt ſi quis (quod tamen rarò contingit) directè, & formaliter Deum inhonorare intenderit, aut ei formaliter iratus fuerit, *Laym. loc. cit.*

6 Blaſphemat item, qui iniurioſè vſurpat membrum Chriſti: v.g. perdat te Dei ſanguis, vulnera, mors Dei, caput, paſsio, Sacramenta, Chriſma, & ſimilia ſacra: cùm ea non ad perdendum, ſed ad ſaluandos nos data ſint; & communiter in his apprehēdant homines magnam Dei, earumque rerum vilipenſionem contineri. *Laym. ibid num. 12.*

7 Qui talium verborum conſuetudinem habet, tenetur ſub peccato mortali ſeriò conari eam tollere. Quod ſi facit, & tamen labitur, poteſt excuſari aliquando; eò quòd iuramenta iſta impetu naturali effuſa non ſint voluntaria, nec in ſe, nec in cauſa, vtpote retractata propoſito efficaci, *Laym. lib. 1. t. 2. cap. 5. num. 6.* vide *Eſcob. t. 1. cap. 3. num. 36.* Si non conatur, idque Confeſſarius notet, neget ei cum diſcretione abſolutionem. *Laym. loc. cit.*

8 Interim plurimi excuſantur ob inadvertentiam in ſubità commotione, tametſi non ſatis excuſare videatur, quod quidam aiunt, ijs verbis aliud ſe non intendere, quam vſurpare tanquam interiectiones ſignificativas iræ ſuæ: tum quia æquè ſe poſſunt aſſuefacere ad verba alia, iræ & ſeriæ voluntatis ſignificativa: tum, quia tametſi id non poſſent, nihilominùs non videtur licere vſurpare ea, quæ ex communi apprehenſione aliorum ſunt inhonorativa Dei.

9 Quòd ſi verò quis in ira contra hominem, non indignando Deo, ſed homini tantùm, nudè nominet mortem Dei, ſeptem Sacramenta: v. g. ò Dei mors, vulnera, &c. ſine ſcandalo, & ſine ijs circumſtantijs quibus contemptus importatur, non ſunt blaſphemiæ, ſed vana vſurpatio nominis diuini, hoc præcepto prohibita, & peccatum inter venialia grave, *vt Caiet. & Armilia,* (verbo *Blaſphemia,*) *& Sanch. ſupra.* Quanquam propter periculum incidendi in blaſphemias, & quia rarò abeſt ſcandalum, ac nihilo-

Digitized by Google

lominùs apud audientes Deus eiuſ-que ſacra cenſentur inhonorari,raro excuſantur,& meritò abſterrentur homines à ſimilibus dictis, *vt notat Laym. loc. cit.*

10 In ira imprecari alijs dæmonem, grandinem, fulgur,&c.etſi multi cõfundant cum blaſphemijs, non tamen eſt blaſphemia, ſed dira imprecatio quę plerumque;(ſaltem quandò dicitur in illos,qui amantur ab irato) ob ſubitam commotionem, & inadvertentiam, ac defectum ſeriæ voluntatis, non eſt niſi venialis: quia cum ſe homines reflectunt, aiunt longè aliter ſe ſentire,ac ſenſiſſe, ita vt videantur interiectiones tantum quædam eſſe ad ſignificandam iram, tametſi Chriſtianos parum deceat tam abſurdis interiectionibus vti; *Bonac. loc. cit. ex Navarr. Tol. Reg &c. Bald. d. 25. num.* 10. vbi etiam cenſet veniale tantum eſſe,ſibi metipſi ex ira dæmonem imprecari, eò quòd non lædat graviter charitatem. Verùm *Molin. &c.* non audet id excuſare à mortali, propter fœditatem,horrorem,& perverſitatem. Grave autem eſt, ſi ſubditi Superioribus, filij parentibus(licèt materialiter tantùm) ſic maledicant præſertim in faciem, quia eſt grave contrà debitam reverentiam, *Bald. loc. cit. vide infr. lib. 5. cap. 3. diſt. 6.*

11 In ira vſurpare dæmonem, ſine imprecatione, non eſt per ſe peccatum: aſsidua tamen eius nominatio non decet Chriſtianum, & ratione ſcandali poſſet eſſe gravis, *Laym. loc. cit.*

12 In Confeſsione exprimenda eſt qualitas blaſphemiæ; videlicet vtrùm contra Deum,an,Sanctos fuerit: illas enim ſpecie differre eſt probabile ſecundùm *Suar. Sanch. Reg. Azor, Laym. Dian. t. 1. Reſol. 50. Lug. d. 15. num. 217. contrarium tamen tenet Trull. lib. 1. num. 11. d. 2. num. 5. cum Dian. p. 1. de circumſt. Reſol. 50.*

CAPUT II.

De Iuramento.

DUBIUM I.

Quid ſit Iuramentum?

RESpond. Iuramentum eſt invocatio tacita, vel expreſſa Numinis Divini,tanquam primæ,& infallibilis veritatis, in teſtem alicuius rei. Hæc autem invocatio in eo conſiſtit,quòd iurans,quantùm in ſe eſt,cupiat, ac velit, Deum id quod iurat teſtari, & manifeſtare (ſi, & quando nimirum illi placuerit,ſive in hac vita, ſive in altera)tanquam quod ab ipſo Deo ſit cognitum, & verum. Ita *communit. Doctores, S. Thomas, 2. 2. quæſt. 89. art. 1. Bonac. d. 4. quæſt. 1. p. 1. Sanch. 3. Moral. cap. 1. Laym. lib. 4. tr. 3. cap. 1. Vndè reſolvitur.*

1 Quoad forum internum, iurat quiſquis interiùs intentionem habet, ſive formalem, ſive virtualem,& invocat Deum in teſtem,ſive his, ſive illis verbis,ac ſignis,ſive etiam nullis vſus ſit: ita vt ſi quis vta-

vtatur verbis nullo modo importantibus iuramentum, & is tamen ea putet eſſe iuramenta, verè iuret; *& contrà Suar. lib.* 1. *cap.* 1. *Sanch. lib.* 3. *cap* 2. *Laym. lib.* 4. *t.* 3. *cap.* 1. Quoad forum autem externum, quęnam formulæ iurandi rationem habeant, ac proindè quæ verba licitè vſurpari in converſatione poſsint, patet ex ſequentibus.

2 Quando dubium eſt de iurantis intentione, iudicari ſolet ſecundùm communem acceptionem verborum, quibus eſt vſus.

3 Veram rationem iuramenti habent hæ formulæ: teſtor Deum, vel invoco Deum teſtem; niſi aliud de vſurpantis intentione conſtet, quia multi ita loquuntur, hoc vel illud faciam: quorum tamen mens non eſt ſeriò id iurare, ſed tantùm iracundè, & graviùs affirmare. *Layman, loc. cit. cap.* 2.

4 Fides à Sacerdotibus loco iuramenti exigi ſolita per eorum conſecrationem, etſi non ſit iuramentum, tamen in foro fori accipitur loco iuratę promiſsionis, vide *Laym. loc. cit. cap.* 1.

5 Formulæ hæ, Deus novit, Deus teſtabitur ſuo tempore, coram Deo loquor, Deus nouit omnia, Deus videt meam conſcientiam, cenſentur tantùm narrativè proferri, non invocativè, (atque adeò non ſunt iuramenta,) niſi aliud conſtet, aut ex circumſtantijs probetur, *Layman, lib.* 2. *num.* 4, *Bonacin. quæſt.* 1. *p.* 2. *ex Suar. Leſſ. Sanch. &c.*

6 Non ſunt iuramenta, quæ dicũtur per modum ſponſionis: v.g. expono caput meum, amputentur mihi aures ni ita ſit, &c. *vide Sanch. loc. cit. num.* 42.

7 Non verè iurat, qui vt iuramentum coactus vitet, dicit ſe iurare per omne id, per quod poteſt: quia cùm nulla res ſit, per quam abſque neceſsitate iurare licitè poſſit, cenſetur per nihil iurare intendiſſe.

8 Non ſunt iuramenta, (quòd Confeſſarij, & Catechiſtæ moneant, ne ex erronea conſcientia peccetur) verè, certè in veritate, fide boni viri, per fidem meam, fide boni Chriſtiani, vel Sacerdotis, vel Regis; per conſcientiam meam, ſuper conſcientiam meam, &c. vt habet *Leſſ. cap.* 42. *d.* 1. *Bonac. loc. cit.* quia tantùm ſignificant illum loqui ex dictamine conſcientiæ, & notitia veritatis; nec in teſtē adducitur Deus. Eſſet tamen iuramentum, dicere, per fidem Catholicam, per Sanctum Evangelium; quia tunc cenſetur in teſtem adduci illius fidei, & Evangelij auctor, vide *Laym. loc. cit.*

9 Non iurat, qui dicit, tàm verum eſt quàm ſol lucet, quam hic ſedeo, ambulo, &c. Vndè etſi comparatio falſa ſit, tantùm eſt mendacium, cum nullus in teſtem invocetur. Idem eſt ſi dicat, quod dico eſt Evangelium, eſt inſtar fidei, eſt de fide, &c.

10 Quamvis hę, & ſimiles comparationes (tam verum eſt quàm Deus eſt, quàm Chriſtus eſt in venerabili Sacramento, quàm verum

eſt

eſt Euangeliũ: item, tam ſum innocens, quàm B. Virgo, vel S. Franciſcus, &c.) communiter videantur continere iuramentum cum blaſphemia; id tamen non ſatis apparet, quia nullus in teſtem invocatur. Neque videtur eſſe blaſphemia ſi ſit verum, & animus proferentis ſit ſignificat tantùm ſimilitudinem, vt ſenſus ſit, hoc eſſe verum ſuo modo, ſicut alterum eſt verum ſuo modo. Tunc verò eſſet blaſphemia, ſi vſurpans intenderet ſignificare, tantam eſſe (ſecundùm æqualitatem) in ſuo dicto certitudinem, quanta eſt in ea veritate Fidei. *Sanch. 2. moral. cap. 31.*

11 Non eſt iuramentum cùm quis iurat per creaturas, in quibus nihil diuinæ bonitatis ſpecialiter elucet: quia tunc non cenſentur adduci cum relatione ad Deum, vt ſi dicas: iuro per hanc barbam, veſtem, &c. Cenſetur autem iuramentum, cum fit per creaturas nobiliores: cùm per eas tunc accipiatur earum Creator, vt qui in ijs ſingulariter reſidet, ac relucet, ſic v.g. dum iuratur per Cœlum, intelligitur illius habitator; dum per terram, is, cuius hæc eſt ſcabellum: dum per Templum, is, qui ibi colitur; dum per aliquod Sacramentum, is, qui inſtituit; dum per Crucem, is, qui in ea fixus eſt; dum per Euangelia, ea tangendo, aut nominando, is, cuius ea verba ſunt. *Bonac. quæſt. 1. part. 1. num. 4. ex Suar, Sanch. loc. cit.*

DUBIUM II.

Quotuplex ſit iuramentum?

RESP. Diuiſiones aliquot communiter afferuntur, ſed tantùm accidentales, quę ſpeciem non mutant, vt in confeſsione diſtinguere non ſit opus. *Suar. Leſſ. Bonac. part. 2. Itaque diuiditur.*

Primò. In Verbale Reale, & Mixtum: cùm videlicet, vel verbis fit, vel actione aliquâ, vt erectione digitorum, contactu Crucis, ſceptri, Euangeliorum: vel & verbis ſimul actione corporali, vndè & vocatur iuramentum corporale, *Vid. Bonac. part. 2.*

Secundò. In invocatorium, ſeu Conteſtatoriũ, & in Execratorium, ſeu Imprecatorium. Illud eſt, quo Deus ſimpliciter, vt teſtis invocatur: hoc autem, quo non ſolum vocatur teſtis, ſed etiam vt vindex, cum iurans ſe, vel alium dilectum, vel aliquid ſui, aut ſuorum, ſubijcit Deo puniendum, ſi falſum dicat; vt, ita me Deus amet, adiuvet: puniat me Deus: faciat Deus, vt hinc numquam ſanus ſurgam, nec coniugem, nec liberos viuos hodie intuear: tollat me Deus ſubitaneâ morte: æternum damner: ſuper animam meam, &c. in quibus quando falsò iuratur, an ſit coniuncta altera ſpecies malitiæ contrà Charitatem ſui, aut proximi, Scholaſtici controvertunt. *Negant Suar. Valent. &c.* quia non ſolet quis, etiam amico ſuo tale malum ex animo imprecari, ſed po-

potiùs cogitat Deum non facturum eſſe, *vid. Bon. d. 4. quæſt. 1. part. 2.*

Tertiò. In aſſertorium, & promiſſorium. Illud eſt, quo præterita, vel præſentia affirmantur, aut negantur: hoc autem eſt, quo aliquid futurum promittitur. Addunt aliqui Comminatorium; vt v. g. per Deum ego te cedam. Sed hoc referri poteſt ad promiſſorium. In confeſsione non opus eſt explicare vtrum per Deum, an Sanctos iurâris: quia eſt eiuſdem ſpeciei malitia, cum iurans ſemper intendat Deum adducere in teſtem. *Suarez, Leſſ. cap. 42. Lugo d. 16. num. 286.*

DUBIUM III.
An, & quando ſit licitum iurare?

RESpond. Iuramentum, ſi debito modo fiat, licitum eſt. Eſt de Fide. Et quidem eſt actus Religionis, vt omnes docent. Tunc autem debito modo fit; cùm in eo obſervantur hæc tria. 1. Eſt iudicium, quod exigit, vt cum diſcretione, prudentia, conſideratione, ac reverentia, non ſine neceſsitate, aut graui causâ fiat. 2. Eſt iuſtitia, quæ exigit, vt quod iuratur ſit res iuſta, licita, & honeſta. 3. Eſt veritas, vt nimirum ſit res vera, aut ſaltem ex graui ratione putetur eſſe vera; ita vt, prout ex defectu alicuius horum, minor, aut maior in Deum iniuria, aut irreuerentia redundare cenſetur, ita quoque maius, aut minus committatur peccatum. *Vndè reſolvitur.*

1 Quoad iudicium, ſi hoc ſolum deſit, vt plurimum eſt veniale tantùm: vt ſi quis abſque neceſsitate iuret, ſiue ex leuitate quadam animi, ſiue ex conſuetudine, *vid. Sanch. lib. 3. cap. 6. num. 22. Leſſ.*

2 Mortaliter tamen etiam hîc, aut venialiter peccari poteſt, iuxta quantitatem negligentię, quàm iurans admittit in inveſtigatione, veritatis, vel tollenda conſuetudine. *Sanch. num. 10.*

3 Et ſic mortalis eſt ſtatus illorum, qui non tollunt conſuetudinem iurandi ſine attentione, ſit ne verum hoc, an falſum, quod iurare ſolent.

4 Quod ad iuſtitiam ſpectat, peccat mortaliter; qui iurat ſe facturum rem mortaliter malam; vt ſe aliquem interfecturum: quia eſt grauis irreuerentia, diuinà auctoritate ſe ad peccatum mortale quaſi obligare; ita vt hic duæ malitiæ cócurrant: vna, quod velit malum, altera, quòd ad hoc abutatur auctoritate Dei, odio habentis omne malum. *Bon. loc. cit. part. 3. Leſſ. lib. 2. cap. 42. d. 3.*

5 Venialiter autem peccat, qui iurat facere rem venialiter malam, aut vanam, aut inutilem, aut friuolam: cùm ibi leuis tantùm irreuerentia cenſeatur. *Bon. ibid. Leſſ. loc. cit.*

6 Item peccat venialiter, qui iurat aliquid contra conſilia Euangelica; vt ſe non ingreſſurum Religionem non daturú eleemoſynam, aut mutuum. *Suar. Leſſ. Sanch. Bonac. loc. cit.*

F Quod

7 Quod ad veritatem ſpectat; cum hæc deeſt, peccatur mortaliter: quia committitur grauis in Deum irreuerentia; quippè cum adducatur in teſtem falſitatis, quaſi vel ipſe veritatem neſciat, vel velit, aut poſſit decipere teſtando falſum. Nec hîc excuſat leuitas materiæ: quia ſiue hæc ſit grauis, ſiue leuis; ſeria, ſiue iocoſa, æqualiter tamen repugnat Deo teſtificari falſum: & tale Iuramentum dicitur *Periurium*, *S. Thom. 2. 2. quæſt. 97. art. 7. Leſſ. Sanchez, Bonac. loc. cit.* An autem, & quando periurium poſsit eſſe veniale per accidens, *vid. Eſcob. t. 2. cap. 3. num. 6.*

* 8 Vocare Deum in teſtem mendacij leuis, eſt mortale, & pœnâ æternâ dignum, quemadmodùm iurare etiam cum cauſa, ſine animo iurandi ſiuè ſit in re graui, ſiuè leui. Patet ex propoſitionibus 24. & 25. Decreti citati Ss. D. N. Innocentij Papæ XI.

* 9 Si quis, vel ſolus, vel coràm alijs (ſiuè interrogatus ſiuè propria ſponte, ſiuè recreationis causà, ſiuè quocumque alio fine) iuret, ſe non feciſſe aliquid, quod reverà fecit, intelligendo intrà ſe aliquid aliud, quod non fecit, vel ponendo cum reſtrictione mentali quodvis aliud additum verum; hic verè mentitur, & eſt periurus. Patet ex propoſitione 26. eiuſdem Decreti.

* 10 Magiſtratus, vel officialis publicus Reipublicæ, à quo de mandato Regio mos eſt exigi Iuramentum ſolitum, non poteſt tale Iuramentum cum reſtrictione mentali præſtare (quòd non teneatur fateri crimen occultum) non habito reſpectu ad intentionem nomine Regio dictum Iuramentum exigentis. Patet ex propoſitione 28. eiuſdem Decreti.

11 Nec excuſatur, qui iurat verum, ſi is putabat eſſe falſum, vel qui iurat pro certo, de quo ipſe dubitat, etſi à parte rei verum ſit. *Sotus, Nauar. Bon. loc. cit.*

12 Peccat æquè grauiter, qui ab altero exigit Iuramentum, ſciens eum eſſe peieraturum. Excipe, niſi iuſta cauſa, & neceſsitas exigat, quia tunc periurium ex ſola peierantis malitia ſequitur, nec alter moraliter cenſetur illius cauſa, cùm vtatur ſuo iure. Quod tamen extra iudicium raròhabet locum in privatis perſonis. *S. Thom. quæſt. 89. Suar. lib. 3. cap. 13. & 14. Sanch. ibid. cap. 8.*

13 Non peierauit, qui iurauit aliquid re ipsâ falſum, quod ipſe bonâ fide, & cum ratione putauit eſſe verum.

14 Excuſari ſubindè quidam ſimplices à mortali periurio videntur poſſe, ratione inconſiderationis, cùm vſurpant quaſdam formulas iutorias, vt per animam meam, puniat me Deus: Etſi enim ſciant id vocari Iuramentum, non tamen apprehendunt, quòd iurare ſit aliquid graue, & invocare Deum in teſtem, ſed tantùm apprehendunt confuſam aliquam rationem mali non tanti momenti, *vid. Bon. loc. cit. Laym. c. 14.*

DU-

Digitized by Google

DUBIUM IV.

An in Iuramento liceat vti æquivocatione?

RESp. Iurare cum æquivocatione, quando iuſta cauſa eſt, & ipſa æquiuocatio licèt, non eſt malum: quia vbi eſt ius occultandi veritatem, & occultatur ſine mendacio, nulla irreuerentia fit Iuramento. Qòd ſi autem ſine iuſta cauſa fiat, non erit quidem periurium, cùm ſaltem ſecundùm aliquem ſenſum verborum, vel reſtrictionem mentalem verum iuret: erit tamen ex genere ſuo mortale contra Religionem; cùm ſit grauis irreuerentia ad alterum in re graui decipiendum, vſurpare Iuramentum. Ita communiter DD. *Vide Sanch. lib. 3. cap. 6. Bonac. part. 12. cap. 23. Vndè reſoluitur.*

1 Grauiter peccat, qui vtitur æquiuocatione, quando non rogatus, ſed ſpontè ſuâ iurat: quia tunc tenetur vti vocabulis ſecundùm cõmunem ſignificationem, inquit *Tolet. lib. 4. cap. 11.* eò quòd non habeat rationem æquivocandi.

2 Grauiter item peccat, qui vtitur æquiuocatione, quando Iuramentum iuſtè exigitur, vt á iudice, vel Superiore, in re graui. *Bon. loc. cit.*

3 Si autem fiat tale Iuramentum in re leui, per iocum, & citra inobedientiam, ac notabile damnum alterius, erit tantùm veniale, vt probabiliter docet *Sanch. lib. 3. cap. 6.* contrà alios: quia ſolâ diſcretione, ſiuè indicio caret, *vid. Bonac. loc. cit.*

4 Licèt æquivocè iurare, ſi Iuramentum exigatur iniuſtè, vt v. g. ſi quis exigat Iuramentum, quis ius non habet: v. g. Iudex incompetens; vel ſi non ſeruet ordinem iuris. Itẽ, ſi exigatur per vim, iniuriam, metum: v. g. ſi vir exigat Iuramentum ab vxore de adulterio occulto; ſi latrones exigant á te lytrum cum Iuramento. *Sayr. lib. 4. cap. 5. & lib. 12. cap. 17. Leſſ. Trull. lib. 2. cap. 1. d. 15.*

5 Qui exteriùs tantùm iurauit ſine animo iurandi, non obligatur, niſi fortè ratione ſcandali, cùm non iurauerit, ſed luſerit. In foro tamen externo poteſt cogi vt ſeruet. *Sanchez 7. Moral cap. 10. num. 11. Trull. lib. 2. cap. 1. dub. 10.*

* 6 Denique ſupponendum eſt, non eſſe cauſam iuſtam vtendi in Iuramento dictis amphibologijs, quoties amphibologia vtilis eſt ad corporis ſalutem, honorem, aut res familiares, vel ad quemlibet virtutis actum. Patet ex propoſitione 27. eiuſdem Decreti.

DUBIUM V.

Quæ, & quanta ſit obligatio Iuramenti promiſſorij?

RESp. In Iuramento promiſſorio duæ affirmantur veritates, vna de præſenti primaria, quòd ſcilicet, iurans habeat animum implendi, quòd promittit: altera ſe-

cundariâ de futuro, quòd ſcilicet, impleturus ſit ſuo tempore quòd promittit: ſiuè promittat Deo, & eſt Votum cum Iuramento; ſiuè homini, & eſt iurata promiſsio humana. Vndé oritur obligatio implendi, ſi rationabiliter poſsit. Ita *communiter DD. vt Laym. lib. 4. t. 3. cap. 6. Bon. part. 7. Vndè reſolves.*

1 Defectu primæ veritatis iurans verè peccat mortaliter, ſi vel non habet animum implendi, ſiue materia ſit parva, ſiue magna; licita ſiue illicita: vel ſi dubitat an facturus ſit necne, quod iurat, vel ſi putet ſibi moraliter impoſsibile, vt impleat, quod promittit, quia quoad iſtam veritatem præſentem, promiſſorium ab aſſertorio non differt: vndè nec parvitas materiæ excuſat. *Ibid.*

2 Defectu ſecundæ veritatis verè peierat is, qui quod promiſit, poſteà non implet, ſi rationabiliter implere poteſt. Id ſolum hic dubitatur, an qui promiſit rem exiguam cum Iuramento, vt v.g. dare alteri vnum pomum, vel nummum pro eleemoſyna, vel caſtigare prolẽ, vel inter vendendum nolle ſe minori pretio vendere, vel nolle primum locum occupare, aut præcedere in ingreſſu portæ, &c. an inquam ſub graui peccato teneatur hæc ſervare? Vbi ſpeculatiuè quidem, videtur quod ſic, quia verè adductus eſt Deus, vt teſtis, quod ſit facturus, ergò ſi ſine cauſa non facit quantum in ſe eſt, facit Deum teſtem falſum. *Caiet. Valent. Toled. lib. 4. cap. 21.* Nihilominus probabiliter alij tenent contrarium, vt *Sanch. v. Laym. ſup. cap. 14.*

3 Illud certum eſt; quòd ſi ex eo quòd iuraſti tantummodo parum aliquid non ſerves, non eſſe graue: v.g. ſi iuraſti te non bibiturum vinum, non peccas mortaliter parum bibendo. *Sanch. t. 1. lib. 4. cap. 12. num. 22.* quia tunc excuſat parvitas materiæ. Et ſic excuſantur, qui iurant ſeruare ſtatuta alicuius Capituli, Collegij Vniuerſitatis, &c. ſi poſteà parvum aliquod ſtatutum violent. Et idem dic de tabellionibus iuratis, & alijs Miniſtris iuſtitiæ; vt & de eo, qui ex ſumma, quam alteri ſe daturum iuraſſet, parum tantùm detraheret. *Nau. Suar. Sanch. v. Laym. Bon. p. 14.*

4 Obligaris probabiliter Iuramento promiſſorio, etſi extortum à te, ſit per iniuriam, ac metum: vt ſi oblitus vti æquivocatione, iuraſti prædonibus dare lytrum, vſurario vſuram. *Bec. 2. 2. quæſt. 89. &c. Negat tamen Azor, tract. 1. lib. 11 cap. 7. quæſt. 2.* in materia tamen matrimonij: quia matrimonium coactum metu cadente in conſtantem virum, nullum eſt, hinc etiam Iuramentum extortum de eo contrahendo, videtur relaxatum ipſo iure, ait *Cai. v. Periurium, Suar. cap. 9. Sanch. Bonac. p. 9.*

5 Obligaris item, etſi Iuramentum ſit errore, aut dolo extortum, ſi dolus, vel error verſetur tantũ circa circumſtantias accidentales, non magni momenti: nam ſi verſentur cir-

circà ſubſtantiam, vt v.g. ſi annulum te daturum alteri iures, putans eſſe ferreum, cum ſit aureus; vel circà circumſtantias magni momenti, quibus cognitis non iuraſſes, non obligaris, *vid. Sanch. lib. 3. cap. 11. num. 42. Suar. &c.*

6 Non inducit vllam obligationem, ſi iures rem malam, aut vanam, aut inutilem, aut vt habet *Cay.* indifferentem, quæ nec ex fine, nec circumſtantijs cohoneſtatur; quia Iuramentum non poteſt eſſe vinculum iniquitatis, aut vanarum rerũ, ac otioſarum, ad quas Deus non vult nos obligari, *Bon. & alij communiter. Vbi Nota ex Laym. ſup. cap. 6.* iuramentum non convaleſcere: etſi talis res illicita, & vana, poſteà mutatis circumſtantijs fiat honeſta, cũ iuxta *Regulam 18. iuris in 6.* non firmatur tractu temporis, quod initio non ſubſiſtit.

7 Nec obligaris implere, ſi quid iuraſti contra conſilia Euangelica, vt non ingredi Religionem, non dare eleemoſynam, &c. *Molin. Sanchez, Laym. lib. 4. t. 3. cap. 6.* Et licèt peccâris talia iurando, non tamen peccas non implendo, *vide Cay. verb. Periurium.*

8 Teneris implere, nec potes commutare in aliud opus melius, vt v.g Religionem, ſi aliquid iuraſti in vtilitatem, aut gratiam alicuius hominis, aut aliquorum; dummodò ſit honeſtum, & ſine peccato impleri poſsit. Vndè v.g. alumnus, qui iurauit ſe ſerviturum Principi, aut huic vel iſti Eccleſiæ, &c. non poteſt ingredi Religionẽ ſine relaxatione. Excipe tamen, ſi iuraſſes Titiæ eam ducere: nam eo caſu potes eâ relictâ ingredi Religionem: quia Iuramentum ſortitur naturam actûs, cui opponitur, promiſsioni autem matrimonij hæc tacita conditio ineſt, niſi ingrediar Religionem, *vide Layman, cap. 5. Bonacin. diſt. 4. quæſt. 1. part. 3.*

Reſp. 2. Iuramentum promiſſorium eandem habet conditionem, eodemque modo explicandum eſt, quo promiſsio, vel propoſitum cui eſt annexum. Ratio eſt, quia acceſſorium ſequitur principale, ideòque quandò non obligat promiſsio, nec obligat Iuramẽtum oppoſitum. *Leſſ. lib. 2. cap. 42. d. 2. Bon. d. 4. q. 1. part. 16. Trull. lib. 2. cap. 1. d. 27. Vnde reſolves.*

1 Titius qui cum Iuramento promiſsit nuptias Bertæ diuiti, ſanæ: virgini, bonæ famæ, &c. non tenetur ſtare Iuramento, poſtquam Berta incidit in paupertatem, infirmitatem, fornicationem, vel infamiam: quia promiſsio ipſa non obligat eo caſu.

2 Qui vrbanitatis causâ iurauit ſe antè alterum non ſeſſurum, bibiturum, vel ingreſſurum domum, &c. non peccat contrà Iuramentum ſi coactus ab altero priùs ſedeat, bibat, vel ingrediatur: tum quia promiſsio illa, vel propoſitum habet tacitam conditionem adiunctam (niſi me coegeris) quâ ſublatâ non obligat, & conſequenter, nec Iuramentum; tum quia relaxatur ab al-

Digitized by Google

tero cedente iuri ſuo, *Bon.loc.citat. Sanch.Leſſ Trullench.*

3 Qui iurauit ſe ſervaturum decreta, & regulas, vel ſtatuta alicuius Congregationis, Vniverſitatis, vel Capituli, tantum tenetur ſervare ea, quæ ſunt in vigore, & quatenus ſunt in vſu, vel ſeruantur à maiore parte Capituli, niſi tamen aliud conſtet de mente Iurantis, vel hic voluerit ſe ad illa independenter à ſtatutis obligare. Ratio patet, quia promiſsio ipſa non aliter obligat. *Trull.loc.cit. Azor, Leſſ. Dian. part. 2. tract. 6. in R. 39.*

4 Qui iurauit ſe ſervaturum ſecretum, non peccat contrà Iuramentum illud detegendo, quando non poteſt illud celare abſque graui ſuo, vel alterius damno: quia ipſa promiſsio ſecreti non videtur obligare, niſi hâc conditione (ſi non noceat) *Sylv. Bon. Sanch. Trull. loc. cit.*

5 Qui iurauit Iudici ſe dicturum quæ nouit, non tenetur revelare occulta. Ratio patet *Leſſ. Bon. Trull. loc. cit.*

6 Qui iurauit ſe ſoluturum debitum intra menſem, non tenetur intra illum vi Iuramenti ſolvere, ſi à creditore terminus ſolutionis prorogetur: quia cum hic cedat iuri ſuo, ceſſat obligatio promiſsionis, & conſequenter Iuramenti.

Azor, Bon. Trall. loc. cit. num. 18.

DUBIUM VI.

Quibus caſibus excuſetur ab impletione, qui in promiſſorio Iuramento obligationem contraxit?

RESp. Tales caſus præter ea, quę ex Superioribus colliguntur, à *Toled. & Cayet.* receſentur illi. 1. Si quod bonum erat tempore Iuramẽti, propter circumſtantias poſteà fiat illicitum, vel vanum, vel impeditivum maioris boni, vel melius ſit omitti quàm impleri. *Sanch. cap. 15.* 2. Si Iuramentum mutes in opus aliud apertè meliùs, & Deo gratius: id enim quiſque per ſe poteſt, vt habet *Toled. cap. 23.* Excipe tamen ſemper, ſi quid in hominis commodum iuraſſes: nec enim Deus illum vult defrandari. 3. Si notabiliter mutetur ſtatus rei; vt ſi v.g. iuraſſes aliquem punire iuſtâ punitione, is autem ſupplex veniam peteret: & ageret pœnitentiam, poſſes ei ſine periurio condonare: quia Iuramentum obligabat ſervato eodem ſtatu, in quo non pœniteret. *Laym. cap. 9.*

4 Si res iurata facta ſit inutilis ad intentum, maximè, ſi magis illius deſtructiva; vt ſi v.g. ex correctione impœnitentis filij notaretur is magis deſtruendus, quàm emendandus; aut ſi turbanda familia, ſecuturæ rixæ cum vxore, & ſic præſtet non corrigere. *Regin. lib. 18. cap. 56. Bon. loc. cit part. 14.*

5 Si ita ferant conditiones illæ, quas in quovis promiſſorio Iuramento, tacitè ſubintelligi, natura,

&

Digitized by Google

& DD. docent. Tales autem ſunt, *vt Laym.dicit,ſup.cap.9.* 1. Si potero. 2. Salvo iure Superioris. 3. Niſi res notabiliter mutetur. 4. Niſi obligatio tollatur. De quo ſequens dubium.

DUBIUM VII.

Quomodo obligatio Iuramenti tollatur per irritationem, diſpenſationem, commutationem, & remiſsionem?

RESp. De hoc ex conditionibus iam poſitis, & poteſtate Superiorum in ſuos, ac ſuorum vota, à *Laym.hic, cap.* 11. *& alijs communiter* hæc traduntur.

1 Quod ſpectat ad irritationem: irritare, & annulare poteſt Iuramentum omnis is Superior, maritus, aut dominus, qui, & quomodò irritare poteſt ſuorum vota. *Sanch. cap.* 19. *num.* 7. *Suar. Azor, Fil. lib.* 25. *cap.* 9. *quæſt.* 9. *part.* 17. *d.* 6. *vide cap.ſeq.*

2 Poſſunt, & ijdem irritare Iuramenta, promiſſoria, facta in gratiam hominis, quotieſcumque ipſam promiſsionem, ſeu contractum infirmare ijs conceſſum eſt.

3 Quoad diſpenſationem: quicumque habet poteſtatem ordinariam, vel delegatam, vel privilegium diſponendi in votis, poteſt in ijſdem diſpenſare, etiamſi iurata ſint.

4 Quoad commutationem, eadem eſt ratio, quæ de diſpenſatione.

5 Quod attinet ad remiſsionem, ſiue relaxationem: Iuramentum factum in fauorem hominis non poteſt relaxari, niſi ab eo, cui factum eſt; aut cui is, & promiſſa materia ſubiecta eſt.

6 Et is quidem poteſt remittere, etſi talis fauor ei iuratus eſſet propter Deum: v. g. ſi quis propter Deum iuraſſet pauperculæ eam ducere, poteſt ipſa Iuramentum illud relaxare, *vt habet Nauar. & alij* contra *Sot. & Sylv.* quia licèt Iuramentum principaliter factum ſit propter Deum, quia tamen executio eſt in fauorem hominis, ab hominis, etiã voluntate dependet.

7 An etiam ciuilis poteſtas relaxare poſsit Iuramenta ſuorũ ſubditorum in temporalibus, quando iuſta cauſa ſubeſt: verb. gr. quia metu, vel per aliam iniuriam extorta ſunt, controvertitur. Alij negant, alij aiunt apud *Laym.* Probabile eſt, *quod docet Sanch. lib.* 3. *cap.* 12. *cum Suar.* non poſſe relaxare directè, ſicut poteſtas Eccleſiaſtica, quando diſpenſat; ſed tantùm indirectè: v.g. ratione materiæ, vel ſupplendo vicem eius, cui iuratum eſt, & qui remittere debebat. Plura ad forum externum ſpectantia circà Iuramentum. *Vide apud Laym. ſup. cap.* 11. *Bonacin. loc.cit.*

Digitized by Google

CAPUT III.

DE VOTO.

DUBIUM I.

Quid ſit Votum, & quotuplex?

RESpond. 1. Eſt promiſsio facta Deo, deliberatè, de bono poſsibili & meliori. *D. Thom.* 2. 2. *quæſt.* 88. *vid. Sanch. & Laym. lib.* 4. *tr.* 4. Vnde patet, quòd Votum ſit actus latriæ ſoli Deo debitus. Quare dum vouemus quiddam Sãctis, ſenſus eſt, voueri ea Deo in honorẽ ſimul Sanctorum; ſicut Templa, & Altaria ædificamus Deo in eorundem honorem. Porrò ex ſingulis particulis datæ definitionis multi caſus reſolvuntur: quos vt vitetur confuſio, & conſulatur memoriæ, ſeparatis dubijs proponam.

Reſp. 2. Diuiditur Votum. 1. In abſolutum, & conditionatum. Illud eſt, quod fit ſine vlla conditione, vt, voueo eleemoſynam hoc autem, quod fit cum conditione, ita vt niſi hac poſitâ non exurgat obligatio; vt, voueo eleemoſynam, ſi ſanitati reſtituar, vel (quod dicitur pœnale) voueo facere diſciplinam, ſi hoc fecero. 2. In ſolemne, & ſimplex. Illud eſt, quod vt tale acceptatur ab Eccleſia, & ſunt hæc duo: Votum caſtitatis, quod maioribus Ordinibus annexum eſt, & Votum profeſsionis Religioſæ. Simplex autem Votum eſt, omne aliud, quod talem ſolemnitatem non habet. Vbi ſciendum, quòd Votum ſolemne reddat perſonam iure inhabilem ad contractus, vel actus contra Votum, vt ad matrimoniũ, vel dominium bonorum habendum. *Vide infrà lib.* 4. *cap.* 1. *in tract. de ſtatu Relig.* Simplex autem tale Votum: v. gr. caſtitatis (excipio, quod in Societ. Ieſu emittitur poſt Nouitiatum) aut ingrediendæ Religionis, etſi reddat contractum: v. g. matrimonij illicitum, non tamen invalidum. *Vide infr. lib.* 6. *de matrimonio.* 3. In reale, & perſonale. Illud eſt, cùm pecunia, vel alia res externa pretio æſtimabilis promittitur, vt calix, eleemoſyna: hoc autem, cùm aliqua hominis actio, vel ceſſatio ab actione promittitur, vt Votum ieiunij, peregrinationis, abſtinentiæ à luſu. His aliqui adiungunt mixtum ex vtroque, vt ſi voueas peregrinationem cũ oblatione alicuius rei. *Vide Leſſ. lib.* 2. *cap.* 40.

DUBIUM II.

Quæ requiratur Voti deliberatio, & intentio?

RESp. Cùm Voti obligatio ſit grauiſsima, requiritur intentio, deliberatio, & libertas perfecta, quâ quis liberè, & directè in ſe voluerit promittere, cùm animo ſe obligandi. *Ita DD. communiter Leſſ. Bonac. d.* 4. *quæſt.* 2. *part.* 1. *Vndè reſolves.*

1 Ætas, & vſus rationis ad vouendum ea ſufficit, quæ ſatis eſt ad

pec-

peccatum mortale, perfecto actu humano, & directo in ſe volitum. Excipe tamen Votum ſolemne Religionis, quod invalidum eſt ante certam ætatem.

2 Non obligat Votum factum cũ ſemiplenâ anim adverſione, vel deliberatione: v.g. ex repentino animi motu, vel conſuetudine, linguâ mẽtem præveniente, vel ex calore iracundiæ rationis vſum auferente. *Azor, Sanch. Trull.lib.2. cap.2. d.1.* Vbi notat, non eſſe ſufficiens indicium, quód defuerit perfecta ratio, vel deliberatio, ſi vouentem facto Voto mox pœniteat: item motum iræ, rarò, & vix vnquam impedire vſum rationis.

3 Quòd ſi is qui ſcit ſe vouiſſe, dubitet an cum ſufficienti deliberatione, & vſu rationis, ob defectum ætatis, ſi quidem vóuit antè ſeptennium, Votum non obligat; niſi conſtet de ſufficienti rationis vſu, quia eum ius in tali non præſumit; & poſſeſsio ſtat pro libertate. Si verò poſt ſeptennium vouit, obligat; quia poſſeſsio eſt pro Voto, cum preſumatur vſus rationis, niſi conſtet oppoſitum. Si denique dubitet, vtrùm antè, an poſt ſeptennium vouerit teneri Voto vult. *Sanch. & Palaus*: *negat Diana, &c.*

4 Vóta facta in ebrietate, etiam anté prævisâ, & ſic volitâ in cauſa, non ſunt valida, cùm non ſint volita in ſe ipſis, & directè: bonum autem non conſurgat niſi ex integra cauſa, quamvis ad peccatum ſatis ſit voluntarium indirectè, & in cauſa. *Laym.lib.4.tr.4.cap.1.num.4.*

5 Vota facta in metu, non incuſſo ad hoc ipſum, vt Votum extorqueretur, valida ſunt, quia ſunt ſimpliciter volũtaria, & deliberata: facta autem in metu iniuſtè incuſſo ad ipſum Votum extorquendum, invalida ſunt *ex communi*, non quia non ſint voluntaria, ſed quia vel ius ea irritat, vel Deus non acceptat, ne det vim iniuſtæ coactioni, idque, ſiue metus ſit grauis, ſiue leuis; dummodò quis formaliter ex ſolo tali metu voueat. *Suar. de Voto, lib.1. cap.8. Sanch. Fil. t.26. cap.1.*

6 Quoad Vota emiſſa ex errore, ſi error fuerit circà ſubſtantiam materiæ promiſſę, vel circà conditionem ſubſtantialem, vel circà finem, ſiue rationem formalem, ac motivum vouendi, Votum nullum eſt, vt v.g. 1. Circà ſubſtantiam, ſi quis voueret certum aliquem ſuum Calicem, quem putat argenteum, cùm ſit aureus, vel ſe ingreſſurum certum Monaſterium, putans eſſe Ordinis Sancti Benedicti, cùm ſit Carthuſianorum. 2. Circà conditionem ſubſtantialem, ſi quis: v.gr. vóueret ſe ingreſſurum Monaſteriũ, vbi putaret Religioſam diſciplinã, & eſſentialia Religionis ſervari accuratè, & tamen non ita eſſet: vel ſi voueret peregrinationem ad limina Apoſtolorum, putans tantùm diſtare centum milliaribus, cùm tamen diſtarent trecetis. 3. Circà cauſam finalem, ſi quis v.g. vouerit aliquid in gratiarum actionẽ, pro ſanitate parenti redditâ, & is reipsâ non fuiſ-

Digitized by Google

fuiſſet ægrotus, vel eſſet mortuus. Et ratio nullitatis talium Votorum eſt: quia hîc deficit liber conſenſus, qui non fertur in incognitum, & nihil eſt, tàm contrarium conſenſui, quàm error, *Fil.t.25.cap.1.*

7 Vota quæ emittuntur poſt Nouiciatum, in quocumque approbato Ordine, inſtar matrimonij carnalis, non ſunt irrita ob vllum errorem, niſi ſolùm ſubſtantialem circà ſubſtantiam.

8 Si error circà conditionem ſubſtantialem ſit de re parvi momẽti, non redditur Votum irritum, vt ſi iter peregrinationis, quàm quis vouit, ſi paulò longius, quàm putabatur, quia parum reputatur pro nihilo. Item, ſi error ſit tantùm circà cauſam impulſivam, valet Votum: quia illa eſt tantùm cauſa ſecundaria, quâ ſepoſitâ actus eſt ſufficienter voluntarius ſecundùm ſubſtantiam. Neque talis error in cœteris contractibus actum vitiat: v.g. vouit aliquis peregrinationem Romam ſtudio colendi Deum, & ſimul etiam habuit cauſam ſecundariam impulſivam, vt inviſeret fratrem, quem putavit eſſe Romæ, quem etſi intelligat deinde iſtic non eſſe, non ideò deſinit obligari Voto. Et ex his patet, quomodo intelligendum ſit, quod dici ſolet Vota, non obligare vltra intentionem vouentis. *Sanch. lib.4.cap.2. Leſſ. lib.2.cap.40.d.2.*

9 Ad Votum non ſufficit nudum propoſitum, licèt firmiſsimum: quia qui tantum propoſuit, non tenetur ſub peccato præſtare: quia autem promiſit, obligatur ſub peccato, & niſi preſtet, agit contra Fidem Deo datam. *Bon. part.1. Laym. loc. cit.*

10 Ad Votum aliquando ſufficit promiſsio implicita, vt patet in ſuſceptione Ordinum Sacrorum, vbi licèt nõ dicatur voueo, vel promitto caſtitatem, Votum tamen hoc fit implicitè, hoc ipſo quòd ſciens Eccleſiam annexuiſſe ijs Ordinibus iſtud Votum, eos ſuſcipis. An verò, ſi quis planè id ignoraret, adhuc cenſeretur vouere ex implicita intentione, dubium eſt. Aliqui aiunt, aliqui probabilius negant; dicuntque talem teneri ad caſtitatem, non ex Voto, ſed ex Eccleſiæ præcepto. *Sanch. de matr. lib.2. d.27. num.11. Bon. quæſt.2. part.1.*

11 Si quis haberet intentionẽ promittendi quidem, ſed tamen ſe non obligandi, nullum eſſet Votum, *ſecundùm Nauar. Sylv. Sanch. num. 27. Leſſ. lib.2. cap.40. d.1. num.6. Bon. & alios* contra *Cayet.* quia talis non vult vouere, cùm apponat, conditionem contra ſubſtantiam actûs. Vndè *Lugo d.23. de iuſt. ſect.1. & alij* contendunt talem non poſſe dici promittere. Verùm videtur eſſe quæſtio de nomine. Si verò haberet animum vouendi, & ſe obligandi, non tamen implendi; tunc etiam grauiter peccaret, & Votum eſſet validum. *Sanchez, Filiuc. Bonac. part.1. num.14. Laym, &c.*

DU-

Digitized by Google

DUBIUM III.

Quæ requiratur materia Voti?

RESP. Ea debet eſſe poſsibilis (cum impoſsibile, nec efficaciter intendi poſsit, nec ad illud ſit obligatio) & non ſolum bona, ſed etiam melior, quàm oppoſitum, ſiue eius omiſsio: quippè finis intrinſecus Voti eſt honorare per hoc Deum: id autem non poteſt fieri, niſi offeratur illi aliquid gratum: gratum autem eſſe, non poſsit, vt quis obligetur ad relinquendum id, quod eſt melius. *Sanch. lib.9. cap.7. Laym. Nauar. &c. Vndè reſolves.*

1 Invalidum eſt Votum nunquam peccandi venialiter, cùm id moraliter, & ordinariè ſit impoſsibile. Aliqui tamen volunt, ſic vouentem teneri iſto voto ad vitanda mortalia, & venialia grauiora, de quo *Scholaſtici Nauar. cap.12. num. 65. Suar. lib.2. cap.3. Sanch. de matr. l.9. d.35.*

2 Invalidum eſt Votum de re vana, vel inutili, vel indifferente, niſi ex circumſtantijs, aut fine fiat bona; quia Deo diſplicet ſtulta promiſsio, & hinc eam non acceptat, ac peccat venialiter talia vouens, vt v.g. ſi quis decidens ex equo voueat non ampliùs equum aſcendere. *Nauarr. cap.12. Sanch. 4. Moral. cap.7.*

3 Invalidum eſt vouere mala, & qui vouet mortale, peccat mortaliter; qui autem veniale, eum venialiter tantùm peccare dicunt *Sà, Sylv. &c. v. Iuramentum*, licèt mortaliter peccare velit, *Cai. v. Votum, & Leſſ. lib.2. cap.4. d.5.* quod videtur probabilius.

4 Invalidum eſt Votum, cui adiungitur finis, vel alia circumſtãtia mala, tenens ſe ex parte rei Votę, vt v.g. vouet quis eleemoſynam ad obtinendam vanam gloriam, aut impetrandum per eam victoriam iniuſtam, fœlicem ſucceſſum furti, adulterij, &c. aut in gratiarum actionem pro ſucceſſu talis peccati: quia datio eleemoſynæ in talem finem, eſt actio blaſphema quaſi Deus peccata promoueat, ideòque non poteſt eſſe materia voti. *Caiet. Nauar. cap.12. Sanch. cap.6. Laym. lib.4. tr. 4. cap.2. num.6. Fil. t.26. cap.5.*

5 Validum autem eſt, etſi ei adiungatur finis, vel alia circũſtantia mala, tenens ſe tantùm ex parte vouentis, vt v.gr. ſi quis ex vana gloria aut ex ira erga importunum, mendicum, voueat ei dare eleemoſynam: quia tunc res iſta bona eſt, quàm vouet, licèt ipſe voueat malè, & cum peccato. *Ibid.*

6 Validum item eſt Votum factum ex affectu, ergà rem bonam, vt bona eſt: etſi coniuncta cum cauſa mala: vt ſi quis voueret eleemoſynã, ſi ex duello euaſerit ſalvus, ſi non capiatur in furto, ſi filius ſibi naſcatur ex adulterio, quod parat, &c. Licèt enim duellum, furtum, adulterium velle, malum ſit tamen his poſitis non lædi, non infamari, prolem gigni, mala non ſunt, ſed Dei dona: & Votum non cadit ſuper iſta mala, ſed ſuper hæc bona con-

Digitized by Google

conſiderata (vt ſuppono) quatenus in ſe bona ſunt. *Nauar. Laym. loc. cit.*

7 Invalidum eſt, & veniale peccatum, vouere bonum, quod eſt impeditivum boni maioris, vt præſertim ſunt Vota contra conſilia Euãgelica: vt v.g. manere in ſæculo, ducere vxorem, ire ad militiam, facere mercaturam. *Nauarr. num. 29. Suar. Filiuc. cap. 1. quæſt. 7. num. 58. Sanch. &c.*

8 Si tamen aliquod bonum per ſe, & abſolutè minus, fieret per accidens maius bonum, tunc talia vouere valet: vt v.g. ſi quis videret ſuſceptionem Ordinum ſibi damnoſam. *Vide Bon. part. 1.*

9 Matrimonium ordinariè invalidè vouetur, quia ordinariè melior eſt cœlibatus. Dixi *ordinariè*; quia validè vouetur. 1. Si quis ad hoc obligetur, vt, quia ſine iniuria, aut graui infamatione ſponſæ, vel liberorum ex ea conceptorum, à ſponſalibus non poteſt recedere. 2. Si id Reipub. valdè vtile futurum exiſtimetur, vt, quia v. g. ex eo ſperatur pax inter Principes, converſio Hæreticorum, regni tranquillitas. 3. Si quis ob fragilitatem, & inveteratam conſuetudinẽ peccandi, adeò ſit pronus ad lapſum, vt prudentes iudicent conſultum ei eſſe, vt nubat, in quo tamen vltimo *Laym. & alij* diſſentiunt. *Vide Bon. loc. cit. Fil. num. 6. Nauar. Suar. loc. cit. Laym. num. 12.*

***

(*)

DUBIUM IV.

Quæ, & quanta ſit obligatio Voti?

RESP. Tanta eſt, quantum, tum quantitas materiæ permittit, tum intentio vouentis, quâ ſe vel multùm, vel parum, vel abſolutè, vel cum certa conditione, reſtrictione temporis, qualitatis, obligare vult, deſignat: ita vt etſi obligatio Voti ſit iuris naturalis, vis tamen eius pendeat à volũtate; & facto hominis tamquam prævia conditione, vt tãtùm, vel tantùm obliget. *Ita communi. vid. Laym. cap. 3. Bonac. part. 5. Vndè reſolves.*

1 In materia leui nemo obligatur ſub mortali, quia materia id non permittit. *Nauar. num. 40. Sanchez lib. 4. cap. 12. Laym. loc. cit.* v.g. vouiſti recitare quotidiè (Salve Regina) omittendo ſemel, iterumque, non peccas mortaliter, quia materia eſt parva. *Sanch. lib. 4. cap. 12. Laym. loc. cit. Azor, lib. 21. cap. 15.* Imô etſi toto anno omittas, eſſe tantùm veniale, eò quòd materiæ iſtæ parvæ non coaleſcant in vnam, probabiliter docent, *Dian. tom. 5. miſc. num. 24. ex Sot. Arag. & Tann. 22. d. 4. dub. 3.* contra *Valent. &c.*

2 In materia graui, etſi quis poſsit ſe obligare tantùm leuiter, communiter tamen cenſetur ſe voluiſſe obligare grauiter, niſi aliundè conſtet. Vndè violans tale Votum, peccat grauiter ex genere ſuo. *Vide ibid.*

3 Qui poſtquam graui Voto ſe

Digitized by Google

ſe obſtrinxit, ſeriò deindè dolet, quòd fecerit, non peccat grauiter, modò retineat animum implendi. *Vide Sà, v. Votum.*

4 Qui violat Votum de re iam antè præcepta: v g. qui poſt Votum caſtitatis fornicatur, debet in confeſsione addere, quod Votum id habeat, aut quod Ordines acceperit, ſi Confeſſarius neſciat: quia duplex tunc eſt malitia peccati, *Suar. cap. 6. Leſſ. d. 7. Sanch. cap. 5. Filiuc. cap. 2. quæſt. 7.*

5 Alieno Voto nemo obligatur ex vi illius Voti. Vndè ſi qui Canones videntur indicare filium à patre Religioni deuotum teneri eam profiteri, intelligendi ſunt, ſi filius Votum patris ſemel ratificauerit. *Suar. cap. 9. Sanch. Laym. cap. 3. num. 6.*

6 Cum hæres teneatur ſolvere Vota realia defuncti, non tenetur vi Voti, ſed ex iuſtitia; ſicuti tenetur alia illius debita, legata, &c. ſolvere. *Ibid.*

7 Eodem modò ſi communitas aliquid vouit, in quod poſteri non conſenſerunt, non tenetur id ſervare vi Voti, ſed interdum ratione pacti, ſtatuti, vel longæ conſuetudinis. *Vide Laym. hic cap. 3.*

8 Cùm quis vouet factum alterius, ſenſus eſt, ſe curaturum id eo modò, quo licitè poteſt, vt v. g. rogando, perſuadendo, vel etiam præcipiendo, ſi ſit Superior, vel etiam aliquando paciſcendo, & ſuppeditando ſumptus. Sic parens, qui filium devouit Religioni, ad nihil aliud tenetur, quàm vt conetur eam filio perſuadere: ſic qui Miſſas, vel peregrinationem alterius curandam, quando ſtipendium, ac ſumptus ei perſolvit, non tenetur alium ſubſtituere novis ſumptibus, ſi prior non præſtet, ad quod ſe obligauit, *Sanch. Laym. num. 7.*

9 Vota perſonalia non implentur niſi per vouentem: vndè qui vouit peregrinationem Romam: v.g. non ſatisfacit, ſi conducat alium: neque ad id tenetur, ſi ipſe non poſsit. *Ibid.*

10 Vota realia ſolvenda ſunt ex proprio: vndè qui nequit ex ſuo, non tenetur ab alio mendicare. Quòd ſi poſsit ex ſuo, & tamen alius, ſiue rogatus, ſiue ſponte pro ipſo velit ſolvere, id valet quia tunc quod alter dat, fit ipſius; non autem actio alterius perſonæ poteſt fieri alterius. *Vid. ibid.*

11 Vota conditionalia non obligant ceſſante conditione, etiamſi ipſe vouens cauſa fuerit, vt conditio non poneretur; dummodò id non impediuerit per dolum vim, aut malitiam, vt v. g. vouiſti peregrinationem, ſi eam Petrus approbet; deindè ſubmittis, qui perſuadeat, vt non approbet: illo igitur non approbante, non teneris. Imò etſi malitiosè per fraudem dolum, &c. impediueris, adhuc probabile eſt te Voto non teneri, vt habet *Layman cap. 6. ex Suar. & aliis.* Interim Laym. rectè hic advertendum monet ad intentionem vouentis; vt v. g. ſi filius vouit ſe ingreſſurum Re-

Religionem, niſi pater contradixerit, videtur eius intentio fuiſſe, niſi contradixerit ex ſe, ſuâ ſponte ſibi relictus, &c.

12 Qui vovit rem certam, & determinatam: v.g. hunc calicem, ſi ea res pereat, nõ tenetur ad alium; cùm id non ſoleat intendi: ſi autem eam rem vendiderit, probabiliùs videtur eſſe, teneri dare pecuniam, quam accepit: quia qui vovet rem, cenſetur promittere omnem eius vtilitatem.

13 Qui vovit aliquid faciendum certo tẽpore, vt ieiunare hoc, vel iſto die; illo tranſacto, ſive cum culpâ, ſive ſine culpa eius, ad nihil tenetur & neque, ſi prævideri timpedimentum eo tempore ſuperventurum, tenebatur prævenire, cùm hæc non ſoleat intentio voventis eſſe, *Suar. Navarr. lib. 1.* vide *Bonacin. p. 5.*

14 Qui vovit aliquid ſine certo tempore: v.g. peregrinationem, tantùm tenetur implere, cùm commodè primùm poteſt: quia ſic moraliter quiſque cenſetur intelligere ſuam promiſsionem, vt habitâ commoditate non nimis diu differat, quamuis minor cauſa ſufficiat ad differendum, quàm ad omittendum, *Fill. cap. 4. quæſt. 10. Suar. Laym. cap. 3. Bon. &c.*

15 Qui vouit aliquid ſine certo loco: v.g. ingredi Religionem S. Benedicti, ſatisfacit intrando quodcumque Monaſterium illius Ordinis, in quo ſeruentur ſubſtantialia regulæ. Neque tenetur pro admiſſione peragrare Prouinciam, ſed ſatis eſt adire loca aliquot non nimis diſsita. Et ſatisfecit voto, ſi poſtquam ingreſſus eſt, remittatur, aut egrediatur (ſaltem cum iuſtâ cauſa, qualis eſt: v.g. grauis, ac diuturna triſtitia, & anxietas, ſiue ex natura ipſa, ſiue aliũdè nata *Eſcob. ex Sanch. t. 1. lib. 4. cap. 16. num.* 100.) antè profeſsionem *Vid. Trull. lib. 2. cap. 2. d. 20. num. 7. & 8.*

16 Qui vouit aliquid ſine certa qualitate: v.g. Religionem in genere, poteſt ingredi quamcumque, etiam laxiorem, modò ſerventur eſſentialia, & ſit approbata. Similiter, ſi quis vouit triticum, &c. non tenetur dare optimum quod habet, ſed ſatis eſt, (loquendo de obligatione præcisè) vt det quod non ſit planè ineptum.

17 Qui vouit aliquid ſine certa quantitate: v.g. eleemoſynam, pecuniam, frumentum, &c. ſatisfacit dando quantum voluerit, modò non tàm parum, vt videatur potiùs irridere ſuum votum, quàm implere. Ratio horum omnium petitur ex intentione vouentis, quâ nemo cenſetur ſe obligare, niſi ad id quod commodè poteſt, & communiter eſt decens. *Suar. Sanch. lib. 4. cap.* 13.

18 In dubio de mente vouentis, debet fieri interpretatio ſecundùm verborum, quibus vſus eſt, proprietatem, vel potiùs communem, & vſitatam acceptionem, *Fill. t. 26. cap. 2. Laym. cap. 3.*

19 Qui vouit, ſi ludat folijs, dare decem dupliones, tenetur ſecundùm

Digitized by Google

dùm *Sanch.* dare toties decem, quoties ludit; quia pœna eſt actui acceſſoria. Videtur tamen negare, *Laym. lib.* 4. *tract.* 4 *cap.* 5. *num.* 4. *Vid. Trull. Dian. p.* 5. *t.* 9. *Reſ.* 60.

DUBIUM V.

Quot modis tollatur obligatio voti?

RESp. Dupliciter tolli poteſt. 1. Nullius auctoritate interueniente: idque vel materiæ mutatione: vt ſi materia antè honeſta fiat turpis, indifferens, vel impeditiua maioris boni, ratione nouæ circumſtantiæ, vel prohibitionis: vel ſi fiat impoſsibilis, abſolutè, aut moraliter; vel deſitione conditionis, à qua pendebat. 2. Interuentu auctoritatis humanæ: idque tripliciter, irritatione, commutatione, vel diſpenſatione, de quibus ſequentibus dubijs. Eſt communis, *Sanch. lib.* 4. *cap.* 24. *Leſſ. lib.* 2. *cap.* 40. *Suar. Fill. tract.* 26. *cap.* 8 *Vnde reſolves.*

1 Etſi tuâ culpâ materia facta ſit impoſsibilis, inutilis, &c. tamen poſtquam iam talis facta eſt, ceſſat obligatio, & ſufficit pœnitere de culpa.

2 Si concurrat obligatio duorum votorum incompoſsibilium, implendum eſt id, quod eſt præſtantius, & Deo gratius; alterum ceſſat. Quòd ſi verò ſit æquale, aut neſcias, vtrum ſit melius, implendum eſt quod priùs vouiſti, & ruit poſteriùs: ſi & hoc neſcis, libera eſt electio. *Vid. Trull. lib.* 2. *cap.* 2. *d.* 9.

3 Si materia voti fiat impoſsibilis quoad partem tantùm, tunc ſi commodè talis materia diuidi non poteſt, aut non ſolet, ad nihil teneris: v.g. vouiſti ædificare templum, ſi totum non potes, non teneris ad partem.

4 Si verò diuidi commodè poteſt, & ſolet, manet obligatio ad illam partem quam potes: vt v.g. 1. Qui non poteſt ieiunare totâ hebdomadâ, poteſt autem aliquot diebus, ad hoc tenetur. 2. Qui matrimonium contraxit, & conſummauit poſt votum caſtitatis, tenetur non petere debitum; cùm eatenùs votum adhuc ſit poſsibile (reddere enim debet,) *Vid. Bon. p.* 7. §. 1.

5 Quod ſi votum diuidi quidem poſsit, ſed vnum in eo ſit principale, reliqua verò acceſſoria tantùm, non per ſe ſeorſim intenta, ſed dependenter à priori, tamquam illius appendices, & modi; tunc ſi principale fiat impoſsibile, ruit etiam obligatio acceſſorij, non autem contrà; vt v.g. vouiſti peregrinationem Romam in cilicio, & ibi certi aliquid offerre; ſi peregrinatio impoſsibilis fiat, non teneris cilicium ferre, & oblationem mittere. *Vid. Sanch. lib.* 4. *cap.* 10. *Bon. d.* 4. *quæſt.* 2. *p.* 4. §. 4. *Trull. l.* 2. *cap.* 1. *d.* 10.

Digitized by Google

DUBIUM VI.

De voti irritatione.

ARTICULUS I.

An, & quomodo tollatur obligatio voti per directam irritationem?

RESp. Cùm non debeat violari cuiuſquam dominium, ac quilibet Dominus poſsit vti ſuâ libertate, hinc ſi poteſtati dominatiuæ alterius ſit ſubiecta alicuius voluntas poteſt is ſubditi iſtius omnia vota, qualiacumque ſint, ad ſuum libitum, ſine vlla cauſa, validè irritare directè, hoc eſt, poteſt velle, & pronuntiare, vt illa vota nulla ſint, itavt nullo etiam caſu obligatio poſteà reuiuiſcat (etſi peccent, ſi abſque cauſa irritent, vt docet. *Leſſ. lib. 2. cap. 40. num. 75. Nauarr. Suar. Fill.*) Porrò hoc ius prouenit ex iure poſitiuo, quo datur alicui legitima poteſtas dominatiua in voluntatem alterius. *Ita communiter DD. vid. Sanch. lib. 4. cap. 24. num. 30. & 31. Vndè reſolves.*

1 Quiuis pater, & in eius defectu, avus paternus, tutor, imô etiam mater, non tantùm ſi tutrix ſit, ſed etiam in priorum defectu; & ſecundùm quoſdam, reliquis deficientibus, etiam magiſter, vel herus, *vt Suar. Leſſ. d. 10. num. 78. contra Sanch.* poteſt directè irritare vota liberorum impuberum, vt colligitur ex *cap. Mulier. 32. quæſt. 2. cap. 1. & 2. 20. 1. & cap. Si quis de reg.* Impubertas autem ſecundùm iura finitur in maſculis, anno decimoquarto completo: in fœminis duodecimo completo, à die natiuitatis computando; vt *Sanch. loc. cit. Vid. Laym. t. 4. cap. 2. Bon. diſp. 4. quæſt. 2. p. 6. §. 2.*

2 Vota Religioſorum (non tamen Nouitiorum) etiam ſub prædeceſſoribus emiſſa, irritare poſſunt directè prçter Papam, Abbates, Guardiani, Priores, & Rectores, ac probabiliter etiam Abbatiſſæ, vt habet *Suar. l. 6. de Voto, cap. 7. num. 19. Reg. l. 18. num. 342. Fill. Bon. loc cit. num. 26.* Excipitur tamen votum tranſeundi ad Religionem ſtrictiorem, *Vide Binsfeld. 3. part. Ench. cap. 9. Leſſ. num. 75. Sanch. cap. 24. num. 30. Bon. lib. 5.*

3 Idem poteſt, ſecundùm *Sanch. lib. 9. de matr. d. 39.* maritus reſpectu votorum vxoris: licèt probabiliùs id alij limitent ad ea vota, quæ mariti iuri præiudicant, *Laym. hic cap. 7. Fill. tract. 26. cap. 8. quæſt. 8. Leſſ. d. 30. num. 83. & d. 15.*

4 Qui ſemel votum irritauit, ſi poſteà nolit, non ideò reualidatur vt vult. *S. V. Irritatio voti.*

5 Nullus ſupradictorum poteſt directè irritare vota emiſſa ante ſubiectionem: v. g. ante matrimonium, facta verò intra tempus ſubiectionis, de re implenda poſt tempus ſubiectionis: v. g. in pubertate, vel poſt obitum mariti, poſſunt irritari. *Bon. loc. cit.*

6 Votum, de quo dubium eſt vtrum emiſeris tempore libertatis, an

an ſubiectionis, non poſſe irritare Superiorem, docet *Salas lib. 2. quæſt. 21. & Caram. lib. 3. cap. 1. d. 1.* Sed contrarium tenent *Suar. Sanchez, Bonac. &c. cum Bard. d. 6. cap. 1. §. 28.*

7 Facta tempore ſubiectionis, poſſunt adhuc iritari poſt illud: v. g. quando filius iam eſt pubes. Quod verum eſt, etſi in pubertete ea ratificaſſet, putans ex errore eſſe firma: ſecùs tamen, ſi infirma eſſe nouiſſet, & independenter à prioribus ratificaſſet. *Vide Leſſ. lib. 2. cap. 40. dub. 10.*

8 Supradicti poſſunt revocare, ac directè irritare Vota, etſi ſemel ea ratificauerint; quia non priuârunt ſe dominio, & poteſtate ſuá. *Vide Suar. de Voto, lib. 6. cap. 6.* Quod ſi tamen id ſine cauſa fiat, erit ſecundùm quoſdam peccatum mortale: licèt probabiliùs id negent. *Suar. loc. cit. cap. 4. & Laym. hic.*

9 Prælatus poteſt irritare Votum ſubditi à prædeceſſore æquali, vel inferiore confirmatum, non tamen à Superiore. *Vid. de his Bon. loc. cit. §. 3. Laym. cap. 7.*

ARTICULUS II.

Quis Vota indirectè poſsit irritare?

RESpond. Si alicui, non quidem voluntas vouentis, ſed Voti materia ſit ſubiecta, itavt in hanc ius habeat, is tale Votum poteſt irritare, irritatione indirectâ; hoc eſt, eius obligationem ſuſpendere, in quantum ſuo iuri præiudicatur: idque ex lege naturæ docente, quód nemo poſsit alteri promittere aliquid in præiudicium tertij. *S. Thom. in 4. d. 38. Suar. Leſſ. &c. locis cit. Vndè reſolves.*

1 Sic irritare poſſunt, præter ſuprà nominatos, mater reſpectu filiorum puberum, quamdiu manent in domo paterna, nec ſunt emancipati: item tutor puberis, vſque ad annum vigeſimum quintum in ijs quæ eorum poteſtati officiunt. *Laym. cap. 7.*

2 Idem poteſt vxor reſpectu mariti: v. g. ſi is vouerit longiorem peregrinationem, habitare alibi, cubare ſeorſim, quæ derogant vitæ ſociali, & ſui dominij, quod habet in corpus mariti. *Leſſ. num. 83. Filiuc. num. 273.*

3 Item dominus, & domina reſpectu famulorum; vt ſi ij vouerint ieiunium, quo fierent inepti ad obſequia domini: quale Votum non eſt caſtitatis, vel breuis orationis, *Leſſ. cap. 86.*

4 Item, non tantùm Pontifex reſpectu omniū fidelium, ſed etiam Epiſcopi, & Principes reſpectu ſubditorum; quando materia illis præiudicat. Denique Superiores reſpectu Nouitiorum, in ijs quæ impediunt Nouitiatûs exercitia. *Leſſ. d. 13. num. 8.*

5 Non poſſunt irritare indirectè Vota de re aliàs præcepta: v. g. non furandi; quia nemini præiudicant. Item, neque Vota implenda tunc, quando materia Voti non erit ampliùs ſubiecta: v. g. Vota ſervi,

Digitized by Google

implenda cùm erit liber; & coniugis, cùm alter erit mortuus.

6 Poteſt quis etiam indirectè irritare Vota longè antè facta, quàm ſibi materia ſubijceretur: v. g. facta à coniuge longè ante matrimoniũ.

7 Poteſt quis etiam Vota à ſe, vel anteceſſore conceſſa, & confirmata, indirectè irritare, vt patet ex *artic. Superiore*. Excipe tamen, niſi ſuo iure ceſsiſſet, & hanc ceſsionem ſubditus acceptaſſet: vt v. g. in Voto caſtitatis, mutuo mariti, & vxoris conſenſu facto. Secùs tamen eſſet, ſi vel ſola vxor, vel vterque independenter ab altero vouiſſet.

8 Vota indirectè tantùm irrita reuiuiſcunt, & obligant, quando alteri deſinunt præiudicare. *Vide de his Bon. p. 7. Laym. cap. 8.*

DUBIUM VII.

Quid ſit commutatio Voti?

Reſp. Commutatio eſt ſubſtitutio alterius operis honeſti loco eius, quod Voto promiſſum erat, ſub eadem obligatione, circà quàm, vt licitè fiat, traduntur hæ regulæ. *Prima*, ad commutationem Voti requiritur auctoritas Eccleſiaſtica. 1. Quando commutatio fit in paulò minus bonum: quod ſi notabiliter minus ſit, miſcetur diſpenſatio. 2. Quando dubiũ eſt de æqualitate boni. 3. Quandò fit in bonum æquale: licèt aliqui tunc putent ſufficere auctoritatem propriam. Hæc tamen ſufficit ad commutationè in melius; quia in meliori minus continetur. Voco autem melius, quod eſt tale in ordine ad vtilitatem ſpiritualem vouentis, & Deo gratius.

Secunda: ad commutationem voti in æquale, requiritur cauſa, licèt minor, quàm ad diſpenſationem; quia diſpenſatio planè liberat ab obligatione Voti, commutatio verò aliud ſubrogat. Vndè ſi fiat in melius, nulla cauſa requiritur; ſi in æquale cum auctoritate Superioris, ſufficit maior in illud propenſio. Si verò dubitetur an ſit æquale, ſufficit notabilis moleſtia in implendo. *Vide Leſſ. lib. 2. cap. 40. Vndè reſolves.*

1 Quamvis oratio abſolutè ſit melior ieiunio, non licèt tamen propria auctoritate hoc in illam commutare: quia hîc, & nunc poteſt ieiunium eſſe Deo gratius: vtpotè vtilius ad bonum ſpirituale huius hominis. *Leſſ. d. 16. Sanchez cap. 56.*

2 Omnia Vota perſonalia propriâ auctoritate commutari poſſunt in Votum Religionis; imò ipſo iure omnia Vota realia ſic mutantur in profeſsione.

3 Qui habet Votum Religionis, non poteſt illud propriâ auctoritate commutare in ſuſceptionem Epiſcopâtus: tum quia hic non efficit hominem perfectiorem, quàm Religio, licèt perfectiorem eſſe ſupponat: tum, quia non conſtat, quòd illud hîc, & nunc ſit Deo gratius: tum, quia ſic reſpondit Innoc. III. apud

apud *Bonac. in ſecundum praeceptum, d. 4. quaeſt. 2. p. 7. Idem docet Leſſ. lib. 2. cap. 4. d. 16. num. 103. Azor, Sanchez, Laym. lib. 14. tr. 5. cap. 6. num. 15. Pal. d. 3. t. 16. num. 2. Fag. Dian. p. 6. t. 6. Reſol. 62.*

4 Qui habet facultatem diſpenſandi, habet etiam commutandi; non tamen contrà; quia commutatio eſt pars diſpenſationis; qui autem poteſt maius, etiam minus poteſt. Qui autem habet facultatem commutandi tantùm; non poteſt mutare niſi in æquale: quod moraliter, & non ſcrupuloſè æſtimandum eſt, *vt monet Laym. cap.* 8. In qua æſtimatione, ait *Caiet.* non negligenda ſunt concomitantia: v. g. in Voto peregrinationis, habenda ratio non tantùm laboris, ſed etiam expenſarum, quas feciſſet. *Suar. Leſſ. vid. Bon. p. 7. §. 3.*

5 Si is, cuius Votum mutatum eſt, malit deindè implere primum, id poteſt: tum quia, id eſt, melius, vel æquale: tum quia in eius fauorem factum eſt, cum tacita conditione, ſi ei placuerit. *Leſſ. num. 97. Sanchez, Filiuc. num. 289.*

6 Si Voti legitimè à Superiore commutati materia, ſiue opus fiat impoſsibile, vel indifferens, non tenetur redire ad prius: quia obligatio extincta eſt. *Vide Laym. Bon. loc. cit.*

***

DUBIUM VIII.

Quid ſit diſpenſatio, & qui poſſint diſpenſare in Votis?

RESP. 1. Diſpenſatio eſt abſoluta obligationis Voti condonatio, nomine Dei facta. Ad hanc, vt valeat, iuſta cauſa requiritur; qualis v. g. eſt. 1. Bonum Eccleſiæ, vel commune Reipub. 2. Notabilis difficultas in obſeruatione Voti. 3. Imperfectio actûs, vel leuitas, ac facilitas, ex qua proceſsit Votum, *Suar. lib. 6. cap. 17. Fil. n. 260. Sanch. lib. 4. cap. 45. vide Bon. p. 7. num. 24. Laym. cap. 8. n. 5. Vndè reſolues.*

1 Cùm cauſa non ſufficit ad integram diſpenſationem, partim diſpenſari, partim commutari poteſt. *Bon. loc. cit.*

2 Prælatus videns, ac (cùm facilè poſsit) non contradicens, videtur diſpenſare, ait *Sa.*

3 Poteſtas etiam delegata diſpenſandi in Votis, extendit ſe etiam ad Vota iurata, & iuramenta pia ſoli Deo facta. *Vide Suar. lib. 6. de Voto, Sanch. lib. 8. de matr. dub. 3.*

4 Antè Voti acceptationem à certa perſona, aut Eccleſia, non cenſetur ei ius acquiſitum, ideòque ſine eius iniuria poteſt diſpenſari, vel commutari.

Reſpond. 2. Poteſtas diſpenſandi convenit omnibus Prælatis; qui habent iuriſdictionem in foro externo, vel priuilegium, *Leſſ. quaeſt. 2. cap. 40. d. 12. Sanch. cap. 37. & communiter.* Vndè diſpenſare poſſunt

ſequentes. 1. Papa reſpectu omnium fideliũ in omnibus Votis. 2. Epiſcopus, reſpectu ſuorum ſubditorum, non autem Parochus: quia tantùm habet iuriſdictionem fori interni. *Suar. loc. cit. cap. 12.* 3. Prælati Regulares exempti, reſpectu ſuorum Religioſorum, & Nouitiorum: idque circà Vota, quæ vel in ſæculo, vel etiam in Nouitiatu fecerunt, *Leſſ. num. 8. & 107. Sanch. lib. 9. de matr. d. 29.* nõ autem Prælati non exempti, neque Abbatiſſæ. *Suar. Leſſ. loc. cit.* 4. Ex priuilegio Papæ, Confeſſarij Ordinum Mendicantium, ſecundùm conceſsionem, & moderationem ſuorum Superiorum, *vt notat Leſſ. d. 13. num. 108.*

Reſp. 3. Supradicti omnes Papâ inferiores poſſunt diſpenſare in omnibus Votis, exceptis quinque, ſoli Papæ reſervatis, ſcilicet, Voto caſtitatis perpetuæ, Religionis approbatæ, peregrinationis ad Limina Apoſtolorum, ad Sanctum Iacobum Compoſtellam, & vltramarina, ſiue in Terram Sanctam. *Vide Bon. Leſſ. Laym. loc. cit.*

TRACTATUS III.

DE TERTIO, ET QVARTO Præcepto.

CAPUT I.

Quid tertium Præceptum? Memento, &c.

PRæceptum hoc, quatenus vult tempus aliquod ſanctificari, ſiue impendi cultui diuino, eſt naturale, & adhuc obligat: quatenùs verò tempus id deſignatur dies Sabbati, eſt cæremoniale, & in Nouo Teſtamento abrogatum, ac pro eo ab Eccleſia deſignatus dies Dominicus, & Feſti; præſcriptuſque modus colendi, vt quædam opera illis diebus fiant, quædam non: hæc prohibentur, illa præcipiuntur. *Bonac. Laym. ex D. Thom. 2. 2. quæſt. 122.*

* Vbi ſupponendum eſt, præceptum hoc ſervandi Feſta obligare ex ſe ſub mortali, ſecluſo etiam ſcandalo, & contemptu in eius violatione, vt patet ex propoſitione 52. Decreti Ss. D. N. Innocentij Papæ XI.

DUBIUM I.

Quæ opera tum hoc præcepto, tum ab Eccleſia prohibeantur?

REſp. 1. Die Feſto prohibentur omnia opera ſervilia, hoc eſt, quæ & verſantur circá materiam extremam; & vel mechanica, & illiberalia ſunt: v. g. ſuere, fabricare; vel requirunt tantùm laborem corporis, & ab operarijs tantùm, & ſervis fieri ſolent. *Ita DD. communit. Vide Laym. lib. 4. tr. 7. cap. 1. Suar. Fil. &c. ex D. Thom. loc. cit. Vndè reſolves.*

1 Impertinens eſt ad rationem operis ſervilis, vtrũ fiat ex lucro, an ex recreatione; ex hac, an iſta intentione, pia, vana, & turpi. *Cai, Suar. Laym. loc. cit. &c. contra Sylv. & Canoniſtas.*

2 Impertinens quoque eſt, ſiue fiat cum defatigatione, & labore, ſiue

ſiue non; ſiue breui, ſiue longo tempore, &c. quia nihil horum mutat naturam operis.

3 Servile non eſt, ideòque nec prohibitum, feſto ludere, choreas ducere, inſtrumenta muſica pulſare, iter facere pedibus, equo, curru, vel naui: vndè etiam ad hęc neceſſaria ſunt licita. *Nauar. cap.13. Toled. & Laym. Suar. de Feſt. cap.27.*

4 Nec ſervile eſt, ducere iumenta ſine onere, cùm id ſit iter facere, *vt ait Filiuc. hic, cap.9. num.70.* Ducere autem iumenta, currus, vel nauigiũ onuſtum mercibus eſt ſervile. *Suar. loc. cit. Filiuc loc cit.* Quód ſi tamen ante feſtum talia itinera incepta ſint continuatio eorum permittitur, vel ob publicam vtilitatem, vel ob damnum, quod aliàs ſequeretur.

5 Item nec ſervile eſt, ſiue gratis, ſiue pro pretio docere, ſtudere, ſcribere, tranſcribere, & ſecundùm quoſdam, vt *Medinam, Lopez, & Armillam,* quorum ſententiam probabilem docet *Laym. contra Sà, Filiuc. Azor, & alios multos,* pingere, etiam coloribus (nam de rudibus lineamentis plerique concedunt) terere tamen colores, & non pingere, ſed tingere: vt v.g. colorare aſſeres, vel pannos, dealbare parietes illiberale eſt.

6 Videntur etiam excuſari poſſe in Typographijs, litterarum Collocatores, quando poſt diuina collocant neglectum penſum, vt habet *Laym. hic.* Imprimere tamen, ſervile habetur, *Eſcob. Extr.5. cap.4. Suar. Sayr. &c.*

7 Excuſat etiam *Fil. hic, num 169.* diſtillationem, quæ ſine corporis fatigatione potiùs ad experientiam, & peritiam fit, quàm ex officio, & arte.

8 Servile aliqui non putant (alij contrarium tenent, & excuſant per conſuetudinem, ad otium aliaque peiora vitanda) venari. *Gran. 2. 2. cap.3. t.12. d.4. ſect.7. n.65.* aucupari, militare, gladiari, piſcari (ſaltem in fluminibus recreationis gratia) & ſimilia: piſcatio tamen moderata eſſe debet. *Vide Laym. & Fil. tr.27. cap.9. quæſt.12. Bonac. d.5. quæſt.1. part.2. num.25. Eſcob.* qui docet, laborioſam, & ex officio, non licere. Similiter quidam excuſant puellas ad otiũ vitandum acu pingentes. *Am. Az. Pal. Sà, Marc h. Vid. Dian. part.6. t.6. R.5. & p.4. t.4. R.62.*

Reſp. 2. Prohibentur prætereà quædam opera non ſervilia, quæ dicuntur forenſia; vt ſunt mercatus, placitum iudicium ad mortem, vel pœnam, & ſtrepitus omnis iudicialis, id eſt, actiones, quæ ad deciſiones cauſarum, tàm ciuilium, quàm criminalium, tàm ſæcularium, quàm Eccleſiaſticarum ſpectant. *Ita communit. DD. ex cap.1. de Ferijs. Vndè reſolues.*

1 Feſto non licèt citare, adducere teſtes, id eſt, exigere iuramentum iudiciale, proferre, aut exequi ſententiam, quæ ſi feratur, eſt irrita. *Vide Laym. lib.4. tr.17. cap.2. num.7.*

2 Nec licèt emere, & vendere res non neceſſarias, negotiari publicè, vel priuatim, inire contractus

Digitized by Google

emptionis, locationis, permutationis, &c. (niſi ex conſuetudine, vel alijs iuſtis cauſis excuſentur) quia intelliguntur nomine mercatûs, qui prohibitus eſt, *cap. 1. de Ferijs, vt docet Bon. ex Suar. cap. 13. & Fil. t. 27. cap. 10. quæſt. 2. num. 180.*

3. Feſto licet excommunicare, diſpenſare, Iudicem priuatim informare. Advocatum conſulere, conſilia conficere, eligere, &c. quia non requirunt ſtrepitum iudicialem, *Vide Bon. loc. cit.*

DUBIUM II.

Quæ cauſæ excuſent ab obſervatione feſtorum, ob quas opera prohibita liceant?

Tales præcipuè ſunt ſeptem.

P*Rima.* Diſpenſatio Epiſcopi, vel habentis poteſtatē quaſi Epiſcopalem, vti Superiores Religionum, imò & Parochi, quando non datur facilis acceſſus ad Epiſcopum, *Suar. cap. 33. Laym. cap. 4. num. 2. Bon. p. 1. num. 20.*

Secunda. Conſuetudo: nam ſic licent nundinæ illæ in feſtis paſsim haberi ſolitæ; & præparationes deliciarum non neceſſariarum, vt cupediarum, placentarum, & ſimilium ciborum artificioſorum: item emptiones, & venditiones rerum parui momenti, *Bon. loc. cit. Laym. loc. cit.*

Tertia. Pietas in Deum, per quàm licent opera, quę proximè (non quæ remotè) ſpectant ad cultum Dei; vt pulſare campanas, circūferre Imagines, vel Cruces, in ſupplicatione. Ornare autem, & verrere Templa, ac ſimilia, quæ ad ipſum officium non ſpectant, ſi abſque ratione in feſtum differantur, venialia habentur, *Fil. num. 218. Bon. loc. cit.*

Quarta. Charitas ergà proximū, per quam licent, & valent actus iudiciales pauperum, orphanorum, viduarum, & miſerabilium perſonarum, ne expenſis grauentur. Sic etiā poſſunt ruſticanorum in paruis oppidis, ſi alijs diebus adeſſe nequeant, cauſæ ciuiles agitari. Similiter licet pauperibus, & infirmis, pro tunc egentibus, ſubvenire. Item emere, & vendere ruſticis, qui alijs diebus impediuntur. *Laym. cap. 2. num. 7. vide Dian. tr. 1. R. 34.*

Quinta. Neceſsitas propria, vel aliena corporis, vel animæ ſi nimirùm ſine graui incommodo, aut detrimento aliquid omitti non poſsit. Quomodo excuſantur. 1. Iudicia, quæ celeritatem requirunt; v. gr. ſi latro ſit fugiturus, niſi tunc capiatur. 2. Servi, & ancillæ coacti à dominis laborare, nec audentes recuſare: quod ſi tamen requenter contingat, eos deſerere debent. *Suar. Laym. loc. cit.* 3. Idem, & ſimiles reficientes ſuas veſtes, cùm id alijs diebus non poſsint. 4. Pauperes qui ſe, ſuoſque alere non poſſunt, operantes priuatim ſine ſcandalo; maximè quandò multi dies feſti concurrunt. *Bon. num. 13.* 5. Coci, & culinarij. 6. Piſtores, laniones, & ſimiles in oppidis populoſis, & concurſu feſtorū. 7. Chirurgi, & Pharma-

macopolæ. 8. Conflatores ferri, & vitri, coctores laterum, calcis, &c. & quicumque quorum opus ſemel cœptum non poteſt interrumpi ſine damno. 9. Molitores, & naucleri pendentes à ventis. 10. Piſcatores halecum, thunnorum, &c. qui certo tantùm anni tempore id poſſunt. 11. Inſtauratores fontium, pontium, viarum publicarum, & ſimilium, quæ moram non patiuntur. 12. Sartores in operibus neceſſarijs, vt funeribus, nuptijs, &c. ſi aliter fieri non poteſt, vt ſatisfaciant. 13. Agricolæ ad cauendum damnum ruri laborantes; vt ſi ob pluviam imminentem ſegetes, vel fœnum congregent. *Bonac. num. 13. Fil. num. 211.* 14. Denique excuſantur etiã mercatores, qui clauſis tabernis, quædam vendunt; cum præſuponere poſsint, emptoribus ea tunc eſſe neceſſaria, nec aliàs commodè emere poſſe. De ſupradictis *vide Suar. Fil. Laym. Bon. loc. cit.*

Sexta. Vtilitas, non ſimpliciter neceſſaria, ſed ad communem lætitiam, vel ſplendorem; ſic enim licèt in adventu, vel ortu Principis laborare, vt perficiantur theatra, ignes, veſtes, &c. Quamquam monet rectè *Suar.* præſtare in hoc caſu petere veniam à Paſtoribus. *Vide Bon.*

Septima. Excuſat item, ſaltem à graui peccato, paruitas operis, ſeù temporis. Vnde graue non videtur vnã horã laborare, *vt habet Suar. lib. 2. de Feſtis, cap. 31. maximè vt notat Laym.* Si labor non ſit nimis ſervilis, & fatigans corpus. Imò durum videtur mortalis damnare, ſi quis duas, aut tres horas impendat. *Vide Fil. t. 27. cap. 11. quæſt. 1. num. 105.* In forenſibus autem, & judicialibus, materiæ quantitatem, non ex quantitate temporis, ſed qualitate operis deſumendã, *monet Eſcob. exam. 5. cap. 3. num. 14. ex Pal. tom. 1. tract. 9. d. 2. p. 3. num. 4.* Sic graue peccatum eſſe aſſerit venditionem rei magni momenti, cum magna ſolemnitate, licèt breui tempore fiat. Quod intellige (ſecundùm ſupradicta) niſi cõſuetudo, vel neceſsitas excuſet.

DUBIUM III.

Quæ opera feſtis præcipiantur?

RESpond. Præcipitur. 1. Auditio Concionis, non tamen ſub mortali, niſi quatenus quiſque tenetur diſcere neceſſaria ad ſalutem. *Vid. Trid. ſeſſ. 24. cap. 4. de reform. Fil. hic, cap. 8. Bon. t. 1. d. 5. quæſt. 1. part. 2. num. 27. Suar. &c.* Dixi niſi quatenus, &c. quia homines rudiores ignorantes præcipua myſteria Fidei, ea præſertim, quæ ſub graui obligatione eos ſcire teneri dictum eſt ſupr. *lib. 2. t. 1. cap. 1.* tenentur lege charitatis (ſi aliàs ea commodè addiſcere non poſsint) ſub graui peccato Concioni, vel potiùs Cathecheſi intereſſe. *Bonac. d. 5. in præc. 2. num. 28.* addens eo caſu Concionem etiam Miſſæ præferendam eſſe, *Trul. loc. cit. cap. 1. d. 4. num. 12. Fagund. &c.* 2. Præcipitur ſpeciali præcepto, obligante ſub mortali audire Miſ-

Digitized by Google

ſam, hoc eſt, morali, & humanâ aſſiſtentiâ, ſiue præſentiâ ei intereſſe. Eſt communis *ex cap. Omnes fideles, & ex cap. Miſſas, de conſecr. diſt. 1. contra Angelum, & Roſellam*, qui ſemel, vel iterum negligere, dicunt eſſe veniale. Obligat hoc præceptũ omnibus feſtis, omnes baptizatos vſum rationis habentes: non autem infantes, amentes, vel Catechumenos. Ratio primę partis eſt: quia eſt vniuerſale. Ratio ſecundæ eſt, quia aſſiſtentiam humanam habere non poſſunt. Ratio tertiæ eſt, quia non ſunt Eccleſiæ ſubiecti, *Card. Lug. d. 22. ſect. 1. & 2. ex Nau. r. Sanch. & Koninch. Vndè reſolues.*

1 Non eſt obligatio audiendi Concionem in Parochia propria: tum quia DD. multi nullum hac de re præceptũ agnoſcunt, *cum Trid. ſeſ. 24. cap. 4. de reformat.* dicat (teneri vbi id commodè fieri poteſt:) tum quia, ſi qua obligatio fuit, ei derogatum eſt per priuilegia Regularium, & generalem conſuetudinem contrariam, *Suar. de Relig. t. 1. lib. 2. cap. 16. Azor, Nauar. Cened. Zerol. part. 1. v. Prædic. Trull. lib. 2. cap. 1. d. 4. v. Barboſ. in Trid. ſeſſ. 24. cap. 4.* Imò Fratres Prædicatores, & Minores, & qui cum ipſis in priuilegijs communicant; Concionantes in ſuis Eccleſijs, quovis anni tempore poſſunt auditoribus ſuis concedere 18. annos, & 320. dies Indulgent. nomine Papæ. *Dian. p. 4. tr. 4. Reſol. 21. ex Rodrig. &c.*

2 Non eſt obligatio ad audiendam Miſſam Feriâ quintâ, & ſextâ, & Sabbato Maioris Hebdomadæ: neque diebus Rogationum, *Azor, Enriq. Suar. diſt. 88. ſect. 5.*

3 In die Natiuitatis Chriſti tantùm teneris audire vnam Miſſam. *Nauar. Suar. Fil.*

4 Satisfacit, qui recitat ſub Miſſa (ex obligatione) Horas Canonicas, vel pœnitentiã iniunctam in Confeſſione, vt contra *Caiet. Sylu. Ang. Armil. docent Suar. Sà, Rodrig. Filiuc. &c.* Ratio eſt, quia duobus præceptis poteſt ſimul ſatisfieri, vt *vid. ſup. lib. 1. tr. 2. cap. 3. d. 3.* Idem de eo, qui confitetur tempore Miſſæ, affirmat *Reginald. lib. 19. num. 14.* dummodò intentionem habuerit audiendi Miſſam. Negat autem, *Suar. d. 88. ſeſſ. 6. Azor cap 7. quæſt. 6. Gordonus, Cardin. Lug. loc. cit.* ſi quidem poſsit differre Confeſsionem, nec adſit neceſsitas præcepti Confeſsionis. Idem dicit, *Bonac. diſp. 4. quæſt vlt. p. 11.* Vbi contrariam praxim quorundam excuſat, vel ob neceſsitatem communicandi; vel intentionem audiendi Miſſam aliam; vel denique ob bonam fidem.

5 Satisfaciunt etiam inſervientes Miſſæ, ſi recedant allatum neceſſaria: v. gr. vinum, hoſtiam, thus, &c. quia cùm hæc ordinentur ad officiũ, non cenſentur abeſſe: dummodò non recedant ab Eccleſia, vel ſaltem non longè. *Vide Bon.*

6 Peccat, qui non audit integram Miſſam; & quidem venialiter, ſi omittatur parua pars; mortaliter, ſi notabilis; v. gr. media, vel tertia pars. *Laym*, tamen, & *alij* durum putant,

tant, mortalis damnare eum, qui ab Offertorio, vſque ad finem adſit. Additque communiter excuſari à mortali, qui audiunt à principio Epiſtolæ, vel ſecundùm alios, Euangelij vſque ad finem, vel ab initio vſque ad Communionem. *Vide Bon. t. 1. d. 4. quæſt. vlt. C. Lugo d. 22. ſect. 1. num. 3.*

7 Non peccat, ſaltem mortaliter, qui à duobus Sacerdotibus ſucceſsiuè duas dimidias Miſſas audit, vt habet *Nauarr. cap. 21. Sà, Sotus, Henriq. Dian. t. 1. tr. 3. Reſol. 18. Bon. d. 4. quæſt. vlt. part. 11. Hurtado contra Suar. Con. Fag.* quia audit integram Miſſam. Ob quàm cauſam eſt probabile, etſi ſimul audiat, vt habet *Bon. loc. cit. Hurt. & Dian. contra Reg. Conin, Card. Lugo, &c.* quorum ſententia videtur probàbilior.

* Sed is, qui audiret ſimùl duas imò quatuor Miſſæ partes à diuerſis Sacerdotibus ſimùl celebrantibus; non ſatisfaceret præcepto audiendi Sacrum. Sic patet ex propoſitione 53. Decreti ſuprà citati.

8 Non ſatisfacit, qui ſub ſacro dormit, pingit, docet, vel qui eſt poſt murum, aut aliam rem, tali loco, vnde nihil audiri, videri, vel notari poſsit quid fiat; quia non cenſetur moraliter præſens. Satisfacit tamen ſurdus, cæcus, & quicumque (licèt ſit poſt oſtium, aut columnam, vel in feneſtra, vel procul à templo) ita eſt præſens, vt ex ſignis externis colligere poſsit, quid à celebrãte agatur, ſpectatâ loci naturâ (etiamſi ipſe per accidens, nihil audiat, videat, aut intelligat) ſitque pars per mortalem coniunctionem eius multitudinis, quæ dicitur præſens, & eſt in conſpectu altaris, *Bon. loc. cit.*

9 Audiens debet eſſe attentus, ſaltem virtualiter, & in confuſo, vt aliquo modo advertat quid fiat. Hinc ſi quis nunc attendat, nunc fabuletur, vt tamen ſemper advertere poſsit quid fiat, licèt peccet irreuerentia, non tamen damnandus eſt mortalis. *Imò, Con. 3. part. quæſt. 83. cum Sylv. Roſil. & Med.* docet eum ſatisfacere, qui voluntariè totò ſacro eſt diſtractus, modò ſibi ſit præſens, & cum reuerentia externa aſsiſtat. Quod probabile eſſe docet, *Laym. contra Suar. Bon. & alios, vide Conin. loc. cit. & Card. Lugo, num. 26. & 27.* Plura de tota hac materia, vide *ſup. lib. 1. tract. 2. cap. 3. dub. 2. 3. & 4.*

10 Præceptum audiendæ Miſſæ impletur quocumque in loco, ſiue in Parochiali, aut Cathedrali, ſiue in Regularium Eccleſia, ſiue in Oratorijs priuatis, ſiue extra Eccleſiam audiatur. Ratio eſt, quia Eccleſia tantùm auditionem Miſſæ præcipit, non autem locum; ergo quovis loco impletur, *Tol. lib. 9. cap. 7. Azor cap. 6. Rodrig. Nauarr. Fill. Nung. Suar. Con. Bon. d. 4. quæſt. vlt. part. 12. num. 4. & plures.* Quæ doctrina licèt certa ſatis ſit; nihilominus quia poſt omnes ſuprà citatos Auctores à quodam moderno, viro aliàs docto, in dubium vocatur, peculiari dubio examinanda eſt, ne cui (quia liber obvius eſt) ſcrupulus, aut conſciẽtia naſcatur erronea.

Digitized by Google

DUBIUM IV.

An ſit obligatio audiendi Miſſam in Parochiâ, Dominicis, & Feſtis maioribus?

RESp. Etſi id quidem decens ſit, non tamen eſt obligatio. Eſt communis Auctorum (quos *vide ſuperiore dub. caſu* vult.) vt ait *C. Lugo diſp.* 22. *ſeſſ.* 1. *num.* 2. certa; etſi *Marchantius in Candelabro myſtico, tit.* 4. *cap.* 7. *& in Reſolutionibus moralibus*, in forma manualis editis, *cap.* 8. in dubium vocet, ſcrupulumque mouere conetur. Ratio eſt. 1. Quia nullum extat ea de re præceptum 2. Quia *cap. vt Dominicis.* Iubetur Parochus antè Miſſam eijcere eos, qui proprio Parocho contempto, iſthic Miſſam audire vellent: ergo ſine contemptu (formali) licet. 3. Quia *cap. Si quis de conſec.* iubentur ij, qui habent oratorium domi, in maioribus feſtiuitatibus audire ſacrum in Parochiâ, vel in ciuitatibus. 4. Quia vniuerſalis fidelium, & ipſorummet etiam Parochorum, doctorum, & confeſſariorum (qui pœnitentes hac de re non interrogant) conſuetudo, id non tantùm (vt loquitur *Marchantius loc. cit.*) inſinuat ſed manifeſtè docet. 5. Quia *Trident. ſeſſ.* 22. *cap.* 8. tantùm dicit, populum debere moneri, (non autem teneri) vt frequenter adeant Parochias, ſaltem Dominicis, & feſtis maioribus. *Vid. Fag. Lug. Bar. Zen. Trull. lib.* 3. *cap.* 1. *d.* 6.

Neque obſtant quæ *Marck.* obijcit, vt:

1 Quod iura antiqua decernant contrarium; eò quod *Sixtus IV. de tregua, & pace*; præcipiat, ne Mendicantes prædicent, non teneri audire Miſſam in Parochia, Dominicis, & feſtis. Nam imprimis ex illo Sixti decreto nihil ſequitur, cum is non dicat teneri, ſed tantum prohibeat, nè publicè *prædicetur, nõ teneri.* Cum enim honeſtiſsimum ſit populum audire Miſſam in Parochia, idque ſuadere deceat, minimè deceret, id (publicè præſertim) diſſuadere: nam indè ſcandala, & proprij Parochi contemptus ſequi poſſent. Et hoc eſt, quod Sixtus cauere voluit. Deinde, eſto antiqua forſam aliqua iura id habeant, eis poſterioribus temporibus, per varia priuilegia, receptamque conſuetudinem vniverſalem, eſt derogatum, *Caiet. Lugo, & cæteri Auth. cit.*

Nec obſtat. 2. Quòd multos Canoniſtas eam opinionem ſecutos aſſerit. Eſto enim olim quidam ſic ſenſerint; hoc tamen tempore, poſt tot, & tam ampla priuilegia, poſt tam claram, & diuturnam conſuetudinem, poſt Eminent. Cardinaliũ declarationes, & ipſorum etiam Pontificum nota decreta contraria (*vt vide ſequenti reſp.*) an aliqui id doceant neſcio.

Nec 3. Locus Tridentini paulò antè in reſp. citatus, quem obijcit, vt patet ex ipſis verbis, & declaratione Eminent. Cardin. Auctorumque communi explicatione.

Reſp. 2. Epiſcopus non poteſt cenſuris, mulctis, aliiſque pœnis, co-

cogere ad audiendam Miſſam in Parochia. Eſt contra *March. loc. cit.* vbi ait: *Regulares ita communiter reſpondere, vt priuilegiorum ſuorum fimbrias magnificent, & dilatent philacteria*; & contra *Auctorem Parochiani obedientis*. Ratio autem eſt: quia, vt ait *Nau.* Epiſcopus non poteſt tollere (nec reſtringere) ius commune, & generalem totius orbis conſuetudinem. Ita docent prçter *Auct. ſup. cit. S. Ant. p. 2. tit. 9. cap. 10. §. 1. d. 4. Syl. V. Miſſa. Tol. Laym. lib. 4. t. 7. cap. 3. &c. & commun. omnes Theologi, & Canoniſtæ moderni*: afferuntque *Azor tom. 1. lib. 7. cap. 8. quæſt. 6. & Cardin. Lugo d. 22. ſeſſ. 1.* pro hac ſententia, declarationem Cardinalium in Tridentin. quæ expreſsè habet: *Non poſſe Ordinarium mulctis, & pœnis cogere ad audiendam Miſſam, vel Concionem in propria Parochia, etiam in caſu negligentiæ, & contumaciæ.* Et ſi quis his duobus, tamquam Regularibus minùs fidat, legere poteſt eandem declarationem apud *Barboſ. in Trid. ſeſſ. 22. cap. 8. de Sacrif. Miſſæ, & ſeſſ. 24. de reform. cap. 4. num. 12.* Item *Tractatu de officio, & poteſtate Parochi*: vbi eandem ſententiam Barboſa ipſe ſequitur, & pro ea ſuprà viginti Auctores celebres, partim Theologos, partim Canoniſtas, quà Regulares, quà non Regulares citat. Vide eiuſdem *Remiſſiones in Tridentinum impreſſ. Antuerpiæ Anno 1644. & Zerolam in praxi Epiſcopali part. 2. V. Parochia, & part. 1. V. Miſſa, §. 6.* Idem diſertis verbis confirmat Clemens VIII. Anno 1592. 22. Decembr. decreto ſuo, circa hanc ipſam controuerſiam Duaci excitatam, quo eam dirimit, his verbis: *Præſenti noſtro decreto ſancimus, licere Sæcularibus, Chriſtique Fidelibus vniuerſis, Miſſas, diebus Dominicis, & Feſtis alijs maioribus audire in Eccleſijs, tam Fratrum Prædic. quam aliorum Mendicantium, necnon etiam Collegij Societatis IESV, iuxta eorum priuilegia, & antiquas conſuetudines, dummodò id in contemptum Parochialium Eccleſiarum non faciant: & tam dictis Fratribus Prædicatoribus, ac Presbyteris dictæ Societatis, quàm alijs priuilegiatis, quibus id à Sede Apoſtolica indultum eſt, idoneis tamen, & ab Ordinario approbatis, peccata ſua etiam Quadrageſimali, & Paſchali, & quouis alio tempore confiteri licitè poſſe, &c.* Quòd ſi verò dicta priuilegia, & alia ſimilia clariùs cognoſcere lubet, inſpiciatur, (vt alia taceam) Compendium priuilegiorum Societatis IESV, vbi prçter Leonis X. clara ſunt verba Pauli III. in *Extrau.* data Anno 1549. Kalend. Nouemb. quæ incipit. *Licèt debitum, quà omnibus Chriſti Fidelibus, cuiuſcumque conditionis, qui verbi Dei Prædicationibus, in Templis eiuſdem Societatis interfuerint, concedit, vt ibidem Miſſas audire, & Sacramenta recipere liberè, & licitè valeant, neque ad id ad Parochiales Eccleſias accedere teneantur.* Porrò ne quis miretur, tam ampla priuilegia Regularibus conceſſa à varijs Pontificibus, placebit inſpicere eorum Bullas, in quibus reperiet motiua grauiſſima; aut ſi nec inſpicere lubet, recogitet ſal-

tem

Digitized by Google

tem, Deum ipſum Innocentio III. (dum vidit Eccleſiam Lateranenſem iam iam ruituram) oſtendiſſe eam ſuſtentari à S. Dominico, & S. Franciſco. Conſideret, quòd ſicut olim in varias orbis plagas, & in ipſam Germaniam, doctrina Chriſti tranſlata eſt operâ Regularium; ita ſine eorum ſubſidio conſeruata diu non fuiſſet, vel ſaltem minùs floruiſſet. Et deniquè, ne Regularibus ſuccenſeat quiſquàm, quod priuilegia ſua tueantur ſciendum eſt, quòd ſine conſenſu Sedis Apoſtolicæ ijs renuntiare, aut cedere non poſsint: vt *vid. lib. 2. Decr. tit. 43. de arbit. cap. 5.* Imò etſi faciant irritum fore, & peccaturos; quia iniuriam inferrent Ordini, & Eccleſię toti.

Nunc ad argumenta Marchantij breuiter reſpondeo.

1 Affert auctoritatem cuiuſdam P. Capuccini, qui *Parochianum obedientem* ſcripſit. Et huic quidem me paulò antè ſat multas graueſque auctoritates oppoſuiſſe exiſtimo.

2 Ait, quorundam Epiſcoporum praxim eſſe contrariam. eamque fundari in iure antiquo, & nouo, *Trident. loc. cit. ſeſſ. 2*[?]*. & 24.* vbi ait, *teneri vnumquemque Parochiæ ſuæ intereſſe, ad audiendum verbum Dei, & rudimenta Fidei*: hæc autem in pleriſque locis ruralibus docentur in Miſſa; ergo etiam ad Miſſam poſſunt compelli.

Reſp. 1. Praxim iſtam (ſicubi eſt) paucorum eſſe; & contrariam praxi communi Epiſcoporum, in omnibus Regnis, & Prouincijs, & inſuper præſulis ſummi.

2 Praxim iſtam nec fundari in iure antiquo, cùm illi (ſi quod fuit) per priuilegia ſit derogatum, & abrogauerit conſuetudo: nec in nouo. Tum quia *Trid. loc. cit.* loquendo de Concionibus, & Cathecheſi, nullam facit mentionem Miſſæ: & in pœnalibus non valet illatio. Tum quia Tridentinum expreſsè addit, (quod *Marchantius* in ſua citatione omittit, cùm tamen ad rem plurimùm faciat,) *ſi commodè fieri poteſt.* Tum quia nec illam quidem obligationem, quoad Conciones, eſſe receptam, oſtendit vniuerſalis Eccleſiæ conſuetudo; eo quòd forte regulariter: *commodè fieri non poterat*: vt notat *Card. Lugo loc. cit.* Neque Cathecheſis communiter docetur in Miſſa, niſi fortè in Pagis, vbi rarius contendunt Regulares cum Parochis de re præſenti Denique neſcio, an non Epiſcopi, de quibus loquitur, ex numero fortè ſint eorum, de quibus Pius V. in Bulla. *Etſi Mendicantium* queritur, quòd etſi Epiſcopi Ordines Mendicantes merito colere, & adiuvare deberent, non ſolùm id negligant, verùm etiam Concilij Trident. verbis in pravum ſenſum detortis, eos incommodis, & perturbationibus afficiant.

3 Citat decreta Synodi Leodienſis, & Namurcenſis; ſubiungitque: *Quis verò audeat hæc condemnare, & Patres iſtius Synodi, inter quos multi Theologi fuerunt?*

Reſp. Decreta iſta (& ſi quæ fortè ſunt ſimilia) intelligenda eſſe, ne cum contemptu proprij Parochi au-

audiant Sacrum extra Parochiam: a ut ſi quæ ſenſum alium habent, non eſſe recepta, vel vſu abrogata. Ita *Auctores cit. communiter.* Videri poteſt, *Card. Lug. loc. cit. Barb. & Zerol. loc. cit.* & digniſsimus lectu libellus *Franciſci Fontani*, Concionatoris Regij, cuius titulus: *Reſponſa ad quæſita cuiuſdam primarij Prælati, &c.* Excuſſus primùm Gallicè Nancæi, Anno 1625. poſteà verò Latinitate donatus, & recuſſus Viennæ Auſtriæ, typis Michaelis Rictij, anno 1634. Mitto rationes cæteras, quibus frequentationem Parochiæ (ſine obligatione tamen) perſuadere conatur; cùm eam, vtpotè honeſtam imprimis, atque decentem, minimè improbare, ſed erroneam tantùm conſcientiam impedire intendam; ne videlicet cum perſuaſione obligationis Parochialia, vel cum apprehenſione peccati, Regularium Templa frequententur.

DUBIUM V.

Quæ excuſent ab auditione Sacri.

RESP. Duæ ſunt cauſæ, quarum altera ſi adſit, non teneris curare celebrari priuatim in portatili cum priuilegio, neque (etſi id conſilij ſit) preces interim alias loco Miſſæ dicere, vt habet *Nauarr. cap. 13. Suar. Fill. t. 5. cap. 5. quæſt. 11.*

Prima cauſa eſt impotentia, vel ſimpliciter, vel moralis, aut difficultas ex notabili incommodo, proprio, vel proximi, corporis, vel bonorum, vel etiam honoris: quia hæc eſt mens Eccleſiæ præcipientis inſtar diſcretæ, & beneuolæ matris, *Bon. d. 4. quæſt. vlt. p. vlt. Nau. Fil. t. 5. cap. 7. quæſt. 11. Suar. d. 85.*

Secunda cauſa eſt, quodcumque motivum rationabile, quo quis bonâ fide putat ſe excuſari, *Vid. Suar. in 3. part. ſeſſ. 6. cap. 5. Laym. & Bonac. loc. cit. Vnde reſolves.*

1 Excuſantur qui ſunt in nauigatione, vel carcere. Item in morbo, vel conualeſcentia, in qua obſit prodire foras. Item qui ſunt in excommunicatione, vel interdicto: de quo ſuo loco.

2 Item, qui cuſtodiunt Caſtra, Vrbem, gregem, infantes, vel puerum (qui in Templo quietus, & ſine perturbatione aliorum contineri non poteſt) vel domum; aut ægris ſolatio ſunt, aut coquere debent, & ſimilia curare, quæ omitti non poſſunt, *Bon. Con. num. 86. & 314.*

3 Item cui periculum eſt grauis offenſionis mariti, parentum, vel dominorum. *Henriq. Suar. Filluc. num. 217.* Si tamen id ferè ſemper fieret, de alio medio laborandum eſſet.

4 Item ſi quis alioqui omiſſurus eſſet occaſionem commodam itineris: v. g. ſocios, cùm viam ignoret, vel pericula metuat. Aliàs verò tenetur ad Miſſam ante iter, vel in itinere. *Suar. ſect. 6. Rodrig. Bonac. loc. cit.*

5 Si ſit grauis difficultas eundi ad Eccleſiam ob diſtantiam: v. g. vnius, vel alterius milliaris Germanici,

Digitized by Google

nici, vel etiam minoris ſpatij: maximè ſi via ſit moleſta, cœlum pluvium. Vbi habenda eſt ratio perſonarum, loci, temporis, & conſuetudinis, *Bonac. Suar. Fill. loc. cit. Marcb. Reſol. paſt. t. 4. cap. 6. num. 7.*

6 Si ex conſuetudine patriæ fœminæ egredi non ſoleant tempore luctûs, vel etiam poſt partum, *Silveſt. Caiet. & Fil. num. 229.*

7 Si quis non habeat veſtes ſtatui ſuo conuenientes, *Nauar. Henriq. Sà, Azor, Bon. loc. cit.*

8 Si quæ ex occulta fornicatione prægnans metuat, ne id advertatur, ſi prodeat, *Laym. lib. 4. t. 5.*

9 Si quæ ſciret, alteri, à quo perditè amaretur, ſecuturam occaſionem peccati, ſi prodiret, *Sà, Fill. n. 227.*

CAPUT II.

De IV. Præcepto: *Honora patrem, &c.*

DUBIUM I.

Ad quid teneantur liberi erga parentes?

REſp. Tenentur vi huius præcepti, tum genitoribus, tum Superioribus, in ijs rebus, in quibus quiſque, & quamdiu ſubiectus ijs eſt, amorem, reuerentiam, & obedientiam præſtare; ita vt ſi notabilis horum defectus ſit in re graui, grauiter peccetur: quod faciſiùs fiet reſpectu parentum, quàm aliorum. *Ita communiter, vid. Fill. t. 28. part. 2, cap. 1. Reg. lib. 2. cap. 1. &c. Vnde reſolues.*

1 Contra amorem grauiter peccat filius, 1. Si ſigna odij parentibus oſtēdat, & aſperè tractet. 2. Si torvo oculo ferè ſemper intueatur, ac ita aſperè loquatur, ac ſi odio haberet. 3. Si non ſubveniat in graui neceſsitate ſpirituali, vel corporali. 4. Si non impleat eorum teſtamenta, & legata, modò hæres ſit. 5. Si graue malum: v. g. mortem illis optet, *Nauarr. Regi. lib. 20. num. 8. Fill. t. 28. cap. 1. quæſt. 3. & 7.*

* Vbi notandum eſt, non eſſe licitum filio, abſoluto deſiderio cupere mortem patris, hęreditatis etiam causâ (alteriuſvè emolumenti) ſibi ex morte patris obuenturi, nec etiam ei licitum eſſe eadem causâ gaudere de parricidio parentis, à ſe in ebrietate perpetrato, vt patet ex propoſitionibus 14. & 15. decreti ſuprà citati, Ss. D. N. Innocentij Papæ XI.

2 Contra reuerentiam grauiter peccat filius. 1. Si percutiat etiam leuiter; & ſecundum *Reginald.* 2. Si manum ad percutiendum deliberatè attollat. 3. Si grauiter contriſtet, *Reg. lib. 20. num. 24. Filliuc. num. 17. & 18.* 4. Si animo deliberato ad grauem iram prouocet verbis contumelioſis, vel talibus, quibus ſciat grauiter offendendos. 5. Si maledicta, conuitia, &c. in eos conijciat; *Nauarr. Filliuc. &c.* 6. Si pauperes deſpiciat, vel nolit agnoſcere; quòd ſi tamen exteriùs tantùm diſsimulet ſe noſſe, & nolit apud ſe habere, ex iuſta cauſa, dummodò prouideat de neceſſarijs, *Bonacin.* excuſat à pecca-

to

to graui, eo quòd rationabiliter non ſint inviti. 7. Si in foro externo, etiam de verò crimine accuſet, extrà crimen hæreſis, proditionis, vel coniurationis in Principem, cùm non eſt alius corrigendi modus. *Vid. Bonacin. d. 6.*

3 Contra obedientiam grauiter peccat. 1. Si in re graui ſit inobediens circa ea, quæ pertinent ad gubernationem domûs, bonos mores, vel animę ſalutem. *Filiuc. num.* 20. 2. Si contrà voluntatem parentis ducat vxorem ſe indignam. Indigna autem dicitur, cum qua non poteſt cōtrahere ſine dedecore iuxta ſuę Regionis vſum, non tamen poteſt exhæredari idcircò. 3. Si ſine iuſta cauſa nolit eam ducere, quam vult parens; maximè ſi indè ſopirentur odia, aut parentum neceſsitas leuaretur. Erit autem iuſta cauſa: v. g. ſi ſit impar familia, ſi infirma, deformis, fatua, vel immorigera. 4. Si inconſultis parentibus nubat, vt habet *Sanchez.* Poteſt tamen vbi conſuluit, ipſis invitis prudenter contrahere cum ſe digna; cùm circa electionem ſtatus ſit ſui iuris. *Leſſ. lib. 2. cap. 40. num. 43. Sanch. lib. 4. cap. 15. Fill. quæſt. 10. num. 0.* An, & quomodo peccent liberi furando parentibus, *v. inf. lib. 3. t. 5. cap. 1. d. 4.* Item, an alienare poſsint bona, *v. inf. lib. 3. t. 5. cap. 3. d. 2. & lib. 3. t. 5. cap. 4. d. 1.*

4 Tenetur proles alere parentes egentes adeò vt, ſi in graui neceſsitate aliter iuuari non poſsint, teneatur manere in ſæculo (niſi tamen in hoc illi certum, vel certè valdè probabile periculum ſalutis immineret) & ſi Religionem ſit ingreſſus, teneatur egredi, & iuvare parentes; dummodò eorum neceſsitas eius profeſsionem anteceſſerit, *Fill. quæſt. 5. num. 9. Bon. quæſt. 1. p. 6.*

5 Si verò neceſsitas poſt profeſsionem ſuperveniat, ſi ea extrema ſit, tenetur egredi, petitâ priùs, licèt non obtentâ venia. Si autem ſit gravis tantùm, in qua vt cumque poſſint viuere non tenetur quidem, poteſt tamen egredi, ſi Prælatus permittat. Quo caſu tenetur, in quantum non obſtat ſuo intento, deferre habitum, & obſervare ſubſtantialia Religionis: at poſtquam parentibus ſubventum eſt, redire. *Vid. Leſſ. lib. 2. cap. 41. d. 3. vid. & inf. tr. 5. cap. 1. d. 4.*

DUBIUM II.

Ad quid teneantur parentes erga filios?

PArentes, quo nomine etiam intelliguntur aſcendentes: v. g. auus, proauus, &c. tenentur graui obligatione iuris naturalis, conſervationem, & educationem liberorum curare. *Circa quod ex Bona c. d. 6. quæſt 1. Azor, p. 2. lib. 2. tr. 17. Fill. t. 28. cap. 2. Reſolvuntur hi caſus.*

1 Grauiter peccant parentes, qui ſine iuſta cauſa prolem hoſpitali, vel locis publicis exponunt. *Vid. Bon. hic, & Fill. t. 21. part: 2. cap. 2. & infr. tr. 5. cap. 1.*

2. Mater tenetur (ſub veniali

Digitized by Google

tamen) lactare proprio lacte, niſi habeat iuſtam excuſationem; tunc verò tenetur ſub graui peccato, bonam nutricem quærere, *Bonac. d. 6. quæſt. 1. part. 6. Laym.* Item tenetur ſecundùm iura prolem alere ad finem anni tertij; poſtea educatio vſque ad emancipationem ſpectat ad patrem. Excipe, niſi hic eſſet pauper, & mater diues. *Fill. Laym. lib. 5. p. 10. cap. 2. Reg. lib. 20. num. 33.*

3 Pater tenetur proli, non tantùm legitimæ, ſed etiam (in quo ius Ciuile à Canonico correctum, *iuxta cap. cum haberet*) ſpuriæ curare alimenta, hoc eſt, cibum, potum, veſtitum, & honeſtas artes, iuxta ſuum ſtatum: niſi tamen aliundè ſe alere poſsit; & non indigeat; deinde etiam dotem filiæ: & quidem Clerici, etiam ex fructibus Eccleſiaſticis, poſſunt hæc ſuis ſpurijs præſtare, *Fill. loc. cit. t. 28. cap. 2. num. 28 Laym. lib. 5. t. 10. p. 3. cap. 5. vid. infr. tr. 5. cap. 4. d. 5. quæſt. 1.* Hinc peccant, 1. Si non adhibeant diligentiam ſaltem mediocrem, vt acquirant, bona, quibus filij alantur, habeantque hæreditatem ſecundùm ſuum ſtatum 2. Si bona dilapidando impotentes ſe reddant, ad liberos honeſtè ſecundùm ſtatum ſuum educandos, ac dotandos, *Bon. d. 6. quæſt. 1. part. 6. Azor, Fill. &c.* 3. Si ſine legitima cauſa filiæ dotem negent (vel filium exhæredent) v. g. quia vult ingredi, vel eſt ingreſſa Religionem, vel quia ipſis invitis nupſit, licèt ſe indigno, *Bon. loc. cit. §. 2. ex Azor, Regin. &c.* vel quia filius ordinem Sacrum ſuſcepit. Sicut enim pater tenetur dotare ſuas proles pro matrimonio, vel ingreſſu Religionis; ita etiam ad ſuſcipiendos Sacros ordines. Neque hæc donatio eſt revocabilis: imò ſic donata non poſſe computari in legitimam, aut diuiſionem cum fratribus *docet Barb. & cap. 17. Contrarium tamen tenet Molin. & cum Dian. p. 8. t. 6. A. 91. & 92.*

4 Parens tenetur proli ſubvenire relicta Religione, iiſdem caſibus, quibus proles parenti; quos vide *ſuperiore dubio caſ. 4. & 5.*

5 Parentes graui obligatione tenentur inſtruere liberos per ſe, vel alios, in neceſſarijs ad ſalutem. Hinc grauiter peccant. 1. Si quantum in ipſis eſt, non curent, vt bonis moribus imbuantur, doctrinam Chriſtianam, ſeu Fidei rudimenta addiſcant, prauorum conſortia vitent, mandata Dei, & Eccleſię obſeruent, Sacramenta frequentent: à peccatis abſtineant. *Azor, Fill. Bonac. loc. cit.* 2. Si occaſiones peccandi ab ijs non auertant, vel in locis, aut domibus ſuſpectis habitare permittant. *Trull. lib. 1. d. 3. num.* 4. 3. Si conſilio, vel exemplo malo deprauent. 4. Si non obiurgent, puniantque diſſolutos, moderatè tamē, nam peccant etiam verberando immoderatè: v. g. vt notabiliter lædantur, *Sot. Sylv. Ben. loc. cit. & d. 3. de contr. quæſt. vlt. p. 3.*

6 Tenentur etiam proli relinquere libertatem circa electionem ſtatûs. Vndè peccant, invitos ad matrimonium, vel Religionem cogendo, vel abſtrahendo. Et quidem, *Trid.*

Digitized by Google

Trident. ſeſſ. 25. de Reg. cap. 18. excommunicat cogentes ad Monaſterium filias.

7 Et ſi frater fratri, vel ſorori, ſaltem in extrema, vel quaſi extrema neceſsitate teneatur ſubvenire lege, tum charitatis, tum pietatis: non tamen eſt ea obligatio, quæ inter parentes, & liberos; cùm non ſit iſta dependentia. *Vide Leſſ. lib. 2. cap. 41. num. 24.* Vndè ſi profeſſus eſt in Religione, non tenetur egredi, vt ſuccurrat, *Trull. lib. 2. cap. 2. d. 24. num. 8. ex Suar. &c.*

Quæres, an filius aliquando poſsit à patre priuari hæreditate?

Reſp. Poteſt ex iuſta cauſa, aliàs non, eaque in teſtamento debet exprimi. *Authen. Sed hodiè, C. de inoff. teſt. Talis autem cenſetur.*

1 Ingratitudo (niſi in gratiam patris redierit, ipſumque pœnituerit antè teſtamentum conditum) vt ſi affecit Patrem graui iniuriâ, vel eius vitæ inſidiatus eſt, vel manus iniecit, vel maleficis ſe immiſcuit, *Bon. d. 3. quæſt. 7. p. 3. ex Conin. Sanch. Azor, Mol. &c.*

2 Si nouercam, ſeu patris vxorem cognouerit carnaliter: ſi parenti furioſo, vel carcere detento, noluit ſuccurrere, fide iubendo: ſi impedierit patrem teſtari: ſi bona parentum dilapidauerit, cum graui ipſorum diſpendio.

3 Si filia minor viginti quinque annis luxurioſam vitam elegerit, &c. Circa quas.

Nota, valere has cauſas, quando filius aliundè habet; vndè victu atq; namalimentis ad vitam neceſſarijs priuari non poteſt, cum debeantur iure naturæ; quod à iure Ciuili tolli non poteſt, *Bon. d. 6. q. 1. part. 6. §. 3. ex Sanch. Mol. Azor. Reg. Fill. Trull. lib. 4. cap. 1. d. 3. & t. 2. lib. 7. cap. 17.*

DVBIUM III.

Ad quid teneantur tutores, & curatores, qui parentum ſunt loco?

TVtor (idem eſt de curatore) tenetur curam gerere pupilli, eiuſque bona ritè, & fideliter adminiſtrare: Ratio eſt, quia in hunc finem conſtituitur, & aſsignatur pupillo patris loco. Quare ſi delinquat, vel notabiliter ſit negligens hac in re, peccat grauiter, & ad compenſationem damni, quod pupillus ex eo accepit, obligatur (& ſaltem de dolo, & culpa lata) imò etiam ſi tutoris officiū exercet pretio (quod tamen ſi ab initio non eſt conſtitutum, cenſetur ſuſcepiſſe gratis) tenetur etiam de leui culpa, *Bon. de contr. d. 5. quæſt. 19. p. 4. Vnde reſolves.*

1 Tutor tenetur tueri perſonam pupilli dum opus eſt, eumque bonis moribus imbuere, & benè educare, per ſe, vel per alios, *Bon. loc. cit.*

2 Tenetur bona pupilli fideliter adminiſtrare ideòque (officium tutoris ſuſcipiens) invētarium conficere; alioqui damna ex eius defectu ſecuta reſarcire; nec licet illi pupillo pecuniæ nimium ad vſus inutiles concedere.

3 Tutor (vti, & curator) tenetur

 con-

conſervare omnia iura, bona, & actiones pupilli (vel minoris) & bona aliàs peritura vẽdere, pecuniamque convertere in emptionem bonorum ſtabilium, vel in cenſum, &c. prout fuerit vtilius: *Ibid. ex Rebel. p. 2. lib. 17. quæſt. 1.*

4. Si tutor, vel curator pecuniam pupilli convertit in ſuos vſus, tenetur ad reſtitutionem totius lucri ceſſantis, vel damni emergentis, quod indè accepit pupillus, vel minor, *loc. cit. Rebel. quæſt. 17.*

5 Tenetur item ad reſtituendos fructus (deductis expenſis) quos ex bonis pupilli percipere poterat, & ſuâ culpâ non percepit, *Sylv. V. tutor, §. 4. Rebel. loc. cit.*

6 Tenetur nomina debitorum exigere, & debita pupilli perſolvere, ita tamen vt quantum fieri poteſt, bono pupilli conſulat. *Sylv. Reb. loc. cit. Tab. ib.*

7. Tutor, vel curator non poteſt donationes, vel remiſsiones gratioſas facere de bonis pupilli; quia non ad deſtruendum ſed tuendum eſt conſtitutus. *Ibid.* Excipe donationem remuneratoriam; ſic enim poteſt: v. g. ſtipendio debito pro liberali ſeruitio, aliquid addere, ex liberali donatione, *Mil. Lug. d. 23 ſeſſ. 16. Sanch. Trull. lib. 7. cap. 17. d. 8. V. Dian. p. 8. t. 6. R. 17.*

8. Denique tenetur (officio finito) reddere rationes: quia hoc onus eſt commune eorum, qui bona aliena adminiſtrant. *Vid. Bon. de contr. d. 3. quæſt. 19. p. 4. & infrà hoc libro, t. 4. cap. 3. in appendice ad contractus.*

DUBIUM. IV.

Quæ obligatio dominorum, & famulorum, aliorumque ſuperiorum, & inferiorum erga ſe invicem?

Reſp. 1. Domini, & Superiores tenentur habere curam famulorum aliorumque ſuorum ſubditorum. *Patet ex 1. ad Thim. 1. Si quis ſuorum, &c.* Et ratio eſt, quia ſunt ipſorum caput, & vices parentum gerunt; ideòque tenentur quodammodò ad eadem, ad quæ parentes. Imprimis verò curare tenentur, quantum in ipſis eſt, vt ſervent præcepta Dei, & Eccleſiæ, *Bon. d. 16. quæſt. 1. p. 8. Vndè reſolves.*

1. Peccant Domini grauiter. 1. Si ſine iuſta cauſa impediant famulos, ne Feſtis Miſſam audiant; vel ſi Feſtis opera ſervilia imponant, vel ſi iubeant ea, quæ ſine peccato fieri non poſſunt. *Nau. cap. 14. &c.* Si peccãdi occaſionem permittant cum poſsint impedire, aut ſi grauiter delinquentes non corrigant, vel negligentes neceſſaria ad ſalutem, non moneant, corripiant, *Bon. loc. cit.*

2. Peccant item grauiter. 1. Si grauibus iniurijs afficiant, diabolos, canes, &c. appellent, *Bon. loc. cit. & Trull. lib. 4. cap. 1 d. 6. licet Dian. p. 7. t. 7. R. 47.* excuſet à peccato talem contumeliam, quòd ex ira, & indeliberatione ſoleat proferri. 2. Si alimenta conuenientia non præbeant, mercedem iuſtam (dummodo fideliter ſervierint) non ſolvant, vel differant abſque rationabili cauſa. *Ibid.* 3. Si antè elapſum terminum temere

re domo expellant: in quo caſu (niſi grauiſsima ex cauſa id fecerint.) tenentur ad ſolutionem integræ mercedis, *Leſſ. Azor, cap. 14. quæſt. 1. Fill. num. 117. Reg. Mol. &c. Eſcob. t. 3. E. 9. quæſt. 33.* 4. Si eum, qui liberos alioſve domeſticos, verbis, exemplo, vel moribus prauis corrumpit, & reprehenſione non emendatur, è domo non dimittant, *Nauar. cap. 14. Azor, Trull. d. 61. num. 2.*

3 Herus non tenetur famulo infirmo (quandiù ægrotat) dare ſalarium (niſi in extrema, vel graui neceſsitate; tunc enim debet ex charitate) imò ſumptus in eius curationem impenſos poteſt repetere, *Mol. lib. 1. t. 28. cap. 4. num. 6. Eſc. t. 3. e. 9.*

Reſp. 2. Famuli, cæterique ſubditi, tenentur ſuis dominis, & ſuperioribus aliquo modo eadem, quæ filij parentibus, nimirum amorem, reuerentiam, & obedientiam præſtare: Ratio patet ex dictis, quia ſunt illis quaſi loco parentum, *S. Th. 2. 2. q. 103. Reg. lib. 20. n. 62. Vndè reſolves.*

1 Peccant famuli grauiter. 1. Si non laborent, vel ſeruiant fideliter; tenenturque ad compenſationem damni, *Mol. Leſſ. lib. 1. cap. 24.* 2. Si graue damnum inferant, vel inferri permittant, cùm poſsint impedire, *Nanar. cap. 14. n. 22. Fill. t. 28. cap. 3. q. 10. Reg. loc. cit.* Et quidem ſi damnum illud inferatur (ſiuè à conſamulis, ſiuè ab extraneis) in rebus, quarum cura ipſis commiſſa eſt, à reſtitutione non poſſunt excuſari, *Mol. Leſſ. l. 3. cap. 23. d. 16. n. 65. Fill. t. 36. c. 6. q. 9. n. 114.* 3. Si abſque grauiſsima cauſa diſcedant à domino ante terminum elapſum; vltra hunc verò manere non tenentur, etiamſi morbo impediti ſervire aliquandiu nõ potuerint. *Mol. loc. cit. Reg. n. 517. Eſc. E. 7. n. 50.* 4. Si domino in rebus magni momenti non obediant, *Bon. loc. cit.*

2 Famuli non peccant, ſi ſuſtentationem, vel mercedem iuſtam Domino negante, vtantur compenſatione occultâ, *Mol. loc. cit. Fill. tr. 36. c. 6. q. 3.* Dummodò tamen alius modus non ſit impetrandi; nec plus accipiatur, quàm debetur; neque ſcandalum, aut aliud incommodum graue timeatur: *Vide Bon. de reſtit. d. 2. quæſt. vlt. p. 2. num. 16.*

3 Similiter pro obſequijs, ad quæ non tenebantur, præſtitis (ſi quidem illa non gratis, & liberaliter, ſed animo mercedis exhibuerint) licere ex rebus domini accipere compenſationem, quæ aliter obtineri non poſſit, *docet Nau. cap. 7. num. 108. Leſſ. loc. cit. Plura de his, vide infr. t. 5. c. 1. d. 4. cap. 3. d. 10. & Bon. d. 6. q. 1. p. 8.*

DUBIUM V.

Ad quid teneantur coniuges erga ſe mutuò, vi huius præcepti?

RESp. Vxor in ijs, quæ ſpectant ad domûs gubernationem, & bonos mores, tenetur obedire marito; hic verò vxorem, non vt ſervam, ſed vt ſociã tractare. Ratio eſt, quia maritus eſt caput, & vxor commembrum, *Nau. cap. 14. num. 20. Tol. Fill.*

Digitized by Google

t. 28. cap. 9. quæſt. 6. n. 144. & commu
Vnde reſolves.

1 Coniuges peccant. 1. Si debitâ intentione non contrahant matrimonium. 2. Si ſine diſpenſatione prætermittant proclamationes. 3. Si Sacramentum Matrimonij in ſtatu peccati mortalis recipiant. 4. Si vtãtur matrimonio contra naturam, vel modo indebito, vel cum periculo abortûs. 5. Si debitum ſine iuſta cauſa negent. 6. Si cum periculo pollutionis, tactus habeant impudicos.

2 Peccat grauiter vxor: 1. Si maritum rixis, vel aliter verbis ad grauem iram, vel blaſphemiam prouocet, *Fill. loc. cit. num. 145. & Bon.* 2. Si quid notabile expendat contra voluntatem viri, & conſuetudinem fœminarum ſimilis ſtatûs, niſi tamen ex paraphernalibus, ſi habet: 3. Si ſpreto viro ſibi imperium vindicet: 4. Si nolit ſequi virum domicilium mutantem, dummodò poſsit ſine periculo vitæ, & ſalutis; & contrarium non ſint pacti: & maritus poſt nuptias non ſit factus vagus. *Nauar. Tol. Bon. p. 7. vid. infrà t. 5. c. 1. dub. 4.* 5. Si ſine ſufficienti indicio malè iudicet de mariti continentia. 6. Si ſine iuſta cauſa debitum neget, *vid. infrà lib. 6.* 7. Si ſe ingerat in adminiſtrationem domûs ſine iuſta cauſa, qualis eſt; ſi v. g. maritus prodigus bona familiæ dilapidet, *Sylv. Trull. cap. 1. d. 4. num. 18.*

3 Peccat grauiter maritus. 1. Si verbis contumelioſis, vel infamatorijs afficiat vxorem. Si impediat illam circa præcepta Dei, vel Eccleſiæ ſine iuſta cauſa, *Sayr. lib. 7. cap. 7. Nau. cap. 14.* Si verò impediat etiam ſine cauſa, circa ea bona, quę conſilij tantùm ſunt, vt eſt Confeſsio, Communio, &c. communiter tantùm peccat venialiter, niſi conſtet, quòd magnam ex ijs vtilitatem percipiat, *Sayr. Fill. Bon. q. 1. p. 7. Trull.* 3. Si cædat grauiter: moderatè tamen caſtigare verbis, vel etiam ex graui cauſa moderatis verberibus, habitâ ratione conditionis, & ſtatûs, quandoque poteſt. 4. Si alimenta neget, niſi tamen vxor à conſortio mariti propriâ culpâ diſceſſerit. 5. Si negligat gubernationem domûs, & rem familiarem. 6. Si vxori non cohabitet, vel ſine iuſta cauſa diu abſit. 7. Si, cum poſsit, alimenta non procuret. *Fill. num. 140. & 141. Nau. cap. 14. 19. Tol. lib. 5. cap. 2. Sanch. lib. 10. de matr. diſp. 18. num. 16. Bon. p. 7.*

DUBIUM VI.

Quæ obligatio Parochorum erga ſuos?

RESP. Curatus, ſiuè Parochus iure diuino tenetur.

1 Reſidere in ſua Parochia, *Trid. ſeſſ. 23. c. 1. de ref. Barb. de off. Paroch. cap. 8. num. 1.* alioqui in conſcientia fructus non facit ſuos, teneturque pro rata abſentiæ reſtituere fabricæ Eccleſiæ, vel cauſæ piæ. Poteſt tamen ex iuxta cauſa, & licentia Epiſcopi ad breue tempus abeſſe, *Vid. Nau. cap. 25. Azor. t. 2. lib. 2. cap. 4. Poſſeu. Barb. Trull. ſeſſ. 4. cap. 1. d. 8.*

te-

Tenetur adminiſtrare Sacramenta, quoties, & quanto cum periculo, vide infrà, & *Bon. t. 1, d. 4. quæſt. 5. p. 2. Poſſeu. Barb. locis cit.*

3 Orare pro populo, & celebrare, vt populus audiat Miſſam: quam etiam teneri eum eidem applicare diebus ſaltem Feſtis, & aliquot alijs, docet *Tol. lib. 3. cap. 5. Sed negant Suar. Con. in 3. part. quæſt. 83. art. 1. d. 11.* cùm nullo iure id cautum ſit, *vid. Bon. quæſt. vlt. Barb. loc. cit.*

4 Docere populum, concionando, arguendo, &c. per ſe, per alios, *Tol. lib. 5. cap. 5. Poſſeu. Barboſ. Trull. loc. cit. vide ſupr.*

5 Tenetur ſingulis diebus Dominicis, & Feſtis ſolemnibus populo doctrinam Chriſtianam explicare, per ſe, vel per alium, vt conſtat ex *Trid. ſeſſ. 24. cap. 4. de reform.* idque ſub graui obligatione etiam iuris Diuini, ob ſummam neceſsitatem, propter quam eos ab Epiſcopis, alijſque Prælatis ad id cogi poſſe ſub pœna excommunicationis (omneſque alios vt eam audiant, diſcant, & ſciant) docet *Trull. lib. 1. cap. 1. d. 4. num. 7. & 8. Bald. t. 2. lib. 1. d. 48. ex Sanch. Pal. Barb. &c.*

6 Tenetur infirmos viſitare, pauperum curam habere, peccata corrigere, &c. de quibus *Poſſ. Reg. tom. 2. lib. 20 cap. 5. ſeſſ. 3. Barb. cap 7.* vide ſuprà.

***

(*)

DUBIUM VII.

Quæ obligatio Præceptorum, & diſcipulorum?

RESp. Inter Præceptores (idem eſt de Pædagogis) & diſcipulos eſt quodammodò eadem obligatio, quæ inter parentes, & liberos: *Vnde reſolves.*

1 Diſcipuli peccant. 1. Si Præceptoribus, & Pędagogis non exhibeant honorem, & reuerentiam. 2. Si non obediant in rebus pertinentibus ad ſtudia, & bonos mores. 3. Si eos conuitijs, vel contumelioſis verbis traducant. 4. Si negligenter ſtudeant, ſcholarum aut ſtudiorum tempore luſui vacent, vel otio. 5. Pecunias parentum dilapident, vel inutiliter expēdant. 6. Malo fine ſtudeant. 7. Gymnaſij ſui leges, vel academiæ ſtatuta (ſi quidem ea ad peccatum obligent) non ſeruent. 8. Scientias ſuperſtitioſas, aut vetitas addiſcant, vel libros prohibitos legant. 9. Stipendium debitum doctori ſuo non ſolvant, cùm poſsint. *Vide Nauarr. cap. 23. & 25. Fill. tr. 28. p. 2. cap. 10. quæſt. 1.*

2 Magiſtri, & pædagogi peccant. 1. Si peccata diſcipulorũ diſsimulent, & non corrigant quandò poſſunt. 2. Profectum eorum in litteris non ſedulo promoueant. 3. Non doceant bonos mores. 4. Si ex propoſito falſa doceant vt vera, vel ſuperſtitioſa, & ſaluti noxia. 5. Non ſtudeant ipſi vt officio ſatisfaciant. 6. Si ſtipendium exigant majus iu-

 ſto,

ſto, vel quàm Gymnaſij leges, aut conſuetudo permittat. 7. Doctoratùs inſignia negent dignis, vel indignis conferant, quod *Nauarr.* dicit eſſe mortale; præſertim in Theologia, Iure Canonico, Ciuili, & Medicina: nam in Philoſophia fortè veniale tantùm eſſe cenſet, *Caiet. V. Doctoratus.* 8. Si diſcipulis malo ſint exemplo. 9. Si malis moribus imbutos, & qui alijs pernicioſi ſunt, ad ſcholas admittant, vel ex ijs non dimittant: *Vide Trull. lib. 4. cap. 1. d. 11.*

TRACTATVS IV.

DE QVINTO, ET SEXTO Præcepto.

CAPVT I.

Quid quinto Præcepto prohibeatur?

Non occides.

PRohibetur hominis occiſio, mutilatio, verberatio, aliaque ſimilis afflictio iniuſta; de qua quæritur; quæ & quando ſit iniuſta.

DVBIVM I.

An aliquando liceat occidere, vel mutilare ſemetipſum?

REſp. Abſque diuina auctoritate, non licet ſeipſum directè, & ex intentione occidere. Ratio eſt, quia eſt contra charitatem ſui; & fit iniuria Reipublicæ, & Deo, qui eſt ſolus directus, & abſolutus Dominus humanæ vitæ. Dixi 1. *Abſque auctoritate Diuina* propter Samſonem, & quoſdam Martyres, qui ſeipſos occiderunt, vel ex diuina inſpiratione, vel inculpata ignorantia. Dixi 2. *directè*: quia indirectè quandoque licèt ſe occidere, hoc eſt, aliquid facere, vel omittere, ex quo præter intentionem mors certò ſequatur: quia præceptum conſeruandi vitam vtpotè affirmativum, non ſemper obligat, ſed poteſt omitti propter bonum finem, neceſsitatem, vel magnam vtilitatem. *S. Thom. 2. 2. quæſt. 64. vide Fill. hic tr. 29. cap. 4. quæſt. 5. & Bec. 2. 2. t. 3. cap. 7. quæſt. 8. Vndè reſolues,*

1. Miles poteſt, imò tenetur perſiſtere in ſtatione, etſi moraliter certus ſit ſe occidendum, *Card. Lug. d. 10. quæſt. 1.* Item poteſt ad euertendam turrim hoſtilem, aut perdendos hoſtes, pulverem incendere, etſi ſciat ſe obruendum; vti & nauem mergere, vel incendere, ne hoſtis eâ potiatur, cum graui Reip. damno, vt docent *Leſſ. lib. 2. cap. 9. num. 32. Fagundez t. 1. d. 5. cap. 11.* Similiter licèt ſe obijcere telo, vel ictui, ad ſeruandam vitam Principis, amici ad mortem iniuſtè damnati vices ſubire, *Leſſ. lib. 2. cap. 9. num. 30. vel in naufragio tabulam cedere, ex Tol. Leſſ. loco cit. Lopez p. 1. cap. 65.* Item ſeruire peſte infectis, vel ad fugiendum incendium ex alto ſe præcipitem dare, cum certo periculo mortis, *Leſſ. & Fill. loc. cit. Laym. cap. 1. num. 3. Card. Lugo diſp. 10 ſeſſ. 1.* Vbi tamen euerſionem illam turris, & combuſtio-

ſtionem nauis (ſi quidem nulla ſit ſpes euadendi) timidè , & nonniſi ex grauiſsima:v.g.boni publici causà,videtur concedere:*Vide num.* 51. 52.*&c. Malderum tract.* 3.*cap.* 1. *dub.* 19.*Dian.p.* 5.*tr.*4. *Reſ.* 26. *Fag.p.* 5. *cap.* 11.*num.*6.*&ſeq.*

2 Etſi Virgini non liceat ad caſtitatem ſervandam directè ſe occidere , licèt tamen ei certo periculo mortis ſe exponere , etiam pro ſola integritate corporali , licèt rationabiliter præſumeret ſe non conſenſuram:quia integritas iſta magni æſtimatur:*Vide Laym.cap.*1.*num.*3.

3 Reo licèt non fugere , imò etiam ſponte ſe ſiſtere Iudici plectendum licèt poſitiuè ſeipſum perimere non poſsit etiamſi à Iudice id ei commitatur:*Vide Leſſ cap.* 9 *d.* 6. *Card.Lug.d.*10.*de iuſt.ſeſ.*1. *num.* 38. *contra Vaſq.*1.2.*d.*173.*cap.*3.

4 Etſi Carthuſianus in extrema ægritudine poſsit ſeruare vitam veſcendo carnibus,idque probabiliter ei tum liceat (atque adeò non peccet,qui inſcio preberet cibos ex carnibus:*Sanch.Dian.p.*8. *t.* 7. *Reſol.* 70.) licitè tamen : & laudabiliter etiam tum omittit cum certo periculo mortis,vt contra *Vaſq.& Gran.* *docet Dian.p.*5. *d.* 4. *Reſ.* 32. *ex Vict. Lorc.&c.*quia rationabiliter negligit vitam pro bono communi Ordinis, *Card.de Lug.d.*10. *n.* 23. *contra Az.& Eſcob.t.*6.*c.*7.vbi docet,teneri carnibus veſci, ſi exigit neceſsitas , ita vt aliter vitam conſeruare nón poſsit: quod *Sanch. p.*2. *conſ. lib.*5.*cap.*1. *d.* 32. cum *alijs ſex* ita diſtinguit : ſi neceſsitas veſcendi ſit ab intrinſeco: v.g. morbo,ex quo iudicio Medicorum convaleſcere non poſsit , niſi eſu carnium , ait probabilius eſſe, non teneri veſci,(tametſi licitè poſsit) quia morietur naturaliter ex morbo , cuius ipſe non eſt cauſa : ſi verò ſit ab extrinſeco(v.g. ſi ob inopiam aliorum ciborum fame moriendum eſſet) teneri veſci , quia mors illa cùm ſit violenta , ipſi imputaretur.

5 Licèt carnem vigilijs,& ineniâ moderatè affligere ; qui autem aduertens vitam ijs notabiliter minui,nihilominus continuaret , peccaret grauiter, vt notat *Laym. d.* 3, *de iuſt.t.*3. *p.* 3. *cap.* 1. *num.* 5. *ex Caiet.* Etſi hîc multi ob bonam fidem, & zelum Deo placendi excuſentur: *Vide Bon. d.* 2 *quæſt. vlt.ſeſſ.* 1. *p.* 7. *num.*9. *Fell.loco cit.Card Lugo de iuſt. d.* 10 *ſeſſ.* 1 *num.*32.33. 36. *&c.* Vbi rectè notat,aliud eſſe procurare abbreuiationem vitæ, ſeu mortem poſitiuè ſibi afferre : aliud permittere, vel periculum eius ſubire , vel non adhibere media ad auertendam. Priùs ait eſſe illicitum : v. g. pœnitentijs indiſcretis, carniſque macerationibus,vitam notabiliter abbreuiare : poſteriùs verò ſæpè licere, ideòque non teneri Carthuſianum carnibus veſci , nec aliquem alium vti pretioſâ,& exquiſitâ medicinâ, ad mortem vitandam ; nec ſæcularem relicto domicilio quærere ſalubriorem aërem extra patriam.

6 Excuſantur ęgri , qui paulò ante mortem,cauſâ humilitatis, vel

boni exempli, petunt humi collocari; quia non intendunt vitam abbreuiare: *Vide Vaſq. loco cit. Addit Laym. lib. 3. t. 3. part. 3. cap. 1. num. 5.* non teneri quemquam medijs extraordinarijs, & nimis duris: v. g. abſciſſione cruris, &c. vitam conſeruare; niſi tamen ea communi bono ſit neceſſaria: *Vide Leſſ. loco cit. Sanch. in opuſ. t. 2. lib. 5. cap. 1. d. 34.* Vbi dicit, infirmū in periculo mortis, ſi ſit ſpes ſalutis, non poſſe medicamenta reſpuere. Nō videtur tamē virgo ægrotans (per ſe loquendo) teneri ſubire manus Medici, vel Chirurgi, quando id ei grauiſsimum eſt, & magis, quàm mortem ipſam horret, *Eſcob. E. 7. cap. 8. ex Turrian. ſum. p. 1. cap. 263. d. 5.*

Reſp. 2. Non licèt ſe mutilare niſi ſit neceſſarium ad conſeruationem corporis totius; quia nemo eſt ſuorum membrorum abſolutè Dominus, *Leſſ. lib. 2. cap. 9. d. 14. Vndè reſolves.*

1. Non licèt ſe caſtrare ad conſeruandam caſtitatem, vel ſedandas tentationes: quia hoc ad eum finem non eſt neceſſarium, *S. Thom. 2. 2. quæſt. 65. art. 1. Leſſ. Mol. Fill. t. 29. cap. 4. quæſt. 3. &c.*

2 Peccant parentes, qui filios etiam conſentientes caſtrant, vt ſint vtiles cantui, vide *Laym. lib. 3. t. 3. cap. 1.*

* Reſpond. 3. Comedere, vel bibere aliquid quod obſit propriæ valetudini, eſt graue peccatum, vel leue ſecundùm damnum graue, aut leue valetudini illatum, & comederè vel bibere vſque ad ſatietatem ob ſolam voluptatem, etiamſi nullum valetudini damnum ſequatur, eſt peccatum; vt patet ex propoſitione 8. Decreti citati Ss. D. N. Innocentij Papæ XI.

Quæres, an ſepeliendus ſit in loco ſacro, qui ſeipſum occidit.

Reſp. Id vetant Eccleſiæ Canones: qui tamen non ſunt intelligendi de ijs, qui ex furore, amentia, vel paſsione grauiſsimæ triſtitiæ, turbatà phantaſiâ, id fecerunt; vel qui ante mortem verè de hoc doluerunt. Quòd ſi conſtet quempiam ſeipſum occidiſſe, & dubitetur vtrum deliberatè, an ex animo turbato factum, in praxi priuatur ſacrâ ſepulturâ, cùm præſumatur ſecundùm opus externum voluntariè eſſe factum; niſi tamen ex circumſtantijs contrarium colligatur. Si verò dubitetur, à ſeipſo, an ab alio: v. g. ſit præcipitatus in aquam; delictum tam atrox, & contra naturam non præſumitur ſine euidentibus indicijs, *Mol. t. 3. d. 20. vide Laym. loco cit. num. 8. vide etiam Eſcob. E. 7. cap. 8.* vbi dicit, eum, qui moritur ex vulnere in duello accepto, ſi vivus ex loco diſceſsit, non eſſe priuandum ſepulturâ Eccleſiaſticâ.

DUBIUM II.

An, & quomodò liceat occidere malefactorem?

Reſp. Extra cauſam neceſſariæ defenſionis, de quo infrà, nulli id licet, niſi auctoritate publicâ, &

nu-

iuris ordine ſervato, vt patet. *Exod.* 22. *& Rom.* 13. *Vndè reſolves.*

1 Non licet marito vxorem, aut patri filiam occidere in adulterio deprehenſas: quia ad id non habent auctoritatem publicam; & leges Ciuiles id permittentes, à iure Canonico ſunt correctę, tamquam iniquæ.

* Et recenter quoàd vxorem in adulterio deprehenſam, damnatum eſt à Ss. D. N. Alexandro Papa VII. in Decreto lato Feriâ 5. die 24. Septembris 1665. vt patet ex propoſitione 19.

Secùs eſt de proſcriptis, quos occidendi cuivis auctoritas publica datur: idque non iniuſte, cum ad Reipub. defenſionem ſit neceſſariũ. Peccant tamen, qui non ex zelo iuſtitię, ſed odio, aut priuatæ vindictæ causâ faciunt. *Vide Laym. loc. cit.*

2 Peccat Princeps, vel Magiſtratus (regulariter loquendo) vt vide infrà *lib. 5. cap. 9. dub.* 1. qui occidi iubet reos non citatos, vel non auditos, vel non damnatos, etſi priuatâ ſcientiâ conſtet eſſe nocentes: quia ex iure naturæ, actus publicus fieri debet ex ſcientia, & auctoritate publica. *v. Caiet. verb. Homicidiũ. Fil. tr. 29. cap. 3. quæſt. 6. num. 27. Bon. loc. cit. p. 1. num. 7. vide infrà. lib. 5. cap. 3. d. 1.*

***

DUBIUM III.

An, & quomodò liceat occidere priuatâ auctoritate iniquum aggreſſorem?

RESP. Ius naturæ permittit, vt vim vi repellas, & aggreſſorem, qui inique eripere tibi conatur vitam, aut quæ ad eam honeſtè agendam tibi ſunt neceſſaria, vt bona temporalia, honores, pudicitiam, membrorum integritatem, præveniàs, & occidas: ita tamen vt id fiat animo te defendendi, & cum moderamine tutelæ inculpatæ; hoc eſt, non inferendo maius damnum, nec vtendo maiore vi, quàm neceſſarium eſt ad arcendam iniuriam. *Ita comm. S. Thom. quæſt. 64. art. 7. Molin. &c. Leſſ. d. 8. n. 44. Vndè reſolves.*

1 Non licet reo occidere Miniſtros iuſtitiæ, à quibus ad carcerem, vel ſuplicium trahitur; vti nec licet id proſcripto, vt notat ex communi, *Laym. lib. 3. tr. 3. p. 2.* quia non ſunt iniqui aggreſſores.

* Nec etiam licet interficere falſum accuſatorem, falſos teſtes, neu etiam Iudicem, à quo iniqua certò imminet ſententia, etſi reus ſit innocens, nec aliâ viâ poſsit damnum euitare. Patet ex dicto Decreto Alexandri Papæ VII. propoſitione 18.

2 Etſi ob contumeliam aliquã: v. g. ſi viro honorato dicatur *mentiris*: non liceat alterum occidere, eò quòd aliter repelli poſsit, ac ſoleat, *Leſ. Azor, Hurt. &c. Dian. p. 5. t. 4. Reſ. 12. & 23.* licere tamen, ſi aggreſ-

greſſor fuſtem, vel alapam viro valdè honorato impingere conaretur, quàm aliter auertere non poſſet, docent cum *Dian. loc. cit. Reſ.* 4. *Leſſ. Hurt. & alij* 12. verùm, & hoc videtur in praxi periculoſum.

* Sed ſi aggreſſor, poſt impactam alapam, vel ictum fuſtis, fugiat, non eſt fas eum occidere, nec etiam eſt fas occidere eum, qui nititur calumniam inferre, ſi aliter hęc ignominia vitari nequit. Patet hoc ex propoſitione 30. Decreti Ss. D. N. Innocentij Papæ XI. iam toties citati.

3 Si fuſte, vel ſolo vulnere, vel amputatione brachij, vel aliter arcere iniuſtam vim potes, non licet occidere. Vnde ſi quis ſit perſona talis, cui non ſit dedecus fugere, debet fugere potiùs, ſi poteſt, & ſalvare ſe ſecùs autem, ſi turpe ſit fugere: v.g. viro Nobili, vel Officiali Bellico, niſi rurſus hîc, & nunc id tali turpe non eſſet ob præſtantiam invaſoris, vel aliàs eius qualitates: v.g. quia ebrius eſt, vel amens, talem enim occidere non licèt, quandò poteſt fugere, *Mald. Dian. p.* 4. *tom.* 4. *Reſ.* 9. *vide Laym. lib.* 3. *p.* 3. *cap.* 3.

4 Non licet occidere furem, ob res exiguas: licet autem, ſi quis auferat honorem valdè notabilem, aut bona magni momenti; niſi tamen aliâ viâ, verbi gratia, iuris, vel aliter, arceri, aut recuperari poſſint. Quare, quando iura ſignificant furem nocturnum occidi impunè, non autem diurnum, præſupónunt, quòd plerumque nocturni non poſſint aliter arceri, diurni autem poſſint. Alioquin enim, ſi nocturnus poteſt capi, non debet occidi: & ſi diurnus non poteſt capi, nec repeti ab eo, quod aufert, niſi occidendo, id licet: ea tamen non debent eſſe parui momenti, & minimùm vnius aurei, ſecundùm *Mol. t.* 4. *t.* 3. *d.* 16. *num.* 7. *vide Laym. cap.* 3. vel potiùs ſecundùm alios apud *Dian. p.* 5. *t.* 4. *Reſ.* 18. duorum: quamquam & hoc *Dian. loc. cit.* nimis laxum videatur: imò *Bonac. de reſt.* rem non magni valoris hic cenſet, etſi ſit trium, vel quatuor aureorum. Si tamen talem (fur v.g.) vſurpet, vidente, ac reſiſtente domino, aut cuſtode, aut huic vim faciat: v.g. repetentem incipiat ferro invadere, permittunt cædem, *Bonac. Dian. &c. loc. cit.* vti etiam, ſi dubium ſit, an res poſſit aliter ſalvari, aut recuperari, *Bon. loc. cit.* quia nemo, inquit, tenetur ſe exponere periculo amittendi res ſuas. *Vide Laym. cap.* 3. *Nauarr. Leſſ. Dian. loc. citat.*

* Sed non licèt (regulariter loquendo) occidere furem pro conſervatione vnius aurei; nec etiam licet occidere alium ad defendendas res quas nos poſſeſſuros ſperamus, nec etiam hæredi, vel legatario, vel ius habenti in Prebendam, vel Cathedram, licet defendere ſe occidendo eum qui iniuſtè impedit, ne vel hæreditas adeatur, vel legata ſolvantur, vel Prebendæ, aut Cathedræ poſſeſsio ineatur. Patet hoc ex propoſitionibus 31. 32. & 33.

33. eiuſdem Decreti Ss. D. N. Innocentij Papæ XI.

5 Probabilius eſt, hæc etiam licere Clericis, & Religioſis, ob bona temporalia. Iura verò in contrarium afferri ſolita, intellige; quando non ſervatur moderamen inculpatæ defenſionis, *Laym. loc. cit. Tan. t. 3. d. 4. quæſt 8. d. 4. Eſcob. Exa. 7. cap. 8.* vbi etiam docet *ex Tann. cap. 3 d. 4. num. 68.* licere virgini occidere invaſorem pudicitiæ, ſi violationem nequeat aliter evadere.

6 Cùm tamen iniquus aggreſſor ſit in periculo ſalutis, poteſt quis ex charitate ei parcere, & iniuriam potiùs pati: ſed non tenetur, eò quòd alter ſuâ malitiâ ſit in iſto periculo, *Laym. ibi.*

7 Non licet occidere, ſi iniuria iam eſt contracta, vel aggreſſor iam fugit: quia id non eſſet ſe defendere, ſed vindicare, *vt docent Tolet. Rodrig. ſed Henriq. & Nauar. cap. 15. num. 5. Fernand. p. 1. cap. 9. §. 1.* dicunt, ſi læſus magnam faceret iacturam honoris, niſi fugientem mox perſequeretur, poſſe eum perſequi, & percutere, quantum eſſet ſatis ad defenſionem honoris: *quod Laym. Bon. Leſſ. Fil. Card. Lugo, &c.* putant practicè vix poſſe fieri, ſine indicta: etſi ſpeculatiuè videatur eſſe probabile. *Vide Dian. part. 2. tr. 1. miſc. reſ. 15 Concedit tamen Card. Lugo, Molin. Leſſ. &c. cum Dian. p. 8. tr. 7. reſ. 47.* licere furem fugientem: v. g. cum equo tuo conficere telo, vel ſagittâ? quia invaſio adhuc durat: etſi verò id non liceat, poſtquam in tutum ſe recepit, ſi tamen per Iudicem non poſsis recuperare rem tuam, potes ingredi locum vbi illa detinetur, eamque tibi vendicare, & ſi alter vi impediat, vim vi repellere, *Tan. Leſſ. Mal. Hurt. Dian. p. 5. tr. 4. Reſol. 37. & p. 8. tr. 7. Reſol. 47.*

8 Ad defenſionem vitæ, & integritatis membrorum, licet etiam filio Religioſo, & ſubdito, ſe tueri ſi opus ſit, cum occiſione, contra ipſum parentem, Abbatem, Principem: niſi fortè propter mortem huius, ſecutura eſſent nimis magna incommoda, vt bella, &c, *Sylv. Bonac. p. 8.*

* Sed non licet Religioſo, vel Clerico calumniatorem grauia crimina de ſe, vel de ſua Religione ſpargere minantem, occidere, etſi calumniator ſit paratus ad crimina publicanda, niſi occidatur. Patet ex propoſitione 17. inter damnatas à Ss. D. N. Alexandro Papa VII. Feriâ 5. 24. Septembris 1665.

9 Licet quoque occidere eum, de quo certò conſtat, quòd de facto paret inſidias ad mortem; vt ſi vxor, v. g. ſciat ſe noctu occidendam à marito: ſi non poteſt effugere, licet ei prævenire, *Nauar. Leſſ. num. 45. Fil. num. 39.*

10 Hinc etiam dicunt alij, *vt Sanch. 2. Moral. cap. 29. & alij,* licere occidere eum, qui apud Iudicem falsâ accuſatione, aut teſtimonio, &c. id agit, vndè certò tibi conſtat, quòd ſis occidendus, vel mutilandus, vel etiam (quòd alij difficilius concedunt) amiſſurus bona tempora-

Digitized by Google

talia, honorem, &c. quia hæc non eſt invaſio; ſed iuſta defenſio, poſito quòd de alterius iniuria tibi conſtet, nec ſit alius euadendi modus, *Leſſ.* tamen *Filiuc. & Laym.* non audent id defendere, propter periculum magnorum abuſuum. *Vide Eſcob. Exam.7.cap.8.Hurt.Lug.d.10.ſect.7. Dian.p.8.t.7.R.52.*

11 Quandocumque quis iuxta ſupradicta habet ius alium occidendi, id poteſt etiam alius pro eo præſtare; cùm id ſuadeat charitas. *Filiuc.Tan.t.3.cap.4.quæſt.8. Molin. d.18.* An autem, & quando ad hoc teneatur. *Vide Leſſ.lib.2.cap.9.d.13. Dian.p.5.t.4.R.9.14.20.*

DUBIUM IV.

An aliquando liceat occidere innocentem?

Reſpond. directâ intentione, & ſcienter, nunquam licet, niſi Deus omnis vitę Dominus concedat: indirectè autem, & per accidens, aliquando licet, vtendo nimirum ſuo iure, & dando operā rei licitę, & neceſſariæ, ac tanti momēti, vt vitę æquivaleat. *S.Thom.& DD. commun. Vndè reſolves.*

1 Si Tyrannus minetur vrbi excidium, niſi innocens occidatur, id non licet directè. Neque valet, ſicut membrū licet abſcindere pro ſalute corporis, ita, & ciuem pro Repub. quia homo eſt tantùm pars moralis Reipub. à qua non accipit eſſe, & viuere, ſicut membrū corporis à corpore, *Molin.tom.4.tr.3.d.10. Leſſ.Filiuc.&c.*

2 Poteſt tamen Reſpub. eo caſu talem cogere, vt Tyrannū adeat, & ſi nolit, tradere; cùm ex charitate, & iuſtitia legali teneatur vitam exponere pro Repub. Vndè ſi id renuat, fit nocens. Neque hoc erit cooperari eius morti, ſed tantùm permittere; cùm traditio de ſe ſit indifferens, & mors tantùm ſequatur indirectè, & pręter intentionem Reip. *Mol.loc.cit.Leſ.l.2.cap.9.d.7. Fil. t.29. num.11. Laym.&c.* Limitat autem *Card. Lug. d.10. de iuſt.* ſi innocens ſit ſubditus, vel peregrinus teneatur mori pro Republica alienâ.

3 Si fugere non poſſis mortem, perſequēte hoſte, niſi per viam anguſtam, quâ quiſpiam iſtic ſedens eſſet obterendus, licet nihilominùs (dummodò tamen, ſi infans eſt, ſit baptizatus, *vt monet Card. Lug.& Eſcob.Exam.7.cap.8.*) fugere cum eius periculo; & interitu præter tuam intentionem, *Leſſ. num.59. Filiuc. num.36.*

4 Similiter ad expugnandam Vrbem, & victoriam reportandam, ſi neceſſarium ſit, licet tormenta in eum locum dirigere, vbi multi ſunt innocentes: quia horum mors præter intentionem ſequetur, *Leſſ. loc. citat.*

5 Non licet occidere obſides, etſi qui eos miſerunt, non ſervent Fidem: quia ſunt innocentes, *Bonac. t.2.d.2.quæſt.vlt.ſect.3.p.7.Dian.p. 1.t.4.R.35.contra Azor,&c.*

Quæ-

Digitized by Google

Quæres an aliquandò liceat procurare abortum.

Reſp. Quicumque malitioſè in ſe, vel altero curat abortum peccat grauiter, ſiue fœtus ſit animatus, quia eſt verum homicidium, ſiue non, quia tendit ad occiſionem hominis, & eſt contra naturam generationis, *Leſſ.* 10. *num.* 61. Si tamen ad vitam matris conſervandam, omninò ſit neceſſarium, ſequentes Regulæ tenentur. 1. Si fœtus mortem matri allaturus, probabiliter necdum ſit animatus animâ rationali (animari autem communiter aiunt, mares die quadrageſimo, fœmellas verò octogeſimo, quæ res valdè incerta eſt) quidam permittunt, etiam directa intentione expelli, *vt Sanch. lib.* 9. *de matr. d.* 20. *num.* 9. & 10. *Henr. &c. contra Leſſ. lib.* 2. *cap.* 9. *d.* 16. & alios, quorum ſententia in praxi ſuadenda; quorſum enim directè expelles, cum indirectè liceat, & ſufficiat. 2. Si verò fœtus ſit animatus, materque iudicetur moritura cum prole, niſi medicinam ſumat, licet eam ſumere, & ſecundùm quoſdam tenetur, intendendo directè ſuam tantùm ſanitatem, etſi indirectè, ac conſequenter deſtruatur fœtus: quia in pari neceſſitate mater poteſt magis proſpicere ſibi, quam proli. 3. Si verò cum morte matris, ſpes vitæ, & Baptiſmi prolis affulgeat, tenetur mater, ſecundùm pleroſque, ſub mortali, abſtinere ab omni remedio deſtructiuo prolis: quia tenetur vitam corporalem exponere, pro extrema neceſſitate ſpirituali infantis. Contrarium tamen docet *Lud. Lop. quod Sà, verb. Charitas*, dixit eſſe probabile. *Vide Leſſ. loc. cit. Sanch. Fil. t.* 29. *cap.* 6. *quæſt.* 1. *Bon. t.* 8. *num.* 3.

* Præterea non probabiliter dicitur, fœtum, quamdiu in vtero eſt, carere anima rationali, & tunc primùm incipere eamdem habere, cùm paritur; ac conſequentèr falsò dicitur, in nullo abortu homicidium committi: nec etiam licet procurare abortum antè tempus animationis fœtûs, ne puella deprehenſa grauida occidatur, aut infametur. Patet ex propoſitionibus 34. & 35. inter damnatas à Ss. D. N. Innocentio Papa XI. Decreto ſuprà citato.

DUBIUM V.

De Duello, & Bello.

ARTICULUS I.

Quid ſit, & an liceat Duellum?

RESp. Duellum eſt duorum (vel ſubindè etiam plurimum) certamen, quod ex condicto, vno indicente, & altero acceptante, ſuſcipitur: ita vt id non ſit vitam defendere, ſed exponere periculo. Quod etſi communiter ſit mortale peccatum, licitum tamen eſt ex iuſta cauſa, quę ſemper eſt attendenda. *Vide Trid. ſeſſ.* 25. *cap.* 19. *de reform. Sanch.* 2. *Moral. cap.* 39. Item de pœna Duellantium, *Vide infrà de excom. & Sanchez loc. cit. Vndè reſolves.*

Duel-

Digitized by Google

ſed ex amore boni cōmunis; quamquam ſi hæc vltima ſola deſit, non ſit obligatio reſtitutionis. *Ita commun. cum D. Thom. quæſt. 41. Laym. lib. 2. t. 3. cap. 12. Vnde reſolves:*

1. Si quis iuſtum Bellum gerat, non poteſt alter licitè ſe defendere: quia circà eandem rem non poſſunt duo habere contraria iura. Fieri tamen poteſt, vt neutra pars peccet, ob ignorantiam invincibilem, *Fil. num. 185.*

2. Tenetur Rex, antequam Bellum incipiat, omni diligentiâ curare, vt certus ſit de eius iuſtitiâ, & graui cauſa. Ad quod ſequentia cōducent. 1. Vt curet habere non tantùm peritos, ſed etiam bonos Conſiliarios. 2. Vt attendat, an etiam à ſuis impediantur, vel intervertantur litteræ, aut inſtructiones ad ipſum. 3. Si non tantùm à ſuis Conſiliarijs, ſed etiam à diuerſis Theologis curet iuſtitiam Belli, ſecundùm leges Euangelicas examinari, & liberè edici. 4. Si auditis omnibus, ipſe quoque coram Deo illam examinet, ſtatuatque id, quod in puncto mortis ſe feciſſe vellet. Denique licet ſufficiat opinio probabilis de iuſtitia Belli; ſi tamen iuſtitia maneat æqualiter dubia, & alter ſit in poſſeſsione, non licet ei Bellum indicere, cùm melior ſit conditio poſſidentis, *Filiuc. tr. 29. cap. 9. quæſt. 2. Trull. lib. 5. cap. 2. d. 3. vbi cum Dian. p. 4. t. 4. Reſ. 72.* docet licere etiam Principi concedere Repreſalia, ſervatis tamen conditionibus certis, quas vide apud *Pal. t. 1. cap. 6. d. 5. p. 4. & hic infrà Art. ſeq.*

3. Preſpectâ iuſtitia Belli, debet ea proponi parti adverſæ: quæ ſi offerat competentem ſatisfactionem, non debet Bellum inchoari. Imò vt, probabilius eſt, ſi cœptum ſit, debet, ſi non ex rigore iuſtitiæ, ſaltem, plerumque ex charitate mox finiri. *Vide Molin. ſuprà d. 103. Trull. lib. 5. cap. 2. d. 3.*

4. Poteſt Princeps pro ſatisfactione petere reſtitutionem ablatorum, & expenſarum; item aliquid in pœnam illatæ iniuriæ *Dunal.* Hinc poteſt victos privare bonis, etiam innocentes, tributa eis imperare, extruere arces, &c. quæ ad ſecuritatem ſunt neceſſaria, *Koninc. Dian. part. 6. d. 4. Reſ. 22.*

5. Principes tenentur ſtipendia ſolvere militibus; alioqui tenentur compenſare damna: tum ipſis militibus, tum alijs, qui ab ijs damnum acceperunt. *Koninc. Pal. Dian. p. 6. t. 4. Reſ. 29.*

6. Tenentur etiam aliquando Principes Catholici à Bello, alioqui per ſe iuſto, abſtinere, ſi indè oriturum ſit ſcandalum, & ſpiritualis ruina multorum, ac detrimentum Eccleſiæ. *Vide Pal. Dian. part. 6. t. 4. Reſ. 7.*

7. Etſi, per ſe loquendo, in Bello iuſto liceat advocare infideles in auxilium; per accidens tamen ſubindè, imò plerumque non licet, ratione ſcandali, vel periculi in fide: v. g. ne ſubditi pervertantur, ſacra profanentur, &c. *Reg. t. 2. lib. 22. num. 100. Filiuc. num. 181.*

Si-

8 Similiter licet alteri Principi, etiam alterius Fidei, in Bello iuſto auxilium ferre; niſi tamen ſit periculum ſcandali, incrementi hæreſeos, & damni veræ Fidei. *Vide Konine. tract. de Charitate, d. de Bello.*

9 Duces, Tribuni, Centuriones, alijque Officiales peccant, tenenturque ad reſtitutionem. 1. Si pauciores habeant milites, quàm in ſolutione ſtipendij exhibent. 2. Quãdo debent ex officio commeatum curare, & dant militibus cibum, vel potum corruptum, ex quo morbi oriantur. 3. Si in tranſitu per Regiones accipiant pecunias à varijs Pagis, ne iſtic per noctent, aut morentur. 4. Si vni militi dent plura ſyngrapha ad domos diuerſas, *Mol. Bed. Dian. p. 6. t. 4. Reſ. 27. & 28.* 5. Si ſtipendium militibus ſubtrahentes, permittant extorquere ab innocentibus neceſſaria.

10 Miles, qui in Bello, & iuſto, & iniuſto, paratus eſt mereri ſtipendia, eſt in malo ſtatu, & incapax abſolutionis, niſi mentem corrigat: & quidem ſimiliter in Bello iniuſto tenetur ad reſtitutionem damnorum, niſi inculpabilis ignorantia excuſet: tunc enim ſufficit reſtitutio eorum, quæ in ſpecie habet, vel eorum, in quibus factus eſt ditior. *Vide infrà.*

11 Si vocatus ad Bellum ſit ſubditus Principis, qui Bellum gerit, aut ab eo antè conductus, non tenetur inquirere de iuſtitia Belli, quandiu nulla vehemens ſuſpicio occurrit in contrarium, quæ poſitiuè reddat dubium; quia poteſt præſumere pro ſuo Principe, cui in dubio debet obedire eiuſque auctoritas plerumque illi ſufficiet, ad formandum etiam poſitiuè iudicium probabile de iuſtitia cauſæ, ne cum dubia fide operetur. *Vide Card. Lugo d. 18. de iuſt. ſeſſ. 1. num. 21.* Si verò non ſit ſubditus, tenetur priùs inquirere, & poſteà ſaltem probabile formare iudicium, Bellum eſſe iuſtum, *Mol d. 113. Fil. num. 181. Laym. lib. 2. t. 3. cap. 12. num. 8. Azor, Mald. Reg. contra quoſdam apud Dian. tom. 1. tr. 5. miſc. reſ 96. & tom. 3. tr. 3. reſ 7. Card. Lug. loc. cit. Eſcob. Exam. 7. cap. 8.*

12 Miles intelligens Bellum eſſe iniuſtum, in quo eſt, non poteſt abſolvi, niſi velit, quàm primùm poteſt, curare dimiſsionem, & intereà abſtinere ab actibus hoſtilitatis: v. gr. cæde, prædá &c. *Vide Laym. lib. 2. t. 3. cap. 12.* An autem talis poſsit occidere militem hoſtilem ſe invadentem. *Vid. Eſcob. Exam. 7. cap. 8.*

ARTICULUS III.

Quid in Bello iuſto liceat?

RESp. Etſi circà hoſtes in Bello iuſto liceat ea omnia facere, quę ad finem Belli ſunt neceſſaria: v. g. occidere, ſpoliare, &c. innocentes tamen (quo nomine intelliguntur, pueri, qui arma geſtare non poſſunt, mulieres, ſenes, Religioſi, Clerici, peregrini, mercatores, & ruſtici) directè vitá ſpoliari non poſſunt: bonis tamen externis poſſunt, ſi

Digitized by Google

ſi ſint pars Reip. hoſtilis, aliterque finis Belli obtineri non poſsit, *Mol. Bec. p. 2. cap. 10. 11. & 12. Laym. Fil. num. 191.* Ratio eſt: quia cùm ſint pars Reip. poſſunt propter huius delicta puniri, in ijs bonis, quæ Reipub. dominio ſubſunt. *Vndè reſolves.*

1 Per accidens licet aliquando comburere etiam Eccleſias, & hoſtes ex ijs extrahere, in ijs ſpoliare, & occidere, ſi v. gr. Eccleſiâ velut Caſtro ad repugnandum vtantur, *Sylv. v. Bellum, n. 11. Sà, Bon. p. vlt. §. 3.*

2 Contra hoſtem licet vti inſidijs, & ſtratagematis, dummodò abſint mendacia: etſi etiam hæc v. g. quando exploratores ſe fingunt amicos, non ſint mortalia. Ea verò, ad quæ cavenda nulla prudentia datur: v. g. veneno inficere puteos, aquas, glandes, ſunt contra iura belli, nec licent, *Molin. d. 1. t. 1.*

3 Fides hoſti data ſervanda eſt, niſi vel coactus dederis, vel in graue detrimentum cederet Reipub. aut Religionis; aut ſi hoſtes eam non ſeruent; aut denique conditiones, ac circumſtantiæ planè ſint mutatæ. *Dual. Pal. Dian. loc. cit. Reſ. 10. Vide etiam, Laym. lib. 2. t. 3. cap. 12.*

4 Capti in bello, etiam ex parte capientium iuſto, niſi obſtet ſcandalum, aut ſpecialis promiſsio, poſſunt fugere. Capti verò in bello ex parte capientium iniuſto, & fugere, & bona hoſtium ſecum auferre poſſunt, *Laym. lib. 2. tom. 3. cap. 12. num. 16.* An obſides liceat occidere, vide ſuprà *dub. 4. cap. 5.*

5 Poteſt quidem aliquando (rarò tamen, & non niſi ob cauſas grauiſsimas) dari Vrbs in prædam, milites tamen priuatâ auctoritate prædas agere, aut hoſtibus damna inferre non poſſunt; quia ſunt executores tantùm, & Miniſtri. *Vide Sà, verb. Bellum, Laym. hic, lib. 1. tr. 3. cap. 12. Filiuc. num. 198. Dian. p. 6. t. 4. toto,* dum autem Vrbs ſpoliatur iniuſtè, gregarios milites tantū teneri ad damnum, quod ipſi intulerunt, probabile eſſe docet *Dian. loc. cit. Reſ. 31. ex Sylv. Nauar. &c. Item p. 3. t. 5. Reſ. 86. Vide infrà t. 4. cap. 2. d. 3.*

6 Milites peccant cum onere reſtituendi, ſi à ruſticis, alijſve, apud quos hoſpitantur, vel per quorum loca tranſeunt, auferant, aut invitis extorqueant, vel etiam donata accipiant (niſi conſtet omninò libere fieri: ſiquidem donationes iſtæ plerumque non ſpontaneæ, ſed coactæ ſunt;) præterea, quæ ex conſtitutione Principis ijs debent ſubminiſtrare: niſi tamen ſint in extrema, vel ſaltem graui neceſsitate. *Molin. Con. Pal. Bec. &c. Dian. p. 6. t. 4. Reſ. 26.*

7 Repreſſalia licita ſunt his conditionibus. 1. Vt manifeſtè conſtet ciues alterius Reip. feciſſe iniuriam 2. Vt Superiores illorū rogati recuſent adminiſtrare iuſtitiā. 3. Vt conſtet eos culpabiliter id recuſare. 4. Vt Princeps ſupremus causâ cognitâ id concedat. 5. Vt non inferatur plus damni, quàm iuſta ſati-

tiſfactio requirit. 6. Vt non concedantur in perſonas Ecleſiaſticas, *Molin. Dian. p. 4. t. 4. Reſ. 72. ex* 18. *alijs*.

Quaer. Ad quem pertineant bona hoſtibus erepta?

Reſpond. 1. Immobilia cedunt Principi, aut Reipublicae: mobilia fiunt capientis, niſi conſuetudo habeat, vt pars cedat Principi, & Cōmunitati. 2. Iure Caeſareo, niſi conſuetudo ſit contraria, bona ablata iuſto bello, qui ea iniuſtè poſsidebant, fiunt capientium, poſtquam ea in ſua Praeſidia deportarunt, *Valent. t. 3. d. 4. quaeſt.* 18. *p. 3. Molin. d.* 18. & *Hurt. tom. 2. d.* 169. *ſ.* 12. §. 119. vbi requirit, vt vnâ ſaltem nocte poſſederint. Vide etiam *Sylv. Bonac. loc. cit.* de peccatis in bello committi ſolitis, *Trull. lib. 2. d.* 10. & *ſeq. Dian. p. 6. t. 4. Reſ.* 23. vbi contra *Durand.* docet hanc ſententiam eſſe in praxi tutam.

CAPUT II.

DE SEXTO PRAECEPTO, & nono.

Non moechaberis, &c. Non concupiſces, &c.

Coniungo haec duo praecepta, quia vtroque idem explicitè, vel implicitè prohibetur, ſcilicet, peccata impudicitię, & luxuriae. Eſt autem luxuria inordinatus appetitus, vel vſus delectationis, ſeu ſenſûs venerei, qui fit cum commotione ſpirituum generationi ſervientium, circà partes corporis venereas; ita vt appetitus, vel delectationes aliae, etiam ſenſitiuae, aut ſenſitivorum, ſi tamen non ſint venereae, aut venereorum, nec ad ea ordinentur, non ſpectent ad luxuriam. Porrò actus, ſeu peccata luxuriae diſtinguuntur in imperfectos, in quibus non intervenit vltimus terminus venereorum, quae eſt deciſio ſeminis: vt ſunt actus interni deſideriorum, & oblectationum moroſarum, qui ſpeciem ſumunt ab obiectis; & perfectos, ac conſummatos, qui terminum iam dictum habent adiunctum. Qui rurſus ſunt duplices. Alij enim ſunt naturales, qui naturae non repugnant, nec ſpecie differunt in ratione luxuriae (etſi per deformitatem ſuperadditam aliquando ſpecie differant) v. g. adulterium, inceſtus, &c. Alij innaturales ſunt, ſeu contra naturam, in quibus conditiones à natura inſtitutae: v. g. identitas ſpeciei, vas debitum, &c. non ſervantur. Et hi etiam in ratione luxuriae differunt ſpecie, quae in illis variatur ſecundùm modos, quibus committuntur naturę repugnantes.

***

DU-

Digitized by Google

DUBIUM I.

An, & quanta peccata ſint, oſcula, amplexus, tactus, verba obſcœna, & ſimilia extra matrimonium?

RESP. 1. Ad id dignoſcendum, diſtinguẽda eſt imprimis intẽtio, & delectatio venerea, & venereorũ, ab intentione, & delectatione ſenſitiva, & ſenſitivorum aliorum, quæ conſiſtit in quadam proportione, & conformitate rei tactæ cum organo tactûs. Deindè ſciendum intentionem, & ſenſum venereorum eſſe mortalem, & excludere à Regno Cœlorum, ſecundùm Apoſtolum ad *Gal. 5. Vndè reſolves.*

1 Oſcula, amplexus aſpectus, tactûs, & ſimilia, ſi extra matrimonium fiant, ex intentione actûs luxurioſi, vel ob delectationem veneream, etiamſi non illam perfectam, quæ eſt in ſeminatione, ſunt tamen ſemper peccata mortalia: quia eo animo, extra matrimonium, ſunt impudica, & naturâ ſuâ talis delectatio tendit ad perfectam, *Fil. t. 30. cap. 9. num. 174. Leſſ. lib. 4. cap. 3. d. 8. Sanch. lib. 9. d. 46.*

2 Tales actus ſunt eiuſdem naturę cum perfectis, ſiue conſummatis: ideóque in confeſsione explicandum, vtrum ſint habiti cum ſimili ſexu, an diuerſo; cum libera, an coniugata, cognatâ, perſona ſacra, &c. *Leſſ. d. 15. Sanch. lib. 1. cap. 2.*

3 Oſcula, amplexus, compreſſiones manuum & ſimilia, non obſcœna, ſi fiant tantùm officij, aut moris patrij, aut amoris honeſti, vel benevolentiæ augendæ causâ, etiãſi delectatio venerea ſuboriatur (modò in eam non cõſentiatur) non ſunt peccata, *Leſſ. Fil. loc. cit. n. 171.*

4 Si verò iſta fiant ex aliqua veniali vanitate, loco, curioſitate, leuitate, petulantiâ, imò etiam ſenſualitate, ſiue affectu ſenſuali, ac naturali (dummodò non cum delectatione venerea, nec eius causâ: & ſi pręter intentionem ſuboriatur, ea repulsâ, ac tunc abſtinendo ab illis) venialem culpam non excedunt, vt vide *Filiuc. hic Leſſ. Sanch. loc. cit. Dian. p. 4. t. 4. Reſ. 136.* Contrarium tamen eſt tutius, vt vide *Trull. lib. 6. cap. 1. d. 12. num. 8.*

* Nec eſt probabilis opinio quæ dicit, eſſe tantùm veniale oſculum habitum ob delectationem carnalem, & ſenſibilem, quæ ex oſculo oritur, ſecluſo periculo conſensûs illiciti, & pollutionis. Vt patet ex propoſitione 40. Decreti Ss. D. N. Alexandri Papæ VII. Feriâ 5. 18. Martij 1666.

5 Idem dicendum de tactu, & aſpectu inhoneſtarum partium corporis proprij, aut commixtionis animalium, non cum animo venereo, ſed ex curioſitate tantùm, aut leuitate, ſecluſo tamen ſcandalo, & periculo conſensûs venerei. Imò ſi tactus talis aut aſpectus proprij corporis naturali aliquo, ac non malo fine fiat, ne veniale quidem erit, vt v. gr. ſi frictione extinguere velis pruritum non venereum; dummodò tamen abſit periculum pollutionis.

nis, aut conſensûs in eam, ſi improuiſo præter intentionem fortè obveniret, *Leſſ. num. 63. Filiuc. num. 215. Sanch. lib. 9. d. 41.*

6 Tactus nudi, & aſpectus partium inhoneſtarum alterius corporis maximè diuerſi ſexûs, aut concubitûs humani ex curioſitate (nam de neceſsitate aliud eſt) etiam ſecluſo affectu venereo, videtur non poſſe excuſari à mortali, propter grauem indecentiam, & periculum proximum actûs venerei: niſi tamen aſpectus fiat ex loco tam remoto, & ita obiret, vt hæc abſint, *Sanch. num. 23. & 29. Fil. num. 218. Laym. &c.*

7 Aſpectus verò, & ſubindè etiam (rariùs tamen propter periculum adiunctum) tactus, ex petulantia, vel curioſitate, partium inhoneſtarum alterius corporis, eiuſdem tamen ſexûs, citra affectum, & periculum conſensûs venerei, excuſari poſſe à mortali, vt v. g. quando ſimul aliqui natant, vel lauant, docet *Laym. lib. 3. ſeſſ. 4. ex Sanch. lib. 5. Mor. cap. 6. num. 12. 13. & 27. & 28. Trul. d. 12. num. 15.*

8 Verba turpia, lectio obſcœnorum, ſpectatio comœdiarum turpium, cantiones inhoneſtæ, geſtus, litteræ, & dona amatoria, ſi tantùm fiant ex curioſitate, vel vano ſolatio non ſunt mortalia: ſecùs tamen, ſi fiant, vel animo inhoneſto, ſiue venereo, vel cum periculo ruinæ ſpiritualis ſui, vel aliorum, *Sanch. d. 46. quæſt. 3. Fil. t. 30. cap. 10. quæſt. 3.*

9 Choreæ, niſi malo fine fiant, aut cum periculo, aliquos, aut ſe ipſum incitandi ad libidinem, vel cum alia circumſtantia mala, ſecundùm ſe non ſunt malæ, nec actus libidinis; ſed lætitiæ. Quandò verò Sancti Patres eas interdum valdè reprehendunt, loquuntur de turpibus, & earum abuſu. *Vide Caiet. verb. Chorea, Fil. num. 223.*

10 Exhibentes comœdias turpes, item facientes libros, aut picturas incitantes ad libidinem, peccant mortaliter: quia ſunt ruina proximi; cùm moraliter certum ſit, multos indè ad peccatum incitandos, *Filiuc. num. 211.* Similiter Magiſtratus, qui permittunt exhiberi turpes comœdias, peccare mortaliter, docet *Hurtad.* & concedit *Ball.* ſi auctoritatem illis præſtent, approbent, vel foueant: addit tamen poſſe aliquando excuſari, ſi ad maius malum impediendum non puniant, & tantùm tolerent, *vide Dian. p. 5. t. 13. Reſ. 82.*

11 Perſona ſoluta permittens ſe tangi ab alia, tactu, qui vulgò cenſetur pudicus, vt prehenſio, contrectatio manûs, amplexus, & oſcula, iuxta morem patriæ, non peccat; niſi ei conſtet fieri pravo affectu; huic enim cooperari non licet. Docet tamen *Filiuc.* etiam tunc admitti poſſe, ne tangens infametur. Admittens autem tactus impudicos (vt mamillarum, & obſcœnarum partium) vel obſcula furtiua, & moroſa, vel indecentia, peccat: quia præſumitur affectus malus, vide *Fil. lib. 30. num. 196. & infrá lib. 5. cap. 1. dub. 2.*

Quæ-

Digitized by Google

Quæres, an, & quatenus liceant tactus, aſpectus, &c. inter coniuges, vel ſponſos?

Reſp. 1. Coniugibus licent, ſi referantur ad copulam, ad hanc enim licitè ſe excitant. Alio autē fine, v. g. voluptatis cauſá ſi fiant ſunt peccata venialia: quia matrimonium eos cohoneſtat, ac defectus debiti finis non eſt mortalis; niſi tamen habeantur cum periculo pollutionis: quæ cùm ijs ſit illicita, eo caſu erunt mortalia, regulariter ſaltem, *Sanch. lib. 9. d. 46. num. 7. Filiuc. num. 337. & alij.*

Reſp. 2. Sponſis tactus impudici non licent, pudici verò in partibus honeſtis, licent, ſi ex ijs tantùm intendant delectationem ſenſitivam; ſecus, ſi veneream, *Sanc. loc. cit. num. 50. &c. Bon. p. 9. num. 6. &c.*

DUBIUM II.

Quæ ſint ſpecies luxuriæ conſummatæ naturales?

RESP. Eæ dicuntur, in quibus fit commixtio eo modo, quo natura inſtituit: v. g. quando ſervatur ſexus diuerſus, ſpecies eadem, vas, & modus naturalis, &c. *vt vide in principio huius cap.* Vndè reſolvitur tales eſſe has ſequentes, quæ ideò in Confeſsione ſunt exprimendæ.

1 Eſt fornicatio, quæ eſt concubitus ſoluti cum ſoluta, (hoc eſt, quæ ſit libera à voto, matrimonio, Religione) ex mutuo conſenſu. Ad hanc reducitur. 1. Concubinatus, qui eſt fornicatio continuata. Vndè concubinarius (ſicut, & meretrix) ordinariè non debet abſolvi, niſi dimiſsá concubinâ, aut muliere ſuſpectâ, cuius retentio ſcandalum daret, licet cum ea non peccaret *Sanchez, lib. 1. Moral. cap. 8. Nauarr. cap. 3. Fil. tract. 30. cap. 2. num. 56.* * Et obligandus eſt concubinarius ad eijciendam concubinam, etſi hæc nimis vtilis eſſet ad oblectamentum concubinarij, vulgò *Regalo*, dum deficiente illo, nimis ægrè ageret vitam, & aliæ epulæ tœdio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficilè inveniretur. Patet ex propoſitione 41. Decreti Ss. D. N. Alexandri Papæ VII. Feriâ 5. die 18. Martij 1666.

* Et ità proxima occaſio peccandi eſt fugienda, etiam quandò cauſa aliqua vtilis, aut honeſta non fugiendi occurrit. Sempèrque eſt peccatum quærere directè occaſionem proximā peccandi, licet quæratur pro aliquo bono ſpirituali, vel temporali noſtro, vel proximi. Vt patet ex propoſitionibus 62. & 63. Decreti citati Ss. D. N. Innocentij Papæ XI.

* Idcircò nunquam poteſt abſolvi, qui in proxima occaſione peccandi verſatur, quam poteſt, & non vult omittere, quinimò directè, & ex propoſito quærit, aut ei ſe ingerit. Vt patet ex propoſitione 61. eiuſdem Decreti.

* Fornicatio non ſolùm eſt mala quia interdicta, ſed etiam ſecun-

dùm ſe intrinſecam involuit malitiam. Vt patet ex propoſitione 48. dicti Decreti.

* Qui habuit copulam cum ſoluta, non ſatisfacit præcepto Confeſsionis, ſolùm dicens: *Commiſi cum ſoluta grauè peccatum contrà caſtitatem.* Sed requiritur vt copula habita explicetur. Patet ex propoſitione 25. Decreti Ss. D. N. Alexandri Papæ VII. Feriâ 5. die 24. Septembris 1665. 2. Congreſſus cum alterius ſponſa, quæ eſt fornicatio intra eandem ſpeciem grauior, & in Confeſsione aperienda, ſaltem reſpectu ſponſæ, vt docet *Rod. t. 1. cap. 109. Sanch. de matr. t. 1. lib. 1. d. 2. num. 6. Fagund. t. 2. lib. 4. tract. 3. Fil. t. 2. tract. 30. num. 53. contra Couar. Viualdum, Ledeſm. Azor*, quorum ſententiam, (etiam reſpectu ſponſæ) probabilem, & in praxi tutam, cenſet, *Dian. p. 1. tr. 6. Reſ. 5.*

2 Stuprum, hoc eſt defloratio virginis, ipsâ invitâ; quia ſi conſentiat, erit tantùm fornicatio ſimplex, nec circumſtantia in Confeſsione aperienda, vt probat *Leſſ. & Sanch. lib. 7. diſp. 12. contra Nauar. Azor, & alios.*

3 Raptus, cùm ſcilicet, perſona aliqua (ſiue maſculus, ſiue fœmina; ſiue nupta, ſiue inupta) libidinis cauſá abducitur, illatá vi, ſiue abductæ, ſiue ijs, quorum poteſtati ſubeſt. Si quæ tamen ſpontè diſcedat cum Amaſio, inſcijs parentibus, non erit propriè raptus, ſed fuga, non addens malitiam ſpecie diſtinctam fornicationi. *Lugo d. 16. num. 237. Fil. num. 110. vide Bonac. Idem dicit Dian. p. 1. t. 7. Reſ. 37. ex Leſſ. lib. 2. cap. 10. dub. 1. Sanch. de matr. t. 2. lib. 7. d. 4. num. 5. &c.*

4 Adulterium, cùm ſcilicet, vterque, vel alteruter coeuntium, eſt coniunctus matrimonio, etiam ſi adulterantis coniux ſit contentus: eſto enim tunc illi non fiat iniuria, fit tamen ipſi ſtatui, Sacramento, & huic præcepto. Quòd ſi fœmina adulterans ſit coniugata, grauiùs habetur, quàm ſi vir, propter incommoda grauiora: v. g. damnum veri hæredis, prolis incertitudinem, &c. Si veró vterque ſit coniugatus, adhuc grauius eſt; quia ſunt duę iniurię in vtriuſque coniugem, in Cōfeſsione exprimendæ, *Fil. t. 29. cap. 4. num. 85. & 89.*

* Vbi notandum eſt, copulam cum coniugata (etiam conſentiente marito) eſſe verum adulterium; ideòque non ſufficit in confeſsione dicere, ſe eſſe fornicatum, ſed eſt neceſſarium addere ſe habuiſſe copulam cum coniugata: vt patet ex propoſitione 50. Decreti ſuprà citati Ss. D. N. Innocentij Papæ XI.

5 Inceſtus, hoc eſt congreſſus cum conſanguinea, vel affine, vſque ad quartum gradum; eò grauius peccatum, quò gradus eſt propinquior; quem proindè in Confeſsione exprimere, ſaltem ſecuriùs eſt, vt habet *Nauarr. cap. 6. Card. Lugo d. 16. num. 312.* Sicut etiam multò grauior eſt inceſtus cum conſanguinea, quàm cum affine in eodem gradu: v. g. cum matre, quàm cum nouerca;

Digitized by Google

ca; cùm ſorore propria, quàm cum ſorore vxoris; & rurſus grauior eſt cum affine, quàm cum cognato ſpirituali, vel legali. Addi verò debet, ſi in primo gradu fuerit, vtrum cum matre, an cum filia, an ſorore, *Card. Lugo loc cit. & Eſcob. de actibus humanis, Ex. . cap 6. vbi ex Hurtad. d. 9. de pœn. diſ. 4.* probabile dicit, inceſtum in eodem gradu, & linea, eiuſdem eſſe ſpeciei, (eò tamen grauiorem, quô gradus eſt vicinior ſtipiti) & ſatis eſſe dicere, habui rem cum cõſanguinea in linea recta. Ad hanc ſpeciem revocatur tamquam analoga, fornicatio cum filia confeſsionis; cùm propriè non ſit cognatio ſpiritualis, quàm tamen circumſtantiam in Confeſsione, exprimendam eſſe, probat *Sanch. lib. 7. de matr. d. 55. Kenin. d. 32. Fagund. & cæteri probabiliter contra S ì, verb. Confeſsio, & Dian. vide Card. Lugo num. 355.*

6 Sacrilegium, hoc eſt, violatio rei ſacræ per actum venereum. Res autem ſacræ, quæ ſic violantur, ſunt locus, & perſona. Vndè ſacrilegium eſt. 1. Omnis actus luxurioſus exterior, (qualis etiam eſt: v.g. pollutio & probabiliter etiam tactus impudici, *vide Card. Lugo num. 454.*) in loco ſacro, hoc eſt, Templo, vel Cœmeterio, niſi tamen fiat à coniugibus, ex neceſsitate: v. g. ad vitandam incontinentiam. 2. Omnis actus luxurioſus, tàm interior, quàm exterior, in perſona, vel cum perſona voto caſtitatis conſecrata: circà quem tamen probabile eſt, non opus eſſe exprimere, vtrum fuerit votum ſolemne, an ſimplex. Sicuti neque, ſi duplici titulo ſit ſacrata: v. g. quia eſt Sacerdos, & Religioſus: quia moraliter eſt vna numero malitia, *Sanch. de matr. lib. 7. d. 27. num. 27. Henr. & cæteri, quos citat Dian. & ſequitur p. 1. t. 7. Reſ. 3. vide Card. Lugo d. 16. de pœn. ſ. 4. Bon. quæſt. 4. p. 17. Eſcob. Exam. 8.*

DUBIUM I.I.

Quæ ſint ſpecies luxuriæ conſummatæ contra naturam?

RESP. Cùm contra naturam eſſe dicantur eæ, in quibus fit ſeminatio modis repugnantibus inſtitutioni naturæ, ita, vt iuxta tales modos ſpecies varientur; hinc reſolvitur tales ſpecies eſſe ſequentes.

1 Congreſſus inordinatus, hoc eſt, innaturalis, ſiue indebitus concumbendi modus, cùm ſcilicet, ſervatur quidem identitas ſpeciei, diuerſitas ſexûs, & debita naturæ organa; ſed inordinato tantùm modo acceditur: v. g. cùm vir ſuccumbit, vel auersè accedit more pecorum, vel à latere, vel ſtando, aut ſedendo, aliâve ratione inſolitâ, quod eſt contra naturam; mortale, quando indé periculum eſt impediendæ generationis, aut effundendi ſeminis: aliás ſi hoc periculum caveatur, aut non ſit, eô quòd matrix fœminæ ſatis atrahat ſemen, & retineat, vt fit plerumque, non contra, ſed præter naturam erit: & veniale graue; imò nullum, ſi grauis cauſa adſit: v. gr.

Digitized by Google

quia mulier eſt prægnans, vel quia corporis diſpoſitio, ſiue vtriuſque, ſiue alterutrius coniugis aliter fieri non patitur, *Fil. t. 30. cap. 8. quæſt. 8. num. 137.*

2 Mollities, ſiue pollutio, & eſt, cum abſque congreſſu, ſeu copulâ voluntariè procuratur fluxus ſeminis, ſiue id foras effundatur, vti in maribus; ſiue intus diffluat in matricem, vt in fœminis. Et hoc peccatum præter propriam malitiam, ſæpè aliam habet adiunctam, vt v. gr. fornicationis, adulterij, inceſtûs, &c. cùm quis nimirum ſimul imaginatur, ac deſiderat congreſſum alicuius perſonæ liberæ, coniugatæ, &c. quòd proindè ſi fiat, in confeſſione aperiendum eſt. Plura de molitie. *Vide ſequenti dubio.*

* Supponitur hîc vt certum, mollitiem hanc eſſe ex naturâ ſuâ illicitam, vndè, etiamſi non eſſet prohibita, ſemper foret mala. Patet ex propoſitione 49. eiuſdem Decreti Ss. D. N. Innocentij Papæ XI.

3 Sodomia imperfecta, & eſt congreſſus cum debito quidem ſexu, maris nempè cum fœmina, ſed extra vas naturale. Poteſt etiam ſimul habere aliàs malitias: v. gr. adulterij, ſi fiat cum coniugata; inceſtûs, ſi cum conſaguinea. *Bonac. quæſt. 4. de matr. p. 11. num. 1. Filiuc. loc. cit. num. 158.*

4 Sodomia perfecta, & eſt congreſſus duorum eiuſdem ſexûs, vt maris cum mare, vel fœminæ cum fœmina. Et poteſt etiam habere aliàs malitias adiunctas: v. g. inceſtus: quo caſu cognationis gradum non neceſſariò explicari docet *Eſcob. de act. hum. Ex. cap. 6.* ſed ſatis eſſe dicere, coiui cum conſanguineo, vel affine; quia nec miſcetur caro, nec contrahitur affinitas, nec linea variat ſpeciem. Ita ille. Explicandum tamen eſſe, fueriſne agens, an patiens, *dicit Card. Lug. d. 16. num. 433. contra Dian. tom. 2. cap. 4. de Sacr. Reſ. 159. & p. 6. t. 6. Reſ. 36.*

5 Beſtialitas, quod eſt grauiſsimum inter omnes; & eſt congreſſus, in quo non ſervatur identitas ſpeciei: v. g. ſi homo coëat cum beſtia, ſiue eiuſdem ſexûs ſit, ſiue non. Neque opus eſt explicare, qualis, ſiue cuius ſpeciei fuerit; quia eſt differentia tantùm materialis, & in genere entis: non autem formalis, & in genere moris, *Eſcob. Exam. 2. cap. 6. ex Fil. tom. 2. tr. 30. cap. 7. num. 131.* Huc revocatur peccatum cum dœmone ſuccubo, vel incubo. Cui peccato ſuperadditur malitia contrá Religionẽ, & prætereà etiam ſodomiæ, adulterij, vel inceſtûs, ſi affectu viri, vel mulieris, ſodomitico, adulterino, vel inceſtuoſo cum dœmone coëat. *Vide Bon. de matrim. quæſt. 4. p. 12. Fil. num. 162.*

* Et hæc tria peccata, Mollities, ſodomia, & beſtialitas, nõ ſunt eiuſdem ſpeciei infimæ, ſed diſtinctæ ſpeciei; ideòque contrahenti aliquod ex iſtis peccatis, non ſufficit dicere in Confeſsione ſe procuraſſe, aut habuiſſe pollutionem. Vt patet ex propoſitione 24. Decreti Ss. D. N. Alexandri Papæ VII.

Fe-

Feriâ 5. die 24. Septembris 1665.

DUBIUM IV.

An aliquando liceat procurare pollutionem?

RESp. Auctoritate Scripturæ, quæ molles à Regno Cœlorum excludit, 1. *Cor.* 6. docent omnes, nullo caſu licitum eſſe intendere, vel procurare directè mollitiem, ne quidem causâ ſanitatis, ac vitandæ aliàs certæ mortis. Cauſam dat *Sanch. lib.* 9. *d.* 17. quòd natura adminiſtrationem ſeminis, extra matrimonium, in omni euentu, homini denegàrit, eò quòd adeò vehemens ſit in ea re ſenſus voluptatis, vt homines paſsione excæcati, paſsim ſibi facilè perſuaderent, habere ſe iuſtam cauſam irritandi ſeminis, vndè plurima, grauiſsimaque vitia contra bonum commune, & in impeditionem generationis emergerent, *Nau. cap.* 16. *Leſſ. & commun. Vndè reſolves.*

1 Diſtillatio, quæ eſt fluxus humoris quaſi medij inter vrinam, & ſemen (cum quo coloris, & viſcoſitatis ſimilitudinem gerit) ſine ingenti illâ delectatione, non eſt vera pollutio; & ſi proveniat ſine omni cõmotione ſenſûs venerei, vt quandoque fit, de ea non magis laborandum, quàm de ſudore, dicit *Caiet.* Si verò fiat cum ſenſu carnis, & commotione ſpirituum generationi ſervientium, tum ei cooperari, vel cauſam præbere, non eſt, vel eſt peccatum, idque veniale, vel mortale, ad eundem modum, quo de pollutione dicetur, *Sanch. lib.* 9. *d.* 45. *num.* 32. *Laym. lib.* 3. *ſ.* 4. *num.* 18.

2 Si ſemen iudicio medicorum tranſiuit in materiam venenoſam, licet eam medicamentis expellere, etſi præter intentionem ſequatur aliqua veri ſeminis emiſsio, *Sanch. lib.* 9. *de matr. d.* 17. *num.* 16. *Fil. t.* 30. *cap.* 8. *num.* 150. *Trull. lib.* 6. *cap.* 1. *d.* 8. §. 1.

3 Non tenetur quis (modò tantùm abſit periculum conſensûs in voluptatem, nec voluntariè promoueat) impedire pollutionem ſponte ſuâ euenientem, aut iam cœptam: v.g. in ſomno, reprimere, ſed poteſt ſanitatis causâ ſinere, vt natura ſe exoneret: quia id non eſt procurare, ſed pati vt effluat, quòd aliàs corruptum, ſanitatem læderet. Vndè idem admittit *Sanch.* etiamſi orta eſſet priùs ex culpa; modò de ea doleat, & conſenſum vlteriorem abſtrahat; additque plerumque expedire, munire ſe Cruce, & ſine alio attactu, quietis manibus, rogare Deum, ne permittat lapſum in delectationem. *Sanch. d.* 17. *Trull. lib.* 6. *cap* 1. *d.* 10.

4 Licitum eſt ob finem honeſtum: v.g. minuendæ tentationis, ſanitatis, tranquillitatis animi, optare ſimplici affectu ſpontaneam, & naturalem exoneratione͂ naturæ, modò deſiderium illud non ſit cauſa efficax pollutionis. Similiter licet etiam de ea gaudere, viâ naturali, & ſine peccato factâ: quia obiectum iſtius deſiderij, & gaudij non eſt ma-

malum: quamquam eiuſmodi deſideria ſimplicia inutilia eſſe, nec periculo carere, quidam bené obſervent, *Leſſ.d.14.num.15.Laym.n.17.*

5 Si quis facturus rem aliquam neceſſariam, vel licitam, & honeſtam, præuidet indè naturaliter ſecuturam pollutionem (idque multò magis valet de diſtillatione) quam tamen ille nullo modo velit, nec intendat, tunc, modò abſit periculum conſensûs in delectationem, non tenetur abſtinere à tali actione, quia proſequenti ſuum ius, non imputatur effectus per accidens, & præter intentionem ſecutus. Hinc non obſtante periculo pollutionis; licet audire confeſsiones mulierum ſtudere caſibus conſcientię, tangere ſe ex neceſsitate, fœminas cautè, & cum neceſsitate alloqui, oſculari, amplecti iuxta morem patriæ, ſi alioqui inciuilis habendus eſſet. Quòd ſi tamen periculum eſſet conſentiendi in delectationem (quod colligitur indè, ſi ſępiùs ex ſimili occaſione mortaliter ſit lapſus) à cauſa illa, quantumvis licita, abſtinendum eſſet, proindeque Confeſſarius tali caſu teneretur relinquere officium, *Fill.Sanch.l.9 d.45.Nau.c.16.Lay.n.16.* Monet autem *Lay.* eum qui in actionibus honeſtis, & vtilibus talem miſeriam experitur, faciliùs liberari contemnendo, quàm æſtimando; quia imaginatione, & timore augetur.

6 Si pollutio ſecutura præuideatur ex re illicita, otioſa, vel minùs neceſſaria, & hæc ſit cauſa propinqua, ac naturâ ſuâ ad venerem ordinata, vt ſunt actus luxurioſi, tactus, aſpectus, lectio, auditio, locutio turpis, mortale eſt ab illa non abſtinere: quia in eam conſentiens, moraliter in affectum conſentire cenſetur. Quòd ſi verè res illa ſit cauſa tantùm remota, per accidens tantùm ad pollutionem concurrens, qualis eſt verbi gratia eſus, aut potus calidorum, equitatio, confabulatio inutilis, crapula, ebrietas etiam mortalis (modò pollutionem non intendas, & abſit periculum venerei conſensûs) ſecuta pollutio non eſt mortale; quia in talem rem conſentiens, non ideò velle cenſetur effectum, *Fill.tr.30.cap.8. quæſt.6. num. 152.Sanch.loc.cit. Leſſ. lib. 4. cap. 3. d.14.vid.Dian.p.5.t.13.reſ.4.* Addunt quidam DD. hanc regulam, pollutionem in cauſa volitam tantum eſſe peccatum, quantum eſt ipſa; vt ſi cauſa ſit peccatum mortale, etiam ipſam fore mortalem; ſi ſit veniale, venialem: ſi verò cauſa nullum ſit peccatum; nec ipſam fore (ſecluſo ſemper periculo conſenſus) hinc venialem, v.g. eſſe illam, quæ prouenit ex lectione curioſa, vel aſpectu per ſe non mortali. *Trull. lib.6. cap. 1. d. 9. ex Ion. Euriq. Vazq. Bon. de matr. p. 10. vid. Dian. p. 1. t. 2. miſ. reſ 56.*

7 Pollutio in ſomno facta eſt mortalis, 1. Si antè directè, vel formaliter eſt procurata, & cauſa non eſt retractata. 2. Quando poſt ſomnũ placuit, & approbata eſt propter delectationem veneream; aliàs non; *Fill.q.5.num.148.Trull. loc. cit. n.9.*

Quæ-

Digitized by Google

Quæres, an mutua pollutio inter mares, vel fœminas procurata, ſit mollities tantùm, an Sodomia?

Reſp. Si fiat ex ſolo affectu ad veneream libidinem, abſque concubitu, eſſe tantùm mollitiem: ſi verò fiat ex affectu ad perſonam illam indebiti ſexus (præſertim ſi adſit aliqua coniunctio, & commixtio corporum) eſt quoad malitiam ſodomia, *Fill.t.* 30. *cap.* 8. Plura de tota hac materia, *Vid. infr. lib.* 5. *cap.* 1. *d.* 2. *art.* 2. *de peccato in genere, & Auctores citatos.*

TRACTATUS V.

DE SEPTIMO PRÆCEPTO.

Non furtum facies.

CVm hoc prohibeatur omnis iniuſta damnificatio in bonis proximi, quæ fit, 1. Per furtum, & rapinam. 2. Per omiſsionem reparationis damni illati. 3. Per iniquitatem contractuum; de his tribus hic agendum.

CAPUT I.

De Furto.

DUBIUM I.

Quid ſit furtum, & quale peccatum?

REſp. Eſt occulta, & iniuſta rei alienæ ablatio, invito rationabiliter domino. Quod ſi res ſit ſacra, dicitur Sacrilegium de quo ſuprà. Si apertè cum vi fiat; eſt rapina, à furto ſpecie diſtincta. Licèt autem furtum cæteris paribus, quàm rapina leuius ſit, & ex genere ſuo minimum inter ea, quæ circa proximum committuntur eſt tamen mortale ſi quantitas ſit notabilis. *Ita commun. omnes. Vid. Bon. d.* 2. *quæſt.* 8. *Vnde reſolves.*

1 Qui alienum accipit per iocum, vel ob bonum, aut commodum illius, à quo accipit, non furatur: v.g. ſi vxor auferat marito pecunias, ne ludis, aut commeſſationibus prodigat; aut vinum, ne inebrietur; aut librum hæreticum, ne legat, aut famulus det eleemoſynam non nimis magnam valde indigenti, in qua dominus rationabiliter non ſit invitus, à quo tamen ob verecundiam, vel aliam cauſam non auſit petere, *Vid. Leſſ. lib.* 2. *cap.* 12.

2 Qui pro ſe, vel alio in extrema neceſsitate conſtituto, alienum accipit, quantum neceſſarium eſt, nec furatur, nec tenetur reſtituere poſteà ſic abſumptum, ſiquidem re, & ſpe indigens fuit. *Idem docent Leſſ. loc cit. d.* 12. *Malder. Dian, &c.* de neceſsitate graui. Verùm id probabiliùs alij negant, cum *Laym. lib.* 2. *t.* 3. *p.* 1. *cap.* 1. *num.* 7. *ex S. Thom.* 2. 2. *quæſt.* 66. *art.* 7. *Sylv. Angel. vid. Dian. tom.* 1. *part.* 2. *miſc. reſ.* 10. *Card. Lugo d.* 16 *ſect.* 7.

* Sed in neceſsitate graui non eſt licitum furari. Vt patet ex propoſitione 36. Decreti Ss. D.N. Innocentij Papæ XI. Feria 5. die 2. Martij 1679.

3 Nec item furatur, qui accipit in

in compenſationem iuſtam, ſi aliter ſibi debitum accipere nequeat: v. g. ſi famulus iuſtum ſtipendium non poſsit aliter obtinere, vel iniquè inductus ſit ad ſeruiendum iniquo pretio. *Vid. Laym. loc. cit. & Toled. lib. 5. cap. 15.*

* Sed famuli, & famulæ domeſticæ non poſſunt occultè hæris ſuis ſurripere ad compenſandam (proprio iudicio ducti) operam ſuam quam maiorem iudicant mercede quam recipiunt. Vt patet ex propoſitione 37. eiuſdem Decreti.

DUBIUM II.

Quæſit quantitas notabilis ad mortale peccatum?

VAriæ ea de re ſunt ſententiæ. *Nauarr.* nimis ſcrupuloſè ſtatuit medium regalem; alij nimis laxè 100. aureos: moderatiùs, *Tol. Med. Leſſ. &c.* duos regales, etſi minùs ſufficiat, ſi notabiliter noceat.

Reſp. Ea non mathematicè, ſed moraliter metienda eſt, non tantùm ex valore rei ablatæ, ſed etiam ex circunſtantijs perſonæ, cui infertur, ſi nimirum ei graue damnum inferatur, aut ſaltem charitas Chriſtiana grauiter lædatur: quomodo reſpectu valdè diuitis, imò etiam Regis, vnus, vel alter aureus notabile quid videtur: reſpectu verò mediocriter diuitum, quatuor circiter regales, ſiue medius imperialis; reſpectu mechanicorum duo, reſpectu pauperis, vnus. *Ita* nunc *plerique* cum *Bonac. Vnde reſolues.*

1 Graue peccatum eſt auferre rem parvam domino valdè proficuam: v. g. ſartori acum, quam vnicam habet, nec habere aliam poteſt, quâ ſe alat, *Leſſ. lib. 2. cap. 12. d. 8.*

2 Graue item eſt (etſi non in ſpecie furti) ſi fur ſciat ex iactura rei parvæ domino ſecuturam valdè magnam moleſtiam, v. g. quia valdè ad eam afficiebatur, nec ſimilis recuperari poteſt; niſi tamen res ſit nullius prorſus momenti. *Vid. Bon. d. 2. quæſt. 8. p. 1.*

3 Plus requiritur ad notabilem quantitatem in rebus, quæ vltrò proueniunt, & ſunt valdè expoſitæ, v. g. fructus ad viam publicam. *Vide Leſſ. loc. cit.*

4 Plus item, ſi quis à diuerſis, vel ab vno interpolatim parva, & plura furetur. *Vide Leſſ. loc. cit. n. 46.*

DUBIUM III.

Quàm grauiter peccet, qui multa minuta furta committit?

REſp. Hic quoque quantitas læſionis, vel damnificationis, quæ fit proximo, & quam fur intendit, eſt menſura quantitatis peccati. *Vide Leſſ. loc. cit. Sanch. lib. 7. cap. 21. Vnde reſolues.*

1 Si quis ex occaſione tantùm furatur, ſiue vni ſiue pluribus, modicum, non intendens notabile aliquid acquirere, nec proximo grauiter nocere, ſingulis furtis non peccat grauiter, neque ea ſimul ſumpta vnum mortale conſtituunt: poſtquam-

Digitized by Google

quam tamen ad quantitatem notabilem pervenit, eam detinendo, mortaliter peccare poteſt. *Leſſ. d.7. Bon. quaeſt.8.p.t.1.* Verùm, & hoc mortale euitabit, ſi vel tunc reſtituere non poſsit, vel animum habeat paulò pòſt reſtituendi ea ſaltem, quæ tunc accipit, *Gran. Dian. p. 3. t. 6. reſ. 35.*

* Ad quam reſtitutionem tenetur grauiter qui furtum commiſit modo relato. Vt patet ex propoſitione 38. Decreti citati.

2 Si autem per plura parva furta vni, vel pluribus facta, habeat intentionem paulatim diteſcendi, vel inferendi graue damnum, peccat grauiter eâ intentione: ac licet executio ſingulorum ſit tantum venialis ex ſe, vt tamen ſubſtat tali intentioni, eſt continuata executio peccati mortalis *Leſſ. l.2. c.12.d.7. Sanch. loc.cit.* quia nocent grauiter Reipub. & praxis illa valdè pernicioſa eſt ſocietati humanæ: v.g. ſi ſartor particulas panni à diuerſis ſurripiat; ſi mercatores vtantur breuioribus vlnis, &c. Interim hi excuſantur ſubindè à graui peccato. 1. Ex eo quòd dictum eſt *caſu primo*. 2. Si id faciant, vt ſe ſervent indemnes, vel quia aliàs non lucrarentur, vel pretium augere deberent, & tunc non invenirent emptores. *Roſella, verb. Emptio.* 3. Si aliàs non habeant, vndè ſe, vel ſuos alant.

3 Si plures ſimul, vel ſucceſsivè plura furta parua alicui faciant, quæ ſimul ſumpta grauiter illi noceant: tunc, ſi alter de altero non ſciat, nullus peccat grauiter: v. g. ſi viatores ex vinea vnam, alteramve vuam rapiant, & comedant: etſi hoc licere dicant, *Conar. Valerus, & Repa contra Dian.p.3.t.6.reſ.* 20. Si autem ſinguli conſpirent, ſinguli grauiter peccant. Si denique de ſe mutuo ſciant, nullus tamen alteri ſit cauſa furti, probabilius eſt non eſſe mortale, *vt docent Leſſ. Tann. &c. contra Suar. Vazq. vid. Bon. loc. cit.*

DUBIUM IV.

Quid ſentiendum de furtis domeſticorum, vel amicorum?

RESp. Licèt verè furtum ſit, ſi vxor, liberi, amici, ſervi, patrifamilias invito quid auferant, plerumque tamen maior quantitas requiritur, vt ſit mortale, cùm plerumque hic dominus, aut non rationabiliter invitus, aut ſaltem minùs invitus ſit, vt ab his, quàm ab alijs auferatur. Vel etſi valdè invitus ſit, ſæpè tamen id fiat, non tam ratione rei acceptę, quàm modi accipiendi clàm; aut ratione finis, ob quem accipitur: v. g. ad ludendum, potandum, &c. *Vide Cai. V. Furtum, Leſſ. cap. 12. num. 76. Vnde reſolves.*

1 Vxor grauiter peccat, ſi notabilem ſummam accipiat inuito marito, etiam ex dote, vel bonis communibus; quia licet media pars ad eam ſpectet, maritus tamen habet vſumfructum illius partis, ideòque tenetur ad reſtitutionem, *Truil. lib.7. cap.6. d.8. num.7. &c.*

Si-

2 Similiter peccat grauiter maritus contra iuſtitiam, cum obligatione reſtituendi, ſi aliquid notabile vxori ſurripiat, abſque eius conſenſu, ex bonis ipſius paraphernalibus, vel alijs proprijs, ſi quidem libera eorum adminiſtratio ipſimet vxori competat; quia par eſt ratio mariti, & vxoris, quoad bona propria. *Vide Villalob. tom. 2. d. 13. Trull. lib. 6. cap. 1. d. 6.*

3 Vxor poteſt dare eleemoſynam, & munera, ſecundùm conſuetudinem aliarum mulierum iſtius loci, & conditionis, etiam ſi maritus eleemoſynas omnes illi prohibeat: quia conſuetudo hoc ius ei tribuit, quo maritus eam priuare non poteſt. *Ibid. num. 13. Dian. p. 1. t. 3. R. 23. & p. 5. t. 8. R. 34. vbi cum Mol. & 10. alijs* docet, poſſe eam inſcio marito dare vigeſimam partem annui censûs, vel lucri, eò quòd hoc pertineat ad decentiam ſtatûs; & maritus irrationabiliter ſit inuitus. Hinc etiam poteſt cum Abigail moderatas eleemoſynas dare, vt mariti conuerſionem impetret, vel nè Deus illum puniat, *Vazq. Tonac. Regin. & alij 10. contra Con. &c. vid. Di. n. p. 2. tr. 16. Reſ. 23. & p. 5. t. 8. Reſ. 34.*

4 Vxor poteſt bona expendere, marito abſente, vel fatuo: quia tunc ad illam ſpectat adminiſtratio domûs. Item, quæ acquirit ſuâ induſtriâ; item paraphernalia, hoc eſt, bona quæ præter dotem marito allatam, ſibi reſeruauit, *Trull. loc. cit. & cæteri communiter.*

5 Non peccat vxor, ſubducendo aliqua, vel compenſationis causâ, ſi vir ſit prodigus: quia is tunc facit vxori iniuriam, partem ipſius profundendo: vel pro victu, veſtibus, cęteriſque ſibi, vel familiæ neceſſarijs, quę mariti ſæpè non intelligunt; & fruſtrà ab illis peterentur, *Bon. Trull. loc. cit.*

6 Vxor, ſi eius pater, mater, vel proles ex alio matrimonio ſit pauper, ita vt miſerè ſecundùm ſtatum ſuum viuat, & maritus eis nolit ſuccurrere, poteſt ex bonis ſuis proprijs, vel etiam ex communibus, (dummodò poſt mortem viri omnia computet in ſua parte) eis ſubuenire, quia iure naturæ tenetur eos alere, & maritus in id conſentire, *Nau. Palauus, Leſſ. in lib. 2. cap. 11. d. 14. Dian. p. 5. cap. 8. Reſ. 34.* vbi illam poteſtatem extendit ad fratres, & ſorores, quod etiam, *Leſſ. loc. cit. & Trull. lib. 6. cap. 1. d. 9.* iudicant probabile.

7 Filius peccat grauiter invitis parentibus notabilem ſummam accipiens, qualis non ſemper eſt ſecundùm, *Leſſ. cap. 12.* ſi filius patri prædiuiti duos, vel tres, imò ſecundùm *Sanch.* quinque, vel ſex aureos furetur; eò quòd parens ſit minus invitus, & filius ſit aliquid patris. Vndè non tenebitur ad reſtitutionem, niſi fortè cohæredibus grauiter noceat.

8 Si filius notabilem ſummam expendat in res turpes, aut vanas, contra voluntatem parentum ex pecunia ſibi ſuppeditata ad vſus honeſtos, putat, *Leſſ. cap. 12. dub. 13.* eum peccare mortaliter; etſi excuſet à reſtitutione, ſi pater roga-

Digitized by Google

gatus facilè condonaturus putetur.

9 Si filius:v.g. mercatoris, vel cauponis adminiſtret bona parentis, poteſt à patre exigere ſalarium, quantum dare deberet extraneo; & ſi id impetrare non poſsit, vel exigere non auſit, poteſt clàm accipere. Ita probabiliter, *Laym. lib. 3. ſeſſ. 5. t. 4. cap. 8. Dian. p. 4. t. 4. Reſ. 66.*

10 Etſi famuli in eſculentis, & poculentis, quæ domo exportant, aut diuendunt, grauiter peccent, quæ tamen ipſi domi conſumunt, in ijs facilius, (vti, & Religioſi) excuſantur; cùm in his Dominus, aut Prelatus ſæpè tantùm ſit invitus quoad modum accipiendi clàm, non quoad rem. Quòd tamen timeri poſſet, ſi extraordinaria acciperentur, *Laym. Eſcob. & Leſſ. lib. 2. cap. 12. d. 8. num. 48.* Vbi docet quòd furta minima famulorum ex comeſtibilibus, quæ claudi non ſolent, non coaleſcant, ſi non ad vendendum, ſed comedendum tantùm accipiantur.

11 Cùm à graui peccato furtum domeſticum non poteſt excuſari, tunc vxor tenetur reſtituere ex paraphernis, filius ex caſtrenſibus, vel quaſi, vel ſi ea non habet, poſt mortem patris afferre in diuiſionem hereditatis, (ſi quantitas rei ablatæ ſit valdè magna, nec pater reſtitutionem tacitè, vel expreſse dimiſerit) Famuli verò, ſi ſine magnâ difficultate reſtituere non poſsint, iubeantur compenſare officijs, & obſequijs extraordinarijs, quantùm poſſunt, *Laym. lib. 3. t. 2. p. 1. cap. 1.*

CAPUT II.

De Reſtitutione.

DUBIUM I.

Quid ſit Reſtitutio, & qui teneantur ad eam?

RESP. 1. Reſtitutio eſt actus iuſtitiæ ad ſalutem neceſſarius, neceſsitate præcepti, quo reparatur damnum proximo illatum per iniuriam; ita vt radix reſtitutionis non ſit quæuis læſio proximi: v.g. contra charitatem, &c. in quibus non habet ius, quod violetur; ſed ea tantùm quæ eſt contra iuſtitiam, in qua propriè iniuria infertur, hoc eſt, læditur aliquod ius proximi, quod is habet in re, vel ad rem, in qua damnum patitur. Quod varijs modis geri poteſt: v.g. furando; defraudando, deſtruendo, rem alterius negligenter cuſtodiendo, occidendo, mutilando, detrahendo honorem, conuitiando, & ſimilibus.

Reſp. 2. Ex data reſponſione patet teneri ad reſtitutionem eos, qui intulerunt iniuriā damnoſam. Hæc autem eſt duplex, ſcilicet materialis, vt v. g. cùm quis rem alienam deſtruit, accipit bonâ fide, vel retinet, id eſt, probabiliter iudicans id ſibi licere, vel eſſe ſuam: & formalis, quâ quis rem alienam deſtruit, accipit, vel retinet malâ fide, id eſt, cùm ſciat, vel ſcire poſsit, ac debeat, id ſibi non licere, & rem non eſſe ſuam, *Vid. Laym. lib. 3. t. 2. cap. 1. Leſſ. lib.*

Digitized by Google

lib. 2. cap. 7. d. 6. Bon. d. 3. quæſt. 1. p. 9. Vndè reſolues.

1 Qui iniuriam intulit, ex qua alteri nullum eſt damnum ſecutum, vt, ſi adulterium commiſit, ſine damnificatione alterius, non tenetur in conſcientia ad reſtitutionem: cùm hæc ſit reparatio damni: poteſt tamen à Iudici cogi ad ſatisfaciendum pro iniuriâ.

2 Quiſquis intulit iniuriam damnoſam, etiam materialem tantùm, tenetur reſtituere; ſed nonniſi id, quod ex alterius re adhuc habet, vel quo ex ea factus eſt ditior.

3 Qui intulit iniuriam formalem, ſiue rem adhuc habeat, ſiue non, tenetur reſtituere; & quidem tantùm, quantum eſt damnum ſecutum. An verò ſufficiat culpa venialis, controvertunt Auctores, & ſententia vtraque probabilis videtur, ac in praxi tuta; ſaltem quando non commodè poteſt reſtituere, *Vid. Auct. cit. & Laym. lib. 3. t. 2. Leſſ. lib. 2. cap. 7. d. 6. num. 27. Card. Lugo diſp. 8 ſeſ. 5. num. 56.*

DUBIUM II.

An qui cooperantur ad damnum alterius, teneantur ad reſtitutionem?

RESp. Tenentur omnes illi, qui quoquo modo ſunt cauſa influens, & efficax damni ſecuti, ac qui ex officio, & obligatione iuſtitiæ obligati cauere damnum, non cauerunt. Ita *communiter Doctores*. Vndè concludunt, teneri ad reſtitutionem comprehenſos ſequentibus verbis:

Iuſſio, conſilium, conſenſus, palpo, recurſus.

Participans, mutus, non obſtans, non manifeſtans; patet ex ſequentibus caſibus.

1 Tenetur ad reſtitutionem mandans, ſiue expreſsè mandet, ſiue tacitè, dicto nimirùm, vel facto, ex quo v. g. famulus colligat, hero gratum fore, ſi faciat; non autem tenetur, qui ratum tantùm habet opus ſuo nomine factum, vti nec mandans, ſi antè executionem mandatum retractet, idque mandatario innoteſcat: quia tunc non eſt vera cauſa, *Mol. Leſſ. lib. 2. cap. 3. d. 3. Filliuc. num. 54.*

2 Tenetur item conſulens, aut precibus, ac promiſſionibus ad damnificationem inducens. Quòd ſi tamen ante executionem, conſilium ſuum retractet, & quantùm poteſt, contrarium ſuadeat, etſi non perſuadeat, probabile eſt excuſari à reſtitutione; maximé ſi eum, cui damnum paratur, moneat, vt caueat, *Vid. Bon. & Tann. 2. 2. d. 4. q. 6. dub. 14. Sà, V. conſilium, & Dian. tr. 2. miſc. reſ. 18. & t. 5. reſ. 83.*

3 Tenetur item, qui ſuo conſenſu, calculo, vel ſuffragio eſt cauſa efficax damni, *Leſſ. d. 3. num. 23. Fill. t. 32. cap. 3.*

4 Item palpo, vt qui laude, adulatione, vel exprobratione ignauiæ, aliteruè alium ad damnum inferendum excitat, animat, *Leſſ. Fill. loc. citat.*

Item,

Digitized by Google

5 Item, qui inferenti damnum præbet recurſum, illum receptat, illius furta, aut inſtrumenta occultat, vel ea emendo rapinas fouet, &c. *Ibid.* Hi enim omnes, vti & is, cui res furtiuæ traditæ ſunt in cuſtodiam, tenentur (non manifeſto fure) reſtituere Domino. Et ſic peccare eos, qui à ſartoribus emunt fragmenta panni, ſeu veſtiũ, docet. *Villal. apud Dian. p.* 4. *tom.* 4. *Reſ.* 176. *licet ibid. Sanch.* excuſet eos, qui iſta emũt à ſartoribus magiſtris, eo quod his plerumque detrahatur plus à iuſta mercede, quàm mereantur iſta fragmenta, ideòque licitè ea retineant. Neque hic à peccato excuſari caupones, qui à filijs familias acceptant pecunias, aliaſ. è res parentibus ſurreptas, notat *Laym. lib.* 3. *tom.* 2. *c.* 5. *Bon. &c.* Qui verò, poſt delictum ipſum reum iuvat ad fugiendum (non concurrendo ad delictum) non tenetur reſtituere; modò non det illi ſpem refugij imposterùm. Tum quia non eſt cauſa damni: tum quia reo licet fugere, vt infrà dicetur, *l.* 4. *d.* 7.

6 Item, participans de præda, aut quoquo modo cooperans; vt agens excubias, applicans ſcalas, parans inſtrumenta, conficiens litteras, &c. in bello iniquo tormenta advehens, &c. Excuſantur tamen (modò actio per ſe non ſit mala;) qui ea non ſpontè, ſed iuſto metu coacti faciunt, v. g. cùm ruſtici furto à ſolis militibus facto, coguntur eorum prædas auehere, vel pecora abigere, *Leſſ. d.* 5. *num.* 19.

7 Item, tenentur cauſæ, quæ priuatiuè ad damnum alterius concurrunt; nimirum mutus, ſiue non clamans, cùm poteſt; aut non obſtans, non manifeſtans, ſed tunc tantùm, quando tales ex aliquo pacto, vel officio, vel ſtipendio, &c. tenentur ex iuſtitia damnum cauere, *S. Thom.* 2. 2. *quæſt.* 62. *art.* 7. Sic Princeps, Magiſtratus, belli Dux, tenentur ad reſtitutionem damnorum, quæ à feris, latronibus, militibus, ob ipſorum culpabilem negligentiam dantur. Item, Conſiliarij, Canonici, tacentes, abſentantes ſe, non impedientes iniquam conſtitutionem, vel electionem. Item tutores, adminiſtratores bonorum, &c. non impedientes damna pupillis, Minoribus, Eccleſijs prouenientia. Item cuſtodes montium, vineatũ, ſylvarum, agrorum, piſcinatum, qui damna non impediunt, vel facta non manifeſtant, *Mol. d.* 216. *Fil. t.* 32. *c.* 3. *quæſt.* 12. *vid. ſuprà lib.* 3. *t.* 3. *cap.* 2. Item Principes, & Domini territoriorum, ſi ſciant vias publicas infeſtari prædonibus, & cùm poſsint, non impediant, tenentur mercatoribus, & cæteris viatoribus damna; quæ ab illis accipiuat, compenſare, *Dian. p.* 8. *t.* 7. *Reſ.* 38.

8 Supradicti non tenentur ad reſtitutionem, quando non fuerunt cauſa efficax damni, vt v. g. ſi fur, homicida, non fuerit efficaciter motus mandato, conſilio alterius, ſed nihilominus abſolutè erat facturus. Item, ſi v. g. in Capitulo alij antè te dederint ſufragium, ita vt videas te nihil impetraturum, etſi neges: tunc

Digitized by Google

enim non teneris reſtituere, licèt pecces, pro qualitate damni, addendo tuum, vel mandando, conſulendo, &c. *Bon. loc. cit.*

9 Probabile eſt, non teneri ſupradictos, ſi non ſit moraliter certum, eorum mandatum, conſilium, efficaciter influxiſſe: quia in dubio melior eſt conditio poſſidentis: præſertim circa materiam iuſtitiæ. *Leſſ. c. 13. d. 4. Bon. quæſt. 2. p. 4. Dian. t. 5. miſc. Reſ. 84 Tann. 2. 2. d. 4. quæſt. 6. d. 14.*

*. Sed ſi ſit moraliter certum induxiſſe, aut mouiſſe efficaciter ad damnum inferendum, teneri ad reſtitutionem. Vt patet ex propoſitione 39. Decreti citati, Ss. D. N. Innocentij Papæ XI.

10 Nec tenentur, ſi efficaciter tantùm concurrant ad circumſtantias, & modum actûs damnoſi; v. g. ſi quis tantùm impellat alium, vt citiùs, vel animoſius, hoc, vel illo loco, vel modo noceat, *Vid. Laym. lib. 2. ſeſſ 5. t. 2. cap. 5.*

11 Nec tenetur, qui deliberatè volenti inferre magnum damnum, ſuadet, vt minùs eidem inferat, quia tunc vtiliter alterius negotium gerit. Dico *eidem*, quia non licet impedire damnum vnius cum iniuria alterius.

12 Non tenetur item (*contra Nauar. Angel. &c.*) Confeſſarius, etſi ex officio Confeſsiones audiat, vt Parochus, &c. ſi ex negligentia, vel ignorantia pœnitentem non moneat, aut obliget ad reſtitutionem; quia etſi ex officio teneatur benè inſtruere pœnitentem, ideòque peccet grauiter omittendo, quando eſt neceſſarium: non tamen ad hoc tenetur ex obligatione erga tertium, quaſi ex iuſtitia debeat eius damnum cauere, aut procurare, vt hoc ei compenſetur. Secùs tamen dicendum videtur, ſi poſitiuè reſtitutionem impediat, ex malitia, imò etiam ex ignorantia craſſa, vel culpa lata: quia tunc conſilio ſuo, eſt cauſa efficax damni, *Vid. Leſſ. & Bon. d. 1. quæſt. 2. p. 11. Laym. lib. 3. t. 4. cap. 7. & infrà lib. 6. cap. 2. dub. 5.*

DUBIUM III.

An ſupradicti teneantur ſinguli reſtituere in ſolidum, & quo ordine?

Reſpon. Cùm plures damnificantes, vel ſeorſim ſinguli rē ſuam agere poſsint, vel coniunctim, atque alij alijs plus minuſvè in damnum influere; hinc ex tali ordine, & menſura influxûs, ordo, & menſura reſtitutionis deſumenda eſt. *Ita communiter Doct. Vndè reſolves.*

1 Si plures abſque conſenſu, quiſque per ſe ſeorſim, & caſu concurrant ad damnum, ſinguli non plus tenentur reſtituere, quàm quod quiſque per ſe damni intulit; *Laym. lib. 3. tr. 2. cap. 6.*

2 Si plures cum conſenſu, & ſe inuicem iuvantes id fecerunt, ſinguli in ſolidum tenentur reſtituere totum damnum: quia ſinguli ſunt cauſa totius damni, cùm vnus iuvet alterum, & procedat ex confiden-

Digitized by Google

dentia, quam habet in auxilio aliorum. Vndè ſi vnus eorum reſtitutionem fecit, poteſt à reliquis, nimirum à principali totum, aut ſi is nolit, à reliquis pro rata ſingulorum, repetere, *Bon. de reſt. d. 1. quæſt. 2. p. 11. ex Vazq. Mol. Fill. &c.*

3 Quòd ſi actio damnificans fuit lucratiua, & apud aliquem ex cooperatoribus res ablata adhuc exiſtat, aut is eam malâ fide abſumpſit, tenetur is primo loco reſtituere ipſam, vel æquivalens; & ſi ille non faciat, reliqui, *Leſſ. lib. 2. cap. 3.*

4 Si actio damnificans non fuit lucratiua; vt quia res perijt, & deſtructa eſt, vt fit v. g. in combuſtione, mutilatione, detractione, tunc ante alios primò tenetur reſtituere qui mandauit, vel qui cauſa fuit primaria, vel executor primarius; vt in bello Princeps, & Dux; & ſi is non ſit facturus, vel quia non vult, vel quia non poteſt, tenentur reliqui, v. g. cæteri milites. Quod etſi de militibus ſpeculatinè verum ſit, practicè tamen ij excuſantur per accidens: tum quia non poſſunt totum reſtituere: tum quia dominorum voluntas non eſt, nec expectatio, vt plus reſtituant, quàm partem ſuam; ideòque ſi hanc poſſunt, ad id tenentur; vti, & ſi quid adhuc reliquum habent ex iniquo, *Laym. lib. 3. t. 2. cap. 6. num. 5. ex Caiet. Mol. &c. Imò Bon. de reſt. d. 1. quæſt. 2. p. 10. num. 13. ex Nauar. cap. 17. Vazq. Leſſ. d. 4. num.* 37 dicit militem gregarium, qui alios non induxit, non teneri ad reſtitutionem totius damni illati à toto Exercitu, ſed tantùm pro ſua parte, *Vide ſuprà t. 4. cap. 1. d. 5. art. 3.*

5 Si damnum paſſus condonet reſtitutionem principali damnificanti, etiam minùs principales liberantur; non autem vice versâ: quia ruente principali, ruit acceſſorium, non contrà, *Vide Laym. lib. ſuprà cit.*

DUBIUM IV.

An teneatur reſtituere, qui alium impediuit à conſecutione alicuius boni?

RESpond. Attendendum, an lædatur ius alicuius, quod à natura, lege, vel aliter habeat; & an per vim, fraudem, calumniam, & mendacia quis alium impedierit: nunc verò aliter. Indè enim apud *Laym. loc. cit. & Bon. quæſt. 2. p. 12. reſolvuntur ſequentes caſus.*

1 Qui alterum impediuit à conſecutione rei debitæ ex iuſtitia, tenetur ad reſtitutionem, *Leſſ. cap. 12. dub. 18. Fill. t. 32. cap. 3. quæſt. 12. num. 72.*

2 Si res non erat debita ex iuſtitia, ſed conferenda ex libera voluntate, tunc qui ſine vi, fraude, & calumnia collatorem inducit, vt v. g. officium vel legatum, beneficium Eccleſiaſticum, & ſimilia dona gratuita, non conferat, cui apud ſe conſtituerat, aut qui petierat, ſed vel nulli, vel alteri etiam minùs digno? Etſi ſæpè is poſſit grauiter peccare: præſertim ſi id ex odio, vel alio malo

Digitized by Google

quia alioqui ipſis fieret iniuria, ſi iure poſſeſsionis, detentionis, cuſtodiæ, aut vtilitatis ſpoliarentur, & damnum, atque lucrum ceſſans compenſari deberet.

4 Excipitur tamen hinc. 1. Si horum nihil intereſſet, vt ſi ſine illorum damno, infamiâ, domino reſtitueretur. 2. Si probabiliter ipſi putarentur rem abſumpturi, vel ablaturi cum iniuria domini: quo modo bona Eccleſiæ non Prælato diſsipatori, ſed potiùs Capitulo reſtituenda ſunt. Item accepta à filio familias, pupillo, furioſo, vxore, Religioſo, ſi ſint ex ijs bonis, quorum adminiſtratio ipſis non competit, plerumque reſtituenda ſunt patri, tutori, marito, Prælato. Sic etiam ſi bona alicuius publicata, & fiſco addicta ſint: tunc enim depoſitum, & ſimilia debita fiſco debent reddi.

5 Cùm quis ignorato domino, cui reſtituendum erat, non præmiſſâ aliquâ diligentiâ, pauperibus diſtribuit, non ſatisfecit domino poſteà comparenti, ſecus ſi diligentia ſit præmiſſa. *Vide Leſſ. lib. 2. cap. 14. d. 3.*

6 Cùm dominus quidem ſcitur, ſed ei mitti nõ poteſt ſine ſumptu; tunc ſi res malè accepta eſt, tenetur reſtituens aliquas expenſas ex ſe facere, ſi autem benè accepit, non niſi expenſis domini. Quando nullo modo poteſt mitti, expectandum eſt ad tempus; & ſi adhuc non ſit ſpes, reputatur debitum incertum, *Tol. lib. 5. cap. 23.*

7 Cùm quis accepit rem alienam à poſſeſſore bonæ fidei, putante rem eſſe ſuam, cùm non ſit, tum ſi quidem intervenerit aliquod iuſtum pactum, vt depoſiti, commodati pignoris, &c. Illi reſtituendum eſt, non domino. Qui tamen ex charitate monendus erit, ſi id ei profuturum putetur, ſine alterius grauiore incommodo, infamia, &c. *Vazq. Az. p. 3. l. 4 c. 3. q. 1.* Si autem aliter accepta eſt, tunc verò ſuo domino reſtitui debet, ſi eum nouiſti, & abſque incommodo fieri poſsit.

8 Quando à fure, vel alio venditore quis emit, ſiue malâ, ſiue bonâ fide rem furtiuam tenetur reſtituere domino, non furi. *Ita comm. Mol. Reg. tom. 1. lib. 10. cap. 5. num. 40. Tolet. tamen lib. 5. cap. 17. Sylv. Ant. Mald. in 2. 2. tit. 4. cap. 3. d. 2.* probabiliter ſentiunt poſſe reddi furi, vt ab eo pretium ſuum recuperet: quia non conſtituit rem peiore loco, quam antè fuerat; & conſequenter ipſe non infert domino damnum. Quod *Nau. Trull. lib. 7. cap. 11. d. 4.* admittunt cum hac limitatione; ſi mox, & non poſt longum tempus contractum reſcindat, vel ſi certò ſciat furem redditurum rem domino; vel ſi dominus rei ſit mortuus; aut abſit, ita vt conveniri non poſsit. Quòd ſi autem pretium ſuum recuperare non poſsit à venditore, tenetur reddere domino, & ſibi damnum adſcribere. Quòd ſi porrò ſciens rem eſſe furtiuam, emat eo fine, vt invento vero domino reſtituat, tunc ſi emit paruo pretio, tenebitur id ei dominus refundere, cum vti-

Digitized by Google

vtiliter eius negotium geſſerit: ſecùs autem, ſi pretium eſſet ferè æquale rei, tunc enim ſufficit refundere ad arbitrium viri prudentis tantum, quantum videtur meritus rem domini vtiliter redimendo. *Vide Leſſ. loc. cit. cap.* 14. *d.* 3. *Dian. p.* 2. *t.* 3. *reſ.* 5.

9 Si bonâ fide rem alienam: v.g. equum emiſti ab altero: v.g. Petro, & vendidiſti tertio: v.g. Paulo, & poſteà cognoſcatur eſſe Ioannis, eoque repetente à Paulo, Paulus repetat pretium à te, exiſtimat quidem probabile, *Nau. & Dian. p.* 1. *t.* 8. *R.* 68. non teneri te Paulo id reddere (ſi in nullo factus ſis ditior) ſed ſufficere, ſi tuam actionem, quam habes in Petrum, ei cedas. Verùm *Sotus, Salon, Leſſ. Sayr. Bonac. de reſt. quæſt.* 4. *p.* 2. rectiùs docent, teneri te, exigente Paulo contractum reſcindere, & pretium reſtituere; tum quia vendidiſti rem vitioſam: tum quia teneris de euictione emptori, nec eum potes remittere ad illum, cum quo nihil habet negotij. Quòd ſi tamen Paulus cùm poſsit, tibi non reſtituat equum, ſed Ioanni, & hoc ipſo impediat, quominùs pretium tuũ poſsis recuperare, nec tu teneris et pretium ab ipſo acceptum reſtituere, *Bon. Leſſ. &c. vid. Trull. cap.* 11. *d.* 3.

Quæres. Cui reſtituendi, ſiue dandi ſint theſauri, & alia inuenta, quæ habentur pro derelictis.

Reſp. Quando nullius domini ſunt, iure naturali, & gentium fiunt primò occupantis. Poteſt tamen per conſuetudinem, & leges aliter quid ordinari, quod ſervandum eſt. *De qua vide Leſſ. lib.* 2. *cap.* 5. *d.* 10. *Laym. lib.* 3. *t.* 1. *cap.* 5.

Quæres 2. An, & cui reſtituenda, quæ capiuntur venatione iuſtè prohibita?

Reſp. Id æſtimandum, partim ex iure naturę, partim ex conſuetudine, & legibus, ac iuribus particularibus, vt *vide apud Laym. loc. cit. lib.* 3. *t.* 1. *cap.* 5. *num.* 14. *& Leſſ. cap.* 8. *d.* 9. *& Sà. V. Venatio, ex quibus reſolvitur hic caſus.*

Venator iniquus tenetur reſtituere ſaltem damna, quæ ſegetibus, fructibuſque infert.

DVBIUM VI.

De rebus quæ debent reſtitui.

ARTICULUS I.

Quid debeat reſtitui ab inferente iniuriam materialem tantùm, ſiuè à poſſeſſore bonæ fidei?

RESP. Qui bonâ fide damnum intulit, aut poſsidet aliquid, de quo poſteà meliùs cognoſcit, tenetur, ne incipiat eſſe poſſeſſor malæ fidei, & detinere alienum, id tantùm, & non plus reſtituere, quod ex ea re ipſi ſupereſt, vnà cum eius fructibus, ſi extent, vel quatenùs indè factus eſt ditior; præterquam ſi dominium ſibi comparauit per legitimam pręſcriptionem. *Ita comm. DD. Molin. Sanch. Leſſ. lib.* 2. *cap.* 6. *Bonac. d.* 1.

quæſt.

quæſt. 1. p. 1. *Laym. lib. 3. t. 2. cap. 3.* *Vndè reſolves.*

1 Si veſtem: v. g. bonâ fide donatam â fure, aut alio, portaſti, & ferè attriuiſti, ac poſteà dominus compareat, teneris eam, aut æqualem ei reſtituere, & inſuper perſolvere quantum attrita eſt, ſi aliàs veſtem æqualis valoris attriuiſſes: ſi autem eam amiſiſti, aut ablata tibi eſt, &c. ad nihil teneris, *Bon. loc. cit. Laym. num. 1. vid. Trull. lib. 7. cap. 11. d. 1.* Si autem res, quam à fure bonâ fide accepiſti (ſiue donatione ſiue emptione) ſit vſu conſumptibilis, eamque cum tuis miſcuiſti, ita vt diſcerni nequeat, etſi deindè deprehendas furtiuam fuiſſe, non teneris reſtituere. *Nauarr. Sylv. Sayr. Leſſ. Bonac. d. 1. quæſt. 3. part. 1.* quia per iſtam commixtionem bonâ fide factam, eſt in te translatum dominum, vt colligitur ex *L. Si alieni nummi, ff. de ſolut.* Neque eſt ratio, cur hæc potiús, quàm illa pars cenſeatur aliena, atque adeò perijt obligatio realis, & tantum manet perſonalis in venditore. *Vide Dian. p. 4. t. 4. reſ. 66. Trull. lib. 7. cap. 11. d. 3. Leſſ. lib. 1. cap. 20. d. 18.* vbi addit, eſſe valdè probabile, iurique naturæ conforme, quòd verus dominus rei illius ablatæ, & permixtæ (quamdiu totus cumulus extat) retineat ius in re, vt ex iſto cumulo ſibi ſatisfiat ante alios: imò poſsit ex eo occultè accipere.

2 Milites bonâ fide militantes, intellectâ poſteà belli iniuſtitia, id tantum reſtituere debent, quod adhuc habent ex præda, & quo facti ſunt ditiores, *Bon. loc. cit.*

3 Qui bonâ fide per inculpatam ignorantiam celebrauit contractũ, quem poſteà vſurarium eſſe cognoſcit, non plus tenetur, quàm factus eſt ditior. *Vid. Laym. lib. 3. t. 1. cap. 3.*

4 Poſſeſſorem bonæ fidei, ſi adhibitâ diligentiâ inclinet in eam partem, quòd res non ſit ſua, teneri aliquid reſtituere iuxta inclinationem, *docet Con. d. 34. d. 10. num. 93. At Palaus t. 1. d. 3. p. 2. num. vlt.* putat ad nihil teneri: quia poſſeſsio contrarijs rationibus non conuincentibus præponderat. *Idem docet Vazq. apud Eſcob. t. 3. cap. 3. n. 154. Dian. p. 4. tr. 3. reſ. 24. & 26.* Si neglexit inveſtigare veritatem, & deinde ſciri non poteſt, *dicit Palaus loc. cit. ad nihil teneri.*

5 Si bonâ fide rem vendidiſti dono tibi datam, teneris reſtituere pretium: quia factus es locupletior: & ſatis debet eſſe tibi, non habere minús, quam antè. Quòd ſi tamen apud alterum res eſt, is reddere tenetur. *Ib. & Vazq. cap. 9. §. 2. Mol. Leſ. lib. 2. cap. 14. d. 1.*

6 Si bonâ fide rem ipſe emiſti, & vendidiſti abſque lucro, nihil teneris reſtituere, ſed ſolus is, apud quem res eſt. *Mol. loc. cit. Leſ. lib. 2. cap. 14. d. 1. contra Vazq. &c.*

7 Si rem alienam bonâ fide donaſti, non donaturus aliam, ſi hanc non habuiſſes, ad nihil teneris: quia non es factus ditior: ſecùs ſi aliam donaturus fuiſſes (quia tunc parcen-

Digitized by Google

do tuæ, factus es ditior) vel ſi aliquid accepiſti in remunerationem, *Bon.Trull.lib.7.cap.11.d.1.*

8 Si alienâ re lucratus es tanquam inſtrumento; v.g. frumentum alienum aliò deportatum vendidiſti; vel pecuniam alienam negotiationi expoſuiſti, non teneris illud lucrum reſtituere; quia non eſt fructus rei alienæ, ſed tuæ meræ induſtriæ: tales enim fructus dicuntur meræ induſtriæ, quos ipſa natura ex ſe nullo modo gignit, ſed tantùm concurrit, vt inſtrumentum operantis, *Laym. loc. cit. num. 3. ex S. Thom.&c.*

9 Fructus omnes rei, ſiue ij ſint merè naturales, hoc eſt, qui vix vllo hominum labore egent, vt fœtus animalium, arborum, herbæ, & gramina; ſiue ſint ſimul induſtriales, ſiue mixti; hoc eſt, ad quos æquè, aut magis hominum labor cum natura concurrit, vt v.g. ſegetes, & quæ ſerendo gignuntur; item vinum, oleũ, lana, &c. quò etiam referuntur pretia locationis domorum, iumentorum, &c. qui fructus ciuiles appellantur; hi inquam fructus rei, ſi percepti, & extantes ſint, domino reſtitui debent; deductis tamen expenſis proprijs, & æſtimatione laboris. Et quidem pretium locationis ex re aliena debet domino reſtitui, licet is re, ſi penès ſe habuiſſet, non fuiſſet locaturus. *Vide Laym.loc.cit.* Si tamen fructus iſti reales bonâ fide poſſeſsi fuerint tẽpore à lege præſcripto ad vſucapiendum illos (quod ſi adſit titulus, & biennium inter præſentes, inter abſentes quadriennium, ſi autem non adſit titulus, anni 30. cum bonâ fide) non ſunt reſtituendi; quia vſucapio transfert dominium, *Salon, Trull. lib. 7. cap. 11. d. 3.*

10 Si à fure accepiſti (ſiue bonâ; ſiue malà fide) rem vſu conſumptibilem, v.g. vinum, oleum, triticum, &c. cum proprijs ipſius furis rebus permixtũ, ita vt diſcerni non poſsit; non teneris reſtituere, ſi fur ad reſtituendum ſit potens: quia fur per commixtionem iſtius rei cum propria acquiſiuit eius dominium; atque adeò illud tanquam verus eius dominus potuit transferre, *Nauarr. Sanch. Leſſ. Bon. Trull. lib. 7. cap. 11. d. 3. vid. Dian. p. 2. tr. 5. miſc. R. 40.*

ARTICULUS II.

Quid debeat reſtitui ab inferente iniuriam formalem, ſeu malæ fidei damnificatore, ſeu poſſeſſore?

RESpond. Id iuxta ſupradicta æſtimandum à quantitate, tum iuris, quod alter habet, tum damni, quod iniuſtè infertur; cui æquale reddi debet, niſi aliud de damnificati mente, & conſenſu rationabiliter præſumatur. *Vnde reſolues.*

1 Si damnificatus habeat ius in re, in qua damnum eſt paſſus, reſtitutio ei facienda eſt in ſolidum; ſi autem tantùm habeat ius ad rem, reſtitutio facienda eſt pro quantitate iuris, conſideratis circumſtantijs: quia non debetur ſolidus valor rei,

rei, quæ expectabatur, cùm tantùm ſit in ſpe, & multis modis poſsit impediri.

2. Qui in loco publico ſeu Ciuitatis contra iuſtam prohibitionem paſcit, vel ligna cædit, non tenetur ad reſtitutionem, niſi communitati grauiter nocuerit: v. g. ſtirpes incidendo, arbores ædificijs idoneas ſternendo: quia rationabiliter præſumitur mens Reipub. non eſſe, ſuis membris vſum publicorum locorũ rigidiùs prohibere, quàm ſub mulcta ſolvenda, caſu quo deprehendantur.

3 Grauius tamen peccaret, & teneretur ad reſtitutionem, ſi quis paſceret in loco alicuius priuati: etſi etiam hic præſumi aliquando poſsit de conſenſu domini, qui ſæpè non intendit, vt fiat reſtitutio, ſed vt deprehenſus pœnam luat.

4 Qui venantur, vel piſcantur in locis alteri locatis, vel aliàs prohibitis (ſaltem ſi ea concluſa, vel circumſepta non ſunt) non peccare mortaliter, nec teneri ad reſtitutionem, *vt docet Dian. ex Leſſ. Dicaſtil. &c. p. 9. t. 9. reſ. 39. contra Bon. &c.*

5 Etſi probabilius ſit, & in praxi communiter tenendum, peccari mortaliter circà vectigalium fraudationem, ex eaque oriri obligationem reſtitutionis: non omninò tamen improbabiliter id alij quidam negant, eò quòd conſuetudo interpretetur, non eſſe mentem Legiſlatorum ad aliud obligare, quàm vt deprehenſi mulctentur. *Vide Nauar. cap. 23. Sà, verb. Gabella, Bon. quæſt. 9. p. 1. num. 5. ex Nauar. Fil. t. 28. num. 114. Leſſ. Molin. d. 9. Dian. tr. de leg. reſ. 19. Laym. lib. 3. tom. 3 p. 1. cap. 3. num. 4. & 5. vide etiam Dian. p. 1. tract. 11. reſ. 38. & p. 2. t. 17. reſ. 28. vbi ex Caiet. Med. Soto, &c.* docet non eſſe negandam abſolutionem pœnitenti, qui defraudauit gabellas, ſeu vectigalia impoſita rebus ijs, quæ emuntur non ad negotiationem, ſed ad vſus proprios, vel familię neceſſaria: v. g. pani, carnibus, piſcibus, frumento, oleo, &c.

6 Cæterùm ordinariè iniuſtus, ſeu malæ fidei damnificator, aut poſſeſſor, tenetur non tantùm reſtituere rem ablatam, & fructus perceptos (exceptis ſuis expenſis, & induſtriâ) ſed etiam ſarcire damnum emergens, & lucrum ceſſans: cum verè ſit iniuſta cauſa talium damnorum. Vndè ſi dominus re ſuâ retentâ per culturam, vel negotiationem percepturus fuiſſet ex agro ſuo, aut pecuniâ centum florenos, & aliter parum, vel nihil, debet is domino ſuo ſatisfacere pro centum illis florenis; quamvis communiter ſoleant domini plurimum remittere, ſi res componatur, *Laym. lib. 3. tr. 2. cap. 4. num. 7.*

7 Si res aliena, dum iniuſtè detinetur, creſcat, aut pretium eius augeatur, domino creſcit, ac proindè id ei præſtari debet. *Vide Laym. hic, lib. 3. t. 2. cap. 4.*

8 Si res aliena, dum iniuſtè detinetur, pereat, aut deterior fiat; idque caſu, vel iuſta hoſtium incurſione, vel naturaliter, & certum ſit

apud

apud Dominum æquè perituram fuiſſe, non tenetur alter reſtituere: quia nihil noui detrimenti domino apud furem: v.g. accidit, quod non apud ipſum. Si verò non fuiſſet peritura apud Dominum, vel ſaltem non niſi per iniuriam, tunc iniuſtus detentor adhuc tenetur ad reſtitutionem, licet ſine ſua culpa res perierit, *Laym.tr.2.cap.4.num.2.*

9 Si res aliena apud iniquum detentorem pereat, idque ipſius culpâ, aut quia is abſumpſit, alteri donauit, deſtruxit, &c. tunc etiamſi domino relicta, fuiſſet certò peritura, nihilominùs tenetur pro ea domino ſatisfacere, vt eſt communis apud *Laym.loc.cit. Leſſ.&c.*

10 Qui fingens ſe pauperem, vel alium quàm eſt, extorſit eleemoſynam, non tenetur reſtituere, ſi parva fuit, qualis oſtiatim mendicantibus datur: ſecùs ſi fuit magna, tunc enim, quia ſubintelligitur conditio hæc (ſi pauper eſt) tenetur reſtituere ſecundùm *Molin.* danti, ſecundùm *Palaũ*, vel danti, vel alijs pauperibus. *Vide Eſco. tom. 3. Exam. 2. cap. 6. num.* 109.

11 Qui in extrema neceſſitate conſumpſit, quod antè acceperat commodatum, conductum, vel precarium, non tenetur reſtituere: quia nec ratione rei acceptæ, cùm ea nec in ſe, nec in pretio extet; nec ratione acceptionis cùm iure eam conſumpſerit; nec ratione contractûs, cũ hic non obliget, niſi re pereunte tuâ culpâ, *Leſſ. Hurt. Trul. Diana p.5.t.8.Reſ.10.* Imò probabiliter ne quidem id, quod antè illam neceſſitatem erat furatus, & in ea conſumpſit, quia furtum illi non ademit ius, quod ad rem tali caſu habebat, *Koninc. Pal. Hurt. Dian. loc. cit. Reſ.8. contra Leſſ. & Vazq.* ſicut neque ſi in ipſa neceſſitate accepiſſet, & conſumpſiſſet, *Dian. loc. cit. Reſ.9. ex Az. & 6. alijs contra Leſſ.*

ARTICULUS III.

An, & quid debeat reſtitui pro iniuria illata corpori, verbi gratia, per mutilationem, occiſionem, &c.

RESP. Iniuſtus occiſor, mutilator in conſcientia tenetur tantùm reſtituere, pro damnis bonorum fortunæ, quæ ex tali occiſione, vulnere, &c. directè ab eo cauſata ſunt, iuxta prudentis arbitrium: præcisè autem pro vita, membro, vel cicatrice, nihil tenetur reſtituere ſecundùm rigorem, cùm ſint bona altioris ordinis, quæ pecuniâ æſtimari non poſſunt. *Ita contra Sotum, Sylv. &c. probat Leſſ. lib.2. cap.9. d.23. vid. Layman lib.3.t.3. Vndè reſolves.*

1 Qui occidit ebrius alium, ſi ebrietas non fuit culpabilis, & voluntaria, vel licet fuerit talis, ſi tamen homicidium, vel non prævidit, vel diligentiam debitam adhibuit ad cavendum, non tenetur ad reſtitutionem: tenetur autem ſi prævidit, & non cauit, *Bon. d.2. quæſt. vlt. ſ. 2. p.2. ex commun.*

2 Qui occidit Caium putans eſſe Titium, tenetur ad reſtitutionem:

nem: quia actio iſta eſt Caio iniurioſa, *Bon. loc. cit. ex commun.*

3 Si læſus ante mortem omnia remiſit, ad nihil tenetur occiſor: quia filijs non fit iniuria in bonis, niſi quatenùs lęduntur in patre contra eius voluntatem (volenti enim non fit iniuria) ergò ſicut per eum ius acquirunt, ſic etiam amittunt: etſi non rectè faciat parens, ſi filij valdè egeant, *Leſſ. lib. 2. cap. 6. d. 26.*

4 Etſi præcisè pro vita, membro, occiſione, non ſit obligatio reſtituendi. per ſententiam tamen Iudicis cogitur iniurians ſatisfacere pro iniuria.

5 Conſilium eſt, vt Confeſſarius pro his iniungat eleemoſynas, Miſſas, pro ſalute occiſi.

6 Si occiſus, vel mutilatus fuerit ſervus, vel animal, tunc etiam pro vita, & membris facienda eſt reſtitutio: quia horum vita pretio æſtimatur; ac proindè tantùm debet reſtitui, quanti potuiſſet vendi, & pro mutilatione, vel cicatrice, quantò pluris venderetur.

7 Pro expenſis funeris nihil reſtituitur; quia illæ aliquando faciendæ tandem fuiſſent. Niſi fortè occaſione illatę necis: v. g. extra patriam, maiores fieri oportuerit.

8 Reſtitui debent impenſę factæ in curationem, & medicamenta vulnerati, vel occiſi? *Fil. loc. t. 32. cap. 8. num. 202.*

9 Item lucra, quæ ex mutilatione, vel vulneratione ceſſarunt; non quidem tam inſolidum, ac ſi de facto eſſent acquiſita, ſed pro maiore, aut minore ſpe, quàm læſus habuit illa acquirendi. *Vide Trull. lib. 7. cap. 8. d. 3.*

10 Si homicida à Magiſtratu plectatur, verius eſt adhuc teneri ad damna ſarcienda: cùm morte ſuâ tantùm ſatisfaciat iuſtitiæ publicæ, non hæredibus occiſi. Qui tamen, cùm plerumque aliud non exigant, videntur eſſe contenti, ac proindè hęredes homicidæ ad nihil tunc teneri, *Fil. loc. cit. num. 214.*

11 Debet autem reſtitutio fieri tantum parentibus interfecti, filijs, & vxori: quia hi ſoli directè læduntur; cùm moraliter cenſeantur vna perſona cum occiſo. Niſi tamen occideris animo etiam nocēdi alijs: nam tunc etiam his reſtituere teneri dicit *Card. Lugo de iuſt. d. 11. num. 8. ex Leſſ. vide Trul. loc. cit. d. 4.*

12 Etſi probabile ſit, deberi etiam reſtitutionem creditoribus occiſi, ſi quod damnum illis, ex ea cęde obvenit: contrarium tamen etiam probabile (ſaltem ſecundùm limitationem casûs pręcedentis) eſt; cùm occiſio illa non ſit directè cauſatiua illius damni. *Vide Laym. loc. cit. num. 4.*

13 Non tenetur occiſor aliquid eis reſtituere, quos occiſus alebat ex liberalitate: quia damnum illorum per accidens ſequitur. *Vide Leſſ. lib. 2. cap. 9. d. 26. Trul. loc. cit.*

14 Nec tenetur ad damna, quę v. g. prouenient ex morte alicuius innocentis, qui per errorem putaretur homicidium feciſſe, & ſic captus plecteretur; quia huius mors

non

non directè cauſaretur ab ipſo, ſed per accidens, & ex errore, vel malitiâ accuſatorum. *Vide Bonac. d. 2. quæſt. vlt. ſ. 2. p. 2.*

ARTICULUS IV.

Quid debeat reſtitui pro illato ſtupro?

Reſp. Qui virginem per iniuriam defloraüit tenetur tantùm rependere damnum, quod ei ex tali iniuria eſt ſecutum; idque vel matrimonio, vel damni æſtimatione, ad arbitrium prudentis vt talem nimirùm inveniat, qualem manens virgo inveniſſet. *Vide Sanch. lib. 7. d. 14. Filliuc. t. 32. cap. 8. num. 209. Vndè reſolves.*

1 Pręcisè pro ſola virginitate non obligat reſtitutio. Vndè ſi ſtuprum manſit clàm, aut non impediuit, quin æquè lautè nuberet, ad nihil tenetur ſtuprator, *Leſſ. Bonac. quæſt. 4. de matr. p. 7.*

2 Item, ad nihil tenetur, ſi defloraüit conſentientem, abſque vi, fraude, vel promiſsione matrimonij; quia non eſt facta iniuria. *Ibid. & Trall. d. 2.*

3 Si virginem importunis precibus flexit nihil tenetur reſtituere; quia adhuc conſenſit libere. Niſi fortè preces tales fuerint, vt cum vi, & coactione æquiparentur: vt ſi coniunctæ fuerint cum minis, vel metu reuerentiali: v. g. ſi fuit illius Dominus, vel vir magnæ auctoritatis, *Trul. cap. 9. d. 3.*

4 Si per promiſsionem veram, vel fictam matrimonij eam flexit, tunc tenetur ducere eam: quia in omni contractu, vbi alter ex parte ſua acceptauit: & impleuit tenetur, & alter implere, etiamſi fictè contraxerit; quia tenebatur ex iuſtitia verè contrahere, cùm alioqui omnia humana commercia fraudibus paterent. Et id quidem verum eſt, etiamſi ſtuprator Religionem voüiſſet, *Leſſ. lib. 2. cap. 10. d. 3. & 4. Trul. d. 3.*

5 Non tamen tenetur fictus promiſſor eam ducere caſu quo. 1. Is puellam valdè notabiliter conditione excederet, vel verbis vſus eſſet fictionem facilè indicantibus. 2. Si ipſa conſcia eſſet prædicti voti; quia tunc ipſa contraxiſſet malâ fide. 3. Si ipſe putauit eſſe virginem, cùm tamen non eſſet. 4. Si ex matrimonio graue damnum, aut ſcandalum timeretur. 5. Si ipſe iam ſacris initiatus eſt, aut alteri matrimonio copulatus: tunc enim his caſibus ſolum teneretur curare, vt æquè commodè nubat, modo ante dicto, dando, ſcilicet, dotem, vel aliter. *Vide Sanch. 1. de matr. d. 10. lib. 1. Trull. lib. 7. cap 9. d. 3.*

ARTICULUS V.

Quid debeat reſtitui pro adulterio?

Reſp. Cùm ex adulterio damnificari poſsint coniux alter, & proles legitimæ, circà ſuſtentationem, hæreditatem, &c. patet quod vterque adulterans, natâ eis prole, de-

debeant; cùm id damnum cauſent, eatenus reſtituere, quatenùs poſſunt ſine detrimẽto altioris boni, & cauſatione maioris mali. *Eſt communis. Vide Laym. lib. 3. t. 3. p. 1. cap. 14. Vndè reſolues.*

1. Quod attinet ad ipſam adulteram, ordinariè non tenetur prodere, quòd proles eius ſpuria ſit: nam & viro ſuo triſtitiam, & ſui odium, & diſcordias domeſticas crearet, ac famam ſuam prodigeret, quibus damn i fortunæ meritò cedunt. Accedit, quòd proles matri non teneatur credere ſe eſſe illegitimam, *Fil. tr. 2. quæſt. 221.*

2. Debet tamen ſi poteſt, alijs induſtrijs damnum compenſare: v. gr. 1. Diligentiùs adminiſtrando rem familiarem. 2. De cultu corporis detrahendo. 3. Si habet bona propria plùs legitimis, quàm ſpurio relinquendo. 4. Eum inducendo, vt relictâ hæreditate, vel eius parte, amplectatur ſtatum Eccleſiaſticum, vel Religioſum; ſi idoneus ſit, &c, *Trul. loc. cit. d. 4.*

3. Quod attinet ad ipſum adulterum ſpurij patrem, etiam ipſe ſæpè excuſatur, el in toto, vel ex parte; ſiue quia dammum ab adultera compenſatum fuit, vel compenſandum creditur; ſiue quia reſtitutio non poteſt fieri ſine periculo vitæ, diſpendio famæ, turbatione, & diſcordijs familiarum: ſiue quia non eſt certus filium eſſe ſuum. *Vide Leſſ. lib. 2. cap. 10. d. 6. Bonac. de matr. quæſt. 4. p. 15. Trul. lib. 7. cap. 8. d. 7.*

ARTICULUS VI.

Quid debeat reſtitui pro famâ, & bonis ſpiritualibus, vt inductione ad peccatum, auocatione à Religione?

RESp. 1. Iuxta dicta, ſi reſtitui non poſſunt bona ablata ex bonis eiuſdem ordinis, non eſt obligatio faciendi ex bonis diuerſi ordinis. *Vndè reſolues.*

1 Pro fama reſtituenda eſt fama; cùm id non potes, non teneris ad pecuniam, & bona fortunæ, niſi per ſententiam à Iudice cogaris ſic ſatisfacere. Eadem eſt ratio de reliquis. Quòd ſi tamen lædendo famam, in bonis etiam fortunæ alteri damnum allatum eſſet, conſtat ex ſuprà dictis quid faciendum ſit. Porrò de læſione famæ, &c. *Vide infrà.*

2 Si quis alterum induxit ad peccatũ ſuaſione, vel exemplo ſuo, tenetur quidem ex charitate quoad poteſt, eum reuocare ad meliorem ſtatum: ſed non ex iuſtitiâ, *Leſſ. lib. 2. cap. 8. d. 2. num. 20. Laym. cap. 8. num. 1.*

3 Si quis autem induxit fraude, dolo, iniuſto metu, &c. tenetur ad id ex iuſtitia: quia quiſque habet ius, ne iniuſtè lædatur in bonis ſpiritualibus. Vndè ſi lædatur, debet id ſpirituale reſtitui, ſi poteſt. *Ibid.*

4 Si quis aliquem (etiam Nouitium) abduxit ab ingreſſu Religionis, tamen ſine vi, & fraude, etſi grauiter peccârit id irrationabili

ter faciendo, ac proindè teneatur ei rurſus ſuadere ingreſſum ex charitate; non tamen ex iuſtitia, vel illi, vel Religioni tenetur, quæ nullum adhuc in eum ius acquiſiuit. *Vide Laym. lib. 3. t. 2. cap. 8.*

5 Si quis Religioſum ad apoſtaſiã induxerit ſuaſione, aliâve cooperatione, obligatur ex iuſtitia Religioni ad reſtitutionem, non quidem, vt ipſe (quod aliqui volunt) loco alterius ingrediatur; ſed vt ſuadeat alteri, quoad poteſt, reditũ, & compenſet monaſterio commoda, quæ ex hæreditate, bonis, vel induſtriâ alterius expectabantur.

6 Si quis veneno, philtro, aliove modo alicui deſtruxit memoriam, rationem, &c. tenetur eodem modo quo mutilator, aut vulnerans de quo *ſuprà* ad reſtitutionem lucri ceſſantis, & damni indè ſecuti, in bonis fortunæ.

DUBIUM VI.

De circumſtantijs Reſtitutionis.

ARTICULUS I.

Quo tempore, loco, & modo debeat reſtitui?

RESp. Debet quam primùm, & eo modo, ac loco reſtitui, quo ius, & intereſſe damnificati requirit, & commodè, ac moraliter fieri poteſt ſine graui incommodo, quod quis pateretur in re ſua propria vltra debitum. *Vide Laym. hic, lib. 3. t. 2. cap. 10. Fil. t. 32. cap. 4. quæſt. 11. Vndè reſolves.*

1 Qui non poteſt commodè reſtituere apertè, faciat clam, & qui non poteſt per ſe, faciat per aliam perſonam interpoſitam: v.g. Confeſſarium.

2 Poſſeſſor malæ fidei: v.g. fur, debet ſuis ſumptibus ad eum locum rem deferre, vbi alter habiturus fuiſſet, ſi non fuiſſet ablata, deſtructa, vel inique detenta: deductis tamen expenſis, quas alter eam ſervando, vel deferendo debuiſſet facere. Excipe, niſi transferendo deberet plus impendere, quám res valet: tunc enim plerumque ex præſumpta mẽte domini poſſet reſtituere pauperibus, vel in vſus pios, *Bon. quæſt. 6. p. 1.*

3 Bonæ fidei poſſeſſor, ſatisfacit, ſi reſtituat in loco, vbi rem poſſidet.

4 Debita ex contractu, eo loco, & tempore ſolvi debent, de quo inter partes conventum fuit expreſsè, vel tacitè. *Vide Leſſ. & Bonac. loc. cit.*

5 Si quis poſsit quàm primum reſtituere totum, ad id tenetur. Si tamen alter dilatione non pateretur vlteriùs damnum, aut non notabile, non facilè arguẽdus eſſet grauis peccati is, qui cum propoſito ſatisfaciendi differret, aut paulatim per partes ſolveret. *Vide Bonac. de contr. d. 1. quæſt. 6. p. 1.*

6 Qui ſcit ſe teneri ad reſtitutionem, & cùm poſsit in vita, non vult reſtituere niſi in articulo mortis, vel poſt mortem per hæredes, ab-

Digitized by Google

abſolvi non debet, nec poteſt: quia ſemper eſt in actuali peccato, & impœnitens, *Salaz. Sayr. Bonac. Trull. cap.* 14. *d.* 11.

ARTICULUS II.

Quo ordine reſtitui debeat?

RESP. Certum eſt, non neceſſariò ordinem ſervari; quando debitor omnibus ſolvere poteſt: quando verò tantùm non habet, aut hæredibus reliquit, ſequentes Regulæ ſervandæ.

1. Si debitor rem alterius apud ſe habet, quocumque titulo habeat, ſiue ex furto, ſiue ex depoſito, ſiue inventione, &c. debet prius reſtitui Domino ſuo, vel eo deficiente, pauperibus. Similiter ſi res empta ad creditum, pretio non ſoluto, adhuc extet; *Nauarr. Sylv. Bonac. quæſt.* 8. *p.* 2. *Hoc tamen Leſſ. cap.* 15. *d.* 2. *contra Bonac. &c.* limitat, niſi venditor ab emptore fideiuſſ. rem, vel pignus accepit.

2. Si reſtitutio facienda ratione iniuſtæ actionis, priùs reſtitui debent certa, hoc eſt, quorum Domini cognoſcuntur, quàm incerta, *Bonac. Leſſ. d.* 1. quia illa iure naturæ debentur ſuis Dominis; hæc autem iure ſolo poſitiuo pauperibus.

3. Priùs facienda eſt reſtitutio debitorum licitè contractorũ, quàm vſurarum, cùm in his Dominus non fuerit ſimpliciter invitus.

4. Debita ex titulo oneroſo priùs ſolvenda ſunt, quàm quæ debentur gratuitò: v. g. ex promiſsione, quia hæ includunt tacitã conditionem, niſi quid obſtet. Hinc debita defuncti ſolvenda ſunt ante omnia legata, etiam pia, *Nauar. Sylv. Bon. quæſt.* 8. *p.* 1.

5. In reliquis debitis ſervandum eſt ius particulare loci, ſi tale ſit, & non repugnet iuri naturæ. Si nullum ſit, ſequendum eſt ius commune, ſecundùm quod. 1. Solvenda ſunt debita, ad quæ bona debitorum expreſsè fuerunt obligata. 2. Dos vxoris extrahenda eſt. 3. Debita, ad quæ bona debitorum ſunt tacitè hypothecata. 4. Depoſita perdita in poteſtate debitorum. 5. Debita priuilegiatorum. 6. Aliorum creditorũ: poſt quos omnes ſunt hi, à quibus vſuræ acceptę ſunt; & adhuc poſt hos reſtituenda ſunt bona incerta. Quando autem multi vnius rationis creditores inveniuntur, temporis antiquitas inter eos ſervanda eſt. *Vide Laym. lib.* 3. *tr.* 2. *cap.* 11. Vbi addit, ex bonis debitoris, ſi is defunctu ſit, imprimis ſolvendas eſſe impenſas funeris, & quæ ad confectionem inventarij, apertionem teſtamenti, item ad Medicos, & Pharmacopolas pertinent. *Vide Fil. cap* 4. *quæſt.* 13.

Quæres. Vtrùm priùs exigenti non liceat priùs ſolvere?

Reſp. 1. Solvens ſcienter poſteriori, præterito, qui habet hypothecam priorem, vel priuilegiatam, peccat, teneturque priori de damno, qui etiam poteſt recuperare ſolutum. *Leſſ. p.* 5. *ex l. Scimus, §. Etſi præterea, C. de iure delib.*

Si

2 Si ex pluribus creditoribus perſonalibus æqualibus aliquis exigat (ſiue in iudicio, ſiue extrà) tenetur ei integrum ſolvere; quia diligentia fecit eum potiorem, *Nauar. Sylv. Bon. loc. cit. ex l. Pupil. ff. quæ in fraudem.*

3 Debitor ſciens ſtatum ſuum labentem, non poteſt, non petenti integre ſatisfacere, ſed debet omnibus perſonalibus ſolvere pro rata (ſi tamen iſte ſolutionem accepiſſet, an poſſet retinere controvertitur. *Vide Bon. Leſſ. loc. cit. Trull. lib. 7. cap. 14. d. 12.*) nec poteſt vni ſolvere, omiſſis alijs, niſi ſecundùm ordinem ſupradictum.

ARTICULUS III

Quæ à Reſtitutione excuſent?

Reſp. 1. Ex parte debitoris excuſant ea, quæ faciunt, vt creditor, rationabiliter debeat eſſe cõtentus: etſi de facto non ſit contentus. *Ita comm. DD. Vndè reſolvuntur caſus ſequentes.*

1 Excuſaris in foro conſcientiæ (iuxta ſententiam probabilem) à compenſatione damni, ſi illud datum ſit ſine tua culpa Theologica graui, hoc eſt, mortali peccato, niſi aliud cum altero pactus ſis, vel indè ſis factus ditior. Vndè excuſaris, ſi v.g. aliquem occidiſti, ex ſubita ira vt fuerit motus tantúm primo primus, vel ſecundò primus: vel ſi ex oblivione non extinxeris candelam, & hinc ortum ſit incendium, &c. Quòd ſi advertens periculum in actionibus periculoſis, omittas eam diligentiam præcavendi, quàm homines eiuſdem conditionis communiter præſtare ſolent, grauiter peccas, & teneris reſtituere damna ſecuta. Porrô in foro externo proceditur ſecundúm culpam iuridicam, quæ ſæpè non eſt peccatum, & diuiditur in latam, leuem, & leuiſsimam.

2 Excuſaris à reſtitutione incertorum, ſi feciſti compoſitionem cum Epiſcopo, vel Papa, *Leſſ. cap. 16. d. 11. Bon. quæſt. vlt. p. 2.*

3 Item, ſi in caſu quo teneris rem reſtituere pauperibus, tibi ipſi reuerà indigenti eam des: & tunc quidem poſteà factus ditior, adhuc non teneris reſtituere. *Vide Luym. lib. 3. t. 2. cap. 12.*

4 Si non poſsis reſtituere, niſi notabiliter cum grauiore damno, tibi, vel tuis, vel Reipublicæ inferendo, quàm æſtimari debeat commodum ex reſtitutione creditori obventurum: tunc enim differre potes, dum ceſſet iſta impotentia, *Layman loc. cit. ex Sylv. Nauar.* Idque verum eſt, etſi debitum ſit ex delicto, vti & in ſequentibus caſibus.

5 Si ad reſtituendum ſis impotens: vt ſi viuere non poſsis ſecundùm decentiam tui ſtatûs, iuſtè à te acquiſiti. Vndè ſi Nobilis, v.gr. non poteſt ſtatim ſolvere, niſi ſe priuet famulis, equis, armis, &c. vel ciuis primarius, niſi obeat artem mechanicam ſibi inſuetam: vel mechanicus, niſi vendat inſtrumenta ſua, qui-

Digitized by Google

quibus viuit, aut magnum damnum ſubeat, poteſt differre, & paulatim reſtituere ſine iactura ſui ſtatûs, *Layman loc.cit.Bon.*

6 Quòd ſi tamen tuâ culpâ in illas anguſtias delapſus ſis: v.gr. luxuriâ, ludis, ſuperfluis expenſis veſtium, tibi imputare debes, quòd iam ſine ſtatûs tui amiſsione non poſsis ſatisfacere. *Ib.*

7 Quòd ſi item creditor ex dilatione æquale damnũ ſubire debeat, tu potiùs, quàm is, ſuſtinere debes; cum eius cõditio ſit melior. Excipitur extrema neceſsitas, in qua quoad vſum, ſunt omnia communia. *Ib.*

8 Quòd ſi item damnum, quòd timetur ex reſtitutione, non eſſet propriorũ bonorum, ſed in hoc preciſè tantum, quòd ſpoliet ſe rebus debitis, non poteſt ideò differre reſtitutionem: quia hoc non eſt pati in ſuis rebus, neque ſuum ſtatum amittere, ſed eſt dimittere alienum, & reuerti ad ſtatum proprium, *Soyr. Bon.*

9 Item excuſaris à reſtitutione, ſi fieri nequit abſque periculo ſalutis animæ tuæ, vel tuorum; vt v. g. ſi non poſsis abſque peccato; vt ſi ſit periculum, ne vxor, aut filiæ ſe proſtituant ne filij ſe dent latrocinijs, ne ipſe per impatientiam incidas in deſperationem, *Bon. ex Leſſ. Mol. Fil.*

10 Item, ſi non poſsis reſtituere abſque periculo vitæ, vel notabili detrimento famæ; cùm aliàs plus damni ſuſtineres, quàm intuliſti, *Bonac.d.1.quæſt.vlt.p.1.*

11 Item, ſi cedas bonis, quia leges conceſſerunt, vt qui contraxit multa debita, nec habet vndè ſolvat, poſsit cedere bonis ea relinquẽdo in manibus creditorum, & tunc maneat liber, ita vt etiam in conſcientia ſit tutus, retentis inſtrumentis artis, & quæ ad ſuſtentationem ſunt neceſſaria. Quòd ſi tamen poſteà redeat ad pinguiorem fortunã, tenetur adhuc reſtituere, *ex l. Cum & filij fam. qui bon. Nauar. Bon. Leſſ. ex quo Trull. lib.7. cap.15.d.5.* ſic limitat: ſi acquirat plus quàm ad decentiam ſtatûs eſt neceſſarium, ex dicta *L. Qui bon.* Niſi tamen debita prouenianr ex delicto, v. g. furto; eo enim caſu tantùm poſſe retinere, quę ſimpliciter neceſſaria ſunt ad victũ, *docet Nauar. Salon: Leſſ. loc.cit.* etſi hic concedat ea, quæ poſt ceſsionem iuſtè acquiruntur, licite retineri, ſi ad ſtatum ſint neceſſaria. *Vide Tol. Nau. lib.3.t.2.cap.12. Leſſ. lib.2. cap.16 d. 3. Bon. Trul. loc.cit.* Porrò etſi ceſsionem dictam non habere locum in bonis ex delicto provenientibus cõmun. teneant *DD. cum Laym. loc.cit.* contrarium tamen ex *Leſſ. Dian. &c.* docet *Trull. loc.cit.* Denique etſi debitor principalis ceſſerit, non ideò liberantur fideiuſſores, *Lugo. Dian. p. 7.t.8 reſ.18. & alij 8.*

Reſp.2. Ex parte creditoris excuſat. 1. Si is cui debet reſtitui, ſemel remiſerit, expreſsè, vel tacitè: v.g. ſi lacerauit tuum chirographũ, vel tibi reddiderit. Remiſsio autem hæc debet eſſe libera, nõ metu, fraude, vel mendacio extorta, *Fil.t.32. cap.5.quæſt.9. Leſſ. lib.2.cap.16.d.1.* 2. Excuſat in foro conſcientiæ, ſi ſol-

Digitized by Google

viſti ei, cui debebat tuus creditor, *Leſſ d. 5. Bon. p. 3.* 3. Si cōpenſatio facta eſt creditori per commodū ęquivalens: v.g. per procurationem officij non gratis factam. 4. Omitti, aut ſaltem differri poteſt reſtitutio, imò aliquando debet, ſi creditor ſit abuſurus: v.g. ſi quis pecunias tibi mutuò datas repetat ad fornicandum, vel aliter peccandum. Item, ſi eas repetat ad peccandum contra iuſtitiam, ſiue inferendum damnum iniuſtum tertiæ perſonæ, niſi tamen ex negatione reſtitutionis timeretur maius malum.

CAPUT III.

DE CONTRACTIBVS.

DUBIUM I.

Quid in genere ſit Contractus?

RESP. Eſt pactum, ſiue conſenſus duorum, quo ſcienter, liberè, & legitimè, vterque ſe vicißim, vel minimum ſaltem vna pars, ſe alteri acceptanti obligat, quocumque ſigno externo id fiat, vt v. g. in contractu mutui, ex vna parte mutuans ſe obligat non repetere mutuum ante certum tempus; ex altera parte mutuatarius ſe obligat tunc illud reddere, & ſic de alijs. In promißione autem, vel donatione abſoluta, vna pars tantùm obligatur poſt alterius acceptationem. *Vnde reſolvuntur caſus ſequentes.*

1. Si alteri promiſiſti, aut donaſti interius tantùm, aut ſi externo ſigno quidem, alter autem non acceptauit, non fuit contractus, nec obligaris.

2. Invalidus eſt contractus, ſi contrahentes ſint inhabiles ad contrahendum, vel ſi ius poſitivum reſiſtat. *Vide Leſſ. lib. 2. cap. 37. d. 8.*

3. Item, ſi materia contractùs ſit illicita, vt ſi ſit peccatum; vel illegitima, vt ſi fur vendat rem alienam.

4. Item, ſi contractus ſit factus vi, dolo, vel errore verſante circà rei ſubſtantiam: v.g. acetum pro vino, vitrum pro gemma vendidiſti.

5. Non eſt invalidus contractus (etſi aliquando ob iniuriam poſsit reſcindi) ſi error, vel dolus interveniat circà qualitatem, aut circumſtantiam accidentalem: v. g. emiſti vinum Moſellanū, putans eſſe Rhenanum, niſi fortè intentio contrahentis fuerit conditionata, non obligandi ſe, niſi exiſtente tali qualitate aut circumſtantia. Qualis virtualiter fuiſſe cenſeri poteſt, ſi error verſetur circà circumſtantiam valdè immutantem obiectum, & nimis excedentem eius exiſtimationem, *vt notat Laym. lib. 3. t. 4. cap. 4.*

6. Nec eſt invalidus contractus, ſiue onerosus, ſiue gratuitus, ex metu licet graui, iniuſtè incuſſo, cùm adhuc ſimpliciter ſit liber, & voluntarius; licet poſsit à Iudice reſcindi pro arbitrio metum paſsi. *Ita commun. apud Sanch. d. 8. num. 4. Card. Lug. d. 22. Lam. loc. cit. cap. 5.* Excipiuntur tamen aliqui contractus qui ipſo facto ſunt irriti (ſaltem ex iure poſitiuo) ſi ex metu graui fiant: talis eſt. 1. Contractus matrimonij, etiam ſi iu-

iuramentum acceſſerit. *Ex cap. Cum loco, & cap. Veniens.* 2. Profeſsio Religioſa, *ex cap.* 1. *de his.* 3. In alijs quibuſcumque votis. 4. Contractus dotis promiſſæ, vel ſolutæ, qui in hoc ſequitur naturam matrimonij, cui acceſſorius eſt. *Leg. Si mulier, §. Si dos, ff. quod metus cauſa.* 5. Promiſsio, vel traditio in rebus Eccleſiæ, *c.* 15, *quæſt.* 6. 6. Auctoritas tutoris per metum extorta, *leg.* 1. *§. vlt. ff. de auctor. tut.* His addunt alij plures; vt promiſsionem, & donationem gratuitam, renuntiationem beneficij, iuriſdictionem per metum extortam. Verùm hi controuertuntur, *vt vide Card. Lug. de iuſt. d.* 22. *num.* 115. *& ſeqq.*

7 Non poſſunt contrahere, qui bonorum ſuorum adminiſtrationem non habent: quales ferè ſunt prodigi, furioſi, filij familias, vxores, Religioſi, pupilli, minores; exceptis quibuſdam caſibus, *de quibus vid. Leſ. lib* 2. *cap.* 17. *d.* 4. *& infrà hic, cap.* 4. *d.* 2.

DUBIUM II.

Quid in ſpecie de Promiſsione, & Donatione?

RESP. Quæ huc ſpectant, facilè colliguntur ex dictis ſuprà *de Voto, lib.* 3. *tr.* 2. *cap.* 3. Ex quibus, & doctrinâ præcedentis dubij reſolvitur.

1 Promiſsio acceptata à promiſſario, ſi materia ſit notabilis, an ſub mortali obliget ſecũdùm ſe ſpectata, non convenit inter *DD. Caiet.* negat, quem ſequitur *Mœrat. t.* 2. *de iuſt. d.* 19. *ſ.* 10. *Alij (fortè probabilius) affirmant cum Vazq.* 1. *p. d.* 85. *cap.* 6. *num.* 4. *Fil. Mald. &c.* Dixi ſecundũ ſe quia certum eſt, quòd per accidens poſsit obligare ſub mortali: v.g. ratione grauis damni, quòd aliàs promiſſarius pateretur: vt ſi promiſiſſes ei dare mutuum, & ille tibi confiſus, aliundè ſibi non proſpexiſſet. *Vide Leſſ. lib.* 2. *cap.* 18. *d.* 5.

2 Tota hęc obligatio communiter dependet ab intentione promittentis. Circà quod notat *Sà*, vix quemquam promittentium intendere ſe obligare, aut alteri dare ius exigendi, niſi addat iuramentum, aut faciat inſtrumentum; ſed plerumque tantũ intendere declarare ſuum propoſitum, *vide Eſcob. t.* 3. *Exam.* 5. *cap.* 6. *& Molin.* Hinc vt in foro externo cenſeatur valida promiſsio, requiritur præter acceptationem, vt exprimatur cauſa propter quã promittitur; alioqui præſumitur errore, vel ioco facta, *Trull. lib.* 7. *cap.* 16. *num.* 6. *ex Couar. & Villal.*

3 Donare non poſſunt. 1. Carentes vſu rationis. 2. Muti, & ſurdi nati, ſecus ſi tantùm ſint ſurdi, vel muti; vel licet vtrumque, ſi norint ſcribere. 3. Senes deliri, ſiue bis pueri: ſecus ſi ſint iudicio vegeto. 4. Pupilli, vel impuberes (niſi ad pias cauſas) donationes tamen eorum in foro conſcientiæ ſunt validę. *Vide infrà cap.* 4. *d.* 1. 5. Damnatus criminis capitalis. *Vide Dian. p.* 6. *t.* 8. *reſ.* 3.

4 Qui præſunt Ciuitatibus, Vniuerſitatibus, Rebuſpub. &c. non poſſunt facere donationes, niſi re-

Digitized by Google

muneratorias, vel in eleemoſynas, *Sanch. Dian. p.8.t.6. Reſ.16.* Imò ſi Reges, & Principes, nimis ſint profuſi in donationibus, in præiudicium Regni, vel ſtatûs (præſertim ſi debitis grauati, ijs ſatisfacere non poſsint, vel ſubditi nimium grauentur exactionibus) poſſunt eæ revocari á ſucceſſore, *Bart. Lug. &c. cum Dian. p.8.t.6. Reſ.16. & 123.*

5 Donatio patris filio facta ſtudiorum causâ, eſt valida, neque filius tenetur computare in legitimam: tum quia fuit loco alimentorum: tum quia ſi detrahatur, iam non fuit donatio contra hypotheſin, *Vvading. & 6. alij cum Dian. p.8.t.6. R.23. & 92. ſed Trul. limit.* niſi conſtet contrariam intentionem patris fuiſſe: quòd ſi tamen de ea non conſtet, præſumendum eſſe de pietate patris, ideòque tales expenſas ordinariè poſt mortem patris non venire in collationem bonorum, nec debere conferri in commune, niſi pater proteſtatus fuerit ſe velle in legitimam computari. *Ita etiam Vvad. ex leg. Si pater 2. ff. familiæ erciſc.*

6 Si pater officium filio emit, debet pretiũ computari in diuiſione cũ fratribus; non autẽ ſi illud gratis à Principe obtinuit; vti neque quæ filio intuitu meritorum patris ſunt donata; quia ſunt quaſi caſtrenſia. *Mol. Fag. Dia. p.8.t.6. R.127 & 128.*

7 Donatio antè acceptationem, non parit obligationem, ne quidem naturalem, poteſtque revocari, etiamſi voluerit ſe abſolutè obligare: præſenti autem, & taciti facta cenſetur ab eo acceptata; quia in fauorabilibus habetur pro conſenſu, *Molin. & alij 18. Dian. p 8. t.6. reſ. 89. 98. & 108.* pro altero verò nemo poteſt acceptare, ſine ſpeciali commiſsione, niſi donatio fiat Eccleſiæ, vel cauſæ piæ (nam hanc ſine acceptatione valere, & irreuocabilem eſſe, eſt probabile) *Layman, Dian. loc. cit. Reſ. 106. & p.3.t. 5. Reſ. 107.* Multis tamen caſibus, dummodò verba dirigantur in præſentem, poteſt pater, vel mater pro filio, etiam emancipato, tutor pro pupillo, curator pro minore, filius familias pro patre, ſervus pro domino, Monachus pro Monaſterio: imò etiam ſecundùm multos, quicumque alterius curam gerit; vt Prælatus pro Religioſo, maritus pro vxore, dominus pro ſervo, &c. ſtipulari. Denique idem iura permittunt Iudicibus, & Notarijs publicis, *Sanch. Molin. Trull. &c. Dian. p.8. t.6. reſ.97.*

8 Etſi acceptes donationem verbalem, quâ tibi Caius: v. gr. dat equum abſentem, non acquiris ius in re, & dominium equi ante traditionem, Vndè ſi intereà Caius det, aut vendat eum alteri, eique tradat, is dominium acquirit; tu autem habes actionem in Caium pro iniuria ratione iuris, quòd habebas ad rem. Ac ſic donatio puré verbalis ante realem, hoc eſt rei traditionem, vix differt à promiſsione, *vt Leſſ. loc. cit. d. 2.*

9 Donatio, vti, & remiſsio debitorum liquidorum, vnâ vice,

&

& vno animi motu, vni, aut pluribus facta vltra ſummam 500. ſolidorum (quæ ſumma hodie ad 500. vel ſecundùm quoſdam ad 800. aureos italicos excurrit, vt ex *Claro, &c. notat Laym. lib. 3. t. 4. cap. 12. num. 15.*) non tenet quoad hunc exceſſum; ſed lege ita ſtatuente, ob commune bonum poteſt à donatore pro arbitrio repeti. Excipe, niſi Iudici donatio ea inſinuata ſit, aut iuramento firmata, aut facta ad pias cauſas aut ad redemptionem captiuorum, aut ad reparationem ædium incendio, vel ruinâ deſtructarum, aut ſit remuneratoria beneficiorum; aut fiat in renuntiationem iurium, ſaltem ſperatorum, vel denique fiat militibus à belli Duce, ex bonis proprijs mobilibus, vel hoſtium ſpolijs. *Vide Leſſ. loc. cit. lib. 2. cap. 18. num. 102. Laym. lib. 3. t. 4. cap. 12. num. 15. Tanner. d. 6. de iuſt. quæſt. 2. dub. 2. num. 15. ex Molin. Claro, Rebello, &c.* Quare ſi tunc repetatur, quod abſque ijs cõditionibus, vel vltra dictam ſummam datum eſt, tenetur donatarius reddere ipſi, aut hæredibus repetentibus: ſi non repetatur, poteſt retinere. *Vide Auct. cit.*

10 Si donationi apponatur modus, tacitè, vel expreſse, non quidem obligando, ſed tantùm deſiderando, ſperando, &c. aliquid alterum facturum, vel animo eum ad hoc inflectendi, valet donatio, etſi finis non ſequatur: v. g. dat aliquis puellæ ad eius conſenſum eliciendum, ſi poſteà non conſentiat, non tenetur datum reddere: nam etſi non dediſſet, ſi ſciuiſſet eam ſibi non conſenſuram, tamen dedit abſolutè, ſine obligatione alia; vt ponitur. Secùs eſſet, ſi verè intendiſſet eam obligare, & hac conditione dediſſet. *Leſſ. cap. 18. d. 16. & 17.*

11 In ſimilibus donationibus allectiuis, poteſt aliquis: v. gr. prædicta puella acceptare, etſi non intendat præſtare, quod donator ſperat; cum donatio ſit abſoluta, animo alliciendi, non obligandi. Vndè ſi ſpe fruſtratus repetat, dicens ſe non dediſſe, niſi ſub tali obligatione, non tenetur puella credere: quia eo ipſo quod donator non expreſsit conditionem, præſumitur ſine ea dediſſe, & repetere, vel animo vindictæ, vel vt conſenſum extorqueat, *Leſſ. loc. cit. Dian. p. 1. t. 2. miſc. reſ. 40.*

12 Non tenet donatio ob cauſam præteritam, vel præſentem, quæ verè non eſt, vt v. g. ſi dem tibi aliquid, quia apud Principem meam cauſam tranſegiſti; vel quia pauper es, & reuera non ita eſt, teneris reſtituere, cum ſit error in formali cauſa, & principali. Vndè qui mentiuntur ſe pauperes, cum non ſint, debent alijs pauperibus eleemoſynam reſtituere. Aliud eſt, ſi error ſit tantum in cauſa ſecundaria; vt v. g. ſi verè ſint pauperes, & ſimulent inſuper ſanctitatem ad hominum miſericordiam prouocandam: quia tunc primaria intentio dantium, eſt dare pauperi, *Bon. Leſſ. vide Dian. p. 8. t. 6. Reſ. 89.*

***

DUBIUM III.

Quibus caſibus donatio poſſit reuocari?

RESpond. 1. Donatio inter viuos, hoc eſt, qua quis vult ſe viuo rem abſolutè alterius eſſe, poteſt reuocari (etſi res iam tradita ſit) tribus caſibus; niſi tamen donatio fuerit renunciatoria, aut facta ſit Eccleſiæ, vel Monaſterio. Sunt autem hi caſus.

1 Si donatarius enormiter ingratus ſit: vt ſi donanti atroces iniurias inferat; ſi inopiâ preſſum non alat, &c. Quod notandum pro filijs, quibus parentes omnia donarunt, & eos poſteà negligunt, *Sylv. Leſſ. Bon. Trull. cap.* 17. *d.* 12. Neque valet pactum, vt donatio non poſsit ob ingratitudinem reuocari, *Bartol. & alij* 8, *Lugo, Dian. p.* 8. *t.* 6. *Reſ.* 57. Debet tamen ingratitudo coram Iudice probari, ante cuius ſententiam donatarius non tenetur reſtituere, *Molin. Lugo, & alij* 4. *Dian. loc. cit. Reſ.* 58. poſt eam verò, etiam fructus perceptos, poſt litem conteſtatam, *Molin. Dicaſt. Reſ.* 58. Ab hæredibus autem non poteſt revocari ob eas cauſas, ob quas donator ipſe potuiſſet, ſi eas ipſe ſciuit, & tacuit; ſecùs ſi ignorauit, *Gom. Hurt. Vvadin. Lugo, Dian. loc. cit. reſ.* 54.

2 Et quidem hæc reuocatio etiam habet locum in legato, reſpectu legatarij, ſi defunctum teſtatorem graui iniuriâ afficiat: v. gr. vxorem eius carnaliter cognoſcat, *Molin. Dicaſt. Dian. loc. cit. Reſ.* 58.

3 Non habet autem locum. 1. In donationibus factis Eccleſiæ, tametſi Prælatus, vel Clerus fuerit ingratus; quia facta eſt ob bonum animæ teſtatoris, & principaliter Deo, qui ingratus eſſe non poteſt, *Leſſ. Lugo, Hurt. Henr. Vvadin. Dian. loc. cit. Reſ.* 56. 2. In donatione remuneratoria (v. g. pro beneficijs aliàs non debitis, & aliquo modo æquivalentibus) quia potiùs eſt remuneratio, quam donatio. Remuneratoria autem cenſetur. 1. Si donator in ipſa donatione expreſsè meminerit meritorium, vel. 2. Si de meritis conſtet. 3. In dubio, *Dian. loc cit. Reſ.* 115. 116, 17. 19. 20. *ex Barboſ &c.*

4 Si quis prole carens magnam partem bonorum donauerit, & poſteà naſcatur proles: quia ex iuris diſpoſitione ineſt donationi hæc tacita conditio, niſi naſcantur mihi liberi. Et quidem ſi facta ſit extraneo, revocari poteſt tota; ſi alicui aſcendentium, vt patri, vel avo, vel Eccleſiæ, aut cauſis pijs, tantùm revocari poteſt, quantum neceſſarium eſt, vt filij habeant legitimã. Quamquam rectè notat *Leſsius* ad ædificationem expedire, vt quod Eccleſiæ, vel Monaſterio datum eſt, Prælatus totum reſtituat. Porrò, etſi iurauerit ſe non revocaturum donationem; adhuc poteſt liberis natis revocare; quia hoc iuramentum non excludit tacitam conditionem dictam. (Excipe) niſi expreſsè etiam hanc conditionem excluſerit; tunc enim ipſe reuocare non poſſet, poſſent tamen eius liberi poſt mortem

pa-

Digitized by Google

tris, *Bonac. Leſſ. cap.* 18. *d.* 14. An autem hæc reuocatio locum habeat, ſi filij naſcantur illegitimi, qui poſteà legitimentur. *Vide Dian. loc. cit. Reſ.* 63. & 64. Item an in donatione remuneratoria, *Reſ.* 65. *vbi cum Molin. & alijs* 6. negat, niſi excedat cauſam.

5 Si donatio fuerit inofficioſa, contra officium paternæ pietatis, vt ſi pater tantùm donet, vt filij priventur ſuâ portione legitima: tunc enim poſt mortem patris poſſunt filij revocare, *Nauar. cap.* 26. *Leſſ. loc. cit.* licet donatio fuerit iuramento confirmata *Megal. & alij* 5. *Dian. p.* 8. *t.* 6. *Reſ.* 66. Imò etiam viuente patre; licet enim ante mortem patris non debeatur legitima, vt tradenda, debetur tamen, vt cõſervanda. Hinc ſi pater bona diſsipet, poteſt à filio per Iudicem cogi, vt ſeruet legitimam, ne is poſt mortem patris careat alimentis. Ita probabiliter; *Dian. loc. cit ex alijs* 6. *contra Leſſ. &c.* An autem, & quando donatio reſcindenda in totum. *Vide Dian. loc. cit.*

6 Per ſuperveníentiam liberorum, vt probabilius affirmat *Dian. p.* 8. *t.* 6. *Reſ.* 77. *ex alijs* 4. contra quoſdam. Si tamen pater non revocauerit, non poteſt à filijs poſteà natis revocari, niſi pro ratione falcidiæ, ſiue ex teſtamento, ſiue ab inteſtato ſucceſſerint.

Ibidem.

(§)

DUBIUM IV.

Quid ſit donatio mortis cauſâ, & an poſsit revocari, quomodo, & quibus competat?

RESp. 1. Donatio mortis cauſâ, quâ quis ſic donat, vt velit rem eſſe alterius primum poſt ſuam mortem; vt ſi dicas, do tibi hoc poſt mortem meam, vel cum moriar, vel quia timeo me nunc moriturum reuocari poteſt etiam tribus caſibus his.

1 Si donatorem pœniteat, ſiue expreſsè, ſiue implicitè, vt ſi rem illam donet alteri, *Leſſ. loc. cit.*

2 Si dedit intuitu alicuius inſtantis periculi, ex quo metuit mortem: hoc ipſo quo periculum euaſit, cenſetur tacitè reuocata donatio; vt ſi quis det in graui morbo, vel inſtante prælio, *Bonac. diſp.* 3. *quæſt.* 13. *p. vlt. num.* 20.

3 Si donatarius moriatur ante donatorem, ipſo iure reuocata eſt; vt etiam accidit in teſtamentis, & legatis. Secùs eſt in promiſsione, & donatione inter viuos, quæ tranſit ad hæredes. Quod ſi autem donator promiſerit ſe non reuocaturum, tranſit in donationem inter viuos. *Vide Leſſ. cap.* 18. *d.* 14. *num.* 116. *Molin. d.* 286. & *d.* 288. *Azor lib.* 11. *cap.* 11. *q.* 4. *Bon. loc. cit.*

Reſp. 2. Hæc donatio fieri debet in præſentem, *Dian. loc. cit. Reſ.* 66. & *alij* 5. nec valet in abſentem ſine nũtio ad hoc deſtinato, vel epiſtola; licet valeat vt fideicommiſſum, ſi fuerint

Digitized by Google

rint adhibiti teſtes, *Diana, &c. loc. cit.* Valet autem probabiliter, etſi donatarius præſens tacuerit.

Reſp. 3. Donare mortis cauſâ poſſunt omnes, & ſoli, qui poſſunt teſtari, excepto filiofamilias, qui licet teſtamentum condere nullo modo poſsit, cum hoc ſij iuris publici: donare tamen mortis cauſâ, cum id ſit iuris priuati, poteſt, ſi adſit patris conſenſus expreſſus, imò ſine hoc donare eum poſſe, non tantùm de caſtrenſibus, ſed etiam aduentitijs, probabile cenſet, *Dian. loc. cit. Reſ. 68. & 69.* Hinc donare ſic poſſunt minores 25. annis, etiam ſine conſenſu ſui curatoris, *Dian. loc. cit. Reſ. 71. ex Molin. & alijs 9.* Non autem vſurarius, niſi priùs vſuris ſatisfecerit, vel cautionem præſtiterit (poteſt tamen ad cauſas pias. *Ibid. Reſ. 73. ex Fagund. & alijs 6.*) Nec ſurdus, & mutus à natura, ſecùs ſi à caſu ſuperueniente, vel ſi ſurdus ſit, aut mutus tantùm licet donare inter viuos poſsit ſecundúm quoſdam, *Azor, Dian. part. 5. t. 6. Reſol. 12.*

DUBIUM V.

Quid ſit commodatum, precarium, & depoſitum?

RESp. Commodatum eſt contractus, quo res aliqua mobilis, vel immobilis, quoad ſolũ vſum gratuitò conceditur, idque ad aliquod certum tempus explicitè, vel implicitè determinatum: explicitè, vt ſi dicas: commodo tibi hunc librum, vel domum ad vnum menſem: implicitè, vt ſi dicas, commodo tibi librum, vt eum deſcribas; quia tunc implicitè tantùm temporis determinatur, quantum neceſſarium eſt ad commodè deſcribendum.

Precarium eſt, quo conceditur petenti res vtenda, non ad certum tempus (in quo differt à commodato) ſed donec concedens repetat, ſiue expreſsè, ſiue tacitè, vt ſi det alteri, aut vendat, *Layman lib. 3. t. 4. cap. 14.*

Depoſitum eſt, quo aliquid traditur cuſtodiendum, vt integrum reddatur. Et communiter eſt res mobilis, vel ſe mouens, vt veſtis, equus, &c. *Vndè circà hæc reſoluuntur.*

1 Commodator non poteſt repetere abſque iniuſtitia ante definitum tempus, *Laym. lib. 3. t. 4. cap. 14.*

2 Quòd ſi tamen commodanti damnum impendeat, poteſt repetere, licet ſimile damnum impenderet commodatario, ex rei ante tempus repetitione, vt habet, *Leſſ. cap. 27. d. 5.* quia, vt ait *Nauar.* in commodatione intelligitur tacita hæc conditio, niſi intereà contigerit rem eſſe neceſſariam commodanti, *Layman loc. cit.*

3 Si depoſitarius bonâ fide exiſtimet depoſitori non diſpliciturum, ſi re depoſitâ vtatur, licebit vti, alias non, *Leſſ. l. c. cit. d. 2.*

4 Si depoſitum ſit res vſu conſumptibilis, vt triticum, vinum, pecunia, quæ exponendo abſumitur, ca-

Digitized by Google

eaque tradita ſit certo numero, pondere, & menſurâ, non videtur depoſitarius peccare ſaltem grauiter ijs vtens, ſi certus ſit, ſe tantundem eiuſdem bonitatis habiturum, quando repetetur, *Leſſ. loc. cit.* Secús ſi pecunia tradita fuerit ſacculo, vel arcæ incluſa, vel munita ſigillo, *Sylv. Azor, Leſſ. Bonac. Vid. Trull. cap. 25. d. 2.* Verùm ſi is, cui res commodata, locata, depoſita, & pignorata eſt, negligenter cuſtodiat, ita vt pereat; negligentia autem non ſit Theologica culpa mortalis, probabile eſt, quod dixi ex *Soto, Sà*, non teneri ad reſtitutionem in conſcientia. Alij tamen aliter ſentiunt, nimirùm teneri reſtituere, qui iuridicam culpam in cuſtodiendo contraxerit; ſi ea fuerit lata, & ſubindè ſi leuis tantúm, imò; & aliquando ſi leuiſsima, (nimirùm quando depoſitio facta eſt in commodum vtriuſque: & ſi pretium pro cuſtodia accipiat,) *Vid. apud Leſſ. cap. 7. d. 8. Laym. lib. 3. tr. 4. cap. 25.* vbi docet depoſitarium tantùm teneri de dolo, vel culpa craſſa, quæ dolo æquiparetur.

Dicitur autem iuridica culpa lata, ſeu craſſa, cùm quis facit, aut omittit, quod vt plurimũ non facerent, vel omitterent in ea re homines ſuæ profeſsionis; vt v. g. ſi quis rem apud ſe depoſitam relinquit in loco publico, etſi inadvertenter. Leuis autem dicitur, cum quis facit, vel omittit quod non facerent, vel omitterent homines ſuæ profeſsionis diligentes: vt ſi quis depoſitum relinquit in ſuo cubiculo, ſed negligit oſtium claudere. Leuiſſima dicitur, cùm facit, vel omitti, quod non facerent homines diligentiſsimi, vt ſi quis oſtium quidem obſerárit, ſed neglexit tentare manu, an eſſet benè clauſum.

5 Sartores, molitores, & ceteri artifices, quibus res traditur polienda, vel immutanda; item nautæ, aurigæ, caupones, apud quos res deponuntur, tenentur ex leui culpa; quia depoſitio fit etiam in commodum ipſorũ: imò *Sylv. V. Nauta*, vult eos teneri ex leuiſsima: ex *lib. 1. ff. depoſiti*, idque cautum eſſe ad vitandas eorum fraudes. Quod etiam, *Leſſ. & Trull. cap. 25. diſp. 1.* putant eſſe probabile in vtroque foro, ſi quis eis rem expreſsè tradiderit cuſtodiendam; ſi autem ipſis tantùm videntibus depoſuerit, v. g. in diuerſorio, naui, &c. ne quidem ex lata teneri, *Vid. Bon. Trull. Dian. p. 1. t. 8. reſ. 74.*

6 Si depoſitarius, (idem eſt de commodatario) dubitet, an depoſitum ſuâ culpâ perierit, non tenetur in conſcientia ad reſtitutionẽ, *Sanch. de matr. lib. 2. d. 41. num. 18.* quia in dubio non præſumitur delictum, ex *L. Merito, ff. pro ſocio, vid. Dian. p. 2. t. 9. Reſ. 49.* In foro tamen externo, ſi res depoſitarij manſerint incolumes, præſumitur de dolo, niſi depoſitarius probet depoſitum caſu perijſſe, & non potuiſſe ſimul cum rebus ſuis, (imminente, v. g. incendio) ſeruari: tunc enim non teneretur, quia præſumptio doli ceſſaret. *Vid. Palaum, t. 1. de conſ. d. 3. p. 4. Trull. cap. 25. d. 1.*

Si

rint adhibiti teſtes, *Diana, &c. loc. cit.* Valet autem probabiliter, etſi donatarius præſens tacuerit.

Reſp. 3. Donare mortis causâ poſſunt omnes, & ſoli, qui poſſunt teſtari, excepto filiofamilias, qui licet teſtamentum condere nullo modo poſsit, cum hoc ſij iuris publici: donare tamen mortis causâ, cum id ſit iuris priuati, poteſt, ſi adſit patris conſenſus expreſſus, imò ſine hoc donare eum poſſe, non tantùm de caſtrenſibus, ſed etiam aduentitijs, probabile cenſet, *Dian. loc. cit. Reſ. 68. & 69.* Hinc donare ſic poſſunt minores 25. annis, etiam ſine conſenſu ſui curatoris, *Dian. loc. cit. Reſ. 71. ex Molin. & alijs 9.* Non autem vſurarius, niſi priùs vſuris ſatisfecerit, vel cautionem præſtiterit (poteſt tamen ad cauſas pias. *Ibid. Reſ. 73. ex Fagund. & alijs 6.*) Nec ſurdus, & mutus à natura, ſecùs ſi à caſu ſuperveniente, vel ſi ſurdus ſit, aut mutus tantùm licet donare inter viuos poſsit ſecundùm quoſdam, *Azor, Dian. part. 5. t. 6. Reſol. 12.*

DUBIUM V.

Quid ſit commodatum, precarium, & depoſitum?

Reſp. Commodatum eſt contractus, quo res aliqua mobilis, vel immobilis, quoad ſolū vſum gratuitò conceditur, idque ad aliquod certum tempus explicitè, vel implicitè determinatum: explicitè, vt ſi dicas: commodo tibi hunc librum, vel domum ad vnum menſem: implicitè, vt ſi dicas, commodo tibi librum, vt eum deſcribas; quia tunc implicitè tantùm temporis determinatur, quantum neceſſarium eſt ad commodè deſcribendum.

Precarium eſt, quo conceditur petenti res vtenda, non ad certum tempus (in quo differt à commodato) ſed donec concedens repetat, ſiue expreſsè, ſiue tacitè, vt ſi det alteri, aut vendat, *Layman lib. 3. t. 4. cap. 14.*

Depoſitum eſt, quo aliquid traditur cuſtodiendum, vt integrum reddatur. Et communiter eſt res mobilis, vel ſe mouens, vt veſtis, equus, &c. *Vndè circà hæc reſolvuuntur.*

1 Commodator non poteſt repetere abſque iniuſtitia ante definitum tempus, *Laym. lib. 3. t. 4. cap. 14.*

2 Quòd ſi tamen commodanti damnum impendeat, poteſt repetere, licet ſimile damnum impenderet commodatario, ex rei ante tempus repetitione, vt habet, *Leſſ. cap. 27. d. 5.* quia, vt ait *Nauar.* in commodatione intelligitur tacita hæc conditio, niſi intereà contigerit rem eſſe neceſſariam commodanti, *Layman loc. cit.*

3 Si depoſitarius bonâ fide exiſtimet depoſitori non diſpliciturum, ſi re depoſitâ vtatur, licebit vti, alias non, *Leſſ. l. c. cit. d. 2.*

4 Si depoſitum ſit res vſu conſumptibilis, vt triticum, vinum, pecunia, quæ exponendo abſumitur,

ca-

Digitized by Google

eaque tradita ſit certo numero, pondere, & menſurâ, non videtur depoſitarius peccare ſaltem grauiter ijs vtens, ſi certus ſit, ſe tantundem eiuſdem bonitatis habiturum, quando repetetur, *Leſſ. loc. cit.* Secùs ſi pecunia tradita fuerit ſacculo, vel arcæ incluſa, vel munita ſigillo, *Sylv. Azor, Leſſ Bonac. Vid. Trull. cap. 25. d. 2.* Verùm ſi is, cui res commodata, locata, depoſita, & pignorata eſt, negligenter cuſtodiat, ita vt pereat; negligentia autem non ſit Theologica culpa mortalis, probabile eſt, quod dixi ex *Soto, Sà*, non teneri ad reſtitutionem in conſcientia. Alij tamen aliter ſentiunt, nimirùm teneri reſtituere, qui iuridicam culpam in cuſtodiendo contraxerit; ſi ea fuerit lata, & ſubindè ſi leuis tantùm, imò, & aliquando ſi leuiſſima, (nimirùm quando depoſitio facta eſt in commodum vtriuſque: & ſi pretium pro cuſtodia accipiat,) *Vid. apud Leſſ. cap. 7. d. 8. Laym. lib. 3. tr. 4. cap. 25.* vbi docet depoſitarium tantùm teneri de dolo, vel culpa craſſa, quæ dolo æquiparetur.

4 Dicitur autem iuridica culpa lata, ſeu craſſa; cùm quis facit, aut omittit, quod vt plurimũ non facerent, vel omitterent in ea re homines ſuæ profeſſionis; vt v. g. ſi quis rem apud ſe depoſitam relinquit in loco publico, etſi inadvertenter. Leuis autem dicitur, cum quis facit, vel omittit quod non facerent, vel omitterent homines ſuæ profeſſionis diligentes: vt ſi quis depoſitum relinquit in ſuo cubiculo, ſed negligit oſtium claudere. Leuiſſima dicitur, cùm facit, vel omitti, quod non facerent homines diligentiſsimi, vt ſi quis oſtium quidem obſerárit, ſed neglexit tentare manu, an eſſet benè clauſum.

5 Sartores, molitores, & cæteri artifices, quibus res traditur polienda, vel immutanda; item nautæ, aurigæ, caupones, apud quos res deponuntur, tenentur ex leui culpa; quia depoſitio fit etiam in commodum ipſorũ: imò *Sylv. V. Nauta*, vult eos teneri ex leuiſsima: ex *lib. 1. ff. depoſiti*, idque cautum eſſe ad vitandas eorum fraudes. Quod etiam, *Leſſ. & Trull. cap. 25. diſp. 1.* putant eſſe probabile in vtroque foro, ſi quis eis rem expreſsè tradiderit cuſtodiendam; ſi autem ipſis tantùm videntibus depoſuerit, v. g. in diuerſorio, naui, &c. ne quidem ex lata teneri, *Vid. Bon. Trull. Dian. p. 1. t. 8. reſ. 74.*

6 Si depoſitarius, (idem eſt de commodatario) dubitet, an depoſitum ſuâ culpâ perierit, non tenetur in conſcientia ad reſtitutionẽ, *Sanch. de matr. lib. 2. d. 41. num. 18.* quia in dubio non præſumitur delictum, ex *L. Merito, ff. pro ſocio, vid. Dian. p. 2. t. 9. Reſ. 49.* In foro tamen externo, ſi res depoſitarij manſerint incolumes, præſumitur de dolo, niſi depoſitarius probet depoſitum caſu perijſſe, & non potuiſſe ſimul cum rebus ſuis, (imminente, v. g. incendio) ſeruari: tunc enim non teneretur, quia præſumptio doli ceſſaret. *Vid. Palaum, t. 1. de conſid. 3. p. 4. Trull. cap. 25. d. 1.*

Digitized by Google

7 Si domino repetenti depoſitum, remiſerit per hominem, qui fidelis habebatur iſque ſibi retinuerit, vel perdiderit, domino periiſſe dicit *Molin. citatus ab Eſcob. Vid. Trull. loc. cit.*

8 Deponens rem vſu non conſumptibilem, poteſt à depoſitario pro eius vſu aliquid accipere; quia is eſt pretio æſtimabilis: (licèt eo caſu non depoſiti, ſed locati, & conducti contractus ſit dicendus.) Secùs ſi ſit vſu conſumptibilis: tunc enim depoſitum, eo ipſo quòd depoſitarius incipit eo vti, induit naturam mutui, ex quo (ſecluſà ratione lucri ceſſantis, &c.) nihil liceat accipere, vt *vid. dub. ſeq. & Bon. d. 3. quæſt. 13. p. 3. Trull. loc. cit.*

DUBIUM VI.

Quid ſit mutuum?

Reſpond. Eſt contractus, quo rei alicuius numero, pondere, vel menſurâ conſtantis, dominium à mutuante in mutuatarium transfertur, cum obligatione reſtituendi eandem, vel ſimilem ſpecie, & bonitate. Propriè autem mutuum ferè eſt in rebus vſu conſumptibilibus, inter quas etiam eſt pecunia: quæ licèt non abſumatur, nec pereat in ſe, perit tamen exponenti. Diſtinguitur à permutatione, quòd in ea reddatur res alterius ſpeciei: Item à pignore, hypothecâ, depoſito, commodato, & locato, quòd dominium in iis non transferatur, ſed vſus tantùm, *Bon. diſp. 3. quæſt. 3. p. 1. Vnde reſolves.*

1 Mutuans obligatur monere de vitio rei, alioqui ad damnum tenetur in conſcientia.

2 Item non repetere rem antè tempus, niſi ipſe ſit in pari neceſsitate.

* Nec ob hanc obligationem non repetendi ſortem vſque ad certum tempus; licitum eſt mutuanti aliquid vltrà ſortem exigere. Vt patet ex propoſitione 42. Decreti Ss. D.N. Alexandri Papæ VII. feriâ 5. die 18. Martii 1666.

3 Item præſtare caſum fortuitum mutuatarius tenetur; cùm penes hunc rei dominium ſit; & rem eâdem quantitate, & qualitate reddere ſuo tempore.

4 In verò mutuo lucrum aliquod accipere non licet; quia eſt vſura, de quo *dub. ſeq.*

DUBIUM VII.

Quid ſit vſura?

Reſpond. Eſt lucrum immediatè proueniens ex mutuo, ita vt mutuans ſuprà ſortem, id eſt, ſummam capitalem, lucretur aliquid, quod ſit pecuniâ æſtimabile; ita vt lucrum tale præcisè intendatur ratione mutui. Quod planè iniquum eſt, & graue peccatum contra ius humanum, & diuinum; cùm mutuans acquirat lucrum ex re iam non ampliùs ſua: quia res mutuata iam tranſiit in dominium mutuatarii, vt patet ex definitione. Et Regu-

la

Digitized by Google

la generalis eſt. *Omne pactum, vel grauamen, ſiue onus additum mutuo, præter id quod ei proprium, & intrinſecum eſt, reddit contractum vſurarium, Bon. d. 3. quæſt. 3. p. 8. Card. Lugo, &c.* Vndè reſolves.

1 Peccat grauiter ex genere ſuo exercens talem vſuram, etſi ſit mentalis tantùm, abſque externo pacto. Dicitur enim vſura mentalis, cùm quis intentionem habet accipiendi aliquid ex mutuo vltrà ſortem, etſi exteriùs pacto id non exprimat: ſicut realis, ſeu exterior vſura dicitur, cùm quis intentionem illam per pactum aliquod exprimit, quod aliquando tantum implicitè ſit in aliquo contractu, & vocatur vſura palliata; cùm videlicet contrahentes prætendunt alium contractum emptionis, locationis, &c. in quo tamen reuera vſurarium, quid interuenit. Vide exempla apud *Tol. lib. 5. cap 31.*

2 Non eſt vſura, ſi mutuans nihil intendat, vt pretium ſed tantùm ſperet aliquid ex gratitudine, & eâ intentione illi aliquid donetur, licèt illud vt finem principalem intendat, *Molin. tr. 2. d. 305. n 5. Card. Lugo diſp. 25.*

* Sed ab vſurâ non liberaretur, qui aliquid tamquam ex beneuolentiâ, aut gratitudine debitum exigeret, etiamſi tamquam ex iuſtitia debitum non exigeret. Patet hoc ex propoſitione 42. Decreti citati Ss. D.N. Innocentij Papæ XI.

3 Quòd ſi tamen intelligeret ſibi aliquid donatum, non gratis, vt putabat, ſed vt debitum ratione mutui, teneretur reſtituere, quantùm indè ditior euaſiſſet, vt habet *Sà, V. Vſura. Card. Lug. diſt. 25. ſect. 5.*

4 Nec eſt vſura dare mutuum alterius amicitiæ captandæ cauſa, atque vlterius indè ſperare officiũ: quia amicitia non æſtimatur pretio, *Card. Lug. loc. cit.*

5 Pactum tamen de obtinendo à mutuatario (vel eius opera) officio aliquo, illicitum eſt, & vſurarium. *Ita commun. Mol. d. 310. Leſſ. Sal. Card. Lugo contra Nauar. etſi Salas de vſura d. 9. num. 4.* eum excuſet, qui mutuat aliquid cum pacto, vt ſtatim præſtetur aliquod beneficium ex gratitudine. *Vide Trull. lib. 7. cap. 19. diſp. 7.*

6 Pactum, vt à mutuatario conferatur beneficium Eccleſiaſticum, eſt vſura, (& ſimonia;) quia cogitur is ſubire nouum onus.

7 Non eſt vſura, cùm quis non potens ſua recuperare, mutuat, vt ſibi reddantur ſua, vel ne ſibi iniquè noceatur: quia hæc iure iam antè debentur, & ſic non facit lucrum, nec imponit nouam obligationem, *Bon. quæſt. 3. p. 3. num. 15. ex Azor, Reg. &c.*

8 Nec eſt vſura exigere aliquid ratione periculi recuperationis, difficultatum vel expenſarum, quæ erunt, vel metuuntur in recuperanda ſorte: quia pretio æſtimari poteſt, quòd quis ſe in tale periculum, & difficultatem conijciat, *Con. d. 3. q. 3. p. 5.* Neceſſe tamen eſſe, vt periculum iſtud, &c. deducatur in pactum expreſsè, vel tacitè, docet *Lamy. lib.*

3.

3. t. 4. cap. 16. num. 19. ex Medin. Valer. Mol. Leſſ. &c. Idem dicit *Card. Lugo num.* 80. Et ſic liciti ſunt Montes pietatis, vt vocant, hoc eſt, theſauri quidam, qui in refugium pauperum à Rep. vel Principe reponuntur, vt indè pauperibus gratis mutuetur ita tamen, vt parum retribuant pro expenſis, quæ fiunt in Miniſtros, & conſeruationem talium Montium. *Vid. Tol. lib. 5. cap. 18. Leſſ. lib. 2. cap. 20. d. 13. Bon. loc. cit. p. 14.*

9 Nec eſt vſura, ſi timens difficultatem, aut fraudem mutuatarij in reddendo, tempore conſtituto, paciſcaris, vt ſi tunc non ſoluat, aliquid det preter capitale loco pœnæ: quæ pœna licitè exigetur, dummodò non fiat aliâ intentione, quàm vt mutuatarius ſic quaſi conſtringatur, ne ſuâ culpâ fallat. Vnde ſi mutuatarius abſque ſua culpa non poſſit ſolvere, non licebit pœnam exigere, vt habet *Tol. ſup. cap. 32.* Qui ait manifeſtum eſſe argumentum prauæ intentionis, ſi optes non ſolvi tibi præfi o tempore, vt pœnam recipias ac ſimpliciter vſuram fore, ſi certò ſciens alterum non valiturum ſolvere, adhuc tali pœna oneres. *Vide Bon. d. 3. quæſt. 3. p. 7. Mol. t. 2. d. 317. Leſſ. lib. 2. cap. 20. d. 15.*

10 Nec eſt vſura, paciſci, & accipere aliquid ratione damni emergentis (ſi quidem mutuum verè illius cauſa ſit) aut lucri ceſſantis, vel ceſſaturi, dummodò de hoc præmoneatur mutuatarius. Vt ſi volebas domum reficere; aut poteras nunc commodo tempore emere triticum, priuando autem te tuâ pecuniâ in dando mutuo, corruit domus, & poſteà cariùs emes triticum. Item, non poteris lucrari cum tua pecunia, quod poteras, & volebas negotiando; ita vt mutuatio ſit verè cauſa lucri ceſſantis. Vbi notat *Tol.* ſupponendum in hoc titulo lucri ceſſantis. 1. Quod verè volueris cum ea pecunia negotiari, & non habeas aliam. 2. Quod malis negotiando aliterve lucrari, quàm ſic mutuando, ita vt mutues tantùm in gratiam mutuatarij. 3. Vt minus exigas, quam lucrari poteras, & deductis expenſis: quia lucrum ceſſans non eſt actu, ſed in potentia, & varijs adhuc euentibus obnoxium. Vndè ad arbitrium viri prudentis, pro maiore, vel minore eius certitudine, æſtimare id poteris, & ſic cum mutuatario de eo paciſci. *S. Thom. a. 1. ad 2. Mol. d. 314. Sal. d. 18. &c. Card. Lug. d. 25. ſſ. 6. Bon. quæſt. 3. p. 4.* Hinc qui non habuit animum negotiandi, vel ſi non erant, nec breui ſperabantur merces, vel non erat moraliter certus de lucro, nihil poteſt accipere vltra ſortem: quia mutuatio iſta verè non fuit cauſa lucri ceſſantis. Eâdem ex cauſa vſura eſt, ſi mercatores credito vendentes, aliquid vltra pretium rigoroſum accipiant, titulo lucri ceſſantis; v. g. rem tantum valentem 100. vendant pro 105. numerandis poſt annum: quia vendendo ad creditum (quod eſt virtualis mutatio) plures habent emptores, pluresque res vendunt, &

ſic

compenſatur lucrum ceſſans; atque ideò illud non ceſſat ratione huius venditionis, *Dian. p. 2. t. 34. Trull. cap. 19. d. 9. vid dub. ſeq.*

11 Mutuare frumentum vetus cum obligatione, vt reſtituatur novum (præſertim certo tempore) eſt vſura, ſi mutuans ſciat novum fore melius, & maioris pretij, *Sylv. Nau. Trull. d. 15. num. 11.*

12 Eſt vſura ex communi ſententia, ſi des mutuum, vt poſteà mutuatarius ex debito ciuili obligetur tibi rurſus mutuari, aut vendere, vel apud te in tua officina emere merces, aut operas ſuas locare: quia talis obligatio eſt res pretio æſtimabilis, cùm priuet mutuatarium poteſtate alibi emendi, & locandi operas, *Leſſ. lib. 2. cap. 20. d. 8. Card. Lug. d. 25. num. 46. vide Laym. lib. 3. t. 4. cap. 16. num. 3. Bon loc. cit. p. 3.*

13 Vſura eſt, mutuare Princip. vel Reipub. eo pacto, vt interim, dum non ſolvitur, ſis liber à tributis, vel oneribus iuſtis ſolvendis; *Salas, Card. Lug. num. 64. ex communi.*

14 Item mutuare eâ lege, vt mutuatarius eam pecuniam exigat à debitore mutuantis, à quo non facilè extorquebit. Quod addo; quia ſi ſponte onus illud ſuſcipiat, eò quod facilè poſſit obtinere, non erit vſura. *Ibid. Bon. loc. cit.*

15 Item, ſi frumentum quod alibi habes, des mutuum, obligando, vt tibi reddatur hic, vel alibi (cum maioribus ſumptibus, vel laboribus) vbi plus valet. *Ibid.*

16 Vſura etiam eſt, obligare mutuatarium, vt partem mutui accipiat in mercibus, quibus non indiget. *Ibid.*

17 In mutuo pecuniario, niſi aliter conventum ſit, ſi quis det mutuos, v. g. 100. florenos, non poteſt exigere plus, quàm eorum pretium, & valor tunc fuerit. Vnde ſi eorum valor tunc augeatur, non poteſt repetere 100. quia reciperet aliquid ſupra ſortem. Quod ſi valor decreſcat, debet mutuatarius reddere plus quam 100. quia aliàs non reſtitueret ad ęqualitatem. *Vide Leſſ. lib. 2. capp. 22. d. 8. Laym. lib. 3. t. 4. cap. 16. num. 15. Bon. loc. cit. p. 3.*

18 In mutuo tamen aliarum rerum; vt vini, tritici, &c. aliter ſe res habet; quia ſi quis, v. g. mutuet alteri 10. modios tritici, ſiue pretium creſcat, ſiue non, poteſt repetere 10. Ratio diſparitatis eſt; quia in pecunia non ſpectatur ordinariè (niſi aliter conventum ſit ob certas, & licitas cauſas) niſi valor ſiue pretium. Vnde non debet reſtitui, niſi pretium æquale. At verò in frumentis, &c. ſpectatur ipſa materia, quia non petitur mutuum frumentum propter pretium frumenti, ſed propter ipſum corpus, & ſubſtantiam, ergo etſi creſcat pretium illius, poteſt repetere tot menſuras, quot dedit mutuò. Interim tamen quidam de his rebus eodem modo loquuntur, quo de moneta. *Vide Laym. loc. cit. n. 14. & Bon. loc. cit.*

Quæres. Quæ obligatio, & pœna ſit vſurariorum, & cooperantium?

Reſp. 1. Vſurarius etiam non mani-

Digitized by Google

nifeſtus, ac hæredes tenentur reſtituere, imò etiam omnes ij, qui ex parte vſurarij cooperantur efficaciter, v.g. Iudices, Domini temporales, Notarij, Famuli, Advocati, qui quouis modo iuuant, vel cogunt mutuatarios ad ſolutionem vſurarum. Dixi (*poſitiuè, ſeu efficaciter*) quia habendo ſe negatiuè, poſſunt permittere vſurarios, ob iuſtam cauſam, & neceſſitatem pauperum. Præterea in praxi, ex præſumpta voluntate mutuatariorum, ferè excuſantur minùs principales famuli. 2. Vſurarius publicus, ſi e notorius non debet admitti ad Communionem Altaris, nec abſolvi, donec reſtituat vſuras, nec ſepeliri in loco ſacro: & qui ſcienter ſepelit, ipſo facto eſt excomunicatus, 3. *Addit Laym. loc. cit. num.* 21. eius teſtamentum ipſo iure irritum eſſe, niſi ante mortem reſtituerit. *Vid. Leſſ. Bonac. Trull. cap.* 19. *d.* 22.

DVBIUM VIII.

De Emptione, & Venditione.

ARTICULUS I.

Quid ſit Emptio, & venditio?

REſpond. Eſt contractus, quo pretium pro merce ſolvitur. completurque mercis traditione. Venditio contrà. Iuſtitia eius in hoc conſiſtit, vt pretium ſit iuſtum, ſiue exæquet valorem rei, & contrà. Aliàs ſi abſque legitimo titulo ſecùs fiat, committetur iniuſtitia grauis, vel leuis, pro grauitate exceſſus; qui proindè ad reſtitutionem in conſcientia obligabit: etſi in foro externo ad reſtitutionem ferè non cogatur, niſi vltra dimidium defraudauerit. *V. Laym. cap.* 17. *Bon. d.* 3. *queſt.* 2. *p.* 2. *&* 4. *Vnde reſolves.*

1 Quòd ſpectat ad emptorem: is poteſt emere viliùs quam res valeat, ſi ei non ſit commoda, vel emat in gratiam venditoris, ac ſimiles ſint circumſtantiæ, quæ rem faciant viliorem. Nec obſtat, quòd venditor neceſſitate ductus vendat viliùs, quia venditio manet voluntaria, *inquit Caiet. vid. Bon. loc. cit. num.* 21. 23. Poteſt nihilominùs grauiter peccari contra charitatem, ſi quando pauperculi extremâ inopiâ res ſuas vendere coguntur, nimis viliter ab eis emas, *Laym. loc. cit. p.* 20.

2 Emptor poteſt emere minoris, ex eo quòd multa ſimul emat, quia tunc venditorem liberat multis curis, & expeditum facit ad alia noua comparanda, vndè meritò pretium decreſcit, *Bon. loc. cit. p.* 4. *num.* 13. *ex Leſſ. Reg.*

3 Quoad venditorem, is communiter debet vendere ſecundum pretium taxatum à lege, vel magiſtratu: quod ſi nullum eſt, id cenſebitur iuſtum, quod morali hominum æſtimatione imponitur. Quod non conſiſtit in indiuiſibili, vt anxiè ſcrupulari oporteat, ſed diuiditur in infimum, medium, & ſummum, ſiue vt alij vocant, pium, moderatum, & rigoroſum, ita vt intra latitudinem hu-

Digitized by Google

huius pretij vendere, & emere liceat, nunc ſummo, nunc infimo.

4 Si quid emptori valdè vtile ſit, non licet hoc ſolo nomine rem vendere vltra pretium iuſtum: quia vtilitas emptoris tota eſt ipſius, non venditoris, *Bonac. loc. cit. num. 27. ex Leſſ. lib. 2. cap. 27. d. 4. Fill. t. 35. n. 77.*

5 Licet autem vendere cariùs quàm valet, pretio currente, ſi alij boni tituli adſint, & ſimul de hoc emptorem moneas, quia tunc illi non fit iniuria. Tales autem ſunt, v. g. lucrum ceſſans, aut damnum emergens, aut incommodum; vel moleſtia tibi obventura ex rei venditione, aut affectus in eam ſingularis, vt ſi acceperis à maioribus, à Principe. Item, ſi res ſint nouæ, raræ, & ſingulares; vt v. g. peregrini, flores, aues, feræ, monumenta antiqua, picturę, numiſmata, *Laym. lib. 3. t. 4. cap. 17. §. 1. num. 10. Bon. loc. cit. num. 15. ex Leſſ. Reg. &c.*

6 Qui res minutim, & in parva quantitate vendunt, poſſunt aliquandò cariùs vendere, quam qui in magna quantitate: quia debent maiores labores, expenſas, &c. impendere ad ea conſervanda: & ſic quidam excuſant caupones, & ſtabularios, qui auenam, fœnum, paleas, &c. cariùs vendunt quàm alij, dummodò pretium ijs non ſit taxatum, *Sal. Trull. d. 15. num. 11.*

7 Non licet cariùs vendere præcisè ob dilatam ſolutionem, aut viliùs emere ob præcisè anticipatam ſolutionem, quia in venditione, quæ fit credito, vel in anticipata ſolutione, eſt virtuale mutuum, ideòque vſura, ſi quid ſuprà ſortem exigatur.

* Patet ex propoſitione 41. Decreti citati Ss. D. N. Innocentij Papæ XI. Quod intellige; niſi interveniat aliùs titulus ex ſuprà enumeratis de vſura; vel niſi aliunde creſcat pretium, v. g. ex frequentia emptorum, *&c. Bon loc. cit. ex Leſſ. Reg. Fill. &c. v. ſup. dub.*

8 Licitum eſt vendere rem cum pacto de retrouendendo, id eſt, vt emptor teneatur tibi ſtatuto tempóre, vel cum volueris, eam reuendere; modò vera, & non ficta emptio fiat, nec palliata vſura intercedat, *Mol. d. 375. Leſſ. d. 14. &c.* Qui addunt iuxta æſtimationem illius operis, ac pacti, pretium eſſe imminuendum. *Vid. Card. Lug. d. 26. num. 189.*

* Sed ſi pactum iſtud de retrovendendo (quod mohatra vocatur) fuerit reſpectu eiuſdem perſonæ ementis, & factum fuerit ante venditionem, & cum intentione lucri, tunc licitum non eſt. Patet ex propoſitione 40. eiuſdem Decreti Ss. D. N. Innocentij Papæ XI.

9 Monopolia, id eſt, cùm vnus, vel plures id efficiunt, vt ipſi ſoli aliquid vendant, vel cum mercatores conſpirant, non minoris vendere, non ſunt contra iuſtitiam; modò non conſpirent extra iuſtum pretiũ vendere. *Ita contra Rebell. Nau. &c. docent Mol. Leſſ. &c.* Qui tamen concedunt, eſſe contra charitatem, *Vid. Card. Lug. d. 26. ſect. 13.* Porrò Principum, vel Magiſtratûs eſt, cùm vni, vel paucis tale priuilegium conce-

di-

Digitized by Google

ditur, vt ſoli aliquid vendant, ijs etiam prætium taxare, & ſic prouidere ne ſubditi grauentur. *Vide Leſſ. cap. 21. d. 20. Card. Lug. loc. cit. & Trull. cap. 20. d. 18. vbi rectè notat ex Nauar. &c.* etſi alia monopolia ex iuxta cauſa, auctoritate Principis, vel Reipub. conceſſa, taxato pretio ſint licita, v. g. Bibliopolis, vt nemo aliùs talem librum vendat, vel vt tantùm ſit vnus, aut duo tabernarij in aliquo loco, nihilominus quando vnus, vel pauci propriâ auctoritate ea conſtituunt, v. g. emendo merces certi generis, vt frumentum, vinum, oleum, &c. vt ipſi deinde arbitratu ſuo vendant cariùs, peccare ſemper etiam contra iuſtitiam cum obligatione reſtituendi.

10 Venditor debet emptorem præmonere de notabili vitio rei, quod ei obeſſe poteſt, v. g. ſi equus ſit furioſus, domus ruinoſa, oues morbidę, pannus aduſtus, &c. alioqui tenetur de fraude, & damno ſecuto: ſaltem ſi defectus fuerit in ſubſtantia, vel quantitate, v. g. ſi deficiat in pondere, vel menſura, aut vendiderit rem vnam pro alia: & ſic peccat mortaliter cum obligatione reſtituendi. 1. Qui frumentum venditurus ponit priùs in loco humido, vt intumeſcat. 2 Qui vino Rhenano miſcet Francicum. 3. Qui carnes bubulas vendit pro veruecinis, &c. *vid. Leſſ. Bon. Dian. p. 1. t. 8. Reſ. 51. Trull. d. 11.* Quandò autem venditor poſsit iuſtè tacere vitia qualitatis rei, quæ venditur, ſine obligatione reſtituendi pretium, vel reſcindendi contractum. *Vid. Card. Lug. d. 26. ſeſſ. 8. num. 128. & Trull. cap. 20. d. 11.* vbi notat, venditionem factam ab ignorante vitium rei, eſſe validam, reſcindendam tamen, vel reducendam ad æqualitatem, niſi venditor contra hoc exceperit.

11 Si ſcias occultè debitorem tuum non eſſe ſolvendo, iniuſtum videtur ijs, qui id neſciunt, debitum illud vendere pretio ordinario: tum quia eſt dolus: tum quia vitium intrinſecum crediti non reuelatur, *Bon. loc. cit. p. 10. ex Leſſ. cap. 21. d. 10. Filluç. &c.*

12 Etſi venditor ſciat pretium mercis mox minuendum, licet tamen vendere pretio currente, & non dicere emptori (ſecluſo tamen dolo, fraudibus, & mendacijs, quibus emptorem allicere ad emendum ei non licet) quia pretium currens ſimpliciter adhuc eſt iuſtum, *Bonac. quæſt. 2. p. 5. numer. 12. ex Azor. & Fill. &c.*

13 Si cui datum eſt aliquid vendendum pretio, v. g. infimo, vel moderato, & is vendat rigoroſo, probabile eſt, vt habet *Angel. V. Emptio*, non teneri reſtituere, ſed poſſe retinere exceſſum, cum ſuâ induſtriâ acquiſiuerit. Aliud tamen eſt de famulis mercatorum, quibus indeterminato pretio traditur meliori modo vendendum, quo poſſunt in vtilitatem domini. *Vide Leſſ. d. 18. Card. Lug. d. 26. ſeſſ. 9.*

14 Quando ſartoribus ementibus pannum pro ijs; quibus veſtes conficiunt, minoris venditur, quam alijs,

Digitized by Google

alijs, eò quòd ſin Parochiani mercatorum, vel ſæpè ab ijs emant, poſſunt partem pretij remiſſam ſibi retinere, dummodò, aliàs fideliter agant, quia nulli fit iniuria: & cùm mercatorum plurimum interſit, vt tales ad ipſorum potiùs, quàm aliorum officinas veniant, cenſentur in ipſorum gratiam remittere, iiſque donare eam partem, *Fil. Dian. part. 1. tr. 8. reſ. 16.* Negat tamen *Salas*, eò quòd mercatores falsò dicant ſe remittere, vt alliciant.

15 Cùm res duobus in ſolidum eſt vendita, is dominium acquirit, cui tradita eſt, dummodò is pretium ſolverit. Si neutri tradita ſit, debetur ei, qui priùs tempore emit, & alter habet actionem in venditorem. Si quid tamen vendatur, aut detur Eccleſiæ; vel alijs pijs locis, acquiritur dominium ante traditionem. *Vide Leſſ. loc. cit. & Card. Lug. d. 26. ſect. 9.*

16 Si res pereat ante traditionem, & ſit certa, ac determinata, v. g. hæc domus hoc dolium vini, perit emptori, niſi aliter expreſsè conventum ſit, aut venditoris culpâ pereat. Si autem res ſit indeterminata (vt ſi quis emerit 10 modios tritici ex granario, oues ex grege) aut ſi emat rem determinatam quidem, ſed ad menſuram (vt acervum totum tritici vno floreno, in ſingulas menſuras) tunc ante rei traditionem, aut menſurationem, periculum ſpectat ad venditorem. *Vide Leſſ. d. 12. loc. cit. Card. Lug. d. 26. ſect. 14. num. 216. Laym. lib. 3. t. 4. cap. 17. §. 2. Bon. quæſt. 2. p. 8.*

17 Si res vendita pereat aut deterior fiat poſt traditionem, perit emptori, licet pretium nondum perſolverit, quia res Domino perit, *Laym. Bon. loc. cit.*

Quæres 1. An, & quomodò liceat emere chirographa, ſeu credita alterius?

Reſp. Si credita in poſterum exigenda (ſiue ius, quod habet alter, vt ipſi in futurum aliquid ſolvatur) ſint certa, ea minoris emere, ſolutione anticipatâ, eſt vſura, ſecluſo tamen lucro ceſſante, & damno emergente, *Bon d. 3. quæſt. 5. p. 10. ex Mol. c. eſſ. Tol. Fill.* Quia accipitur aliquid ſupra ſortem ex mutuo nam mutuat implicitè minorem pecuniam pro exigenda maiore. 2. Dixi certa, quia ſi credita ſint incerta, periculoſa, & litigioſa, ac cum difficultate exigenda; licitè is, qui non eſt cauſa iſtius difficultatis, minoris emit, prout difficultas, vel incertitudo ſolutionis minor eſt, vel maior; quia cum tali periculo, & difficultate minùs valent, *Bonac. loc. cit. Trull. lib. 7. cap. 20. d. 8. Vnde reſolves.*

1 Vſuram committunt. 1. Miniſtri Regum, & Principum, &c. qui vt anticipatam faciant ſolutionem, aliquid accipiunt à creditoribus. 2. Qui aliquid accipiunt à debitoribus conceſsâ dilatione ad ſolvendum; quia accipiunt aliquid vltra ſortem pro mutuo virtuali, *Bon. loc. cit. Naua Mol. Salas, &c.*

2 Minoris emi poſſunt regulariter credita, & ſtipendia, ſiue ſalaria debita militibus, aut famulis Nobiliū,

Digitized by Google

quia habent adiuncta, incommoda, pericula, & moleſtias in exigendo: quam ob cauſam idem licet, etiamſi credita illa tempore præſenti, vel etiam præterito fuerint ſolvenda. *Bon. loc. cit. ex Reg. Mol. &c.*

3 Qui ipſe eſt cauſa difficilis ſolutionis, peccat contra iuſtitiam emendo minoris, & tenetur ad reſtitutionem; tum quia ipſe eſt cauſa damni, cùm ipſius culpâ creditum valeat minùs; tum quia alioqui præmium ex delicto ſuo reportaret, *Mol. d. 313. Fil. Bonac. loc. cit.* Hinc Quæſtores Principum, ad quos ſolutio pertinet; quando ipſi ſunt cauſa difficilis, & malignæ ſolutionis, non poſſunt chirographa, vel credita emere minoris, *vt docent Auctor. cit. Additque Sal. & Mol. loc. cit.* non eſſe liberum Quæſtoribus, &c. quibus incumbit ſolvere Magnatum debita, vni potiùs ſolvere, quàm alteri (niſi quis fortè ius præ alijs habeat, vt *vide ſuprà de ordine reſtit.*) ſed teneri omnibus ſolvere pro rata, *Bonac. loc. cit. vid. Trull. lib. 1. d. 10.*

ARTICULUS II.

Quid ſit Negotiatio, & quibus illicita?

RESp. Ea eſt, cùm quis rem ſibi comparat eo animo, vt integram: & non mutatam cariùs vendendo, vel permutando lucretur. Quod quia obnoxium eſt periculo multorum peccatorum, & valdè diſtractivum, ac indecens ſtatui Clericali ſic lucris inhiare, ſeverè prohibitum eſt Clericis conſtitutis in ſacris, & Religioſis omnibus, ita vt mortaliter peccent, ſi multam negotiationi dent operam; *vt ait Leſſ. quem vid. loc. cit. d. 1. & Laym. lib. 3. t. 4. cap. 17. Bon. de contr. ar. 3. q. 1. p. 5. Card. Lug. d. 26. ſeſſ. 3. n. 19. Vndè reſolves.*

1 Si Clericus ſemel iterumque tantùm negotietur, in materia non graui, v. g. libros, Cruces, &c. emat, vt occultè iterum vendat cariùs, non eſt mortale, *Leſſ. Mold. Fil. Dian. Card. Lug. loc. cit.*

3 Non eſt negotiatio Eccleſiaſticis, vel Religioſis prohibita, ſi emant pecora, quæ paſcuis ſuis ſaginata vendant: quia vendunt fructus ſuorum prædiorum, vel agrorum, *Mol. Leſſ. Card. Lug. ſeſſ. 3. n. 29.* vti nec, ſi greges alant, vt fœtus, lac, lanam vendant, *Card. Lug. loc. cit.* Vbi tamen negat licere ijs conducere agros, vt fructus vendant; eo quòd (licèt non ſit negotiatio propriè dicta) ſpecialiter illis ſit prohibitum in *Concil. Carthag. Vid. loc. cit.*

4 Non peccat Clericus. 1. Si emat agrum cum fructibus iam maturis, illoſque vendat: quia vendit fructus agri ſui, *Card. de Lug. loc. cit. ex Mol. Fil. &c.* 2. Si id, quod ad proprios vſus emerat, poſteà, vel quia non indiget, vel mutato conſilio, cariús vendat. *Ibid.*

An verò, & quomodò Clericis liceat negotiari per alios non famulos, præſertim in neceſsitate? *Vide Card. Lug. d. 26. ſeſſ. 4. num. 36. Trull. loc. cit. d. 19. Barboſ. de iur. vn. lib. 1. cap. 40. art. 1.*

DU-

Digitized by Google

DVBIUM IX.

Quid ſit Contractus cenſus, & an licitus?

RESp. Is eſt, cùm certâ ſummâ pecuniæ, v.g. 100. florenis emo à te ius percipiendi quotannis ex bonis tuis, aut certâ aliquâ re tuâ vtili, ſiue fructifera, certam aliquam penſionem, ſeu cenſum, v.g florenos 5. annuos, vel 6. prout conſuetudine, vel lege taxatum erit. Ita vt hîc non ſit mutuum, & vſura, ſi aliàs prauam intentionem non habeas: ſed vera emptio, & venditio, quâ emitur, non præcisè ipſa penſio, ſed ius eam percipiendi: quod longè minus valet, ideòque minoris emitur; licèt poſt multos annos pretium longè ſuperet, *Mol. Leſſ. Laym. l. 3. t. 4. cap.* 18. *& cæteri communiter* Rectiùs tamen *Card. Lug. d.* 27. *ſeſſ.* 2. *n.* 20. probat, ad excuſandum cenſum ab vſura, dicendum eſſe, non emi penſiones, neque ius ad illas, neque fructus, ſed potiùs partem vſusfructûs talis prædij, ſuper quo cenſus conſtituitur; ita vt dominium totum directum prædij maneat apud venditorem; dominium verò vtile, ſeu ius vſusfructûs, ex parte vendatur. *Vndè reſolvuntur ſequentes caſus*, qui etiam ex natura emptionis, & venditionis ſolvi poſſunt.

1 Hic contractus eſt iniuſtus, ſi non ſeruetur pretium iuſtum à lege, vel conſuetudine probatum, quomodò pro Germania conſtituit Carolus V. vt ius ad 5. tantùm pro 100. ematur.

2 Non ſolùm licitus eſt cenſus realis, id eſt, conſtitutus ſuper re aliqua, vt ſuprà dictum, ex cuius vtilitate penſio extrahatur; ita vt ad quemcumque res tranſeat cum illa obligatione, & onere; ſed etiam (ſaltem ex natura rei, ex ſecluſa prohibitione legis poſitiuæ) perſonalis, & conſtitutus immediatè ſuper perſona, quæ ſuâ operâ, & induſtriâ vtilis ſit, & fructum aliquem pariat, vel bona in ſpe, vel re habeat, vndè penſio duci poſsit: alioqui enim ius quod venderet, non eſſet pretio æſtimabile, & ſic contractus fictitius. *Ita probabiliter Couarr. Leſſ. Sal. dub.* 3. *n.* 2. *& contra Nau Mol. C. Lug. d.* 37. *ſeſſ.* 2. *num.* 25. vbi cenſum merè perſonalem, illicitum docet eſſe probabilius, & prolixè probat.

3 Iniqui ſunt venditores, ſeu cenſuarij, qui emptoribus, ſiue cenſualiſtis obligant rem non potentem reddere fructus, ſaltem tot, quot penſio exigit, aut reddentem quidem, ſed iam alijs cenſibus venditos, *Bonac. d.* 3. *quæſt.* 4. *p.* 1. *num.* 9. *&* 13.

4 Sicut cùm in emptione res perit, perit damno emptoris, ſic etiã in cenſu reali, ſi res, ſuper quàm impoſitus eſt cenſus, pereat, vel fructus eius abſque culpa venditoris: tunc enim perit cenſus, ita vt emptor, ſiue cenſualiſta, non poſsit ampliùs percipere fructus, ſiue cenſum, quia qui emit, ſuo periculo emit, *Bon loc. cit. Fil. t.* 35. *p.* 2. *n.* 255. Vndè ad hoc incommodum cauendum inuentus eſt ſequens modus.

5 Licitum eſt, vt probat *Tol. lib. 5. cap. 46. & Leſſ. cap. 22. dub. 11.* contractui censûs adiungere aliud pactum aſſecurationis, vt ſi res ſuper quâ fundatus eſt cenſus, pereat, id fiat damno venditoris, ideòque nihilominùs obligatus ſit, vel ſuper alijs bonis ſuis eum ſtatuere, vel reſtitutâ ſorte eodem pretio redimere. Debet tamen hoc pactum venditori compenſari, augendo pretium censûs, vel quod eòdem recidit, minorem penſionem deſignando, *Bon. loc. cit. num. 30.*

6 Ex natura rei licitus eſt non tantùm cenſus irredimibilis, ſed etiam redimibilis, cùm ex vna parte, tum vtriuſque, vt patet ex terminorum explicatione: quia irredimibilis cenſus dicitur, cùm venditor non poteſt illum pro ſuo arbitrio redimere: redimibilis autem, cùm poteſt reddendo emptori eandem ſummam quam accepit, atque ita rurſùs ſibi emendo, quod antè vendiderat. Vtrimque redimibilis dicitur, cùm ita conuentum eſt, vt tàm emptor, quàm venditor poſsit emptionem factam reſolvere, & ſummam quam dedit, repetere, *Leſſ. d. 10. Dian. p. 2. t. 5. m. Reſ. 76.* Vide dicta *de pacto retrouend. in empt. ſuprà.*

7 Nihilominùs, quia contractus censûs redimibilis ex parte emptoris eſt res periculoſa, ſuaderi non facilè debet: nam in *Conſtit. Martini V. & Caliſti III. & P. vti, & Caroli V. Imper.* vſurarius contractus indicatur. Verùm id intelligi debet ſecundùm præſumptionem fori externi: prćterquàm quòd illæ Conſtitutiones multis locis eatenus, non ſint receptæ, quatenùs prohibent ea, quæ iuri naturali non adverſantur, vt notat *Lay. l. 1. t. 4. c. 18.*

8 Cenſus vitalitius, quia eſt virtualis ſponſio, & nititur euentu fortuito, licitus eſt. *Fill. Dian. p. 7. t. 9. Reſ. 70.*

DUBIUM X.

Quid ſit Cambium?

RESP. Cambium, quod permutationem ſignificat, hîc accipitur pro ſola permutatione pecuniæ. Et eſt contractus, quo Campſor aliquis Campſario volenti cambit pecunias, cum lucro aliquo præter ſortem. Quod ſi ſine intentione vſuraria fiat, ob titulos iuſtos tali lucro ęſtimabiles, patet non eſſe malum. Vndè cùm quatuor ſint cambiorum genera, nimirùm. 1. Cambium minutum, ſeu manuale. 2. Cambium per litteras. 3. Cambium reale. 4. Cambium ſiccum, ſeu fictum, circa ea reſolvuntur.

1 Licitum eſt cambium minutum, in quo dantur pecuniæ maiores pro minoribus, vel contrà: quia hìc ſunt iuſti tituli aliquid lucrandi, nimirùm labor Căpſoris in numeranda pecunia; item diligentia in pecunia omnis generis conquirenda, vt Campſarijs quibuſvis ſit paratus; item puritas materiæ, & commoditas, vt cùm aurum, vel alia moneta commoda datur, pro minuta, & incommoda. *Laym. lib. 3. t. 4. cap. 19. num. 4.*

Li-

2 Licitum eſt item cambium per litteras, cùm ſcilicet Campſor hic, v. g. Monaſterij Prior accipit pecunias, quas poſteà litteris datis alibi, v. g. Francofurti refundit per ſuos factores; quia hic etiam ſunt iuſti tituli, ſcilicet virtualis traiectio pecuniæ, & eius aſſecuratio, tantundem enim facit, ac ſi Campſario pecuniam eius Francofurtum tranferat ſine periculo. Minùs tamen Campſor exigere debet, quàm ſi realiter tranſtuliſſet, *Laym. loc. cit. Bonac. d. 3. quæſt. 5. p. 1. Nau. Leſſ. &c.*

3 Item licitum eſt cambium reale, cùm Campſor hic Monaſterij Prior dat pecunias, vt per ſuos alibi eas recipiat à Campſario, qui alibi habet pecunias, ſed eget nunc eis hic. Titulus huius cambij eſt item translationis, & aſſecurationis: tantundem enim facit Campſor, ac ſi pecunias Campſarij abſentes ſiſteret hic præſentes, vel vt alij aiunt, ac ſi præſenti pecunia emeret abſentem, quæ vtique minùs valet, *Laym. loc. cit. num. 6. & 7. Bon. loc. cit.*

4 Illicitum eſt cambium fictum, ſeu ſiccum, quod nihil aliud eſt quã titulus lucrandi: vt v.g. Titius indigens pecunijs petit à Campſore ſibi dari 100. Campſor autem non aliter dat, niſi Francofurti, v. g. vel alio loco diſtante ſolvendos, petitque ab eo pretium, quod ſolet dari pro locis ſimilibus. Titius ergò accipit, & tamen verè, non cogitat reddere in iſtis locis, imò forſan nec habet iſtic correſpondentem, idque conſtat Cãpſori: contractus, hic eſt, cambium fictum, ac reuera mutuum ideòque palliata vſura. Excuſabitur tamen Campſor, ſi lucrum illud exigat titulo lucri ceſſantis, *Plura vid. apud Tol. lib. 5. cap. 52. Bon. d. 3. quæſt. 5. p. 1.*

5 Quod attinet ad cambium Francofurtenſe, in quo mercatores dantes cambium ad proximas nundinas, quò magis eæ diſtant, eò plus exigunt, ſi ideò præciſè plus exigatur, quia ſolutio diutiùs differtur, vſura eſt: ſi autem ratione alterius tituli iuſti, v.g. lucri ceſſantis, cùm pecunia mercatorum ſit inſtrumentum lucrandi, quo ſi diutiùs carent, carent lucro, & quó longius eſt tempus, eò plures cambium petunt, ideòque creſcit valor pecuniæ, tunc lucrum eſt iuſtum. *Laym. loc. cit. num. 9. ex Mol. Leſſ. &c.*

6 Qui cambiendo (vel aliter) pecuniam adulterinam accepit, ſiue ex ignorantia, aut inadvertentia, non poteſt illam expendere; quia res vitioſa, non poteſt tradi alteri, vitio non detecto, *vt ſuprà de vendit.* Neque ex eo quòd ipſe deceptus eſt, poteſt decipere alios, cùm actio quâ deceptus, fuit nullum ad hoc ius tribuat, *Bon. d. 3. quæſt. 5. p. 1. ex Azor, Sanch. &c.*

DUBIUM XI.

Quid ſit Locatio, & Conductio?

RESP. Eſt contractus quo quis perſonam, vel rem aliquam mobilem, vel immobilem alteri ad

Digitized by Google

tempus vtendam, vel fruendam conceedit, certo pretio, aut mercede, ſeu penſione conſtitutâ. Vtenda conceduntur, v.g. elocata domus, equus, ſervus, &c. fruenda conceduntur, elocatæ vaccæ, capra, fundus, pomarium, &c. Vndè conſideratâ huius contractûs naturâ, & iuris diſpoſitione, *reſolvuntur ſequentes caſus.*

1 Si res locata ante traditionem pereat, contractus diſſolvitur, & conductor liberatur.

2 Si abſque culpa conductoris vſus, vel fructus rei ceſſet, v.g. quia domus ruinam minatur, infeſtatur ſpectris, vel ob periculum peſtis (niſi tamen quoad hoc conſuetudo ſit contraria,) aut belli, tutam habitationem non præſtat, liberatur conductor à ſolvenda penſione pro tempore, quo non poteſt inhabitare, vel alia re conducta vti, vel frui, *vt vid. apud Laym. lib. 3. tr. 4. cap. 22. Leſſ. lib. 2. cap. 24. dub. 1. &c.*

3 Seruo, aut laboratori conducto non debetur, ſtipendium temporis notabilis, quo æger decubuit; nec ęgro, niſi expenſæ modicæ: niſi tamen aliter ſit conuentum, aut conſuetudo ferat. *Vide Sà, V. Conductio.*

4 Propter modicum damnum, vel infortunium, nihil remittitur colono de penſione: ſecùs ſi magna ſit clades. Quòd ſi tamen antecedentium, vel ſequentium annorum fertilitate damnum compenſetur, non remittitur, *Laym. num. 7. Leſſ. lib. 2. cap. 22. d. 4.*

5 Si pluribus annis ob cœli clementiam (ſecùs ſi ob induſtriam colentis) vberiores fructus ex fundo elocato proueniant, poteſt colono penſio augeri, *Laym. num. 8.*

6 Expenſas facere in rem conductam, quę duraturæ ſunt, v. g. conſeruare ſarta tecta, tributa, & onera publica præſtare ad locatorem, ſeu Dominum ſpectat, niſi aliter conuentum ſit, aut conſuetudo ferat, *Laym. loc. cit. num. 4.*

7 Si conductor in rem conductam neceſſarias, ſiue vtiles expenſas fecerit, poteſt eas de penſione detrahere, vel repetere à locatore, & dum non ſolvuntur, retinere rem conductam, *Laym. loc. cit. Molin. d. 496.*

8 Etſi incendium plerumque accidat culpâ inhabitantium, & ſic in dubio contra illos præſumtio ſit; quia tamen ſæpè id ſit culpâ famulorum, quam pater familias pręſtare, non cogitur, hinc conductor abſolvendus eſt, niſi locator oſtendat culpam. *Vide Laym ſuprà num. 6. & Dian. p. 9. t. 7. Reſ. 31. vbi ex Hun. & Berl.* docet, ſi conſtet accidiſſe culpâ certi, & determinati alicuius de familia, iſque circa officium ſuum deliquerit, vt v.g. ſtabularij, qui lumen malè cuſtodierit in ſtabulo, teneri patrem familias (niſi famulus iſte pro fideli, ac diligenti fuerit habitus) de damno: ſecùs ſi culpâ alterius; vel ſi non conſtet, vtrum caſu, an culpâ cuiuſquam acciderit.

9 Si conductor domus, v. gr. ante tempus velit emigrare, id quidem licet, poteſtque alteri locare; ce-

cætero qui autem de penſione nihil ei remittitur.

10 Locator non poteſt ante tempus præfinitum conductorem inuitum priuare re conducta, niſi in his caſibus. 1. Si penſionem non ſolvat: expectare tamen debet biennium, ſi vltra biennium res ſit conducta. 2. Si caſus improuiſus accidat, ob quem domus, v. g. ipſi domino neceſſaria ſit. 3. Si rem locatam reficere neceſſe ſit, nec poſsit fieri altero inhabitante 4. Si conductor in re conducta malè verſetur, v. g. deſtruat, vel abutatur, vt alendo ibi meretrices, *La m. num.* 9.

11 Succeſſor vniuerſalis, ſiue hæres, non poteſt ante completum tempus conductorem expellere: partialis autem ſucceſſor, vt emptor, donatarius, legatarius, &c. non tenetur ſtare contractui locationis, vti neque conductor; niſi tamen aliter pactum ſit, verbi gratia, ne res locata durante tempore locationis alienetur. *Vid. Leſſ. lib. 2. cap. 24. & Laym. lib. 3. t. 4. cap. 22.*

DUBIUM XII.

De Contractu Emphyteuſis, Feudi, & Libelli?

RESp. 1. Emphyteuſis eſt contractus ſimilis locationi, in quo res immobilis, quæ culturâ poſsit effici melior, conceditur alteri, vel in perpetuum, vel non breviùs ſaltem, quàm ad decennium; ita vt dominium eius directum, & poſſeſsio ciuilis maneat apud dominum, qui tendat in emphyteutam; dominium autem vtile transferatur in emphyteutam, cum hoc onere, vt quotannis certum canonem, vt vocant, ſeu penſionem domino ſolvat, quam ſi totam ſolvere negligat 26. annis continuis in emphyteuſi Eccleſiaſtica (cùm, ſcilicet, res eſt Eccleſiæ, vel pij loci) vel in ſeculari 36. annis, incidit ipſo iure in pœnam cōmiſsi, vt dominus eum expellere poſsit, etſi de ſolutione interpellatus, non fuerit: licèt enim *Bart. & alij quidam apud Dianam p. 8. tr. 7. Reſ.* 36. dicant, ſi per 30. vel 40. annos non ſolverit eum præſcribere immunitatem in futurū; id tamen *Vv. ſemb. & alij 5.* negant. *Vid. loc. cit.* Porrò quid iuris ſit in hoc contractu, pendet ex conſuetudine locorum, quæ varia eſt, & ex ipſa conuentione contrahentium, quæ ſcripto inſtrumento concipi debet, vt valeat. *Vid Laym. lib. 3. t. 4. Leſſ. lib. 2. cap. 24 d. 8.*

Reſp. 2. Feudum eſt contractus ſimilis emphyteuſi, quo res immobilis alicui conceditur, cum tranſlatione dominij vtilis, proprietate retentâ, ſub onere, non quidem aliquid ſolvendi, ſed exhibendi fidelitatem, & obſequium perſonale directo Domino. Quòd ſi item non faciat Vaſſallus (ſic enim dicitur feudi acceptor) perdit feudum. Interdum etiam in feudo aliquid perſolvi debet in recognitionem dominij directi, ſed tunc ex ea parte deficit à puro feudo, & declinat ad emphy-

Digitized by Google

teuſin. Porrò quid iuris ſit circa feuda, pendet item à locorum conſuetudine: quæ iuris communis ſunt. *Vid. loc. cit.*

Reſpond. 3. Contractus libellaticus, ſiue datio ad libellum, dicitur, cùm emphyteuta, vel feudatarius rem illam, quam in feudum, vel emphyteuſin accipit, ſimili contractu tradit tertio (ad quod tamen, ſi in decennium fiat, requiritur domini conſenſus) ita vt ſit quaſi ſubfeudum, & ſubemphyteuſis. *Ita Leſſ.*

DUBIUM XIII.

Quid ſit Sponſio, & Ludus?

RESp. Sponſio eſt contractus, in quo duo de veritate, aut euentu alicuius rei certantes, ſibi inuicem aliquid ſpondent, vt id eius ſit, qui veritatem aſſecutus fuerit, v. g. certo tecum 10. imperialibus hanc, vel iſtam Ciuitatem obſeſſam, captam, &c. Vt licitè fiat, requiruntur. 1. Vt fiat ſuper re dubia. 2. Vt ſit ęqualitas in re, quæ ſpondetur cum æquali certitudine. 3. Dubius euentus in vtroque. 4. Vt vterque eodem ſenſu accipiat id, *de quo certatur Mol. Leſſ. Card. Lug. d. 36. ſeſſ. 6.*

Ludus verò eſt contractus, quo ludentes inter ſe paciſcuntur, vt victori cedat, quod vterque depoſuit. Hi contractus iure naturæ liciti ſunt, modò debitæ conditiones adſint, & aliunde non interveniat ſcandalum, aut iuſta prohibitio, aut iniquitas ſe miſceat, nec peccati ſit occaſio. Quia ſicut quiuis ſuæ rei dominus, poteſt alteri eam donare abſolutè, ſic etiam ſub aliqua conditione, ſiue ea fortuita ſit, ſiue ex induſtria pendeat, *Leſſ. cap. 26. d. 1. Bon. d. 2. quæſt. 3. p. 1. Vnde reſolves.*

1. Qui rei dominus non eſt, aut alienare eam non poteſt, non poteſt etiam de ea ludere, aut deponere: & ſic deberet reſtituere, qui lucratus eſſet à Religioſo, & filio familias, non potente alienare, *Laym. lib. 3. tr. 4. cap. 21. num. 5.*

2. Si tamen filius familias (& idem de Religioſo, *ait Nauarr. apud Leſſ. loc. cit. d. 1.*) alatur in diſtanti loco à parentibus, poterit ex alimentis moderatè aliquid inſumere in honeſtum luſum, v. g. 5. ex 100. quia talis communiter præſumitur volũtas parentũ, *vt habet Sot. Leſſ. loc. cit. Laym. &c.* Ac præterea poteſt, etiam filius deponere, quidquid lucratus fuerit, cùm ad hoc etiam parens cenſeatur tacitam facultatem dare, *Laym. loc. cit. Bon. de reſt. d. 1. quæſt. 3. p. 2. num. 10. & ſeq.*

3. Tenetur reſtituere, qui vicit faciendo contra conditiones ludi, & decipiendo, aut fraude, ac per iniuriam alterum pertraxit ad ludendum, vt v. g. ſi ſimularet ſe planè ignarum luſûs, & ſic alterum multò imperitiorem prouocaret, qui alioqui ludere noluiſſet, aut ſi convitijs laceſſeret, ad quæ vitanda alter conſenſiſſet in luſum, aliàs non conſenſurus, *Molin. d. 517. Laym. loc. cit. Bon. d. 2. quæſt 3. p. 2. num. 3.*

4. Si in re quæ ſpondetur, ſit inæ-

Digitized by Google

inæqualitas, & hæc alteri parti (v. g. cuius pecunia maior eſt) ſit nota, iſque nihilominùs ſpondere velit, valet contractus probabiliter: quia ſcienti, & volenti non fit iniuria, *vt dicit Nauar. Med. Sanch. Dian.* Contrarium tamen probabiliùs, *docet Card. Lug. d. 31. ſect. 6. num. 81. ex Molin. Leſſ. & Bonac.* Si autem ignota ſit, non poteſt alter lucrari: quia non eſt æqualis conditio vtriuſque, & alter nulli ſe exponit periculo, *vide Azor p. 3. lib. 5. cap 25. quæſt. 7. Bon. d. 5. quæſt. 3. p. 2. quæſt. 36. num. 3. Salas de Ludo dub. 13. num. 3. Eſcob. & Card. Lugo loco cit.*

5 Per ſe quidem, & iure naturæ licita eſt etiam ſponſio de futuro euentu, qui damnum proximi coniunctum habet: v. g. Petrum intra annum moriturum (etſi enim detur occaſio optandi, vel machinandi mortem Petro, id eſt, per accidens, poteſtque idem periculum eſſe in cenſu vitalitio) iure tamen humano ſæpè prohibetur, *Card. Lugo loc. cit. num. 74.*

6 Etſi ſponſio cum conditione illicita: v. g. plus altero potaturum, ſit illicita, quia inducit ad peccatum, quod tamen eâ lucratus es, non teneris reſtituere, *Sanch. Lugo, Dian. p. 7. t. 9. reſ. 69.*

7 Probabile eſt, quod docet *Molin. &c.* dum quis minis, vel conuitijs, ad luſum inductus eſt, & perdit, victorem non teneri reſtituere: quia talis abſolutè voluntariè luſit, *Bon. loc. cit. ex Mol. & Car. contra Az. Leſſ. Reg. Fil. &c. commun.*

8 Communior ſententia eſt, teneri reſtituere eum, qui luſit, vel certauit certò præſciens ſe victurũ eſſe. Contrarium tamen, nempè non teneri, dummodò dolus abfuerit, *tenent Tol. & Si, verb. Contractus*; quia non tenetur quis ex iuſtitia ſuam peritiam, vel ſcientiam adverſario declarare; ſed is ſuæ temeritati imputet, quòd auſus fuerit cum eo deponere, cuius ſcientiam non notat. *Vide Bon. loc. cit. num. 5. Dian. p. 7. t. 9. reſ. 62.*

9 Non tenetur reſtituere, qui vtitur aſtutijs illis, quas regulæ luſûs, & conſuetudo recepta patitur, cùm vterque ſciat tales aſtutias eſſe ſolitas, & ſic tacitè in illas liberè conſentiat, *Azor, Fil. Leſ. Bon. loc. cit. p. 2. num. 2.* v. g. 1. Si potiores chartas habens, & ſecurus de victoria, augeat ſponſionem, vel ſimulet metum, vt adverſarius augeat. 2. Si ſciens ſe inferiores chartas habere, diſsimulet, augeatque ſponſionem, vt ſic relinquatur ſibi quod erat appoſitum, *Lugo, Sanch. Sal. Dian. p. 7. tr. 9. reſ. 43.* 3. Si inſpiciat chartas alterius, ex ſola ipſius negligentia, & abſque fraude; ſecùs ſi ita ſe collocet, vt poſſit videre; vel ſi aliam conſtituat á quo admoneatur. 4. Si chartas à tergo diſcat noſſe inter ludendum, quas antè non ſignârat, nec nouerat, *Trul. Sanch. Lugo, Dian. p. 4. tr. 9. Reſ. 50. & 52.*

10 Qui verò vtitur fraudibus non adhiberi ſolitis; vel colludenti ignotis: v. g. ſuffuratur chartas, vel ſignis à tergo notat, vel vtitur nota-

tis,

Digitized by Google

tis,aut ijs quas antè nouit,ignorante ſocio,vel arte quâdam eas componit, &c. tenetur reſtituere non tantùm lucrum, ſed etiam quantùm alteri valebat ſpes lucrandi; imò, etiam colludenti, *Regin. Amic. Trul. Dian. loc. cit. Reſ.* 48. *V. Etiam, p.* 4. *t.* 3. *Reſ.* 75. *& Bon. de reſt. d.* 2. *quaeſt.* 3. *p.* 2.

11 Si ludens habeat animum non ſolvendi,vel ſi perdat, repetendi, non poteſt lucrari, atque adeò nec retinere,quod eſt lucratus: quia fraudulenter decipit, nec alter vellet cum eo ludere, ſi id ſciret, *Leſſ. loc. cit. d.* 5. *num.* 31. *Regin. num.* 388. *Bon. loc cit.*

12 Peccant grauiter, & communiter mortaliter,qui totos ſe luſibus tradunt, cùm ſciant in grauia ſe indè peccata labi, aut impotentes reddi ad ſolvenda debita, vel alendos,liberos,& vxorem, &c. *Sanch. Trul. cap.* 37. *d.* 1.

13 Peccat item ludens,ſi luſus lege poſitiuâ ſit prohibitus, vt luſus alearum, & ſimiles, qui magis in fortuna,& caſu,quàm induſtria fundantur. At Laicis ratione circumſtantiarum ſub veniali; Clericis ſub mortali prohibentur. *Leſſ l b.* 2. *cap.* 36. *num.* 6. Intellige,ſi Clericus crebrò, perque longum tempus luſerit,non autem ſi per breue tempus; & causâ recreationis, & abſit ſcandalum: quia Canones id prohibentes non videntur recepti,niſi quatenus id fieret cum periculo ſcandali, *vt habet Leſſ. d.* 1. *Laym. lib.* 3. *t.* 4. *cap.* 21. *num.* 1. *Notat autem Dian. p.* 7. *t.* 9. *Reſ.* 2. *&* 3. *ex Lug. Dicaſt. Amic. Trul. &c.* prædictis legibus per contrariā conſuetudinem,ita derogatum eſſe, vt non tantùm Laicus, ſed etiam Clericus non peccet,ſi principaliter pro recreatione,& ſimul pro lucro moderato ludat chartis, vel aleis. In Religioſis tamen (apud quos diſciplina regularis viget) vti & Epiſcopis, à peccato graui excuſari vix poſſe. *Ib. reſ.* 4. *ex Mol. Dicaſt. Lug. &c. etſi Sanch.* conetur excuſare, ſi vrgeat neceſsitas: v.g. excitandi, aut recreandi infirmum, vel ſi parum ludat ob ſolam recreationem.

14 Si quis ludo tali vetito lucratus fuerit,iuxta ſententiam probabiliorem non tenetur ad reſtitutionem ante Iudicis ſententiā: quia iura non annullant contractum, nec impediunt acquiſitionem dominij, ſed tantùm concedunt, vt poſsit repeti. An verò qui tali luſu perdidit, teneatur poſteà adhuc ſolvere, *alij negant, vt* 1. *Leſſ. hic, d.* 5. *Mol. Reginald. Fil. &c. alij affirmant, vt Azor, Rebe. Valer. &c. apud Bon. loc. cit. p.* 3. *num.* 2. *vbi. Dian. p.* 2. *tr.* 7. *R.* 8. *& p.* 7. *t.* 9. *Reſ.* 21.

15 Ludere pro Pſalmo, vel Oratione Domini a recitanda, non eſt peccatum,nec irreuerentia, *Nauar. Rebel. Sanch. Dian. p.* 7. *t.* 9. *R.* 1.

DUBIUM XIV.

Quid ſit contractus ſocietatis?

RESpond. Is eſt, cùm aliqui inter ſe conveniunt, & contribu-

butis aliquibus rebus ad lucrandum idoneis, ſiue fructiferis, vt pecuniâ, animalibus, induſtriâ, labore, &c. commune aliquod lucrum faciunt; quod vti, & damnum, pro ratione, & ratâ cuiuſque diuidunt inter ſe. *Vide Leſſ. Laym. cap. 20. Bon. q. 6. p. 1.* Vndè ſpectando id, quod ratio, & iuſtitia naturæ hic requirit, *reſoluuntur hi caſus.*

1. Plus lucrari debet, qui confert pecuniam, & operam ſuam, quàm qui vel pecuniam, vel operam ſolam.

2. Capitale ſeu ſors, quàm quiuis contribuit, ſi pereat caſu, vel culpâ, ſociorũ leuiſsimâ; contribuenti perit. Vbi diſcrimen eſt inter hunc contractum, & mutuum: quia in mutuo ſors data alienatur, & dominium eius transfertur in mutuatarium, cuius proindè ſolius periculum, ac damnum eſt, ſi caſu pereat; in ſocietate autem, qui ſortem confert, eam non omninò alienat à ſe: & ſicuti commodum, ac lucrum ad eum ſpectat, ſic etiam periculum, & damnum, *Bon. loc. cit.*

3 Poteſt tamen etiam fieri in hoc contractu, vt quis iuſtè ſeruet ſortem ſuam indemnem, & inſuper certum lucrum percipiat; ſi nimirum ad contractum ſocietatis adiungantur duo alij, aſſecurationis, & venditionis, cuius tale exemplum ponit *Laym.* Inis ſocietatem cum mercatore, & contribuis ei 1000. florenos: v.g. ſpes eſt, quod is quotannis lucraturus ſit 300. cuius lucri dimidium: v.g. iure ſocietatis tibi debetur vnà cum ſorte; ſed quia ad te quoque pertinere deberet eiuſdem ſortis periculum, vt ipſe id periculum in ſe ſuſcipiat, & tibi ſortem aſſecuret, in huius oneris compenſationem, relinquis ei maiorem partem lucri ſperati, vt ſcilicet duas partes lucri ad ipſum, & tertia ad te pertineat. Et rurſus, quia ſpes lucri huius incerta eſt, ideò adhuc partem hanc lucri ſperati, nempè 100. florenos in ſpe, vendis etiam eidem 50. vel 60. v.g. nnuis certis & in re, & ſic tandem id lucrum facis, & ſortem ſervas indemnem, *vide Laym. & Bon. loc. citatis.*

4 Societas etiam in pecoribus validè, & licitè inſtituitur Et interdum quidem ita, vt tàm pecora ipſa, quæ alteri paſcenda, & nutrienda traduntur, quàm emolumenta, & fructus, ipſaque detrimenta, & damna danti, & accipienti communia ſint: interdum verò ita, vt pecorum dominium, ideòque etiam periculum, ſiue caſus fortuitus, ſpectet ad ſolum dantem; emolumenta autem fructuum nempè fœtus, lanæ, lactis, ad vtrumque, *vide Leſſ. hic, & Laym. lib. 3. t. 4. cap. 20.*

DUBIUM XV.

Quid ſit aſſecuratio, & Fidiuſſio?

Reſp. 1. Contractus aſſecurationis eſt, quo quis alienæ rei periculum in ſe ſuſcipit, obligando ſe vel gratis, vel pro certo pretio, ad eam compenſandã, ſi perierit. Quòd ſi

ſi gratis fiat, eſt gratuita promiſsio: ſi pretio, eſt quaſi emptio, quâ aſſecurans vendit ſuam obligationem, præſtandi alteri rem eius indemnem. Ad eius iuſtitiam requiritur, vt euentus rei ſit incertus vtrique, ſaltem quoad notitiam, quâm de eo habent; quia alioqui non ſeruaretur æqualitas, *Leſſ. Bon. d.3.q.9.p.3. Leſſ. lib.2.cap.28.d.4.num.42. Vndè reſolves.*

1 Si aſſecurans certus ſit rem eſſe in tuto, iniquè pretiũ petit, & tenetur reſtituere, *ib. Bon. d.3.q.9.p.3.*

2 Si res nondum eſt in tuto, etſi priuatâ ſcientiâ ſciat non fore periculum, licere nihilominùs pretium ordinarium aſſecurationis accipere, *dicit Leſſ. loc. cit. num.27.* Quia illa obligatio, ob pericula ordinaria magni æſtimatur: & cauſæ occultæ, quæ periculum minuunt, non imminuunt communem æſtimationẽ. Verùm id *Bon. d.3. quæſt.9.p.3. num.3. & Card. Lug. d.31. ſect.7.* rectiùs negant.

3 Si cupiens rem ſuam aſſecurari, certò ſciat eam iam periiſſe, non poteſt paciſci de eius aſſecuratione. *Vide Leſſ. loc. cit. num.25.*

Reſp. 2. Fideiuſsio eſt contractus, quo quis alienam obligationem ſuſcipit implendam, ſi debitor principalis non ſolverit. *Ita commun. DD. Vndè reſolves.*

1 Pro fideiuſsione licet accipere pretium, etſi nullum periculũ timeatur; quia ex ſe pretio eſt æſtimabilis, *Nauar. Azor p.3 lib.11.cap.22.d.5. Filiuc. n.159.*

2 Mulieres ex fideiuſsione (ſaltem ſi iuramentum abſit, & inſtrumentum publicum) non tenentur, vti nec Clerici, niſi quatenùs ſolvere commodè poſſunt, vt nõ egeant. *Vide Laym. Bon. q.9. p.2. Leſſ. lib.2. cap.28.*

3 Fideiuſſor non obligatur plus, quàm principalis, & huius obligatio ſi ſit invalida, erit etiam fideiuſſoris, *Card. Lug. & c. commun.*

4 Fideiuſſor regulariter non poteſt conveniri, niſi factâ excuſsione principalis debitoris, conſtet ipſum non eſſe ſolvendo; *Azor, loc. cit. Fil. num.153.*

5 Debitor tenetur de omni damno ſuâ culpâ accidente fideiuſſori, &c. *Vide Azor, d.10. Bon.*

6 Ex fideiuſsione Religioſi propriâ auctoritate factâ, Monaſterium non obligatur, niſi quatenus in eius vtilitatem verſum eſt. *Vide Leſſ. c.28. & Laym c.29. n.7.*

7 Qui fideiuſsit pro eo, cui periculum capitis impendebat, ſi hic aufugit, non eſt eius loco plectendus, quia non præſumitur ſic ſe obligare; imò nec poteſt, cùm non ſit dominus vitæ, *Sylv. Bonac. Leſſ. d.7. num.41.*

8 Si debitor ſuâ culpâ non ſolvit, tenetur fideiuſſori, qui pro ipſo ſolvit, non tantùm ipſum debitum, ſed etiam damna, & expenſas omnes compenſare. Si verò ſine ſuâ culpâ, v.g. ob impotentiam non ſolvit, ad ſolum debitum videtur teneri, *Azor, Sylv. Sà, Bon. Trull. cap. 26. d.2.*

DU-

Digitized by Google

DUBIUM XVI.

Quid ſit Pignus, & Hypotheca?

RESpond. Pignus eſt contractus, quo debitor dat creditori rem aliquam mobilem, vel immobilem, vt ſit pro debito obligata, ex eaque ſolutio peti poſsit. Aliquando tamen pignus accipitur pro ipſa re, quæ datur. Differt autem ab hypotheca, quòd pignus propriè ſit rei mobilis, illa immobilis, *Mol. Fil. Bonac. q. 10. p. 1. Vndè reſolves.*

1. Pignore non licet vti contra voluntatẽ domini, quia eſt res aliena, ad ſecuritatem tantùm, & non ad vſum tradita, *Bon. loc. cit. ex Molin. Reg. &c.* Si tamen vtatur, v. g. equo, vel agro, debet valorem vſûs (vti & fructus omnes, ſi ſit res ex ſe fructifera) computare in ſortem, deductis expenſis; quia alioqui committet vſuram, cùm res domino ſuo fructificet, *Nau. Bon. Trul. c. 26. d. 2.*

2. Non poſſunt oppignorari, quæ non poſſunt vendi: v. g. Eccleſiæ, *Mol. d. 530. Leſſ. lib. 2. cap. 28. d. 3. Bon. loc. cit.*

3. Immobilia, vti & mobilia pretioſa, Cultui Diuino dicata, v. g. Caciles, Caſulæ, &c. non poſſunt oppignorari, niſi in neceſsitate (quia tunc etiam vendi poſſunt) vt Eccleſiæ, & indigentibus ſubveniatur. *Vide Nauar. cap. 27. Leſſ. Bon. loco cit.*

4. Creditor, qui pignus ab aliquo accepit, poteſt illud alteri oppignorare ſed non pro maiore quãtitate. Neque poteſt vendere debitore non ſolvente, niſi poſt bienniũ, & eo priùs monito. Quidam tamen dicunt poſſe vendere poſt trinam monitionem. *Vide Laym. lib. 3. t. 4. cap. 30. Bon. loc. cit. num. 9.*

5. Eandem rem non licet oppignorare, ſeu in hypothecam dare pluribus, niſi ſit ſufficiens ad ſolvendum omnibus, vel poſteriores de priore hypotheca admoneantur, *Azor, Fill. Bon. d. 3. quæſt. 10. part. 1. Trull. cap. 26. d. 4.*

Quæres. Quid ſit contractus Antichriſeos?

Reſpond. Is eſt, cum in contractu pignoris convenitur, vt creditor vtatur pignore, v. g. agro, ac fructus indè tamdiu lucretur, donec debitum ipſi reſtituatur. Vndè circà hunc ex ſupradictis reſolves.

1. Contractus hic videtur iuxta *Caiet. Sot. &c.* (contra quoſdam Iuriſtas) eſſe vſurarius; quia creditor vltra ſortem aliquid lucratur, causâ ſolius mutui, quæ eſt vſura. *Vide Laym. lib. 3. tr. 4. cap. 16. n. 17.*

2. Poſſunt tamen intervenire tituli iuſti lucrandi fructus ex pignore, ſine diminutione ſortis, vt ſi, v. g. fructus ex hypotheca percepti non ſuperent quantitatem penſionis, quæ iure censûs ſuper eadem conſtituti exigi poteſt, cum pacto redhibitionis, vt ſupra dictum eſt de *cenſibus*; aut ſi alioquin lucrum ceſſet, aut damnum emergat, dum debitum differtur. Vndè non facilè damnandi illi, qui à Principibus in locum debitorum, agros, paſcua, officia, &c. in antichriſin habent,

Vi-

rum publicè, per iuratum venditorem omnibus venalia exponuntur.

5 Sine decreto Iudicis, non poteſt Minor remittere, vel renuntiare hæreditati, legatis fideicommiſſis, aliiſque iuribus ſibi acquiſitis. Si tamen Religionem ingreſſus ſit, poteſt bona alienare, quia moritur quaſi.

6 Pupillus dum infans eſt, hoc eſt, minor ſeptennio, vel infantiæ proximus; (ita vt ſi maſculus eſt, non expleuerit annum decimum cum dimidio: ſi fœmina, nonum cũ dimidio) nihil per ſe efficere poteſt, quo vllo modo, vel alteri obligetur, vel alium ſibi obliget: at pubertati proximus obligare quidem ſibi poteſt alium, ſed non ſe alteri, ſaltem ciuiliter, *Sanch. d. 38. Leſſ. lib. 2. cap. 17. num. 61. Laym. cap. 9. num. 72.*

7 Eadem eſt ratio Minoris, ſi Curatorem habeat, quem ſi ſemel ſuſceperit, tenetur illi ſubeſſe iure communi vſque ad annum 25. expletum: & ſi litem habeat, tenetur ad eam ſumere Curatorem, exceptis tamen cauſis ſpiritualibus. Quod ſi Curatore careat, valent acta per illos, ita tamen, vt ſi læſi ſint, reſtituantur in integrum. *Vide Auct. cit. & Bon. d. 3. q. 5. p. vlt.*

8 Etſi Minores ſine Curatorum auctoritate donare non poſſint; niſi quæ eius conditionis adoleſcentes donare ſolent (in ijs enim præſumitur tacitus conſenſus Curatoris) qui tamen dona ab ijs accepit, non tenetur reſtituere, niſi repetantur legitimè; quia probabile eſt valere naturaliter, tametſi non ciuiliter, *Molin. Lugo. Trul. Dian. p. 8. t. 6. Reſ. 4. & 7.*

9 Tenentur Curatores, & Tutores ſingulis annis adminiſtrationis rationem reddere: vbi ſi quis deſes, aut noxius reperiatur, amovendus eſt, impoſitâ ſatisfactione, aliuſque ſubrogandus.

10 Si Tutor, vel Curator, poſt rationes officij redditas, fidelis deprehenſus fuerit, debetur ei præmium: quod quibuſdam locis eſt viceſima pars reddituum bonorum omnium Minoris, in alijs autem decima pars.

11 Porrò qui non poſſint eſſe Tutores, & Curatores, & qui à tutela, & curatela excuſentur, ne ijs imponi poſſint: v.g. habentes quinque filios ſuperſtites, pauperes, &c. *Vide apud Tan. loc. cit. & Sà, verb. Minor, vbi ſic habet. Tutor non poteſt eſſe iunior 25. annis, niſi fortè mater; nec Religioſus, nec fœmina, niſi mater, aut auia, (& vxor caſu antè dicto) nec Clericus in Sacris, ſi non velit, nec Epiſcopus, niſi miſerabilium perſonarum Horum verò tutelam ſuſcipere tenentur, & Epiſcopi, & Clerici, & Religioſi; quod ego,* inquit, *de Religioſis vniuerſim, non admitto. Vide Laym. loc. cit.*

12 Si Tutor, & Curator, cùm tenerentur negotiari, omiſerunt, poſſunt pupilli ab eis accipere 5. pro 100. *Sà, verb. Curator, vide etiam Nauar. cap. 25. Plura vide ſuprà lib. 3. t. 3. cap. 2. dub. 3.*

***

DU-

DUBIUM II.

Quid, & quotuplex ſit Teſtamentum?

RESP. 1. Teſtamentum eſt voluntatis iuſta ſententia, de eo quod quis poſt mortem ſuam fieri vult, cum directa hæredis inſtitutione. Quod additur, vt diſtinguatur à reliquis vltimis voluntatibus; nam differt à legato, ſeu fideicommiſſo partiali, quòd hoc ſit donatio quædam à defuncto relicta, & ab hærede præſtanda; à codicillo verò differt; quia codicillus eſt quaſi teſtamentum imperfectum, & non fit ad inſtituendum hæredem niſi ex priuilegio: v.g. in militia, ſed ad aliquid in teſtamento explicandum, addendũ, mutandum, detrahendum, vel ad legata inſtituenda. *Vide Laym. lib. 3. t. 5. cap. 1. & ſeq. Tan. t. 3. d. 4. quæſt. 8. Leſ. lib. 2. cap. 19. Bon. d. 3. quæſt. 17. p. 1.*

Reſ. 2. Teſtamentum eſt duplex. 1. In ſcriptis, ſeu clauſum: quod teſtamentum teſtator, ſiue ſuâ, ſiue alterius manu ſcriptum, ſeptem teſtibus idoneis, non defectuoſis, non cæcis, non ſurdis, mutis, nec furioſis, prodigis, infantibus, Religioſis, cognatis, qui in teſtatoris poteſtate ſunt (quibus adde ipſum hæredem; & qui in eius ſunt poteſtate) ſed maſculis, puberibus, liberis, ad id rogatis, & vocatis, coram offert, profitendo id eſſe ſuum teſtamentum: tum ſi poſsit, manu ſuâ ſubſcribit, alioqui octavus pro eo teſtis: dein omnes, & ſinguli ſeptem teſtes eodem tempore ſubſcribunt, ſi poſſint, per ſe ipſos, proprioque, vel alieno, aut communi omnes ſigillo conſignant, *Laym. loc. cit. Bonac. d. 3. q. 17. p. 1.* 2. Nuncupativum, quod minorem ſolemnitatem requirit, ſcilicèt, tantùm, vt ſeptem teſtes idonei ſuprà dicti convocati audiant, & intelligant teſtatoris voluntatem, coràm eis ſcriptó, vel voce articulatâ prolatam. Et ſi verò talis nuncupatio coram teſtibus, à Notario in ſcriptũ communiter redigi ſoleat, id fit, nõ ad actûs ſubſtantiam ſervandam, ſed ad meliorem probationem, & ſecuritatẽ, ſi teſtes decedant, vel inidonei reddantur. Si autem teſtamentum careat ſolemnitate debitâ, dubiteturque, vtrum teſtator voluerit conficere clauſum, an apertum; valet vt nuncupativum: hæc enim præſumitur teſtatoris voluntas, ne actus omninò corruat, *Sanch. lib. 4. conſ. Lugo, cap. 2. de iuſt. d. 2. Bard. d. 6. q. 10. §. 1.*

Porrò præter has ſolemnitates iure communi requiſitas, aliæ ſunt partialium locorum; quas in ſingulis locis norunt periti Notarij, qui proindè ne impingatur, vtiliter adhibentur.

Quæres. An teſtamentum ſit validum, cui deſunt ſolemnitates à iure civili requiſitæ?

Reſp. 1. Si teſtamentum factum ſit ad cauſas pias, etiam in foro externo eas non requiri, ſed ſufficere eas, quæ ſunt iuris gentium, ſcilicet, duo teſtes: in foro autem conſcientiæ, ſuppoſitâ poteſtate diſponen-

nentis, ſufficere ſcripturam, nutum, vel aliud ſignum teſtatoris, abſque vllo teſte. Quòd ſi tamen manus teſtatoris non extet, requiruntur duo teſtes in foro externo, inter quos etiam fœmina eſſe poteſt, *Couarr. & alij* 12. *Dian.p.7. t.6. Reſ.*16. Item Confeſſarius, vel Parochus eſſe poteſt, licet legata ſint pro ſua Eccleſia, idque ad hoc tantùm, vt voluntas teſtatoris probari poſsit, & Iudex pro ea ſententiam ferat. *Vide Leſſ. & Card. Lug. t.2. d.22. ſect.9.* vbi etiam probat, in tali teſtamento ad pias cauſas, non eſſe neceſſariam hæredis inſtitutionẽ. At licet morte interveniente, non fuerit abſolutum, valet tamen quoad legata pia in eo iam expreſſa, *Malder. Laym. Dian p.5. tr.3. reſ.* 128. An autem tale teſtamentum ad cauſas pias principaliter factum, ſi ſolemnitates deſint, valeat quoad legata profana, controuertitur. *Negant Bon. & Lugo. Affirmat Couar. Sà, Leſſ. V ilal. Sanch. Barboſ. Trul.cap.*18. *d.*4. *Dian. p.7. t.6. Reſ.*4. Denique teſtamentum ad pias cauſas, non ſolemne, reuocat aliud ſolemne, etſi huius mentionem non faciat, *Molin. &c. Dian. p.7. t.6. reſ.* 25. & 26. idque etiamſi priùs etiam fuerit ad cauſas pias, *Mol. & alij* 6. licet hoc poſterius quidam negent. *Vide loc.cit.reſ.* 26. & 27.

* Et etiam notandum eſt, annuum legatum à teſtatore pro animâ relictum, non ceſſare tranſactis decem annis. Vt patet ex propoſitione 43. Decreti Ss.D. N. Alexandri Papæ VII. Feriâ 5. die 18. Martij 1666.

Reſp. 2. Si teſtamentum factum eſt ad cauſas non pias, hominibus ruſticanis quinque teſtes ſufficiunt, ſi plures haberi nequeant: nec ſubſcriptione opus erit, ſi Litterati non ſint, *Laym. loc cit. cap.* 2. *num.* 16. *Bon. loc.cit.p.5. num.*4.

Reſp. 3. Tempore peſtis non requiruntur ſeptem teſtes ſimul congregati ad teſtamenti ſubſcriptionem, ſed ſufficit, ſi ſinguli ſeparatim adhibeantur. Adde, æquitatem poſtulare, vt quando teſtis, vel Notarius haberi, non poſſunt, vltimæ voluntates validæ pronuntientur, ſi de voluntate defuncti liquido conſtet. Hinc in Camera Imperiali valet teſtamentum peſte valdè graſſante, conditum coram duobus, vel tribus teſtibus, inter quos Confeſſarius eſſe poteſt. Atque hæc vera ſunt ſecundùm ius commune Cæſareum; ſecluſis ſpecialibus locorum ſtatutis. Nam Venetijs, v. g. & Viennæ, duo teſtes ad teſtamentũ ſufficiunt. *Vid. Laym. loc.cit.cap.*2. Imò abſolutè loquendo tempore peſtis ſufficere ſolemnitates iuris gentium, atque adeò tres, vel duos teſtes, *docet Dian. p.7. t.6. Reſ.* 34. *ex Sà, Lay. &c.* atque inter eos eſſe poſſe fœminam, & Notarium ipſum (tametſi non ſit immatriculatus) modò non ſit conſanguineus, vel affinis defuncti, *Reſ.*36. *ex Menoch. &c.* nec opus eſſe, vt ſint rogati, vel audiant vocem teſtantis (etſi hoc quidam requirant) modò eum videant, *Reſ.*37. & 38. neque

invalidari, licet ægrotus convaleſcat, *Reſ. 39. ex alijs* 8. Denique ſi Parochus ſcribat corã vnico teſte, habere vim teſtamenti ſaltem nuncupatiui, dixit *Molan. & March. cum Dian. loc. cit Reſ.* 34. & 41. *v. etiam, p. 5. t. 3. Reſ.* 123.

Reſp 4. Etſi probabilis, & ſecura ſententia ſit, *Con. Bon. d. 3. q. 1. p. 4. & aliorum*. Teſtamentum factũ ad cauſas non pias, ſine ſolemnitatibus iure requiſitis invalidũ eſſe, in foro conſcientiæ, præterquàm quoad legata pia, *Mol. Lugo, Vazq. Sanch. Dian. p. 7. t. 6. Reſ. 3. contra Barb.* ita vt hęres per illud inſtitutus, & legatarius teneantur ad reſtitutionem hæredibus ab inteſtato: contrarium tamen verius eſt, ideòque licitè retinetur, quod tali teſtamento poſsidetur. Ratio eſt, quia illæ ſolemnitates tantùm requiruntur ad cavendam deceptionem, & ad fidem in foro externo faciendam. *Vide Leſſ. lib. 2. cap. 19. d. 3. Card. Lug. d. 22. ſect. 9.* Vndè ſecundùm hanc poſteriorem ſententiam *reſolves ſequentes.*

1 Hæres ab inteſtato, ſi ſciat voluntatem defuncti, tenetur reſtituere hæreditatem, & ſolvere legatarijs, quibus teſtamento minùs ſolemni, aut ex voluntate eius debentur, *Mol. Leſſ. contra Bon. loc. cit.*

2 Si dubius ſit de voluntate teſtatoris, debet cum illis componere, pro ratione dubij: quia cúm nec ipſe, nec alij cœperint adhuc poſsidere bonâ fide, in dubio par eſt eorum conditio. *Vide Bon. loc. cit.*

3 Si hæres ab inteſtato retineat hæreditatem, & legata, poſſunt illi, quibus aliquid per tale teſtamentum erat relictum, vti occultâ compenſatione: quia reuera res illæ erant ipſorum. *Vide Bon. loc. cit.*

4 Si hæres ab inteſtato fateatur, mentem teſtatoris fuiſſe, vt hęreditatem nomine fideicommiſsi alteri traderet, vel legatum aliquod ſolveret; aut ſi oblato iuramento iurare noluerit, cogendus eſt, etiam in foro externo, hæreditatem tradere, & ſolvere legatum.

5 Ob eandem cauſam idem dicendum eſt, ſi fateatur voluntatem teſtatoris fuiſſe, vt hæreditas, non vt fideicommiſſum, ſed immediatè perueniret ad alium: quia non eſt recurrendum ad fidem teſtium, vel ad iuris ſubtilitatem, quando is, cuius intereſt, ipſe confitetur teſtatoris voluntatem. *Vide Leſſ. & Card. de Lugo loc. cit.*

Reſp. 5. Etſi probabile ſit Clericorum, & Novitiorum teſtamenta facta ad cauſas, non pias ſine ſolemnitatibus iuris non valere, *Molin. & alij* 3. cùm tamen contrarium etiam ſit probabile, *ex Suar. &c.* poteſt hæres ex tali teſtamento hæreditatem adire pro foro conſcientię, *Dian. p. 9. t. 9. Reſ. 16.*

Reſp. 6. Milites huius temporis gaudent ijſdem priuilegijs teſtandi, quibus olim, dummodò in Caſtris (vel in propinquo ex cauſa legitima) verſentur, *Dian. p. 7. t. 6. Reſ. 42. & ſeq. ex alijs* 15. *contra Bald. &c.* atque adeò ſufficiunt ijs duo teſtes (licet probabiliter, nec hi requirantur,

Digitized by Google

tur, *Reſ.* 45.) etiam non rogati, *Reſ.* 46. *& alij* 4. *contra Mol. Lugo, &c.* etiam aliàs inidonei modò, non ſint impuberes, nec cœci, vel ſerui, *Reſ.* 47. *Lugo, Vazquez, &c.* Neque opus eſt eorum ſubſcriptione, vel ſignorum appoſitione, vel vt ſint in conſpectu teſtatoris. *Ibid.* Imò miles iure militari (quo præſumitur eſſe teſtatus in dubio) poteſt teſtari ſolo nutu, *Reſ.* 49. Poteſt etiam plura ſimul teſtamenta valida facere, vel pro parte teſtatus, pro parte inteſtatus decedere, *Reſ.* 53. & 55. Valetque eius teſtamentum etiam poſt miſsionem honeſtam: ſed non vltra annum, *Molin. Lugo. &c. Reſ.* 61. Denique poſſunt milites ſuprà dicto modo teſtari, tametſi ſint ſurdi, & muti: (ſaltem ſi in Caſtris auditum, & vocem amiſerunt,) *Dian. Reſ.* 18. 49. & 59. *ex alijs.*

DUBIUM III.

De Renuntiatione hæreditatum.

RESpond. 1. Renuntiatio futuræ hæreditatis, niſi iuramento firmetur, nullius roboris eſt. Ratio eſt, quia ita iure cautum eſt, propter bonum publicum. Excipe. 1. Niſi quis in ipſo teſtandi actu renuntiet iuri ſucceſsionis, vel poſt teſtamentum conditum, in quo præteritus eſt, præteritionem ſui approbet. 2. Niſi hæres neceſſarius, poſt debitam ſibi portionem integram à patre acceptam, reliquæ hæreditati renuntiet; qui tamen, ſi bona patris poſteà augeantur, legitimam eorum portionem poteſt exigere. *Ita Laym. cap.* 7.

Reſpond. 2. Renuntiatio hæreditatis cùm odioſa ſit, & contra ius commune, ſtrictæ interpretationis eſſe debet. *Vndè reſolves caſus ſeqq.*

1 Non obſtat renuntiatio hæreditatis, etiam iurata à filio facta, quominùs ab eodem patre, mutatâ iterum voluntate, poſsit inſtitui hæres, *Mol. Sanch. l. b.* 7. *cap.* 7.

2 Si filius renuntiauit in fauorem fratris, eo mortuo ante patrem, is qui renuntiauit in primæ hæreditate, ſuccedere poteſt; imò etiam inſtitui debet; quia cauſa renuntiationis ceſſauit, *Molin. d.* 579. *num.* 16.

3 Filius poſt iuratam renuntiationem nihilominùs ſuccedere poteſt in ijs bonis, quæ pater ad ſecundas nuptias tranſiens, liberis ex priore matrimonio ſuſceptis relinquere cogitur. Ratio eſt; quia in his filius non ſuccedit iure ſanguinis, cui renuntiauit; ſed propter ciuiles Conſtitutiones, & fauores, *Molin. num.* 21.

4 Etſi filia accipiens dotem à patre dicat ſe eâ contentam, & renuntiare paternę hęreditati; pactum tamen illud eſt invalidum, eoque non obſtante, poteſt poſteà petere complementum legitimæ portionis ſuæ, *Ex leg. Pactum dotale, Cod. de collat. l. Si quando, C. d. de pact. & cap. Quamuis pactum de pact.* 6. *Mol. Sanchez lib.* 6. *conſ. Lugo Reſp. Mor. lib.* 6. *dub.* 24.

5 Si parentes dent filiæ dotem infrà portionem legitimæ debitæ, inducantque eam coactione, vel fraude, ſeu dolo, ad renuntiandum legitimæ, non ſunt in conſcientia tuti, ſed tenentur illi reſtituere libertatem, *Sanch. lib. 4. de matr. d. 9. Lug. loc. cit.* Ac licet filia, ſi renuntiationem iuramento firmauerit, eam ſervare teneatur, ſi tamen dolus, vel metus intervenerit, licebit relaxationem iuramẽti iniuſtè extorti petere: eaque obtentâ non tenebitur pacto, quod ex iniuſta coactione proceſsit. *Vide Sanch. lib. 3. Moral. cap. 12. Lug. t. 2. de iuſt. d. 22. ſect. 8. & reſp. mor. lib. 6. d. 24.*

Reſp. 3. Omne pactum, vel donatio de alterius viuentis hæreditate, ipſo iure irrita eſt: v.g. irritum eſt pactum, quo Titius hæreditatem, quàm ſperat à Sempronio, promittit, aut obligat Caio. Ratio eſt, quia tales pactiones odioſæ ſunt, & plenæ periculis, ob inſidias, quæ parantur eius vitæ, ſuper cuius bonis fit pactio, *Laym. cap. 7. num. 3.*

Excipe 1. Niſi conſentiat is, de cuius hæreditate agitur, & in eo cõſenſu vſque ad mortem perſeueret. 2. Niſi renuntiatio fiat in fauorem Communitatis, ſeu Collegij: hîc enim ceſſat præſumptio, vel periculum inſidiarum. 3. Niſi quis ob Conſtitutiones Ordinis, de omnibus bonis, & iuribus acquiſitis, & acquirendis, diſponere debeat, idque in fauorem Cõmunitatis piæ, vel etiam certę perſonæ pauperis, *Sanch. cap. 2. n. 54. Laym. loc. cit. n. 3. & 4.* Niſi fiat pactum circà hęreditatem perſonæ incertæ: v.g. ſi quę mihi hæreditas obvenerit dum vixero, tua eſto; ceſſat enim periculum, *Mol. Sanch. lib. 7. cap. 2.*

Quæres. Quovſque ſe extendat Conſtitutio *Trid. ſeſſ. 25. cap. 16. de Regularibus*, irritans donationes, & renuntiationes, etiam iuratas, quæ fiunt ab ingrediẽtibus Religionem, niſi fiant cum licentia Epiſcopi, ſiue Vicarij, intra duos menſes proximos ante profeſsionem: & profeſsio poſteà ſubſequatur?

Reſpond. Hanc Conſtitutionem non habere locum in codicillis, teſtamentis, aut donationibus mortis causâ: quia huius conſtitutionis ratio eſt: ne per renuntiationem hæreditatis, Nouitijs imponatur neceſsitas profitendi: hęc enim ratio ceſſat in his vltimis voluntatibus, quippè quæ vſque ad profeſsionem revocabiles ſunt: Quare valet adhuc hodiè teſtamentum á Nouitio conditum, neque rumpitur ſecutá profeſsione, etſi Monaſterium in eo pręteritum fuerit, *Sanch. lib. 7. cap. 5.* Qui autem licitè â Religione receedit, recuperat omnia bona cuicumque antè donata, intuitu ingreſsûs in Religionem.

Reſp. 2. Eâ conſtitutione non prohiberi donationem modicam, quia ceſſat ratio, *Sanch. num. 23.*

Reſp. 3. Eâ comprehendi renuntiationẽ Beneficij Eccleſiaſtici. Ratio eſt, quia hæc eſt amiſsio magni iuris, ob quam libertas egrediendi à Religione impeditur, *Sanch. n. 37.*

Reſp.

Reſp.4. Per eandem etiam irritantur renuntiationes,quæ fiunt ante ingreſſum Religionis,intuitu, vel causâ impulſiuâ ingrediendi; qualis intentio in dubio præſumitur, ſi non multò ante ingreſſum factę ſint. Ratio eſt, tum quia Concilium abſolute loquitur; tum quia aliàs non ſufficienter conſuluiſſet libertati Nouitiorum, *Nauar. Leſſ.lib.2. cap. 41.n.40. contra Sanch.* cuius tamen ſententia eſt probabilis. Vndè ſic donatum tuto retineri poteſt,donec per ſententiam Iudicis reſcindatur.

Reſp.5. Irritam etiam eſſe donationem, ſeu renuntiationem bonorum, ſub conditione profeſsionis edendæ factam,ita vt eâ non ſecutâ corruat, *Nauar.Sanch.num.17. Mol. &c.* Ratio eſt,quia donantes, ſeu renuntiantes, ægrè contriſtant donatarios: vt eos de poſſeſsiones ſemel capta deijciant, & Monaſteria,quæ tales donationes acceperunt omnes modos adhibent, vt tales ad profeſſionem inducantur,*Laym.cap.7.n.8.*

Reſp.6. Non obſtante hac conſtitutione,validas eſſe renuntiationes, aut donationes ante, vel poſt ingreſſum Soc. Ieſu factas, iuxta eius conſtitutiones. Ratio eſt, quia Tridentinum Societatem diſertè excipit. Dixi *iuxta conſtitutiones*, quia in ijs donationibus,quæ contra conſtitutiones fiunt, non videtur habere locum, quia Tridentinum id voluit in fauorem Societatis. Quòd autem ob gratiam alterius conceditur, non eſt in eius diſpendium retorquendũ, *Mol. Sanch. Laym.loc.cit.*

DUBIUM IV.

Qui poſsint, & debeant eſſe Executores Teſtamenti?

Reſp. 1. Ij á teſtatore nominari poſſunt, vnus, vel plures ex hęredibus,vel non hæredibus, nec tantùm maſculus, ſed etiam fœmina, *Sanch. Vuad.Dian. p.8.t.5.reſ.4.* non tantúm Laicus, ſed etiam Clericus,& Religioſus. Hic tamen non ſine ſui Prælati licentia, & quidem Generalis, ſi ſit Soc. Ieſu: Fratres de Obſervantia nullo modo: Quòd ſi tamen Religioſus, contra Canonum decreta, executor teſtamenti ſit, acta eius valent. *Ita Laym. c.11.* Et ratio eſt: quia ſpectato iure naturali, ſufficit voluntas teſtatoris executori: nec Canones executionem Religioſi infirmant,ſed prohibent tantum. *Vide Bon. de cont.d.3. quæſt.18. Dian.p.3.t.5. reſ.9. & 10.* Et licet impubes executor eſſe non poſsit, poteſt tamen Minor, ſi expleuit annum 17. *Sanch. Lug. Vuad. Dian.p.8.t.5. Reſ.6.* Nullus autem cogi poteſt,vt ſit executor,*Dian.loc. cit. Reſ. 27.* detrectans tamen hoc ipſo perdit legatum (ſaltem quòd in præmium muneris ei relictum fuit) ceditque hoc alijs executoribus, *Molin. Lugo, Dian.p.8.t.5. Reſ. 27. contra Vuad.*

Reſp.2. Si nullus à teſtatore nominatus eſt executor, executio pertinet ad hæredem, etiam quoad legata pia: quo tamen caſu Epiſcopus iure communi ad ſe pertrahere poteſt, *Laym.loc.cit.*

Digitized by Google

Reſp. 3. Executor non poteſt officio fungi per alium, niſi teſtator id ei permiſerit, aut niſi committatur executio nudi facti iam declarati, *Sanch. Lugo, Dian. p. 8. t. 5. reſ. 26.*

Quæres 1. An Religioſus executor, legatum in pias cauſas Monaſterio ſuo applicare poſsit?

Reſp. Poſſe. Ratio eſt quia ſi quid obſtaret, eſſet ex eo, quòd executor etiam indigens, eleemoſynam ſibi ex teſtamento applicare nequeat, niſi teſtator indigentiam eius ignorauerit, aut ea poſtmodum ſupervenerit, cum ſi eam cognouiſſet, certum quid ei legaturus fuiſſe videatur. Sed hæc ratio non ligat; quia cauſa Monaſterij diſtincta eſt à cauſa, ſeu perſona profeſsi, ſicut cauſa Eccleſiæ à cauſa Beneficiati. Vndè etiam quivis iuſſus aliquid dare pauperibus, poteſt id tribuere cognatis, vel filijs ſuis: quia euidens eſt diſtinctio inter donantem, & accipientem, *Sylv. Sanch. lib. 6. cap. 11. num. 59. Vide Dian. p. 8. t. 5. Reſ. 46.* Porrò ad pias cauſas legata dicuntur, quæ intuitu pietatis relicta ſunt, nimirum. 1. Loco, vel perſonæ ſacræ. 2. Hoſpitali. 3. Confraternitatibus. 4. Pupillis, & orphanis. 5. Quod cauſâ alimentorum ijs, qui indigent. 6. Quod cauſâ ſtudij ſaltem Theologici. 7. Ad conſtructionem monumenti. 8. Ad vtilitatem publicam: v. g. pro munienda Vrbe in neceſsitate, vel vijs reficiendis, *Dian. p. 7. t. 6. reſ. 29. & 30. ex Bald. & multis.*

Quæres 2. Quomodò relicta incerta executioni ſint mandanda?

Reſp. 1. Si incertitudo ſit ex parte legatarij, iure ciuili corruit legatum: v. g. quia ſunt duo eiuſdem nominis, & amicitiæ erga teſtatorem, iure ciuili corruit legatum: in foro conſcientiæ tamen tenetur executor inter eos diuidere æqualiter, ſi in id conſentiant, *Mol. &c. Dian. p. 3. t. 5. Reſ. 58. Tru l. d. : 2.* 2. Legata ad cauſas pias, ob incertitudinem loci, vel Eccleſiæ, non fiunt caduca; ſed plerumque pauperiori Eccleſiæ, vel Xenodochio danda erunt. 3 Si incertitudo ſit ex parte rei legatæ, videndum an terminos à natura habeat, vt v. g. bos, & equus; vel ab arte, & induſtria, vt domus, veſtis, &c. Si à natura habeat, danda eſt vna ex mediocribus: ſi ab arte electio ad hæredem pertinet, qui rem in eo genere minimam dando ſatiſfacit. Idemque dicendum eſt de legatis, in numero, pondere, & menſura conſiſtentibus. *Vide Laym. loc. cit. num. 6. 8. & 9.*

Reſp. 2. Si acceperint ſummam pecuniæ diſtribuendam pauperibus, non tenentur dare pauperioribus; poſſuntque etiam dare Hoſpitalibus, Eccleſijs (quæ ornamentis, vel fabricâ indigent) Monaſterijs, vel ijs, qui ſecundùm ſuum ſtatum non poſſunt viuere, ſiue ij ſint opifices, ſiue altioris conditionis, etiam Nobiles, *Vazq. Molin. & alij* 8. Dummodò tamen non conſtet, vel ex ſignis colligatur, aliam fuiſſe intentionem teſtatoris, quæ ſemper attendenda eſt, *Dian. p. 2. t. 15. reſ. 8.* Si ve-

Digitized by Google

verò deſignauerint ſemel certos pauperes, non poſſe eos variare, *docet Vuad. ſed affirmat Lugo, vide Dian. p.8.t.5. reſ.50. & p.2.t.16. reſ.19.* Poſſunt etiam ſibi ipſis, vel ſuis cognatis, ſiue verè pauperes ſint, præſertim ſi teſtator id ignorauerit, eam applicare, *Vuad. Dicaſt. Dian. p.8. t.5. reſ.46. & 47.*

Quæres 3. An legata ad certas pias cauſas poſsint ab executore, vel Epiſcopo commutari in alium pium vſum?

Reſp. 1. Si voluntas teſtatoris impleri poteſt iuſtè, & honeſtè, non licet eam commutare in opus quantumcũque melius, niſi ex diſpenſatione Pontificis, & iuſta de cauſa, *Mol. Vuad. Dian. p.1.t.17. reſ.28. & p.8.t.5.reſ.63. &c. communiter contra Vazq. & aliquos,* qui docent Epiſcopum poſſe commutare in æquale, vel melius. Interdũ tamen ad Epiſcopum, hæredes, & executores pertinet ſecundùm epiikiam interpretari, non alienum eſſe à defuncti voluntate; ſi mutatio fiat: v.g. ſi teſtator pecuniam Eccleſiæ leget ad calices comparandos, & Eccleſia non egeat calicibus, ſed caſulis, *Molin. Laym. loc. cit. n.10. vid. Vazq. opuſc. de teſtam. cap.8. §.5. d.3. num.104. Trul. cap.18. lib.12. Barboſ. de offic. & poteſt. Epiſc.*

Reſp. 2. Si ad vſum à teſtatore deſtinatum applicari nequeunt non ideò fiunt caduca, ſed arbitrio Epiſcopi, & executoris ad aliam piam cauſam applicanda ſunt; ita tamen, ut quoad fieri poteſt, defuncti voluntas impleatur. Ratio eſt, quia is principaliter intendit ea in ſalutem animæ ſuæ, ad Dei honorem relinquere, *Mol. d.294. Bon. d.3. de cont. quæſt. vlt. p. vlt. Barboſ. de offic. Epiſc.* *Ex dictis reſolvuntur ſequentes caſus.*

1 Si teſtator pauperi determinato aliquid legauit, hic autem ante ſolutionem moriatur, hæres illud tenetur alteri pauperi dare: quia prçſumitur legatum pium factum in beneficium animæ teſtatoris, adeòque deſignatio pauperis demonſtratiuè, non taxatiuè facta fuiſſe: niſi tamen aliud conſtet, vel ex circumſtantijs colligatur de teſtatoris intentione, de qua ſi maneat dubium, manet data reſolutio, *Molin. Sanch. Bard. d.6. cap.10. §.7.*

2 Si legata pia inveniantur inducta, & non conſtet de teſtatoris intentione, tenetur hæres ea ſolvere: quia præſumitur id fortuitò, ac caſualiter, & non ex teſtatoris voluntate accidiſſe, *Bard. d.6. cap.10. §.17.*

3 Si teſtator legauerit ſummã pecuniæ pro certo numero Sacrorum; hæres autem eam ſummam Sacerdoti cuipiam bono tradiderit, ac poſteà ob mortem dicti Sardotis, aliamve ob cauſam dubitet prudenter, an ſacrificia illa ſint peracta non tenetur curare ea iterum celebranda. Quia ſatisfecit teſtatoris voluntati, *Bard. d.6. q.10. §.22.*

Quæres 4. Intra quod tempus, quo ordine, & modo hæredes, & executores defuncti voluntatẽ exequi debeant, & quis cogere poſsit?

Digitized by Google

Reſp. 1. Teneri ſtatim poſt aditam hæreditatem, confectumque inventarium, etiam intra annum, niſi iuſto impedimento excuſentur. Imò in legatis pijs intra ſex menſes, *Mol. Vazq. Dian. p.* 8. *t.* 5. *reſ.* 53. idque etiamſi hæreditas non ſit adita, eò quòd hæres, vel ante fuerit mortuus, vel eam repudiârit, *Couarr. & alij* 3. *Dian. p.* 7. *t.* 6. *reſ.* 25. Vndè ſi differant notabiliter (præſertim ſolutionem piorum legatorum) aut negligant exequi, grauiter peccant; tenenturque damnum, quod alij ipſorum culpâ acceperunt, compenſare, *Bon. d.* 3. *q.* 18. *p.* 4. *Nauar. cap.* 25. *Lug. Dian. p.* 8. *t.* 5. *§.* 52.

Reſp. 2. Ab vtroque Iudice, Eccleſiaſtico, & ſæculari compelli poſſunt (ſi tamen laici ſunt.) Quod ſi poſt annum à monitione Iudicis, vel Epiſcopi exequi negligant, omni commodo (exceptâ totâ legitimâ, ſi hæredes neceſſarij ſunt) ex teſtamento ipſis proveniente privantur. *Vide Laym. loc. cit. tr.* 5. *cap.* 11. *Card. Lug. d.* 26. *de iuſt. Dian. p.* 3. *t.* 3. *reſ.* 59. *Valerum, Trull. d.* 11. Imò ſi intra annum negligant exequi, ius executionis devoluitur ad Epiſcopum, *Mol. & alij* 8. *Dian. p.* 8. *t.* 5. *reſ.* 40. nec admittitur purgatio moræ, *Sanchez, Dian. loc. cit. reſ.* 33. *&* 54. Sed tenetur Epiſcopus exequi removendo illos ab executione, & emolumentis ſpoliando, atque in defectum Epiſcopi, idem poteſt Metropolitanus, *Mol. Merol. Dian. reſ.* 57.

Reſp. 3. Executor tenetur omnia exequi ſecundùm mentem teſtatoris: ad hoc tamen executor particularis non poteſt vendere bona defuncti, niſi hic ita ſtatuerit; vniuerſalis autem poteſt, *Lug. d.* 24. *ſect.* 16. *Dian. p.* 8. *t.* 5. *Reſ.* 32. Neque poteſt vnquam invito hærede rem legatam dare legatario; quia non poteſt, niſi per Iudicem ſpoliare hæredem ſuâ poſſeſsione; licet teneatur monere Epiſcopum, vt hęredem cogat, *Sanchez, Lug. Dian. p.* 8. *t.* 3. *Reſ.* 38. Quòd ſi bona non ſufficiant ad legata omnia ſolvenda, diſtribuenda ſunt omnibus æqualiter pro rata (etiamſi ſint pia, & licet vni res certa, & in indiuiduo ſit legata) nec licet vni præ alijs gratificari; quia par omnium eſt ratio, & ius, *Sylv. Sanch. Bon. Dian. Trul. d.* 7. *cap.* 18. *d.* 12.

Reſp. 4. Tenentur executores reddere rationem executionis (idque probabiliter, etiamſi teſtator eos hoc onere liberaſſet.) exceptis ijs, quę teſtator iuſsit erogari ſecretò, *Dian. p.* 8. *t.* 5. *Reſ.* 35. *& alij* 35. Poſſuntque ad hoc cogi ab Epiſcopo, vel Capitulo Sede vacante, *reſ.* 36. 37. *&* 61. niſi ſint Regulares plenè exempti, quos cogi poſſe alij negant, affirmant alij, vt vide loc. cit. Denique non debetur ijs ſalarium, cùm ſit officium voluntarium amicitiæ, ſi tamen damnum ex eo patiantur, vel ſint etiam adminiſtratores bonorum, debet aſsignari à Iudice, *Lug. d.* 24. *ſect.* 16. *num.* 335. *vide Dian. Reſ.* 39. plura de executione piarum, & vltimarum volũtatum. *Vid. Trul. & Dian. loc. cit. & Barboſ. lib.* 3. *de iur. vniu. cap.* 27.

DU-

Digitized by Google

DUBIUM V.

De iis,qui teſtari, & hæredes inſtitui poſſunt?

RESP. 1. Omnes homines liberam de ſuis bonis teſtandi facultatem habent, niſi naturali aut poſitiuo iure prohibeantur. Naturali autem iure teſtari vetantur infantes,furioſi,amentes;niſi tamen lucida intervalla habeant, vel in vna tantùm materia delirent, & in alijs non, *vt Nauarr. Sanch. lib. 1. de matr. d.8.* Quid autem ſentiendum de eo, qui ex morbo aliquandiu delirat. *Vide Card. Lug. d.24. ſeſſ. 4.* Poſitiuo autem,ſurdus ſimul, & mutus à natura prodigus,ſervus, vſurarius publicus, filius familias de bonis adventitijs(ſi quidem ante Clericatum advenerint, *vt vid. Card. Lug. de iuſt. d. 24. num. 67.*) impubes, captivus apud hoſtem,damnatus ad mortem, ſi bona eius confiſcentur, *Card. Lug. loc. cit. num. 72.* profeſſus Religionē. Dixi *profeſſus* quia Nouitius cùm adhuc ſui iuris ſit, abſque Superioris licentia validè teſtari poteſt, etiam non ſervatâ iuris ſolemnitate, vt habet *Trull. cap. 18. d. 5. ex Sà, & Bon.* & ſi quidem inteſtatus decedat, proximi conſanguinei in bonis ſuccedunt. Similiter Religioſus Societatis, poſt emiſſa vota ſimplicia, etſi non licitè, validè tamen poteſt teſtari, quia dominium bonorum ſuorum retinet impeditum quaſi voto paupertatis, quoad diſpoſitionem ſine licentia Superioris;non tamen vllâ conſtitutione Canonicâ diſpoſitio irritatur. *Ita Mol. Sanch. Laym.* Qui addit, poteſtatem teſtandi,ſeu iure,ſeu conſuetudine, etiam Religioſis Ordinum Militarium conceſſam,frequenterque à Pontifice concedi ijs ſolere,qui extra clauſtrum,Beneficium,vel Epiſcopatum habent.

Reſp. 2. Omnes homines etiam amentes,ſurdi, muti; ſervi, imò, & communitas, hæredes inſtitui poſſunt,niſi ſpecialiter prohibeatur. *Ita Bonac. de cont. d. 4. quæſt. vlt.* Quia ad hoc tantùm requiritur plena poteſtas in diſponente, & capacitas in hærede. Incapaces autem ſecundùm iura ſunt. 1. Apoſtatæ, & hæretici, eorumque receptores, defenſores, fautores;licet probabile ſit,eos ante ſententiam Iudicis ad reſtitutionem non teneri,eo quòd hoc ius in eo rigore non ſit receptum; *Leſſ. lib. 2. cap. 19. dub. 5. Sanch. lib. 5. cap. 14. num. 31.* 2. Ciuitas hoſtium,& communitas Iudæorum. 3. Damnatus ad metalla,perſecutores,& percuſſores Cardinalium,& qui ob crimen actiuè inteſtabiles ſunt, *Leſſ. loc. cit.* Adde caſus, in quibus aliqui excluduntur à bonis defuncti; vt 1. hæres (vti, & legatarius) qui teſtatorem occidit, *leg. vlt. §. vlt. ff. de bonis damnatorum.* 2. Idem ſi teſtatori prohibuit teſtari,aut teſtamentum reuocare; aut ſi ad vxorem teſtatoris accedat. 3. Si dum teſtator mente captus fuit,hæres illius curam non habuit, aut ſi captivum redimere neglexit. *Vide Molin. d. 178. & 212. Card. de Lug.*

dub.

*dub.*24.*num.*75.*Vnde reſolues.*

1 Hæredes inſtitui poſſunt profeſsi Ordinum, quibus permiſſum eſt bona immobilia in communi poſsidere, eorumque nomine Monaſterium ſuccedit. Tales autem ſunt omnes ferè Religiones, excepto Ordine Minorum de Obſeruantia, & Capucinorum. Ratio eſt, quia illi ſunt incapaces, ſecundùm *Trid. ſeſſ.*25.*cap.*3.*vti, & profeſsi Soc. Ieſu. Vid. Sanch. lib.*6.*cap.*18. *Bon. loc. cit. Lay. lib.*3.*tr.*5.*c.*15. licèt contrariũ probabilius eſſe putet, *Vading. tr. de contr. d.*4.*dub.*5.§.4. *vid. Dian. p.*9.*t.*9.*reſol.*17.

2 Collegia Soc. Ieſu, & domus, etiam profeſſæ, hęreditates accipere poſſunt, modò bona immobilia, quæ communi vſui, & habitationi non deſerviunt, vendantur, & non deferantur intuitu profeſsi, aut vota formata habentis.

Dixi *hæreditates*; quia ſicut Minores, & Capuccini, legata, & alia donata admittere poſſunt, ita etiam Soc. Ieſu, etſi intuitu alicuius profeſsi tantúm ea deferantur. *Vid. Lay. loc. cit.*

3 Teſtator poteſt quemvis extraneum inſtituere hæredem, nullâ factâ mentione conſanguineorum collateralium etiam fratris pauperis, dummodô abſit ſcandalum, & grauis neceſsitas illorum: quia nullo iure prohibetur, & bona ſunt ipſius de quibus diſponit liberè, *Bon. & alij* 5. *Dian. p.*1. *tr.*8. *reſ.* 83. & 85. *Item p.*5.*t.*3.*reſ.*114.

Quæres. 1. Quę ſit diuiſio hæredum?

Reſpon. Hæres alius eſt teſtamento, alius ab inteſtato. Hæres ex teſtamento, vel eſt vniuerſalis, ſiue ex aſſe; vel partialis, ſeu ex parte tantùm, v. g. ex triente, vel dodrante, vel quadrante. Vterque horum, vel eſt hæres neceſſarius, qui neceſſario inſtitui debet, vt ſunt omnes in recta linea deſcendentes, & poſt hos aſcendentes, niſi ſit cauſa iuſta exhęredandi; vel non neceſſarius, quem teſtator poteſt inſtituere, & non tamen cogitur, *Laym. cap.*5.*num.*9.

Quæres 2. Quantúm hęredibus neceſſarijs debeatur?

Reſp. Iure nouo legitimam portionem deſcendentium, eſſe trientem hæreditatis, ſi non ſint plures quàm quatuor liberi; ſi plures, ſemiſſem. Similiter aſcendentium portio, etſi vnus tantùm ſit, eſt triens hæreditatis, idque abſque vllo gravamine, modo, & conditione alioqui pro non appoſitis habentur. Quòd ſit autem alicui aſcendentium, vel deſcendentium, portio legitima non relinquatur, compètit ei actio ad petendum complementum, vel ad reſcindendum teſtamentum, vt ipſo iure nullum: maximè ſi cauſa idonea exhæredationis non ſit inſerta, & probata, *Laym. cap.*8.*num.*10.

His adde 1. Rumpi teſtamentum ob poſthumi præteritionem. 2. Peccare parentes, ſi abſque iuſta cauſa ex inordinato affectu erga liberos, ſucceſsionis in æqualitatem inter eos inſtituant. Iuſtæ autem cauſæ huius inæqualitatis erunt, me-

Digitized by Google

merita, & obſequia maiora; ſi puſilli magno ſumptu in ſtudijs ali debeant; ſi qui plus egere videantur, *Dian. p. 1. tr. 8. reſ.* 83. ſi quis in ſtudijs ſuſtentatus ſit Doctor, poſsitque lucrari, & alij ſecùs; imò pater, id quod habet ſuprà partes legitimas filijs debitas, poteſt de rigore relinquere extraneo, *Trull. cap.* 18. *d.* 10. *Bon. Dian. p.* 1. *t* 8. *reſ.* 83. 3. Liberos naturales, niſi legitimati ſint, reſpectu patris non eſſe hæredes neceſſarios, reſpectu tamen matris eſſe; idque equali iure cum legitimis. Quòd ſi tamen pater liberis caret, naturales poteſt inſtituere hæredes; modò parentes ſuperſtites legitimâ portione non priuentur. 4. Fratrem, & ſororem tunc tantùm poſſe infirmare teſtamentum, ſi perſona infamis inſtituta ſit, *Laym. loc. cit. num.* 12. 13. *vid Bon. d. 2. de cont. quæſt. vlt. p.* 3. 5. Patrem non poſſe expenſas factas pro filio in ſtudijs litterarum repetere, ſiquidem eas liberaliter fecit, vel donauit: ſecús ſi habuit animum repetendi, & computandi in legitimam. Quòd ſi pater non repetijt, quando potuit, non tenetur filius eo mortuo in diuiſione conferre in commune: quia præſumi poteſt liberaliter factas, vel condonatas, niſi aliundè conſtet contrarium, *Azor, Villal. Trul. t. 2. lib. 4. cap. 1. d. 3. vid. ſuprà cap. 3. dub. 2. de donatione.*

Quæres 3. Qui hæredes ſuccedant ab inteſtato, aut teſtamento rupto, vel irrito?

Reſp. 1. Ante omnes alios patri ſuccedere legitimos liberos; & in demortuorum locum nepotes. 2. Deficientibus deſcendentibus, patrem, & matrem defuncti, & in eorum locum, avos, & avias. 3. His quoque deficientibus, fratres, & ſorores ex vtraque parte coniuncti; idque æquis portionibus, excluſis ijs, qui ex ſolo patre, vel matre coniuncti ſunt. 4. Si ex fratribus, vel ſororibus vtrimque coniunctis, vnus mortuus liberos reliquerit, ſuccedunt hi loco parentis ſui cum patruis, non in capita, ſed in ſtirpes. Si tamen fratres, & ſorores vtrimque coniuncti, omnes mortui ſunt, tunc eorum liberi, excluſis patruis, ex vna tantùm parte coniunctis, non in ſtirpes, ſed capita: adeòque æquis portionibus ſuccedunt: quia duorum fratrum filij, non ſuorum parentum loco, ſed iure proprię coniunctionis ſuccedunt. Cùm ergo æqualiter iuncti ſint, æquales etiam in portione hæreditatis eſſe debent. 5. Deficientibus fratribus, & ſororibus vtrimque coniunctis, eorumque liberis, ſuccedunt fratres, & ſorores, ex vna tantum parte coniuncti: hoc tamen diſcrimine, vt qui ex parte patris ſunt iuncti, ſuccedant in bona à patre prouenientia, in reliquis æqualiter omnes. 6. Si fratres, & ſorores, eorumque filij deficiant, ſuccedunt propinquiores collaterales, vſquè ad decimum gradum: & fit talis ſucceſsio in capita, nullâ habitâ ratione, an ex altera parte, an ex vtraque ſint coniuncti. 7. In horum defectu, ſuccedit vxor, & deniquè in illius morte, fiſcus, ſæcularis, in bonis

nis omnibus laici ab inteſtato defuncti; fiſcus autem Eccleſiaſticus, in bonis Clerici, *Laym. cap. 6. num. 1. 2. 3. & 4.*

His adde 1. Quòd ſi vxor, ſuſceptis ex priore marito liberis, ad ſecundas nuptias tranſijt, quidquid à priore marito, donatione, aut teſtamento acquiſiuit, eiuſdem matrimonij liberis cedere. Similiter, ſi maritus alteram vxorem ducat.

Adde 2. Hæredem adeundo hæreditatem, non commoda tantùm, & iura, ſed etiam debita, & onera realia defuncti in ſe transferre. Interim tamen duplici beneficio gaudere. 1. Vt ſuprà vires hæreditatis non obligetur. 2. Quòd deductis expenſis funeris, & ſolutis debitis, quartam partem hæreditatis obtinere debeat hęres, vel hæredes, & ſi eam non habent legatis, non tamen pijs, vt notat *Trull. lib. 7. cap. 18. d. 12. ex Authent. ſimiliter, C. ad legem Falc.* detrahere poſſunt, beneficio legis *Falc. Laym. lib. 3. tr. 5. cap 6. num. 7. Sanch. lib. 4. cap. 15.* Vt autem hoc beneficio frui poſsit hęres, conficere tenetur inventariũ, tametſi hanc obligationem teſtator poſsit remittere, reſpectu legatariorum, & fidei-commiſſariorum, quibus ex mera liberalitate aliquid relinquit, non tamen reſpectu creditorum, quibus præiudicare non poteſt. Vniuerſim enim ab onere inuentarij, & à rationibus reddendis eos, quibus poteſt relinquere bona, ſine onere dandi partem alijs, poteſt liberare, ijſque concedere, vt eorum dictis, vel iuramento ſtetur, *Mol. Card. de Lugo, d. 24. ſect. 8. num. 236.*

TRACTATUS VI.

DE PRÆCEPTO OCTAVO, nono, decimo, & Præceptis Eccleſiæ.

CAPUT I.

De Præcepto octauo.

Prohibetur hìc omnis iniuſta læſio famæ, & honoris proximi; ac præcipuè omnis falſitas, & mendacium; ac læſio verbalis, quæ fit, tum in iudicio falsò accuſando, vel verum celando, de quo ſuprà; tum etiam extra perniciosè mentiendo, ſecreta reuelando, de quo *vid. Bonac. de reſt. d. 2. quæſt. 2. p. vlt. Laym. lib. 3. tr. 3. p. 2. cap. 5.* ac deniquè contrahendo.

DUBIUM I.

Quid ſit ſuſpicio, iudicium temerarium, & dubitatio; ac quale peccatum?

SVppono hæc tria differre inter ſe, quòd iudicium ſit firma animi ſententia, ſeu aſſenſus indubitatus: Suſpicio, aſſenſus inchoatus, quo quis inclinat in vnam partem: iudicans probabiliter, latere aliquod fundamentum opinandi. Dubitatio autem non eſt affectus, (niſi cauſaliter,) ſed quaſi ſuſpenſio ani-

Digitized by Google

animi, in neutram partem inclinando. Quæritur ergo hìc, non de ſuſpicione, & iudicio prudenti, quod ſufficientibus indicijs nititur, ſed de imprudenti, & temerario, quod ijs deſtituitur Maiora autem indicia requiruntur ad iudicium, quàm ad ſuſpicionem; & ad hanc, quàm ad dubitationem.

Reſp. 1. Iudicium temerarium, cum plena advertentia, de graui malo proximi, communiter eſt mortale contra iuſtitiam, *Ita Fill. Leſſ. cap. 29. lib. 2. Laym. lib. 3. t. 3. cap. 2.* Ratio eſt; quia proximo fit grauis iniuria, dum ſine cauſa improbus habetur, cùm habeat ius ad bonum nomen, & famam: prætérquàm quòd ex his iudicijs plerumque grauia mala ſequantur. In Confeſsione tamen non opus eſt explicare ſpeciem mali iudicati; cùm omnia vni iuſtitiæ commutatiuæ in ſpecie infimâ adverſentur, *Eſcob. Ex. 10. cap. 4. num. 36.*

Dixi *communiter*: quia ſi iudicium habet magnam probabilitatem, etſi non omninò ſufficientem ad certitudinem, erit veniale quia moralis certitudo, & magna probabilitas, non adeò diſtant, vt cenſeatur grauis iniuria, iudicare certum, quod eſt valdè probabile: v. g. ſi Iudices iuvenem ſolum cum puella inventum in cubiculo, illicita tractâſſe. Ex quibus reſolvitur, peccari tantùm venialiter remotè iudicando ſequentibus caſibus, *Vid. Tan. 2. 2. d. 4. quæſt. 3. d. 2.*

1. Si non ſit graue malum, quod proximo temerè impingis; & ſic eum, qui iudicat alium eſſe ſpurium, vel filium Iudæi, à mortali excuſant, *Nauarr. Azor, & Leſſ. contra alios apud Dian. p. 5. t. 5. reſol. 69.*

2. Si ſit graue quidem, ſed non perfectè advertas.

3. Si advertas quidem te malè iudicare, non tamen advertis ſigna eſſe inſufficientia, nec de ijs dubitas.

4. Si ſigna ſint ſufficientia ad opinionem ſaltem probabilem.

5. Mortale etiam non eſt, (per ſe loquendo) ſi de indeterminato tantùm iudices: quia nulli fit grauis iniuria, *Eſcob. loc. cit. ex Fagund.*

Reſpond. 2. Suſpicio, & dubitatio temeraria, ex genere ſuo videntur eſſe peccata tantùm venialia: maximè, ſi procedant ex errore intellectûs, quo indicia, vt ſufficientia apprehenduntur. *Ita Laym. ex S. Thom. Nau. Molin. Fill. tr. 4. cap. 1. quæſt. 5. Leſſ. lib. 2. cap. 39. d. 2. &c.* contra multos, qui putant eſſe mortale. Ratio eſt, quia communiter ſuſpicio tantum eſt, concitatio quædam ad effectum, manet enim in mente ſuſpicantis aliquo modo bona exiſtimatio proximi: ergo non fit illi grauis iniuria: cùm non totaliter deturbetur de poſſeſsione bonæ famæ: fit tamen aliqua, quia temerè dubitatur.

Dixi *maximè, ſi ex errore*: quia talis, cùm non ſit per ſe voluntaria, nec pertinax: meretur excuſationem; ſi verò ex maleuolentia in ſuſpicione graui perſiſtas; erit mortale, vt docent, *Leſſ. Fill. &c.* ob iniuriæ gra-

uitatem. Atque idem eſt de dubitatione poſitiua, orta ex maleuolentia abſque cauſa: procedit enim ex contemptu alterius, proindeque grauis iniuria reputatur.

Quæres. Quomodò diſcerni poſsit ſuſpitio à iudicio firmo, quando formido de oppoſito expreſsè non eſt coniuncta?

Reſp. Caietanus cenſet eum iudicare, qui rogatus, an habeat rem pro certo, reſpondet ſibi certam, aut ferè certam videri; eum verò ſuſpicari, qui reſpondet ſe non eſſe moraliter certum, ſed facilè poſſe falli, *Vid. Bon. de reſt. d. 2. quæſt. 7 p. 1.*

DUBIUM II.

Quid ſit, & quàm graue peccatum Detractio?

RESP. Detractio eſt alienæ famæ iniuſta violatio, vel denigratio. Differt à contumelia, quæ eſt iniuſta honoris diminutio. 1. Obiecto: quia contumeliâ honor, detractione autem fama læditur, quæ eſt opinio, ſeu exiſtimatio de alterius excellentia; honor autem eſt teſtificatio alienæ excellentiæ animo conceptę. 2. Differt, modo quia contumelia inſtar rapinæ fit apertè, contra præſentem: detractio vt plurimùm inſtar furti occultè, & contra abſentem. Vndè licèt contumelia detractione grauior ſit, eſt tamen detractio peccatum mortale ex genere ſuo; etſi ex paruitate materię, aut indeliberatione, fieri poſſit veniale. Ratio eſt, quia eſt grauius furto, quod eſt mortale, cùm lædat proximi famam, quæ eſt maius bonum, quam opes.

Detractio, alia eſt directa, & formalis, quæ fit ex intentione famam lædendi; alia indirecta, & materialis tantùm, quæ fit ex leuitate, & loquacitate aliqua. Ex dictis *reſolves.*

1 Regulariter non eſt mortale (etſi per accidens, ratione damni ſequentis tale eſſe poſsit) reuelare naturales defectus animi, corporis, vel natalium; quia tales non ſunt morales: nec infamia apud prudentes reputatur; quòd quis, v. g. ſit ſtupidus, ſpurius, luſcus, *Bonac. t. 2. d. 2. quæſt. 4. p. 2.*

2 Plerumque etiam leuis detractio habetur, ſi alium infames generalibus nominibus peccatorum mortalium, v. g. eſſe iracundum, ſuperbum, &c. (etſi aliquando grauis eſſe poſsit) quia audientes plerumque interpretantur de naturali propenſione, & defectu involuntario: nec oritur graue damnum famæ, *S. Ant. 1. p. t. 8. cap. 4. Sylv. I eſſ. dub. 3. num. 18. Laym. lib. 3. t. 3. p. 2. cap. 9. num. 3.*

3 Similiter non erit mortale communiter, referre peccata mortalia, quæ ob conditionem perſonæ, non notabiliter famam lædant: v. g. ſi dicas, militem habere concubinam, pugnaſſe in duello, cogitare vindictam, adoleſcentem eſſe prodigum, deditum amoribus, &c. *Laym. lib. 3. t. 3. part. 2. cap. 3.*

4 Fieri tamen poteſt, vt narrando

do

Digitized by Google

do defectus etiam naturales, ſpectatâ conditione, & ſtatu illius grauiter noceas, & ſic grauiter pecces: vt ſi grauem, & optimi nominis Prælatum, aut Religioſum mendacijs aſſuetum eſſe: virum grauem, ac conſularem, illegitimè natum, Iudæum, &c. Idem eſt, etſi de altero nihil in particulari, ſed tantum in genere dicas, v.g te ſcire aliquid de illo, quod ſi dicas, magno illum rubore ſit affecturum, *Card. Lug. d.* 14. *num.* 49.

5 Crimen, aut defectum alicuius, modò verum, ſæpè licèt prodere ob iuſtas cauſas: v.g. 1. Cùm expedit Superiorem ſcire ſuorum defectus, vt emendentur; de quo *vid. ſuprà de Corr. fratr.* & ſic eos qui crimen occultum filiorum, parentibus, vel famulorum heris, in ordine ad correctionem, (cauendo tamen ne ex reuelatione maius damnum ſequatur) ſignificant; communiter excuſari docet *Trull. lib.* 7. *cap.* 10. *d.* 11. *ex Bon. &c.* vti, & vxorem loquentem cum marito (vel contrà) de criminibus occultis filiorum, vel famulorum. 2. Cauſâ conſilij, vel auxilij capiendi, in quo tamen videndum, vt cum minimo damno tertij fiat. 3. Cauſâ cauendi alterius damni, vt ſi alicuius æſtimatio falsò concepta de eius doctrina, probitate, eſt alijs pernicioſa. Vndè cùm agitur de conferendo officio, de contrahendo matrimonio, de ſuſcipienda Religione, aſſumendo medico, Præceptore, famulo, famulâ, &c. licèt manifeſtare (imò aliquando oportet) occulta alterius impedimenta, inhabilitatem, crimina, vndè notabile aliquod incommodum meritò timeretur: dummodò nulla alia ſit ratio commodior impediendi, & damnum quod proximo timetur, ſit maius, aut ſaltem æquale damno, quod ex manifeſtatione defectus, aut criminis alterius ei obvenerit, *Leſſ. lib.* 2. *cap.* 11. *dub.* 12.

6 Hinc quoque, ſi quis iniuſtè lædit famam tuam, nec potes eam tueri, nec recuperare aliâ viâ, quàm imminuendò quoque famam illius, id licet, dummodò falſa non dicas, in tantum, quantum ad tuam famam conſeruandam neceſſe eſt; nec magis lædas, quam lædaris, collatâ tuâ; & alterius perſonâ. *Vid. Card. de Lugo num.* 50.

* Sed falſum crimen alicui imponere ad minuendam eius auctoritatem, & etiamſi ad defendendam propriam iuſtitiam, vel honorem, fiat, eſt mortale. Patet ex propoſitionibus 43. & 44. Decreti citati Ss. D. N. Innocentij Papæ XI.

7 Si quis ſolatij tantùm cauſâ, & non intentione detrahendi, alicui amico narret iniuriam ab alio ſibi factam, non videtur eſſe mortale, etſi indè aliqua infamia proueniat auctori; ea enim ipſi imputanda eſt. Cauendum tamen ne dicatur pluribus, vel apertiùs nominetur perſona, quàm neceſſe ſit ad conſilium, vel ſolatium, *Leſſ. Laym. Tann.* 2. 2. *quæſt.* 8. *d.* 7. *d.* 4. *Card. Lug. d.* 14. & ſic excuſari poſſe famulos (ſaltem

à

à mortali) qui iniurias ſibi ab heris ſuis, vxores, quæ à maritis, filios, qui à patre, Religioſos, qui à Prælato, illatas, doloris tantùm mitigandi causá, referunt, docet *Trull. lib. 7. cap. 10. d. 11. ex Leſſ. Laym. Tan. Nau. Dian. p. 2. R. 31.* Idem putat *Caiet.* dicendum, ſi crimen occultum reueles vni alicui viro prudenti, & taciturno, cui dicere perindè ſit, ac ſi nulli diceretur; eo quòd danum illud cenſeatur leue, & ſic *Trull. lib. 7. cap. 10. d. 11. cum Dian. p. 1. t. 3. m. reſ. 22. & p. 2. t. 5. m. reſ. 33.* excuſat pœnitentem, qui in confeſsione manifeſtat complicem, dicuntque cum *Tann. Bon. Eſcob. Ex. 9. &c.* eam ſententiam eſſe probabilem. Quam ſententiam probabilem eſſe, ait *Dian. cum Tann. loc. cit. Bon. Eſcob. Ex. 9.* Verùm hoc vniuerſim non videtur ſatis tutum; quia læſio famæ apud vnam etiam perſonam cenſetur grauis; vt patet in iudicio temerario. Imò ſæpè quidam ægriùs ferunt, ſe lædi apud vnam perſonam grauem quã tres, vel quatuor alios. *Vide Suar. Fill. Leſſ. Azor, & Laym.* putant communiter eſſe mortale. *Vid. Card. Lug. loc. cit.*

8 Crimen ſimpliciter publicum, ſiue ſit notorium iure, ſiue facto, manifeſtare ijs, qui neſciunt, non eſt peccatum mortale iniuſtitiæ: quia hoc ipſo actor amiſit ius ad famam, cum ratio iuſti iudicij, & euidentia facti faciat, ne de iniuria iuſtè queri poſsit. Quod confirmat conſuetudo, mandans hiſtoriæ publica crimina.

Dixi *non eſt mortale iniuſtitiæ* quia detegere eo loco, quò fama non erat perlatura: vel nonniſi poſt longum tempus, vel aliter cum graui mœrore eius, qui commiſit, ſçpè poteſt eſſe mortale contra charitatem, *vt Leſſ. Val. Tol. lib. 5. cap. 65. contra Nau. & Cai. v. Card. Lug. d. 14. num. 59. Fagund. p. 2. lib. 5. cap. 3.*

9 Similiter non eſt peccatum contra iuſtitiam, ſaltem mortale, quærere cauſam captiuitatis alicuius, vel de ea loqui: ſicut enim captiuitas eſt publica, ſic etiam cauſa videtur eſſe facta publica, *Sayr. Bonac. Trull lib. 7 cap. 10. d. 11.* Vbi eodem modo excuſat eum, qui refert delictum alicuius publicum, referendo ſimul pœnitentiam, & emendationem; ſecùs ſi taceatur pœnitentia, quam fecit: & ſic ait peccare hiſtoriographos, deſcribendo peccata mortuorum publica, & non referendo pœnitentiam, vel emendationem, ſi reſipuerint.

10 Similiter manifeſtare crimen, quod nondum eſt publicum, moraliter tamen certum eſt, breui fore publicum (ſiue per facti euidentiam, ſiue per ſententiam Iudicis) non eſt mortale; quia parum nocet. Niſi tamen ex iſta anticipatione, ſequerentur grauia damna, v. g. in officio, &c. *Card. Lugo, loc. citat. num. 92.*

11 Infamem in vno crimine; de altero valdè affini infamare, eſt tantùm veniale, vt v. g. ſi de adultero dicas, quòd miſerit litteras amatorias: quia tunc non notabiliter

au-

Digitized by Google

augetur infamia. De diſparato tamen, & non connexo crimine infamare, eſt mortale: quia infamis in vno genere vitij, non amiſit ius famæ in alijs virtutibus, *Tann. d. 4. de iuſt. q. 8. d. 7. n. 141. ex Nau. & Leſſ. contra Sylv. V. Detractio, Paud. &c.*

12 Detractio materialis ex loquacitate orta, eſt mortale, ſi graue proximi læſionem importet, idque advertatur: quia etſi non intendatur directè læſio alterius, ea tamen indirectè, & implicitè eſt volita, & æquivalet formali. Veniale autem tantùm erit, ſi non ſequatur læſio grauis: quia ſcilicet communiter non ſeriò accipitur, nec creditur. Similiter erit veniale tantùm, audita referre, vt audita tantùm, hoc eſt, nihil affirmando de rei veritate, ſed dubitationem potiùs ſuam de eâ ſignificando, ita vt nulla indè ſecutura putetur infamia, nec auditores rationabiliter ſint credituri. *Ita contra Azor p 3. lib. 13. cap. 6. docet Tan. 2. 2. d 4. q. 8. d. 7. n. 139. Eſc. Ex. 10. cap. 4 n. 40.* eo quòd diffamatio; ſi fortè ſequatur, imputetur audienti, ſi credat. *Idem docet C. Lug. loc. cit* rectè limitans, niſi graue damnum ex modo narrandi, vel ex leuitate audientium (qui temerè credituri ſint, & vulgaturi) ſecuturum poſsis præuidere. Hinc peccas grauiter contra iuſtitiam, ſi referens graue crimen, addas, id tibi dictum eſſe à viro fidedigno: quia præbes ſufficiens fundamentum credendi. *Vide Dian. t. 5. miſ. reſ. 28.*

13 Mortuum infamare minùs graue eſt, quàm vivum: mortale tamen, & ad reſtitutionem obligans, *Leſſ. lib. 2. cap. 11. d. 21. Bon. d. 2. q. 4. p. 2.*

14 Non eſſe mortale de aliquo ignoto, vel indeterminato malè loqui, v. g. in tali loco eſſe multos improbos in tali Collegio vnum Canonicum commiſiſſe graue crimen, v. g. ſimoniam, *docet Eſcob. Ex. 10. cap. 4. ex Fagund. quod Trull. lib. 7. cap. 7. d. 4. ex Bon. Azor &c.* limitat: ſi non ſit tale, quod in alios redundet.

15 Grauiſsimè autem peccant, qui Ordini, ſeu ſtatui alicui Religioſorum in communi, vel Monaſterio detrahunt, dicendo, v. g. quod in eo malè viuatur, non ſervetur obſervantia regularis, &c. (niſi id ſit planè notorium) quia grauiſsimè nocent, tenenturque ſub mortali ad reſtitutionem, toti communitati, à qua Superioris remiſsio non excuſat, *Sot. Nau. Trull. cap. 10. d. 4.* Talem autem ſufficienter confiteri ſi dicat: detraxi cuidam Religioni, Ordini, vel Monaſterio, &c. ſiue ſit communitas numeroſa, ſiue non, *docet Lug. & Tamb. de exped. Conf. lib. 2 cap. 1.*

16 Similiter mortale eſt tacita perſonâ nominare Monaſterium, vel Ordinem Religioſum, ex quo aliquis graue peccatum occultum, v. g. adulterij, vel fornicationis commiſerit, *Nau. Trull. cap. 10 d. 14.*

17 Explicandum eſt in confeſsione, an apud multos, & quot circiter; an verò apud vnum tantùm alicui detraxeris. *Ita probabiliter Fon. de ſac. d. 5. q. 5. p. 2. ſ. 3. diff. 3 n. 16. & 21. ex Sanch. Sylv. Adr. n. 135. ſed C. Lug d. 16. n. 135. 140. & 163. ex Nau. Sal. Con. &c. negat*, dicitque contrarium eſſe probabilius. Nec omittendum, ſi

O quem

quem infamaueris libello famoſo; cùm id ſit genus detrahendi grauiſsimum, & ad plurimos pertinens. Non tamen neceſſario dicendum, in quo genere infamaueris: quia fama ſemper eſt eiuſdem ſpeciei in genere moris, *Card. Lug. d. 16. num. 265.*

18 Peccat mortaliter contra iuſtitiam, & tenetur ad reſtitutionem, ratione cooperationis, is, qui audit detractorem, excitando, vel animando efficaciter: qui verò lætatur tantum detractione auditâ, aut licèt non lætetur, qui non impedit, cùm commodè poſsit, peccat, pro ratione damni mortaliter, vel venialiter contra charitatem: non tamen tenetur ad reſtitutionem, niſi ſit ſuperior, pater, vel dominus; is enim ex officio tenetur impedire ſubditum, ne alteri iniuſtè noceat.

Dixi *ſi commodè poſsit* quia non peccat, qui putat monitionem ſuam nihil profuturam: vel ex eo magnum incommodum metuit: vel qui rationabili verecundiâ prohibetur, ob auctoritatem detrahentis. Debet tamen tunc diſcedere, ſi commodè poteſt, faciem triſtiorem oſtendere, vel alio ſermonem auertere. *Vid. Leſſ. & Bon. loc. cit.* Hinc æqualis rarò (inferior rariſsimè) tenetur corrigere detractorem. 1. Quia audiens plerumque neſcit, an quod dicitur, ſit notorium, tametſi ipſe ignorauerit, & in dubio, non eſt cur damnet detractorem. In quo multi falluntur, exiſtimantes, ſimul ac aliquid audiunt dici contra proximum, id ſibi mox refutandum. 2. Quia cœptâ detractione, ſępé melius conſulitur proximo, ſi ſinatur abſolvi, quàm ſi abrumpatur. Nam ſi diſtinctè explicetur, ſæpè non tàm grauiter apprehenditur, quam initio conceptum erat. 3. Quia ſæpè ſine graui offenſione non potes corrigere. 4. Quia ſæpè alter habet iuſtam cauſam manifeſtandi, præſertim vni ſoli; *Card. Lug. loc. cit. num. 128. vid. Dian. t. 3. m. reſ. 24. & t. 5. m. reſ. 35.*

Quæres 1. An liceat alium infamare ad tormenta grauia vitanda?

Reſp. 1. Licet, ſi crimen ſit verum: quia nullam alteri facit iniuriam, cûm habeat ius ad illud in neceſsitate reuelandi.

Reſp. 2. Si crimen ſit falſum, non licet: quia eſſet mendacium perniciosum, *Sylv.* tamen, & *Nau.* putant veniale tantùm eſſe, ſi ſola infamia ſequatur, & poſt torturam reuocetur, eo quòd non ſit infamia efficax. *Vid. infr. lib. 4. cap. 3. d. 7.*

Quæres 2. An liceat ſeipſum infamare?

Reſpond. Id non eſſe ſaltem mortale regulariter. *Ita Leſſ. Fil. & Laym. lib. 3. t. 3. p. 2. cap. 3. num. 14.* quia non eſt contra iuſtitiam, cùm ſit famæ ſuæ dominus; nec contra charitatem, quia hæc non obligat ad bona externa conſeruanda, niſi in quantum id exigit ſalus propria, vel proximi.

Dixi *regulariter* quia per accidens poteſt eſſe mortale vt v. g. ſi tua fama ſit neceſſaria muneri, vel ſi tibi damnum vitæ, vel alijs infamiæ, ex eadem ſequeretur. *Vndè reſolves.*

Non eſt mortale, ad vitanda grauia tormenta, falſum crimen ſibi imponere, ex quo etiam mors ſequatur: quia non tenetur homo, cum tantis cruc-

cruciatibus vitã ſuã tueri: nec talis dicitur ſe interficere, ſed tantùm ex iuſta cauſa vitam morti exponere, *Leſſ. & Fill. vid. infr. lib. 4. cap 3. d. 7.*

DUBIUM III.

An, & quomodo Fama reſtituenda?

RESP. Niſi ſit cauſa excuſans, patet ex natura iuſtitiæ, & ex dictis *de reſt.* famam iniuſtè ablatam reſtitui debere. Et quidem, ſi verum crimen quis narrauit, debet opinionem conceptam, quantùm poteſt, apud audientes abolere, dicendo, v. g. ſe malè dixiſſe, iniuriam intuliſſe, deceptum eſſe, &c. Vel ſi hâc ratione parum proficiatur, eum laudando in alijs rebus crimen extenuando, honorem eius in re alia procurando, &c. ſic enim ſenſim tantũdem fama eius illuſtrabitur ex vna parte, quantum ex altera obſcurata fuit. Quòd ſi autem crimen falſum impegiſti, teneris id apertè retractare (adhibito etiam, ſi opus eſt iuramento, apud eos, quibus dixiſti, & per ſe loquendo) ad quos infamia peruenit, ſiue apud auditores mediatos: vt contra *Leſſ. & Tann.* 2. 2. *d.* 4. *quæſt.* 6. *d.* 6. *num.* 146. *docet Card. Lug.* quia totum damnum, famæ cuius cauſa es, teneris reparare.

Licet aliquando ſufficiat dicere, te penitus deceptum, rem aliter ſe habere, malè te informatum fuiſſe. *Vid. Laym. lib. 3. t. 3. p. 2. cap. 7. Leſſ. cap. 11. d. 30.*

Dixi *per ſe*: plerumque enim per accidens ab hac obligatione talis excuſatur, reſpectu auditorum mediatorum tum ob moralem impotentiam, tum quia eo ipſo, quod apud immediatos retractauit, implicitè illis commiſit, vt hanc retractationem ipſi indicent alijs, ſi quibus fortè reuelauerint. Idque confirmat praxis Confeſſariorum, qui tantùm obligant, vt retractent apud eos, quibus ipſi reuelarunt. *Vide Card Lug. loc. cit. Vnde reſolves.*

1 Confeſſarij eſt, vti, & Concionatorum, benè inſtruere ſuos, & monere de reſtitutione, ac fuga vitij tam communis.

2 Is qui bonâ fide, vel probabili errore ductus, ſine formali mendacio falſum de alio dixit, tenetur (intellectâ poſteà materiali iniuſtitiã) ad reſtitutionem; licet non tam ſtrictè, quàm qui infamauit per iniuriam formalem: hic enim tenetur reſtituere cum detrimento famæ ſuæ, etiam æquali, alter non item, ſed tantùm, quatenùs ſine ſuo notabili incommodo poteſt, *Mol. Leſſ. C. Lug. d.* 15. *n.* 4. Similiter qui crimen narrauit de vno, quod auditores ex errore intellexerunt de alio, licet non ex iuſtitia (ſiquidem non eius actio, ſed error audientium cauſa fuit damni iniuſti) tamen ex charitate tenetur ad reſtitutionem, cùm poſſit graue damnum proximi ſine ſuo detrimẽto præcauere, *Bon. d.* 44.

3 Qui detraxit alteri libello famoſo, tenetur, vt efficax ſit reſtitutio, eam facere cõtrarijs ſcriptis, vel

Digitized by Google

publicâ reuocatione, *Sayr. Bon. d.2. de reſt. quæſt.4. p.9.*

4 Si ex læſione famæ ortum, etiam eſt alteri damnum fortunarum, vt ſi priuatus eſt officio, excidit ſpe diuitis matrimonij, amiſit dotem, &c. tunc, & fama debet reſtitui, & damnum illud compenſari ad arbitrium prudentum. Et quidem obligatio reſtitutionis famæ, cùm ſit purè perſonalis, non tranſit ad hæredes: obligatio autem compenſationis dicti damni, cùm habeat reſpectum ad bona infamatoris, tranſit ad hęredes, *Lay. l.c. cap.7. n.7.*

Quæres 1. Quæ excuſent à reſtitutione famæ?

Reſp. Patere ex dictis, *de reſt. lib.3. t.9. cap.2. Vnde reſolves.*

1 Excuſatus es à famæ reſtitutione, ſi plane ſis impotens.

2 Si crimen occultum, quod dixiſti, vel ſimile, aliâ ratione fiat publicum, *C. Lug. d.15. ſeſſ.3. n.37.*

3 Si fama alijs modis iam recuperata ſit, vt infamati purgatione, vitæ probitate, teſtimonio prudentum, *Leſſ lib.2. c.11. d. 24.* Etſi tunc pro damno, quod ſecutū eſt, debeat ſatisfieri, *Card. Lug. d.15 ſeſſ.3.*

4 Si prudenter iudicetur, iam dudum rem obliuione deletam. Quo caſu maximè prudentiâ opus eſt; nam aliquando periculoſiùs eſt retractare, renouando memoriam. *Vide Card. Lug. d.15. ſeſſ.3. num. 35.*

5 Si is cui detraxiſti, tibi ſimiliter detraxerit, nec velit reſtituere: quia tunc potes iure compenſationis, ſeu retētionis vti, dūmodò infamia illata non redūdet in alios. Ita probabiliter *Tol. Leſ. Sylv. Mald. Dia. t.2. tr.3. Mol. reſ. cōtra Cai. Tan. C. Lug. & Nau.*

6 Si non poſsis abſque periculo vitæ, vel ſi fama reſtituenda ſit minoris valoris, quam fama detractoris. Sic v. g. Prælatus non tenetur reſtituere vili homini, ſi aliter non poteſt, quàm cum amiſsione famę ſuæ multò maioris momenti, ſed ſufficit tunc ſi infamatū laudet, aut pecuniâ cōpenſet. *Vid. Card. Lug. l. c.*

7 Si infamatus ſpontè remiſerit (modò tamen eius infamia non redundârit in alios, vt familiam, ſtatum) ſiue expreſſa, ſiue tacita ſit condonatio: tametſi nihilominus ex charitate damnum reſarcire aliquando tenearis, ſi poſsis abſque graui incommodo, *Card. Lug. d.15. ſeſſ.3. num.38.* Imò aliquando etiam ſufficit condonatio prę́ſumpta, ſiue interpretatiua voluntas eius, qui poteſt condonare; ſi nimirum ille ſit, ita affectus, vt ſi rogaretur, facilè condonaret; tunc enim non eſt inuitus, ſaltem quoad ſubſtantiam, etſi fama non reſtituatur. *Vid. C. Lug. l. c.*

Quæres 2. An reſtitutio famæ licitè condonetur?

Reſp. Licitè fit in ijs caſibus, in quibus ſeipſum licet infamare: in quibus autem, & quàm grauiter peccat ſe infamando, in iiſdem, & tam grauiter peccat condonando, *Nau. Trull. lib.7. cap.10. d. 28. Vnde reſolves.*

1 Condonans famæ reſtitutionem peccat mortaliter. 1. Si infamia redundet in alios, 2. Si indè ſe-

ſequatur ſcandalum. 3. Si ſit vir valde vtilis Reipub. & ex infamia fructus impediatur. 4. Si fama ſit neceſſaria ad muneris gubernationem, *Sot. Leſſ. Trull. loc. cit.* qui tamen notant, condonationem ſemper eſſe validam, quando fama non redundat in alios; ſecùs quando redundat. Vndè parentes, non poſſunt condonare, quādo redundat in filios; neque filij, quādo in parentes. *Vid. Auct. cit.*

2 Ex eo verò præcisè, quòd infamatus (vel contumeliâ affectus) converſans cum infamatore videatur remittere iniuriam, non cenſetur condonare reſtitutionem famæ, vel honoris; ſicut nec alia debita per familiaritatem, *Nau. cap.* 18. *Trull. dub.* 29.

CAPUT II.

Quid de Præcepto nono, & decimo?

RESp. Prohibent omnes internas concupiſcentias, & delectationes voluntarias illorum operum, quæ præceptis ſecundæ tabulæ, præſertim ſexto, & ſeptimo vetantur. Quâ de re vid. *ſupr.* & patebit ex dicendis de peccatis *inf. lib.* 5.

CAPUT III.

Quid de Præceptis Eccleſiæ?

REſpond. Et ſi ea ſint plurima, præcipuè tamen toti Chriſtiano populo communia quinque numerantur. Ex quibus hîc agendum reſtat de tertio; quia de 1. & 2. actum eſt *in præcepto* 3. *Decalogi*: de 4. & 5. *infr. lib.* 6. *de Sacram.*

DUBIUM I.

Quid requiratur ad Ieiunium Eccleſiaſticum, & quanta eius obligatio?

REſpond. Ieiunium ex præcepto Eccleſię, obligante ſub mortali. * Itaque grauiter peccat frangens illud, quamvis ſine contemptu, & inobedientiâ formali ſit. Vt patet ex propoſitione 23. Decreti Ss. D. N. Alexandri Papæ VII. feria 5. die 24. Septembris 1665. Requirit tres conditiones, *Laym. lib.* 4. *t.* 8. *cap.* 1. *num.* 13.

1 Eſt vnica tantùm comeſtio de die, in ordine ad nutritionem. Quæ ita neceſſaria eſt conditio, vt ſecundâ comeſtione pecces mortaliter; reliquis autem ſuprà ſecundam, ſummùm venialiter tantùm, *Laym. cap.* 1. *num.* 12. & 13.

2 Eſt abſtinentia ab eſu carnium, itemque ovorum, & lacticiniorum, eo quòd ex carne originem trahant, multumque nutriant. Vndè intra Quadrageſimam iure communi prohibentur; extra eam permittuntur. Imò intra eam, quibuſdam locis conſuetudo permittit, quæ vbique notanda eſt. *Bonac. d. vlt. q.* 1. *p.* 2. *ex Sylv. Nau. Leſſ. Azor, Laym. loc. cit. Fil. Fagund. p.* 4. *lib.* 1. *cap.* 2. Adde, diſpenſatum quoad carnes, etiam lacticinijs, & ovis veſci poſſe; non tamen vice verſâ, & cui eſt permiſſus eſus carnium, etiam ſecunda refectio permiſſa videtur, vt contra *Reg. Leſſ. Nauar. &c.* probabiliter docent, *Azor. lib.* 7. *cap.* 10. *quæſt.* 3.

Fil.t.27.cap.3.quæſt.4.Tol.&c. Confirmatque, *Bon. loc. cit.* ſi eſus carnium ſit permiſſus, ob debilitatem naturę, & non propter nauſeam, vel damnum tantùm. *Vid. Leſſ. Fil. Azor, &c.* Ratio eſt, quia de eſſentia ieiunij eſt abſtinentia à carnibus.

* Et ità, non omnes officiales, qui in Republica corporaliter laborant, ſunt propter officium excuſati à ieiunio, ſed debent ſe certificare, an labor ſit compatibilis cum ieiunio, nec etiam qui iter agit equitando excuſatur abſolutè, itineris agendi gratiâ, præſertim ſi tale iter neceſſarium non ſit, vel vno die conficiatur. Patet hoc ex propoſitionibus 30. & 31. eiuſdem Decreti Ss. D. N. Alexandri Papæ VII. die 18. Martij 1666.

3. Conditio eſt, certa hora refectionis, quæ eſt circa meridiem, niſi aliud loci conſuetudo ferat. Idque non mathematicé computandum, ſed moraliter. Dictam autem horam notabiliter, ſine iuſta cauſa, præuenire, mortale putat. *Nauarr.* & quidam alij, ſed probabiliùs docent eſſe veniale *Tol. & Fil.* eo quòd non violetur ſubſtantia, ſed tantum circumſtantia, *Tol. Leſſ. d.2. num.10. & ſeq.*

Dixi *notabiliter, & ſine cauſa*: quia præuenire ex iuſta cauſa, v. g. ſi iter faciendum: ſi hoſpites dimittendi, &c. & abſque ea, per mediam horam tantùm, nullum peccatum videtur eſſe. Dilatio in veſperam, & licita eſt, & laudabilis, ſi nihil antè ſumas. *Ex dictis reſolves.*

1 Non ſolvitur ieiunium per diuiſionem prandij, ob negotium incidens, vel ſi quid ſumatur per modum medicinæ, vel ob debilitatem, aliamve cauſam rationabilem, vti apud Religioſos faciunt Miniſtri, & Lectores menſæ; quia nonniſi vnicam refectionem intendunt. Et hinc *Sanch. tom.2. opuſc. lib.5. cap. 1. dub.24. Eſcob. t.1. Ex.7. cap.3. num. 29.* excuſant famulos menſę miniſtrantes, ſi aliquid prægustent, aut ex reliquijs guloſè ſumant; tum vt meliùs ſeruiant, tum vt famen ſubleuent, (intellige, ſi cum illorum refectione licita moraliter vniatur) Nec ſolvitur per ſumptionem electuariorum, vel crebriorem hauſtum (ante quem modicum ſumere, ne potus noceat, permittit *Azor, Eſcob. tom.1. Ex.7. cap.3. num.28.*) & quidem toties, quoties biberit, dummodò non in fraudem ieiunij, v. g. 5. vel 6. amygdalas, vel quid ſimile, *Regin. &c. cum Dian. p.1. t.9. reſ.24.* Quia ordinantur potiùs ad alterationem corporis, vel digeſtionem ciborum, quàm nutritionem.

Excipe tamen 1. Si quis ſumeret lac, iuſculum, & ſimilia, quę ſiue ſorbeantur, ſiue comedantur, non habent rationem potûs, ſed cibi, ac principaliter referuntur ad nutriendum. 2. Si quis poma, pira, vel etiam vuas in magna quantitate ſumeret, quia habent rationem cibi, *Dicaſt. & alij 6. cum Dian. p.9. t.6. reſ.14.* 3. Niſi quis in magna quantitate *electuaria* in fraudem ieiunij, ſumeret. Qui verò in potu valdè

ex-

excederet, contra temperantiam quidem, non tamen contra ieiuniũ peccaret, ſaltem mortaliter, *Laym. loc. cit. num. 7.*

2 Ieiunium non ſolvitur per collatiunculam veſpertinam, etſi hæc non ad ſomnum, ſed ad nutritionem ordinetur: quia conſuetudo permittit. Addo *veſpertinam* quia ſine cauſa non licet illã ſumere mane, vel meridie: ex iuſta tamen cauſa licet vtrumque; vt ſi fiat ratione debilitatis, negotiorum, ſtudiorum: ſine ea, erit veniale tantùm, cùm non violetur ſubſtantia ieiunij.

Quoad eius quantitatem, communiter deſignatur quarta, vel quinta pars integrę cœnæ, contra *Dian. 1. p. t. 4. reſ. 117. Tur. & c. docet Reg. t. 2. lib. 6. num. 185. Laym. cap. 1. num. 9. Fil. tom. 2. t. 27. p. 2. cap. 2. quæſt. 7. num. 33.* dicens, ita deciſum eſſe in celebri Academia Theologorum qui omnes in quartam partem conſenſerint. Idem probat *Eſcob. t. 1. Ex. 13. cap. 3. num. 61.* ſi quidem cœna ordinaria duarum librarum pondus non excedat; quia talis in reliquis præceptis modica cenſetur, ac proindè tantò quis magis minuſvè peccat, quantò magis, vel minùs tranſgreditur. Adde, quibuſdam locis ex conſuetudine plus permitti ſæcularibus, quàm Religioſis; Nobilibus, quàm plebeis, & in frigidis Regionibus, quam in alijs, vt notat *Laym. lib. 4. t. 8. cap. 1. & Bon. loc. cit.* Plus item quibuſdam in locis in vigilia Nativ. Domini (& alibi in Cæna Domini) permitti ex conſuetudine, dicit *Mol. Caietan. num. 34. & Sanch. in opuſc. Eſcob. t. 1. Ex. 7. cap. 3.* Quod *Bon.* non improbat, vbi ea conſuetudo eſt recepta.

Quoad qualitatem, in ea prohibentur cibi ad nutritionem communiter ordinati, quique inter fercula ferè apponuntur. Permittuntur autem leuiores, vt fructus, aliaue ex ſaccharo, & melle confecta; & pro more Regionis parum butyri, & caſei, vt in Regionibus Septentrionalibus, ob fructuum inopiam. *Lay. loc. cit, num. 9.*

3 In confeſsione non ſufficit dicere, non ſervaui, aut fregi ieiunium, ſed addendum, vtrum refectione multiplici, an eſu carnium. Et ſi hoc, vtrum ſemel, an ſæpiús quantitatem notabilem ſumpſeris: quia probabile ſatis eſt, etiam in hac materia, parvitatem à mortali excuſare, vt docet *Bon. t. 2. d. vlt. quæſt. 1. p. 2. & Tann. t. 3. d. 5. quæſt. 3. dub. 5.* v. g. ſi coquus, aut ægroti miniſter, parum carnis prægustent; *Eſcob. loc. cit num. 54. Sanch. in opuſc. t. 2. lib. 5. cap. 1. dub. 12. num. 10.* vel ex alijs cibis quartam tantùm partem collationis ſerotinæ ſiue vnam, vel duas vncias ſumat, hanc enim eſſe materiam parvam, *cum Turrian. & Leon. docet Dian. p. 5. t. 5. R. 11. & p. 8. t. 7. R. 54.* eſſe probabile. Si autem ſæpius eodem die parum ſumeret, peccaret grauiter, quia materiæ illę coaleſcerent in vnam magnam, vt contra *Salas* docet *Dian. p. 5. t. 6. R. 43.* * Et patet ex propoſitione 29. Decreti ſuprà citati Ss. D. N. Alexan-

xandri Papæ VII. Denique ſi ſit in Quadrageſima addendum vtrum fregeris eſu ouorum, aut lacticiniorum. Tametſi enim *Dian. t.9. R.45. & t. 6. miſc. reſ.* 80. citans multos Doctores, dicat certum eſſe, quòd ſit mortale; ſi non ex iure poſitiuo, ſaltem ex conſuetudine, in omnibus ferè mundi partibus receptâ, veſci ouis, & lacticinijs in Quadrageſima: probabile tamen eſt, & tutum (ſaltem in his Germaniç partibus) eſſe tantùm veniale, *Laym. cap. 1. num. 3. Fagund. lib. 1. cap. 2. &c.* Tum quia, licèt conſuetudo habeat, ea tamen non ſemper ſub peccato, præſertim mortali, obligat. *Vid. Fil. t. 27. cap. 3. Bon. num. 2.* Tum quia Eccleſia non tàm grauiter ad hoc obligat; vt patet tum ex verbis ipſis, tum ex faciliore diſpenſatione in his, quàm in carnibus. Ob quam cauſam etiam, laridi, & adipis vſum, faciliùs concedi poſſe pauperibus, docet *Laym. lib. 4. t. 8. cap. 1. num. 5.* Imò ait, nec diuitem propter eum vſum continuò damnandum eſſe peccati mortalis, præſertim cùm *Sylv. V. Ieiunium, & alij* dicant eum, cui ouorum, & lacticiniorum vſus permiſſus eſt, etiam laridi, & ſagiminis permiſſum videri: idque non improbet, *Azor, lib. 7. cap. 10. quæſt. vlt. vid. Laym. hic. Fagund. p. 4. lib. 1. cap. 2. num.* 20. vbi dicit, pinguedinem inter carnes non computari. *Vid. Dian. p. 1. t. 9. reſ.* 21. Verùm in his videndum vbique, quid recepta piorum conſuetudo ferat, à qua non temerè recedendum, *Az. l. 7. cap. 20. q. vlt.*

Dixi *ſi ſit in Quadrageſima*: quia extra eam licitè veſcitur ovis, qui debet ieiunare, v. g. ob Iubilçum; *Henric. &c.* vel ex pœnitentia Sacramentali, *Fag.* vel ex voto; aut in Vigilia. *Vid. Dian. p. 1. t. 9. reſ. 5. & 6.*

DUBIUM II.

Quæ cauſæ excuſent à ieiunio?

RESP. Hæ ſequentes. 1. Superioris diſpenſatio, quâ tamen non eſt opus: ſi neceſsitas ſit euidens; ſed in dubio tantùm: idque ſiue ad eſum carnium, ſiue ad ſecundam refectionem. Talis autem ſuperior eſt Epiſcopus, & Parochus, etiam præſente Epiſcopo, quando legitima conſuetudo ſic habet. *Imò Sylv. & Sanch. de matr. lib. 8. d. 9. num. 27. & in opuſc. t. 2. lib. 5. cap. 1. dub. 5. num.* 18. abſolutè affirmat, poſſe diſpenſare præſente Epiſcopo: quia, inquit, ad Epiſcopum, non recurritur in minimis, vt vſus habet; quod Epiſcopi ſciunt, & non contradicunt. Verum id totum pendet ab vſu, & conſuetudine, ſine qua non licebit. *Vide Trull. lib. 3. cap. 2. d. 7.* Item Prælatus (& in eius abſentia, Vicarius illius, vt habet *Sanch. loc. cit.*) reſpectu ſuorum Religioſorum: non tamen Confeſſarius, licet priuilegiatus, ſi non ſit Parochus: quia non habet iuriſdictionem in foro externo, *Sanch. loc. cit. contra Palaum.* Vndè tantùm poteſt indicare de iuſtitia cauſæ. Cauſa autem valida ad diſpenſandum, erit vel vera, vel quæ talis putatur, ſuf-

Digitized by Google

ſufficit enim credulitas inculpata. Item, cúm quis bonâ fide putat ſe à ieiunio excuſari, etſi cauſa inſufficiens ſit, tantùm venialiter peccare, docet *Calet.* At ſi verè bonâ fide putet, ſe planè excuſari, nullo modò peccare videtur.

2 Cauſa eſt impotentia, quâ excuſantur qui ſine notabili damno non poſſunt ieiunare: vt ſunt iuniores, vſque ad annum 21. completũ: quibus tamen poſt 7. annum carnes dari non debent, Item debiles, infirmi, convaleſcentes, prægnantes, lactantes, &c. Ratio eſt, quia hi omnes egent alimento multiplicato: vti & ſenes communiter ſexagenarij, niſi euidenter conſtet, poſſe ieiunare ſine damno. In dubio autem an poſſint non tenentur cum periculo tentare fortunam; quia cum de ætate conſtet, & robur ſit dubium, non eſt expectandum, donec deficiat: tunc enim irrecuperabilis eſt defectus, *Gran. t. 2. a. 6. t. 3. p. 1. d. 6. ſect. 5. num. 39. Eſcob. Leym. lib. 4. tr. 8. cap. 3. Tan. 2. 2. d. 3. q. 3. dub. 5. Fil. tom. 2. tr. 27. p. 2. cap. 6. & cæteri communiter contra Nauar. Sà, Sanch. de matr. t. 2. lib. 7. d. 32. num. 17. & part. 2. conſ. lib. 5. cap. 1. d. 4. num. 7 item Dian. p. 1. t. 9. reſ. 20. &c.* qui abſolutè ſine omni reſtrictione, ſexagenarios omnes à ieiunio liberant. Quam ſententiam *Truli.* tamquam communiorem, & magis conformem tempori, & imbecillitati humanæ, vt ait, ſequitur (*cum Molf. Ortiz, &c.*) *lib. 3. cap. 2. d. 7. num. 3.* præſertim cùm ſcrupulis, quibus exponit contraria, liberet. Quidam inſuper id extendunt ad eos, qui pro toto vitæ tempore certis diebus vouerunt ieiunium, adduntque eſſe probabile, quòd ſufficiat ſi annus 60. ſit inchoatus, eò quòd is in fauorabilibus habeatur pro completo, *Dian. p. 5. tr. 14. reſ. 83. ex Nalio, & Sanch. Item p. 9. t. 7. reſ. 73. ex Trul. & alijs 6.* Eâdemque ætate (vti & ante annum 21.) Regulares non teneri ad ieiunia ſui Ordinis, probabile affirmat *Dian. p. 9 t. 7. reſ. 72. ex alijs 4.* qui etiam probabile cenſet excuſari fœminas quinquagenarias, *p. 9. t. 7. reſ. 73. ex alijs 4.* Deniquè pauperes, qui non habent aliũ cibũ præter prohibitum, vel non ſufficientem pro vnica refectione. *Vide Sanch. in opuſc. vbi ex Nauar. Gabr. Ang.* excuſat eos, qui laborant tertianâ, vel quartanâ; item qui ex vacuitate ſtomachi, notabilem capitis dolorem, vel vertiginem patiuntur, vel totâ nocte 'caleſieri, aut dormire non poſſunt. Neque hos teneri manè ſumere collatiunculam, & veſperi cœnam, notat *Dian. p. 1. t. 9 reſ 51. ex Fil. & alijs 3.* quia nemo tenetur peruertere ordinem refectionum.

3 Cauſa eſt labor, vel officium, cum quo ieiunium, non poſsit conſiſtere, qualis eſt agricolarũ, & multorum opificum, vt fabrorum, piſtorum, ſutorum, &c. (etſi de ſutoribus neget *Angles:* cuius ſententiam, *Sanchez* dicit eſſe veram, ſi non ſuant, ſed tantùm ſcindant corium, & materiam præparent:) non tamen pictorum, ſartorum, quorum labor

eſt

exiguus eſt. Excuſat etiam *Laym. lib.4.t.8.cap.3.* figulos, argentarios, ferrarios, lignarios, fullones, cœmentarios, coriarios, & textores, *Dian. p.4. t.4. reſ.*138.*& Gerdon.t.2. lib.6. quæſt.*18 *cap.6.* verſantes Prælum Typographicum; non tamen Typorum Compoſitores, foſſores autem ferrarios, & ſimiles, etiam die vno, vel altero, quo nõ laborant, excuſat *Azor, &c.* cum *Dian.p.1.t.9. reſ.9.* Similiter excuſatur qui pedibus facit iter per magnam diei partem, vt ait, *Sanch. in opuſc. loc. cit. vid. Fil.num.*119 Ratio horum omnium eſt, quia communiter horum vires, non ſufficiunt ad huiuſmodi labores cum ieiunio.

Dixi *pedibus*, quia multi non excuſant equites, longa tamen equitatio ad plures dies, vt docet *Filiuc. t.* 37. *cap.* 6. meritò excuſat. Vbi etiam concedit, ob labores præcedentes, & ſubſequentes poſſe, aliquẽ excuſari, ſi probabiliter debilitatus, vel debilitandus putetur, ita vt officio ritè fungi nequeat. *Vide Bonac.d. vlt.quæſt.4.num.*11. Ex eodem capite Doct. excuſant coniugem, ſi debitum reddere non poſsit, quando ieiunat, vti & vxorem, quæ ob maciem, non poſsit cum ieiunio ſe viro gratam præſtare, *Bon. loc. cit.* Atque vniuerſim loquendo, nemo tenetur opus, ad quod obligatur, omittere ob præceptum ieiunij, ait *Caiet.* Quod intelligo, niſi iſta obligatio ſit valdè leuis, & rationabiliter poſtponenda obligationi ieiunij.

* Et euidens eſt, quòd conſuetudo non comedendi oua, & lacticinia in Quadrageſimâ obliget. Patet ex propoſitione 32. Decreti Ss. D. N. Alexandri Papæ VII. Feriâ 5. die 18. Martij 1666.

4 Eſt pietas, vel maius bonum. Vndè excuſantur, qui cum ieiunio, non poſſunt vacare operibus melioribus: v.g. Concionatores, Præceptores ordinarij, Confeſſarij, Cantores, & quotquot opera charitatis, & miſericordiæ, tám corporalia, quàm ſpiritualia exercent, etiam ob mercedem, ſi ea cum ieiunio peragere non poſſunt, *Fil.tom.2.t.27. p.2.cap. 6. num.* 24. *Azor p.1. lib.* 7. *cap.*28. *Fern. Nauar. Sylv. Fagund &c.* Atque hi quidem omnes intelligunt, & ferè addunt quando eorum labores cum ieiunio, non poſſunt conſiſtere. *Dian.* autem (abſolutè loquendo) *p.1. cap.9. reſ 9.* Prædicatores, qui diebus Quadrageſimalibus (intelligo omnibus) concionantur, putat à ieiunio excuſandos: quia, inquit, ſummoperè laborant: non item eos, qui Dominicis tantùm concionantur, niſi ſint debiles, *Sanch. tamen in conſ. p.2. lib.5. cap.1. d.*13. *num* 6. 7. *&* 8. *& Trull. lib.3. cap.2. d.7.* putat à ieiunio Quadrageſimæ communiter, & regulariter excuſari eos, qui ter, vel quater in hebdomada concionantur cum feruore. De Lectoribus verò, *Dian. loc. cit. cum Fagund. p.4. lib.1. cap.8. num.*19. cenſet, non omnes excuſandos, ſed eos tantùm, quorum labor eſt improbus; vel qui ita ſunt debiles, vt ſatisfacere non poſsint. Idem ferè ſentit. *Sanch.* li-

Digitized by Google

licèt *loc. cit.* putet, Lectores eos qui quotidiè quatuor lectiones legunt, (vt in Societate faciunt Præceptores Grammaticæ) ſatisfacere, ſi mediâ Quadrageſimâ, ſine ter in hebdomada ieiunent; eò quód ſit magnus labor, & paucis annis ſic fatigantur, vt progredi non poſſint. Sic ille. Verùm præſtat, vt ſuperiores, ad tollendum ſcrupulum, cum talibus diſpenſent (vt monet idem *Sanchez loc. cit.*) nam in omnibus iſtis regula certa, & vniuerſalis ſtatui, non poteſt alia, quàm quòd lex Eccleſię non obliget, cum magna difficultate, vt notat *Laym. cap. 3. num. 3.*

5 Charitas, vel etiam vrbanitas ſecundùm quoſdam excuſat etiã á veniali eum, qui die ieiunij rogatus ab amico, modicum cibi ſumit, *Med. Fagund. Fil. Dian. p. 1. t. 9. reſ. 29.* vel qui ad excitandum infirmorum appetitum, comedit parum, etiam carnis, *Nauar. Sanch. Dian. p. 5. tract. 5. reſ. 32.*

LIBER QVARTVS.

DE PRÆCEPTIS PARTICVLARIBVS *certo hominum ſtatui proprijs.*

CUM Omnes fideles, ſicut præcepta Decalogi, ita etiam alia pręcepta, quæ pertinent ad ſtatum, & officium vniuſcuiuſque, teneantur ſcire ſub peccato mortali; ita vt ipſa eorum ignorantia vincibilis, (licet non ſequatur tranſgreſsio) ſit peccatum mortalę, *Sylv. Sayr. Sanc. Bald. tom. 2. lib. 1. d. 9. num. 8. & 9.* hinc poſt præcepta omnibus communia, agendum de præceptis proprijs certorum ſtatuum in particulari.

***

CAPUT I.

De Statu Religioſo.

DUBIUM I.

Quæ ſit natura ſtatûs Religioſi?

RESP. Status Religionis eſt fidelium, ad diuinę charitatis perfectionem tendentium, editis votis perpetuæ paupertatis, caſtitatis, & obedientię, ſtabilis in communi viuendi modus, ab Eccleſia approbatus.

Dico *ab Eccleſia*: quia etſi olim Epiſcopi Religiones approbare poterant, poſteà tamen in Concilio Late-

teranenſi, ſub Innocentio III. ſtatutum eſt, ne noua Religio inducatur, niſi approbata à Papa. Ratio eſt, quia cùm Religio ſit communitas ſacra, in qua debet eſſe ſpiritualis iuriſdictio: hæc autem à Papa proueniat, decens eſt, vt talis communitas ab eodem approbetur, *Laym. lib. 4. t. 5. cap. 1. Vndè reſoluuntur hi caſus.*

1 Ad eſſentiam Religionis non requiruntur vota ſolemnia. Ratio eſt, quia qui in Soc. Ieſu vota ſimplicia edunt, ſunt veri Religioſi, vti definiuit Gregor. XIII. in Bulla *Aſcendente Domino, Laym. loc. cit. num. 4.*

2 Non ſunt Religioſi, ij Ordines Militares, qui coniugalem caſtitatem tantùm vouent; ſunt tamen verè Religioſi, Milites S. Ioannis, & Teutonici, eorumque ſimiles, cùm tria vota ſubſtantialia habeant. Similiter ex fratribus, & ſororibus Tertiarijs, ſiue Ordinis S. Franciſci, ſiue aliorum, tantùm ſunt Religioſi, qui in Religione approbata, ſecundùm certam regulam, tria vota ſubſtantialia, emittunt. Contrà autem ij non ſunt, qui licèt tria iſta emittant, & communiter, vel ſeorſim habitent, regulam tamen à Sede Apoſtolica approbatam non profitentur, *Laym. loc. cit.*

3 Religioſi non ſunt, qui edito voto perpetuæ paupertatis, & caſtitatis, obedientiam vouent Confeſſario, aut Epiſcopo. Ratio eſt, quia tali voto non ſubijciuntur iuriſdictioni ſpirituali, quæ à Deo, medio eius Vicario, prouenire debet. *Ibid. n. 7.*

4 Etſi Papa in votis ſolemnibus Religionis diſpenſare poſsit, vt quis deſinat eſſe Religioſus; non poteſt diſpenſare tamen, vt quis manens Religioſus, ſubſtantialibus votis nõ teneatur; quia ad eſſentiam Religionis illa ſpectant, *Laym. loc. cit. num. 8. ex Nauar. &c.*

5 Religioſus promotus ad Cardinalatum, vel Epiſcopatum, obſtrictus manet votis eſſentialibus ſuæ Religionis; etſi quoad aliquos effectus paupertatis, & obedientiæ, exemptus cenſeatur. Deindè, etſi iugo regulæ abſolutus ſit, quoad culpam, & pœnam: tamen ex obligatione moralis honeſtatis, ea ſervare debet, quæ eum decent, & cum eius munere conſiſtunt. Hinc quoad habitum ſui Ordinis colorem deferre debet, etſi quoad figuram, Epiſcopis ſæcularibus ſe conformare poſsit, vt Clemens VIII. conceſsit apud *Sanchez 6. mor. cap. 6.* Imò, ſi Epiſcopatum reſignet, vel ob culpam deponatur, abſque degradatione: tamen non tenetur ad regularem obſervantiam redire; quia retinet eminentiam Epiſcopalem, ob quam obedientiâ regulari exemptus fuit. *Ibid. ex S. Thom. Rodrig. Sanch. &c.* Secùs eſt in Cardinali Religioſo, qui non eſt Epiſcopus: hic enim relicto Cardinalatu, nihil retinet ex dignitate Cardinalitia; ideòque ſi Papa eius renuntiationem acceptarit, tenetur redire ad obedientiam regularem ſui Ordinis, *Pal. de Lugo. reſp. moral. lib. 5. d. 12.*

6 Religioſus ad Parochiam promo-

motus, cùm votis aſtrictus maneat, tenetur deferre habitum Religionis, Regulamque obſervare in omnibus, quæ cum ſuo munere conſiſtere poſſunt. Idque non tantùm ſecundùm moralem honeſtatem, ſed ſub obligatione grauis culpæ; ſi ad eam Regula obliget. *Ita Laym. lib. 4. t. 5. cap. 1. num. 11. & 12.* Vbi addit, quòd etſi Parochus Religioſus in ijs, quæ ad Regulam ſpectant, ſubiectus maneat Superiori; iam tamen conſuetudine multis locis obſervari, vt non tantùm in pertinentibus ad diſciplinam Eccleſiaſticã, ſed etiam in pleriſque alijs, ab obedientia Prelati eximatur, & Epiſcopo ſubijciatur. *Vid. Sylv. Sanch. lib. 6. mor. cap. 6. num. 36.*

DUBIUM II.

Quæ requirantur ad valorem profeſſionis Religioſæ?

RESP. Ad valorem eius tres requiruntur conditiones. 1. Eſt qualitas, ſeu aptitudo vouentis, ſcilicet, vt iuxta *Trid. ſeſſ. 25. cap. 5. de Regularibus*, decimumſextum ætatis annum expleuerit, annumque integrum, cum Religioſo habitu ſteterit in probatione, nullumque habeat impedimentum, quod per ſtatuta à Pontifice confirmata, in iſto Ordine ſubſtantiale eſſe cenſeatur, *Azor t. 1. lib. 12. cap. 2. quæſt. 6. & 7. Rod. t. 2. c. p. 6.*

2 Conditio, conſenſus, & acceptatio expreſſa, vel tacita Prælati ordinis: per hanc enim Religioni incorporari debet. Idque ordinariè, non tantùm cum conſilio, ſed etiam cum conſenſu Capituli, aut certè maioris, aut principalioris partis, ſecundùm cuiuſcumque Ordinis ſtatuta, *Nau. Leſſ. cap. 41. d. 7.*

3 Vt profeſsio ſponte facta ſit non cogente graui metu, qualis eſſet incarceratio, alimentorum ſubtractio, eò quòd in profeſsionem conſentire noluerit. Itemque metus reuerentialis, non quidem ſe ſolo, ſed accedente precum, blanditiarum, & imperij, ſæpiùs repetitã importunitate, aut graui offenſione, aut diu continuatã indignatione conſanguineorum; adiunctis etiam minis de ſubſidijs negandis, ſi ex Religione egrediatur: hæc enim, vel ſingula, vel certè ſimul iuncta, conſideratã conditione hominis rudis, timidi, &c. metum iuſtum incutere poſſunt, & profeſsionem irritare, *vt docet Laym. cum alijs, lib. 4. tr. 5. cap. 5. Leſſ. lib. 2. cap. 43. d. 7. Vndè reſoluuntur ſequentes caſus.*

1 Is, qui profeſsionem irritam edidit, ex defectu alicuius conditionis ex iam dictis, niſi eam poſtmodum tacitè, vel expreſsé ratificauerit, egredi è Religione, & vxorem ducere poteſt: licet ob euitationem ſcandali, cauſam egreſsús dicere debeat: & ſi ad forum externum cauſa deueniat, defectum profeſsioni, probare, idque intra quinquennium à die profeſsionis, poſt illud enim non auditur, iuxta *Trident. cap. 19. ſeſſ. eadem.* Quia præſumitur eam intereà ratificaſſe.

Quòd

Digitized by Google

ſectionem. *Ibid. num.* 7. 3. Per actum directè contrarium, hoc eſt, nolendo perfectionem: quod eſſe mortale docet *Sanch. num.* 10. *Pellizar. & Bard. loc. cit.*

4 Si quis non tantùm intendat non eſſe ſolicitus in obſervatione regulę, ſed etiam nunquam ſervare, etiamſi facilè poſsit, eſt mortale, vel proxima diſpoſitio ad illud, vixque poteſt fieri ſine contemptu formali, *Suar. loc. cit. num.* 24.

5 Si ex remiſsione animi, & ſine vllo iuſto titulo, per directam intentionem, velit aliquam Regulam non ſervare, erit ſaltem leuis contemptus, & peccatum veniale, *Suar. loc. cit.*

6 Frequenter, & ex conſuetudine violare Regulam, eſſe mortale, *dicit Sanch. lib.* 6. *mor. c.* 4. *n.* 18. *&* 20. Tum quia perturbat religioſam diſciplinam: tum quia ſecundùm quoſdam eſt contẽptus interpretativus, vel ſaltem probabiliſsimum eius periculum: tenetur autem ſub mortali, ita vivere, vt non ſit grauiter pernicioſus Religioni, inducendo alios malo exemplo ad Regulæ laxitatem, *Sanch. Laym. lib* 4. *t.* 5. *cap.* 9. tum quia conſtituit ſe in eo ſtatu, vt tanquam incorrigibilis ſit expellendus; tenetur autem quiſque ratione votorum, quibus ſe Religioni addixit, ita ſe gerere, vt ſit tolerabilis, & non mereatur expelli; at qui nullum conatum perfectionis adhibendo, Regulas ſine diſcrimine tranſgreditur, reddit ſe intolerabilem, vt debeat expelli; aut, ſi toleretur plurimum nocet; ergò per accidens, & indirectè agit contra Profeſsionem, peccatque mortaliter, *Sanch. cap.* 4. *num.* 18. *Vide Auct. cit.*

7 Religioſus Societ. Ieſu peccat mortaliter, ſi non adhibet diligentiam in cauendis defectibus, ob quos ſe dimittendum, vel eijciendum prę videt; & licet ita dimiſſus ſit liber In conſcientia, ſi tamen ſit dimiſſus ob fraudem, vel peccata in eum finem commiſſa, irrita eſt dimiſsio, vtpote obtenta per dolum dantem ipſi cauſam (ſicut in matrimonio, & cæteris contractibus) vndè ſubiacet pœnis apoſtatarum, *Bon. de clauſ. quæſt.* 2. *p.* 12. *§.* 1.

8 Scholaſticus Societ. Ieſu, qui prauis moribus de induſtria dimiſsionem extorſit, vel falſis allegationibus impetrauit, non eſt liber à votis, *Leſſ. lib.* 2. *cap.* 40. *d.* 15. *Sanch. lib.* 6. *cap.* 7. *n.* 99. *Laym. lib.* 5. *t.* 5. *cap.* 9. *num.* 13.

DUBIUM IV.

Ad quid Religioſus obligetur vi votorum?

RESP. 1 Religioſus ex voto paupertatis obligatur, vt nihil habeat proprium. Nomine proprij autem intelliguntur bona temporalia pretio æſtimabilia, quorum dominium, vel certè facultatem diſponendi liberam, & independentem in perpetuum abdicauit. *Conſtat ex cap. Non dicatis,* 12. *quæſt.* 1. *cap. Monachi.*

Dicitur: 1. *bona temporalia*, quia re-

retinet Religioſus dominium bonorum ſpiritualium, honoris, famæ, & ſimilium. Item ius eligendi, præſentandi, conferendi regulare beneficium, &c. *S. Thom. 2. 2. quæſt. 186. art. 7. Sanch. lib. 7. cap. 18. Leſſ. lib. 2. cap. 4. d. 5. Laym. lib. 4. t. 5. cap. 7.*

Dicitur 2. *dominium, vel facultatem diſponendi*, propter Religioſos Societ. Ieſu, qui poſt emiſſa vota retinent, & acquirere poſſunt dominium radicale bonorum temporalium, non tamen habent ius actuale, de ijs pro ſuo arbitrio diſponendi, vel vtendi, in cuius abdicatione eſſentia religioſæ paupertatis conſiſtit, *Laym. loc. cit. num. 3.*

Dicitur 3. *independenter*, quia Religioſus, etiam profeſſus, poteſt habere peculium dependens, & revocabile ad nutum ſuperioris, quod nomine proprij non comprehenditur, *Laym. cap. 7. num. 12. Vndè ſequentes caſus reſolvuntur.*

1 Non repugnat voto paupertatis quòd Religioſi habeant bona in communi, etiam immobilia. Imò ſine conſenſu Papæ, non poſſunt ſe obligare cõmunitati quòd ea nunquam ſint acquiſituri; quia præiudicarent immunitati Eccleſiaſticæ, *Lugo reſp. mor. lib. 3. d. 8.* Neque poſſunt fructus, ſeu reditus à donatore deſtinatos ad ea emenda, applicare ad vſus alios, v. g. ſolvenda debita, &c. *Ibid. d. 10.*

2 Non repugnat paupertati, ſi Religioſo detur Villa, vel alius locus adminiſtrandus nomine Monaſterij, idque in Monaſterij commodum. Imò nec repugnat, ſi detur in commodum, vel incommodum ipſiuſmet Religioſi, aliquod Eccleſiaſticum Beneficium. Quo caſu competit ei adminiſtratio redituum, quos ad ſui ſuſtentationem, piaſque cauſas applicare poteſt, iuxta Canonum conceſsionem: quod reliquum eſt, pertinet ad Eccleſiam, vel Beneficium, cui ſervivit; ac conſequenter donationes de reditibus beneficij factæ ab eo in vſus non pios, invalidę ſunt, & contra iuſtitiam, neque accipientes p[o]ſſunt tuta conſcientiâ retinere, *Suar. t. 4. de Relig. lib. 5. Molin. d. 276. &c. communiter.* Ratio eſt, quia non habent dominium dictorum redituum, *Card. Lugo de iuſt. t. 1. d. 4. ſect. 1. Nihilominus Vvading. apud Dian. p. 8. t. 6. reſ. 133.* probabile cenſet, quod etſi illicitæ, validæ tamen ſint iſtæ donationes: idemque multò magis de donationibus Epiſcoporum regularium cenſet cum eodem, *Dian. loc. cit. reſ. 132. &c. contra Sanch. Suar. &c.* Ad Monaſterium verò omnia alia pertinent, quę aliundè, quàm ex Beneficio acquiruntur, niſi ex conſuetudine cedant Eccleſiæ, *Nauar. Az. r tom. 1. lib. 12. cap. 10. q. 6. & 7. Molin. Laym. loc. cit. vide Trid. ſeſſ. 25 cap. 2. de Regul.*

3 Non tantùm iure antiquo, ſed etiam poſt Tridentinum; probabile eſt, Religioſo in Monaſterio, vel iuxta illud manenti, annuatim aſsignari poſſe reditum, vt ex eo viuat ſuo commodo, & in[c]ommodo revocabiliter tamen ad nutum Prælati. Similiter Monialibus victũ prẹberi poſſe;

Digitized by Google

poſſe; ita vt ipſæ ſibi labore manuum veſtes comparent. *Ita contra Azor, Leſ. & Molin. docent Sanch. lib. 7. mor. cap. 22. Tann. Laym. lib. 4. cap. 7.* Qui addit, talem conſuetudinem, vbi viget, non damnandam: probat tamen tolli debere, ſi commodè poſsit, monetque, non ſine vrgentiſsima cauſa introducendam.

4 Peccat contra paupertatem Religioſus, ſi quid, ſeu domi, ſeu foris, etiam ex ijs, quæ ad victum, & veſtitum pertinent, ſine Superioris conſenſu expreſſo, tacito, vel præſumpto accipiat, retineat, abſumat, permutet, alteri donet, vel accommodet. *Ita Leſſ. lib. 2. cap. 41. d. 8. & d. 9. num. 79. Sanch. 7. mor. cap. 19. num. 53. & cap. 21. num. 32. Suar. t. 3. de Relig. lib. 8. cap. 11. Laym. lib. 4. t. 5. cap. 7. Azor tom. 1. lib. 12. cap. 12.*

Dixi 1. *Sine conſenſu tacito*, quia ſi Prælatus ſciat ſubditum aliquid accipere, retinere, vel expendere, & non prohibet, cùm facilè poſsit, tacitè conſentire, & approbare videtur. Vndè *Sanch. 6. mor. cap. 19. ait*, ſi in aliqua Religione conſuetudo viget aliqua recipiendi, vel expendendi, ſine licentia, id excuſari per tacitam licentiam Prælati, qui id tolerando, conſuetudinem rationabiliter declarat. Et ſi Prælatus ſubdito donet, vel donari permittat Imagines, Roſaria, &c. ſciens non indigere ijs omnibus ad proprium vſum, tacitè facultatem concedere cenſetur, donandi alijs, vt notat *Laym.* Monet tamen *Leſſ.* talem conſenſum non præſumendum, niſi in rebus paruis, & crebrò occurrentibus.

Dixi 2. *vel præſumpto*, hic enim locum habet, cùm res vrget, Superiorque non eſt præſens. Ad hunc autem, vt vult *Sanch. & Bonac.* non ſufficit, quòd Superior libenter concederet, ſi peteres (alioqui omnes donationes à Prælatis permitti ſolitæ, licerent ſine veniâ; quod cederet in everſionem diſciplinæ regularis) ſed requiritur, vt ipſe cenſeatur concedere, quamvis non petas, & nolit in ijs circumſtantijs te petere. Addunt tamen *Suar. & Leſſ.* excuſari à mortali, ſi præſumatur affectus Superioris, libenter rem conceſſuri, ſi rogaretur. Ratio eſt, quia tunc cenſetur rem habere ex voluntate Superioris, ſaltem virtuali, quæ in illo affectu latet; ideòque ſi Superior tantùm ſit invitus, quoad modum, venialiter quidem peccari; non tamen contra paupertatem, *docent Suar. Sanch. Laym. lib. 5. t. 5. cap. 7.*

5 Contra votum paupertatis peccas, ſi quid ex rebus in vſum tuum conceſsis, in alium vſum expendas, aut culpabiliter amittas, vel deſtruas latâ culpâ. Ratio eſt, quia in ijs tantùm habes vſum facti, idque precariò, quandiu Superiori videbitur, eſtque actus dominij, poſſe rem arbitratu ſuo deſtruere, *Sanch. cap. 19. Laym. num. 6. Leſſ. num. 79.*

6 Item peccas, ſi quid abſcondas, vt illud liberæ diſpoſitioni Superioris ſubducas. Nec Procuratores, Oeconomi, Adminiſtratores, Prælati inferiores, quidquam poſ-

Digitized by Google

ſunt expendere, contrà quàm regula Ordinis, voluntas Superiorum, vel conſuetudo poſtulat. Ratio eſt, quia non ſunt domini bonorum communium, ſed tantùm adminiſtratores, *Laym. num.* 9. *& ex S. Thom. &c.*

7 Si Prælatus permittat ſubdito, vt bona, ex quacumque cauſa, aut titulo prouenientia, in vſus vanos, turpes, aut illicitos expendat, aut ſuperflua, pretioſa, & ſtatum ſuum dedecentia, penes ſe habeat, peccat & Prælatus, & ſubditus contra votum paupertatis; eſtque talis donatio, ſeu alienatio irrita, & reſtitutioni obnoxia, *Nauar. Sylv. Valen. Molin. t. 2. d. 276. Azor, Leſſ. d. 9. Sanch. Laym.* Quia Prælatus non poteſt dare veniam maiorem, quàm ipſe habet; ipſe autem cùm non ſit dominus, non poteſt bona ſuo arbitrio, & inutiliter expendere: ſed tantùm in Religionis neceſsitatem, & vtilitatem. *Vide Card. Lugo de iuſt. d. 3. ſect. 7. num.* 131.

Reſp. 2. Religioſus voto caſtitatis obligatur, vt abſtineat ſe ab omni voluntaria delectatione venerea, internâ, & externâ; proindèque ſi quis contra caſtitatem peccet, duo peccata admittit, luxuriæ, & ſacrilegij, *Leſſ. & Laym. cap.* 8.

Reſp. 3. Religioſus ex voto obedientiæ obligatur ad omnia, quæ Superior præcipit, ſecundùm regulas, & conſtitutiones Ordinis, ſiue directè, & expreſsè, ſiue indirectè, & implicitè. Et quidem ſi præcipiat in virtute ſanctæ Obedientiæ, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, vel ſimili formâ, tenetur obedire ſub mortali: quia intendit obligare quantum poteſt: ſub veniali autem, ſi aliâ formâ vtatur, vel ſub nullo; quod conſuetudo in Societate Ieſu approbat. *Vide S. Thom.* 2. 2. *quæſt.* 104. *Sylv. Sanch. lib.* 6. *mor. cap.* 1. *Leſſ. lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 9. *Laym. cap.* 9.

Porrò quę indirectè pertinent ad regulam *Sylv.* & quidam alij ampliant ad illa, quæ faciunt ad pleniorem eius obſeruationem, *Sanch.* tamen arctat ad res valdè neceſſarias, ſine quibus regula commodè ſeruari nequit, alioqui enim Superior quaſvis corporis macerationes præcipere poſſet: ordinantur enim ad pleniorem obſeruationem regulæ, *Laym. lib.* 4. *t.* 5. *cap.* 9. *Leſſ lib.* 2. *cap.* 4. *d.* 9. *Vndè reſolves.*

1 Non tenetur ſubditus obedire in ijs, quæ ſunt, vel contra regulam (niſi Superior in ea poſsit diſpenſare, & legitima cauſa diſpenſandi ſubſit) vel ſuprà regulam, vt eſſent magnæ macerationes (niſi in pœnam, vel ad obligationem votorum neceſſariæ,) vel vt acceptet Epiſcopatum, *Dian. p.* 6. *tr.* 8. *reſ.* 33. *& alij ſex*, vel infra regulam, ſcilicet, vana (niſi præcipiat ex cauſa, quæ ſit ſecundùm regulam: v.g. vt obedientia exerceatur) nec refert, quòd regulæ iubeant in omnibus obedire id enim, non de obligatione voti, ſed obedientiæ perfectione intelligitur. *Ita Suar. Sanch.* 6. *mor. c.* 2. *& Laym.*

Si

2 Si regula Ordinis ſub peccato obliget, eius tranſgreſsio eſt contra votum, & ſacrilega. Ratio eſt, quia talis regula, non eſt minùs præceptiua, quàm vox Superioris: & ſubditus promittens obſeruationem regulæ eo modo, quo ipſa intendit, ſe obligare cenſetur; proindèque Carthuſianus; v.g. carnes edens, vel Franciſcanus Feriâ ſextâ, non ieiunans, & contra obedientiam, & contra temperantiam peccat, *S. Thom. in 2. d. 44. q. 2. art. 3. Valent. Sanch. 6. mor. cap. 1. & 4. Vazq. Rodrig. Laym. loc. cit. num. 6. Eſcob. &c.*

3 Si regula ſub peccato non obligat, tranſgreſſor illius, non peccat contra votum obedientiæ. Ratio eſt, quia talis regula, non continet propriè præceptum, ſed tantùm eſt ordinatio, ſeu monitum, obligans tantùm ad pœnam, ſi imponatur, *S. Thom. Laym. loc. cit. &c.* Hinc nec trãſgreſsio illius ex rationabili cauſa, & bono fine, ſeu ex motiuo virtutis facta: v.g. ſi extra tempora loquatur cum ſocio, vt mœſtum conſoletur, eſt peccatum; erit tamen veniale, ſi ex negligentia, torpore animi, aliove inordinato affectu fiat *Laym. loc. cit.* Quem vt plurimùm concurrere, adeòque rarò omni culpâ vacare, putant, *Valent. Sanch. & Suar.* Qui addunt, quòd ſi quis frequenter, & quaſi per conſuetudinem regulam tranſgrediatur, Religioſam diſciplinam grauiter perturbet, eaque ex cauſa in periculo expulſionis ſe conſtituat, peccet mortaliter, *Lay. lib. 5. t. 5. cap. 9. Sanch. n. 18. v. ſuprà dub. 2.*

4 Etſi Capitulares nouum ſtatutum condere poſsint, quo ipſi, aliique poſtmodum profeſsionem edituri, obligentur; antè tamen Profeſſi, qui in illud, non conſenſerunt, eo non obligantur, ſi ad regulam Ordinis non directè, nec indirectè ſpectet. *Laym. loc. cit. num.* 10. Niſi tamen ſtatutum fiat in Capitulo Generali, vel ſaltem Prouinciali (iuxta cuiuſque Ordinis inſtitutum) concurrente maiore parte ſuffragiorum; & non ſit regulæ difforme. *Vide Eſcod. de leg. Exam. 1. cap. 2. num. 5.* Ratio eſt, quia quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari, *iuxta Reg. 29. in 6. Addunt Laym. & Sanch. ex Sylv. & Azor t. 1. lib. 13. cap. 11. queſt. 19. Leſſ. lib. 2. cap. 41. num. 21.* nec Pontificem poſſe Religioſos cogere ad arctiorem viuendi rationem, quàm inſtituti prima forma poſtulat. Quia obligatio obediendi, etiam Pontifici, prouenit ex voto, quod factum fuit ſecundùm proprium regulæ inſtitutum. Si tamen regulæ reformatio neceſſarium mediũ eſſet ad Ordinis conſeruationem ad eam Prælatus cum Capitulo, multòque magis Pontifex, illos cogere poteſt, quando ad hoc ſe implicitè quiſque obligaſſe cenſetur, *Sylv. Leſſ. Sanch. Laym. loc. cit.*

5 Etſi conſuetum non ſit, nec conſultum, vt Prælati, ſub peccato præcipiant actus internos; probabile tamen eſt fieri poſſe, vt docent *Layman, Suar. &c.* Ratio eſt, quia veriſimile eſt, quòd aliqui Religioſi ad id ſe obligare intendant, cum ſe

Digitized by Google

quaſi holocauſtum Deo tradant.

Quæres. An ſubditus teneatur obedire, ſi dubitet, vtrum ſit res licita, quàm Prælatus iubet, vel iuſta cauſa imperandi?

Reſp. 1. Communiter teneri, quia tunc melior eſt conditio Superioris, qui eſt in poſſeſsione poteſtatis præcipiendi: in dubio autem nemo ſpoliandus eſt iure, quod habet. Nec dicas, ſubditum etiam eſſe in poſſeſſione libertatis, cùm habeat debitum parendi.

Reſp. 2. Non teneri, ſi graue damnum obediendo timeat. Ratio eſt, quia in dubio fauendum eſt reo, eique de cuius damno agitur. Etſi enim ſubditus non ſit in poſſeſsione libertatis, eſt tamen in poſſeſsione iuris, quo poteſt ſe à periculoſis rebus conſeruare, *Leſſ. Sanch. 6. mor. cap. 4. alijque.*

DVBIVM V.

Qui poſsint, vel teneantur ingredi Religionem?

RESP. 1. Omnes illi, & ſoli poſſunt ingredi Religionem, qui ſunt ſui iuris, nec alijs obſtricti, qui verò alijs obſtricti ſunt, non poſſunt ſine eorum conſenſu, *Leſſ. lib. 2. cap. 41. d. 3.*

Vndè 1. Non poſſunt ingredi Religionem impuberes, quia ſubſunt parentibus, vel tutoribus, quoad vitæ diſpoſitionem. 2. Nec filij, ſi parentes ſine illis ſe alere nequeant, *Laym. lib. 4. t. 5. cap. 4. num. 1.* 3. Nec ſerui ſine conſenſu dominorum. 4. Nec qui decepit virginem, ſub promiſsione matrimonij. 5. Nec is, qui non eſt ſolvendo creditoribus; modò in ſæculo manendo, poſsit intra paucos annos ſolvere, *D. Thom.* tamen *Sylv. Fumus, verb. Religio, & alij* putant illum poſſe bona præſentia cedere creditoribus; quia perſona hominis liberi, non eſt pro pecunia obligata. 6. Nec Epiſcopus, ſine conſenſu Papæ, cui iuramento ſe obſtrinxit: præterquam quòd ſit obſtrictus ſuę Eccleſiæ, ſicut maritus vxori. 7. Nec coniuges poſt matrimonium conſummatum, niſi vir per vim conſummaſſet, ante expletos 2. menſes, qui eis à iure conceduntur: aut niſi alter coniugum commiſiſſet adulterium: tunc enim innocens ingredi poſſet.

Reſp. 2. Qui vouit Religionem, tenetur ingredi ſecundùm ſequentes regulas.

1 Non tenetur, imò nec poteſt licitè ingredi Ordinem, in quo collapſa eſt diſciplina regularis, idque ob periculum perverſionis, *Laym. lib. 4. t. 5. cap. 6. num. 5.*

2 Qui vouit laxiorem, licitè ingreditur ſtrictiorem, non tamen contrà; quia minùs præſtaret, quàm promiſit. Quòd ſi tamen profiteatur in laxiore, valida eſt profeſsio, & liberatur à voto ſtrictiorem ingrediendi. Ratio eſt, quia votum ſolemne, quo fit perſonę traditio, & Religioni ius in perſonam acquiritur, derogat priori voto ſimplici, per quod nullum tale ius Religioni

ſtri-

Digitized by Google

ſtrictiori erat acquiſitum, *Laym. loc. cit. ex S. Thom. &c.*

3 Is, qui vouit experiri Religionem ſtrictiorem, poteſt id commutare in votum profitendi, & perſeverandi in laxiore. Ratio eſt, quia hoc melius eſt, *Laym. loc. cit. ex Sanchez, &c.*

4 Profeſſo licentiam tranſeundi ad Ordinem laxiorem Epiſcopus, vel Prælatus Ordinis exemptus cum conſenſu Capituli diſpenſatiuè ex iuſta cauſa dare poteſt, *Laym. loc. cit. Leſſ. lib. 2. cap. 41. num. 103. Sanch. 6. mor. cap. 7.*

5 Profeſſus, ad Ordinem ſtrictiorem, petitâ, licet non conceſsâ, Prælati ſui licentiâ, ex iuſta cauſa tranſire poteſt. Quod addo, quia huiuſmodi tranſitus, ſine cauſa temerè fieri non debet. Quòd ſi fiat, ſpectanda eſt auſteritas circà ſilentium, & ſolitudinem: idque non tantùm ſecundùm inſtitutum regulæ, ſed etiam ſecundũ obſeruationem præſentem. Probatur *ex cap. Licèt de Regularibus. Vide Laym. Leſſ. Sanch. loc. cit. Ex dictis reſoluuntur hi caſus.*

1 Canonici regulares ad Monachos tranſire poſſunt, non contrà cum Religio Monachorum auſterior ſit, *Laym. loc. cit.*

2 Profeſſus regulam ſtrictiorem, ſi ea non ſeruetur in ſuo Monaſterio, aliove eiuſdem Ordinis, nec ſit ſpes reformationis, poteſt tranſire ad laxiorem, in quo regula ſeruetur; ita vt conſiderato præſenti ſtatu, ducat vitam ſtrictiorem, *Laym. lib. 4. tr. 5. c. 6. n. 10. ex Sanc. Rod. &c.*

DUBIUM VI.

Ad quid teneantur Religioſi eiecti, & fugitiui?

SUppono, Religioſum iuſtas ob cauſas è Religione expelli poſſe. 1. Si in graui, vel pernicioſo crimine exiſtens, notoriè incorrigibilis appareat; in quo tamen caſu Moniales perpetuo potiùs carceri mancipandas, quàm eijciendas, putat *Sanch. lib. 6. mor. cap. 9.* 2. Si ob criminis infamiam, ſine graui Ordinis damno, tolerari nequeat. 3 Si in admiſsione reticuerit impedimentum, vel eſſentiale, vel ſaltem admodum graue: v.g. lepram, &c. vt docent *Nauar. Sà, V. Religio, num. 34. Sanch. 6. mor. cap. 4. num. 56* Ratio eſt, quia in re admodùm graui decepit; ita vt fraus dederit cauſam admiſsioni. *Vide Dian. p. 9. t. 9. reſ. 57.* vbi docet, quòd licèt hactenùs ex communi ſententia *Sanch. Suar. Azor, Rodrig. &c.* Religioſi propter delictum aliquod graue, etiam ſemel perpetratum potuerint expelli, iam tamen propter declarationem *Vrban. VIII.* editam anno 1624. per nulla priuilegia poſsint expelli è Religione, (exceptâ Societ. Ieſu) niſi ſint incorrigibiles: tales autem non cenſeantur, niſi vnius anni ieiunio, & pœnitentiâ in carcere ſint probati.

Hoc ſuppoſito, reſp. 1. Profeſſus, è Religione ob culpam eiectus, manet Religioſus, votiſque adſtrictus, *Laym. lib. 4. t. 5. cap. 13. ex communi. Vndè reſoluuntur hi caſus.*

Digitized by Google

1 Eiectus, rerum quas acquiſiuit, vſum, & adminiſtrationem tantúm ſibi vindicare poteſt, non autem dominium: neque illud acquiritur Monaſterio, cuius nō eſt membrum ampliùs, ſed Eccleſię, in qua Beneficium habet; vel Papæ, ſi Beneficium non habet, & exemptus eſt. Quòd ſi autem non ſit exemptus, Epiſcopo loci, *Laym. loc. cit. ex Molin. & Leſſ.*

Dixi *eiectus*: quia fugitivos, & apoſtatas ijs exceptis, quæ ex Beneficio Eccleſiaſtico accepta ſunt, Monaſterio acquirere verius eſt, ſi illud dominij in communi capax ſit: ſin minûs, Sedi Apoſtolicæ. Ratio eſt, quia Monaſterium, inſtar ſervorum, eos vendicare, & reducere poterat, *Laym. loc. cit. ex Azor, Sylv. &c.*

2 Eiectus per culpam, non omninò ſolutus eſt voto obedientiæ, etſi eius executio magna ex parte ceſſet: quia caret Superiore, á quo dirigatur. Debet tamen illud ſervare in præparatione animi, ſi recipiatur, *Laym. loc. cit. ex Nauar. & Leſſ.*

3 Idem à reliquis Monaſticis obſervantijs, & regulis, vt á ieiunijs, vigilijs, delectu ciborum, & ſimilibus liber eſt, *Laym. lib. 4. t. 5. cap. 13. Sà num. 40. Nauar. & alij contra Leſſ. Sanch. &c.* Ratio eſt, quia talium obſervatio, non comitatur ſimpliciter profeſsionem votorum ſubſtantialium, ſed ſtatum regularem, à quo ille eſt expulſus.

4 Etſi non ſit improbabile, quod docent *Nauar. & Azor*, probatque *Rodr.* eiectum tutò manere extra ſuum Ordinem, nec teneri receptionem petere, eò quòd iuſtæ ſententiæ ſuæ eiectionis ſe conformare poſsit: contrarium tamen communius eſt, & probabilius. Ratio eſt, quia cùm ſit obligatus votis, tenetur ſe qualificare, vt vota ſua convenienter profeſsioni exequi poſsit. Quæ ratio magis probat, ſi ordo ipſum reuocet, *Laym. loc. cit. num. 6. ex Sylv. Sanch. & Leſſ.*

5 Eiectus poteſt tutò in ſæculo manere, ſi in Monaſterio non recipiatur, niſi Religionem laxiorem inire malit: quia aliam non vouit, neque per ipſum (vt ſuppono) iam ſtat, quò minùs in ſua recipiatur. *Ita Rodrig. Laym. &c. loc. cit.* Vbi addit, Prælatos poſſe aliquem ſub conditione eijcere, vt vel aliam Religionem intret, vel ad ſuam reuertatur, imó etiam Ordinarij locorum eiectos ad hoc cogere poſſunt. Ratio eſt, quod tales non ſine periculo, & ſcandalo aliorum in ſæculo viuant. *Vide Laym. loc. cit. num.* 8. *&* 9.

Reſp. 2. Prælati Ordinum fugitiuos, & apoſtatas requirere tenentur, ſi abſque graui Ordinis damno poſsint, & non omninò incorrigibiles videantur. *Ita Sanch. loc. cit.* Ratio prioris partis eſt, quia iure diuino, & naturali tenētur Prælati proſpicere eorum ſaluti. Ratio poſterioris eſt: quia ſi ob iuſtam cauſam poſſint eijci, ob eandem etiam poſtquàm malitioſè exiverunt, poterunt non recipi, *Laym. loc. cit. num. 7. Sanch. &c.*

Dixi *fugitiuos, & apoſtatas*: quia per

per ſententiam iuſtam eiectos, etſi ſe correxerint, neceſſariò recipiendos, negant *Sanch. loc. cit. & Azor lib. 12. cap. 17. affirmant Nauar. Mol. t. 1. d. 140. Leſſ. lib. 2. cap. 41. d. 15.* Vtrique probabiliter.

Quæres. An profeſſus in vno Monaſterio poſsit cogi, vt ſe transferat ad aliud?

Reſp. Poſſe, ſi plura Monaſteria faciant vnum corpus ſub vno capite: ſecùs, ſi ſingula ſubſint ſuis Superioribus ſub Epiſcopo, vel immediatè ſub Papa. Ratio eſt, quia non vouit obedientiam, niſi in hoc Conuentu, *Laym. loc. cit. n. 10. Vide etiam Sanch. lib. 7. mor. cap. 32.*

CAPUT II.

De Statu Clericorum.

CLerici generaliter dicuntur illi, qui ſacris ordinibus, vel primâ ſaltem tonſurâ ſunt initiati. Ad quorum ſtatum cùm multa pertineant, de quibus alibi agendum, hìc agemus de Beneficijs Eccleſiaſticis, Horis Canonicis, & alijs paucis.

DUBIUM I.

De Beneficijs Eccleſiaſticis.

ARTICULUS I.

Quid, & quotuplex Beneficium Eccleſiaſticum?

REſp. 1. Beneficium Eccleſiaſticum eſt ius perpetuum, percipiendi fructus ex bonis Eccleſiæ, propter officium aliquod ſpirituale, auctoritate Eccleſiæ conſtitutum. *Ita Laym. lib. 4. t. 2. cap. 1. Leſſ. lib. 2. cap. 35. d. 1.*

Dicitur 1. *Ius perpetuum*: ad excludendam Vicariam, & Commendam temporalem, quæ non ſunt Beneficia, de quibus Canones loquuntur.

Dicitur 2. *Propter officium*: quia in Beneficio duo iura à ſe mutuò ſeparabilia diſtinguuntur. 1. Eſt ius, ſeu poteſtas exercendi muneris ſpiritualis; eſtque ſimpliciter ſpirituale. Alterum eſt ius percipiendi reditus Eccleſiaſticos: quod etſi ſecundùm ſe ſit temporale: quatenus tamen fundatur in officio ſpirituali eique annexum eſt, ſpiritualitatem aliquam participat.

Dicitur 3. *Auctoritate Eccleſiæ, &c.* quia ſolius Prælati eſt officia in Eccleſia inſtituere, eiſque prouentus Eccleſiaſticos, annectere, ipſiuſque eſt reſpicere, quot & qualibus Miniſtris Eccleſia egeat.

Reſp. 2. Beneficium diuiditur. 1. In Sæculare, quòd pro ſæcularibus, & Regulare, quòd pro Regularibus eſt inſtitutum. Vndè ſine diſpenſatione, nec ſæculare Regulari, nec contrà conferri poteſt. Porrò omne Beneficium præſumitur eſſe ſæculare, niſi probetur eſſe regulare, vel ex prima ſui inſtitutione, vel per poſſeſsionem pacificam 40. annor. per eam enim ex ſæculari fit regulare, & contrà.

2 Beneficium aliud eſt duplex,

 aliud,

Digitized by Google

aliud ſimplex. Duplex dicitur, quod eſt cum adminiſtratione, vt Papatus, Epiſcopatus, & omnia, quæ dicuntur dignitatis, hoc eſt, quę habent pręeminentiam, cum iuriſdictione in foro externo, vt Præpoſitura, Decanatus, Archidiaconatus, Abbatia, ſiue ſęcularis, ſiue Regularis, Prioratus clauſtralis. Item perſonatus, qui eſt eminentia in Eccleſia, ſine iuriſdictione: v.g. locus honorificus in choro, in proceſsionibus, ſuffragijs ferendis, vt cantoria, & ſimiles. Item Beneficia, quæ dicuntur officia, habentque adminiſtrationem rerum Eccleſiaſticarum, ſine iuriſdictione; vt Cuſtos, Theſaurarius, Primicerius, Archypreſbyt. Denique duplicia dicuntur, Beneficia curata; hæc enim omnia duplici onere, & curâ conſtricta cenſentur, cùm præter recitationem precum omnibus communem, habeant aliquam adminiſtrationem, & eminentiam. Simplicia dicuntur, quæ tantùm ſunt inſtituta, ad officia diuina obeunda, neque adminiſtrationem, vel eminentiam ſingularem habent; vt Canonicatus, ſiue ſęculares, ſiue regulares, Capellanię, *vid. Laym. loc. cit. & Leſſ. lib. 2. cap. 34. d. 2.*

ARTICULUS II.

Quomodo acquirantur, & conferantur Beneficia?

RESP. 1. Beneficia Eccleſiaſtica vno ex tribus modis, communiter acquiruntur. 1. Per electionem, v. g. Canonicorum, vel etiam poſtulationem (quæ eſt electio eius, qui non erat de Capitulo, vel de iure non erat capax) & confirmationem Superioris ſi electum, vel poſtulatum idoneum eſſe intelligat. 2. Per præſentationem Patroni præuiam, & inſtitutionem ſubſequam à Prelato Eccleſię factam, ſi præſentatus ſit idoneus. Etſi veró Patronus præſentato ius ad rem conferat, ita vt Beneficium alteri conferri nequeat; ius tamen in re, & collatio beneficij per inſtitutionem datur. 3. Per collationem liberam, quando beneficium ſolo iure Prælati datur, nec Patronatûs iuri ſubeſt. Vndè etiam Beneficia ex modo conferendi, diuiduntur in Electiua, Patronata, & Libera.

Reſp. 2. In qualibet Diœceſi Epiſcopus eſt proprius collator Beneficiorum, niſi ex legitima præſcriptione hoc ius alteri competat; ſupremus autem, & vniuerſalis collator omnium Beneficiorum non patronatorum, eſt Papa. *Leſſ. lib. 2. cap. 35. d. 10.* Ratio prioris eſt, quia Epiſcopus in ſua Diœceſi eſt moderator ſacrorum: ergo ipſius eſt Officia ſacra conferre. Ratio poſterioris eſt, quia Papa eſt ſupremus diſpenſator bonorum Eccleſiaſticorum, & Ordinarius Ordinariorum. Poteſt autem Papa tribus modis Beneficia conferre. 1. Iure præuentionis. 2. Iure concurſûs. 3. Iure deuolutionis, de quibus, *vid. Leſſ. loc. cit.* vbi notat, iure præuentionis, & concurſûs, ad vitandas lites rariùs Papam vti: imò

Imò per concordata Germaniæ inter Sedem Apoſtolicam, & Fridericum Imperatorem, per conſtitutionem Nicolai V. quę incipit. *Ad ſacra, &c.* alterni tantùm menſes Papæ collationi reſervantur, ſcilicet Ianuarius, Martius, &c. reliqui verò ordinarijs collatoribus relinquuntur. Imò ſi per 3. menſes, à die notæ vacationis, in loco beneficij nulla diſpoſitio, vel gratia Papæ appareat, Ordinarius conferre poteſt. Similiter mortuo Papâ, quamdiu Sedes vacat. *Leſſ. loc. cit. Lay. cap.* 20. Quòd ſi autem Pontifex, & Ordinarius eodem die idem Beneficium diverſis contulerint & neutrius collationis prioritas appareat pręferendus eſt, qui invenitur in poſſeſsione: quia pro eo ius pręſumit. Si neuter eſt in poſſeſsione, præfertur prouiſus à Pontifice, ob dignitatem prouiſoris, *Barb. & Bard. d. 6. cap. 6. §. 10. ex cap. Si à Sede.* Denique ſi vltimâ nocte menſis Epiſcopalis beneficium cœperit vacare, in dubio vtrum antè, an poſt mediam noctem, quâ incipit menſis Papalis, ſi nemo ſit in poſſeſſione, nec vlla prouiſio, præſumptio iuris eſt pro ordinario, *Gonçal. Barb. Bard. d. 6. cap. 6. §. 11.*

Quæres 1. Quid, & quotuplex ſit ius Patronatûs?

Reſpond. 1. Eſſe poteſtatem præſentandi ad Beneficium Eccleſiaſticum vacans. *Reſpond.* 2. Eſſe duplex, ſcilicet, ius patronatûs Eccleſiaſtici, quòd alicui competit, quia ex bonis Eccleſiaſticis, & ius patronatûs laici, quod alicui competit, quia ex bonis patrimonialibus Eccleſiam fundauit, vel dotauit, vel erexit, *Laym. lib. 4. tr. 2. cap. 13. num. 2. & 4.*

Quæres 2. Quando patronus teneatur præſentare, Beneficio vacante? *Reſp.* Si patronatus ſit laicus teneri intra 4. menſes. Si Eccleſiaſticus, intra 6. intra quos niſi fiat præſentatio, Beneficium ſit liberum, eiuſque diſpoſitio pro ea vice deuoluitur ad eum, cuius eſt inſtituere præſentatum.

Quæres 3. Quid faciendum, ſi multi præſententur? *Reſp.* 1. Si patronus, qui antea præſentauit Petrum, præſentet poſtea Paulum, velitque hunc præferri, poterit Prælatus inſtituere vtrum maluerit, ſi patronatus ſit laicus: quia tunc præſentatio ſecunda non facit irritam primam, nec contrà. Si tamen patronatus ſit Eccleſiaſticus, prior tempore erit potior iure, *ex cap. cùm authenticè, de iure patronatûs. Reſp.* 2. Si ex duobus patronis, alter Petrum, alter Ioannem præſentet, poteſt collator conferre vtri maluerit. Imò iuxtà *Sylv.* Epiſcopus tunc tertio conferre poteſt, eo quòd patroni nō cōveniant. *Reſp.* 3. Si multi patroni inter ſe ſint diſcordes, is inſtituendus, in quem plures conveniunt, *v. Leſſ. loc. cit. d.* 8. *Laym. loc. cit.*

* Notandum eſt, eſſe contrà iuſtitiam beneficia Eccleſiaſtica non conferre gratis etiamſi collator talium beneficiorum, pecuniâ aliquâ interueniente, non exigat illam pro collatione beneficij, ſed veluti pro emolumento temporali, quod conferre

Digitized by Google

ferre non tenebatur. Patet ex propoſitione 22. Decreti Ss. D.N. Alexandri Papę VII. die 24. Septembris. 1665.

ARTICULUS III.

Quæ intentio, & qualitates requirantur ad Beneficium accipiendum?

RESP. 1. Vt Beneficium aliquod validè, & licitè obtineatur, requiritur vt ſit perſona capax, & habilis, hoc eſt, vt ſit Clericus, non illegitimus (cum quo tamen Epiſc. diſpenſare poteſt ad Ordines minores, & Beneficium ſimplex, cui Ordo maior non eſt annexus) non irregularis non excommunicatus, non improbus, aut facinoroſus, vt habeat ſcientiam competentem ad munus Beneficio annexum, & ætatem legitimam, niſi diſpenſetur; ſcilicet, pro Beneficio ſimplici annos 14. (ſufficere tamen 14. inchoatum, *docet Dian. p. 3. t. 6. R. 64. ex Azor, & alijs 5.*) pro eo quòd Subdiaconatum requirit 21. pro eo quòd Diaconatum 22. pro eo, quòd Sacerdotium 24. inchoatum. *Colligitur ex Trid. ſeſſ. 22. 23. &c.* In his tamen, & ſimilibus caſibus, multi excuſantur, vel quia illud ius vbique non eſt receptum: vel quia bonâ fide tres annos fuerunt in poſſeſsione, quæ veluti vſucapionem; & dominium parit. *Ita Leſſ. d. 20.*

Reſp. 2. Qui recipit Beneficium quodcumque habens annexum Ordinem ſacrum, tenetur habere voluntatem, ſaltem conditionatam, Clericandi, & ſacrum ordinem accipiendi intra tempus à iure requiſitum, *Laym. cap. 14. Leſſ. lib. 2. cap. 34. d. 26.* Ratio eſt, quia ſuſcipiens officium; cui obligatio eſt annexa, omni modo ſe habilitare tenetur. Imò ſi Curatum, ſeu Parochiale eſt, habetque intentionem Sacerdotium intra annum non ſuſcipiendi, ſed Parochiam dimittendi, non tantùm mortaliter peccat, ſed etiam ipſo iure eſt priuatus, & ad fructuũ reſtitutionem tenetur, *vt patet ex cap. Commiſſa, §. 7. de elect. in 6.* Quòd ſi tamen mutatâ voluntate, ante finem anni Sacerdos fiat, fructus retinere poteſt: imò, & Epiſcopus diſpenſare poteſt, vt Vicario ſubſtituto, ſtudijs per ſeptennium vacet.

Dixi 1. *Habens annexum Ordinem ſacrum*: quia ſi is non ſit annexus, & Beneficium ſit ſimplex, licet illud acceptet animo fructus lucrandi, & deindè vxorem ducendi, non niſi venialiter peccat, ſi aliàs officio ſuo ſatisfaciat, *vt docet Laym. cap. 17. Sanch. 7. de matr. d. 45. Vazq.* Ratio eſt, quia illa perverſio ordinis non videtur grauis, nec vllo iure vetatur, ideóque ad nullam fructuum reſtitutionem tenetur. *Vndè Garcia p. 3. cap. 4. num. 42.* talem ab omni culpa excuſat.

Dixi 2. *Voluntatem ſaltem conditionatam*: quia ſi ex iuſta cauſa poſtmodum ſtatus Clericalis minùs illi convenire videatur, poteſt animum mutare, etiamſi Beneficium ſit curatum (v. g. ſi primogenitus familiæ, aut

Digitized by Google

aut frater vnicus ſine liberis decedat) ſi opimum matrimonium ad conſervationem familiæ nobilis, vel ad lites graues ſopiendas neceſſarium, offeratur. Ratio eſt, quia non eſt mens Eccleſiæ; ita ad Eccleſiaſticum ſtatum obligare, vt hæc, & ſimilia bona impediantur, *Laym. Leſſ. loc. cit.*

ARTICULUS IV.

An liceat habere plura Beneficia?

RESP. Plura beneficia poſsidere, non eſt res ſimpliciter intrinsicè mala, nec omninò indifferens, ſed ſpeciem mali præferens; imò ordinariè illicita, & naturali iuri repugnans (ſi talia ſint, quorum vnum ad honeſtam ſuſtentationem ſufficiat) niſi iuſtâ causâ ex circumſtantia cohoneſtetur. *Ita fere Laym. lib. 4. t. 2. cap. 8. num. 2. ex D. Thom. Leſſ. Azor, &c. comm.* Quia vt docet *Trid. ſeſſ.* 24. pluralitas huiuſmodi magnam inordinationem involuit, dum minuitur cultus diuinus, Eccleſia operarijs, fundator piâ intentione, pauperes vtiliores Eccleſiæ futuri ſuſtentatione priuantur. Hinc beneficia diſtinguuntur in incõpatibilia primi generis, in quibus acceptâ pacificâ poſſeſsione ſecundi, vacat prius, qualia ſunt plura beneficia curata, item plures dignitates, perſonatus, duo beneficia vniformia ſub eodem tecto: & in incompatibilia ſecundi generis, quæ etſi ſine peccato citra diſpenſationem obtineri nequeant, primum tamen altero obtento non vacat: qualia ſunt beneficia reliqua reſidentiam poſtulantia, v. g. Canonicatus duo diuerſarum Eccleſiarum, in quibus recepta eſt conſtitutio *Trid. ſeſſ.* 24. *cap.* 12. *de reform.* vt non liceat vltra tres menſes Canonicis ab Eccleſia abeſſe: *Vnde Laym. cap.* 8. *num.* 6. docet, Canonicatus in Cathedralibus Eccleſijs Germaniæ, quę ex immemorabili conſuetudine requirunt, tantùm reſidentiam medij anni, vel trium menſium, inter compatibilia beneficia numeranda.

Dixi, *niſi iuſtâ causâ cohoneſtetur:* quia qui per diſpenſationem plura beneficia obtinuit, niſi iuſta cauſa ſubſit, in conſcientia non erit tutus, ſed tenebitur alterum reſignare, vt docet *Leſſ. num.* 124.

Porrò iuſta cauſa diſpenſandi erit, euidens neceſsitas, & vtilitas Eccleſiæ, & quandoque etiam prærogatiuæ, & merita perſonæ, v. g. inſignis nobilitas, dignitas, ſcientia, auctoritas, virtus, &c. modò caueatur, ne beneficiorum coacervatio facta etiam ob prærogatiuam perſonæ ad priuatum tantùm, & non ad commune bonum referatur. Imò ſine diſpenſatione plura beneficia ſequentibus caſibus haberi poſſunt.

1 Si vtrumque adeò ſit tenue, vt neutrum ſufficiat ad ſuſtentationem, modò vtrumque ſit ſimplex, nec reſidentiam requirat.

2 Quando Parochia eſt annexa Canonicatui, eique acceſſoria; tunc enim vtrumque per modum vnius poſ-

poſsidetur, ita tamen, vt teneatur Vicarium perpetuum in Eccleſiæ alere.

3 Quando beneficia legitimé ſunt vnita.

4 Quando alius idoneus, & dignus non reperitur.

5 Quando vnum beneficium habetur in titulum, alterum in Commendam non perpetuam, ſed ad aliquot menſes, donec de idoneo prouideatur. *Ita Regid. ex Sylv.*

Quæres. An, & quomodo Clerici teneantur ad reſidentiam?

Reſp. 1. Epiſcopos, Parochos, eoſque, qui curatum beneficium habent, iure diuino teneri. Nec ſufficit, ſi per alios adminiſtrent, niſi maius bonum vrgeat: quia contra rationem eſt, vt hic officium, & fructus alter onus habeat. *Bon. tr. 1. d. 5. de oblig. benef. p. 1.*

Reſp. 2. Ita teneri ad reſidentiam, vt ſi Epiſcopi intra annum vltra tres, & Parochi vltra duos menſes, abſque legitima cauſa, per Epiſcopum cognita, & approbata, abſint, mortaliter peccent, & fructus non faciant ſuos. *Ita Trid. ſeſſ. 23. de refor. c. 1. v. Bon. loc. cit. Notat autem Dian. p. 9. tr. 7. reſ. 53. ex Bord.* ſupradicta etiam habere locum in Superioribus, ſiue Prælatis regularibus: ideòque eos teneri tempore peſtis, etiam cum periculo ſuis aſsiſtere.

Reſp. 3. Qui in Eccleſijs Cathedralibus, vel Collegiatis obtinent dignitates, Canonicatus, Præbendas, vel portiones, ſi intra annum vltra 3. menſes abſint, primo anno mediá parte fructuum, ſecundo verò anno omnibus fructibus, quos illo anno lucrati ſunt, priuandos. Quæ tamen pœna eſt ſententiæ ferendæ, non latæ, *vt conſtat, ex Trid. ſeſſ. 24. cap. 10.*

Reſp. 4. Cauſas à reſidentia excuſantes eſſe. 1. Doctionem Theologiæ, vel iuris Canonici: neque ad hoc licentiam Prælati, aut Epiſcopi requiri; requiri autem ad doctiones literarum humaniorum & Philoſophiæ, niſi contrarium habeat conſuetudo. 2. Studium Theologiæ, vel iuris Canonici; id enim per 5. annos etiam excuſat. 3. Obſequium Papæ, vel Epiſcopi, ad Eccleſiæ vtilitatem. 4. Licentiam legitimam, ex quavis alia iuſta cauſa. 5. Honeſtam conſuetudinem; vbi diſpoſitio Concilij non eſt recepta, *v. Bonac. loc. cit.*

Reſp. 5. Qui abſque iuſta cauſa abeſt, peccat mortaliter, non tamen tenetur ad reſtitutionem fructuum, ſi officio ſatisfecerit; niſi ad eam condenetur, vel niſi id aliquo iure ſit expreſſum.

Reſp. 6. Eos, qui ex legitima cauſa abſunt, non lucrari diſtributiones, iuxta *Trid.* niſi tamen abſint ad curanda negotia Eccleſiæ, ex commiſsione Capituli, vel omninò inuoluntariè: ob morbum, captiuitatem, iniuſtam excommunicationem, &c. *V. Leſſ. lib. 2. cap. 34. d. 29.*

***

Digitized by Google

ARTICULUS V.

Quibus modis Beneficia amitantur?

RESP. 1. Beneficia quatuor modis amittuntur. 1. Per mortem beneficiati. 2. Ex diſpoſitione iuris, idque vel propter alterius Beneficij incompoſsibilis confecutionem, vel per profeſsionem religioſam, vel per contractum matrimonij, vel per commiſsionem criminis (v. g. hęreſis, ſchiſmatis, ſodomiæ ſæpiùs exercitę) cui amiſsio Beneficij ipſo facto eſt annexa, *vt v. apud. Leſſ. lib. 2. cap. 34. d. 34.* 3. Per ſententiam iudicis. 4. Per liberam reſignationem: de qua.

Reſp. 2. Reſignatio eſt ſpontanea proprij Beneficij dimiſsio, facta, coram legitimo Superiore id acceptante. Eſtque duplex, ſcilicet tacita, quæ fit ex iuris diſpoſitione, vt dum quis Religionem profitetur: & expreſſa, quæ rurſus eſt duplex, ſcilicet pura, quæ fit ſine conditione, & pacto appoſito, coram Ordinario, qui Beneficium cuilibet alteri conferre poteſt, & Conditionata; ſeu in fauorem: eaque vel eſt ſimplex in fauorem, vt quando fit abſque reſervatione: vel eſt qualificata, quando ſcilicet fit reſervato ſibi iure regreſsûs, vel penſione, vel fructibus aliquibus, quę ob ſimoniam iuris humani, nonniſi in Pontificis manibus fieri poteſt. Et quamvis verius ſit, etiam reſignationem ſimplicem in Pontificis manibus faciendam, cùm alioqui periculum ſit, ne Beneficiorum reſignationes, ſpeciem quandam hæreditariæ ſucceſsionis acquirant, quod iura Canonica deteſtantur: probabile tamen eſt, in manus Ordinarij fieri poſſe, eo quòd permutatio in eius manibus fieri poſsit. Idque à fortiori verùm eſt, ſi fiat ſine modo obligatorio: quamvis additá deprecatione, vt perſonę certę conferatur. Idque obſervari poteſt: vbi non eſt recepta Bulla *Pij V.* quamlibet perſonæ ſucceſſurę deſignationem prohibens, quam citat *Laym. hic. cap. 17.*

Porrò vt reſignatio conditionata valida ſit, requiritur. 1. Vt Beneficium ſit reſignantis, cùm reſignatio ſit iuris ſui dimiſsio. 2. Vt fiat liberè. 3. Vt fiat in manibus eius, qui, poteſt admitere, ſcilicet, Pontificis, Ordinarij, Collatoris, vel inſtitutoris, iuxta dicta. 4. Vt acceptetur à Prælato, in cuius, manibus fit: quia ſine acceptatione ius ſuum reſignans non perdit. 5. Vt conferatur illi, in cuius fauorem cum clauſula conſueta, *non aliter, nec aliàs*, eſt reſignatum. 6. Vt is, cui confertur, acceptet: aliàs enim reſignans non perdit beneficium, propter clauſulam, *non aliter*. 7. Requiritur conſenſus Patroni, vel electorum, prout beneficium eſt patronatum, vel electiuum. 8. Si reſignans ſit infirmus, vt à reſignatione ſuperviuat 20. dies: aliàs enim per obitum vacare cenſebitur. 9. Vt ſi reſignatio fiat in Curia Romana, intra 6. menſes à ſupplicatione oblata computandos, in

Digitized by Google

in loco Beneficij publicetur: ſin autem extra Curiam, intra menſem: alioqui ſi contingat reſignantem mori, antequam reſignatarius cœpit poſſeſsionem, beneficium per obitum vacare cenſebitur, *Leſſ. & Lay. cap.* 17.

Reſp. 3. Permutatio beneficiorum, quæ eſt quędam ſpecies conditionalis reſignationis, fit, cúm duo beneficiati, vnum, vel plura ſua beneficia, Pontifici non reſeruata in manus Ordinarij, alteriúſve Epiſcopali auctoritate præditi, reſignant cum conditione, vt is poſteà viciſſim alteri alterius beneficium conferat. Quod quandoque Epiſcopus inſtituere poteſt, ſi neceſsitas ita exigat; vocatis tamen ijs quorum intereſt, ſcilicet, Patrono, & Collatore inferiore. Ad hanc autem omnia requiruntur, quę ad reſignationem in fauorem, *v. Leſſ. cap.* 31. *d.* 35. *&* 36. *Laym. cap.* 17. *Bon. de ſimon. d.* 1. *quæſt.* 4. §. 12.

Quæres 1. An licitæ ſint permutationes coram Ordinarijs, in menſibus reſeruatis per concordata Germaniæ?

Reſp. Affirmatiuè, quia per reſeruationem concordatorum, non cenſetur Pontifex voluiſſe conditionem Ordinariorum Germanię deteriorem facere, quàm Epiſcoporum extra Germaniam, coram quibus id ſimpliciter licet.

Quæres 2. An licitum ſit permutare beneficia, compenſatâ fructuum æqualitate?

Reſp. 1. Non licere, ſi beneficium copioſius, non ſeparatis prouentibus à titulo, permutetur cum tenui. Ratio eſt, quia exceſſus ille, eo ipſo quo manet annexus titulo, eſt debitus titulo ideóque pro eò nihil exigi poteſt, quin etiam exigatur pro titulo.

Reſp. 2. Poſſe peti compenſationem, ob huiuſmodi permutationem à Pontifice, pro incommodo temporali, quod alter ſubit, ſpoliando ſe prouentibus ſui beneficij; ideóque talis compenſatio non eſt pretium beneficij, aut prouentuum annexorum, ſed conditio, vt ſe indemnem ſervet, ſine quá conditione nollet ſe ſpoliare.

Reſp. 3. Iura prouentuum poſſe ſeparari à titulis, & primò nudos titulos, deinde alio contractu iura prouentuum, vt potè temporalia permutari, cōpenſato exceſſu opulētioris, idque auctoritate ſolius Papæ, *v. Leſſ. loc. cit. Bon. l. c.* §. 12. *n.* 11.

Quæres 3. An licitè permutetur beneficium, hac lege, vt expenſæ litis, vel Bullarum, refundantur per recipientem? *Reſpond.* Videri permutationem ſimoniacam, ſi impenſæ ſint cauſa impulſiua permutationis, ſine qua actus non fuerit futurus. Idem de ſimili reſignatione affirmarē. *v. Leſſ. loc. cit. Bon. loc. cit. n.* 9.

ARTICULUS VI.

Quid, & quotuplex ſit penſio.

RESp. Penſio eſt ius percipiendi fructus ex alieno beneficio. Eſtque triplex. 1. Temporalis, quæ da

Digitized by Google

datur propter miniſterium temporale, v.g. Cantori, Æditiuo, Patrono, & Defenſori Eccleſiæ. 2. Spiritualis, quæ fundatur in titulo merè ſpirituali, vt quæ datur Concionatori, Coadiutori Epiſcopi, Parocho, &c. 3. Media, quæ fundatur in ſtatu ſpirituali, nō tamē officio ſpirituali, vt quæ datur Clerico pauperi, vel Parocho ſeni ad ſuſtentationem, vel quæ datur cauſà reſignationis; & litis componendæ. Duæ poſteriores dicuntur Clericales, quia Clericis; prima Laicalis, quia Laicis tantùm datur.

Porrò circa penſiones, *Laym. cap. 18. & Leſſ. 34.* docent hæc. 1. Etſi eam deſignare proprium ſit Papæ; id tamen etiam Epiſcopum poſſe in cauſis ſpecialibus, & neceſſarijs, v. g. propter paupertatem, & ſenium reſignantis, vel litis compoſitionem, vel propter adęquandos fructus, in permutatione beneficiorum. 2. Debere eſſe moderatam, ita vt beneficiato relinquatur ſufficiens ſuſtentatio; talis autem plerumque cenſetur tertià pars fructuum. 3. Ad penſionem non requiri conſenſum patroni, vt quidam volunt, quia id nullo iure ſtatutum eſt. Neque vllū fit prę iudicium per impoſitionem penſionis, cùm is fructus non percipiat ex beneficio, ſed tantùm habeat ius inſtituendi, & præſentandi, quod ei non adimitur. 4. Penſionarius poſt conſtitutionem *Pij V.* vbi ea eſt recepta, tenetur recitare Officium B. V. nec facit fructus ſuos, ſi omittat. 5. Penſionem extingui morte Penſionarij, ſicut vſusfructus morte vſufructuarij. Poſſet tamen Papa facere perpetuam, ex plenitudine poteſtatis, De venditione, & redemptione penſionis, *v. Laym. cap. 18. & Leſſ. lib. 2. cap. 35. diſt. 22. Bon. loc. cit. §. 13.*

DUBIUM II.

De Horis Canonicis.

ARTICULUS I.

Qui obligentur ad Horas?

RESP. 1. Clerici maiorum Ordinum etiam ſuſpenſi, excommunicati, degradati tenentur, tum iure Eccleſiaſtico, tum generali conſuetudine Eccleſiæ.

Dixi, *maiorum Ordinum*: quia minorum, non tantùm non ad horas, ſed neque ad Pſalmum Miſerere, tenentur, quem, vel ſimile quid, cùm Epiſcopus primam tonſuram conferens iniungit, non videtur obligare, niſi vt, vel tantùm fiat aliquoties, vel per modum conſilij, *Leſſ. lib. 2. cap. 37. d. 9. Vndè reſolvuntur hi caſus.*

1 Tenetur ad Horas, qui cum diſpenſatione Papę duxit vxorem, niſi in hoc ipſo ſit diſpenſatum: quia diſpenſatio vtpotè odioſa, ſtrictè eſt explicanda: & characterem retinet, *Bon. Azor, loc. cit. cap. 5.* contra alios.

2. Clericus incipit obligari à puncto Subdiaconatûs ſuſcepti: & quidem ad Horas reſpondentes horæ, quâ ordinatur, *Bon. tr. de Horis,*

quæſt.

quæſt. 1. punct. 5. ex communi.

Reſp. 2. Omnes Religioſi profeſſi, ad chorum deſtinati vtriuſque ſexûs, obligantur ad Horas; idque ex antiqua, & recepta conſuetudine: quam tamen quidam, vt *Aragonius*, putant non obligare tàm ſtrictè: vt peccent mortaliter, ſi bis terve omittant; & de Monialibus dubitat *Caiet. Medin. Armil. Dian. tr. 12. Reſ. 17.* imò eas (atque adeò omnes Religioſos ſacris non initiatos) non teneri ſub onere peccati, abſolutè, ſed nimis laxè, docet *Petrus Marcan. apud Dian. p. 9. tr. 6. reſol. 7.* contra aliorum communem, & veram ſententiam, quæ docet teneri ſecundùm ſuas regulas, & conſuetudines, *Bon. quæſt. 2. p. 2. num. 5. ex Azor, Leſſ. Maldero. Vndè reſolves.*

1 Non tenentur ad Horas. 1. Nouitij. 2. Conuerſi. 3. Religioſi Societatis Ieſu, Militares, Hoſpitalarij, & cæteri Choro non deſtinati, *Trull. lib. 1. cap. 7. d. 12. §. 1. num. 5.*

2 Is qui ex vna Religione tranſit in aliam, in qua non eſt hæc conſuetudo, non tenetur, quia conſuetudo non obligat, vbi non eſt recepta. *Ita Suar. & Laym.* idem dic de Religioſo eiecto, vel qui diſpenſationem obtinuit perpetuò viuendi extra Monaſterium: quia etſi maneat Religioſus, non tamen regularis. Ita probabiliter *Sotus, Sanch. Bon. d. 1. quæſt. 2. p. 2. num. 4. &c. contra Suar.*

Reſp. 3. Beneficiati, quotquot habent ius in re, & plenum dominium beneficij, ſi fructus percipiant, vel percepturi ſint, tenentur ad Horas, *Leſſ. & Laym. lib. 4. t. 2. cap. 4.* ex communi, & *Concil. Lateranenſi* ſub Leone X. Ratio eſt, quia beneficium datur propter officium. *Vndè reſolves.*

1 Non tenentur ante acceptam poſſeſſionem, nec ſi ſine ſua culpa fructus nullos percipiant, nec percepturi ſint, *Laym. lib. 4. t. 2. cap. 5. num. 3.* quia non habent beneficium ſecundùm omnem effectum. Videntur tamen pro ratione fructuum teneri ad aliquoties legendum, *Trull. loc. cit.*

2 Tenetur is, qui etſi (ſiue ſine, ſiue cum ſua culpa) non recipiat omnes ſuos fructus, recipit tamen tantam partem, quæ ſufficit ad ſuſtentationem, *Bon. d. 1. quæſt. 6. p. 3.*

3 Tenentur ij, qui primo, aut etiam ſecundo anno, non percipiunt fructus, eo quòd aſsignentur fabricæ, vel prædeceſſori mortuo: quia etiam ipſi mortui fruentur eodem priuilegio; & ſic pro tota vita ſatiſfaciunt fabricę, *Bon. p. 4. num. 22. Laym. cap. 5. Suar. Reg. &c.* Contraria tamen ſententia, non eſt improbabilis, & negat *Leſſ.* cum *Caiet.* ſe talem damnaturum, eo quòd, vel reſignare, vel mori antè poſsit, & ſic non frui anno gratiæ, *Laym. loc. cit. Pal. Trull. d. 12. §. 3.*

4 Tenentur, & ij: qui habent beneficium tenue, octo, v. g. vel decem aureorum; quia iura omnibus indiſtinctè obligationem Horarum imponunt, ſicut ijs, qui ſunt in maioribus ordinibus. *Ita probabiliter Sylv. Azor, Suar. Palaus, Bon. d. 1. q. 2. p. 4. num. 17. & commun. contra Sotum*

Leſſ.

Digitized by Google

Leſſ. Rodrig. & Dian. reſ. 9. Maldon. qui dicunt, ſi habet beneficium tam tenue, vt tertiam partem mediocris ſuſtentationis alicuius Clerici, non adæquent, non teneri. *Vide Dian. loc. cit. Eſcob. tr. 5. Ex. 6. cap. 13.* quorum ſententiam, non damno. *Vid. Trull. lib. 1. cap. 7. d. 12. §. 3.* vbi notat eum, qui habet plura beneficia tenuia, ex quibus competentiam habeat, teneri ad Horas.

5 Non excuſatur, qui primis annis parum recipit, eo quòd fructus expendat in ſubſtitutum; quia Horarum onus beneficio annexum eſt, & perſonale, cum quo ſpontè acceptatur, *Bonac. loc. cit. ex Azor, Vazq. Fil. &c.*

6 Si filius à patre coactus ad ſtatum Eccleſiaſticum, percipiat ipſe fructus, tenetur ad Horas; ſecùs, ſi percipiat pater: hic verò ad reſtitutionem obligatur, *Laym. cap. 5. numer. 2. ex Leſſ. lib. 2. cap. 34. dub. 3.*

7 Probabile eſt, eum qui non reſidet ex legitima licentia, vel diſpenſatione, ideòque fructus non recipit, non teneri ad Horas: quia obligatio hæc eſt propter ſuſtentationem datam, *Trull. lib. 1. cap. 7. diſt. 13. §. 3. ex Sanch. &c.*

8 Non tenentur qui habent præſtimonia (quæ ſolent dari adoleſcentibus, in ſubſidium ſtudiorum) eo quòd non ſint propriè dicta beneficia. *Ita Med. Garcia, & Leſſ.* contra *Nau. Sot. & Rodr.* rectè tamen monet *Laym. cap. 5. num. 6.* conſiderandam rationem præſtimoniorum. Quod ſi enim dentur in titulum perpetuum, & habeant annexum aliquod obſequium ſpirituale, quod per laicum expediri nequit, eſſe beneficia Eccleſiaſtica, proindeque obligare ad Horas: ſecùs, ſi conſiſtant in ſolo temporali obſequio. Similiter non tenentur penſionarij, cùm penſiones, non ſint propriè dicta beneficia, vt *dubio præced.* videri poteſt. Quod limitat *Eſcob. t. 5. Ex. 6. cap. 4. ex Palao*, ſi fruantur penſione, ob ſæcularia obſequia; ſecùs, ſi titulo Clericali. Denique neque tenetur Coadiutor, ſi non adminiſtrat; quia obligatio tenet proprietarium, *Pal. Eſcob. loc. cit. vid. Laym. cap. 5. num. 9.*

9 Etſi habens plura beneficia ſatisfaciat vnicâ recitatione Horararum, tenetur tamen tot facere commemorationes, quot ſunt beneficia, ſeu patroni beneficiorum; quia par eſt omnium ratio, *Bonac. Trull. loc. cit. num. 27.*

ARTICULUS II.

Quanta ſit hæc obligatio?

RESP. 1. Eſt tanta, vt peccet mortaliter, quiſquis habens hoc onus, Horas, vel notabilem earum partem omittit. *Ita communiter omnes* contra *Angelum: V. Horæ, & Richardum*, qui dicunt non eſſe mortale, niſi quis habeat conſuetudinem omittendi: quam ſententiam *Leſſ.* non audet dicere probabilem, quòd ſit contra torrentem Doctorum. Ratio eſt, quia violat præceptum

in re graui pertinente ad virtutem Religionis. Ex dictis *reſoluuntur hi caſus.*

1 Non eſt mortale, omittere vnum Pſalmum, Lectionem, vel quid ſimile, vt habet communis contra *Nauar.* Nec tertiam partem parvæ Horæ, contra *Azor,& Mald.* quia non cenſetur pars notabilis. Talem autem dicit *Pal. lib. 1. p. 5.* eſſe in Matutino, quod eſt ęquale vni parvæ Horæ, *Sanch. in ſum. t. 1. lib. 1. cap. 18. num.* 8. dicit tres Lectiones cum reſponſorijs, in Feriali officio eſſe materiam parvam. In parvis Horis, dicit *Fern. Fil.& Lay.* dimidium eſſe notabilem quantitatem. *Vid. Eſcob. loc. cit. cap. 13. num.* 107. vbi docet, vnam paruam Horam, non eſſe partem notabilem, reſpectu totius Officij, quod per modum vnius eſt præceptum. Verum hoc merito reijcitur ab alijs.

2 Eſt mortale, ſi omittas, vel vnam integram ex Horis, (quarum ſunt ſeptem, Matutinum cum Laudibus, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Veſperæ, & Completorium) vel dimidiam etiam ex breuioribus (vt docet *Fern. Regin. Fil. Suar. Lay.* contra *Bon. & Leſſ.*) vel ex Matutino 9. Lectiones cum Reſponſorijs, *vt Sanch. 1. mor. cap.* 18. aut partem æquiualentem Horæ vni minimæ, *vt Suar. de Rel. t. 2. lib. 4. cap. 25. & Gauantus*; vel vt alij vnum Nocturnum. *Vid. Bon. d. 1. quæſt. 5. p. 1. Dian. p. 2. t. 12. reſ. 26. & 41.*

3 Siue omiſsio Horarum (abſtrahendo à multiplicatione actuum voluntatis) ſit vnum numero peccatum, vt vult *Bonac.* ſiue ſint plura formaliter, vt docet *Leſſ.* ſiue vnum multiplex, vt *Suar.* ſiue vnum pluribus æquiualens, vt *Fil.* loquitur; probabile tamen eſt, in Confeſsione explicandum, quot Horę ſint omiſſæ: eo quòd ſit circunſtantia tenens ſe ex parte obiecti, & conſtituens actum in ratione ſua indiuiduali, *Bonac. loc. cit. num. 9. Leſſ. Suar. Fil.*

Reſpond. 2. Tanta eſt obligatio, vt inducat ei onus reſtitutionis fructuum, pro rata omiſsionis Officij, qui titulo beneficij ad Horas tenetur, ſi elapſis ſex menſibus poſt adeptam poſſeſsionem (ijs enim etſi grauiter peccet omittendo, non tamen tenetur ad reſtitutionem) culpabiliter Officium non recitauerit. Patet *ex Concil. Lateranenſ. ſub Leone X.* Sed quia dubium fuit, vtrum hoc Concil. eſſet receptum, *Pius V.* Bullam edidit, quæ eſt apud *Nauarr. cap.* 25. quâ hoc decretum confirmat, ac declarat ſic, vt qui vno die totum Officium omiſerit, teneatur reſtituere omnes fructus illi diei reſpondentes, v. gr. qui accipit annuè 365. florenos, teneatur pro vno die reſtituere vnum florenum; qui autem omiſerit Matutinum tantùm, mediam partem fructuum vnius diei: qui reliquas Horas, etiam mediam partem; qui verò vnam ex illis, ſextam partem. Eaque reſtitutio facienda eſt, vel fabricæ,

vel

vel pauperibus, *Laym. Fil. Bonac. d. 1. quæſt. 5. p. 2. &c.* contra *de la Cruz*, & *Lopez* apud *Dian. p. 2. t. 12. reſ. 34.* qui dicunt, ſi Beneficiatus intra annum, per 8. vel 10. dies tantùm omittat, non teneri ad reſtitutionem, eo quòd ſit ſervus liberaliſsimi Domini, qui multò minùs, quàm Domini temporales, ad pauca attendat. *Vndè reſolves.*

* Reſtitutio fructuum, aut redditûs ob Horarum omiſsionem facienda non debet suppleri per quaſcumque eleemoſynas quas anteà beneficiarius de fructibus, vel redditibus ſui beneficij fecerit. Patet ex propoſitione 33. Decreti Ss. D.N. Alexandri Papæ VII. die 18. Martij 1666.

1 Clerici maiorum ordinum, qui ſolo titulo ordinis, & quotquot alio titulo, quàm Beneficij, ad Horas tenentur, non obligantur ad dictam reſtitutionem: quia nullos percipiunt fructus, propter onus recitandi Officium, *Bon. loc. cit. p. 2. num. 3.*

2 Nec ij obligantur, qui ex naturali obliuione, iuſto impedimento, boná fide, inuincibili ignorantiâ, aut aliter abſque culpa omiſerunt. Ratio eſt, quia in conſcientia non debetur pœna, vbi non eſt culpa, *Leſſ. Suar. Bonac. num. 4.*

3 Valdè probabile eſt, quòd qui alia onera habent, quàm precum, v. gr. Paſtores, Epiſcopi, &c. omittentes Horas, poſsint retinere maiorem partem fructuum illius diei, ratione dictorum onerum; ſufficiatque dare tertiam partem, vel quartam fructuum: eo quòd tantùm obligentur ad reſtitutionem fructuum, reſpondentium oneri Diuini Officij, *Nauarr. Fil. Bonac. p. 5. Dian. p. 2. t. 12. reſ. 8.* citans alios multos.

4 Si talis Paſtor habeat tenues reditus ad ſuſtentationem, videtur ad nihil obligandus; cùm ob alia onera illi debeatur ſuſtentatio, *Laym. lib. 4. tr. 2. cap. 5. Imò Dian. p. 2. t. 12. reſ. 9. & Mald. tr. 10. cap. 2. dub. 3.* dicunt eum, qui habet Beneficium valdè tenue, v. gr. cuius reditus tertiam partem mediocris ſuſtentationis non adæquent, non teneri, ob Horas aliquoties neglectas, ad reſtitutionem.

5 Reſtitutio hæc fieri poteſt, vel pauperibus amicis, vel alijs, vel ipſi etiam Beneficiato, ſi pauper eſt. Item impendi poteſt in fabricam domûs, vel meliorandos agros beneficij: quia hæc nomine fabricæ etiam intelliguntur apud *Suar. & Bonac.* Deniquè aliquando compenſari poteſt, offerendo ſuffragia pro Defunctis, alijſque precibus, *vt vide Bonac. loc. cit. p. 4.* & ſic etiam per alium, ſeu per officium, aut preces ab alio ad tuam intentionem recitatas, & à te defunctis applicatas, ſatisfieri poſſe, docet *Quintan. tr. 8. ſiſſ. 6.* Nec continuò damnandum, qui ordi-

dinariè recitare ſolitus, ſemel, v. gr. vel bis in anno omiſit, etſi nihil reſtituat, docet *Sot. Med. Fil. cap. 10. num. 316. & 317.*

6 Qui pecuniam, quam ob neglectas Horas tenetur reſtituere, ſiue erogare in vſus pios, impendit in alios, quàm, vel in pauperes, vel fabricam beneficij; non ſatisfacit (ſecundùm ius commune, vbi Concilium Lateranenſe, vel Bulla Pij V. eſt recepta) obligationi ſuæ, niſi aliud ferat conſuetudo, vel ſtatutũ, alicubi receptum: quia diſertè præcipitur reſtitui pauperibus, vel fabricę beneficij. *Vid. Bon. quæſt. 2. p. 2. & 4.*

7 Poſſe aliquando Beneficiatum excuſari à reſtitutione (ob Horas neglectas) titulo pecuniæ expenſæ (intellige poſt omiſſionem Horarum) etſi non iſto intuitu, in pauperes, vel alios vſus pios, cenſet *Dian. p. 3. reſ. 57. ex Laym. lib. 3. ſeſſ. 5. t. 2. cap. 12. num. 9.* eſſe probabile: tum quòd quidam Auctores, ita ſentiãt, tum quòd videatur eſſe virtualis intentio omnium dantium eleemoſynas, ſatisfacere per illas omnibus obligationibus, quas ſuis peccatis contraxerunt: tum quód leges Eccleſiaſticæ benignè debeant explicari *Addit Ioan. de Salas de leg. d. 15. ſeſſ. 2. num. 27. Vazq.* Si Canonicus groſſam, ſeu corpus ſui Canonicatûs verè, & abſolutè lucretur, priuſquam omittat Officium, non teneri ad reſtitutionem propter omiſſionem ſequentem: eo quòd pœna non ſit, vt fructus iam ſuos factos reſtituat, ſed vt fructus non faciat ſuos. Sic ille apud *Dian. p. 2. t. 12. R. 8. vt infr. art. 4. §. 6. in fine.*

8 Vbi Bulla Pij V. non eſt recepta, poteſt videri probabile Beneficiatum ad dictam reſtitutionem non obligari, vt habet *Sylv. V. Cleric.*

ARTICULUS III.

Quæ excuſent à recitatione Horarum?

RESP. Hæc ſequentia. 1. Infirmitas grauis, v. g. dolor notabilis capitis; ita vt ſine incomodo, vel incremento morbi legi non poſsint. Dixi *grauis* quia leuis, v. g. dolor ſtomachi, aut pectoris, vel etiam aliquando febris tertiana, aut quartana non excuſat, cúm toto die non affligat. *Ita Nau. Fil. Laym. Bon. d. 1. quæſt. 6. p. 1.* Porrò taliter excuſatus non tenetur, vt quidam volunt, audire alium legentem, nec alium ſubſtituere, vt habet *Fil. & Sà, V. Horæ.* Si tamen commodè poteſt, & ſolet legere cum ſocio, tenetur, vt habet *Leſſ. & Bonac. vid. Dian. p. 2. tr. 12. reſ. 43.*

2 Iuſtum impedimentum, v. g. metus proditionis, inter hæreticos. Item grauis, vel repentina occupatio, vel opera charitatis maioris momenti, quam Horæ quæ ſine ſcandalo, vel graui incommodo tuo, vel alterius omitti non poſſint. Quo modo etſi Concionatores, vel Confeſſ. aliquando ex-

excuſari poſsint, idque ex benigna Eccleſię intentione, vt docent *Sylv. Suar. Laym. &c.* tenentur tamen anticipare, ſi poſsint, v. g. ſi mane præuideas, te totâ die Confeſſionibus occupandum, quæ differri non poſsint. *Ita ex Suar. & Azor, Bon. loc. cit. p. 2. num. 1. & 2. &c. comm.*

Ex hoc capite dicunt etiam aliqui, non teneri te repetere, quod neglexiſti (nec recitando, nec audiendo) dum thurificando ad Magnificat, vel Benedictus, vel libros neceſſarios circunferendo, vel Lectionem mox cantandam præuidendo, vel alia in Choro neceſſaria peragendo, occupatus fuiſti. Quia Chorus totus pro eo, qui in re, ad Officij celebritatem pertinente, occupatur, videtur ſupplere, & non tantùm ſuo, ſed etiam aliorum miniſtrantium nomine, recitare, aut canere. *Ita Laym. lib. 4. tr. 1. cap. 5. num. 7. Henr. Sylv. Azor, Sot. Molf. Naldus, Arag. Reg. citati à Dian. p. 2. t. 12. reſ. 13.* Idem de eo, qui Choro organis muſicis, alternis verſibus reſpondet, *dicunt Nau. Sanch. Arag. & Rodr. apud Laym. loc. cit.* ſcilicet eum non eſſe obligatum, vt etiam voce proferat: ſed negat *Eſcob. t. 5. Ex. 6. vid. Trull. d. 16.*

3 Cœcitas, *Bon. p. 2. num. 4. &c. communiter.*

4 Carentia Breuiarij inculpata. Quòd ſi tamen memoriter poſsis dicere, vel totum Officium, vel vnam Horam, teneris. Si verò tantùm ſcias Pſalmos, vel Lectiones, vel Capitula, *dicit Fil. tom. 2. tr. 21. cap. 9. num. 287. citans Nau. & Suar. item Eſcob. Ex. 6. num.* 149. probabile eſſe non teneri: quia Pſalmi, vt ſic, non ſunt Hora Canonica, ad quam tenetur Clericus. *Idem dicit Garcia de Benef. t. 1. p. 2. cap. 1. num. 221. Mald. in 2. 2. t. 10. cap. 2. d. 5. & Ioan. Sanctius in ſelect. d. 15. num. 1. citati à Dian.* eo quòd Lectiones, & Capitula ſint pars (licèt minor) maximè principalis; ita vt abſque illis non ſit Officium Canonicum. *Idem concedit Sanch. lib. 1. cap.* 19. in Matutino Feſti duplicis, vel ſemiduplicis. *Vid. Bon. p. 2. num. 6. Dian. p. 2. t. 12. reſ. 30. &* 43. Verùm hæc probare non auſim, ſed potiùs, quod docet *Bon. d. 1. q. 6. p. 2.* impeditum ex aliqua dictarum cauſarum, ſi poſsit dicere partem notabilem, ad id teneri, aliàs ad nihil. * Sed qui non poteſt recitare Matutinum, & Laudes, poteſt autem reliquas Horas, tenetur recitare illas, vt patet ex propoſitione 54. Decreti citati Ss. D. N. Innocentij Papæ XI. Deniquè ſi quis careret Breuiario, quo vti ſolet, v. g. Romano, tenetur legere aliud, quod habere poteſt, quia per vtrumvis implетur ſubſtantia præcepti. *Creuſ. Eſcob. Dian. p. 9. t. 9. reſ. 26.*

5 Diſpenſatio, quam ſine cauſa ſolus Papa dat validè: cum cauſa Epiſcopi. Et ſic Subdiaconum, qui ex diſpenſatione Pontificia ducit vxorem, hoc ipſo liberari ab onere Horarum, *contra Bon. & Azor, docet Sanch. de matr. lib. 8. d. 8. Dian p. 8. t. 3. Reſ. 34.*

Digitized by Google

ARTICULUS IV.

Quomodo recitandæ ſint Horæ?

RESP. In recitatione Horarum ſequentes circumſtantiæ ſunt ſervandæ. 1. Vt recitentur iuxta præſcriptum Breuiarij Romani, iuſſu Pij V. editi, ſaltem publicè. Excipe Religioſos, qui habent peculiare Breuiarium Ordinis; & Eccleſias, quæ 200. annis ante inſtitutionem Breuiarij per Pium V. peculiare habuerunt: eæ enim ſine conſenſu Epiſcopi illud mutare non poſſunt. Priuatim tamen omnibus etiam regularibus probabile eſt licere ex conſuetudine, vti Romano, vt docet *Leſſ. cap. 37. d. 12. Rodr. & Sà, V. Horæ, Rom. d. 1. quæſt. 3. p. 1.* Adde, quòd qui eo vtitur, ne quidem in Choro obligetur ad Pſalm. Pœnitentiales, Graduales, Officium, Defunctorum (excepto die Animarum.) Officium tamen B. V. in Choro recitari debet, vbi eſt conſuetudo. *Ita Fil. & Bon.* ex Bulla Pij V. & Clementis VIII. Item tenetur ad Litanias diebus Rogationum; tum quia ſunt pars Officij eo die: tum quia peculiaris de ea re eſt conſtitutio. *Ita Bon. loc. cit. ex Fil.* Etſi contrarium probabile eſſe dicat *Dian. p. 2. t. 12. reſ. 42. ex Vazq. item Eſcob. t. 5. Ex. 6* Quòd ſi ex inadvertentia, vel neceſsitate, v. g. quia Lectiones de Feſto nullas habes, Officium mutes, ita vt dicas de Feria, quando erat dicendum de Sancto, vel contrà nullum erit peccatum, nec obligatio repetendi, licèt conſultum ſit repetere ea, quæ ad proprium Officium pertinent: ſi verò ſtudio idem mutes, aliud ſentiendum videtur, cùm ratio non ſit eadem: Quamquam quòd eo caſu venialiter tantùm pecces, nec tenearis repetere, vel reſtituere quidquam, eo quòd ſubſtantia præcepti ſit impleta, probabile eſſe cenſeat, *Eſcob. t. 5. Ex. 6. cap. 5. Dian. p. 3 t. 12. Reſ. 3. Item Caiet. Sylv. Binſf. Azor, Val. Leſſ. Fil.* &c. citati à *Bon. d. 1. quæſt. 1. p. 1. num. 17. & Dian. loc. cit.* contra alios multos, quos citat, & ſequitur *Barb. Laym. verò lib. 4. t. 1. c. 5. num. 4. cum Suar.* limitat, niſi per fraudem, quaſi multò, longiùs in multò breuius, v. g. Paſchale mutetur (*licet Caram. apud Dian. p. 7. t. 11. reſ. 6.* contra communem ſentiat, etiam ſic præceptum impleri, & venialiter tantùm peccari) aut idem pro libitu toto anno dicatur; quia eſt grauis inordinatio. *Vid. Trull. d. 14. num. 11.* vbi docet, eum qui per errorem legit hodie de Sancto, qui cras, v. g. colitur, poſſe cras legere de Sancto, qui hodie celebratur, ne is hoc anno omittatur, imò ita faciendum eſſe vult, *Quint. t. 8. ſing. 10.* Verum contrarium rectiùs tenet *Villalob.* eo quòd præſtet ſemel quam bis errare; idque multis benè confirmat *Card. Lug. reſp. mor. lib. 5. d. 8.* Similiter eum, qui per errorem, vel obliuionem in Feſto duplici, vel ſemiduplici non recitauit de proprio, poſſe de eo legere primo die non impedito 9. Lectionum Officio, docet idem *Quint. t 8. ſeſſ. 9.* eſſe probabile. Verùm, & hoc meritò

reij-

Digitized by Google

reijcit *C. Lug. loc. cit.* & ipſe *Quintan.* contrariam ſententiam agnoſcit probabiliorem. Denique qui in aliquibus Horis errauit (legendo, v.g. de Feria, quando erat de Feſto, vel contrà) agnoſcens errorem, non debet eum continuare, ſed reliquas Horas legere iuxta Officium eo die currens, vt in ijs ſaltem conformet ſe toti Eccleſiæ, vel Communitati, cuius eſt pars, & obſervet legem quantúm poteſt, *Card. Lug. loc. cit.*

* Notandum, habentem Capellaniam collatiuam, aut quoduis aliud beneficium Eccleſiaſticum, non ſatisfacere obligationi recitandi, dum ſtudio litterarum vacat, ſi recitet pro eo alius. Vt patet ex propoſitione 21. Decreti Ss. D. N. Alexandri Papæ VII. die 24. Septembris 1665. nec vnico officio poſſe fieri ſatis duplici præcepto, pro die præſenti, & craſtino; nec in die Palmarum licere recitari Officium Paſchale. Patet hoc ex propoſitionibus 34. & 35. Decreti Ss. D. N. Alexandri Papæ VII. die 18. Martij 1666.

2 Pronuntiatio vocalis exterior; ea enim eſt de ſubſtantia præcepti. Et ſi quidem cum ſocio legis (quod rectè fit, & eſt conforme primæ inſtitutioni Eccleſiæ, ac publico orandi ritui, eſtque licitum, etiamſi is ad eas non obligetur, nec interiùs attendat, *Bon. q. 3. p. 2. §. 1.*) ea pronuntiatio adhibenda eſt, vt ab eo exaudiri poſsis, eumque audire viciſsim. *Sà* tamen, *V. Horæ*, putat ſatisfieri, etſi quædam non percipias, quæ à ſocio dicuntur; neque ideò aliquid ſcrupulosè repetendum eſſe: ſi verò ſolus legas ita legendas eſſe, vt audire te ipſum poſsis, docent *Reg. & Suar.* ſed probabile eſt, id non requiri, cum Eccleſia id non præcipiat, vt docent *Azor p. 1. t. 10. cap. 11. quæſt. 4. Bon. & Dian. reſ. 11. admittitque Fil. t. 23. cap. 3. num. 117.* pro ſcrupuloſis. Si plures duobus recitent officium ſimul, non debet vnus vnum, alter alterum, tertius tertium verſum recitare, ſed alternatim facto duplici tantum Choro, ſiue plures ſint ex vna parte, ſiue pauciores: quia ſic habet vſus, & praxis Eccleſiæ; ſecùs eſt de lectionibus, quarum primus primam, ſecundus ſecundam, tertius tertiam recitat (imò alicubi conſuetudo permittit, vt omnes ab vno recitentur) alijs audientibus, *Bon. d. 1. quæſt. 5. p. 2. §. 1. ex Suar. Azor, & Laym.* addens etiam ſatisfacere eum, qui lectiones, vel orationes, vel capitula, vel reſponſoria tantùm audit, & non recitat, *vid. Bon. loc. cit. Trull. d. 16. num. 17.*

3 Pronuntiatio integra, ſine ſyncopa, & abbreuatione verborum, & ſyllabarum, & abſque præcipitantia, *Bon. d. 1. quæſt. 3. p. 2. §. 1.* Ex hoc tamen defectu in publico faciliùs peccari poteſt mortaliter, ratione ſcandali, & ſeuerioris præcepti Eccleſiæ, quam in priuato, *Azor, & Fil. t. 2. lib. 23. cap. 2. Eſcob. Dian. p. 2. t. 12. Reſ. 32. vbi addit.* 1. Eum, qui cum tali, qui vltimas ſyllabas abſcindit, recitat officium, ſatisfacere

Digitized by Google

ſuo officio, nec teneri repetere. 2. Quando in cantu, propter nimiam celeritatem, & abſciſsionem ſyllabarum,(vel alia de cauſa) audientes non poſſunt verba percipere, & attendere, ordinariè tantùm eſſe peccatum veniale, neque obligari ad iteratam recitationem officij, niſi adſit contemptus, vel graue ſcandalum; ſeu notabilis corruptio, & deformatio verborum, in toto cantu, *vid. Dian. loc. cit. Sylv. & Trull. d. 15. vbi ex Nau. Azor, Leſſ. & Palao*, negat ſatisfacere eos, qui cum ſocijs recitant ita feſtinanter, vt nondum expletis à ſocio verſiculis, ipſi incipiant, quia pars, quę anticipatur, non communicatur cum ſocio, qui eam audire nequit. Excuſant autem ex *Nau. Sà, & Suar.* ſurdum qui alios in Choro canentes non intelligit, nec ſequi poteſt.

4 Pronuntiatio continuata vnius Horæ, ſi autem interruptio notabili tempore, ſine cauſa fiat, erit tamen veniale tantùm, vt aiunt. *Fern. Lay. & Leſſ. d.* 10. quia ſinguli Pſalmi, ſuam completam ſignificationem habent. Si iuſta ex cauſa fiat, nulla culpa erit, nec repetenda priora. Quod verùm eſt, etiamſi animo repetendi interrupiſſes: conſilij tamen eſt, ſi interruptio longa eſſet, repetere ab initio Pſalmi, vel Nocturni: imò probabile eſt, nocturnos ſingulos ſeparatim, ſaltem intra trium horarum ſpatium dici poſſe (quod certum videtur, ſi iuſta cauſa concurrat) quia ſecundum quoſdam antiquitùs ita fiebat, *vt docet Fil. t. 23. cap. 6. & Bon. quaeſt. 5. p. 5. Eſtob. &c. Addit Quintan. t.* 8. *ſeſſ.* 3. lectiones ſiue tres ſint, ſiue nouem, poſſe abſque culpa graui, ſine cauſa, & cum hac abſque vlla culpa diuidi à Pſalmodia eiuſdem Matutini. Diuiſio autem Matutini à laudibus, non dicit interruptionem officij; vnde priuatim fieri poteſt ſine cauſa, *Dian. p. 5. t. 14. Reſ. 48. ex Bon. Fil. Sanch. &c. Item Trull. lib. 1. cap. 7. d. 11.*

5 Ne invertatur ordo Horarum abſque iuſta cauſa: quod ſi tamen fiat, erit tantùm veniale; quia ordo iſte, ſaltem extra Chorum, non eſt ſub pręcepto, niſi ſecundariò, & tanquam circumſtantia minoris momenti. Quòd ſi autem per inadvertentiam, vel ex iuſta cauſa mutes, v. g. vt amico, vel ægro, qui tecum legere cupit, ſatisfacias, nullum erit peccatum: vel ſi in Choro dicantur poſteriores Horæ, cùm tu necdum dixeris priores; vel ſi inter orandum advertas te aliquid omiſiſſe, vel priorem horam, nondum dixiſſe: perges enim, & ſupplebis in fine. Similiter ſi cauſa, vel neceſsitas inſtet Horas dicendi, potes dicere Laudes, dilatis lectionibus, vel aliquo ſimili, quod ad manus non eſt, *v. Bon. quaeſt.* 3. *p.* 4.

6 Vt, niſi iuſta cauſa excuſet, dicantur tempore pręfixo à iure, vel conſuetudine: quę nunc obtinuit. Vt Matutinum, & Laudes, abſoluto Completorio, in Eccleſia, horâ circiter quartâ, & ſecundùm, *Bonac.* etiam tertiâ dicantur: & hieme quidem

dem mediâ hora ante Solis Occaſum dici poſſe, ait *Fil.* ex commi ſententia; cùm etiam priuilegium quibuſdam concedatur, vt horâ ante Occaſum dicant. Quod tamen non eſt ſignum, id ſine priuilegio fieri non poſſe, quia talia ſæpè dantur ad tollendos ſcrupulos, & dubia, quæ ſequuntur ex varietate opinionum. Iuxta eandem ſententiam non peccabit, ait *Bon.* qui primam, tertiam, ſextam, & nonam duabus, vel tribus horis poſt ortũ Solis dicit: tum quia eſt moderata, & cõſuetapoſt poſitio: tum quia tempus à iure præſcriptum magnam latitudinem, teſte cõſuetudine, habet: erit tamen veniale, Matutinum, ſine cauſa, ad Veſperum differre; vel ante prandium ſine cauſa Veſperas, & Completorium dicere; quia hæc eſt inſueta inverſio. In Quadrageſima autem Veſperæ legi poſſunt priuatim poſt prandium, cùm rubrica Breuiarij Feria 4. Cinerum non imponat præceptum, *Nau. Sanch. Trul. d. 3. num. 6.*

Dixi *ſine cauſa*, quia ſi iter, aliave cauſa vrgeat ſecũdùm *Caiet.* & alios, omnes Horæ manè dici poſſunt, vſque ad Veſperas incluſiuè. Denique ad vitandum mortale ſufficit dici omnes à media nocte, vſque ad alteram mediam noctem; præterquam quòd Matutinum pridiè poſsit anticipari. Quòd ſi intra dictum tempus quis horas non dixerit, peccauit quidem, non tamen tenetur poſtmodum dicere? Quia ſunt onus affixum diei; etſi ſupplendo poſsit, ſecũdùm quoſdam, reſtitutionem ſubterfugere, eò quòd rependat æquale, *Molfeſ. 3. t. 1. Item Maior. Palud. Ledeſm. &c. apud Em. lib. 13. cap. 13. Bon. d. 1. q. 5. p. 2. num. 5.* vbi dicit, eam ſententiam eſſe probabilem, citatque pro ea *Suar. & Filiuc.* ſed malè, quia hi loquuntur tantùm de primo medio anno: vel ſpectato ſolo iure naturæ, & ſecluſo iure poſitiuo. Expreſsè autem, eam ſequitur *Quint. t. 8. ſect. 6.* vocatque veriorem contrariam. Vide etiam *Dian. p. 2. t. 12. reſ. 24.*

7 Vt deuotè, & cum attentione interna, virtuali ſaltem, recitentur, ſiue ea ad Deum ſit, ſiue ad ſenſum verborum, ſiue vt ait *Caiet.* ad verba ſolùm. Quam poſtremam ſufficere, rectè notat *Leſſ.* ſuppoſito tamen animo orandi, & vacandi Deo. Vndè attentionem confuſam ſaltem ad Deum; & ad verba includit, cùm alioqui attentio præcisè ad ſola verba, nihil ab externa attentione differre videatur. Ita communiter contra *Nau. Sylv. & Koninc.* qui nullam attentionem internam requirunt, ſed tãtùm externam, quæ excludat omnem actionem incompoſsibilem cum attentione interna, licèt animo voluntariè inter ea diſtraharis. Quæ ſententia, ſecundùm *Laym. & Leſſ.* non eſt improbabilis, & vtilis, tum ſcrupuloſis, tum Confeſſarijs, ne Beneficiatis ſine attentione Horas recitantibus, imperent reſtitutionem fructuum, partim ob Doctorũ auctoritatem, partim quòd hoc pręcepto tantùm materiales quædam preçes, earumque externa pronuntiatio (per quam, ſicut per hymnos

Digitized by Google

luendi) veniale eſt, ſi fiat ſine cauſa; aliàs nullum *Eſcob. loc. cit. cap.* 7. Qui verò advertenter occupat ſe aliquâ re incompoſsibili cum attentione interna, v. g. ſcriptione, lectione, &c. grauiter, peccat, & præcepto non ſatisfacit, atque adeò tenetur repetere, *Nauar. Suar. Bon. Trul. loc. cit. vid. infr. lib.* 5. *cap.* 2. *dub.* 7.

DUBIUM III.

Quid Clerici poſsint circà diſpoſitionem fructuum ſuorum Beneficiorum?

RESpond. 1. Clerici Beneficiarij quoad eam partem bonorum Eccleſiaſticorum, quæ neceſſaria eſt ad congruam ſuſtentationem, & decentiam ſtatûs, ita fiunt Domini, vt de ijs poſsint liberè diſponere. Vbi rectè notat *Nauar.* hanc congruitatem, & decentiam habere latitudinem, & ſuos gradus; proindèque, ſi infimum congruæ ſuſtentationis pretium ſint floreni 300. medium 400. ſummum 500. Clericus autem infimo viuat, de reliquo liberè poſſe diſponere. *Ita commun.* quia id acquiſiuit, vt ſtipendium ſuſtentationis, quaſi mercedem operis præſtiti.

Reſp. 2. Probabilius etiã eſt contrà *Nauar. & multos Canoniſtas*, beneficiarios nõ regulares (ſecùs enim eſt de Regularibus, vt ait *Card. Lug. t.* 1. *d.* 4. *ſect.* 1. *num.* 2.) abſolutè eſſe dominos omnium ſuorum prouentuum, ideòque etſi in profanos vſus expendant, non teneri ad reſtitutionem. Eſt communior inter recentiores, *apud Binſf. Mald. & Bon. d.* 4. *p.* 1. *ex S. Thom. Sot. Molin. &c.* tum quia fructus faciunt ſuos, vt ſupponit *Trid. ſeſſ.* 24. *cap.* 12. tum quia alioqui, non poſſent fructuum dominium in alios transferre (extra pios vſus) omneſque eorum donationes, & contractus eſſent invalidi, & vt tales à Iudice declarandi, & bona Eccleſię reſtituenda: quòd cum numquam ſit factum, præſumi non debet eſſe faciendum *Card. Lug. d.* 4. *num.* 1. Quo non obſtante teneri eos ad bona Eccleſiaſtica, congruæ ſuſtentationi ſuperflua, expendere in pios vſus, tàm eſt communis ſententia, *vt Card. Lug. d.* 4. *num.* 10. dicat, nimis ſingularem eſſe ſententiam *Petri Hurt. & Dian.* dicentium, eos ſatisfacere, ſi (ſeclusis grauibus neceſsitatibus) erogent in communibus neceſsitatibus, quartam partem redituum Eccleſiaſticorum, vel certè dimidium eius, quod congruæ ſuſtentationi ſuper eſt, *vid. Card. Lug. loc. cit.* vbi plurimis pro ſe citatis. Auth. oſtendit *Toled. Molin. & Bon.* malè citati pro cõtraria ſẽtẽtia; imò ipſoſmet *Hurt. & Dian.* in ea non perſtitiſſe, atque nullâ, vel auctoritate, vel ratione fulciri, ac denique ſuam multis probat præſertim ex *Trid. ſeſſ.* 21. *cap.* 5. *de r-form.* oſtenditque, iſtam obligationem naſci ex iure, non tantùm humano, ſed etiam diuino naturali. Vide etiã *Bon. loc. cit. p.* 2. Porrò congrua ſuſtentatio Clerici cenſetur, quæ neceſſaria eſt, ad ſtatûs, & familiæ ſuſtentationem, ſecun-

Digitized by Google

cundùm conditionem ſtatûs, gradûs, dignitatis, qualitatis, & regionis, in qua habitat, *Bon. loc cit. Mol. Laym. Card. Lugo, &c. Vndè reſolvuntur hi caſus.*

1 Congrua ſuſtentatio, non eſt æqualis reſpectu omnium, quia plus requirit Epiſcopus, quàm Decanus: Decanus, quàm Canonicus; Canonicus in Eccleſia principali, quàm Parochus; debilis, & tener, quàm robuſtus, & valens: & quod ſufficit in vno loco, non ſufficit in alio. Quapropter attendi debet ad vſum aliorum timoratæ conſcientiæ in eodem gradu, &c. Nec obſtat, quòd beneficiarius emerſerit ex humili, quò minùs poſsit ſtatui ſuo convenientes ſumptus facere, *vt ex Molin. docet Card. Lugo loc. cit. vide Bonac. loc. cit. num.* 8.

2 Nomine congruæ ſuſtentationis, etiam intelligitur, debita hoſpitalitas, non tantùm in pauperes peregrinos (qui maximè commendantur Clericis à Trident.) ſed etiã vrbanos, *Card. Lug. num.* 66.

3 Debita, quæ Clericus contraxit pro ſua ſuſtentatione: vel ob piam cauſam, poteſt ſolvere ex reditibus Eccleſiaſticis: non item, quæ contraxit ante beneficium obtentum, niſi ſit pauper. *Ibid. num.* 67.

4 Poteſt Clericus ex bonis ſuperfluis licitè in ſtudijs alere ſuos conſanguineos, ſi aliundè non habent: eò quòd parentes, vel nolint, vel non poſsint alere in ſtudijs. *Ibid. & Bon. p. 2. num.* 13.

5 Si habet ſorores pauperes, vel filios ſpurios, ex fructibus beneficij dotare licet, ſi aliundè non poteſt: quia naturali iure debet illis alimenta, in quorum locum ſuccedit dos, *Molin. Binſf. &c.* Cauendum tamen ſub mortali, ne, vel illas notabiliter ſupra ſtatum exaltet: vel hos legitimis æquet: etſi nobilis plus poſsit dare, quàm alius infimæ ſortis, *vide Laym. lib. 4. t. 2. cap. 3. n. 4.*

6 Si bona ſuperflua expendat in vſus profanos: v. g. in venationes, canes, equos, paraſitos, ludiones luxum, in amicos, cognatoſque ditandos, &c (quod intellige de quantitat. notabili in genere prodigalitatis, quę longè maior eſt, quàm in genere furti) grauiter peccat quidem, non tamen tenetur ad reſtitutionem; quia eſt dominus fructuum, & conſequenter neque is, qui accepit. *Ita contra Nauar. &c. communiter Doct. alij ex Trid. ſeſſ. 31. cap. 1. Azor t. 2. lib. 7. cap. 8. quæſt. 2. vide Laym. lib. 3. t. 2. cap. 3. num. 4. Bon. d 4. p. 2. num. 9. & p. 4. num. 1. &c.*

Quæres 1. Quæ teneantur in pios vſus expendere?

Reſp. Ea omnia, quæ acceperunt, ſiue ab Eccleſia, ſiue ab alijs, tanquàm Procuratores cultûs Diuini; non autem illa, quæ vel in Cultum Diuinum oblata non ſunt, vel iam ab Eccleſia in Cultum Diuinũ ſunt expenſa, *Card. Lug. d.* 4. Ratio eſt, quia priora habent annexam obligationem Religionis, poſteriora non, vel ſi habuerunt, ea iam eſt extincta, per expenſionem in pios vſus. *Vndè reſolvuntur.*

In

Digitized by Google

1 In profanos vſus expendi poſſunt à Clericis bona patrimonialia, eaque, quæ hæreditate, induſtriâ, donatione, aliove modo, vt Laici, acquirunt, viuendo interim ex beneficijs. Item quaſi patrimonialia, hoc eſt, quæ acquirunt quidem, vt Clerici, non tamen, vt reditus beneficij, ſed vt ſtipendia alicuius officij Clericalis; v.g. ratione Concionis, pro Miſſa, Funere, Officio Defunctorum, adminiſtratione Sacramentorũ, Anniuerſarijs, &c. *Sanch. Card. Lug. loc. cit. num.* 23. *Bon. p.* 2. *num.* 19.

2 Probabilius eſt, in profanos vſus poſſe expendi diſtributiones, ſiue præſentias (vt vocant) quę Beneficiarijs ob præſentiam in Choro diſtribuuntur. *Ita Sylv. Bon. Card. Lugo num.* 24. *Bon. p.* 2. *num.* 17. *contra Sanch. &c.*

3 Fructus qui dantur ob Capellaniam, vel Vicariam non collativam, ſed ad nutum amouibilem, poſſunt expendi in vſus profanos: quia non ſunt fructus beneficij (hoc enim confertur per collationem Canonicam) ſed bona quaſi patrimonialia. *Vide Card. Lug. num.* 28.

4 Probabiliter etiam Penſionarius licitè ſuam penſionem expendit in vſus profanos: quia eam Papa extrahit ex reditibus beneficij, & dat alteri, qui id beneficium non habet, *Card. Lug. loc. cit.* contra *Bonac. &c.* Secùs eſt de eo, qui beneficium habet in commendam; quia ſubſtituitur loco Beneficiarij. *Ibid.*

5 Partem, quàm Clericus parce viuendo, ſibi ſervat ex congrûa ſuſtentatione, licitè expendit in vſus profanos, quia expenſa eſt iam antè in vſus pios. *Ibid. & Bonac. d* 4. *p.* 2. *num.* 14. *ex Molin.*

Quæres 2. Quid intelligatur nomine vsûs pij?

Reſp. Qui vel ad Cultum Diuinum, vel miſericordiam ſpiritualem, aut corporalem ordinatur: v.g. ad cultum Templorum, neceſsitatem pauperum, hoc eſt, eorum, qui non habent neceſſaria, ſiue ad naturam, ſiue ad ſtatum ſeruandum: item in vſum Religioſorum, in Capellanias, Miſſas, Suffragia pro defunctis, Hoſpitalia, &c. *Vndè reſoluuntur ſequentes caſus.*

1 Si Clericus ſuperflua expenderit in vſus profanos: v. g. emerit ſibi bona immobilia, non poteſt hæc retinere: quia obligationi, bonis ijs annexę non ſatisfecit, & adhuc poteſt ſatisfacerè, cùm bona empta pretio æquivaleant, *Card. Lugo num.* 43. *vide Bon. num.* 20.

2 Qui in vſum profanum à Clerico bona accipit dono ex ſuperfluis, poteſt excuſari à peccato, ſi eum non induxit ad talem donationem, neque per eam Clericus redditur impotens, ad ſuperflua expendenda in vſus pios. *Vide Card. Lugo num.* 40. Quia Clericus ex patrimonialibus, vel quaſi patrimonialibus poteſt ſubſtituere.

3 Clerici quidem ex conſuetudine multis locis recepta licitè poſſunt teſtari de reditibus beneficiorum, non tamen niſi ad cauſas pias: etſi enim vbi conſuetudo invaluit,

etiam

Digitized by Google

etiam in vſus profanos valide teſtentur, peccant tamen mortaliter. *Vide Leſſ. lib. 2. cap. 19. d. 4. Laym. loc. cit. Bon. d. 4. p. 3. num. 2. & 5. Trident. ſeſſ. 2. cap. 1. de reform.* & ſequitur ex dictis. Niſi tamen fecerint cum facultate Papæ; quæ licet ſuperveniat teſtamento iam condito; facit tamen illud convaleſcere, *Sanch. alas, Dian. p. 8. t. 3 reſ. 99. vid. ſuprà lib. 3. tract. 5. cap. 4.*

DUBIUM IV.

Quis ſit habitus Clericorum, quæ artes, officia, actiones ijs prohibeantur?

RESp. 1. Clericos maioribus ordinibus initiatos; vel etiam minoribus, ſi habeant beneficium, quoad habitum obligari ad ferendam tonſuram, & veſtem Clericalem, quæ non debet eſſe virgata, in qua diuerſi coloris virgæ ducantur, nec partita, ſeu diſſecta.

Reſp. 2. Quoad artes, prohibetur macellariorum, tabernariorum, iaculatorum, quorum etiam ludis, vti & haſtiludijs, prohibentur intereſſe. Item medicorum, aut chirurgorum, vbi opus eſt inciſione, aut aduſtione: niſi vt habet *Nauar.* erga pauperes, aut propinquos, aut in neceſsitate.

Reſp. 3. Quoad officia, prohibetur (ſi ſint Beneficiati, vel initiati ſacris) officium Iudicis in cauſa ſanguinis, Advocatorum, Patronorum, Tabellionum, ſeu Notariorum in placitis ſæcularibus. Quod addo; quia in ſpecialibus quibuſdam caſibus hæc licent: v. g. advocare pro Eccleſia, pro perſonis coniunctis, & miſerabilibus. Ratio autem eſt, quia Clericus non debet ſe immiſcere negotijs ſæcularibus, *Sayr. lib. 12. cap. 15. num. 6.* (qui tamen concedit inſtrumenta ab eo facta, valere) *Bon. in præcept. d. 10. q. 3. p. vlt. Laym. lib. 2. t. 1. cap. 8. num. 4.* & notat conſuetudine inductum eſſe, vt officio Cancellarij, Conſiliarij, imò etiam Iudicis fungi poſsint in cauſis ciuilibus.

Reſp. 4. Quoad actiones, prohibentur arma portare, niſi in itinere, tabernas intrare, venationi clamoſæ vacare (quod addo; quia venatio ſine ſtrepitu, recreationis causâ, permittitur) accipitres, vel falcones alere pro venatione, aleis, aut taxillis ludere, mercaturam, aut negotiationem lucri causâ (non tamen neceſsitatis) exercere, cohabitare mulieri, niſi ſit mater, ſoror, amita, aut certè, talis, quâ cum nullum periculum, aut ſcandalum immineat, *Leſſ. lib. 2. cap. 5. d. 9. num* 40. *Caiet. tamen, verb. Clericus*, contra *Angel. & Nauar.* docet, horum, & ſimilium tranſgreſsionē, non eſſe mortalem, ſi abſit temeritas, contumacia, contemptus, & ſcandalum. *Vide Laym. lib. 5. tr. 8. cap. 12. num. 2. & 3.* Nec refert, ait, quòd tranſgreſſor ſit excommunicandus, quia hęc pœna eſt ſententiæ ferendæ, quam nonniſi cōtumax poſt monitionem incurrit. Quod tamen vniuerſim *Nauar.* putat eſſe laxius, maximè cùm Canones vtantur verbo; præcipio. Vndè ait eſſe mortale, ſi habitum, vel tonſu-

ſu-

Digitized by Google

ſuram non geſtent. Quòd reſtringit *Bon. diſp 8. de Sacram. quæſt. 1. p. vltim. num. 8.* ſi ſint initiati maioribus ordinibus, aut habeant beneficium, & tonſuram, vel habitum longo tempore, abſque iuſta cauſa, nõ geſtent, tunc enim peccare mortaliter; citatque pro ſe, *Reg. Nauar. Henriq. Vazq.* Negant tamen *Sylv. & Laym. loc. cit.* ſi non ſit notabilis exceſſus ſuprá loci conſuetudinem. Negotiari verò eſſe mortale, concedit idem *Laym. lib. 3. t. 4. cap. 17. & alij commun. Sed de hoc vide ſu à lib. 3. cap. 3. dub. 7. de emptione, & venditione.*

CAPUT III.

De ſtatu, & officiis perſonarum ſecularium quarumdam, præſertim iudicialium.

DUBIUM I.

Quæ requiruntur ad legitimum iudicium?

RESp. Hæc tria. Primum eſt, Iuriſdictio, ſine qua ſententia nulla eſt, & peccatur mortaliter, *vt ex D. Thom. 2. 2. quæſt. 60.* habet cõmunis. Quare peccat Iudex ſecularis, ſi perſonas, aut cauſas merè Eccleſiaſticas, ad ſe trahat: vt & Eccleſiaſticus, ſi merè ciuiles. Niſi fortè per accidens, ob defectum iuſtitiæ in foro ſeculari, aut niſi ſint cauſę miſerabilium perſonarum. Porrò, quæ cauſę dicantur merè ciuiles; quę Eccleſiaſticæ, & quę mixtæ, noſſe oportet Iudices, & Iuriſperitos, poteſtque videri apud *Lay. lib. 4. cap. 2. vide Card. de Lugo d. 37. ſect. 3.*

Secundum. Rectus proceſſus, v. gr. vt citetur reus, & audiatur, &c. Niſi fortè expediat aliquando, cum delicta ſunt atrocia, in flagranti crimine deprehenſos ſubitò plectere, vel in criminibus exceptis, communem procedendi modum mutare: nam Iudici ſupremo (dummodó crimen ſit publicum) aliquando licere ſine citatione, defenſione, & omni proceſſu, reum morti adiudicare, eò quòd factum notorium, & publicum, ſit loco accuſatorum, & teſtium, neque reo ius defendendi ſe in iudicio relinquat, *vt docent Nau. cap. 25. num. 10. Leſſ. Fil. Bon. d. 10. in præcept. quæſt. 2. p. 2. num. 5. vide etiam Card. de Lugo d. 37. ſect. 5. Trull. lib. 8. cap. 1. d. 13.* Vbi tamen benè notandum, quòd etſi talia crimina excipiantur à communi diſpoſitione legis poſitiuæ, & iuris communis, non tamen legis, ſeu iuris naturæ: ideòque grauiter peccare Iudicem, qui in tali proceſſu, v. g. contra ſagas quidvis licere putat, *verb. Cautionem criminalem, cap. 17. 18. 37. & ſeq.*

Tertium. Recta intentio, vt ſcilicet, procedatur ex intentione iuſtitiæ. Vndè ſi Iudex procedat ex odio, aliove fine malo: v. g. ob inanem gloriam, peccabit, non quidem contra iuſtitiam; ſed charitatem, aliamve virtutem; mortaliter, aut venialiter, prout finis illius mortalis, aut venialis erit, *Bon. d. 10. q. 2. p. 3.*

DU-

Digitized by Google

DUBIUM II.

De poteſtate, & officio Iudicis.

ARTICULUS I.

Quid requiratur in Iudice?

RESP. 1. Præter tria dicta ſuperiore dubio, requiritur ſcientia quà ſciat ſuo munere rectè fungi. *Ita commun. Doct. & Bonac. d.* 10. *quæſt.* 2. *p.* 3. Ratio eſt, quia quilibet tenetur ſcire ea, quæ pertinent ad proprium officium, & ſine quorum cognitione munus ſuum, & officiũ exercere, non poteſt. *Vndè reſolvuntur ſequentes caſus.*

1 Petens, aut ſuſcipiens officium Iudicis (idem eſt de Medico, aut Chirurgo, *vt vide infrà dub.* 7.) quo indignus eſt ita vt probabile ſit, inde notabile damnum proximi ſecuturum, peccat mortaliter, *Nauar. cap.* 25. *S. Anton. Card. de Lugo d.* 37. *tract.* 1.

2 Iudex carens neceſſariâ ſcientiâ, non debet abſolvi, niſi factâ renuntiatione officij, vel niſi firmum habeat propoſitum renuntiandi. *Ita S. Thom.* 2. 2. *quæſt.* 76. *art.* 2. *Cai. Clauis Regia lib.* 12. *cap.* 13. *num.* 2. *Reg. d.* 25. *num.* 675. *Nau. cap.* 25. *Farin.* 3. *p. quæſt.* 3. *art* 16. Ratio eſt, quia nullus poteſt officium, cuius munia obire non poteſt, retinere, præſertim cum damno, vel periculo proximi.

3 Si Iudex ex magna imperitia malè iudicet, tenetur ad intereſſe parti læſæ, & ad expenſas litis; vt etiam, quotieſcumque notabile damnum, ſiue in ſubſtantia litis, ſiue in ſuperfluis expenſis, propter eius culpabilem ignorantiam, partibus litigantibus accidit, *Bon. Card. Lugo locis citatis.*

4 Si Iudex agnoſcat errorem à ſe (etſi ſine graui culpa) commiſſum, in præiudicium litigantis, tenetur, ſi poteſt citra infamiam, impedire errorem: v. gr. monendo occultè partem læſam, vt ſibi appellatione, vel aliter conſulat. Quia id pertinet ad debitam muneris executionem, *Cardin. Lugo loc. cit. num.* 3.

Reſp. 2. Iudex tenetur cauſas iudicare, & celeriter expedire. Quia ex officio tenetur cuique tribuere ſuum. Quod non facit, ſi ſententiam ſine iuſta cauſa differt. *Vndè reſolvuntur ſequentes caſus.*

1 Iudex mortaliter peccat contra officium ſuum differendo valdè notabiliter cauſarum expeditionem, ſine iuſta cauſa. *Sylv. verb. Iudex, q.* 12. *Clauis Reg. cap.* 12. *num.* 8. *Nau. cap.* 25. *num.* 14. *&c. cum Bonac. d.* 10. *quæſt.* 2. *p.* 3.

2 In caſu dicto, idem Iudex tenetur parti læſæ damna, & expenſas, quæ ex iniqua dilatione ſecutę ſunt, reſtituere: quia eſt earum iniuſta cauſa. *Ibid. Auct. l. c. cit.*

3 Si Iudex in exequenda cauſa, & proferenda ſententia, negligens, aut iniquus ſit, non tantùm parti læſæ, ſed interdum etiam Fiſco tenetur; vt v. g. ſi mulctam pecuniariam, quám ex conſuetudine, vel lege communi debebat imponere reo, ſine cauſa intermiſit, *S. Thom.* 2. 2.

quæſt.

Digitized by Google

quæſt.67.art.4:ad 3.Sylv. verb. Pæna, quæſt.28.Salon,Laym.lib.3.t.2.cap.5. num.7.contra Azor.

ARTICULUS II.

Quid Iudici ſervandum circà inquiſitionem?

TRibus modis procedi poteſt contra criminoſos. 1. Viâ accuſationis, cum eſt aliquis actor, qui ſpondet ſe obiecta probaturum. 2. Viâ denuntiationis, cum deferens crimen, non vult ſuſcipere onus probandi. 3. Viâ inquiſitionis, quæ triplex eſt. 1. Generalis, quando in genere quæritur, an leges ſerventur. 2. Specialis, quando de certa perſona, & certo crimine quæritur. 3. Mixta, quando vel ſola perſona, vel crimen ſolum eſt ſpeciale; vt ſi quæratur, quis Caium occiderit.

Reſp. 1. Iudex ſine vlla data occaſione, ex ſolo officio ſuo, poteſt inſtituere inquiſitionem generalem; in qua tamen eius poteſtas non extendit ſe ad occulta elicienda, de quibus nulla eſt fama. Ratio prioris eſt, quia id neceſſarium eſt Reipub. nec cuiquam fit iniuria. Ac licet quorundam ſcelera detegantur, id fit per accidens, præter intentionem; cui incommodo bonum commune prævalet. Ratio poſterioris eſt, quia indè maxima ſequerētur incommoda, *Farin. Leſſ. lib.2. cap.28. d.13. Vndè reſolues.*

1 In hac inquiſitione, ſubditus etiam rogatus ſub iuramento, non tenetur, imò nec poteſt, prodere criminoſum occultum, *Laym.lib.3.t.6. cap.2.Leſſ.loc.cit.*

2 Si talem reuelet, peccat contra iuſtitiam (niſi fortè cederet, non tàm in pœnam, quàm certam eius, qui deliquit, emendationem, vel ad graue malum ab alijs auertendum) cum enim crimen, vt ponitur, probari non poſsit, ac proindè ex eius reuelatione non poſsit aliud ſequi, quàm infamia, nullum habet ius reuelandi, *Laym. ibid. & tr. 3. p. 2. cap.4.*

3 Si in hac inquiſitione, ex relatione duorum, vel trium, deprehendatur alicuius criminis auctor, poteſt per tales teſtes contra illum procedi, vt habet praxis communis, *Laym.lib.3.t.3.p.2.cap.4.num.12.*

Reſp. 2. Quando crimen eſt manifeſtum, & ignoratur auctor, licet Iudici quærere in genere, quis fecerit, non tamen in particulari: v.g. an Petrus fecerit; niſi infamia aliqua, aut indicia præceſſerint. Pars prior patet, tum ex praxi iudicum, tum ex incommodis contrarij. Ratio poſterioris patebit ex ſequentibus. *Vide Bonac. d. 10. in 8. præcept. quæſt. 2. p.5.*

Reſp. 3. Vt Iudex faciat inquiſitionem ſpecialem, debet ſaltem regulariter præcedere infamia, vel quid æquipollens, quod iuſtam det cauſam. Ratio eſt, tum quia alioqui diffamaret ſine cauſa; tum quia Iudex procedere debet ex ſcientia publica, quam non habet, niſi per accuſationem, vel confeſsionem rei, vel

euidentiam facti, vel per infamiam: ad quam non ſufficiunt duo teſtes, qui iurent ſe vidiſſe crimen admitti, quia adhuc eſt occultum; ſed requiritur, vt rumor ſit ſparſus per maiorem partem Communitatis, id eſt, Ciuitatis, viciniæ, vel Monaſterij, neque à maledicis ſit exortus; etſi hac in re tutum ſit, ſequi praxim communem bonorum virorum, & Rerumpub. *vt habet Laym. loc. cit. & Leſſ. d. 15. art. 19. ex alijs Bonac. loc. cit. Vndè reſolues caſus.*

1 Antequam Iudex procedat ad inquiſitionem ſpecialem, vi infamiæ, ipſa infamia prius examinari debet, & probari per teſtes ſaltem duos, qui nominent perſonas, à quibus id publicè audiuerint, *Nauar. Rob. de Iud. Trul. lib.* 8 *cap.* 1. *d.* 17.

2 Iudex infamatum de vno crimine; v.g. adulterio, non poteſt interrogare de alio, de quo non eſt infamatus, v. g. furto: quia eſſet inquiſitio ſpecialis, ſine prævia infamia, *Salon, Caiet. Trul. lib.* 8. *cap.* 1. *d.* 18. niſi tamen crimina ſint connexa, vel vnum ſit circumſtantia alterius. *Ibid. & Sanch.* 2. *p. conſ. lib.* 6. *cap.* 3. *d.* 21.

Dixi in reſp. *Regulariter*, quia ad ſpecialem inquiſitionem non requiritur infamia præuia in caſibus certis, quos *vide apud Leſſ. lib.* 2. *cap.* 29. *d.* 15. *Bon. t.* 2. *d.* 10. *p.* 5. *Sanch.* 2. *p. conſ. lib.* 6. *cap.* 3. *d.* 6. *Trul. loc. cit.*

***

ARTICULUS III.

Quid liceat Iudici circà quæſtiones, ſiue torturam?

RESP. 1. Ad torquendum reum (ſi tamen torqueri poteſt) requiruntur alicuius grauis criminis ea ſaltem indicia, quę faciant ſemiplenam probationem, id eſt, reddant rem plus quam probabilem: qualia habentur: v.g. teſtis vnus omni exceptione maior, rei confeſsio extra iudicium; item probabiliter etiam aſſertio duorum, vel trium criminis ſociorũ in criminibus exceptis: præterquā veneficij (in quo, an ex ſola denũtiatione complicum, & quomodo procedere liceat. *Vide Tann. t.* 3. *d.* 4. *de iuſt. d.* 2. *&* 3. *Laym. lib.* 3. *t.* 6. *c.* 5.) item fama publica à viris honeſtis orta, ac per teſtes probata, cum alterius indicij adminiculo (nam fama ſola non probat, ſed habet ſe inſtar accuſatoris,) *Laym. lib.* 3. *tr.* 6. *cap.* 5. *num.* 9. *ex varijs.* Ratio reſponſi eſt, quia tortura inſtituta eſt ad ſubſidium probationis, quando argumẽta, & indicia ſunt valdè efficacia, vt ſi plena probatio eliciatur; nam confeſsio rei (ſi eam ratificet extra torturam, maneatque in ea vſque ad ſequentem diem) ex ſemiplena probatione facit plenam, *Leſſ. lib.* 2 *cap.* 29. *d.* 17. *Del'r. lib.* 5. *ſect.* 3. *Lay. loc. cit.*

Dixi in reſponſione, *ſi tamen torqueri poteſt*, quia quædam perſonæ prohibentur torqueri, niſi in criminibus exceptis: tales ſunt viri in magna dignitate conſtituti, Officiales Principum, Vrbium Gubernatores,

Digitized by Google

res, Nobiles Equeſtris Ordinis, Milites, Doctores, eorumque liberi; item impuberes, ſenes memoriâ vacillantes, prægnantes, & nondum confirmatæ à partu, *Delrio ſect. 9. Bonif. cap. 6. Card. Lugo d. 37. ſect. 14. Vndè reſolues.*

1 Peccat Iudex grauiter, ſi non priùs omnia alia media mitiora detegendæ veritatis tentet, quàm ad torturam deſcendat.

2 Torturâ ſimpliciter abſtinendum eſt, quando adeſt plena probatio criminis; quia ad hanc ordinatur tortura, *Nau. Leſſ. loc. cit.*

3 Inſufficientia ad torturam indicia ſunt, ſi cadauer occiſi ſanguinet, ad præſentiam alicuius; ſi ſagæ non poſsint lacrymari. Item illicita eſt probatio per aquas, &c. de quibus, *vide Delr. lib. 5. Leſſ. num. 176. Trul. lib. 8. cap. 1. d. 21.*

4 Peccant Iudices, qui in cauſis criminalibus, aut notabilis infamiæ, reum comprehenſum, antequàm habeant probationem contra ipſum, iuramento adſtringunt, ad dicendam veritatem de omnibus pertinentibus ad caſum ob quem comprehenſus eſt, *Nau. cap. 18. num. 41. & cap. 25. num. 36.* Additque, idem eſſe, ſi (etſi ſine iuramento) minis, terroribus, tormentorum oſtenſione, hominem turbent, & implicent, vt ſibi contradicens circumſtantiam aliquam reuelet, quâ conuincatur, & puniatur. *Vide Card. Lugo d. 40. num. 1.*

5 Si Iudex extorſerit confeſsionem per iniuriam: v. g. ſi extorſerit exemptos, ſi ſine ſufficientibus indicijs, ſi dolo malo, mendacijs, ſictâ impunitatis promiſsione induxit ad fatendum, vel aliter (ſiue quoad ſubſtantiam, ſiue quoad modum) notabiliter excellerit in tortura, confeſsio nulla eſt, nec poteſt ex ea procedi; imò tenetur Iudex ad compenſationem damnorum, *vt docet Card. Lug. d. 37. ſect. 14. num. 157. vid. Leſſ. c. 19. dub. 18. Laym. li. 3. t. 6. cap. 5.* vbi etiã dolos bonos, quos *Delrio* ſuggerit Iudici, planè reijcit. *Vide Taun. t. 3. d. 4. q. 2. d. 4. Trul. loc. cit.*

6 Licet reus confeſsionem iniuſtè extortam poſtridiè ratificet, nihilominùs Iudex non poteſt procedere ad punitionem rei, vel complicis occulti: quia cùm confeſsio fuerit irrita, conſequenter etiam ratificatio ex ea orta, *ex L. penult. ff. de quæſt.* atque adeò etiam cognitio per illud medium parta eſt iniuſta, *Nau. Salon, Leſſ. Sayr. Trul. loc. cit. d. 10.*

Reſp. 2. Grauius torqueri poteſt, contrà quem grauiora ſunt indicia; non tamen ita, vt moraliter ſit impoſsibile tormenta ſuſtinere, habitâ ratione perſonarum. Vndè ſi hìc excedatur, confeſsio extorta erit inuoluntaria, & habenda pro nulla, etiamſi extra tormenta coram Iudice ratificet, metu nouæ torturæ, *Laym. cap. 5. num. 11.*

Reſp. 3. Semel tortus, ſi nihil eſt fallus, iterum torqueri nõ debet, niſi noua criminis indicia ſuperveniant: quia per torturam priora eliſit. Si verò crimen in tortura fallus, extrà eam revocet coram Iudice, repeti

tortura poteſt; tum quia indicia manent in ſuo vigore: tum ob inconſtantiam. Si verò tertiò tortus, ac confeſſus, tertiò retractet, abſolvendus eſt, quia præſumendum eſt, vi tormentorum coactam fuiſſe confeſſionem, ideòque nullam, *Leſſ. cap. 29. d. 17.* Excipiunt quidam, ſi indicia ſint grauiſsima, quæ violentam præſumptionem pariant, crimen malitioſè à reo negari, *Laym. loc. cit. vide Card. Lugo d. 37. num. 156. Dian. p. 3. tr 6. reſ. 26. & 23. Trul. loc. cit. vide infrà hic dub. 6.* ☛ 7: An, quando, & quomodo Iudex poſsit interrogare reum de complicibus? *Vide Trul. lib. 18. cap. 1. d. 22.*

ARTICULUS IV.

Quid ſervandum Iudici circà ſententiam, & pœnam?

RESP. 1. Iudex debet iudicare ſecundùm leges. Vndè inferior Iudex ordinariè non poteſt pœnam relaxare, vel minuere, etiamſi actor conſentiat; niſi aliquando ad bonum Reip. aliud neceſſarium eſſe dictaret epijkia, vel niſi de priuata tantum iniuria actoris ageretur, *S. Thom. 2. 2. quæſt. 85. art. 5. Regin. lib. 25. num. 643. Bon. &c. Trul. lib. 8. cap. 1. d. 12.*

Dixi *inferior*: quia ſupremus, ob iuſtam cauſam id poteſt; ſine cauſa tamen grauiter peccaret, ſecundùm *Caiet. verb. Iudex*: quia animaret delinquentes, & concurreret ad peccatum. An autem liceat intercedere apud Iudicem pro liberatione rei. *Vide Bon. loc. cit. & Trul. loc. cit.*

Reſp. 2. Si in aliqua cauſa fuit Advocatus, in eadem Iudex eſſe, & ſententiam ferre non poteſt, *Leg. Eos in princ. C. de appel. & prætor de iuriſd.* quia iudiciũ eius habetur ſuſpectũ, propter affectum ad vnam partem, vt ex comm. DD. docet *Sãch. l. Conſil. cap. vn. d. 26.* (additque *num. 3.* ſententiam non fore validam: quod tamen alij negant, ſi ſit Iudex ordinarius) *Card. Lug. de iuſt. d. 41. ſect. 1. n. 4. vide etiam Dian. p. 3. tr. 5. miſc. reſ. 56. vbi ex Card* ſentit, talem Iudicem in cõſcientia non peccare, ſi ſine affectu, ſecundùm leges, alterâ parte inſciâ iudicet.

Reſp. 3. Quẽ Iudex priuatâ ſcientiâ ſcit eſſe nocentem, ſi iuridicè ſit probatus innocens, non poteſt condemnare: quia iudicat vt perſona publica, ideòque ſequi debet ſcientiam publicam, ac procedere ſecundùm allegata, & probata, præſertim in fauorem rei, *D. Thom. 2. 2. q. 67. Nau. cap. 25. Caiet. Fil. Leſſ. Bon. d. 10. quæſt. 2. p. 2.*

Reſp. 4. Quem Iudex priuatim ſcit eſſe innocentem, ſi iuridicè probatus ſit nocens, tenetur omni modo liberare, ſi poteſt: v. g. impediẽdo accuſationem, extrahendo iudicium, aperiendo carcerem (ſi ſine maiore malo poteſt) remittendo cauſam ad Superiorem; etſi ſic nihil efficiat, probabiliter quidem plurimi Doctores tenent cum *S. Thom. loc. cit.* ob rationem paulò ante datam, quòd poſſit condemnare: verius tamen videtur contrariũ quod cum alijs docent *Leſſ. lib. 2. cap. 19. d. 10. S. à, verb. Iudex,*

Petr.

Petr. Nau. Fil. Bon. d. 10. quæſt. 2. p. 2. num. 2. Toled. &c. vide Card. Lugo d. 37. ſect. 14. quia directè occidere innocentem, eſt intrinſecè malum; ergo quomodocumque ſciatur eſſe innocens, erit peccatum, *Leſſ. loc. cit.* In cauſis tamen ciuilibus, & criminalibus minoribus, vbi tantum agitur de pœnis pecuniarijs, poteſt etiam Iudex, ſecundùm hos Auctores, ſimpliciter procedere ſecundũ allegata, & probata; tum quia innocens per appellationẽ, poteſt reſtitui in integrum; tum quia Reſpub. habet poteſtatem in bona ſuorum Ciuiũ, quando bonum publicũ id requirit, vt in hoc caſu, ne forma publicorum iudiciorũ cum populi ſcandalo euertatur, *vide Laym. cap. 2. num. 8. Leſſ. d. 10. Bon. lib. 5. num. 4.*

Quæres 1. Quid faciendum Iudici, cum vtrimque ſunt ſententiæ probabiles in quæſtione iuris; v. gr. an ex teſtamento minùs ſolemni debeatur hæreditas?

Reſp. Debet ferre ſententiam ſecundùm opinionem de iure probabiliorem, ſaltem ſi ſit Iudex ſupremus. Neque tunc videtur tenendũ, quod quidam docent, eum ſatisfacere conſcientiæ, ſi cauſam adiudicet defendenti ſe probabiliter, licèt altera probabilius. Ratio eſt, quia Iudex eſt conſtitutus, vt ſecundùm merita cauſæ, & ſententiam, quæ ei maximè videtur rationi conſona, cauſam decidat; quia alioquin eſſet acceptor perſonarum.

* Quod iam maiorem vim habet poſt Decretum Ss. D. N. Innocentij Papæ XI. quo damnat propoſitionem ſecundam, in quâ auctor quidam dicebat, eſſe probabile, Iudicem poſſe iudicare iuxtà opinionem minùs probabilem.

Dixi *ſi ſupremus ſit*, quia ſi ſententia aliqua communiter ſit recepta in Tribunali ſuperiore, Iudex inferior videtur ſecundùm eam poſſe iudicare, licèt minùs probabilem: quia videt probabiliorem, cum honoris ſui præiudicio, reuocandam in ſuperiore Tribunali, *Laym. lib. 1. t. 1. cap. 5. §. 3. num. 16. ex Sylu. Vazq. &c. vide tamen Card. Lugo d. 37. ſect. 10.*

Reſp. 2. Si opiniones oppoſitæ æquè probabiles videantur, non licebit vni eorum adiudicare totum pro ſuo arbitrio, cum vterque æquale ius habeat; ſed ſuadebit compoſitionem; imò etiam imperabit in caſu nimis intricato (aliàs enim non licet) vel vni dimidium, & alteri alterum, dimidiũ iuris, aut rei, de qua lis eſt, adiudicabit: memor interim axiomatis: quod *ſi partium iura ſint obſcura, potiùs fauendum ſit reo, quam actori. Ibid Bon. de pec. d. 2. q. 4. p. 9.*

* Et caſu quo duo litigantes habeant quiſque pro ſe opiniones æquè probabiles, non poteſt Iudex pecuniam accipere pro ferendâ ſententiâ in fauorem vnius præ alio. Patet ex propoſitione 26. Decreti Ss. D. N. Alexandri Papæ VII. die 24. Septembris 1665.

Quæres 2. Ad quid teneatur Iudex, qui ſententiam iniuſtam tulit?

Reſp. 1. Si dolo, vel (vt dixi *d. 2. art. 1.*) magnâ imperitiâ id fecit, li-

tem fecit ſuam, id eſt, damnum partis læſæ in ſe tranſtulit, cui tenetur reſtituere, *Bon.d.*10. *quæſt.*2. *p.*4. *ex S.Thom.&c. vide ſuprà d.*10. *art.*1.

*Reſp.*2. Si alioqui dignus ſuo munere (tametſi id petens impetrauerit, alijs dignioribus neglectis) per obliuionem, ex humana fragilitate errauerit, non obligatur in conſcientia ad reſtitutionem ex proprijs, cùm iniuriam formalem nō intulerit, neque aliquid commodi ex tali ſententia acceperit, vel potiùs (ſecundùm alios) cùm culpam Theologicam non commiſerit: debet tamen revocare ſententiam, ſi poteſt ſine graui incommodo, *Laym. lib.*3. *t.*6. *cap.*2. *num.*11.

Quæres 3. An ſententia Iudicis iniuſta obliget in foro conſcientiæ?

Reſp. Sententia iniuſta ex natura rei, aut ex omiſsione ordinis iuris ſimpliciter neceſſarij, ſiue feratur per falsò allegata, & probata, ſiue ex Iudicis iniquitate, nullum habet robur in foro conſcientiæ, manetque parti læſæ, tametſi non appellet ius ſuum, licebitque ſi abſque ſcandalo poſsit recuperare bona, *S. Thom. Sayr. Bon. d.*10. *quæſt.*2. *p.*4. *Trul. lib.* 8. *cap.*1. *d.*7. Ratio eſt, quia ſententia eatenùs obligat in conſcientia, quatenùs habet rationem iudicij, hoc eſt, vt eſt determinatio iuris, & definitio iuſti.

Dixi *in foro conſcientiæ*, quia in foro externo, vbi non tàm veritas facti, quàm probatio iuridica ſpectatur, ſententia prolata ſervanda eſt, ad euitanda ſcandala, & incommoda, neque elapſo termino (intra quem appellare licebat) actio ei conceditur, lege ſic ſtatuente, tum in pœnam pigritię, tum ob bonum publicum, vt litium ſit finis, *Trull. lib.* 8. *cap.*4. *d.*7. *ex Sayr. &c. Vnde reſolves.*

1 Is, cuius bona per ſententiam manifeſtè iniuſtam adiudicata ſunt alteri, poteſt (niſi alter iuſtè præſcripſerit) per occultam compenſationem ea recipere: quia recuperat ius ſuum. *Ibid.*

2 Qui ſciens per iniuſtam ſententiam malâ fide, accepit bona, tenetur ea ſemper reſtituere, nec vnquam præſcribere poteſt. Quia ſunt aliena, & poſſeſſor malæ fidei nunquam præſcribet, imò tenetur expenſas reſtituere, & compeſare damna, etiamſi pars læſa non appellauerit, cùm non renuntiet ideò iuri ſuo.

3 Qui bonâ fide rem poſtulauit à Iudice, & bonâ fide accepit intelligitque ante tempus præſcriptionis finitum fuiſſe ſententiam iniuſtam, tenetur eam, non tamen expenſas, reſtituere. Si verò poſſedit rem bonâ fide, tempore ad præſcribendum neceſſariò, non tenetur reſtituere; quia legitimè præſcripſit, *Salon, Sayr. Trul. loc. cit.*

Quæres 4. Quid liceat Iudici circà munera?

Reſp. 1. Etſi à partibus munera liberalia accipiens, aliquando peccet, vel ob ſcandalum, vel ob periculum peruertendi iuſtitiam; acceptorum tamen dominium comparat, ſpectato iure naturæ,

Digitized by Google

Reſp. 2. Etſi lex poſitiua munerum acceptationem prohibeat, accipiens tamen nō tenetur ad reſtitutionem ante ſententiam Iudicis, niſi lex exprimat, quod non illicita tantùm, ſed etiam invalida ſit acceptio. *Vide Bonac. in 8. præcept. quæſt. 2. p. 8. Laym. lib. 3. cap. 4. num. 9. & 10.*

Reſp. 3. Si Iudex iniuſtè extorqueat munera, nolens facere quod iuſtum eſt, & debet, niſi ea dentur, tenetur reſtituere: vti etiam, ſi quid datum ſit ad redimendam vexationem, v.g. ne iniuſtè faueat parti adverſæ, ne cauſam nimis differat. Quamquam hoc caſu interdum præſumi poſsit, datorem remittere obligationem reſtituendi, *Laym. loc. cit. ex Gab. & Reb. &c.*

DUBIUM III.

Quod ſit Officium Advocati?

SUppono ſecundùm omnes, in Advocato quatuor requiri, ſcilicet ſcientiam convenientem, iuſtitiam cauſæ, fidelitatem, & pretium iuſtum: quod ſi taxatum eſt, non licet vltra hoc accipere: vbi non eſt taxatum, ſufficit iuſtum naturale, vt *vide apud Bonac.*

Reſp. 1. Non poteſt ſub graui peccato ſuſcipere cauſam, quam ſcit eſſe iniuſtam. Ex cauſis autem ciuilibus, in vtramque partem probabilibus, & dubijs, poteſt vtramvis, etiā minùs probabilem tueri; dummodò cliens de minore probabilitate moneatur. *Vazq. Salas, Card. de Lug. Dian. t. 1. p. 2. reſ. 4.* Quia vtraque pars habet ius proferendi ſuas rationes in iudicio: ergo etiam Advocatus patrocinandi: neque ſemper eſt verius, quod videtur probabilius: & fortè aliud erit iudicium Iudicis, *Bon. de pec. d. 2. quæſt. 4. p. 9. & ſuprà lib. 1. cap. 2. d. 2. & in præcept. d. 0 quæſt. 3. part. 4.*

Dixi *Ciuilibus*: quia in cauſa criminali dubia, non licet tueri partes actoris, qui in tali caſu grauiter peccat contra reum; ergo etiam Advocatus, *Fil. lib. 40. cap. 1.* Neque, quando actor contra poſſeſſorem agens ſcit ſe nihil poſſe euincere, ſed rem manſuram ſemper dubiam: quia tunc iniuſtè vexatur poſſeſſor; pro quo tandem Iudex debebit iudicare, *vt vide Card. de Lugo de iuſt. d. 41. num. 7. Sal. in 1. 2. d. 1. ſect. vlt. num. 108.*

Reſp. 2. In cauſa criminali, poteſt reum etiam ſontem defendere, vt mortem, aliamve pœnam euadat: quia reus non tenetur ad pœnam, niſi convictus; ergò poteſt per ſe, vel alium, eam auertere, donec convincatur, *Bon. d. 10. q. 3. p. 4. num 7.*

Reſp. 3. Advocatus tenetur pauperibus in extrema, vel graui neceſſitate, gratis patrocinari, ſine notabili tamen ſuo incommodo. Ratio eſt lex charitatis, *Nau. Caiet. Leſſ. Fil. Bon. loc. cit. Vndè reſolves.*

1 Advocatus, qui ſciens patrocinatur cauſæ iniuſtæ, tenetur ad compenſationem omnium damnorum indè conſequentium. Vndè parti contrariæ reſtituere debet ex peccato commiſsionis; quia fuit illi

cauſa poſitiua damni: (ſimiliterque ſi cauſam dubiam tueatur, eamque, obtineat fraude: quia intercedit iniuſtitia ratione partis adverſæ) Clienti verò ſuo, tenetur reſtituere ex peccato omiſsionis; quia ex officio tenebatur monere ignorantem cauſæ iniuſtitiam. Quod ad lo, quia ſi clienti conſtabat cauſæ iniuſtitia, non tenetur illi reſtituere, *Bonac. d. 10. quæſt. 3. p. 4. Leſſ. lib. 2. cap. 3. d. 5. Fil. Laym. Tann quæſt. 4. dub. 6. num. 127.*

2 Similiter peccare, & ad reſtitutionem teneri, quando defendit articulum iuſtum cauſæ iniuſtæ, vt ſic Adverſarium vexet, impediat, differat, aut peruertat, docet *Trul. lib 8. cap. 5. d. 3 ex Caiet. Sayr. &c.* Quia cenſetur defendere cauſam iniuſtam.

3 Quando cauſa nihil ferè habet probabilitatis, ita, vt vix moraliter ſit ſpes obtinendi, eò quòd apud Iudices ſemper reijciatur, regulariter non licet ſuſcipere: tum quia facit, vt cliens ſine fructu tempus, & pecuniam perdat: tum quia talis communiter non habetur probabilis, *Lugo de iuſt. d. 41.* Quando autem cliens habet bonum ius in cauſa poſſeſsionis, non tamen in proprietate, an liceat Advocato cum defendere in cauſa poſſeſſoria (dum de proprietate non agitur) quidam affirmant, negant alij. *Vide Fagund. in p. 8. cap. 47. num. 13. Molin. t. 1. tr. 2. d. 81. Card. Lugo loc. cit. num. 10.*

4 Advocatus, antequam patrocinium cauſæ ſuſcipiat, tenetur examinare eius æquitatem, & probabilitatem, eamque clienti indicare ſincerè: ſi enim falsâ promiſsione, vel inani ſpe victoriæ ſumptibus involuat, tenetur ad reſtitutionem, *Bon. de pec. d. 2. quæſt. 4. p. 9.* vti & ſi qualitatem, ac ſtatum cauſæ, ſeu periculum eius perdendæ indicare neglexerit, & cliens eo cognito litigaturus, non fuiſſet. Quòd ſi dubium ſit, an eo caſu litem proſecuturus fuiſſet, neque id vllâ diligentiâ cognoſci poſsit, non teneri Advocatum ad damna reſarcienda, docet *Bard. d. 4. cap. 29.* Quòd melior ſit cōditio poſsidentis, dum de damno illato non conſtat.

5 Si clientis cauſam minús probabilem, dicat eſſe omninó iuſtam, tenetur de damno, ſi cliens cognito cauſæ dubio, non fuiſſet litigaturus; *Bon. loc. cit.*

6 Si in progreſſu cauſæ iniquitatem videat, tenetur mox monere clientem, & ſuadere, vt deſiſtat; aliàs ad reſtitutionem damnorum obligabitur: quia cùm ſtipendio ſit conductus, tenetur ex iuſtitia monere, *Tan. loc. cit.* Neque poteſt, vel ipſe, vel Iudex ſuadere compoſitionem cum damno partis: quia compoſitio non habet locum, niſi quando res eſt dubia. Si verò inducat ad tranſactionem, ſine damno, deceptione, vi, & metu, non tenetur; quia nulli facit iniuriam. *Valent. Azor, Leſſ. Laym. Bon. loc. cit.*

7 Non poteſt abſolvi, qui paratus eſt quaſvis cauſas defendendas ſuſcipere, *Sayr. lib 12. cap. 23. n. 18.*

8 Non licet cum cliente conve-

venire de pretio, poſt inchoatam litem, ſed vel antè ceptam, vel poſt finitam, ex *cap. Infames*, 3. *quæſt.* 7. quia poſtquám ſua inſtrumenta oſtendit, cogetur quolibet pretio ſtare, ne prodatur. Nec licet paſciſci de parte aliquota, v. g. dimidiâ tertiâ, vel quartâ litis, pro pretio, ſi victoria obtigerit, quia id grauiter prohibetur, *L. Sumptus, ff. de pactis, L. Item, C. de proc. c. Accentur*, 3. *quæſt.* 7. *L. Si qui, cod. de poſt.* Ratio eſt, ne præbeatur occaſio, per fas, & nefas, procurandi victoriam. Hoc tamen caſu non obligatur ad reſtitutionẽ, ſi iuſtum pretium non excedat, & dolus, ac fraus abſit. *Vid. Sylv. V. Aduocatus, Nau. cap.* 25. *Fil. Laym. Bon. Sanch. lib.* 5. *conſil. cap.* 7. *d.* 9. *& lib.* 37. *& Card. de Lug. loc. cit.*

9 Peccat Aduocatus. 1. Si, cùm non ſit idoneus officium Aduocati exerceat, & patrocinetur, *L. Nemini, ff. de Aduoc. S. Thom.* 2. 2. *quæſt.* 71. eſtque peccatum ex genere ſuo mortale. 2. Si defendat cauſam iniuſtam ſecundum dicta, *cap.* 1. 3. Si ob nimias dilationes, illicitas ſubornationes teſtium, &c. notabiliter officiat parti aduerſæ, habenti aliàs iuſtam cauſam, &c. *Vid. Nau. cap.* 25. *Fil. q.* 3. 4. Si vtrique parti patrocinetur; quia repugnat, vt vtramque partem æquè defendat, *Sylv. Sanch. conſ. p.* 2. *lib.* 6. *cap.* 7. *d.* 7. In diu rſis tamen cauſis ſecluſo ſcandalo, non repugnat. 5. Si in eadem cauſa, in qua eſt Iudex, vel Aſſeſſor, agat Advocatum; quia duo officia contraria in eadem cauſa exercere non licet, *Sylv. V. Aduoc. quæſt.* 2. 6. Si (tametſi defendat cauſam iuſtam) producat ſcripturas, vel teſtes falſos, aut inſtrumẽta: non tamen peccat, ſi in cauſa manifeſtè iuſta aduerſarium decipiat, dummodò nullâ vtatur falſitate, v. g. allegando falſa, &c. *S. Thom.* 2. 2. *quæſt.* 71. *ar.* 7. *Sylv. Sanch. conſ p.* 2. *lib.* 6. *cap.* 7. *d.* 7. *Trull. loc. cit.* 7. Si adducat leges falſas, vel abrogatas, vel doctrinam reprobatam: vel leges bonas in falſos ſenſus, ſciens prudens detorqueat. 8. Si in grauamen alterius partis quærat dilationes ad rem non facientes. *Vid. Fil. Trull. loc. cit.* 9. Si accipiat mercedem iniuſtam. Quando autem à lege pretium nullum taxatum eſt, cenſetur illud iuſtum, quod habetur tale iudicio prudentum, attentâ qualitate negotij dignitate, ſcientia, & peritiâ Aduocati, & labore quem impendit, ac demum conſuetudine approbatâ. *Vid. Trull. loc. cit. d.* 5. 10. Si contractum vſurarium, vel aliter iniquum ſuadet, aut probet. 11. Si leges, ſtatuta, & conſuetudines patriæ ignoret, (vndè, ſi graue damnum clienti obveniat, tenetur compenſare,) vel intelligere non ſtudeat.

10 Peccat Aduocatus contra iuſtitiam, ſi rationes, & fundamenta clientis, quem iuſtè defendit, vel ſecreta cauſæ detegat aduerſario, vt ex alijs probat *Fagund. in p.* 8. *cap.* 47. *num.* 23. *vid. etiam Card. de Lug. loc. cit. num.* 6. teneturque ad reſtitutionem, ſi eam ob cauſam cliens cauſam perdidit, victurus aliàs; quia

Digitized by Google

quia fecit contra officium, nec adhibuit diligentiam ad cauſam obtinendam in fauorem clientis, *Az. Fil. &c. loc. cit.* Limitant tamen aliqui, niſi periculum ſit, ne pars aduerſa graue damnum iniquè patiatur; quia aiunt, quilibet poteſt ſine ſuo damno, graue damnum alterius prohibere. *Vid. Leſſ. p. 2. cap. 3. Azor, Regin. Fil. Laym. lib. . t. 1. cap. 5. num.* 18. Verùm hanc limitationem, cum *S. Thom.* alij non admittunt, niſi fortè reus capite plectendus eſſet, & accuſator iniuſtè procederet: tunc enim, aiunt, Aduocatus accuſatoris deberet falſitatem prodere; ſi tamen ſpes eſſet pro futurum, accuſatore priùs monito, vt deſiſtat. *Vid. Card. de Lug. loc. cit.*

11 Advocatus, ſi cauſarum expeditiones, cum præiudicio clientum, differat, poſtponat, vel plures acceptet, quàm expedire poſsit, peccat, ac tenetur ad reſtitutionem, vti, & omnium damnorum, quæ per eius imperitiam, malitiam, vel negligentiam, cliens aut actor incurrit; non tamen tenetur in omnibus cauſis adhibere eandem diligentiam, ſed maiorem, vel minorem pro cauſę qualitate, *vide Fil. Bon. in præc. 8. d. 10. quæſt. 3. Leſſ. lib. 2. cap. 39. d. 9. Laym. lib. 1. tom. . cap. 5.*

DVBIUM IV.

Quæſit obligatio Referentis, Secretarij, Notarij, & Procuratoris?

Reſp. Tenentur ij omnes iuſtè fideliterque exercere ſuum officium, ſiue ex debito muneris tantùm, ſiue etiam ex iuramento. Item tenentur ſcire ea, quę ad ſuum officium ſpectant, debitamque diligentiam adhibere, præſtando omnia neceſſaria, terminos iuſtos petendo, & appellando, cùm fuerit neceſſarium, *Bonac. Eſcob. & commun. Vndè reſoluuntur ſequentes caſus.*

1 Peccant ſi odio, vel amore, ſpe, vel timore, abutantur officijs ſuis; ſi ſecreta ſeruanda non ſeruent; ſi partibus, vel earum ſollicitatoribus, alijſve tradant proceſſus, vel ſcripturas originales, quas non debent: accipiant ſtipendium maius iuſto, vel vltrà pretium taxatum, ſi lites iniquas ſuadeant, &c.

2 Referens peccat. 1. Si defectu ſtudij, vel per incuriam, malè referat, vel aliquid ſubſtantiale prætermittat. 2. Si ſit partialis, coneturque vnius partis iuſtitiam magis, quàm alterius explicare. 3. Si ſententiam alterutri parti manifeſtet, priuſquam evulgetur, vndè poſſint grauia incommoda ſequi, v. gr. Iudex recuſari, &c. *v. Eſcob.*

3 Secretarius peccat. 1. Si iuramentum violet. 2. Si arcanum prodat. 3. Si ſententiam nondum publicatam manifeſtet. 4. Si proceſſus, aut ſententias non cuſtodiat, vel partibus, ſine præſcripto Iudicis, oſtendat. 5. Si teſtimonia non fideliter tranſcribat, ſiue exaggerando, vel imminuendo, ſiue immutando, aut inuertendo, *Eſcob.*

4 Tabellio, ſiue Notarius publicus peccat. 1. Si ſine ſufficienti pe-

peritia (v. g. clauſulas communes, &c. ignorans) ſuſcipiat officium. 2. Si iuramentũ violet. 3. Si in depoſitione teſtium, aliquid addat, vel detrahat, non leuis momenti. 4. Si Miniſtro tranſcriptori (erroris periculo) examen committat. 5. Si protocolla, & acta negligenter cuſtodiat, cum damno partium. 6. Si differat cauſarum expeditionem, vt pecuniam extorqueat. 7. Si teſtamentum ſcribat hominis rationis vſu deſtituti. 8. Si teſtes falſos admittat. 9. Si ſolemnitates neceſſarias, ex ignorantia culpabili, vel malitia, prætermittat. 10. Si teſtimonium aliquod neceſſarium, vnius rogatu, & alterius damno, non exhibeat; ſi conficiat inſtrumentum vſurarium, vel falſum, præſertim in damnum tertij, ſi faciat, vt proceſſus, & cauſæ veniant ad alios Iudices, vel Referentes, &c. quam ordo illius tribunalis poſtulat: quia multum intereſt habere hunc, vel illum Iudicem, *Eſcob. vid. Laym. lib. 3. t. 6. cap. 2. Bon. in præc. diſp. vlt. p. vlt.* 11. Si ſecretum violet, v. g. aperiendo parti aduerſæ dicta teſtium, ante eorum publicationem; quod eſſe mortale contra iuſtitiam, docet *Trull. lib. 8. cap. 7. num. 3. ex Nav. cap. 25. num. 52.* 12. Si parti petenti inſtrumenta, occultet, præſertim quę continent legata, *Nau. loc. cit. num. 35. Sylv. verb. Tabellio, Trull. loc. cit.* 13. Si acta occultet, vel parti petenti tranſumptum proceſsus neget. 14. Peccat grauiter, ſi amiſſo inſtrumento antiquo publico, vel teſtamento, aliud ſimile confingat.

5 Procurator peccat. 1. Si litem procuret iniuſtam. 2. Si plures cauſas ſuſcipiat, quàm poſsit expedire. 3. Si plus mercedis accipiat, quàm iuſtum. 4. Si ſuadeat reo vel parti, vt iniuſtè veritatem neget. 5. Si ſuâ iniuriâ, negligentiâ, aliaue culpâ, cauſa ſit, vt lis perdatur. 6. Si nomine partis iuret, ſine particulari eius informatione, cum periculo peierandi. 7. Si culpabiliter tribunali non adſit, futuri incommodi metu, &c. *v. Eſcob, Laym. loc. cit. Bon. quæſt. 3. p. 4.* 8. Si partes adducat ad concordiam iniquam. 9. Si differat cauſam, vel peruertat Iudicem, vel petat terminos impertinentes, aut dilationes ſuperfluas. 10. Si falſos teſtes inducat, *v. Sayr. lib. 12. cap. 24. Fil. t. 40. cap. 10. num. 294. Trull. lib. 8. cap. 6. d. 1.*

DUBIUM V.

Quod ſit officium Accuſatoris!

RESp. Vt in accuſatione ſeruetur iuſtitia, cauenda ſunt tria. Primum eſt, calumnia, id eſt, impoſitio falſi criminis, vel eius, quod ſufficienter probari nequit. Et hæc inducit obligationem reſtituendi, & ſubeundi, vel pœnam talionis, vel aliã, arbitrio Iudicis. Secundum eſt, præuaricatio, id eſt, colluſio, cum Reo, & ſimulata tantùm accuſatio. Quæ in criminalibus, ſi Reip. damnum ſequatur, obligationem reſtitutionis inducit. Tertium eſt, tergi-

ver-

Digitized by Google

uerſatio accuſationis inchoatæ, abſque iuſta cauſa. Quod addo, quia cum cauſa, v.g. ob imperium Principis, vel Iudicis, quòd interſit Reip. talem perſonam non puniri, vel infamari, vel quòd in accuſatione defectus ſubſtantialis ſit commiſſus, poteſt deſiſtere, imò tenetur, ſi in progreſſu cauſæ cognoſcat ſe erraſſe, ſi incipiat dubitare de crimine, ſi videat ſe non poſſe probare, *Fil. t. 40. cap. 7. num. 205.*

Quæres. An, & quis teneatur alterum accuſare?

Reſp. 1. Priuatum rarò ad id teneri: tum ex praxi timoratorum: tum quia aliàs tribunalia eſſent plena accuſationibus, cum perturbatione Reipub.

Dixi 1. *Priuatum*: quia ſi quis à Rep. ſtipendium ob hoc accipiat, v.g. Fiſcalis, &c. tenetur ex iuſtitia, & conſequenter ad damna, ex omiſsione accuſationis ſecuta, *Fil. Bon. in 8. præc. d. 10. quæſt. 3. p. 1.*

Dixi 2. *Rarò.* quia ſi ita exigat bonum publicum, v.g. ſi proditio imminens, vel graue damnum vitæ innocentis, aliter auerti non poſsit, & crimen facilè probari poſsit, tenetur etiam priuatus accuſare, vel ſaltem denuntiare; idque tamen ex charitate tantum, quæ reſtitutionem non importat, *Fil. Bon. loc. cit.*

* Cui etiam euidenter conſtat Petrum, v.g. eſſe hæreticum, tenetur denunciare, etiamſi probare non poſsit. Patet ex propoſitione 5. Decreti Ss. D. N. Alexandri Papę VII.

Reſp. 2. Accuſare prohibentur. 1. Excommunicati, proditores, infames: idque in pœnam criminis. 2. Filij, ſerui, ſuos parentes, vel dominos, ob reuerentiam. 3. Clerici, in cauſa ſanguinis, ob indecentiam, *Leſſ. lib. 2. cap. 3. d. 5. Bon. loc. cit.*

Reſp. 3. Non teneris, imò nec debes etiam poſito ſuperioris præcepto, denuntiare crimen. 1. Si delinquens emendatus eſt, ſine periculo recidendi, & parti lęſæ ſatisfactum: nec periculum imminet alijs: nec crimen eſt notorium: quia ſine cauſa proximi infamia ſequeretur, *v. ſup. lib. 2. t. 3. cap. 2. d. 4.* 2. Si crimen noſti ſub ſecreto naturali, tanquam conſultor, aduocatus, &c. Niſi tamen is, qui ſecretum commiſit, innocentem, vel Rempub. iniuſte vexaret, nec vellet deſiſtere, *Card. de Lugo de iuſt. d. 14. num. 142.* 3. Si inde immineat graue periculum honoris, vitæ, & rerum tuarum. 4. Si etiam probare cogereris, nec poſſes. *Vid. Card. de Lug. dub. 38. ſeſſ. 2.*

DUBIUM VI.

De Teſtibus.

SVppono, ad legitimam, & plenam in iudicio probationem, requiri duos teſtes; eoſque debere. 1. Externo ſenſu percepiſſe id, de quo teſtantur. 2. De eodem facto, & crimine, cum iiſdem circumſtantijs, deponere; alioqui erunt teſtes tantùm ſingulares, vt vocant, qui non faciunt plenam probationem. 3. Eſſe omni exceptione maiores, in qui-

quibus, ſcilicet, nulla deſideretur conditio, quò minùs teſtari poſsint, juxtà verſum vulgarem.

Conditio, ſexus, ætas, diſcretio, fama,
Et fortuna, fides; in teſtibus illa requires.

Hinc à teſtando reijciuntur. 1. Servi. 2. Mulieres. 3. Minores 20. annis, in criminalibus: in ciuilibus, autem impuberes. 4. Inimici. 5. Sanguine iuncti, & domeſtici; exceptis quibuſdam caſibus, apud *Leſ. lib. 24. cap. 3. num.* 38. 6. Infames. 7. Periuri. 8. Socij criminis. 9. Perſonæ inopes, & viles. 10. Deliri, & ſemifatui: ex quibus tamen ij, qui ſolo iure poſitiuo ad teſtandum ſunt inhabiles, poſſunt admitti in criminibus exceptis. Quo ſuppoſito.

Quæritur 1. An, & quando teneatur quis teſtari? 2. Ad quid teneatur, qui non vult teſtari, aut qui falſa eſt teſtatus?

Reſp. 1. Non tenetur quis teſtari, niſi vel ex charitate, cùm ità neceſſarium eſt, ad avertendum grande malum proximi, aut Reip. vel ex præcepto, cum Iudex, ſeu Superior habens poteſtatem, ita legitimè præcipit. In quo vltimo caſu, ſi fugias, aut occultes te, antequam ad teſtandum citeris, non peccabis contra iuſtitiam, ideóque nec teneberis reſtituere, vt contra multos, docent *Valent. & Leſſ.* Ratio eſt, quia tibi needum eſt præceptum; ſi quod autem ius naſcatur parti ex tuo teſtimonio, id ex præcepto oritur. Imò, etſi ſit communis ſententia, ad reſtitutionem teneri eum, qui à iudice citatus fugit, vel teſtimonium fraude declinauit; cum ſit efficax, & moralis cauſa, vt Iudex ſententiam ferat in alterius damnum: non tamen eſt improbabile, quod docent *Mol. & Leſſ.* non teneri. Ratio eſt, quia citatio intimata non inducit obligationem iuſtitiæ, ſed tantùm obedientiæ; proindéque non comparens, contumax tantùm eſt, & inobediens, non autem iniuſtus, *Leſſ. lib. 2. cap. 17. & 30. v. Bon. Laym. loc. cit.*

Reſp. 2. Etiam legitimè, & iuridicè interrogatus non teneris teſtari ſeqq. caſibus. 1. Si ſcias rem ex confeſsione. 2. Si accepiſti ſub ſecreto naturali, vt Conſiliarius, Advocatus, Medicus, &c. modò tamen, non ſit neceſſarium, ad magnum Reip. vel proximi malũ auertendum: tunc enim licet tale ſecretum detegere, etiamſi iuraſſes te nulli dicturum; quia tale iuramentum non obligat, cùm iure naturæ tenearis ad contrarium, *v. Laym. cap. 4. num.* 9. 3. Si ex teſtimonio, tibi vel tuis, immineat notabile damnum; niſi tamen damnum publicum, vel priuatum alienum præualeat, *vt notat Card. Lugo, de iuſtitia: d. 39. num.* 1. Vndè communiter non teneris teſtari contra conſanguineum. 4. Si à viris non ſat fidedignis accepiſti: tunc enim potes te habere, ac ſi nihil ſcires. 5. Si factum intellexiſti per iniuriam, v. g. aperiendo litteras, cogendo alium ad reuelationem, &c. *Laym. lib. 3. t. 6. cap. 4. num. 5. Mol. d. 5. num.* 5. 6. Si alter probabiliter in facto non pecca-

cauerit, vel propter ignorantiam, vel quia rem aliquam accepit in occultam compenſationem debiti, ex quo tanquam de fure inquiratur. Ratio eſt, quia mens Iudicis eſt, inquirere de delicto, *vid. Azor, 3. p. quæſt. 1. vlt. cap. 27. Fil. Bon. d. 10. quæſt. 3 p. 3. Laym. loc. cit.*

Reſp. 3. Qui ſciens falſum teſtatus eſt per quod alteri fuit efficax cauſa damni, tenetur ad impeditionem, vel reparationem omnium damnorum, quæ cauſantur. Item tenetur reuocare cûm pari ſuo damno, & periculo etiam vitæ: ſi reus de ea periclitetur, & putetur reuocando aliquid effecturus. *Ita communiter.* Ratio eſt, quia in damno æquali, potiùs habenda eſt ratio innocentis, *vid dub. ſeq. 1.*

Dixi 1. *Sciens*: quia ſi ex ignorantia, inadvertentia, aut obliuione inculpabili, falſum eſt teſtatus, etſi teneatur impedire, ſi poſsit, non tamen ad reſtitutionem, etiamſi reus damnetur. Ratio eſt, quia neque tenetur ex re accepta, neque delicto.

Dixi 2. *Cauſa efficax*: quia ſi à parte rei falſum illud teſtimonium nihil effeciſſet, v. g. quia per falſa teſtimonia aliorum, iam tota cauſa damni erat data, ita vt Iudex, ex hoc teſtimonio nihil fuerit motus, ad nihil tenebitur, *Leſ. lib. 2. cap. 30. & Laym. lib. 3. t. 5. cap. 8. & alij.*

Teſtis peccat. 1. Si affirmet quod ignorat. 2. Si veritatem, quā debebat celare, aperiat. 3. Si ſe occultet, ne rogetur, caſu quo tenetur teſtari. 4. Si Iudici iuſtè interroganti non obediat. 5. Si pretium pro dicenda veritate accipiat.

DUBIUM VII.

De Reo.

ARTICULUS I.

An, & quomodo Reus teneatur fateri veritatem?

Reſp. 1. Si non interrogatur legitimè, non tenetur fateri ſuū crimen, ſed poteſt Iudicem eludere, vel ambiguis verbis, vel etiam negando, cum aliqua reſtrictione, & in bono ſenſu, vt mendacium abſit. Ratio eſt, quia tunc Iudex non habet ius interrogandi, aut obligationem imponendi reo: *Ita Leſſ. & Laym. t. 6. lib. 3. cap. 5. Bon. d. 10. quæſt. 3. p. 2. Vndè reſolues.*

1 Reus non tenetur fateri crimen ſuum. 1. Si Iudex non ſit legitimus. 2. Si à ſe ipſo litis proceſſum inchoet, ſine præuia accuſatione, ſaltem virtuali. 3. Si non præceſsit ſemiplena probatio, nec infamia, nec manifeſta criminis indicia extent. Ratio eſt, quia in his Iudex non interrogat legitimè, *Azor, Leſſ. Fil. Laym. Bon. loc. cit. Card. Lug. d. 40. num. 1.*

2 Nec tenetur, ſi dubitet, an Iudex legitimè interroget, quia non tenetur patere cum graui ſuo damno, niſi conſtet Superiorem poſſe præcipere. *Ita Leſſ. Fil. Laym. loc. cit. Sanch. lib. 6. conſ. cap. 3. d. 3 1. Salas, Card.*

Card. Lugo, &c. contra Sylv. Bon. & alios.

3 Iudex tenetur reo manifeſtare ſtatum cauſæ,& quæ ſint indicia, quo modo probetur delictum, &c. vt reo conſtet, an legitimè interrogetur; quia non tenebitur reſpondere alioqui,& ſeipſum honore, alijſve bonis, quæ bonâ fide poſsidet, ſpoliare, *Caiet. Nau. cap. 25. num. 43. Card. de Lug. d. 40. num. 1.*

4 Si reum iuridicè quidem interroget Iudex, ſed non niſi ex falſa præſumptione delicti; v. g. an exierit ex tali domo, ſtricto enſe, poteſt reus (idem eſt de teſte) licet ſciat ſemiplenè probatum eſſe, id negare, ſi exijt quidem, non tamen facto delicto, ſed ob aliam cauſam: quia ſi Iudex veritatem ſciret, non poſſet interrogare. *Ita cum S. Thom. quæſt. 69. ar. 1. Sot. Fagund. p. 8. cap. 34. Dian. p. 3. tom. 5. m ſ. reſ. 66. Card. Lug. d. 40. num 4.*

Reſpond. 2. Etſi communior, & verior ſententia ſit *S. Thom. 2. 2. quæſt. 69* ſi reus legitimè interrogetur à Iudice, teneri in conſcientia apertè veritatem dicere, probabile tamen eſt etiam, quod ex *Sylv.* docent *Sà, & Leſſ.* non teneri, ſaltem ſub mortali, in cauſis capitalibus, & grauioribus, ſi ſit ſpes euadendi, & nullum graue damnum Reipub. timeatur. *Tan. d. 3. quæſt. 4. d. 5. Card. de Lug d. 40. num. 15.* vbi dicit, eſſe ſententiam valdè probabilem, & in praxi tutam. Ratio eſt, quia lex humana communiter non obligat cum tanto periculo, v. gr. mortis; tum quia inhumanum videtur, vt, qui convinci non poteſt, teneatur præbere arma contra ſe, quibus occidatur, aut grauem pœnam, v. g. perpetui carceris, ſubeat, tum quia non videtur tam heroicus actus præcipi poſſe, *Bon. in 8. præcept. d. 10. quæſt. 3. p. 2. num. 17.*

Dixi 1. *In capitalibus*: quia aliud eſt de cauſis, in quibus agitur de pœna Eccleſiaſtica, quæ eſt medicinalis.

Dixi 2. *Si ſpes ſit euadendi*; quia abſque ea, ceſſat ratio celandæ veritatem. *Vndè reſolves.*

1 Non ſemper opus eſt (iuxta dicta *Reſp. 2.*) vt Confeſſarius reum vrgeat ad crimen fatendum, *Card. de Lug. d. 40. num. 20.*

2 Poſt ſententiam latam, reus non tenetur confiteri crimen, quod ante injuſtè negauit, quia finito iudicio, finitur obligatio rei. *Laym. loc. cit.* Imò probabile eſt, nec ante ſententiam ad id teneri, *etiamſi adhuc ſit in poteſtate Iudicis*: donec iterum interrogetur, *Card. de Lug. d. 40. n. 17.*

Reſp 3. Si quis ad euitanda tormenta grauia, mentitus, falſum ſibi crimen impoſuit, per quod ſit morte plectendus, non videtur mortale. *Ita contra Nau. & alios docent Angel. Sylv. Leſſ. lib. 2. cap. 11. d. 7. Tann. de iuſt. d. 4. quæſt. 4. dub. 5.* Ratio eſt, quia non eſt mentitus perniciosè, cùm non teneatur tantis tormentis vitam conſervare, *v. Card. de Lugo, loc. citat. Vndè reſolves.*

1 Talis non tenetur poſteà crimen reuocare, quamvis antea periurio

Digitized by Google

rio confirmaſſet, ſi prudenter metuit, ne ad tormenta reuocetur: quia etſi peieratione grauiter peccarit, hoc iam tranſijt, & non retractando nemini facit iniuriam, ideóque ſufficit, coram Deo pœnitere, *v. Leſſ. Tann. loc. cit. quæſt.* 5. *d.* 4.

2 Si ex illa falſi criminis confeſsione graue damnum alijs ſequeretur, v. g. bonum Reipub. aut fama religionis, vel familię notabiliter lęderetur, aut aliqui ideò in hæreſim lapſuri eſſent; quæuis potius tormenta perferenda eſſent, *Tan. loc. cit. & quæſt.* 5. *d.* 4.

3 Si reus tormentis coactus, denuntiauit alium innocentem, tenetur ſub mortali, ante ſuam condemnationem; & ſi tum non fecit, etiam poſt ſententiam damnationis, reuocare: ad quod etiam à Confeſſario eſt obligandus. *Ita ex commun. Tol. lib.* 5. *cap.* 66. *num.* 7. *Leſſ. cap. vlt. d.* 15. *Tan. d.* 4. *quæſt.* 5. *d.* 4. *num.* 103. Vbi ſubiungit. 1. Si quis tamen ſequatur, ipſaque praxi ſervari advertat eam ſententiam, quæ negat per reuocationem in extremo vitæ factam tolli, vel infirmari denuntiationem antè factam, *vt docent Delrio lib.* 5. *ſect.* 5. *Valent. d.* 6. *quæſt.* 13. *p.* 4. is conſequenter exiſtimare poterit, denuntiantem in eo mortis articulo (ſaltem cum ſuo incommodo, & ſub peccato mortali) obligatum non eſſe ad reuocationem, quia eſſet inutilis. *Ita Tann. loc. cit.* Licet ipſe rectè cenſeat, fundamentum iſtius ſententiæ minùs eſſe probabile.

2 Monet idem *Tann. num.* 105. cauendum eſſe Confeſſario, ne vel importunè ſæpiùs reo damnato inculcet, retractationem denuntiationis iniquè factæ, vel retractationem factam, imprudenter, & cum ſcandalo evulget.

Quæres. An reus teneatur reuelare complices?

Reſp. 1. Si omninò occulti ſint, nec alijs indicijs, aut teſtimonijs convinci poſsint, non poteſt, nec tenetur: ſi tamen vi tormentorum coactus prodat, ordinariè non peccabit, *Leſſ. loc. cit. & Laym. lib.* 3. *t.* 5. *cap.* 5.

Reſp. 2. Si crimen ſit exceptum, tenetur etiam non rogatus; ideòque, ſi nolit, ſecundùm *Nauarr.* non erit abſolvendus.

ARTICULUS II.

Quid liceat Reo circa fugam pœnæ.

RESp. Quando ſententia eſt materialiter iniuſta, lata tamen ſecundùm allegata, & probata, etſi in conſcientia non obliget, non poteſt reus Iudici poſitiuè reſiſtere; tum ob ſcandalum, tum quia tali caſu Iudex habet ius ſententiam exequendi, & ad id tenetur. *Ita communiter Leſſ. Sanch. contra Vict. Bon. Card. de Lugo d.* 4. *num.* 38.

Dixi, *poſitiuè*: quia reo, etiamſi verè reus ſit, licet ante, & poſt ſententiam (quoad mortem, vel pœnam morti ęquivalentem, v. gr. perpetuum carcerem) fugere. Ratio eſt, quia quilibet tam magnũ ius habet ad

ad vitæ ſuæ conſervationem, vt nulla poteſtas humana obligare poſsit, ad eam non conſervandam, ſi ſpes commoda oſtendatur: niſi tamen bonum publicum aliud poſtulet, *Leſſ. lib. . cap. 31. d. 5. Vndè reſolves.*

1 Regulariter reo licet fugere, etiamſi cuſtos carceris graue damnum inde paſſurus ſit (ſaltem niſi iurauerit ſe manſurum) quia vtitur ſuo iure, & nulli facit iniuriam, *Fil. t. 40. cap. 4. num. 274. Azor, Leſſ d. 5. num. 3* . niſi tamen charitas aliud ſuadeat, ob damnum cuſtodis præponderans, *vid. Bon. d. 10. quæſt. 3. p. 2. num. 13. Leſſ loc. cit.*

2 Multò magis licet fugere, ne capiatur, vel etiam à miniſtro apprehendente, ſe excutere, non tamen illi vim inferre, vulnerando, percutiendo, &c. *Ibid. & Reg. li'. 24. n. 4.*

3 Licet etiam, ſaltem in foro conſcientiæ cuſtodes (præciſá vi, & iniuria) decipere, tradendo, v. g. cibum, & potum, vt ſopiantur, vel procurando, vt abſint; item vincula, & carceres effringere: quia cùm finis eſt licitus, etiam media ſunt licita. Et licet alij captiui per effractum parietem ſimul elabantur, non tenebitur de damno: quia tantùm eſt eius cauſa per accidens, cúm iure ſuo vtatur. Nec refert, quòd leges, & Magiſtratus quidam tales effractores grauiter puniant: id enim fit, quòd vel contrariam ſententiam ſequantur: vel ex præſumptione, quòd vim intulerint cuſtodibus, vel quòd propter bonum Reipub. ea pœna ſtatuta ſit, *Fil. loc. cit. Tann. d. 4. quæſt. 4. d. 5. ex alijs multis, vid. Card. de Lugo d. 40. ſeſſ. 4.*

4 Illis, qui non ſunt Miniſtri iuſtitiæ, licet non ſolum conſilio iuvare reum, vt fugiat, ſed etiam ſuppeditatis inſtrumentis, v. g. funibus, limâ, &c. quia finem alteri licitum illi ſuadere, & ad eundem media proponere licet, *Leſſ. loc. cit. d. 6. num. 40. Tann. loc. cit. Sylv. Turr. Vazq.*

5 Non tamen licet iuvare in effractione carceris, vt habet communis; tum quia executio ipſa effractionis ſoli reo licita eſt, propter ius vitæ conſervandæ; tum ne alioqui omnis ſecuritas carceris pereat, *Leſſ. loc. cit. Bon. d. 10. quæſt. 3 p. 1.*

Quæres. An reo liceat appellare? *Reſp.* Si ſciat ſententiam eſſe iuſtam, & iuſtè proceſſum eſſe, non licet (licet tamen ſupplicare) quia id eſſet Iudici calumniam imponere. Imò iniuſtè appellans tenetur de damno. Si veró putet ſententiam iniquam eſſe, aut iniuſtè proceſſum eſſe: aut ſi diuerſæ ſint opiniones, poteſt appellare, *vid. Tann. loc. cit. num. 100. Card. Lug loc. cit. ar. 14. Sanch.*

DUBIUM VIII.

Quomodo Confeſſario agendum cum reo?

RESP. Obſervanda ſequentia. 1. Inſtruat eum, quòd quæ ſecum in foro conſcientiæ agit, cum Iudicibus non communicentur; ideòque ſiue ſit nocens, ſiue innocens id ei nec prodeſſe, nec obeſſe poſsit. Ratio eſt, quia aliàs multi

Digitized by Google

conantur ſe falsò probare innocentes, vt à Confeſſario iuventur: alij contrà falsò ſe nocentes dicunt, quòd timeant, ne Confeſſarius conferat cum Iudicibus, ipſique reuocentur ad torturam. Vndè expedit. 1. Vt non temerè evulget Confeſſarius accepta extrà confeſsionem. 2. Vt ad confeſsionem Sacramentalem reum non admittat, niſi poſtquam in foro profano res ſunt liquidæ: vix enim adigi poterit, vt omnia fateatur ob timorem, ne vel deferatur, vel cogatur eadem fateri Iudici: antè tamen de contritione agendum eſt, *Delr. lib. 6. cap. 1. ſect. 3. Tann. d. 4. quæſt. 5. d. 4.*

2 Ne cogat importunis modis reos, vt ſe tales fateantur, tum quia verè quidam rei non ſunt, & victi illà importunitate, ne moriantur incommunicati, vel à Confeſſario in extremis deſerantur, confitentur ſacrilegè; tum quia fruſtra eſt confeſſio, niſi fiat ex contritione, & vera ad Deum conuerſione: de hac ergo laboret, & ſequetur bona confeſsio, non autem contra *Tann. loc. cit.*

3 Caueat, ne coram reo cenſeat modum procedendi iudicialem: proindèque communiter non admittat querelas de iniuria facta, cùm non ſit Confeſſarij ea iudicare, ſed ad pœnitentiam diſponere.

4 Etſi quidam Auctores permittant Iudici vti dolis bonis ad crimen eliciendum, non tamen id licet Confeſſario, ne miniſterium eius infametur.

5 Non licet (ſecundùm *Concil. Antioch. cap. 33. & 34. Non licet*) palam intereſſe tormentis, aut ſuggerere modum torquendi, niſi mitiorem, *vid. Tan. d. 4. q. vlt. d. 5. n. 128.*

6 Expedit habere cognita indicia, & probationes deprehenſas in iudicio, ipſumque modum proceſſûs, vt, & prudentiùs poſsit in ſuo foro agere, & Iudicem, ſicubi opus, prudenter admonere.

7 In confeſsione examinet. 1. An conſortes criminis prodiderit (ſi ſecundùm ſuprà dicta tenebatur) & quidem ſi falsò alios infamârit, inducat ad reuocationem, etiam cum periculo torturæ, *v. Tann. d. 4. quæſt. 5. dub. 4. num. 103. & dicta dub. ſuperiore.* 2. Si ſaga ſit, quo tempore, quâ occaſione, in magiam ſit lapſa; vt ſi poſtea neget, conuinci poſsit in eodem foro. 3. In qualitatem ſuperſtitiònis, an ex animo Chriſtianæ fidei renuntiarit, dæmonem adorauerit, falſa de Deo; & æternitate ſenſerit, rebus ſacris abuſa ſit, hominibus nocuerit, præſertim coniunctis, vt marito, liberis, & an alios ſeduxerit. Item de peccatis carnalibus. Denique cõfeſſæ apariat fraudes dæmonis, inſtruatque, quomodò ijs deinceps occurrendum, atque inter cætera ſuadeat fidei profeſsionem, & frequentem Symboli repetionem.

8 Sæpè non expedit poſt ſupplicium Iudici ſignificare, reum in extremis denuntiationes reuocâſſe; tum quia Iudices id parui faciunt (quâm rectè, *vid. apud Laym. Tan. loc. cit.*) tum quia frangit ſigillum Sacramentale, ſi non petitâ licentiâ,

innocentiam denuntiati evulget, cùm eo ipſo reuelet peccatum denuntiantis. Quare ſi aliquando Iudicem monere expediat, rogandus eſt reus, vt id extra confeſsionem, & coram teſtibus dicat, eo fine, vt Iudex moneatur.

9 Si alicuius innocentiam ex confeſsione colligeret, (quod etſi difficile, non tamen impoſsibile eſſe, docet *Tan. d. 4. quæſt. 5. dub. 4. num. 85.*) id Iudici aperire, ac pro reo intercedere, periculoſum eſt; tum quia poſt publicatam rei confeſsionem, ei non credetur; tum quia ſi plures audiat, hoc ipſo aliorum nocentiam, de illis tacendo, videtur confirmare, cum fractione ſigilli: tum quia ſi rei cognoſcant, eum prò innocentibus intercedere, occaſionem arripient, eum callidè ſua facinora celandi. *Vid. Laym. lib. 3. t. 6. cap. 5. Tan. d. 4. quæſt. 5. d. 4. num. 95.*

10 Etſi pro reis, etiam iuſtè damnatis, intercedere aliquando poſsit, maximè apud Magiſtratum ſupremũ, iuxta ſcripturam, *Prouer. 24. Erue eos, &c.* valdè tamen prudenter, & moderatè id faciendum: quia relaxatio poteſt eſſe illicita. Iudexque (non tamen Confeſſarius, niſi ea præuiderit) fieri reus malorum omnium, quæ ex liberatione ſequuntur; imò, & ipſi imputabuntur, cùm ex officio debuerit impedire. *Vid. Bon. in 8. præc. t. 10. quæſt. 2. & 3 Tan. de iuſt. d. 4. quæſt. 5. d. 4.*

DVBIUM IX.

Quæ obligatio Medicorum, Pharmacopeorum, & Chirurgorum?

RESpond. Tenentur ij in primis, quando tale officium petunt, vel ſuſcipiunt, ſub graui obligatione, ſufficientem habere ſcientiam, ſiue peritiam, *Nau. cap. 25. Anton. Card. Lug. d. 27. num. 1.* Deinde in curandis infirmis, ſervare ſequentes regulas. 1. Ordinariè debent ſequi opiniones Medicorum ſecuras, & tutas. Ratio eſt, periculum, & damnum proximi. *Ita Bon. Laym. Sanch. 1. mor. cap. 9.* 2. Quando certum aliquod eſt pharmacum, quod nimirùm certò infirmis profuturum eſt, tenentur illud adhibere, omiſſo eo, de quo dubitatur: quia alias imprudenter proximum in periculo relinquerent. 3. Si non ſint certa pharmaca, debent adhibere probabiliora, & tutiora; tum quia alioqui ſalutem proximi in diſcrimen adducerent; tum quia tenentur fungi officio, quantum poſſunt, cum minimo proximi periculo, & damno. 4. Quando nulla eſt ſpes de ſalute infirmi, nec adeſt remedium niſi dubium, de quo ſcilicet, dubitatur, num profuturũm, an nociturum ſit, poſſunt, imò debent illud adhibere. Ratio eſt, quia ſic infirmi negotiũ vtiliter geritur; & ſi mors ſequatur, ipſis non imputabitur, cùm alias ſpem vitę non habeat, *Laym. lib. 1. tr. 1. cap. 5. Fil. num. 152. Bon. de pec. d. 2. quæſt. 4. p. 9.* Vndè reſolves.

Digitized by Google

1 Medicus peccat. 1. Si abſque ſufficienti peritia grauem morbum curare tentet. 2. Si occurrente graui, & inſolito morbo, ſpeciali ſtudio operam non impendat. 3. Si det pharmacum infirmo, quód probabiliùs creditur nociturum quàm profuturum. 4. Si medicamenta inexplorata explorandi gratiâ adhibeat, præſertim quando de ijs non eſt opinio probabilis, & habet medicamenta probabiliter vtilia. 5. Si non benè perſpectâ morbi naturâ, temerè adhibeat remedia obvia, vel periculoſa, præſertim cum diſcrimine vitæ, vel gravis læſionis. 6. Si agnito ęgroti periculo, opportunè non adſit, aut neceſſariam curationem negligat, aut Medicos alios adhiberi, non permittat. 7. Si aliquid ſuadeat Dei honori, vel præcepto contrarium, v.g. incantationem, pollutionem, ſuperſtitionem, &c. 8. Si facilè, & ſine neceſsitate, à ieiunio abſolvat, carnium eſum permittat. 9. Si ægrotantem pauperem in periculo conſtitutum contemnat. *Vid. Bon. loc. cit. Nau. cap. 25. Azor 1. p. cap. 17. Eſcob. lib. 2. Ex. 3. cap. 9.*

2 Pharmacopola peccat. 1. Si rudis, & ignarus munus exerceat. 2. Sine arte, vel diligentiâ medicamenta conficiat. 3. Melle in potionibus pro ſaccharo vtatur. 4. Si vnum medicamentum pro alio (niſi tamen eſſet æquè bonum, & non maioris pretij) contra Medici præſcriptum, cum grauis damni periculo porrigat. *V. Salas dub. 35* 5. Si medicamenta ad non pariendum, vel ad fœtum expellendum vendat. 6. Si pharmaca vendat inutilia, &c. *Vid. Eſcob. loc. cit.*

3 Peccat Chirurgus. 1. Si ſine ſcientia, & peritia ſufficienti vulnera curare tentet, cum periculo erroris. 2. Si Medicum, quando grauitas vulneris exigit, non conſulat. 3. Si lucri amore curationem protrahat. 4. Si mercedem iuſto maiorem exigat. 5. Si abortûs causâ venam aperiat, aliudve remedium adhibeat. *Vid. Eſcob loc. cit.*

DUBIUM X.

Quæ obligationes Mercatorum, Opificum, & cæterorum ſecularium?

RESp. Eæ patent ex dictis de ſeptimo præcepto: ex quibus *reſolves.*

1 Mercator peccat. 1. Si venenum, vel alia probibita vendat cum ſuſpicione praui vſus. 2. Si paratus ſit quodcumque pretium, etiam iniuſtum, ab emptore accipere. 3. Rem cariùs, quàm ſupremo pretio, vendat ob dilatam ſolutionem. 4. Mercium defectum grauem occultum, non aperiat, pondus, & menſuram imminuat. 5 Si in emptorum iniuriam monopolium iniuſtum inſtituat, merces omnes vnius generis ſibi comparet, immoderato quæſtu pro libitu vendendas. 6. Si merces ab eo, qui non nouit, emat pretio minore, vel cariore vendat ignoranti. 7. Si merces veteres, & inutiles nouis admiſceat, & vendat eodem pretio vtraſque.

8. Si

8. Si iuſta tributa defraudet. 9. Si tempore debito, cùm poſsit, non ſolvat creditoribus, cum graui eorum damno. 10. Si mercibus ſolvat, quod pecuniâ debet, contra creditoris voluntatem. 11. Si diebus Feſtis publicè emat, vel vendat contrà conſuetudinem permiſſam. 12. Si iuret falsò, ſe tanto pretio merces comparâſſe. 13. Si contractum ineat quemcumque, dubitans de eius iuſtitia. 14. Si emat res furtiuas, &c. *Vide Eſcob. tom. 2. Ex. 3. cap. 12.*

2 Bibliopola peccat. 1. Si vendat libros prohibitos, vel laſciuos. 2. Si librum defectu laborantem vendat pro integro, &c. *Vid. Eſcob. cap. 13.*

3 Argentarius, ſiue aurifaber peccat. 1. Si æs pro auro, vel argento vendat. 2. Auro, vel argento plus æris miſceat, quàm ars requirit, & emptoribus mixtionem non ſignificet, neque minuat pretium. 3. Si ex rebus furtiuis aliquid emat malâ fide. 4. Si communem lapillum pro pretioſo vendat, vel pretioſum pro vili emat, &c.

4 Sartor, Sutor, & cæteri opifices peccant. 1. Si iurent ſe tali die opus perfecturos, quod ſciunt, (vel dubitant) non futurum. 2. Si plus materiæ exigant, quàm ad opus ſit neceſſarium; aut partes alicuius momenti, quæ ſuper ſunt, retineant, ſine voluntate Domini. 3. Si diem Feſtum ſine graui cauſa violent, per ſe, vel per ſuos famulos, *&c. Vide Eſcob. lib. 1. cap. 12.*

LIBER QVINTVS.

De ratione cognoſcendi, & diſcernendi peccata.

CAPVT I.

DE PECCATO IN GENERE.

DVBIVM I.
Quid ſit peccatum?

RESpondeo. Eſt tranſgreſsio legis, ſiue, vt ait *Tol.* eſt voluntarius receſſus à regula diuina, per quam regulam intelligitur præceptum, tam naturale, & humanum, quàm Diuinum: per receſſum, intelligitur actus, (vel eius omiſsio) qui ſit non tantùm voluntarius, ſed etiam liber, cum aliqua actuali advertentia malitiæ, quod addo; quia vt docet *Sanch. 1. mor. cap. 16. cum Vazq. Bonac d. 2. quæſt. 2. p. 3. num. 3. & 12. &c.* non ſufficit ad actum peccaminoſum libertas, & advertentia quæuis virtualis, vel interpretatiua, quâ ſcilicet, quis aduertere poterat, & debebat; nec quæcumque actualis, quâ ſcilicet, intellectus rationes

Digitized by Google

commodi, & incommodi in obiecto attendat: ſed requiritur, vt aduertat moralem malitiam obiecti, aut ſaltem de ea dubium, vel ſcrupulum concipiat. Ratio eſt, quia ſine iſta aduertentia, non eſt voluntarium, cùm non ſit cognitum; quia, quamdiu talis cogitatio intellectui, non occurrit, non eſt ſufficiens principium deliberandi de malitia, ideòque nec libertas, ac proindè nec culpa; & cenſetur illa inaduertentia naturalis, & inuincibilis obliuio. Addit tamen *Tannid. 4. de pec. d. 5. quæſt. 5. dub. 5. num.* 106. non eſſe neceſſe, vt conſideratio illa maneat actu, dum peccatum durat, ſed ſatis eſſe, vt vel actu, vel virtute maneat; ita vt cum ea, vel actus peccati fuerit inchoatus, vel ſaltem cauſa data; vt ſit in ebrio, qui peccat, non vi præſentis, ſed preteritæ deliberationis. *Vid. Bald. lib. 1. d. 36.* Verùm Recentiores communiter docent, talem, v.g. ebrium, non peccare formaliter, quando vſu rationis caret; ſed malitiam eorum, quæ tunc fiunt, contraxiſſe antè, dum præuidens malum quod commiſſurus erat, eius cauſam dedit; aiuntque, dum quis actu peccat, ſemper eſſe, ac manere aduertentiam aliquam malitiæ tenuem, vel confuſam, vt *vid. apud Schol.* nam in ordine ad praxim parum refert, vtrolibet modo loquaris.

Reſp. 2. Ad peccatum requiruntur tres conditiones, vt patet ex prima reſponſione. 1. Vt ſit voluntarium, id eſt, vt fiat à voluntate conſentiente. 2. Vt ſit liberum, id eſt, vt ſit in poteſtate voluntatis facere, vel non. 3. Vt advertatur malitia. *Ex quibus reſolves.*

1 Defectu primæ conditionis, nullus actus, qui neque eſt in, neque à voluntate, eſt peccatum, niſi voluntas eum acceptet: ideòque nec impedit communionem, ſiue is ſit internus, vt cogitationes contra fidem, blaſphemæ, obſcœnæ motus carnis, etiam vſque ad effuſionem ſeminis, ſiue externus, ac violentus, v. g. ſtuprum virgini per vim illatum.

2 Defectu ſecundæ conditionis, ſubindè à peccato excuſantur vehementiſsimi motus iræ, aut concupiſcentiæ, quibus vſus rationis perturbatur, & libertas tollitur.

3 Defectu tertiæ non peccat, qui die ieiunij, de præcepto nihil cogitans, cœnat, vel carnes comedit, etſi aduertat eas ſibi delectabiles. Item qui lapidem proijcit per feneſtrã, non aduertens periculum læſionis: vel qui contractum vſurarium celebrat, non aduertens eſſe talem, *Sanch. lib. 1. cap. 16. num. 21. Regin. lib. 15. num. 75.*

4 Damna, & euentus (licèt alioqui frequentes) ex ebrietate ſecuti, & nullo modo præuiſi, inculpabiles ſunt: quia nec in ſe, nec in cauſis ſunt liberi. Sunt verò culpabiles, ſi ſint præuiſi, nec diligentia ſufficiens ex præſcripto prudentiæ ſit adhibita, ne ſequerentur: eâ verò adhibitâ, etſi poſteà eueniant, culpâ vacant. Vti etiam quando iuxta loci, & temporis;

Digitized by Google

ris circumſtantias non apparet periculum mali, ideòque nulla cautela eſt adhibita. *Ita Vazq.* 1. 2. *d.* 124. *cap.* 2. Quibus conformiter, *Leſſ. lib.* 4. *cap.* 3. docet, ſi negligentia, ebrietatem, aut euentus ex ea ſequi ſolitos præcauendi, fuerit tantùm venialis, etiam mala, quæ præuideri poterant, tantùm venialia fore; quia cùm non in ſe, ſed tantùm in cauſa ſint libera, non poſſunt habere maiorem culpam, quám ipſa cauſa.

DUBIUM II.

An, & quando deſideria, & delectationes ſint peccata?

PEr deſiderium intelligitur voluntas, intentio, vel propoſitum efficax rei malæ: per delectationem verò, ſimplex amor, & complacentia obiecti cogitati, fruendo eius dulcedine, abſque deſiderio executionis: ſoletque dici moroſa, non à mora temporis, cúm momento poſsit perfici; ſed quòd voluntas, poſt plenam aduertentiam rationis ei immoretur.

ARTICULUS I.

Quale peccatum ſit deſiderium malum?

REſp. 1. Deſiderium abſolutum, ſiue cogitatio cum voluntate conſentiente abſolutè in peccatum aliquando perpetrandum, aut in perpetrato complacente, habet eandem ſpeciem, ac malitiam peccati mortalem, vel venialem, quam habet actus exterior, in quem fertur. Eſt communis, & conſtat ex *Matth.* 5. *Qui viderit, &c.* Ratio eſt, quia actus interior habet ſuam bonitatem, & malitiam ab actu externo, tanquam obiecto. *Ita commun.*

Reſp. 2. Deſiderium cum conſenſu conditionali, quo quis aliquid concupiſcit ſub tali conditione, quæ omnem malitiam obiecti auferat, non eſt peccatum, ſaltem mortale: v. g. vellem prædari, ſi à Deo mihi permitteretur; ſi Iudex eſſem, malefactorem iſtum occiderem, *Valent. tom.* 2. *d.* 6. *quæſt.* 4. *p.* 4. *Sayr. Salas in* 1. 2. *tr.* 13. *d.* 16. *ſeſſ.* 17. *Vazq. dub.* 116. *cap.* 2. Si verò conditio malitiam non auferat, eſt peccatum: vt v. g. ſi cogites, ſi non eſſet infernus, mœcharer: ſi non eſſem Religioſus, fornicarer: ſi non haberem rationem mei ſtatûs, vlciſcerer, occiderem te. Item, ſi id mihi feciſſes in adoleſcentia, vel antequàm Religionem ingrederer, vindicaſſem (intellige, ſi dum hæc dicit, habeat affectum vindictæ ſumendæ, ſi eſſet in tali ſtatu: ſecùs enim eſt, ſi tantùm oſtendat, quid facturus fuiſſet in alio ſtatu.) *Bon. de matr. quæſt.* 4. *p.* 8. *num.* 9. Ratio reſponſionis eſt; quia etſi conſenſus conditionatus nihil ponat in rerum natura, ex parte obiecti voliti; in voluntate tamen ponit affectum committendi illud peccatum: præciſâ conditione non auferente malitiam; ac proinde talis erit culpa, qualis eſſet illud amare abſque conditione, *Cajet. Sanch. lib.* 1. *mor. cap.* 2.

Digitized by Google

Vazq.Laym.lib.1.tr.3.cap.6.num.10.
Ex quibus reſoluuntur hi caſus.

1. In omnibus, ſolo iure poſitiuo prohibitis, licitum eſt deſiderium cum conditione hac *ſi prohibitum non eſſet*, v.g. ederem carnes die Veneris, ſi Eccleſia, non vetuiſſet. Ratio eſt, quia conditio omnem malitiam, quæ à ſola prohibitione eſt, aufert, *Azor lib.4. cap.6. quæſt.10. Sanch.lib.1.cap.2.Vazq.d.116.c.2.*

2 Idem valet in prohibitis quidem iure naturali, licitis tamen in aliquo caſu, aut ſtatu, ſi is pro conditione apponatur, v.g. occiderem Petrum, ſi Deus mandaret; ſuſpenderem furem, ſi eſſem Iudex; ducerem vxorem, ſi liceret, ſi non eſſem Sacerdos, ſi eſſem liber à voto. Ratio eſt, quia hæc ſub illo ſtatu ſunt licita. Rectè tamen monet *Sà. V. peccatum*, huiuſmodi deſideria eſſe periculoſa, & vitanda, atque, vt ait *Caiet. Ibid.* eſſe fatuas, & diabolicas tentationes. *Ibid. & Laym.lib.1.t.3. cap.6. num.10.*

3 Etſi idem quidam, vt *Caiet. Sal. & Vazq.* vniuerſim affirment de omnibus iure naturę, & ſimpliciter prohibitis, ſi conditio impoſsibilis appoſita tollat rationem peccati ab obiecto; vt ſi dicas, ſi non eſſet peccatum fornicarer, eo quòd tunc conſenſus non videatur ferri in malum: probabilius tamen videtur, quod docent *Azor, Sanch. & Laym.* eſſe peccatum; eo quòd ſit intrinſece malum, nec maliti áſuâ (quæ in conſenſum circa tale obiectum traheret, niſi Dei lex arceret) exui poſsit: ideòque voluntas feratur in malum. Quod tamen intellige, ſi efficaciter feratur: quia ſi tantùm ſit ſignificatio propenſionis naturalis in illud obiectum, non eſt peccatum. *Sanch.lib.1.cap.2.num.25. Laym. lib.1. tom. 3. cap.6.num.11. vid. Card. de Lug. d.16. num.376.*

4 Gaudere, & delectari de opere malo, ſub conditione *ſi liceret* v.g. in prædictis deſiderijs efficacibus illicitis, quando conditio eſt poſsibilis, etſi poſsit excuſari à peccato, ſecundum quoſdam DD. ſi fiat tantùm ſecundùm appetitum rationalem, ſiue voluntatem (ſecluſo omni alio periculo conſenſûs illiciti, & turpis motûs; qui tamen, quia communiter, & connaturaliter ſequitur, vix tutum videtur in praxi) non poteſt tamen excuſari, ſi ſit delectatio voluntaria appetitûs ſenſitiui, quæ propriè delectatio dicitur, ſitque communiter cum aliqua alteratione corporis. Ratio diſcriminis eſt, quia voluntas poteſt ferri in obiectum abſtractum à malitia: cùm ſequatur intellectum, cuius eſt abſtrahere; appetitus verò, quia ſequitur imaginationem, non fertur in obiectum ſub aliqua certa conditione ſtatûs, vel temporis apprehenſum, ſed vt eſt in ſe; ideóque talis delectatio eſt de obiecto abſoluté malo. *Vid. Lay. & Bon. de mat. quæſt. 4. p. 8.*

***

AR-

Digitized by Google

ARTICULUS II.

An delectatio moroſa ſemper ſit peccatum?

RESpond. Si terminetur ad cogitatum opus malum ſecundùm ſe, eſt peccatum mortale, vel veniale, prout ipſum opus mortale, vel veniale eſt. *Ita commun. ex D. Thom.* 1. 2. *quæſt.* 78. *art.* 8.

Dixi *ſecundum ſe*, quia ſi delectatio ſit tantùm de ipſa cogitatione, non autem de opere, non eſt peccatum; quia ſicut cogitatio: v.g. de rebus obſcœnis; in ordine ad docendum, vel concionandum, &c. bona eſt; cogitatio autem de iiſdem rebus ex curioſitate, eſt mala venialiter: ita conſequenter, delectatio de tali cogitatione tanquam obiecto, non eſt mala, ſed quandóque bona, quandóque venialiter mala. Similiter nec peccatum erit, ſi delectatio verſetur circa modum malè operandi, non circa ipſum opus malum: quo modo ſine peccato ſæpè nos delectant fabulæ, comœdiæ, bella, homicidia, fraudes, furta, lapſus hominis: v.g. ex equo, &c. non ſecundùm ſe, ſed modus furandi, rapiendi, artificioſus, & induſtrius, modus cadendi inopinatus, *Laym. lib.* 1. *t.* 3. *cap.* 6. *num.* 2. *Ex quibus reſolves.*

1 Licitum eſt gaudere, & delectari moroſè de effectu bono, ſecuto ex opere malo: quia tunc delectatio non eſt de obiecto malo.

2 Si talis effectus ſecutus ſit ex opere ſecundùm ſe quidem malo, hîc tamen, & nunc culpâ vacante, vt v. g. quia factum eſt in ſomno, amentiâ, ebrietate, inculpabili ignorantiâ, tunc etiam de ipſo actu licere aliquando delectari, non quidem ſecundùm ſe, ſed vt eſt cauſa talis boni effectus, docet *Leſſ. lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 105. & 106. *ex Vazq.* 1. 2. *d.* 105. *cap.* 2. v.g. de ſolutione naturæ facta in ſomno. Ratio eſt, quia obiectum delectationis iſtius non eſt malum. Vide *Bonac. de Matrim. d.* 4. *p.* 8. *num.* 8. *Sanch. lib.* 1. *Moral. cap.* 2. *num.* 18. *Card. Lug. de pœn. d.* 16. *num.* 389. Imò addunt licere aliquando deſiderare (affectu ſimplici, & inefficaci deſiderio) vt tale quid fiat ſine culpa: v.g. vt in ſomno eueniat naturæ ſolutio, ob finem bonum; dummodò deſiderium non ſit tam intenſum, vt tale quid probabiliter cauſet; neque ſit periculum conſentiendi in talem voluptatem. Ratio eſt, aiunt, quia obiectum huius deſiderij, aut gaudij non eſt malum. Vid. *Leſſ. & Bonac. loc. cit.*

3 Non eſt peccatum, ſaltem mortale, ſi coniuges delectentur appetitu tantùm rationali, de actu coniugij præterito, futuro, vel poſſibili, reſpectu compartis præſentis, vel abſentis. Item ſi ſponſus deſideret copulam futuram aut de ea delectetur; vel vidua de præterita. Ratio eſt, quia hi actus habent obiectum licitum.

Dixi *appetitu rationali*, quia ſi ſponſus, aut vidua voluntariè conſen-

ſentiat in delectationem ſenſitiuam, & carnalem (quæ ex recordatione copulæ futuræ, aut præteritæ naturaliter oritur) mortaliter peccat, *vt docent Leſſ. loc. cit. t. 3. cap. 6. Bonac. Taun. Palaus, vid. Dian. t. 5. miſ. Reſ. 2. contra Med. &c.* Quia verò ad ſupradictam voluntatis oblectationem, ſenſitiua, & carnalis, vt plurimum, imò etiam periculum conſenſûs in fornicationem, conſequitur, oblectationem illam voluntatis in praxi vix locum habere, ſaltem in vidua, & ſponſis, inter coniuges tamen, modò periculum pollutionis abſit, etiam ſenſitiuam, & veneream delectationem non eſſe mortale, *docent Fil. Bon. de matr. quæſt. 4. Sanch. Leſſ. loc. cit. d. 1. & Dian. t. 3. miſ. Reſ. 36.* Tum quia ſtatus matrimonij hæc excuſat, vti etiam tactus impudicos, ſolius voluptatis causâ inſtitutos: tum quia hæc tendunt per ſe ad opus coniugale, licet per accidens opus non exerceatur.

4 Delectatio moroſa, de rebus ſolo iure poſitiuo prohibitis, non eſt illicita; modò non fiat ſub ratione prohibitionis, v. g. ſi Cartuſianus, vel alius, die ieiunij ſe oblectet de cogitato eſu carnium, quia non eſt de opere malo, cûm lex tantùm vetet comeſtionem externam, *Laym. lib. 1. t. 3. cap. 6. num. 9. Leſſ. lib. 4 cap. 3. d. 14. num. 111. & num. 113.*

5 Qui delectationem moroſam mortalem confitetur, addere debet circumſtantias operis, de quo fuit delectatio, v. g. in materia iræ, an fuerit de occidendo fratre, an alio; vno, an pluribus; in materia carnis, an de coniugata, moniali, conſanguinea. Quod tamen limitat *Azor, Sà, V. Luxuria, Salas t. 2. tr. 13. d. 16. ſeſſ. 6 num. 59. &c.* ſi delectatio feratur in obiectum apprehenſum ſecundùm totam ſuam malitiam, non autem ſi tantùm ſecundùm partem, v. g. in fœminam, apprehenſam, vt non ſuam, non tamen vt alteri nuptam, vel vt monialē: tunc enim probabile eſſe ait, delectationes tales reduci ad ſpeciem ſimplicis fornicationis. *Ita etiam Fil. Leſſ. Bonac. Dian. Palaus. vid. Lug. d. 16. num. 363.* Aliud eſt de ipſo opere externo, quod ſemper fertur in obiectum, ſecundùm totam ſuam malitiam; aut etiam de deſiderio efficaci, quod fertur in opus externum ſecundum ſe, & vt eſt à parte rei; ac proinde eſt eiuſdem cum illo ſpeciei, ideòque eius circunſtantiæ ſemper fatendæ ſunt. *Vid. Auth. cit.*

Reſp. 2. Si quis ſine cauſa, & neceſſitate actionem exerceat ex qua intelligit, delectationem carnis naturaliter orituram (v.g. ex curioſitate legit, vel audit turpia) tamen ſine directa intentione, & ſine periculo conſenſûs, peccat venialiter; ſi verò iuſtam cauſam habeat, nihil peccat, *vid. ſup. in 6. præcept. lib. 3. t. 4. cap. 2. d. 4.*

Quæres. An voluntas delectationem carnalem poſitiuè reprimere teneatur? *Reſp.* 1. Si voluntas plenè eam advertens negatiuè, & permiſſiuè ſe habeat, ita vt nec approbet, nec repellat, dummodò id non permit-

mittat ex ipſius delectationis complacentia, nec periculum ſit vlterioris conſenſus, probabile eſt, quod docent *Caiet. & Sanch. 1. mor. cap. 12.* non peccare mortaliter: tum quia non conſentit in delectationem, tum quia moraliter eſt impoſsibile, omnes illos motus euitare: tum quia ex iuſta cauſa illos licet permittere, etiam ſecundum adverſarios.

Reſp. 2. In praxi tamen veriùs videtur; quod docent *Vazq. Azor, Leſſ. Bec. 1. 2. t. 2. quæſt. 5. cap. 5.* ſine iuſta cauſa eis non reſiſtere, eſſe mortale: quia ferè ſemper voluntas eſt expoſita periculo conſenſus, & contrarium credere, eſt nimia ſui confidentia, & præſumptio. Moderatè *Laym.* vtramque ſententiam probabilem fatetur, & ait delectationem videri mortalem, niſi ſaltem actum ſimplicis diſplicentiæ circa illam elicias: & ſi efficaciter animum ad alia diuertere negligas, cùm facilè poſsis, & ſperes te tali modo poſſe depellere, *vid. Laym. lib. 1. t. 3. cap. 6.*

DUBIUM III.

De Diſtinctione peccatorum.

ARTICULUS I.

Quæ peccata diſtinguantur ſpecie?

Reſp. Peccata, quoad materiale, ſiue entitatem poſitiuam, ſpecie diſtinguũtur ex obiectis formalibus, & circumſtantijs ſpeciem variantibus, quatenus eæ obiecti formalis rationem habent. Quoad formale autem, proximè diſtinguuntur ab oppoſitis formis, ſiue rectitudine virtutis, quâ priuant; remotè autem, & fundamentaliter, ex obiectis. *Ita Tann. d. 4. de pec. diſt. 1. quæſt. 2.* Ratio primę partis eſt, quia omnes actus ſpecie diſtinguuntur ex obiectis, peccata autem quoad materiale, dicunt ipſos actus. Ratio ſecundę partis, quia priuationes proximè diſtinguuntur ſpecie à formis, quibus priuant; ſed peccata formaliter ſunt priuationes rectitudinum oppoſitarum. Ratio tertiæ partis, quia rectitudo virtutis ſpecificatur proximè ex obiecto: ergo priuatio rectitudinis ex eodem remotè. *Ex quibus reſolves.*

Peccata ſpecie differunt, non tantùm quæ diuerſis virtutibus, ſed etiam quæ eidem opponuntur extremè; vt prodigalitas; & auaritia: vel ratione diuerſæ difformitatis, id eſt, quæ adeò diuerſa ratione, & malitiâ eiuſdem virtutis materiam attingunt, vt quantum eſt, ex natura eiuſdem peccati, non ſit eadem facilitas moraliter loquendo, neque propenſio vtrumque peccatum cõmittendi: qualia ſunt homicidium, furtum, adulterium, detractio.

ARTICULUS II.

Quæ peccata diſtinguantur numero?

Reſp. Numero diſtinguuntur duobus modis. 1. Ex diuerſis obiectis numero totalibus, non ma-

materialiter, & phyſicè tantùm, ſed etiam formaliter, & moraliter diſtinctis. 2. Per interruptionem actuũ moralem, *Fil. t. 27. cap. 8.*

Dico, *moralem*: quia etſi ad diſtinctionem numericam phyſicè ſufficiat quæuis interruptio; in ordine tamen ad confeſsionem non multiplicatur, niſi moraliter multi ſint: quia ſicut in confeſsione actus moralis, ita etiam multiplicatio, & diſtinctio moralis attendi debet.

Porrò actus moraliter interrumpuntur, ita vt nec virtualiter, nec interpretatiuè manere cenſeantur. 1. Per contrariam voluntatem, & propoſitum. 2. Per ceſſationem ab actu, voluntariam, & liberam. 3. Per ceſſationem involuntariam, & naturalem, ſiue ea fiat per ſomnum, ſiue per diſtractionem ad alia. Per ſomnum quidem, quia cùm in illo ceſſet vſus rationis, non continuatur actio libera, & moralis: per diſtractionem verò, quia per illam prior cogitatio fit involuntaria, ideòque ſi ad eam redeatur, fit voluntaria, & moraliter multiplicatur. *Ita Vazq. &c.* Quæ ſententia, etſi in peccatis externis tenenda ſit, in internis tamen non habet locum, ſecundùm, *Fil. tr. 21. cap. 8. num.* 317. Ratio eſt, quia etſi per hanc interruptionem, phyſicè actus multiplicetur, non tamen moraliter, quia hoc ipſo, quòd animus involuntariè diſtrahitur, remanet interpretatiuè prior voluntas, cùm non ſit retractata, aut aliter interrupta, *v. etiam Bald. l. 21. num. 3. Ex dictis reſolues.*

1 Vnum numero peccatum committit, qui vno actu odij, vel detractionis fertur in 10. homines; qui vno ictu duos occidit; qui vno actu vult omittere officium Horarium per menſem, ieiunium per Quadrageſimam. Quia etſi hæc obiecta phyſicè ſint plura, ſunt tamen vnum moraliter, & formaliter, quatenus in vno actu hìc, & nunc coniunguntur. *Ita Nauar. Fil. Bon. d. 2. queſt. 4. p. 1. contra Azor, Vazq. &c.* qui ſatis probabiliter dicunt eſſe peccata diſtincta. Verùm ſiue 10. peccata dicas, odiſſe, v.g. 10. homines, ſiue vnum, parum refert, cùm vnum hoc illis decem æquiualeat; proindeque obiecti grauitas in confeſsione exprimenda ſit; quippè quæ actum in ſuo eſſe indiuiduali conſtituit, vt notat *Fil. Bon. Suar. de pœn. d. 22. ſeſſ. 5.*

2 Actus voluntatis internus ſæpiùs interruptus, & repetitus, licet phyſicè ſit multiplex, moraliter tamen eſt vnum numero peccatum, in ordine ad confeſsionem, ſi conſummetur in opere aliquo externo, per eum intento, & cauſato, aut etiam in pluribus actibus externis, ſibi inuicem ſubordinatis ad eundem finem; hinc, v.g. qui furatur bibliothecam per totam noctem, etſi ſæpiùs voluntatem furandi renouet, vnum furtum: & qui ad occidendum alium pergens, ſæpè voluntatem renouat, vnũ homicidium committit. Ratio eſt, quia eſt vna actio externa, ab internis intenta, & cauſata, in qua internæ omnes complentur,

&

Digitized by Google

& moraliter vniuntur, vid. Baldel. d. 21. num. 4.

3 Actiones externæ, licèt numero diſtinctæ ad eumdem tamen finem, & actum princip lem relatæ, modò non habeant diſtinctam ab illo malitiam, non diſtinguuntur ab ipſo fine, & actu principali, moraliter loquendo, & in ordine ad confeſsionem: hinc oſcula, tactus, verba impudica, &c. copulam carnalem præcedentia, imò etiam comitantia, & ſubſequentia, tanquam complementa, & appendices operis, vnum numero peccatum ſunt, vt docent Nau. cap. 6. num. 17. Azor lib. 4. cap. 4. quæſt. 6. Fil. & c. Ratio eſt, quia ſunt vel initia, vel partes, vel complementa, & appendices operis, eiuſdem actûs humani, & obiecti, in quo omnia prædicta moraliter vniuntur.

Dixi, *complementa*: quia ſi ſimiles actus non ſunt initia, vel partes copulæ ſubſecuturæ, aut ex actu prætèrito, ex natura rei non conſequantur, diſtinguuntur numero; vt v. g. ſi quis de fornicatione glorietur: proindèque illi in confeſsione explicandi ſunt ſeparatim, non autem priores, vt docet Suar. t. 4. de pen. d. 22. ſect. 1.

***

CAPUT II.

De peccatis in ſpecie, mortali, & veniali.

DUBIUM I.

Quid ſit peccatum mortale, & veniale?

RESP. 1. Mortale eſt, quod ob ſui grauitatem, gratiam, & amicitiam cum Deo ſolvit, pœnamque æternam meretur. Dicitur *mortale*, quia ſpiritualis vitæ principium, gratiam, ſcilicet, habitualem tollit, & mortem animę affert.

Veniale eſt quod ob ſuam leuitatem, gratiam, & amicitiam non tollit, etſi fervorem charitatis minuat, & temporalem pœnam mereatur. Dicitur *veniale*, quia ſ lvo vitæ ſpiritualis principio, ſcilicet gratia, languorem animę facilè curabilem infert, veniamque facilè conſequitur.

Reſp. 2. Mortale peccatum duplex eſt: aliud eſt mortale ex genere ſuo: aliud ex accidente. Mortale ex genere ſuo eſt, quod per ſe lædit charitatem Dei, vel proximi, quoad perſonam, res aut iura, vel nos ipſos corrumpit grauiter. *Ita Azor lib. 4. cap. 9. Sanch. lib. 1. mor. cap. 3. Vnde reſolves.*

1 Peccata contra bonum proprium commiſſa, vt plurimum ſunt venialia ex genere, vt v. g. inutilis, & vana concupiſcentia, vana oblectatio, prodigalitas, curioſitas, ſu-

ſuperfluitas cultûs, & veſtitûs, nugæ, otium, exceſſus in cibo, potu, ſomno, riſu, vſu coniugij, timore, triſtitiâ, appetitu pecuniæ, laudis, &c.

2 Peccata, contra virtutes Theologicas, ſunt mortalia ex genere ſuo; quia nocent bono alicui interno Dei, v. g. veracitati, miſericordiæ, charitati. Item ferè omnia quæ fiunt contra Decalogum; quia quæ committuntur contra tria prima præcepta, nocent ſimiliter Deitati, ſcientiæ, omnipotentiæ diuinæ; eiuſque honori externo, vel interno: quæ verò contra reliqua præcepta fiunt, nocent perſonæ, bono, aut iuri proximi.

3 Peccata illa ſeptem, quę dicuntur capitalia, non omnia ſunt mortalia ex genere ſuo: quia non omnia grauiter Deum, aut proximum lædunt, vel nos ipſos corrumpunt.

Reſp. 3. Mortale ex accidente dicitur, cùm actus aliquis venialis, aut indifferens, fit per accidens mortalis, de quo *infrà*.

DUBIUM II.

Quibus ex cauſis peccatum ex genere ſuo mortale fiat per accidens veniale?

RESP. 1. Tria requiruntur ad peccatum mortale, quorum ſi vnum deſit, fit veniale, quòd aliàs ex ſe eſt mortale. 1. Ex parte intellectûs, plena advertentia, & deliberatio. 2. Ex parte voluntatis, perfectus conſenſus. 3. Grauitas materiæ, ſaltem, vt plurimùm. Ratio primę, & ſecundæ partis eſt, quia ſpectatâ fragilitate humanâ, non videtur decere diuinam bonitatem, æternis ſupplicijs punire hominem, abſque plena conſideratione, & conſenſu. Ratio tertię partis, quia vbi materia parvi eſt momenti, ibi moraliter modica offenſio eſſe reputatur, vt plurimùm.

Reſp. 2. Peccatum ex genere ſuo mortale, tribus ex cauſis fieri poteſt veniale, vt patet ex dictis. Prima eſt, ſi ex parte intellectûs, non ſit perfecta advertentia malitiæ, ſeu deliberatio. Signa autem imperfectæ deliberationis ſunt. 1. Si tenuiter, & quaſi ſemidormiens, apprehendiſti eſſe malum. 2. Si poſt, vbi meliùs conſideras, iudicas te non fuiſſe facturum, ſi ita apprehendiſſes. 3. Si vehementiſsimâ paſsione, apprehenſione, vel diſtractione laboraſti, vel turbatus fuiſti, ita vt ferè neſciveris quid ageres.

Secunda cauſa eſt ex parte voluntatis, ſi non ſit perfectus conſenſus. Signa autem imperfecti conſenſûs ſunt. 1. Si ita diſpoſitus fueris, vt licet facilè potueris exequi peccatum, non tamen ſis executus. 2. Si quis dubitet num conſenſerit, præſertim ſi ſit vir timoratus. 3. Si quis ſoleat eſſe, ita affectus, vt malit mori, quã expreſsè mortaliter peccare: quia talis nõ facilè cõſentit. 4. Si quis valdè timide, & ſuſpensè proceſsiſſe ſe meminit. 5. Si ſemiſõmnis fuit, non

Digitized by Google

non plenè ſui compos, &c. iudicetque ſe id non fuiſſe facturum, ſi plenè vigilaſſet, *v. Sanch. lib. 1. mor. cap.* 10. *Baldell. lib.* 10. *d.* 8.

Tertia cauſa ex parte materiæ, ſi hęc ſit parui momenti. Quando autem talis ſit, diſcernendum eſt morali iudicio prudentis, cui ſequentes regulæ ſeruient. 1. Vt de materia iudicetur, non tantùm ipſa ſecundùm ſe abſolutè eſt conſideranda, ſed etiam reſpectiuè ad finem intentum: ad quem ſi parum facit, leuis eſt; grauis autem, ſi multum, vt docet *Vazq.* 1. 2. *d.* 158. 2. Attendendæ ſunt circunſtantiæ, quia ſæpè fit, vt res ex ſe leuis, attentis circunſtantijs boni communis, vitandi ſcandali, &c. fiat grauis. 3. An pars aliqua rei pręceptæ ſit grauis, ea ſpectanda eſt tum abſolutè, & ſecundùm ſe, tum etiam in ordine ad totum. 4. In tranſgreſsionibus repetitis, ſi plures materiæ paruæ, vel ſecundùm ſe, vel ſecundùm effectus à ſe productos, moraliter coniungantur, fit materia grauis: quia tunc omnes moraliter reputantur pro vna. Contrà verò non cenſetur materia grauis, ſi parvæ materiæ, nec ſecundùm ſe, nec ſecundùm effectus relictos, inter ſe vniantur. *Ex dictis reſolves:*

1 Peccas mortaliter, ita vt fiat materia grauis, ſi ſæpè modicum furaris, & non reſtituis, iuxta dicta *lib. 5. t. 5. cap. 1. d. 3. caſu* 1. item ſi interruptim Pſalmos aliquot ex eodem officio omittas: ſi eodem die ieiunij ſępius parum comedas, eodem feſto, ſępius parum labores.

2 Non peccas grauiter, ſi diverſis Feſtis modicum labores; ſi quotidie in Quadrageſima parum comedas. Quod verum eſt, etiamſi ſimul haberes propoſitum ita faciendi: quia cùm iſta moraliter inter ſe non vniantur, ſingula ſunt parua, *v. Sanch. loc. cit.*

3 Non peccat mortaliter, qui diuerſis diebus violat votum, quotidie, aut ſingulis diebus modicum quid orandi, vel paruam eleemoſynam dandi, ſi ſit onus affixum diei: quia cùm quotidie cuiuſque diei obligatio extinguatur, materiæ illæ non continuantur. Quod verum eſt, etſi proponat ſemper omittere, quia illud propoſitum non fertur in rem grauem. Imò contra *Sanch.* id quidam verum putant, etſi quis 100. vota diuerſæ ſpeciei, in materijs valde leuibus, vno die implenda haberet: quia materiæ illæ cùm ſint independentes à ſe, non vniuntur. Si tamen ſimilia vota, non ſint onus affixum diei, ſed tantùm dies præfigatur, vt terminus, vltra quem executio non differatur, erit peccatum mortale, poſtquam ad materiam notabilem perventum fuerit.

4 Probabile eſt eum, qui ter, vel quater 1000. aureos in cauſas pias vouiſſet, non peccaturum mortaliter ſi tres non ſolveret, quia etſi talis pars abſolutè in ſe ſpectata, ſit notabilis, comparatione tamen totius, morali iudicio non valde videtur æſtimanda, *v. Laym. lib. 1. t. 3. cap. 5.*

DV-

DUBIUM III.

Quibus modis peccatum ex genere ſuo veniale, aut actus indifferens, tranſeat per accidens in mortale?

QVinque modis id fieri communiter, docet *Sanch. &c.* 1. Ratione finis adiuncti. 2. Ratione finis vltimi. 3. Ratione contemptûs. 4. Ratione ſcandali. 5. Ratione periculi. De ſingulis dicã breuiter.

Reſp. 1. Peccatum veniale tranſit in mortale ratione finis adiuncti; vt ſi quis leuiter mentiatur, ad copulam carnalem extorquendam: quia cùm finis mortalis ametur, mortale eſt. Non tamen neceſſarium eſt in confeſsione exprimere illud mendacium, ſed ſolum deſiderium fornicationis: quia ſecluſâ malitiâ mortali finis, manet veniale.

Reſp. 2. Tranſit item in mortale, ratione nimij affectus in rem aliquam: vt ſi v.g. vltimum finem in ea conſtituas. Ad quod non ſufficit valde intenſe, & vehementer ferri in obiectum, ſed requiritur, vt appretiatiuè illud ita æſtimes ſaltem virtualiter, vt paratus ſis eius cauſa tranſgredi pręceptum obligans, ſub mortali: vt ſi quis ita inordinatè afficiatur ad fabulas, luſum, perſonam, vt malit feſto omittere ſacrum, &c. quàm illis priuari. Notat autem *Bonac.* hunc affectum, non tantùm habitualem, ſed actualem eſſe debere, vt peccatum contrahatur: quia non imputatur ad culpam id, ad quod committendum, habitu tantùm es paratus.

Reſp. 3. Peccatum veniale fit mortale, ratione contemptûs abſoluti, & formalis.

Dico autem, *contemptum abſolutum, & formalem*, quando nimirum ideò formaliter, & abſolutè præceptum violatur; quia ipſi, aut ſuperiori ſubijci renuis, quod eſt peccatum ſuperbiæ conſummatę; vel quando ideò non vis obedire præcepto, quia pręceptum eſt, & eſt peccatum inobedientiæ formalis: quorum vtrumque grauiter pugnat, cum charitate debita ſuperiori. *Ex quibus reſolves.*

1 Non eſt mortale, ſi velis quidem obedire, & ſubijci abſolutè, nolis tamen hic, & nunc in rę modica; aut ſi auctoritatem legis, vel præcipientis admittas, executionem tamen hîc, & nunc contemnas. Ratio eſt, quia non eſt contemptus abſolutus, & ſimpliciter, ſed tantùm ſecundùm quid.

2 Si pręcisè ex indignatione, malitiâ, prauâ conſuetudine, aliaue cauſâ, præceptum violetur, & non ex contemptu poteſtatis ſuperioris non eſt mortale; quia non eſt contemptus formalis, ſed tantùm interpretativus.

3 Eſt mortale, facere, vel omittere aliquid, ex contemptu iuſtę legis humanæ. Item, ex contemptu Dei præcipientis, vel etiam conſulentis (quòd prætereà tacitam blaſphemiam continet, quaſi Deus inutilia præciperet, aut conſuleret) & deniquè facere aliquid ex contemptu Prælati, vt ſic, & vt à Deo auctori-

Digitized by Google

ritatem habentis, non tamen vt talis hominis, indocti, imprudentis, imperfecti: quia hoc poſterius, non eſt contemnere abſolutè, & ſimpliciter, ſed tantùm ſecundùm quid. *Vid. Sanch. 1. mor. cap. 5. Bon. de peccat. d. 2. quæſt. 3. p. 5.*

Reſp. 4. Peccatum, vel opus indifferens habens mali ſpeciem, tranſit per accidens in mortale, ſi ruina per illud proximo cauſanda, ſit mortalis. Ratio eſt, quia tali operi ſuperadditur aliquid, grauiter repugnans charitati, *v. dicta de ſcandalo, & Fill. t. 21. cap. 5. quæſt. 10. num. 212.*

Reſp. 5. Veniale, vel opus indifferens, tranſit in mortale, ratione periculi incidendi in mortale; quando quis ſine ſufficienti cautela, aut neceſſitate aliquid facit, per quod veniat in mortale, ac proximum periculum peccandi mortaliter: quia talis ſalutem animæ contemnit, cùm tam probabili eius periculo temerè ſe exponat. Vndè in confeſſione explicanda eſt ſpecies peccati, cuius periculo ſe obiecit, quia eodem genere peccati peccauit. Proximum autem periculum cenſetur, quod frequenter homines ſimilis conditionis in peccatum mortale inducit.

CAPUT III.

De peccatis capitalibus in ſpecie.

DUBIUM I.

Quid ſit Superbia, & quale peccatum?

Reſp. 1. Superbia eſt appetitus inordinatus propriæ excellentiæ: mortalis in genere ſuo, ſi ſit conſummata, & perfecta, id eſt, ſi quis ita excellere appetat, vt Deo, Superioribus, eorumque legibus ſubijci nolit: Imperfecta tamen, quâ quis ſubijci non renuens ijs, quibus debet, & in ſuo tantùm affectu ſeſe magnificat, eſt tantùm veniale, vt docent *Caiet. & c. V. Superbia*; quia ſine Dei, & aliorum deſpectu, plus iuſto ſe offerre, non eſt grauis inordinatio: eſſet tamen grauis, ſi fieret cum notabili aliorum contemptu, complacēdo in aliorum abiectione.

Reſp. 2. Filię ſuperbię ſunt tres. 1. Eſt præſumptio quæ eſt appetitus aggrediendi aliquid ſuprà vires. Eſt communiter veniale tantùm: fit tamen mortale, ſi damnum Deo, aut proximo afferat: v. g. ſi præſumas iuriſdictionem Eccleſiaſticam, poteſtatem Ordinis ſacri. Item officium Medici, Advocati, Confeſſarij, &c. ſine debita peritia, *Leſſ. lib. 3. cap. 2. d. 3. & ſuprà lib. 4. t. 3. diſ. 9.*

2 Eſt ambitio, quæ eſt inordinatus appetitus dignitatis, & honoris non debiti, vel debito maioris; vt ſi ambias beneficium, vel officium, quo es indignus; vel illicito modo,

Digitized by Google

& medio, v.g. per ſimoniam. Eſt per ſe peccatum veniale: fit autem mortale, vel ratione materiæ ex qua, vel ratione medij, per quod honor quæritur, vel ratione damni, quod proximo infertur. Denique ſi moderatè honor appetatur ob honeſtum finem, erit actus magnanimitatis, vt docet *Laym.*

3 Eſt vana gloria, ſcilicet, cupiditas inanis gloriæ; cuius finis eſt manifeſtatio inordinata propriæ excellentiæ, ſiue veræ, ſiue fictæ. Dicitur *vana*, quando quæritur ex re mala, falſa, aut ficta, aut quæ non eſt digna gloriâ, vel non tantâ, vt ex opibus, nugis, &c. aut apud eos, qui non benè de re iudicant aut ſine debito fine. Eſt peccatum per ſe veniale, mortale ſæpè per accidens, vt dictum eſt de ambitione. Imó vt contrà *Angelum* rectè docet *Sylv. Nau. cap.* 17. *&c.* Eſt tantùm veniale, res etiam ſacras principaliter facere ob gloriam vanam, v. g. concionari. Porrò per vanam gloriam dupliciter peccatur, iuxta *D. Thom.* 1. 2. *quæſt.* 13. 1. Directè, idque, vel per verba, eſtque iactantia, quæ eſt venialis per ſe, ſi ſit de rebus bonis, v. g. ieiunio, oratione, &c. etſi per accidens ſæpè ratione damni, ſi ſit falſa, ſit mortalis: vt etiam. 1. Si quid dicat contra gloriam Dei, vt *Ezech.* 28. *Deus ego ſum.* 2. Si prorumpat in contumelias, v. g. Non ſum ſicut cæteri hominum, adulter, &c. vt, & hic. 3. Ex fine malo. 4. Si cum notabili damno proximi fiat. 5. Si de re mortaliter mala; quia approbatio operis eandem cum illo ſpeciem habet (quæ proinde in confeſsione debet exprimi, ſaltem quando cum iactantia de peccato coniuncta fuit complacentia eiuſdem, quod addo; quia ſi abſque ea fuit, *Nauar. Palaus, & Dian. tom.* 2. *tr.* 4. *reſ.* 116. *docent contra Sanch. Lopez. Rod. &c.* non neceſſario explicari. *Vid. Lug. d.* 16. *num.* 267.) vel per facta, quæ ſi vera ſunt, aliquid admirationis habent, dicitur inuentio nouitatum; hęc enim ſolet vulgus admirari, vt peregrinas veſtes, opiniones, &c. mortales, ſi notabiliter corrumpat iuventutem, vel mores. Si verò facta falſa ſint, eſt Hypocriſis; v. g. ſi quis boni aliquid faciat, vt videatur bonus, etſi non ſit: quę ex ſe venialis eſt, niſi ſit cum iniuria, vel contemptu Dei, & proximi. 2. Indirectè, in quantum quis altero non vult eſſe minor. Quod fit quadrupliciter. 1. Per intellectum; & eſt pertinacia, quâ quis nimis tenaciter adhæret ſuæ ſententiæ; quæ eſt mortalis, ſi oppugnetur veritas magni momenti; vel ſi ſit coniuncta cum periculo tertij, v. g. ſi Medicus cum periculo ægroti maneat in ſententia. 2 Per voluntatem, & eſt diſcordia, quâ peccatur mortaliter, quando eſt circa bonum Dei, vel proximi, in quo deberent eſſe concordes. 3. Per verba, & eſt contentio, quæ eſt mortalis, quando animo contradicendi altercaris circa veritatem pertinentem ad Fidem, vel ſalutem animæ, aut corporis. 4. Per facta, dum

Digitized by Google

dum quis non vult exequi quod debet,& eſt inobedientia. *Vid. Bald.*

Reſp. 3. His tribus ſuperbiæ filiabus reſpondet puſillanimitas, quâ quis nimium ſibi diffidens detrectat honores, gloriam, vel officium quo dignus eſt: veniale eſt ex genere ſuo; fit mortale, ſi detrectes, ad quod teneris ſub mortali. *V. Leſſ. lib. 3. cap. 2. Laym. lib. 3. ſect. 5. Ex dictis reſolvuntur ſequentes caſus.*

1 Audiens laudem alterius, vel ſuam, de re mortaliter mala, peccat mortaliter, ſi approbet, ſuſpiciat, admiretur, vt laude dignum. *Sanch. Bald d. 20. lib. 3.*

2 Vituperans alium ob vindictam non ſumptam, aliudve graue malum, vel peccatum omiſſum, v. g. fornicationem, peccat mortaliter; quia eſt ſpecies iactantiæ, & eſt cum approbatione peccati, & occaſio committendi. *Ibid.*

3 Inducens in Ciuitatem novos habitus, & præuidens quod ſuo exemplo moralem neceſsitatem imponat alijs, vt ſumptus faciant ſupra vires, & poſteà non poſsint alere quos debent, vel creditoribus non ſatisfacere, peccat grauiter, *Bald. loc. cit.*

4 Exornare ſe nimiùm ex animi leuitate, vel vanitate; per ſe tantùm eſt veniale. *Ibid.*

5 Simulare ſanctitatem cum voluntate non habendi, mortale eſſe dicit *Bald. loc. cit.*

6 Simulare improbitatem, eſt peccatum (quia eſt mendacium, & quidem ſcandaloſum: poteſtquè eſſe mortale.) Neque id fecerunt ſancti, niſi faciendo id quod ex ſe eſt indifferens, & permittendo ab alijs accipi, vt ſignum improbitatis, cùm tamen nec ex natura ſua, nec ex eorum intentione eſſet tale.

DUBIUM II.

Quid ſit Auaritia?

RESP. 1. Eſt inordinatus appetitus temporalium. Vndè ex hoc, & regula ſuprà tradita, de peccato mortali, *reſolves ſequentes caſus.*

1 Eſt ipſa ex genere ſuo venialis.

2 Cùm verò eo excreſcit, vt eius causâ diuinas leges præuaricari non dubites, fit mortalis.

3 Prodigalitas, quę opponitur auaritiæ & conſiſtit in defectu conſeruandi, & exceſſu erogandi, eſt ex genere ſuo venialis: leuior quàm auaritia, quia minùs abit à virtute liberalitatis. Interim mortalis fit, ſi liberis, & vxori paupertatem crees; ſi impotentem te reddas ad ſolvenda debita; ſi profundas bona Eccleſiaſtica, pijs cauſis obnoxia. *Vid. Leſſ. lib. 2. cap 47. lib. 8.*

Reſp 2. Filię auaritiæ ſūt ſequētes.

1 Obduratio cordis (contra miſericordiam) egenis, & pauperibus non compatiendo, eos obiurgando, debita durè nimis exigendo, quando creditor non eſt ſolvendo, &c. Hâc aliquando peccari poteſt mortaliter, quando præceptum eleemoſynæ, vel charitatis vrget; & tamen ex tali duritia non ſubvenitur, *Nauar.*

Digitized by Google

cap.27.Tol.lib.8.cap.26. vide dicta de charitate proximi.

2 Inquietudo cordis,hoc eſt,vehemens, & inordinata applicatio mentis,ad acquirendas, vel conſervandas diuitias,cum inani, & vano timore ne non acquirantur,vel perdantur. Et mortalis,quando retrahit à ſpiritualibus, vel alijs, ad quæ ex præcepto graui obligamur(v.g. auditione Miſſæ)vel inducit ſuperfluũ timorem,& ex hoc diffidentiã erga Deum. Venialis eſt,ſi ſit de re bona, ſed tempore,vel loco indebito; v.g. de familia,meſſe,vindemia, quando quis eſt in Templo, vel vacandum eſt Deo,*S.Thom.2.2.quæſt.55. ar. 6. Reg lib.23.cap.2.quæſt.3.Eſcob.*

3 Violentia,mortalis eſt,quando eſt iniuſta, & circa materiam grauem.

4 Fallacia,ſiue dolus in verbis poteſt eſſe mortalis,ratione finis,vel mediorum.

5 Fraus,ſiue dolus in facto, eſt mortalis ex genere ſuo, cõtingitque multipliciter in contractibus, tàm ratione materiæ (v. g. ſi ea vitium habet, vel non ſit, qualis exiſtimatur)quàm ratione pretij, *Nau. cap. 23.Tol.lib.8.cap.47.Eſcob.*

6 Proditio,quæ eſt deceptio contra fidem datam,aut debitam in dãnum illius, mortalis eſt ex genere ſuo. Cõtingit ferè tripliciter. 1.Circa perſonas; quomodò Iudas Chriſtum,Dalila Samſonem,prodidit. 2. Circa res,vel immobiles (vt ſi miles manifeſtet hoſti modum capiendi Arcem)vel mobiles, vt ſi peccuniã, veſtem,&c.cuiuſpiam abſconditam prædoni oſtendas. 3. Circa ſecretum, vel ſibi commiſſum revelando (quod eſt cõtra fidelitatem,& iuſtitiam ſiquidem promiſſum fuit; quia eſt pactum oneroſum,vt docet *Card. de Lug.li.14.n.139.*& quidem mortale,ſi prçuidere poſsis indè ſecuturum notabile aliorum damnum, vel diſcordiam;alias veniale)vel alienas litteras aperiendo,& legẽdo. Quod poſtremum,ſi fiat ideò,vt ſciat ſecreta alterius,eſt curioſitas,& ſi ſit in re graui,per ſe eſt mortale : quod quia communiter ante apertionem neſcitur,communiter eſſe mortale, docent *Tol.lib. 8.cap.45. Bald.lib. 3. d. 11. Nauar.cap. pen. d.6. de pæn. Mol. Lay.lib.3.t.3.p.1.cap.4.* (qui addit, eum qui doloſè alienas litteras aperit,& legit cum alterius iniuria, vel damno,crimen falſitatis committere.)Dixi *per ſe eſſe mortale*: quia per accidens poteſt eſſe veniale,vel nullum,ſi legitimã auctoritate, iuſta ex cauſa fiat.*Vndè reſoluuntur caſus ſeqq.*

1 Litteras alienas aperire, & legere,ſæpè non eſt peccatum,ſi probabiliter ſcias, ſcriptas eſſe in tuum iniuſtum damnum, vel in iniuriam tuam cedere, quàm intendas auertere:quia potes tibi conſulere. Sic Princeps poteſt aperire litteras, non tantùm hoſtium, ſed etiam aliorum,quæ tempore belli, ex locis finitimis hoſtium veniunt. Item miniſtri publici,quoties bono publico neceſſarium eſſe iudicant. *Nauar. cap.18. Reg.lib. 24. num. 60. Eſcob. Card.de Lug.d.14.num.148.*

Com-

Digitized by Google

2 Communiter etiam peccatum non eſt, ſi conſenſus expreſſus habeatur eius, à quo, vel ad quem mittuntur (neque lex ſpecialis vetet, *Card. de Lug. loc. cit.*) vel tacitus ſaltem: vt ſi facias ſub ratihabitione, confidens rationabiliter habitum iri ratum. *Ita Eſcob. ex Nau. Reg. & c. loc. cit.*

3 Superior Religioſus, litteras ſuorum ſubditorum (dummodò non mittantur ad Superiorem maiorem, vel talem, quem ſtatuta eximant, nec ab eo veniāt) licitè aperit & legit: ſiue ex Religionis ſtatuto, aut conſuetudine: ſiue ex ſuſpicione probabili, quód mali aliquid contineant. *Vid. Eſcob. Peyrin. de Reg.* 10. 1. *quæſt.* 2. *cap.* 1. *Dian. p.* 3. *t.* 6. *reſ.* 55.

4 Nec eſt peccatum, ſi neceſsè ſit, vel expediat ad iniuriam alteri imminentem auertendam; dummodò non plus legatur, quàm ad eum finem neceſsè eſt, *Card. de Lugo loc. cit.*

5 Qui aperit, & legit, exiſtimans non contineri res magni momenti, venialiter tantùm peccat, *Card. de Lugo loc. cit.*

6 Si litteras ab alio dilaceratas, & in publicum à Domino abiectas, recolligas, & iunctis partibus legas, ex ſola curioſitate, peccatum veniale eſt, nullum autem (per ſe) ſi, vt ex illa notitia tibi prouideas: quia quod pro derelicto habetur in vſum ſuum conuertere licet, *Bald. ex S. Anton. Roſel. Sylv. V. Emptio, quæſt.* 17. *Laym. lib.* 3. *ſect.* 5. *t.* 3. *p.* 1. *cap.* 4. *n.* 4. *Dian. t.* 2. *tr.* 6. *miſc. reſ.* 55. Rectè tamen notat *Laym. loc. cit.* talem ex charitate teneri, non manifeſtare ſecretum ijs contentum, ſi damnum inde cuiuſpiam prouenire poſsit; imò (addit) reuelans eiuſmodi ſecretum (cuius notitiam etiam iuſtè acquiſiuit) contra iuſtitiam peccabit, ſi intelligat, audientes eà notitiâ vſuros, ad damnum iniuſtè inferendum, *vid. Laym. loc. cit.*

Dixi 1. *A Domino proiectas*, quia ſi vel ab alio proiectæ (Domino inſcio) vel ab ipſomet caſu perditæ fuerint, non licet legere.

Dixi 2. *in locum publicum*, quia ſi in ignem, vel fornacem, v. g. proiectæ ſint, vt comburantur, peccas, ſi extrahas, & legas, *vid. Card. Lug. d.* 15. *num.* 150.

Dixi 3. *Per ſe*, quia fieri poteſt, vt ea contineantur, quorum lectio ſit pernicioſa.

7 Qui furtiuè ſcripta alterius ſecreta ipſo invito legit, peccat. Et 1. Quidem peccato curioſitatis; etſi faciat animo diſcendi, & ſine ſuſpicione damni. 2. Iniuſtitię, quia quiſque habet ius ſecreti in ſuis ſcriptis, quæ alijs non vult eſſe communia, *Nau. cap.* 15. *Mol. t.* 5. *d.* 36. *n.* 3. *Reg. lib.* 24. *cap.* 6. *num.* 119. poteſtque aliquando eſſe mortale, ſi nimirum, fiat cum notabili damno; vel alter valdè cupiat eſſe ſecreta, grauiſsiméque ſit laturus, *Bald. d.* 11. *vid. etiam Card. de Lug. loc. cit.*

8 Quicumque ſecretum violat abſque iuſta cauſa cum alterius damno; vel qui litteras alterius iniuſtè aperit, ex quo damnum alteri ſequitur, tenetur ad reſtitutionem,

Digitized by Google

Bon.d.2.de reſt.quaeſt.1 p.1. Trull. lib. 7.cap.10.d.32.

DUBIUM III.

Quid ſit Luxuria?

Reſp. Eſt appetitus inordinatus venereorũ, quorum vſus cum ex natura ſua inſtitutus ſit ad conſervationem generis humani, quod eſt magnum bonum hominum, & externum Dei, proindè qui abutitur, lædit Deum, & homines. Eſt mortalis ex genere ſuo. *Vid. ſupr. lib. 3. t. 4. cap. 2. & lib. 5. cap. 1. d. 2.*

Reſp. 2. Filiæ luxuriæ, quæ eam plerumque ſequuntur, ſunt octo: quatuor ex parte intellectûs: & quatuor ex parte voluntatis.

1 Cœcitas mentis, cùm quis adeò eſt addictus turpitudinis, vt de cœleſtibus non cogitet.

2 Præcipitatio, quâ quis ex eadem cauſa ſine conſilio operatur.

3 Inconſideratio, quando in modo delinquit, inconſideratè agẽs, quæ ſtatum, vel perſonam dedecent.

4 Inconſtantia, quando quis ex eodem affectu voluptatum à pijs propoſitis mox deficit.

5 Amor ſui, talis enim homo, ob voluptates, ſeipſum finem ſuarum actionum facit, non Deum.

6 Odium Dei; laſcivus enim ſolet à rebus diuinis abborrere, imô ab ipſo Deo, tanquam peccatorum vindice.

7 Affectus præſentis ſæculi; amor enim voluptatum carnalium, ita animum afficit, vt ſubinde etiam beatitudini æternæ paratus eſſet renuntiare, ſi præſentibus frui ſemper permitteretur.

8 Horror futuri ſæculi; quando voluptatibus immerſus, mortem inordinatè timet, & de ea nolens cogitare, vitam illicitis medijs propagare ſtudet, &c.

Priores quatuor ſunt mortales, quando finis vltimus in creatura ponitur: vel præceptum aliquod Dei grauiter obligans, prætermittitur. Poſteriores quatuor, ſi plenus ſit voluntatis conſenſus, per ſe ſunt mortales: ex indeliberatione, vel aliâ actuum imperfectione, ſępè veniales, *v. Eſcob. & Bald. loc. cit.*

DUBIUM IV.

Quid ſit Invidia?

Reſp. Eſt triſtitia de alterius bono, prout illud eſt diminutiuum propriç excellentiæ: ita vt hæc directè ſit contra charitatem; hæc enim gaudet de bono proximi, quod invidia deſtructum optat, vel non deſtructum dolet. *Vnde reſolves.*

1 Eſt ex genere ſuo mortalis, & grauiſsima quidem, atque in Spiritum Sanctum, ſi ſit de ipſa gratia, vel auxilio Dei.

2 Filiæ ſimiliter ex genere ſuo mortales ſunt, ac numerantur hæ. 1. Odium, de quo *ſuprà.* 2. Detractio, de qua *in præcept.* 8. 3. Gaudium in malis proximi. 4. Suſurratio, quæ eſt oblocutio mala de proxi-

ximo, ad tollendam amicitiam ipſius eum alijs, quam proindè ſuſurro reſtituere tenetur, & iterum reconciliare; non ſecùs, ac detractor famam. *Vid. in praec.* 8.

3 Si triſtitia ſit de bono alterius, in quantum ex eo tibi, vel alijs timens nocumentum (v. g. inimicus tuus eſt euectus ad officium, vt tibi faciliùs poſſit nocere) non eſt inuidia, ſed timor, qui per ſe non eſt peccatum, niſi ſit inordinatus: *Laym. lib. 3. tr. 3. cap.* 10.

4 Si triſtitia ſit ex eo, quòd nobis deſit bonum, quod alter habet, ita tamen, vt illum alteri non diſcupiamus, non eſt invidia, ſed æmulatio, ſeu zelus; qui, ſi eſt circa bonum honeſtum, eſt laudabilis; ſi autem circa temporalia, interdum eſt venialis; vt ſi bonum dolenti ſit improportionatum, quale eſſet, ſi ruſticus doleret ſe non eſſe Regem, *Lay. lib. 3. t. 3. cap. 10. num.* 2.

5 Si triſtitia eſt ex bono alterius, in quantum ille eſt indignus, non eſt invidia, ſed indignatio, quæ non eſt peccatum: erit tamen, & quidem mortale, ſi vel Dei prouidentiam arguat (eſtque blaſphemia) vel ſi ita afficiat, vt ducat homines ad malum imitandum; *Caiet. Laym. loc. cit.*

6 Si doleas, quod alter tibi æqualis, vel non multum inæqualis, in excellentia creſcat, ita vt te fiat ſuperior, & ipſum incrementum excellentiæ apprehendas, vt tibi malum, eſt propriè dicta invidia; Invidus enim dicitur, quòd non ſit videns; quia bona alterius ſine triſtitia videre non poteſt, *Baldel. d. 29. lib. 3.* & ſic peccare ſolent. 1. Ambitioſi, & qui ex re aliqua quærunt gloriam, quam cùm in eo ponant, vt in illa re ſint ſoli, ac ſingulares, dolent, & triſtantur, ſi alij accedant. 2. Puſillamines, quibus cùm omnia videantur magna, quoties bono alterius putant minui ſuum: ſic mulieres, v. g. facilè apprehendunt, ac dolent, ſe ſuperari bono alterius, v. g. formoſitate. 3. Senes reſpectu iuvenum, & quicumque aliquid difficulter obtinuerunt, quod alij facilè conſequuntur, *Baldel. loc. cit.*

7 Qui in adverſis ſuis, vel ob aliorum proſperitatem optat ſe non fuiſſe natum, vel ſe brutum animal factum fuiſſe, vel diem eſſe maledictum, quo natus eſt, vel alterum primò vidit; aut coniugem accepit, ſi tantùm intendat maledicere irrationali creaturæ, v. g. diei (ſiue ſit natiuitatis, ſiue coniugij) qui tot mala culpæ, vel pœnæ protulit, videtur eſſe tantùm veniale (aliquandò etiam nullum, vt Iobi) ſi autem deliberatè intendat optare malum homini, ſiue ſibi, ſiue alteri, illo die natis, vel coniugatis, mortale eſt, *Eſcob. & Marchant. man. cap. 3.*

Digitized by Google

DUBIUM V.

De Gula.

ARTICULUS I.

Quid ſit Gula?

RESP. Ea eſt inordinatus appetitus cibi, & potûs; opponiturque abſtinentiæ, & committitur 5. modis. 1. Si edas ante tempus. 2. Si nimis exquiſita. 3. Si plus iuſto. 4. Si voraciter. 5. Si nimis exquiſitè præparata. *Laym. lib. 3. ſect. 4. num. 5. Vnde reſolves.*

1 Gula ex genere ſuo eſt peccatum tantùm veniale; quia nullus horum modorum repugnat præciſè charitati Dei, vel proximi.

2 Hinc probabile eſt, quod docent *Nau. Tol. &c.* & non repugnat *Laym.* ſecluſo ſcandalo, & alijs, veniale tantum eſſe, vſque ad vomitum ſe cibo, & potu implere: idque etiam, ſi quis vomat, vt iteratò poſsit bibere: quod tamen, *V. Comedere, Sà, alijque multi* putant mortale. *Vid. Bald. Eſcob. tom. 2. Ex. 2. cap. 5.*

3 Vix dubium eſt, licere eſu, aut potu, aliterve creare vomitum, ſi is ſalubris eſſe iudicetur.

4 Mortalis interim cenſetur crapula ex accidente, & nimia inordinatione, in his caſibus. 1. Si quis gulæ cauſâ violet ieiunia Eccleſiæ. 2. Si quis ex gula notabiliter ineptus fiat ad functiones, ad quas ſub mortali tenetur. 3. Si quis valdè grauiter valetudini noceat, id advertens: ſecùs, ſi leuiter tantùm; vt v. g. ſi febricitans hauſtu aquæ morbum augeat. 4. Si continuę fiant comeſſationes, & compotationes, ita vt venter pro Deo habeatur. 5. Si quis bibat ad perfectam ebrietatem, de qua *infrà*. 6. Si quis ex mera gula veſcatur carnibus, aut ſanguine humano: tum quia id repugnat pietati defunctis debitæ; tum quia eſt contra inſtinctum naturæ abhorrentis. Excuſandum autem erit, ſi fiat causâ medicinæ, aliaue iuſtâ causâ, v. g. extremæ famis in obſidione; in qua tamen ſic vitam conſervare non teneberis, *Sanch. 1. mor. cap 8. Leſſ. Laym. lib. 3. ſect. 4. Sà, Bon. Bald. lib. 3. cap. 29.* Sic etiam excuſant quidam lictores illos, qui vt officium ſuum meliùs adminiſtrent, hauſtu ſanguinis humani ſe animare dicuntur; pręſertim cùm ſanguis, ſecundùm multos animatus non fuerit. *Vid. Auct. cit.*

V. Ex genere quoque ſuo venialia ſunt, quæ filiæ gulæ dicuntur; nimirum ex parte animæ. 1. Hebetudo mentis, ſeu ſtupiditas nata ex crapula, v. g. vt non poſsit orare, &c. quæ ſit mortalis, quando quis inordinatè bibendo, vel comedendo voluntariè, fit ineptus ad intelligenda, vel præſtanda ea, quæ ad ſalutem illi ſunt neceſſaria, vel ad quæ ex officio, aut aliàs ſub graui peccato tenetur, *Bald. d. 29. lib. 3. num. 15.*

2 Inepta lætitia, per quam intelligitur non quæuis inordinata, quæ omne peccatum ſequitur, ſed quæ mouet ad cantiones obſcœnas,

actus

Digitized by Google

actus turpes, ſaltus, vel choreas inhoneſtas, &c. fitque mortalis, quando eſt inductiua alterius ad conſenſum, vel delectationem mortalem, vel ad eam ordinatur. *Ibid.*

3 Multiloquium.

4 Scurrilitas, quæ ab inepta lætitia, & multiloquio differt, quòd illa ſit in appetitu, iſtud in verbis, hæc in verbis, & geſtibus, dicitque ſemper aliquam inhoneſtatem, licèt (per ſe, & ſecluſo ſcandalo) venialem, v. g. ſcurrilia dicere, vel canere, ventum emittere, &c. ex leuitate ad riſum excitandum: mortale tamen eſſet, ſi fieret causâ delectationis venereæ, *Baldel. loc. cit. Eſcob. t. 2. Ex. 2. cap. 4.*

Ex parte corporis, immunditia, vomitus, & ſeminis effuſio. Quæ vltima, ſi voluntaria ſit, mortale eſt. *Vide Laym. lib. 3. ſect. 4. Leſſ. lib. 3. cap. 3. Baldel. lib. 3. cap. 29.*

ARTICULUS II.

Quid ſit Ebrietas?

RESp. Malitia ebrietatis plenæ, & perfectæ, in eo conſiſtit, quòd quis ſine iuſta, & graui cauſa, tantùm ob voluptatem, aut ingluviem, ſciens, volens, priuet ſe vſu rationis, non ſimpliciter id quod fit in ſomno modo naturali inſtituto ab Auctore naturę, ad virium, & imaginis Dei conſervationem, ſed violenter, & modo innaturali, rationem perturbando, & Dei imaginem deturpando, in modum amentis, bruti, at ſimul inſuper priuando ſe proximâ poteſtate vtendi ratione ad omnem ſubitam neceſsitatem. Ita docent comm. DD. *Vnde reſolves.*

1 Perfecta ebrietas, quâ prædicto modo ratio planè ſopitur, eſt ex genere ſuo mortale: quia cenſetur Deo iniurium, eius imaginem ſic deturpare. Eſt comm. DD.

2 Non eſt peccatum, inebriare ſe ex præſcripto Medicorum, ſi aliter ſanitas recuperari non poſsit. *Sylv. Caiet. Laym.*

3 Nec item eſt peccatum, ſi quis cogatur intento enſe, *vid. Leſſ. lib. 4. cap. 3. d. 4. num. 37. Azor. Reg. Bald.*

4 Mortale eſt alium inebriare, vel provocare ad æquales hauſtus, cum intentione inebriandi, aut advertentia ſecuturæ ebrietatis in ſe aliove. *Leſſ. loc. cit.*

5 Si iuſta cauſa eſt, vt v. g. ſi grande malum non poſsit aliter impediri niſi auctor inebrietur, licet eum inducere ad ebrietatem, quæ ſaltem ipſi non ſit voluntaria, vt ſcilicet prẹter intentionem, ideòque inculpabiliter inebrietur; v. g. vinum fortiſsimum, aut medicatum propinando, cuius vi ignoratâ decipiatur. Vndè ſic poſſes inebriare eos, qui alioqui eſſent proditeri Vrbem, vel te abducturi, *Leſſ. loc. cit. & Sanc. lib. 2. de matr. d. 11.* An verò hoc caſu liceat inducere ad ebrietatem ipſi voluntariam, dubium eſt. *Leſſ. lib. 4. cap. 3. dub. 4. num. 32.* affirmat; quia inquit licet ſuadere, & inducere ad minus malum, vt impediatur maius,

Laym.

Digitized by Google

Laym.lib.3.ſect.4.num.6. rectiùs negat; quia nullo caſu licet inducere ad peccatum.

6 Si quis non præuidit periculum ebrietatis, & ſic vino captus eſt, aut in auram exiens, vento turbatus eſt, nec hoc præuidit, vacat culpâ. Vndè multi excuſantur, qui prudenter ſæpè iudicant, adhuc ſe hauſtulum facere poſſe ſine noxa: deſinent tamen prudenter id iudicare, ſi contrariam de ſe experientiam habeant.

7 Si quis poſt potum diſcernere adhuc poſſit inter bonum & malum, licet nonnihil phantaſia turbata ſit, aut ſequatur vomitus, lingua titubet, pedes vacillent, oculi cernant duplicia, vel domus girari videatur, nondum plena eſt ebrietas; ideòque tantùm peccatum veniale, quamvis ex grauioribus, ſi deliberatè ſit commiſſum. *Vid. Laym. loc. cit.*

8 Plena ebrietas notatur ex his ſignis, quæ dat *l eſſ. d. 2. num. 30. & Reg. 1.* Si quis non meminerit dictorum, factorum, quomodo, vel quando domum deductus. 2. Si commiſit ea, quæ nunquam aliàs ſanâ mente ſolet: v.g. ſi præter morem turpia ſit locutus, turbârit domum, vxorem verberauerit, &c.

9 Mala in ebrietate commiſſa, ſi præuiſa non ſunt, aut ſit adhibita cautio, culpa vacant.

DUBIUM VI.

Quid ſit Ira?

Reſp. Eſt inordinatus appetitus vindictæ. Quæ inordinatio ſecundum *D. Thom.* dupliciter fieri poteſt. 1. Ex parte modi iraſcendi, vt v. g. ſi nimium interiùs exardeſcas vel exteriùs per ſigna nimis patefacias. 2. Ex parte obiecti, vt ſi vindictam appetas planè iniuſtam ob cauſam, vel ſi iuſto maiorem, v.g. optando inimico mortem, quam non eſt meritus; vel exequendam propriâ auctoritate: vel denique licèt vindicta iuſta ſit, non tamen eam appetas, vt iuſtam, ſed vt ſatiatiuam animi tui maleuoli. *Vnde reſolves.*

1 Si ordinatè appetatur vindicta, non eſt peccatum iræ; vt cùm Superiores iraſcuntur culpis ſubditorum, eoſque puniunt, ſeu vindicant.

2 Ira inordinata, primò modo antè dicto, eſt ex genere ſuo peccatum veniale; poteſt tamen fieri mortale ex accidente, vt ſi addatur blaſphemia, maledictio, ſcandalum.

3 Ira inordinata ſecundo modo, eſt ex genere ſuo mortale; quia eſt directè contra charitatem, *Bald. li.3.d.21.*

De filiabus iræ, quæ partim ſunt in corde, vt indignatio, & tumor mentis; partim in ore, vt clamor, blaſphemia, contumelia, maledictio; partim in opere, vt rixæ, pugnæ, ſeditiones, vulnera, diuerſimodè loquendum eſt, ſecundùm regulam ſu-

prà

Digitized by Google

prá datam. Nam 1. Indignatio, quæ eſt inordinatus affectus ex eo quòd quis reputet ſe indignè à tali tractari, communiter eſt veniale: imò ſi ex iuſto rationis iudicio procedat nullum eſt. Poſſet tamen eſſe mortale, ſi creſceret vſque ad deliberatum odium, & contemptum perſonæ grauem. 2. Tumor mentis, quo quis moroſè excogitat diuerſas vias vindictę, iiſque cogitationibus animum tumefacit, qualę peccatum ſit, iudicandum eſt ex qualitate vindictæ, quæ excogitatur. *Vid. Tol. lib. 8. cap. 58.* 3. Clamor, cùm iratus extollit vocem, multa inordinatè, & confuſè effundens, eſt veniale communiter, niſi aliud addatur. 4. Blaſphemia eſt mortale, de qua ſuprà, *lib. 3. t 2. cap. 1.* 5. Contumelia, quâ quis proximo malum aliquod obijcit, cum intentione illud inhonorandi, eſt ex genere ſuo mortale.

Dixi *animo inhonorandi* quia animo corrigendi, humiliandi, aliaue ratione, poteſt ſuperior verbum aliquod alias contumelioſum obijcere: quomodò Chriſtus vocauit Apoſtolos ſtultos; & Apoſtolus Galatas inſenſatos. In quo tamen peccari poteſt, ſi modus debitæ correctionis excedatur, vel ſubditus graviùs dehonoretur, quàm per delictum meruit. *Vid. Bald. d. 34. num. 16.* Item vt docet *Caiet.* poteſt contumelia eſſe venialis tantùm, ſi ſit parua tantùm: vel ſi ſit tantùm materialis, ſine intentione dehonorandi; modó non ſequatur læſio notabilis honoris proximi. Et ſic excuſantur ſaltem à mortali multi parentes, dum filios vocant aſinos, &c. item mulieres, pueri, & infimæ ſortis homines, conuicijs ſe onerantes: quia cùm fides ijs non habeatur, non læditur grauiter honor. *Vid. Bon. to. 3. quæſt. 2. p. 5.* Deniquè ſi loci cauſá, & per convenientem recreationem, leues defectus obijciantur, vrbanitas eſt, ſecundúm *D. Thom. 2. 2. quæſt. 72. ar. 2.* dummodò alter non contriſtetur, nec ad iram moueatur.

Contumelia etiam fit facto, tum indirectè, vt ſi imaginem, vel litteras alterius conculces, comburas; tum directè, vt ſi virum honeſtum fuſte cædas, ad ianuam eius cornua, &c. apponas, vel repreſentes aliquid, quod honorem alterius lædat. Huc ſpectat ſubſannatio, illuſio, & deriſio, quando fit ſignis, vt naſo rugato, labijs extenſis, &c. intendendo proximi confuſionem: quæ ſi ſit grauis, vel ſaltem proximus eá grauiter contriſtetur, mortalia ſunt, *Bonac. Mol. Bald. lib. 3. d. 3. &c. ex S. Thom.* Circa quæ, nota: Quòd qui per contumeliam læſit alterius honorem, teneatur hunc reſtituere, etiamſi fama non ſit læſa. Hoc autem fieri poteſt, vel per honorificam, & amicam ſalutationem, vel inuitationem ad menſam, vel petitionem veniæ (etiam ſubindè flexis genibus, & coram teſtibus) prout læſio fuit grauis. *Vid. Card. Lug. d. 15. num. 53.* Adde, quòd contumeliæ mortalis qualitatem in confeſsione explicare, non ſit neceſſarium, vt contra *Fill. &c. docent Azor, Sà. Molin. Card.*

Digitized by Google

Card. de Lugo d. 56. de pœn. num. 269.

6 Maledictio, quâ quis optat, vel imprecatur alteri malum, ſub ratione mali, eſt ex genere ſuo mortale.

7 Rixæ, ſi modum non excedant, vti, & leuiculæ pugnę, veniales ſunt: ſecùs, ſi progrediantur ad ſeditiones, vulnera cædes. Suntque hęc communiter peccata ex parte incipientis rixam: alter enim poteſt ſe defendere cum moderatione inculpatę tutelæ.

DUBIUM VII.

Quid ſit Acedia?

Reſpond. Acedia, ſiue animi tædium poteſt ex *D. Thom.* 2. 2. *quæſt.* 35. *art.* 2. dupliciter vſurpari. 1. Generaliter, pro omni animi remiſsione in exercitio virtutum, eo quòd labor aliquis ſit adiunctus. 2. Particulariter, pro triſtitiâ, & tędio de Diuina amicitia, eo quòd per virtutum exercitia laborioſa ſeruari debeat, & ſic amicitiam illam non curet. *Vndè reſolvuntur.*

1 Acedia accepta primo modo, tum demùm eſt peccatum mortale, cúm ideò committitur opus vetitum ſub mortali.

2 Acedia accepta ſecundo modo, ex ſe eſt mortale, quia repugnat charitati Dei.

Ex quo de filiabus acediæ quoque facilè iudicari poteſt, quæ ſunt ſequentes.

1 Malitia, quâ quis odio habet bona ſpiritualia, & vellet ea non eſſe; aut quá ipſum pœnitet benè feciſſe, vel impleuiſſe id, ad quod tenebatur; aut quâ contemnit Dei beneficium, v.g. deſiderando non fuiſſe natum, aut non agnouiſſe Chriſtum, &c. Eſt autem ex genere ſuo mortale.

2 Puſillanimitas, & deſperatio de ſalute, quę mortale quoque eſt.

3 Rancor, quo ij ſunt faſtidio, qui ad ſpiritualia inducunt.

4 Torpor, cùm bona fiunt, non cum debito feruore.

5 Euagatio mentis, quâ quis in exercitio ſpiritualium euagatur circa illicita; ſiue per cogitationem, & dicitur curioſitas; ſiue per locutionem, & dicitur verboſitas; ſiue per inquietudinem, & dicitur inquietudo; quæ communiter ſunt venialia. *Vid. D. Thom quæſt. 55. Laym. lib. 2. t. 3. cap. 9. Tol. lib. 8.*

Culpabilis autem euagatio mortalis erit, quando notabilis eſt, & attentio requiritur ad implendum præceptum obligans ſub mortali: v.g. in recitandis Horis Canonicis, celebranda, vel audienda Miſſa. *Reg. Pal de char. t. 6. d. 1. part. 2. Trull. lib. 1. cap. 6. d. 1. contra Tamb. de exped. ſacrif. lib. 2. cap.* 3. vbi docet, diſtractum eſſe voluntariè, & per notabile tempus inter ſacrificandum extra Canonem, eſſe tantùm veniale, licèt concedat, ſub Canone, præſertim circa Conſecrationem eſſe mortale, propter grauem irreuerentiam, & periculum erroris.

Dixi *ad implendum præceptum*: nam in

in oratione, vel non præceptâ, vel ſub obligatione tantùm veniali, eſt peccatum veniale tantùm, S. Thom. Nau. Suar. Leſſ. lib. 2. cap. 37. d. 11. imò nullum, ſi non tàm intendat orare, quàm verba precum recitando, pio exercitio ſe occupare; quia non formaliter, ſed materialiter tantùm orat: v.g. cùm quis manibus laborans, Pſalmos, aliaſve preces recitat, aut cantat, non animo orandi, ſed cauendi cogitationes vanas, vel recreandi ſe, Sanch. conſ. p. 2. lib. 7. cap. 2. d. 31. Trull. lib. 1. cap. 7. dub. 10. Vid. ſuprà lib. 4. cap. 2. d. 2.

LIBER SEXTVS.

De Sacramentis.

HAbebit hic Liber Tractatus ſex. 1. Agetur de Sacramentis in genere. 2. De Baptiſmo, & Confirmatione. 3. De Euchariſtia. 4. De Pœnitentia. 5. De Extrema-Vnctione, & Ordine. 6. De Matrimonio.

TRACTATVS I.

DE SACRAMENTIS IN genere.

CAPUT I.

De natura Sacramenti nouæ legis.

DVBIUM I.

Quid ſit Sacramentum?

REſp. Eſt res ſenſibilis, quę ex ſtabili inſtitutione Chriſti vim habet ſanctitatis, ſiue gratię iuſtificantis efficiendæ, & per conſequens ſignificandæ. *Vndè reſolues.*

1 Ad eſſentiam Sacramenti requiri tria. 1. Vt ſit ſignum ſtabile. 2. Vt ſignificet veram ſanctitatem. 3. Vt eandem efficiat ex opere operato, id eſt, vſu ſuo, & applicatione, per propriam efficaciam, & non ex opere operantis, ſiue per actum, aut diſpoſitionem miniſtrantis, vel ſuſcipientis: quæ etſi ad effectum Sacramenti requiratur non tamen, vt cauſa, ſed vt conditio ſine qua non.

2 A definitione talis Sacramenti excludit. 1. Sacrificia, tàm nouæ, quàm veteris Legis: quia hæc non ſunt inſtituta ad gratiam ex opere operato conferendam (etſi nihilominus ſacrificium nouæ Legis ſic eam impetret ei, pro quo offertur, non vt Sacramentum, vſu ſuo, & applicatione, ſed per modum impetrationis) ſed ad cultum Deo præſtandum, Con. d. 6. art. 22. 2. Figuras, & Sacramenta veteris Legis. v.g. cir-

circunciſionem, tranſitum maris rubri, agnum paſchalem, varias item purificationes, & conſecrationes Sacerdotum; tum quia à Chriſto non ſunt inſtituta; tum quia veram ſanctitatem non efficiebant. Ac licèt Circunciſio aliquando ſuſtulerit peccatum originale per veram gratiam, id fecit, vel ex opere operantis in adultis, vel non ex opere operato, ſimpliciter, & rigoroſè; tum quia non continuit gratiam, vt cauſa phyſica, vel vt cauſa moralis; quia nondum erat exhibita paſsio Chriſti, & meritum, ex quo gratia pendebat; ſed tantùm ex ſpeciali priuilegio: tum quia non contulit gratiam formaliter quà Circunciſio, & ex ſua inſtitutione, ſed quatenus erat profeſsio fidei: neque vi applicationis, & vsûs ſui: alioquin enim omni non ponenti obicem, & quidem præter omne meritum contuliſſet, quod eſt falſum, *v. Fil. t. 1. cap. 1. & 5. quæſt. 8. & cap. 8.* 3. Ea quæ dicuntur ſacramentalia, v. g. benedictio Abbatis, conſecratio virginis: quia præcisè ex vſu ſuo, & opere operato, gratiam non conferunt: vti nec actus virtutum; præterquam quòd hi ſenſibiles non ſint. 4. Lotionem pedum Apoſtolicorum, inſufflationem Chriſti in Apoſtolos, per quam Spiritum Sanctum illis dedit. Item verba Chriſti ad Magdalenam, & Paralyticum: *Remittuntur tibi peccata*: quia non fuerunt ſigna inſtituta ſtabiliter ad gratiam conferendam. 5. Martyrium, ob eandem cauſam: eſto enim ex opere operato gratiam conferat, non tamen eſt ſpecialiter ad hoc inſtitutum, *v. Sekol.*

DUBIUM II.

Quid circa materiam, & formam Sacramentorum ſeruandum?

SVppono, Sacramentum dupliciter ſumi. 1. Per modum compoſiti phyſici, in quo res ſenſibilis, & actio (v.g. in Baptiſmo, aqua, & ablutio: in Vnctione oleum, & vnctio) dicitur materia. Et quidem oleum, & aqua, materia remota; actio verò illa, materia proxima; verba autem, aut quod eorum locō ponitur (vt in Matrimonio, ſignum conſensûs) dicuntur forma. 2. Per modum compoſiti artificialis, & tunc dicta materia, & forma, id eſt, res, & verba, ſimul habent ſe inſtar materiæ; ſignificatio verò eorum, inſtar formæ. Hic quæritur de materia, & forma, priore ſenſu.

Reſp. 1. Vt Sacramentum ſit validum, debet inter materiam, & formam, v.g. inter effuſionem aquæ, & pronuntiationem verborum, tanta eſſe coniunctio, vt ſecundùm moralem hominum æſtimationem, ſpectatâ naturâ cuiuſcumque Sacramenti, vna alteram afficiat; hoc eſt, vt verba cenſeantur cadere in talem rem, & cum ea vnum totale ſignum conſtituere, *v. Bon. d. 1. quæſt. 2. p. 2. Suar. Con. &c. Vndè reſolues.*

1 In Baptiſmo, Confirmatione, Vnctione, & Ordine, requiritur talis coniunctio, vt dum miniſter verba

pro-

Digitized by Google

pronuntiat, moraliter cenſeatur etiam lauare, &c.

2 In Pœnitentia, abſolutio ſatis diu poteſt differri, ſicut in iudicijs, ſententia poſt examen cauſæ.

3 In Matrimonio, vnius conſenſus poteſt alterius conſenſum tamdiu ſequi, quam diu moraliter permanere cenſetur; ſicut in alijs contractibus, *v. Con. hic ar. 6.*

Reſp. 2. Vt valeat Sacramentum, non debet fieri ſubſtantialis, ſeu eſſentialis mutatio materiæ, vel formæ; accidentalis verò mutatio, etſi ſæpè illicita ſit, non tamen inualidum facit Sacramentum. Porrò ſubſtantialis mutatio materiæ dicitur, quando ſecundùm communē vſum, & æſtimationem hominum, differt nomine, & re, ab ea quam Chriſtus præſcripſit. Accidentalis dicitur, quando cum ea eundem retinet vſum, & nomen. Formæ mutatio eſſentialis eſt, quando non manet idem ſenſus: accidentalis, quando manet, *Euym. lib. 5. t. 1. cap. 4. ex communi Vndè reſolves.*

1 Nullum eſt Sacramentum, ſi materia cruda conſecretur, ſiue hæc differat ſpecie ſubſtantiali à pane, ſiue non; quia communiter, non cenſetur, aut dicitur panis. Item ſi aquæ artificiales adhibeantur in Baptiſmo: quia non habent communem vſum, & nomen aquæ elementaris: eſto phyſicè ſpecie non diſcrepent, *v. infrà de Baptiſmo.*

2 Valet Sacramentum, etſi aqua Baptiſmi ſit calida, &c. Item ſi panis Euchariſticus ſit ater, fermentatus, &c.

3 Defectu formæ, Sacramentum eſt nullum. 1. Si literæ aliquæ mutentur, variantes ſenſum: quod facilè fit in initialibus, v. g. In nomine matris, milij, &c. 2. Si magna fiat interruptio verborum, ita vt moraliter non videantur cohærere. 3. Si forma diuiſim pronuntietur, v. g. vnus dicat. Ego te baptizo; alter. In nomine Patris, &c. quia erunt duæ formæ imperfectę, & ſenſus falſus, *Fil. lib. 1. cap. 4. quæſt. 5. v. Bon. quæſt. 2. p. 1.*

4 Forma valet, etſi non liceat. 1. Si omittas voces non eſſentiales, v. g. *Ego*, & *Amen*, in Baptiſmo: *Enim*, in forma Euchariſtiæ, *Bonac. d. 4. quæſt. 3. p. 1. num. 9. & 10. & Suar. &c.* 2. Si quid addas, v. g. In nomine Patris, *qui te creauit*, &c. 3. Si ſubſtituas ſynonima, v. g. *abluo*, pro baptizo. 4. Si tantùm tranſponas vt: *Hoc meum eſt corpus*: *Te ego baptizo*. 5. Si verba corrumpas ob pręcipitantiam, & balbutiem: v. g. *hot eſt corpus meus*, vel *hic eſt enim calis meus*. 6. Si interruptio fiat parua, v. g. *Ego te baptizo*, & interponat, *iſta aqua eſt nimis frigida*, vel, *Cuſtos verte folium.* In nomine Patris, &c. *Fil. loc. cit. v. Bonac. loc. cit.*

CAPUT II.

De Miniſtro Sacramentorum.

DUBIUM I.

Quid requiratur, vt Miniſter det validè Sacramentum?

RESP. Ad valorem Sacramenti in Miniſtro, non fides, vel probitas, ſed præter poteſtatem (& iuriſdictionem in quibuſdam) requiritur intentio, ſeu voluntas, ſaltem virtualis, & abſoluta, vel huic æquivalens, faciendi non tantùm externum illum actum, ſed Sacramentum, vel ſaltem id quod facit Eccleſia: vel quod Chriſtus inſtituit. Eſt communis ex *Trid. ſeſſ. 7. can. 11.* Ratio prioris partis eſt, quia Sacramenta operantur, non ex diſpoſitione Miniſtri, ſed virtute diuinâ, ſecundùm inſtitutionem, & meritum Chriſti. Ratio poſterioris, quia ad confectionem Sacramenti, requiritur talis intentio, quæ actionem determinet ad eſſe Sacramentale, tollatque indifferentiam verborum, & actionum: talis autem non eſt intentio ſolius actionis externæ, quæ ad alios fines, v.g. ad ludum poteſt referri.

Dixi 1. *Saltem virtualis*: tum, quia non ſufficit interpretatiua, vel habitualis: (qualis etiam poteſt eſſe in ebrio, & dormiente) cùm actus ab ea procedens non ſit humanus, & deliberatus, ſeu liber in ſe: tum, quia act. talis, quâ, ſcilicet, actu intendis, & vis hoc facere, etſi melior ſit, & conſulta, non tamen requiritur, cùm enim ea non ſit in noſtra poteſtate, & homo facilè diſtrahatur, nimis durum, & plenum ſcrupulis fuiſſet, ſi hanc Chriſtus requiſiuiſſet. Virtualis autem dicitur, quæ ex actuali præcedente relicta, durat in aliquâ actione, vi illius inceptá, & continuatá: vt ſi ex intentione baptizandi, vel celebrandi, vadas ad Eccleſiam, ſacras veſtes induas, altare, vel baptiſterium accedas, etſi interim omnia alia cogites. Ratio eſt, quia hoc ſufficit, vt actio illa ſit humana, & moralis, *Laym. lib. 5. t. 1. cap. 5. Vndè reſolves.*

1 Si Sacerdos habens fortè ante ſe panem, recitet factum; & verba Chriſti, non ideò conſecrat.

2 Impotens rationis, ebrius, vel ſomnians, non conficit Sacramentum, etiamſi antè ebrietatem, vel ſomnum id intenderit; quia nõn agit humano modo, *Laym. loc. cit.*

3 S. Athanaſius in luſu pueriłi verè baptizauit: quia intendit facere, quòd viderat in templo fieri ab Epiſcopo.

4 Hæreticus validè baptizat, & contrahit matrimonium, etſi non credat hoc eſſe Sacramentum, rideat, & contemnat: imò etſi nolit facere, quòd facit Eccleſia Romana, ſed quod ſua, falsò putans, non Romanam, ſed ſuam eſſe veram; etſi etiam per hoc nolit conferri gratiam. Ratio eſt, quia intentio generalis, quâ vult quod Chriſtus inſtituit, præualet intentioni prouenicti ex

Digitized by Google

ex errore priuato. *Bon. quæſt.3.p.2. num.9.Suar.Fil.&c.*

5 Non debet repetere ſub conditione conſecrationem, qui in ipſa fuit diſtractus; vel qui minores hoſtias ad Altare detulit de quibus maiorem conſecrans, non explicitè cogitauit, nec detexit.

Dixi 2 *Abſoluta*: quia conditionata ſuſpendit effectum, quòd, prætterquam in matrimonio fieri non poteſt. *Vnde reſolves.*

1 Validum eſt Sacramentum, collatum ſub conditione præteritâ, aut præſenti neceſſariâ, vel contingente, ſi conditio verè ſit impleta, v.g. abſolvo te ſi vis dimittere concubinam, ſi capax es: Baptizo te, ſi non es baptizatus, *Bon. loc.cit.n.18.*

2 Nullum eſt Sacramentum, datum ſub conditione futurâ, ſiue ſit hæc contingens, vt abſolvo te, ſi reſtitues, ſi dimittes concubinam &c. ſiue neceſſaria, adiecta animo ſuſpendendi Sacramentum, vt abſolvo te, ſi cras Sol orietur, *Bon. ibi. Suar. Con. &c.*

3 Dubium eſt Sacramentum collatum, ſub conditione occultâ, humano modo incognoſcibili, v.g. baptizo, ſi es prædeſtinatus, ſi Deus videt te hoc anno moriturum.

4 Grauiter peccat, qui adminiſtrat Sacramentum (excepto Matrimonio) ſub conditione, non ſolùm futurâ (quod ſemper eſt mortale) ſed etiam præſenti, aut præteritâ; ſiue in ſe ſit prorſus occulta, quod etiam eſt mortale; ſiue, humano modo cognoſcibili, quod tamen nullum eſt, ſi fiat ex cauſa rationabili: rarò veniale (ſæpiùs mortale) ſi abſque vlla cauſa. Ratio eſt, quia aut nullum facit Sacramentum, aut dubium, aut validum quidem ſed non ſine nugatione in re graui, *vid. Bon. loc. cit. Suar. Con. &c. Schol.*

DUBIUM II.

Quid requiratur in Miniſtro, vt licitè miniſtret?

RESP. 1. Præter ea, quæ ad valorem requiruntur, requiritur probitas, ſiue vt ſit in gratia: tum quia Chriſto, cuius eſt Miniſter, debet ſe conformare: tum quia ſancta ſanctè ſunt tractanda: tum quia ad hoc quidem ſingulariter ordinantur, & gratiâ peculiari donantur, ac proinde hoc curare præ alijs ſunt obligati. *Ita Laym. loc.cit. & comm. Vndè reſolves.*

1 Peccat grauiter, qui conficit Sacramenta, non habens ſufficientem iuriſdictionem, vel de ea rationabiliter dubitans, vel qui cenſurâ eſt prohibitus.

2 Non licet Sacerdoti adminiſtrare Sacramenta, cum attritione ex genita: quia adhuc eſt extra ſtatum gratiæ, *Bon. quæſt. 3. punct. 1. ſ. 11.*

3 Non tamen neceſſariò præmittit confeſsionem (niſi velit celebrare) etſi ſit conſultius: quia de hoc nullum eſt præceptum: & ad dolendum mortale ſufficit contritio, *Vazq. 1.4. 136. cap. 1. Gord. l. 1. q. 8. ſect. 2.*

4 Miniſter Sacramenti ad id ordinatus ſi conficiat, & miniſtret ſolem-

lemniter in mortali, v.g. ſi baptizet, vel celebret, peccat mortaliter toties quoties (quod etiam verum eſſe volunt, *Sylv. Ledeſ. & Bon. Gran. cont.* 3. t. 5. de Diacono, ex ſpeciali commiſsione baptizante) niſi fortè periculum ſit in mora, nec poſsit tam citò confiteri, aut conteri: eo enim caſu baptizare, vel etiam abſolvere moribundum, in ſtatu peccati, non eſſe irreuerentiam, *docet Card. Lug. d.* 8. *ſect.* 9. *num.* 151.

Dixi 1. *Ad id ordinatus*: etſi enim laicus in neceſsitate baptizet, cum conſcientia peccati mortalis, non peccare mortaliter, docent *Con. loc. cit. Fil. t.* 1. *cap.* 5. *q.* 10. *ex Suar. &c.* Dixi 2. *Solemniter*: nam ſi ſine ſolemnitate baptizet, excuſant à mortali, *Suar. Con. Fil. loc. cit.*

5 Alij qui conficiunt, & miniſtrant, non peccant mortaliter, v.g. cùm laici in neceſsitate baptizant, vel miniſtrant ſibi invicem matrimonium, in mortali. Ita contra *Sylb. Vazq.* & alios, docet *Suar.* cum alijs; qui tamen vult eos peccare mortaliter, quatenus hoc in mortali ſuſcipiunt. *Ita etiam, Fil. Fern. Sanch. Con. quæſt.* 64. *ar.* 6. *d.* 1.

6 Qui miniſtrat, etſi non conficiat Euchariſtiam, in mortali, peccat mortaliter, vt habet communis, *Suar. Fil. Laym. Bon.* & aliorum contra *Vazq.* cuius ſententiam *Dian.* rectè notat eſſe probabilem, ſiue ſit Sacerdos, ſiue Diaconus, *vt p.* 3. *t.* 4. *Reſ.* 195. *Idem docet Card. Lug. d.* 8. *num.* 195. Et quidem aliqui putant, tot mortalia committi, quot communicantur: quòd minùs videtur probabile, cùm moraliter non ſit niſi vna diſtributio, & vna indigna adminiſtratio. *Ita Tan.* 2. 2. *Enriq. Fil. num.* 87. *contra Conin. & Bon.*

7 Etſi probabile ſit, quod docent *Sylv. Caiet. Fil. to.* 1. *t.* 1. *c.* 6. *num.* 86. *Nau. & S.ā, V. Ordo.* Diaconum, & Subdiaconum, ſi cum mortali in ordine ſuo miniſtret, item Sacerdotē, & Epiſcopū, ſi Sacramentalia exerceat; nuptias, aquam benedicat; altaria, templa, vaſa conſecret; concionetur, Euchariſtiam de loco in locum transferat, peccare mortaliter: Contrarium tamen videtur veriùs, *vt docent Suar. Vazq. Laym. Con. q.* 64. *ar.* 6. *d.* 1. *Card. Lug. loc. cit.* Ratio eſt, quia hæ actiones non tendunt proximè ad ſanctificationem animæ, ex opere operato, ſicut actiones ſacramentales.

8 Non videtur vera eſſe ſententia, quæ docet eſſe mortale, tangere in mortali corporalia, calices, reliquias, *Sayr. Suar. Bon. d.* 1. *quæſt.* 3. *p.* 2. Quòd ſi quis in mortali (etiam laicus in neceſsitate) eleuet de terra Euchariſtiam, non videtur aliud agere, quàm ſi Chriſtum in hac vita lapſum eleuaſſet: ſecùs tamen, ſi quis id extrà neceſsitatem temerè præſumat, exemplo Ozæ. *Bon. d.* 1. *quæſt.* 3. *p.* 2. *num.* 12.

Reſp. 2. Requiritur præterea, vt exhibeat, ac curet, non tantùm, quæ ad ſubſtantiam Sacramenti ſunt neceſſaria, ſed etiam quæ ad decorem, ſiue ex natura rei, ſiue ex præcepto Eccleſiæ, ſpectant. Ratio prioris eſt; quia

Digitized by Google

quia alioqui Sacramenta dehoneſtat,& tractat indignè. Ratio poſterioris, quia Sacramenta ſanctè ſunt tractanda;& præcepta Eccleſiæ obligant in conſcientia. *Vndè reſolves.*

1 Peccat miniſtrans mortaliter. 1. Si vtatur materiâ, vel formâ falsâ, vel (extra neceſsitatem) dubiâ, *Bon. d.1.quæſt.2.p.1 num.32.* 2. Si omittat intentionem requiſitam. Quòd ſi verò dubium oriatur, & non tantùm inanis ſcrupulus (is enim reijci debet) an forma fuerit legitima, vel an legitimè, & integrè prolata, tunc, etſi ſpeculatiuè probabile ſit, formam eſſe legitimam; in praxi tamen iteranda erit ſub conditione, quia tutius hîc eligendum eſt.

* Non eſt licitum in Sacramentis conferendis, ſequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore; nec etiam in collatione Baptiſmi, Ordinis Sacerdotalis, aut Epiſcopalis, vtendum eſt opinione tantùm probabili. Patet ex propoſitione 1. Decreti Ss. D. N. Innocentij Papæ XI.

2 Peccat quoque (grauiter, vel leuiter pro grauitate materiæ.) 1. Qui verba formę corruptè, inarticulatè, indeuotè pronuntiat. 2. Qui materiam, vel formam, vel cæremonias, contra Eccleſię morem, quamvis accidentaliter, ſine cauſa mutat, vel omittit. Quod ſi fiat ex contemptu, eſt mortale: ſi ex negligentia, ſæpè eſt mortale, quando ea magna eſt, & in re graui, *v. infr. cap. 4. d. 5.*

3 Peccat grauiter, qui miniſtrat Sacramentum publico peccatori, vel aliter indigno, niſi indignitas ſciatur ex confeſsione, vel ſit occulta indignitas, & ex negatione ſequeretur infamia, vt patet ex praxi Eccleſiæ, & Chriſti, qui Iudæ Eucharistiam dedit. Grauiùs peccaret, qui, ne daret indigno, porrigeret ei hoſtiam non conſecratam, etſi ſic cum eo conveniſſet: aut qui non audens indignè celebrare, ſimularet Miſſam, eleuans hoſtiam non conſecratam: quia quantum eſt ex ſe, dat occaſionem idololatriæ, *vid Bon. d. 1. quæſt. 6. p. 4. Suar. Con. &c. Scholaſt.*

* Nec etiam metus grauis vrgens, eſt cauſa iuſta hanc Sacramentorum adminiſtrationem ſimulandi. Vt patet ex propoſitione 29. dicti Decreti Ss. D. N. Innocentij Papę XI.

CAPUT III.

De ſuſcipiente Sacramentum.

DVBIUM I.

Quæ diſpoſitio requiratur ad valorem Sacramenti, in ſuſcipiente?

RESP. Ad valorem Sacramenti in adultis ratione vtentibus intentio percipiendi Sacramentum interpretatiua ſaltem, requiritur, & ſufficit (excipe Pœnitentiam, de qua *infr.*) Ita commun. *Theologi omnes* cum *D. Thom.* contra *Caiet.* qui putat in ſuſcipiente nullam intentionem requiri, modò contrariam non habeat.

beat. Ratio reſponſionis eſt, quia ſicut adultus non iuſtificatur ſine proprio conſenſu; ita nec per Sacramentum initiatur, & conſecratur Deo, ſine eodem conſenſu, ſi eius ſit capax, *Bon d. 1. quæſt. 6. p. 2.*

Dixi, *adultis, &c.* quia cùm tantùm requirantur conditiones, iuxta ſubiecti capacitatem, parvuli autem, & perpetuò amentes non ſint capaces propriæ intentionis; ſufficit illis intentio Chriſti, & Eccleſiæ, *Fil. t. 1. cap. 8. Vndè reſolves.*

1 Parvuli, vti, & perpetuò amentes validè baptizantur, confirmantur, communicantur, ordinantur (quod vltimum nefas eſſet, priora autem olim permittebantur) *Bonac. loc. cit.*

2 Ægris ratione iam priuatis, rectè datur Vnctio, non tantùm ſi antè petierint, ſed etiam, ſi fuerint Catholici, neque conſtet eſſe in mortali: nam hoc ipſo cenſentur interpretatiuè voluiſſe, & petijſſe, quod alij Chriſtiani, etiamſi de ea nunquam audierint, *Card. Lugo de Sacramentis in genere, d. 2. num. 122. &c. commun.*

3 Invalidum eſt Sacramentum. 1. Quod quis ſuſcipit cum intentione neutrali, habens ſe negatiuè. 2. Quod ſuſcipit fictè, id eſt, ſimulatè, non tamen quod fictè, id eſt, indiſpoſitè. 3. Quod per meram vim, animo omninò repugnante, ſuſcipitur, *Bonac. loc. cit.*

4 Validum eſt Sacramentum. 1. Quod qui accipit, vult, quod Chriſtiani accipiunt: etſi non credat, aut non velit Sacramentum. 2. Quod quis per metum coactus ſuſcipit; cùm metus non tollat voluntarium. Matrimonium tamen graui metu, v. g. iniuſtæ mortis, initum, cenſetur irritum, vt docent *Sanch. lib. 4. de matr. d. 12. & 14. Card. de Lug. d. 9. num. 153.* Et qui ordines graui metu coactus ſuſcepit, etſi characterem habeat, non tamen tenetur ad continentiam, poteſtque ſecluſo ſcandalo nubere, vt ſuo loco dicam.

DUBIUM II.

Quid requiratur, vt licitè, & cum fructu ſuſcipiatur?

RESP. Ad effectum Baptiſmi, & Pœnitentiæ, requiritur, & ſufficit, præter voluntatem ſumendi Sacramentum, diſpoſitio fidei, ſpei, & attritionis: non autem requiritur charitas, ſiue vt gratiam habeat, quia hæc Sacramenta dicuntur mortuorum, quòd ipſa primam gratiam, ſeu vitam donent. Ad reliqua verò Sacramenta, quæ dicuntur viuorum, requiritur, vt ſit in gratia; quia illa non primam, ſed ſecundam tantùm gratiam, id eſt, augmentum tantùm, gratiæ conferunt. Etſi ſubinde per accidens dent primam, cùm quis putat bonâ fide ſe carere mortali, *Laym. d. 6. Bon. d. 1. quæſt. 6. p. 2. Vndè reſolves.*

1 Etſi æqualiter diſpoſiti, æqualem, magis tamen diſpoſiti, maiorem Sacramenti fructum, præter characterē, conſequuntur, tum quia con-

Digitized by Google

congruum eſt, Sacramenta ita inſtituta eſſe, vt vberior gratia detur pro diſpoſitione ſubiecti; tum quia non videtur is, qui vehementem attritionem ad Baptiſmum, vel Pœnitentiam affert, omni fructu carere.

2 Qui ſumit hoſtiam, quam neſcit eſſe conſecratam, cum inſtar alterius animalis, ſine intentione ſumendi, Sacramentum ſumat, accipit quidem materialiter rem, quæ eſt Sacramentum, non tamen Sacramentaliter, & cum fructu. Idem docet *Bonac.* de eo; qui ſumit Sacramentum ex cauſa famis; quod videtur intelligendum, ſi ex eâ ſola: neque enim videtur Sacerdos fructu Sacramenti priuari, etſi ſumpturus Calicem, ſimul etiam leuare ſitim intenderet, *v. Bon. loc. cit. num.* 3.

CAPUT IV.

Quid ſint Sacramentalia, & quid efficiant?

RESP. Cæremoniæ Eccleſiaſticæ, quæ vulgò dicuntur Sacramentalia, ſunt actus externi Religionis, ad colendum Deum accommodati. Tales autem communiter vocantur, oratio Dominica, aqua benedicta eſus eulogiarum olim in vſu, confeſsio generalis, eleemoſyna, benedictio ab Epiſcopo, vel Abbate conſecrato data, quæ ex antiqua traditione dicuntur remittere venialia, & continentur hoc verſu.

Orans, tinctus, edens, confeſſus, dans, benedicens.

Ad quæ etiam reuocantur, tunſio pectoris, vnctio in Regem, & ſimiles; item multæ aliæ cæremoniæ, & res etiam ipſæ ſacræ, quæ in Eccleſia partim ab Apoſtolis traditæ, partim poſteà inſtitutæ ſunt, vt Exorciſmi, inſufflationes, prima tonſura, benedictiones, & conſecrationes variarum rerum, & perſonarum, vt Eccleſiæ, calicum, &c. ipſæ etiam herbæ, lumina, vinum S. Ioannis, cerei agni, ſignum S. Crucis. Quæritur ergò, quam vim habeant, non ex opere operantis, cùm certum ſit, ſicuti per alia pia opera, ſic etiam ijs nos mereri; ſed ex opere operato.

Reſp. 2. Non habent vim ex opere operato conferendi gratiam, aut remittendi peccata vi ſuâ, & per ſe, ſed tantùm quatenùs in nobis pium motum excitant. Ratio prioris eſt; tum quia nuſquam promiſsio gratiæ, aut remiſsionis peccatorum, ijs facta reperitur; tum quia peccatum etiam veniale non remittitur ſine infuſione gratiæ, quam conferendi, ea nullam per ſe habent vim. Ratio poſterioris eſt, quia id accommodatum eſt Sacramentalium inſtitutioni, & conſecrationi, quæ fit per preces Eccleſiæ, quibus ipſa nobis tales motus precatur, *Conin. quæſt.* 71. *ar.* 3. *Vnde reſolues.*

1 Gratiæ præuenientes, & pij motus conferuntur per Sacramentalia, per modum impetrationis, quæ non omninò infallibilem effectum habent.

2 Peccat grauiter, qui Sacramentalibus falſam materiam ſuppo-

Digitized by Google

nit, vt pro aqua luſtrali facienda, vrinam.

3. Sacramentalia quoque operantur beneficia corporalia, v.g. ſanitatem per modum impetrationis, ratione precum Eccleſiæ. Imò quædam etiam vim habere (v.g. fugandi dæmonem) per modum operis operati, ex ſingulari priuilegio, docent *Enriq. lib.* 1. *cap.* 2. *Sotus*, & alij. Quia, inquiunt, etiam Ethnici, in quibus nec interceſſerunt preces Eccleſiæ, nec meritum operantium, quandoque ſigno Crucis (quod quidam etiam putant de nomine Ieſu) à dæmone liberati fuiſſe dicuntur: quod tamen alij eorum vi. tati obiectiuæ, quaſi naturali adſcribunt, de quo plura apud Scholaſtic., *vide Mar. d.* 10. *ſect.* 1.

TRACTATUS II.

De Baptiſmo, & Confirmatione.

CAPUT I.

De Baptiſmo.

NOn agitur hîc de Baptiſmo ſanguinis, id eſt, martyrio; nec de flaminis, ſeu ſpiritûs, id eſt, contritione, cum voto Baptiſmi, vel deſiderio, quia non ſunt Sacramenta; ſed de Baptiſmo fluminis, qui definitur, ablutio corporis exterior, facta ſub præſcrita forma verborum.

DUBIUM I.

Quæ ſit materia Baptiſmi?

REſp. Materia remota licita, eſt aqua conſecrata, ſi haberi poteſt; valida, eſt omnis, & ſola aqua elementaris, quæ morali hominum æſtimatione ſit naturalis, & vſualis, qualis eſt putei, maris, paludis, pluviæ, &c. item reſoluta ex niue, grandine, glacie, licet accidentaliter quoad calorem, ſaporem, & odorem alterata ſit, vt aqua ſulphurea, lixiuium, iuſculum, ita tenuiter carne decoctum, aut aqua alteri corpori, ita modicè admixta, vt vſum communem; & æſtimationem aquæ retineat. Ratio reſponſionis eſt, ex *Ioann.* 3. (*Niſi quis renatus fuerit ex aqua.*) Quam *S. Thom.* confirmat triplici congruentia. 1. Eſt maxima commoditas aquæ. 2. Eius facillimus vſus. 3. Aptitudo ad ſignificandum effectum, qui eſt emundatio à peccato. *Vnde reſolves.*

1 Inepta materia Baptiſmi eſt, ſaliva, lotium, lacrymę, ſudor, cereuiſia, item aqua ſic permixta, vt non amplius ſit apta ablutioni, nec vocetur aqua, v.g. lutum, brodium, vinum lymphatum, item aquæ artificiales ex roſis, herbis, ſuccíſque expreſſæ; denique nix, grando, glacies non reſoluta. Ratio eſt, quia morali hominum æſtimatione non cenſetur aqua naturalis, & vſualis, *Laym. lib.* 5. *t.* 2. *cap.* 3. *Bonac. d.* 2. *quæſt.* 2. *p.* 3.

2 Quia de quibuſdam tum ex di-

Digitized by Google

dictis, tum alijs dubium eſt, v. g. de iuſculo, & cereuiſia valdè tenui, lixiuio (& ſecundùm *Granad. in 3. p. cap. 4. tr. 1. d. 3. dub. 2.* aqua roſacea:) hinc in neceſsitate licet illis vti, etſi poſteà Baptiſmus ſub conditione ſit repetendus. *Vid. Eſcob. Laym. Bonac. loc. cit.*

3 Vti aqua impurâ, vel non conſecratâ, cùm alia haberi poteſt, eſt graue peccatum, ob Sacramenti irreuerentiam, *Bonac. lib. 1. cap. 1. num. 7. Dian. p. 9. t. 5. reſ. 33. & alij quinque*, licèt *Gran. & Quintan.* putent non eſſe mortale vti non benedictâ.

Reſp. 2. Proxima materia Baptiſmi eſt ablutio. Quæ validè fit tribus modis, ſcilicet, immerſione, aſperſione, infuſione iuxta praxim diuerſarum Eccleſiarum, quæ ſeruanda eſt, ita vt morali hominum iudicio cenſeatur eſſe lotus. Ex præcepto tamen caput abluendum eſt, quod praxis Eccleſiæ habet. Ratio eſt, quia quolibet horum modorum fieri poteſt ablutio. Et quidem trinam merſionem non eſſe neceſſariam, conſtat *ex Concilio Toletano*. Vbi tamen trina, vel immerſio, vel infuſio vſitata eſt, ſine graui peccato, extra neceſsitatem, non poteſt prætermitti, vt docet *D. Thom.* etſi alij, ſecluſo ſcandalo, & contemptu, dicant eſſe tantùm veniale, *Laym. loc. cit. num. 4. Bon. loc. cit. Vndè reſolues.*

1 Non verè baptizatur, cuius nulla pars immediatè tangitur, v. g. infans in vtero, vel ciſta, vel adultus, cuius veſtes tantùm ſunt aſperſæ, *Laym. Bonac. loc. cit.*

2 Non requiritur ad valorem, vt qui baptizatur, emergat ex aqua; quod tamen graue peccatum eſt, eſto nihilominùs moriturus eſſet baptizandus, *Laym. cap. 3. num. 5.* vti etiam matrem nihilominùs morituram, vel mortis ream, aperire, vt infans baptizetur, *Laym. lib. 5. t. 2. cap. 3. num. 2.* vbi vnicum caſum excipit, ſi nimirùm mater ſit morte digna, & ſi ſupplicium differatur, infans certò ſit moriturus ante natiuitatem. Verùm rectè addit ex *Suar.* caſum hunc, vix moralem, & practicum eſſe. *Vid loc. cit.*

3 Inualidus eſt Baptiſmus. 1. Si quis labatur in aquam, vel ab alio protrudatur, & tamen formam pronuntiet. 2. Si formam pronuntians teneat puerum, & alter abluat, aut aquam effundat. 3. Si aquâ, è fonte proſiliente, aut ſtillicidio decidente, baptizandus ei ſe ſubmittat. Ratio eſt, quia in his nō tu, ſed alter abluit, *Bonac. punct. 3.*

4 Ob probabilem vtrimque ſententiam, dubius eſt Baptiſmus, ideòque ſi in neceſsitate ſit datus, repetendus ſub conditione. 1. Si tantùm vna, vel altera gutta ſit adhibita, v. g. ſi more aquæ luſtralis multitudo ſit aſperſa. Quod ſine neceſsitate non licet, cúm ad ablutionem, non videatur ſufficere quicunque aquę contactus, ſed requiri ſucceſsiuus cum aliquo motu, *Bonac. loc. cit. num. 13. ex Suar. Con. &c.* In caſu tamen neceſsitatis ſic baptizare concedit *Merat. t. 5. d. 2. ſeſſ. 4. Granadus in 3. p. cap. 4. tr. 1. d. 4. n. 12.* 2. Si tantù m

 ſit

ſit abluta pars minùs principalis, v. g. digitus, manus, vel pes. Nam ſi pars principalis, v. g. ſcapulæ, vel pectus, nemo dubitat. 3. Si tantùm crines ſint tincti, licèt *Card. de Lugo, reſp. mor. lib. 1. d. 1.* hunc validum eſſe contendat. 4. Si infans tinctus ſit inuolutus adhuc ſecundina ſua, id eſt, pellicula corpori annata; in neceſsitate tamen, in prædictis caſibus Baptiſmus debet conferri ſub conditione, *Hurt. de Bapt. d. 1. dif. 12. vid. Laym. loc. cit.*

5 Cùm terna vſurpatur effuſio, aut immerſio, ad nomen Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, iuxta praxim Eccleſiæ, cauendum, ne ter, ſed ſemel tantùm pronuntietur forma. Quæ rectiùs ita profertur, vt antè tertiam ablutionem non finiatur; quia forma cum quacumque prima ablutione, Baptiſmum conſtituit, *Reg. lib. 27. cap. 3. Laym. lib. 5. tom. 1. cap. 3.*

DUBIUM II.

Quæ ſit forma Baptiſmi?

RESp. Forma neceſſaria Baptiſmi eſt hæc: *Ego te baptizo, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Amen.* A qua non differt illa Græcorum ſubſtantialiter: *Baptizetur* (vel, vt Arcudius vult, *baptizatur*) *ſeruus Chriſti, in nomine Patris, &c.* Porrò quinque ſunt, quæ ſignificantur in prolatione formę, iuxta quæ valor eius debet expendi. 1. Perſona baptizantis, ſaltem implicitè: quod in forma Græcorum non negligitur, cùm Tò baptizetur, idem valeat, ac baptizetur á me. 2. Actus baptizandi: quia alioqui forma non haberet connexionem cum materia, eamque non determinaret, cùm ablutio ad varios fines poſsit referri. 3. Perſona baptizandi; quia vti ablutio, ita, & forma circa certam perſonam verſari debet. 4. Vnitas diuinæ naturę: quod fit per voces *in nomine.* 5. Trinitas perſonarum: idque explicitè, & diſtinctè vulgaribus vocabulis, *Fil. cap. 3. Laym. cap. 4. Bonac. p. 4. Vndè reſolues.*

1 Validè baptizat, etſi venialiter peccet, qui pro baptizo, dicit, abluo, mergo, &c. vel pro Te, vtitur communi nomine, Gręcorum more, vel proprio; vel baptizo Petrum, vel qui honoris cauſa dicit: Baptizo dominationem veſtram, *Laym. cap. 4. num. 6 Bon. p. 4. num. 9. & ſeqq.*

2 Valet forma, etſi omittas, *Ego, & Amen*: quia omnia ſignificata per formam ſalvantur, ſecùs ſi omittas *Te*: quia non ſignificatur perſona baptizandi. *Ibid.*

3 Non valent hæ formę: Baptizo te, in nominibus Patris, & Filij, &c. quia multiplicatur natura, ſeu eſſentia Diuina. 2. Baptizo te in Patre, & Filio, &c. vel, cum Patre, &c. vel per Patrem: vel in nomine Patris, per Filium, in Spiritu Sancto: vel in fide, virtute, maieſtate Patris; &c. (quam tamen alij dubiam eſſe volunt.) Ratio eſt, quia ſignificatur diuerſitas eſſentiæ, aut certè vnitas non ſatis exprimitur. 3. Baptizo te in nomine Dei, vel Ss. Trinitatis,

vel

vel in nomine Dei vnius, & trini: vel in nomine trium Perſonarum: vel Patris, & Filij, omiſsâ Perſonâ Spiritûs Sancti. Ratio eſt, quia non exprimuntur diſtinctè tres Perſonę. 4. In nomine Domini N. Ieſu Chriſti: quâ tamen formâ olim Apoſtolos vſos, ſed ex ſpeciali priuilegio, multi docent, alij negant, dicuntque eos baptizaſſe in nomine Chriſti, addendo illud nomini ſecundæ Perſonæ, non omiſsis nominibus aliarum Perſonarum. Cùm ergo Nicolaus Papa dixit, eam formam valere, vel intellexit, ſi pro nomine Filij ponatur nomen Chriſti; vel in nomine Chriſti, pro vice Chriſti intellexit: vel locutus eſt, vt doctor priuatus. *Vide Auct. cit.*

4 Dubiæ ſunt formæ, ob ſententiam vtrimque probabilem auctorum. 1. Baptizo te in nomine Patris, in nomine Filij, in nomine Spiritûs Sancti: vel, baptizo te in nomine Patris, baptizo te in nomine Filij, &c. Ratio eſt, quia non exprimitur vnitas eſſentiæ. 2. Baptizo te in nomine Genitoris, geniti, & ſpirati: vel in nomine omnipotentis, ſapientis, & boni: vel in nomine ingeniti, geniti, & doni. Ratio eſt, quia Trinitas Perſonarum non explicatur vocibus, quibus à fidelibus omnibus debet, & poteſt apprehendi. 3. Baptizo te in nomine Patris, & Filij, & Spiritûs Sancti, & Mariæ Virginis; quia dubium eſt de intentione Miniſtri; qui ſi eo ſenſu voluit dicere, Mariæ, quo Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, non valet, cùm ſit contra ſenſum eſſentialem à Chriſto intentum: ſi verò tantùm voluit illam invocare, vt coadiutricem gratiæ impetrandę, vel aliter, valet, cùm tantùm ſit mutatio accidentalis *Fil. t. 2. cap. 3. num. 50. Vide etiam Laym. & Bon. loc. cit.*

DUBIUM III.

De Miniſtro Baptiſmi.

ARTICULUS I.

Quis ſit Miniſter Baptiſmi?

RESP. Validè miniſtrat omnis homo ratione vtens, cuiuſcumque fidei, vel infidelitatis, ſtatûs, aut ſexûs. Licitè, tanquam miniſter ordinarius, & ex officio Sacerdos habens iuriſdictionem, aut commiſsionem; vel ex eius commiſsione Diaconus. In caſu tamen extremæ neceſsitatis, omnis qui poteſt validè, etiam facit licitè, teneturque, vt proximo ſuccurat, *Laym. lib. 5. t. 2. cap. 7. Vnde reſolves.*

1 Non tantùm Diaconus, ſed nec Parochus, aut Epiſcopus, abſque comiſsione, extra ſuam Diœceſim, vel Parochiam (vel intra eam alienos) licitè baptizat: ideòque etiam peccant parentes, qui ſine licentia ſui Prælati alieno deferunt prolem baptizandam, cùm violent ius Parochi, *Laym. loc. cit.*

2 Diaconus non tantùm in extrema neceſsitate, ſed etiam in alia notabili baptizare poteſt. Et quidem cum

Digitized by Google

cum ſolemnitate, ex commiſsione Epiſcopi, vel Parochi; vt ſi, v. g. ob multitudinem baptizandorũ, aliudve graue impedimentum, id ipſi facere non poſsint, *Laym. loc. cit.*

3 Cùm in neceſsitate confertur Baptiſmus, ſeruandus eſt ordo; ita vt ſi adſit, & non detrectet Sacerdos, vel Diaconus, is reliquos præcedat. Sic etiam Clericus laicum, vir mulierem, fidelis infidelem, niſi forte inferior meliùs nouerit modum, vt ſolent obſtetrices (quæ proindè examinari, & approbari debent à Paſtoribus) vel alia iuſta cauſa ſit; vt quia virum ad parientem ingredi non decet. Quod ſi laicus baptizet præſente Sacerdote; & ſecundùm quoſdam etiam præſente Diacono cenſent eſſe mortale: quia id laico tantùm competit, ob defectum Sacerdotis, qui ſine iniuria ordinis, & Sacramenti, talem licentiam dare non poteſt. In reliquis, peruerſio illius ordinis eſt tantùm veniale, præterquàm ſi coram fideli hæreticus adhiberetur, quod volunt eſſe mortale, *Laym. cap. 7. num. 4. Con.*

ARTICULUS II.

An duo poſſint ſimul vnum baptizare?

Reſp. 1. Si alter applicet materiam, alter formam, nullus erit Baptiſmus: quia dicens ſe abluere, cùm non abluat, formam habet falſam, etiamſi vſurpet Græcorum *Baptizetur ſeruus Chriſti*, vel quæ putatur illi æquiualere, *Baptizet te Chriſtus*, ſub intelligitur enim *per me*; alioqui ſi excludatur perſona Miniſtri, vt ſenſus ſit, Baptizet te Chriſtus, & non Ego, ſiue non per me; forma nulla eſt. In caſu tamen neceſsitatis, poſſe ſub conditione ita Baptiſmum conferri, v. g. mutus formam neſciens ablueret; cæcus autem formam pronuntiaret, docet *Hurt. d. 2 dif 6.* additque debere talem, elapſo periculo iterum ſub conditione baptizari. *Vid. Eſcob. Fil. cap. 4. Dian. p. 5. tr. 3. reſ. 26.* ex *Chapeavil. Marſil. &c. Bon. d. 2. quæſt. 2. p. 4. num. 23. Laym. cap. 7.*

Reſp. 2. Si plures Miniſtri ſinguli abluant, & formam pronuntient, grauiter peccant contra ritum Eccleſiæ. De valore ſic ſolet diſtingui. 1. Si quilibet intendit baptizare, dependenter ab alio, vt cauſa particularis, inualidè baptizant, ſiue ſinguli dicant: Ego te baptizo, ſiue, Nos te baptizamus: quia forma, cuius ſenſus cenſetur eſſe abſolutè, & independenter baptizare, non cobaptizare, eſt falſa. 2. Si quiſque per ſe intendat baptizare, independenter ab alio, validè baptizat: quia omnia requiſita ponit. Vt patet à ſimili in Miſſa ordinationis, quâ Sacerdotes nouiter ordinati ſimul conſecrant cum Epiſcopo, dummodò ſimul eodem inſtanti formam abſolvant: ſi autem non ſimul abſolvant, is tantùm conſecrat, vel baptizat, qui priùs abſoluit. *Vid. Fil. t. 2. cap. 4. num. 72. & Bon. loc. cit. num. 25. Lay. cap. 7.*

DV-

Digitized by Google

DUBIUM IV.

Quod ſit ſubiectum Baptiſmi?

RESp. 1. Subiectum capax Baptiſmi, eſt ſolus homo vivus ab Adamo deſcendens, nondum baptizatus.

Reſp. 2. Validè baptizantur infantes, item perpetuò amentes, qui nunquam vſi ſunt ratione: quia cenſentur eiuſdem conditionis cum infantibus. Si autem aliquando ſint vſi ratione, non valet Baptiſmus, niſi ante amētiam petiuerint. *Vid. Bon. d. 2. quæſt. 1. p. 6. Laym. cap. 6. Vndè reſolves.*

1 Si puer inter baptizandum, nondum finitâ forma, moriatur, Baptiſmus eſt nullus.

2 Non valet Baptiſmus iteratus, ideòque vterque, tum rebaptizans, tùm rebaptizatus peccant mortaliter, fiuntque irregulares, & in iure ciuili ſubiacent pœnæ mortis. Quas tamen pœnas non videtur incurrere is, qui etſi ſine iuſta cauſa rebaptizat ſub conditione: quia intelliguntur de Baptiſmo abſolutè dato, quando moraliter conſtat, priorem Baptiſmum fuiſſe validum. *Vid. Laym. cap. 5. Bon. punct. 5.*

3 Nondum perfectè natus eſt baptizandus, ſi ſit periculum, dummodò pars aliqua poſsit ablui: quia eſt homo vivus, nec certò conſtat eſſe incapacem.

4 Si dubium ſit, an infans viuat, baptizandus eſt ſub conditione.

5 Validè baptizatur, quem Miniſter putat eſſe alium, aut licèt ſit puella, quam putat eſſe puerum: quia intendit baptizare præſentem. Aliud eſt in Matrimonio; quia intendit contrahere cum illa, quàm putat, *Bon. p. 4. num. 26.*

6 Validè, etſi extra neceſsitatem illicitè, plures ſimul baptizantur, hâc forma: *Ego vos baptizo, &c. Bonac. p. 4.*

7 Monſtrum, quod capite, & pectore formam hominis refert, eſt baptizandum; secùs, ſi beſtialem refert. Quòd ſi verò caput tantùm ſit ferinum, putat eſſe baptizandum *Comitolus*; *Nau.* tamen, & alij volunt differendum, donec certiùs cognoſcatur, niſi periculum mortis immineret: tùm ſub conditione baptizandum eſſe. Quòd ſi habeat membra hominis geminata, & dubitetur, num ſit vnus homo, an duo, duplex Baptiſmus conferendus eſt, vnus abſolutè, alter ſub conditione, in eâ parte, quâ membra apparent imperfectiora. *Vid. Laym. lib. 5. tr. 2. cap. 3. Bonac. p. 6. & Rituale Romanum, tit. de Bapt.*

Reſp. 3. Extra mortis periculum, validè, non tamen licitè baptizantur Ethnicorum infantes, inuitis parentibus. Ratio eſt, quia vel auferuntur parentibus, & fit illis iniuria; vel relinquuntur, & fit iniuria Sacramento, quod exponitur irreuerentiæ. Quòd ſi tamen poſsint Chriſtianè educari (ad quod tunc obligaberis.) licebit in his caſibus. 1. Si parentes ſint tua mancipia; tunc enim tui potiùs ſunt, quàm illorum. 2. Si

pa-

Digitized by Google

parentes aliquando fuerint baptizati, vel vterque, vel ſaltem alteruter: quia tunc Eccleſia ius in eos habet. 3. Si alter parentum petat; tunc enim iuſta eius voluntas iniuſtæ alterius præferenda eſt, in fauorem prolis, & fidei. 4. Si infans ſit in periculo mortis. 5. Si rationis iam compos puer petat: quia in negotio Religionis, eſt ſui iuris. In dubio autem de vſu rationis, ſufficit eſſe 7. annorum. *Vid. Laym. loc. cit. Fil. t. 2. cap. 6. Bon. p. 6. num. 12.*

Quæres. An Baptiſmus aliquando repeti poſsit, & qua formâ?

Reſp. Cùm temerè rebaptizare ſit mortale ex obiecto; quia eſt in genere ſacrilegij, dum conaris miniſtrare Sacramentum incapaci, hinc ad hoc, vt non liceat rebaptizare, non requiritur certitudo de Baptiſmo, ſed ſufficit, ſi pro eo ſint coniecturæ; vt v.g. quód quis natus, & educatus ſit inter fideles, nec pro contraria parte rationes alicuius momenti occurrant; leue enim, vel metaphyſicum dubium non ſufficit, ſed requiritur graue, & morale, vel ſaltem rationabile. In quo inclinandum eſſe in fauorem baptizandi, rectè monet, *Laym. cap. 3. ex Suar. & alijs. Vndè reſolues.*

1 Sub conditione baptizandi ſunt. 1. Qui cum materia, & forma, aut intentione dubia (ſecundùm ſupradicta) ſunt baptizati. 2. Infantes expoſiti, & reperti ſine ſcheda teſtante de Baptiſmo; ſecùs ſi cum ea. *Ita communiter, Quintanad. tamen t. 1. ſect. 16. & 14.* contendit etiam hos eſſe rebaptizandos. 3. Baptizati ab obſtetricibus veneficis; præſertim ſi falſæ, vel conuictæ fuerint, aliquando non rectè baptizaſſe, *Laym. cap. 5. num. 3.*

2 Infantes ab obſtetricibus, vel parentibus, vel cognatis, &c. ob neceſsitatem baptizatos, promiſcuè omnes ſub conditione rebaptizare (quando obſtetrices bonæ, & benè inſtructæ cenſentur) non licet; quia de valore Baptiſmi prudenter, & rationabiliter dubitari non poteſt, *Suar. Laym. lib. 5. t. 2. cap. 5.* qui tamen contrariam conſuetudinem quorundam Parochorum damnare non audet, eo quòd ipſi experientiâ didicerint, obſtetrices non raró fuiſſe deceptas à diabolo, ideòque reverà periculum aliquod ſit animæ, ob quod irreuerentia ceſſet: additque eam conſuetudinem approbatam fuiſſe à Paſtorali Romano edito Antuerpiæ 1607. eamque ſententiam tenet *Sylv. apud Dian. p. 5. t. 13. reſ. 86. & ipſe Dian. p. 9. t. 6. reſ. 35. cum alijs.* 2. Cenſet eam probabilem, habereque locum in omnibus baptizatis ab hæreticis, licèt ſint adulti; quod *Card. de Lugo reſp. mor. lib. 1. d. 2.* rectè limitat ad illas circumſtantias, in quibus prudenter dubitari poſsit de defectu materiæ, formę, vel intentionis. Deniquè etiam *Quintanad. t. 1. ſect. 6.* docet, infantes ſupradictos ferè omnes rebaptizari poſſe ſub conditione.

3 Peccat grauiter Miniſter. 1. Qui non rebaptizat eum, de quo rationabile dubium iuris, vel facti ma-

manet, num validè ſit baptizatus: quia tenetur proximum liberare probabili periculo grauis mali, cum facilè poteſt. *Laym. loc. cit. Quintan. loc. cit.* 2. Si non diligenter inquirat in talis Baptiſmi valorem, niſi de hoc aliundè conſtet. *Quintan. t. 1. ſect. 6. & 7.*

4 Non eſt rebaptizandus, de cuius Baptiſmo habetur teſtimonium vnius oculati teſtis, licet fœminæ, dummodò non ſit ſuſpecta, nec aliud obſtet, *Laym. loc. cit.*

5 Qui verè, & rationabiliter dubitat de ſuo Baptiſmo, tenetur petere Baptiſmum, & Parochus ei conferre. *Quintan. loc. cit. ſect. 13. & 19.* & intereà abſtinere ab vſu aliorum Sacramentorum.

Reſp. 2. Baptiſmus ſub conditione, hâc formâ conferendus eſt: *Si baptizatus es, non te baptizo: ſi nondum es baptizatus, ego te baptizo, in nomine, &c.* Ac licèt ſufficiat, ſolâ mente conditionem apponere, ſi ex omiſſione non timeatur ſcandalum, tutiùs tamen eſt exprimere verba ſaltem iſta: *Si non es baptizatus, &c. Vid. Tol. lib. 2. cap. 19. Laym. loc. cit. Suar. d. 31. Fil. tom. 1. cap. 4. quæſt. 9.* Patrinus autem in hoc Baptiſmo neceſſarius non eſt, nec adhibendus. *Quint. loc. cit. ſect. 18.*

DUBIUM V.

De Cæremonijs Baptiſmi.

ARTICULUS I.

Quæ ſervanda circa cæremonias baptizandi?

Reſp. Cæremoniæ Baptiſmi petendæ ſunt ex Agenda cuiuſque Eccleſiæ. Vniuerſim tamen circa eas ſervanda ſequentia. 1. Baptiſmum extra neceſsitatem abſque peccato non poſſe conferri, niſi in aqua conſecrata. Quæ cum deeſt, habetur formula breuis in quibuſdam Agendis, ex tempore aliam conſecrandi, pro caſu neceſsitatis. Quòd ſi etiam hac formulâ careas, adhiberi poteſt aqua communis benedicta. 2. Baptiſmum ſolemnem non conferendum, niſi in Templo, & loco ad id deputato, niſi filijs Regum, & Principum; quibus adde filios Catholicorum, in locis hæreticis: interim quoad hoc in Magnatibus, & Nobilibus conniuetur in multis locis; *Laym. cap. 8. num. 8.* 3. Infantes ex conſuetudine deferendos ad Baptiſmum, circa diem octauum, niſi priùs ſit neceſsè, vel niſi ſit grauis cauſa dilationis (v. g. quia patrini ſunt expectandi) in qua tamen non licet communiter, extra neceſsitatem, priuatim baptizare, & poſteà adhibere ſolemnitates, ſed præſtat expectare aliquandiu, *Laym. cap. 6. num. 8.*

4 Baptizanti non licet adhibere cæremonias aliquas, omiſſis alijs.

Quia

Quia vel fiet in Baptiſmo ſolemni, quod prohibet *Trid. ſeſſ.* 7. *cap.* 5. vel priuato; ſed in hoc prohibet *Clementina vnica*, illas adhibere, niſi ſit filius Regis, aut Principis. De patrino tamen vſus habet, vt, & tunc adhiberi poſsit, etſi non ſit neceſsè. Et multi putant, adhibitum non contrahere cognationem ſpiritualem, nec verè patrinum effici, vt *Sanch. Rodrig.* contra *Laym. & Suar.* quorum tamen ſententia videtur probabilior.

5 Cùm in neceſsitate, vel aliam ob cauſam (nam ob grauem cauſam, v. g. iuſtum timorem infamiæ, aliquando licitè fit) baptiſmus ſine cæremonijs eſt collatus, eâ ceſſante, illæ ſolemniter in Templis ſunt ſupplendæ. Quod tamen non eſt moris in hæreticis converſis, ne plebs putet, nos eorum Baptiſmum improbare, *Laym. cap.* 8. *num.* 10. Imò in alijs omittere, ſecluſo contemptu eſſe tantùm veniale, docet *Poſſeu. de off. Cur. cap.* 6. *num.* 13. Qui autem tenet more patrini infantem, dum ceremoniæ ſupplentur, non contrahere cum eo cognationem ſpiritualem. *Dian. p.* 3. *t.* 4. *Reſ.* 260. ex *Pontio* dicit eſſe probabile.

6 Si Baptiſmus collatus deprehendatur fuiſſe invalidus, non ideò repetendæ ſunt cæremoniæ.

ARTICULUS II.

Qui Patrini, & quod eorum officium?

RESp. 1. Patrini ſunt quaſi patres ſpirituales, qui baptizatum de fonte ſuſcipiunt in ſuam curam. Vndè eorum officium eſt, baptizatum de rebus fidei inſtruere, orationem Dominicam, & Symbolum docere; ad quod obligantur, ſi id ab alijs non fiat, *Laym. lib.* 5. *t.* 2. *cap.* 9.

Reſp. 2. Vt quis validè ſit Patrinus, non certa ætas, ſed requiritur. 1. Vſus rationis. 2. Vt ipſe ſit baptizatus (quia non poteſt eſſe pater, qui ipſe nondum ſit natus.) Et quidem, vt eius Baptiſmus fuerit validus: quia acceſſorium ſequitur principale. 3. Vt à parentibus, vel Parocho, ad hoc deſignatus ſit ad quod videtur ſufficere, ſi etiam vltrò ſe ingerens ſit admiſſus; deſignatos autem ritè à parentibus, Parochus non validè mutat *Dian. p.* 9. *t.* 7. *reſ.* 50. 4. Vt in ipſo Baptiſmo (quia non ſufficit, vt in ſolis cæremonijs) per ſe, vel procuratorem tangat, teneat, aut de manu baptizantis ſuſcipiat. 5. Vt id non materialiter tantùm, ſed animo ſuſceptoris, ſiue cum intentione id munus gerendi faciat, *Laym. cap.* 9. *num.* 2.

Reſp. 3. Validè quidem, ſed illicitè ſunt Patrini. 1. Abbas, & Monachus. Quo nomine veniunt. Mendicantes: etſi *Laym.* omnes Clauſtrales comprehenſos velit, & quoad Abbates, in multis locis conſuetudo ſit contraria. 2. Coniuges reſpectu coniugum, & parentes reſpectu filiorum, niſi ſit neceſsitas. 3. Moribus infames. 4. Apoſtatæ, & hæretici, qui nullo caſu videntur advocandi: quia ea advocatio eſſet proteſtatio, qua ſi falſæ religionis, cùm non

Digitized by Google

non niſi de falſa fide ſint ſponſuri: *etſi Laym. hic cap. 9. num* 7. probabiliter dicat, poſſe ſubindè ob grauem cauſam admitti. Catholici verò ob rationabilem cauſam infantem heretici, baptizante prædicante, ſuſcipere poſſunt, ſaltem in Germania, *Laym. cap. 9. num. 6.* 5. Plures quàm duo; quia *Trid.* nonniſi vnum, aut ſummum vnum, & vnam permittit propter cognationem ſpiritualem indè oriri ſolitam. Ideòque mandat Parochis ſub pœnâ arbitrio Ordinarij infligendâ, vt ſi plures ſe offerant, petant ab his, ad quos ſpectat, patrinos deſignare, vt vnum, vel duos nominent, eoſque tantùm admittant, qui ſoli cognationem contrahant; eorumque nomina in librum referant, eoſque de contracta ſpirituali cognatione inſtruant: ſcilicet, quòd ea impediat, dirimatque matrimonium: non quidem inter ſe, ſed inter ipſos, & baptizatum, eiuſque patrem, & matrem; ſicut etiàm inter baptizantem, & baptizatum, baptizatique patrem, & matrem. Excipiuntur tamen parentes, quando propriam prolem ſuſcipiunt in neceſsitate. *Vid. Laym. loc. infrà citandis. Vndè reſolves.*

1 In priuato Baptiſmo, ob neceſsitatem dato; pater non debet ſuſcipere, aut tenere tanquam patrinus infantem; cùm in hoc caſu nulla ſit patrini neceſsitas, ideòque ſi id, vel tunc, vel etiam in Baptiſmo publico temerè faciat (idem eſt, ſi prolem ſuam ipſe baptizet) grauiter peccat, & inſuper contrahit in poſteriore caſu, cognationem cum coniuge, atque vt docet *Sanch. de matr. d. 36.* & alij commun. priuatur iure petendi debitum; quod tamen negant, *Con. & Dian. t. 4. de Sacram. reſ. 5. vid. Bon. de matr quæſt. 3. p. 5. §. 2. Eſcob. t. 7. Ex. 2. vbi citat Suarez negantem.*

2 Si inter multos patrinos nulli certi à parentibus, aut in eorum defectu, à Parocho deſignentur, qui alijs ſecluſis cognationem contrahant, & ſic multi ſimul ex ignorãtia, vel Parochi negligentia leuent, probabile eſt, omnes contrahere cognationem (niſi tamen aſsiſtant tantùm, & non tangant.) *Vid. Laym. lib. 5. t. 10. p. 4. cap. 8. & tr. 2. cap. 9. num. 4. Dian. tamen, p. 9. t. 7. reſ. 5. ex Suar. Mar. & Per.* dicit, eo caſu nullam contrahere cognationem.

3 Parochus grauiter peccat. 1. Si ex negligentia frequenter omittat nomina baptizatorum referre in librum; cùm ob legem *Trid.* in re graui, & ſub pœna graui; tùm ob incommoda, & damna indè ſequentia. *Quintan. t. 2. ſect. 11.* 2. Si eius culpâ patrini plures adhibeantur, *Quintan. loc. cit.* Ac licèt *Per. & Serra apud Dian. p. 9. t. 7. reſ. 5.* dicant eſſe probabile, quòd tantùm peccet venialiter; alij tamen mortalis eum damnant.

***

CA-

CAPUT II.

De Confirmatione.

DUBIUM I.

Quid ſit, & quæ eius materia, & forma?

RESP. 1. Confirmatio eſt vnctio chriſmatis, ſub præſcripta forma verborum, in fronte baptizati, ab Epiſcopo, quâ is ex Chriſti inſtitutione, gratiæ augmentum, & robur accipit.

Reſp. 2. Materia eius remota eſſentialis, eſt chriſma, confectum ex balſamo, & oleo oliuarum, benedictum ab Epiſcopo. Ita comm. DD. *Vndè reſolues.*

1. Non ſufficit ſolum balſamum, vt voluit *Canus*: nec ſolum oleum, vt voluerunt *Caiet. Sot. Nau.*

2. Etiam benedictio Epiſcopalis eſt de eſſentia, vt habet communis contra *Caiet.* ideòque nullâ delegatione, ſiue Epiſcopi, ſiue Papæ, ſimplex Sacerdos poteſt conficere chriſma, *Con. d. 72. art. 3. d. 1.*

3. Perindè eſt ad ſubſtantiam Sacramenti, ſiue chriſma ſit nouũ, ſiue vetus: licet grauiter peccet, qui vtitur alio, quàm nouo, id eſt, illo anno conſecrato. In quem finem, quotannis in die Cœnæ conſecratur, veteri combuſto.

Reſp. 3. Materia proxima eſt vnctio in fronte, per manum Epiſcopi (vndè etiam hoc Sacramentum manûs impoſitio dicitur à S. Luc. *Act.* 8.) In formam Crucis facta. Quæ omnia ſunt de neceſsitate Sacramenti, vt habet communis. *Vndè reſolues.*

1. Etſi ex neceſsitate præcepti, vnctio fieri debeat pollice manûs dextræ; valida tamen eſſet, ſi fieret digito etiam ſiniſtræ manûs: quia verè fieret per impoſitionem manûs Epiſcopalis; Ita *Prep.* & alij, contra *Suar.* Peccabit tamen Epiſcopus grauiter contra vniuerſalis Eccleſiæ morem. *V. Laym. hic, cap. 2. & Eſcob. t. 7. Ex. 3.* vbi docet, probabile eſſe, non peccare mortaliter.

2. Probabile eſt, requiri ad valorem Sacramenti, vt vnctio fiat ab ab Epiſcopo immediatè, nullo inſtrumento mediante. Ita *Fil. & Lay.* contra quoſdam: quia debet fieri per impoſitionem manus. *Eſcob. t. 7. Ex. 3.*

Reſp. 4. Forma vera, & neceſſaria, in Eccleſia Latina eſt: *Signo* (vt habet *Trid.*) vel *Conſigno* (vt habet *S. Thom.*) *te ſigno Crucis, & confirmo te chriſmate ſalutis, in nomine Patris, &c.* In quâ vtrum de eſſentia ſit, vt vtraque actio, ſignandi, & vngendi, expreſsè ſignificetur, diſputãt *Schol. Laym. & Fil. t. 3. d. 16. Con. loc. cit. art. 4. Tran. Reſ 27.*

DUBIUM II.

Quis ſit Miniſter, & quod ſubiectum?

RESP. 1. Miniſter ordinarius validæ Confirmationis, eſt ſolus, & omnis Epiſcopus, etiam excommunicatus, vel hæreticus; ex commiſ-

miſsione autem, vel delegatione Pontificis, etiam ſimplex Sacerdos. Eſt communis, *vid. Fern. Laym. lib. 5. t. 3. cap. 6. Bonac. d. 3. p. 2. Vndè reſolves.*

1 Etſi Epiſcopus grauiter peccet, ſi vel in aliena Diœceſi, vel ſibi non ſubditos confirmet, ſine proprij Epiſcopi conſenſu, ſaltem tacito, propter defectum iuriſdictionis: valida tamen eſt Confirmatio, quia iſta non requiritur neceſsitate Sacramenti ſed præcepti tantùm.

2 Excuſatur à peccato Epiſcopus, ſi ex alia Diœceſi accurrentes confirmet quia præſumitur tacitus conſenſus alterius Epiſcopi, cui id gratum eſſe cenſetur: præſertim ſi conſuetudine, ita receptum ſit, vel á proprio ægrè confirmari poſsint. *Ita contra Bon. d. 3. de Sacr. docent Tann. in 3. p. d. 4. quæſt. 4. d. 3. Sà, V. Confirmatio, & alij.*

3 Peccat grauiter Epiſcopus ſi longo tempore non confirmet; quia ſubditos ingenti bono priuat.

Reſp. 2. Validè confirmantur omnes, & ſoli baptizati nondum confirmati. Ratio eſt, tum ex illo Act. 2. *Repleuit totam domum*, tum ex vſu, & traditione Eccleſiæ: tum quia omnes indigent eius effectu, & ſunt capaces. Licitè verò confirmantur ijdem, qui validè, dummodo conſtet non ponere obicem, ſiue Sacramento, ſiue eius effectui. Ratio patet ex dictis. *Vndè reſolves.*

1 Etiam infantes, & rationis impotes, validè hoc Sacramentum ſuſcipiunt.

2 Etſi quoad infantes conſultius ſit, differre vſque ad rationis vſum: tum ob irreuerentiam Sacramenti: tum ob periculum iterationis; tum ob Eccleſię vſum: nihilominùs ob rationabilem cauſam, etiam antè ijs licitè datur, v.g. ſi timeatur diuturna abſentia Epiſcopi: vel hic ad iſta loca raró veniat; item ſi infans ſit in periculo mortis (in quo quidam dicunt debere dari) denique ſi ſit filius Principis, *Laym. hic, t. 3. cap. 6. Fil. tom. 1. tr. 3. cap. 2.*

3 Etiam perpetuò amentes (præſertim ſi aliquando vſum rationis habuerint) licitè confirmantur: etſi per accidens nunquam ſint ſpiritualiter pugnaturi. *Ita Suar. Fil. Laym. loc. cit. Con. quæſt. 72. art. 8. num. 83.*

DUBIUM III.

Quæ confirmationis neceſsitas, & cæremoniæ?

Reſp. 1. Nec eſt neceſſaria ad ſalutem, neceſsitate medij, neque per ſe præcepti. Eſt communis *S. Thom.* & aliorum contrà *Scot. & Sylv.* Ratio eſt; tum quia Eccleſia non vrget eius ſuſceptionem vllis pœnis: tum quia nec ex Scriptura, nec traditione; neque fine, aut inſtitutione Sacramenti, tale præceptum colligitur. Et Canones, qui in contrarium afferuntur, ſatis explicantur de neceſsitate ad melius eſſe.

Dixi, *per ſe*: quia per accidens aliquando poteſt eſſe neceſſaria ad ſalutem; ex præcepto charitatis ſui, vel proximi, vel alio, v.g. ad cauen-

dum ſcandalum: vel ratione conſcientiæ, quâ quis valdè metuit, ne in tormentis deficiat, ſine hoc Sacramento. *Vndè reſolves.*

1 Negligere hoc Sacramentum, ſecluſo ſcandalo, & contemptu, non eſt mortale, *Suar. Laym. lib. 5. tom. 3. cap. 5. Bon. d. 3. quæſt. 1. p. 2.* vbi ex alijs multis docent, nullum eſſe præceptum illud ſuſcipiendi.

2 Etſi omiſsio ex contemptu, v. g. ſi quis id nihili faciat, aut pueriſile, aut vile habeat, ſit mortalis: talis tamen non cenſetur eſſe, cùm quis eius oblatam occaſionem; quam poſteà non facilè habiturus eſt, negligit. *Ita comm. contra Sylv. verb. Confirm. & Tol lib. 2. cap. 4.*

3 Præceptum quod habetur in *Trid. ſeſſ. 23. cap. 4 de reform.* non ligat omnes, cùm ſit hypotheticum; ſed tantùm ordinandos, vel initiandos primâ tonſurâ. Cuius omiſsionem non eſſe mortalem contra *Tann. docent Enriq. Valent. Suar. d. 38. p. 1. & Nau cap. 22.* qui addit, ne quidem Epiſcopum peccare mortaliter, ordinando non confirmatum; aut ſi ipſe non confirmatus ordinet. *Vid. Regin. lib. 28. cap 2.*

Reſp. 2. Circa ceremonias Confirmationis, ſcienda ſunt ſequentia. 1. Etſi ſervandi ſint ritus in Pontificali præſcripti, peccetque grauiter Epiſcopus, ſi confirmet ſine pluviali, mitra, vel pedo: vti, & ſi Ordines ſacros conferat cum ſolis indumentis Miſſæ, *Dian. p. 7. t. 10. reſol. 31.* Non tamen ſemper erit mortalis alicuius omiſsio, v. g. alapæ, aut cerei. Poteſt autem conferri loco quouis decenti, etiam extra Eccleſiam; & à prandio non ieiunis omni anni tempore. 2. Sub graui culpa, vt docet *Nauarr. cap. 22.* ex communi requiritur patrinus; iſque vnus tantùm (licèt *Tol.* duos admittat) qui ſi confirmatus non ſit, peccat grauiter, ſecundùm communem (*Eſcobar*, tamen ex *Conin.* docet, non eſſe mortale) quod probabile eſſe docet, *Quintanad. t. 2. ſect. 7.* imò nullum, ſi fiat in neceſsitate, & non contrahit cognationem, vt docent *Sanch. Suar.* contra *Sylv. Sà*, & alios. Debetque eſſe diuerſus à patrino Baptiſmi, ſaltem extra neceſſitatem, licèt cum *Bonac. & Hurt.* id neget *Quintanad. t. 2. ſect. 7. & 14.* & ſecùs facientem non peccare mortaliter; *dicat Dian. p. 3. t. 4. reſ. 21.* & non Monachus (niſi factus Epiſcopus.) Admitti tamen, & illos, & Moniales poſſe ſine culpa, docet idem *Quintanad. loc. cit. ſect. 18.* niſi in eorum Religione ſit prohibitum. Eo autem nomine non excludi Mendicantes, notat *Conin. & alij quinque*, cum *Dian. p. 9. t. 6. reſ. 32* Nec refert, ſecluſâ conſuetudine, num vir ſit, aut fœmina. Neque etiam contrahi obligationem inſtruendi confirmatum: ſed tantùm cognationem ſpiritualem cum eo, & eius parentibus: dummodò tamen eum tangat. 3. Frons confirmati obliganda eſt faſciâ lineâ, cruce notatâ, geſtandâ vno, tribus, vel ſeptem diebus, pro

con-

Digitized by Google

conſuetudine; illotâ interim fronte; poteſt etiam, ſi ratio ſubſit, ſtatim auferri, & frons ablui: ipſa autem comburi, vel honeſtè aſſervari debet; nec ad profanos vſus adhiberi, propter contactum chriſmatis; neque ſolvens illam, contrahi cognationem. *Vid. Præp. in 3. p. quæſt. 2. art. 12.* 4. Parochos teneri in librum referre nomina confirmatorum, & patrinorum ſuæ Parochiæ (eamque curam ad Epiſcopos etiam pertinere) tum propter ſciendam cognationem ſpiritualem, tum propter ordines ſuſcipiendos, docet *Quint. t. 2. ſect. 11. ex Barb. &c.* ac denique licere mutare nomen in Confirmatione. *Ibid. ſect. 10.*

TRACTATUS III.
De Euchariſtia.

CAPUT I.
De Eſſentia Euchariſtiæ.

DVBIUM I.
Quod ſit Euchariſtia.

RESpond. Eſt Sacramentum Corporis, & Sanguinis Chriſti, ſub ſpeciebus panis, & vini, ad ſpiritualem animæ refectionem diuinitùs inſtitutum. Ita commun. Schol. *Vndè reſolves ſequentia.*

1 Tam ſpecies conſecratæ, quàm Corpus, & Sanguis Chriſti, intrinſecè, & eſſentialiter conſtituunt hoc Sacramentum: adeòque falſum eſt, quod docuit *Vvaldenſis*. Corpus, & Sanguinem Chriſti, eſſe totum Sacramentum. Ratio eſt, tum quia *Trident.* docet, Corpus, & Sanguinem contineri hoc Sacramento; tum quia quatenus continetur, non eſt ſenſibile. Item falſum eſt, quod docent *Marſilius*, & *Sotus* ſolas ſpecies conſtituere hoc Sacramentum; tum quia Euchariſtia eſt cibus cœleſtis; tum quia adorari debet latriâ, vt docet *Trid.*

2 Vſus, ſiue ſumptio Euchariſtiæ, non eſt propriè ipſum Sacramentum, neque aliud Sacramentum ab eo diſtinctum, vt vult *Gabriel*: nec pars illius, ſiue eſſentialis, ſiue integralis, vt *Aureolus*, ſed tantùm applicatio, ſiue conditio, vt Sacramentum operetur.

3 Etſi quælibet ſpecies, imò quæuis pars ſpeciei, ſit integrum, & eſſentialiter perfectum Sacramentum, adeòque Sacramentum Euchariſtiæ, ſub ſpeciebus panis, & vini, phyſicè, & materialiter ſpecie differat: moraliter tamen, & in ratione Sacramenti eſt vnum ſpecie infimâ Sacramentum: tum quia eſt vnum ſignum rei ſacræ: tum quia ordinatur ad vnum ſpecie infimâ finem. *Vide S. Thom. quæſt. 73. art. 2.*

4 Etſi phyſicè loquendo, tot ſint numero Sacramenta, quot numero ſpecies, vel etiam partes ſpecierum; moraliter tamen vnum numero Sacramentum eſt, quod per modum vnius proponitur; & ſu-

Digitized by Google

ſumitur: quia id ad vnum finem, ſcilicet, vnam refectionem ſpiritualem refertur.

5 Hoſtiæ in diuerſis Altaribus rectè concipiuntur, vt diſtincta Sacramenta; contrà verò, ſi Sacerdos vnam Hoſtiam in plures partes diuidat, vel plures Hoſtias ſimul ſumat (eadem eſt ratio plurium ſpecierum diuerſæ rationis) non ideò dicitur accepiſſe plura numero Sacramenta.

DUBIUM II.

Quæ materia Euchariſtiæ?

NOta, ſicut in alijs Sacramentis eſt duplex materia, proxima, & remota: ita etiam hîc, ſed ordine inverſo: nam in alijs materia remota eſt res permanens, proxima verò eius vſus, qui tranſit: hîc verò remota tranſit, & proxima manet, ſcilicet, ſpecies panis, & vini. Quæritur ergo tantùm de remota, illa ſcilicet, quæ factâ conſecratione tranſit in Corpus, & Sanguinem Chriſti.

Reſpond. Materia Euchariſtiæ eſt tantùm panis, & vinum. Eſt de fide, & probatur ex inſtitutione Chriſti, *Matth. 26. & Luc. 22.* Et quidem vtraque materia, panis, & vinum, eſt ita neceſſaria ad hoc Sacramentum conficiendum, vt per ſe nunquam licitè poſsit vna conſecrari abſque alia: quod patet tum ex facto Chriſti, 22. *Luc.* tum ex *Trid. ſeſſ. 22. Vndè reſolues.*

1 Conſecratio vtriuſque ſpeciei eſt iuris diuini; quia ratio ſacrificij, ſine quo non fit, exigit vtramque.

2 Non licèt alteram tantùm ſpeciem conſecrare; in neceſsitate etiam graui, v.g. vt moribundo detur Viaticum, *Suar. &c. commun.*

3 Nec Pontifex in eo poteſt diſpenſare vllo caſu. *Ita commun. Suar. 3. p. d. 55. ſect. 4. &c.* contra quoſdam.

Dixi. 1. *Per ſe*: quia per accidens, & præter intentionem, aliquando vnam poſſe ſolam conſecrari abſque peccato, docet *Tann. d. 5. quæſt. 2. dub. 5. num. 27.* dicitque eſſe communem, v.g. in his caſibus.

1 Si quis aquam, vel alium liquorem pro vino conſecraſſet, neque defectum intelligeret, niſi diu poſt; aut poſtquam aduertiſſet, non poſſet haberi aliud vinum; vel quamvis haberet, non poſſet tamen illo vti, ſine graui ſcandalo, vel vitæ periculo. 2. Si poſt conſecratam Hoſtiam, ſubitum mortis periculum ab hoſtibus, vel incendium immineat, ſecluſo tamen ſcandalo, & contemptu fidei, *Regin. lib. 29. cap. 4.* 3. Si Sacerdos Hoſtiâ conſecratâ moriatur, vel animo deficiens, loquelam perdat, vel in amentiam incidat, nec ſit alius, qui poſsit ſacrificium perficere, *Suar. Vazq. &c.* Si autem alius ſupplere, & Sacerdos infirmus communionem ſuſcipere poteſt, debet Hoſtia diuidi, eique pars dari. *Tambur. de exped. ſacrif. lib. 2. cap. 8.*

Digitized by Google

Dixi. 2. *Licitè*: quia validè alterutram tantùm conſecrari, eſt certum: vt patet tum ex facto Chriſti, qui panem antè conſecrauit; tum ex praxi Eccleſiæ, quę corpus antè ſanguinem proponit adorandum.

DUBIUM III.

Qualis debeat eſſe panis in materia Euchariſtiæ?

RESP. 1. Solus panis triticeus, in conuiuijs communiter vſitatus, qualis morali hominum iudicio tantùm cenſetur ille qui ex farina triticea, & aqua naturali mixtus, & igne toſtus, ſiue aſſus, atque in ſua ſpecie incorruptus eſt: quia hic ſolus ſimpliciter dicitur panis, alius verò nonniſi cum addito, v. g. hordeaceus. *Vndè reſolves.*

1 Falſum eſt, quod docuit *Caiet.* Euchariſtiam poſſe conſecrari ex quovis pane, cuiuſvis ſpeciei, dummodò ſit aptus ad veſcendum.

2 Non eſt apta materia ad validam conſecrationem. 1. Panis ex oryza, auena, milio, piſis, fabis, amygdalis, alijſque leguminibus, & arborum fructibus, vel etiam ex hordeo confectus, quia hæc omnia, communi vſu, & opinione, cenſentur ſpecie diſtingui à tritico, *Laym. Bon. Card. de Lugo d. 4. ſect.* 1. 2. Maſſa triticea cruda, vel non cocta per modum panis, ſed frixa, vel elixa, vt ſunt placenta, libum, ſiue differant ſpecie, ſiue non. 3. Panis ſubactus aquis artificialibus, vel oleo, butyro, lacte, vel ouis, ſaccharo, aliòve liquore, qui aqua naturalis non ſit, mixtus, quia non eſt panis vſualis, *Ita Laym. lib. 5. tr. 4. cap. 9. Caiet.* tamen, & quidam recentiores, contrarium docent: quare eſt ſaltem materia dubia. Idque confirmat *Miſſale Rom. tit. de defect. & Card. de Lug. d. 4. ſect. 1. num. 4.* Vndè qui hoſtias emunt, certi ſint, quòd aquâ naturali, & non roſaceâ, confectæ ſint. 4. Similiter hoſtiæ rubræ quibus ſigillantur litterę, non ſunt materia valida, vel minimũ dubia; quia per admiſtionem cinnabaris notabiliter alterantur, *Card. de Lug. d. 4. ſect. 1.* quod *Ant. Perez apud Dian. p. 7. t. 22. Reſ. 1.* limitat, ſi multum cinnabaris ſit mixtum: ſi autem ſit valdè parum cenſet probabile, quod ſit materia valida, illicita tamen. 5. Panis ſubſtantialiter corruptus. 6. Panis ſubactus aquâ marinâ, *Fagundez, apud Dian. p. 9. tr. 9. Reſ. 58.* vbi ipſe contrarium docet, eo quòd illa ſit naturalis aqua.

3 Panis ex farre, ſiue ſpelta, item ex ſiligine, eſt materia dubia; quia alij dicunt, ſolis accidentibus, propter loci ſterilitatem, alij ſpecie diſtingui à tritico: ideóque non licet, ſaltem vti pro Sacramento, quia hoc exponeretur periculo: *Vid. Aut. cit.*

4 Valida, ſed illicita eſt materia. 1. Si alioquot grana, vel guttæ alterius ſpeciei, cum tritico, & aqua miſceantur, ita vt triticum tamen & aqua plurimum prædominetur: quia ſi maior pars non ſit triticum, & aqua, non erit materia valida, de quo monendi ſunt illi, qui hoſtias

coquunt, *Bonac. d. 4. queſt. 2. p. 1. num. 6. Laym. cap. 2.* 2. Panis mucidus, qui ad corruptionem diſponitur, *Bonac p. 2. num. 5.*

5 Perindè eſt ad valorem Sacramenti, ſiue panis ſit azymus, ſiue fermentatus, vt definiuit *Trid.* quia vterque eſt vſualis, & propriè dictus panis. Interim in ſuis Eccleſijs Latini in azymo, & Græci in fermentato conficere tenentur, ſub præcepto graui, & culpa mortali, à qua non excuſat neceſsitas, v. g. dandi viaticum, *vid. Bon. d. 4. queſt. 2. p. 2. Fil. t. 4. cap. 3. queſt. 8. Card. de Lugo loc. cit.*

Reſp. 2. Ex præcepto Eccleſiæ, panis conſecrandus debet eſſe figurâ orbiculati (in Eccleſia Latina) & integrâ. Dixi, *Latina*: quia Græci quadratam adhibent, & in particulis triangularem, vt habet *Arcudius.* Licere etiam in hoſtia minore (qualis datur Laicis quando alia haberi non poteſt, & ſcandalum abeſt) celebrare priuatim, imò ſi cauſa vrgeat, etiam publicè die feſto, docet *Marchan. in candel. t. 4. cap. 5. p. 3. Dian. p. 5. t. 13. Reſ. 80. & p. 6. t. 7. Reſ. 17. & Tamb. exped. ſacrif. lib. 2. cap. 8. & Auerſ. queſt. 11. ſect. 12.* eo quòd nullum ſit præceptum, neque conſtet de conſuetudine obligante ſub præcepto; quo caſu eleuare adorandam maiorem ab alio præ conſecratam, licere vult idem *Tambur. loc. cit. contra Marcb. & Dian. loc. cit.* Non licet autem paruam ſumere, & maiorem relinquere (v. g. ad exponendam in hierotecha), niſi ipſe eadem Miſſa etiam iſtam conſecrauerit, quia debet communicare de ſuo ſacrificio. *Tamb. loc. cit.* Quare malè facit Parochus, qui renouaturus Euchariſtiam, hoſtiam ab alio conſecratam ipſe ſumit, & à ſe conſecratam reponit in ſacrario, vel hierotheca. *Tamb. loc. cit. Card. de Lugo d. 19. ſect. 4.*

DUBIUM IV.

Quale vinum ſit materia Euchariſtiæ?

RESP. 1. Solum vinum vitis, vt docet fides, & definitum eſt in *Florentino. Vndè reſolves.*

1. Non eſt materia apta ad validam conſecrationem. 1. Sicera, & quicunque liquor ex moris, malogranatis, &c. ſiue dicatur vinum, ſiue non. 2. Agreſta, ſiue omphacium, id eſt, ſuccus ex vuis immaturis expreſſus: quia non eſt vinum, ſed in via ad vinum; cuius naturam nondum induit, habetque ſe, ſicut maſſa cruda reſpectu panis, *Laym. t. 4. cap. 5. num. 2. & 6.* ſuccum tamen ex vuis paſsis expreſſum conſecrabilem eſſe putat *Franc. Amicus* apud *Dian. p. 7. t. 12. Reſ. 8.* eo quòd verum ſit vinum. 3. Acetum, quia eſt vinum ſubſtantialiter corruptum. *Ibid.* Quòd ſi poſt ſumptionem (imò etiã ante eam, poſt conſecrationem calicis) dubium incidat fuerit ne acetum an vinum, eſſe præſumendum, quod fuerit vinum, docet *Tamb. lib. 2. exped. ſacrif cap. 8.* 4. Vuæ, ſeu vinum intra vuas contentum, vel im-

Digitized by Google

imbibitum in offa panis; tum quia non tàm eſt potus, quàm cibus; tum quia ſuccus ille non dicitur propriè vinum, donec ſit expreſſus: tum quia in eo ſtatu, non ſatis ad ſenſum demonſtratur per formam, *Card. de Lugo d.4. num.* 11. *&* 12. *Laym. &c.* 5. Sapa, ſeu defrutum, id eſt, muſtum ad dimidiam, ſeu tertiam partem decoctum: quia non eſt amplius vinum: nec potus, ſed cibus, *Bon. loc. cit.* 6. *Lora*, id eſt, aqua expreſsis acinis ſuperfuſa, *Fil. t.4. cap.3. Card. de Lugo d.4. ſect.* 1. *num.* 9.

2 Valida quidem conſecratio; ſed illicita eſt. 1. In muſto: quia non eſt vinum ſimpliciter, ſed impurum, habens admixtas feces, non conſecrabiles, ideòque obſtat præceptum Eccleſiæ, obligans ſecundùm *Suar.* ſub mortali, ſaltem extra neceſsitatem, qualis eſſet defectus vini veteris; & ſecundùm quoſdam etiam deuotio populi, quo modo multi excuſant contra *Suar.* quod in quibuſdam locis, primitiæ vuarum in calice exprimantur, *vid. Bon. loc. cit.* 2. In vino, liquoribus alijs, vel aromatibus ita modice permixto, vt naturam vini retineat. Si verò permixtio ſit immodica, erit materia dubia. 3. In vino aceſcente: quia adhuc eſt vinum, ſicut panis mucidus eſt panis. 4. Probabilius etiam in vino congelato (etſi à quibuſdam propter negantium auctoritatem, dicatur eſſe materia dubia) tum quia adhuc retinet ſubſtantiam, & denominationem vini, eſtque naturâ ſuâ potabile; tum quia Chriſtus ſub eo antè conſecrato manet, *Card. de Lugo loc. cit. Nec refert.* 1. Quòd aqua congelata non ſit materia Baptiſmi; quia hic eſſentialiter conſiſtit in ablutione, Euchariſtia verò non in ſumptione. Nec refert. 2. Quòd non ſit proximè potabile: quia eſt per accidens, & facilem tolli poteſt: eſtque par ratio in pane indurato. Non eſt autem idem in liquore nondum ex vuis expreſſo, quia cum non ſit vinum ſimpliciter, & per ſe, ac naturâ ſuâ non eſt potabilis, ſed comeſtibilis, quod vino congelato non conuenit, alioqui enim ieiunium frangeret, *Bon. loc. cit. p.*2. *num.* 10.

Peccat tamen, qui in congelato conſecrat, ideòque ſi hyeme congelauit calix, calore manuum, aut halitûs, alioue modo ſolvendus eſt, *Fil. t.4. cap.3. lib.5. t.4. cap.2.*

3 Valida, & licita eſt conſecratio in vino, ſiue albo, ſiue rubro; etſi etiam ſpecie phyſicâ differant, cùm vtrumque habeatur, & ſit ſimpliciter vinum de vite, *Bon. p.2. num.* 2. *Card. de Lugo lib.4.*

Reſp. 2. Vino conſecrando debet, non ex neceſsitate Sacramenti, ſed grauis præcepti, ſub mortali obligantis, ſecundùm *Card. de Lugo de Euch. d.* 15. *ſect.* 2. *num.* 22. miſceri aqua. Idque cæremonialiter, & in ordine ad ſacrificium. Eſt certum, vt conſtat ex *Trid. ſeſſ.* 22. *cap.* 7. *&* 9. An autem aqua iſta immediatè conuertatur in ſanguinem, necne, diſputant, *Schol. Vid. Con. vel Præp. hic, Card. de Lugo d.4. ſect.* 3. *Vnde riſolues.*

Digitized by Google

1 Si mixtio hæc omittatur, valida tamen eſt conſecratio, etſi illicita mortaliter. Ita *omnes commun.*

2 Miſcenda eſt aqua naturalis, eaque modicisſima, vt habet *Florent.* vna, ſcilicet, vel altera gutta; ita tamen, vt ſit ſenſibilis; & ſaltem non excedat tertiam partem vini; alioqui reddet materiam dubiam; *Bon. p. 4. num. 4 ex S. Thom. Con. &c.* Qui autem miſceret roſaceam, vel aliam artificialem, etſi in neceſsitate, etſi validè conſecraret, peccaret tamen mortaliter, *D. Th. Mol. Dian. p. 6. t. 7. Reſ. 18.* quia ageret contra præceptum, & conſuetudinem Eccleſiæ in re graui. Quam ob cauſam etiam mortale cenſet, *Fagund. p. 2. lib. 2. cap. 4. Perſic. &c.* miſcere calidam; quod tamen alijs quibuſdam nimis durum videtur apud *Dian. loc. cit.* vbi addit ipſe, ſi in frigidisſima regione conſuetudo id habeat, ne fortè vinum congeleſcat, poſſe ſine vllo peccato fieri.

3 Mixtio illa facienda eſt, non in dolio, vel ampullâ, aliôve vaſe, ſed in ipſo calice; neque domi, ſed in ipſo ſacro, vt fit communiter, vel ante offertorium, vel certè immediatè ante ſacrum, vt fit apud quoſdam. Idque, vel ab ipſo Sacerdote, vt in Miſſa priuata: vel à Subdiacono; vt in ſolemni: neque enim ſufficit, ſi caupo illud diluerit, *Bon. loc. c.*

4 Si mixtio hæc ſit omiſſa, idque notetur ante conſecrationem calicis, adhuc facienda eſt: ſecùs, ſi poſt, *Bon. loc. cit. num. 5.*

5 Præceptum hoc mixtionis non extenditur ad illam, quę fit poſt communionē, ad ablutionem oris, & digitorum. Vide de his *Miſſ. Rom. Item Bon. d. 4. quæſt. 2. p. 4. Laym. lib. 5. tra. 4. cab. 2.*

DUBIUM V.

Quæ conditiones ad materiæ conſecrationem requirantur?

RESP. 1. Ad validam conſecrationem requiruntur duæ conditiones. 1. Eſt, vt materia Sacerdoti conſecranti, moraliter, & ſenſibiliter ſit præſens. Ita communiter; & eſt certum. Ratio petitur, tum ex inſtitutione Chriſti, & verbis formæ, *Hoc*; & *Hic*, quæ non verificarentur, cum ſint demonſtratiua: tum ex perpetua Eccleſiæ praxi, nunquam conſecrantis, vel etiam benedicentis res abſentes: tum etiam ratione ſacrificij, quod requirit Hoſtiam pręſentem. *V. Bon. d. 4 quæſt. 2. p. 6. Laym. cap. 2. Vndè reſolves.*

1 Validè conſecratur vinum in Calice cooperto, vaſe, vel canthato clauſo; panis in caniſtro; Hoſtiæ in ciborio, vel in cumulo ſub alijs latentes, aut aliter tectæ, v. g. ſub corporali, vel mappa, vel etiam in Miſſali, vt ex *Suar. Henr. Con. doret Bonac. contra Laym. lib. 5. t. 4. cap. 2.* (vnde hoc poſtremum dubium videri poteſt: & ſaltem peccaret grauiter, qui ſic tectas, aut latentes conſecraret.) Item validè conſecrantur Hoſtię pręſentes, à cæco, vel alio Sacerdote in tenebris. Ratio horum omnium eſt, quia ad præſentiam, & ſen-

Digitized by Google

ſenſibilitatem non requiritur, vt materia videatur, vel tangatur, vel feriatur ſono verborum (vnde communiter non probatur praxis eorum, qui os proximè admouent, vt halitum in calicem, & panem inſpirent) dummodò videri poſsit, ſiue in ſe, ſiue in alio, v.g. in ſuo toto, vel continente, vel vaſe ad illam continendam deſtinato, *vid. Bonac. d* 4. *quæſt.* 2. *p.* 5.

2 Inualidè conſecratur. 1. Materia poſt parietem, aut poſt tergum poſita, vel clauſa in tabernaculo, vt docent *Fil. Bon. quæſt.* 2. *p.* 6. & alij. Ratio eſt, quia moraliter cenſetur abeſſe, cum non poſsit demonſtrari per Tó *hoc*, vel *hic*; neque paries habeat ſe, vt continens, aut tegens. 2. Materia valdè procul, v.g. 100. paſſibus diſtans, etſi videri poſsit. Ratio eſt eadem. Quanta autem propinquitas ſufficiat, dubium eſt, & ex morali prudentum iudicio pendet. *Enriq. lib.* 8. *cap.* 34 docet 20. aut 30. paſſuum: quod *Bon. loc. cit.* & alij, putant non eſſe certum, *vid. Schol.* 3. Materia tam modica, vt ſenſu percipi non poſsit; tum quia non poteſt demonſtrari; tum quia Sacramentum debet eſſe ſignum ſenſibile. Ita *Suar. Vazq.* & alij contra *Sotum, Enriq.* Quod intellige, ſi non ſit in toto, ſed extra illud: quia in toto etiam minimæ eius particulæ conſecrantur; vt conſtat ex *Trid. ſeſſ.* 13. *cap.* 3. *&* 4. *Bon. loc. cit.*

Secunda conditio, vt materia ſit certa, & à conſecrantis intentione, & in individuo determinata. Eſt communis apud *Bonac.* & alios, tum quia hoc requirunt pronomina. *Hoc*, & *Hic*; tum quia actiones ſunt circa ſingularia quæ debent eſſe certa, & determinata, vide *Bonac. loco cit. p.* 5. *Vnde reſolves.*

1 Invalidè conſecraret, qui vellet tantùm conſecrare tertiam, vel mediam Hoſtiæ partem, eam non determinando, vel ex multis: v.g. viginti præſentibus, tantùm 4. aut 5. nullas deſignando: quia non eſt ratio, cur vna magis, quam altera conſecraretur. Item, qui ex multis Hoſtijs intenderet illas conſecrare, vel illas partes Hoſtiarum, aut vini, quas Deus elegerit, aut Titius deſignârit; aut partes illas, quæ fractis ſpeciebus ſunt manſuræ in continuo, non quæ excident; quia non eſt materia definita, *Bonac. loc. cit. p.* 5.

2 Non conſecratur Hoſtia, inſcio Sacerdote poſita, ſive in corporali (ſeiuncta tamen á cumulo) ſive infra illud, *Con.* 3. *part. quæſt.* 74. *art.* 2. *d.* 3. *& alij.* Ratio eſt, quia non eſt determinata in mente Sacerdotis, cuius voluntas non fertur in incognitum. Similiter non conſecrantur guttæ, quæ exteriús calici adhærent, quia non intenduntur. Imò vt probabilius docent *Suar. Regin. t.* 2. *lib.* 29. *& cap.* 2. *Laym. lib.* 5. *t.* 4. *cap.* 2. *Con. quæſt.* 74. *art.* 2. *dub.* 3. *contra Tann. & Bonac.* nec eæ guttæ, quæ interiús adhærent: quia intentio Eccleſiæ eſſe videtur, ideòque, & Sacerdotis eſſe debet conſecrare id, quod per

mo-

Digitized by Google

modum vnius continui eſt in Calice. Vnde ne opus ſit de detergendis guttis ſollicitum eſſe, benè faciet, Sacerdos, ſi ſemel pro ſemper intendat eas non conſecrare, vti nec micas Hoſtiæ adhærentes, vide *Dian. part. 2. tract 3. Miſcel. Reſol. 16. & part. 3. tract. 4. Reſol. 32. Eſcob. tr. 7. Ex. 6. vbi docet.* Sacerdotem vi particulæ *Hic*, tantùm intendere id conſecrare, quod per modum vnius continui potabilis, eſt in calice, ideoque guttulas illas non conſecrari. Quæ ſententia probabilis eſt, ex *Regin, Suar. & Laym. l. 5. tr. 4. cap. 2. num. 15.*

3 Valida eſt conſecratio. 1. Si Sacerdos intendat conſecrare ex pluribus Hoſtijs pręſentibus tantum quinque eas determinando; vel omnes, præter infimam, & ſupremam cumuli; vel omnes pares: v. g. ſecundam, quartam, ſextam, ſi ſint in ordine collocatæ, & determinetur, vndè numerandi initium ſumendum ſit; quod tamen grave peccatum erit. Quòd ſi autem hoc, vel alio caſu non conſecratæ miſceantur conſecratis, totus cumulus ad Altare eſt deferendus, vt Sacerdos intendat conſecrare, non conſecratas, vel potiùs totum cumulum conſecret ſub conditione, ſi non ſint conſecratæ, *Card. de Lug. d. 4 de Euchar. num. 36.* Etſi putet vnam, vel duas, vel ſex Hoſtias conſecrandas adeſſe, cùm ſint plures, ſiue à ſe, ſiue ab alio poſitæ: quia error ſpeculativus, & privatus non obſtat intentioni practicæ, & abſolutæ conſecrandi omnes pręſentes. Quam tanquam Eccleſiæ conſuetudini conformem, quiſque cenſetur habere implicitè, vt docent *Sylveſt. Henriq. & Suarez.* Vnde ſi Sacerdos advertat poſt conſecrationem, eſſe duas ſimul iunctas, vtramque vt conſecratam ſumet, vt habet *Miſſale.* Si vero ante conſecrationem, poſtquam obtulit, advertat, alteram ſeponet, & poſt Miſſam, ipſe, vel alius ſumat tanquam panem benedictum. 3. Si quis plures Hoſtias ad Altare tulerit, aut rationabili modo adverterit, ab alio adferri à ſe conſecrandas, vel ante ſacrificium monitus fuerit, de conſecrandis in Altari iam poſitis. Ratio, omnes enim conſecrantur, etſi dum conſecrat, earum non ita expreſsè meminerit, aut etiam ad oblationem non detegat, modò ſint præſentes in corporali, vel ſaltem in Altari. *Ita Regin. l. 27. num 19. Laym. l. 5. t. 4. cap. 2. Bonac. t. 1. d. 4. quæſt. 2. p. 2.* & alij ab ipſo citati. Eſtque ſententia in praxi tuta. Quia intentio præcedẽs, reſpectu illarum virtualiter perſeverat. 4. Si parvę Hoſtię pro communicando populo afferantur Sacerdoti paulò poſt factam oblationem (addit *Averſa quæſt. 11. ſect. 12.* ante cœptam pręfationem) licitè eas conſecrari ſuppletâ oblatione mentaliter, *ex Gavant. & Poſſev. docent Dian. p. 2. tr. 14. Reſol. 71. Tambur. de expid. ſacrif. l. 2. cap. 5.*

Reſpond. 2. Ad licitam materiæ conſecrationem requiritur. 1. Vt non

non ſit maior quantitas, quàm tempore opportuno poſsit abſumi: quia periculum eſſet, ne ſpecies computreſcerent, *Bon. ic. loc. cit.* 2. Vt ab vſu Eccleſię, pręſertim in Miſſali præſcripto, non recedat. *Ex dictis reſolves.*

Peccat. 1. Qui vas, in quo Hoſtiæ conſecrandæ ſunt non aperit. 2. Qui conſecrat materiam poſitam extra corporale. 3. Qui intendit conſecrare guttas, Calici adhærentes exteriùs, quod eſſet grave: de interiùs adhærentibus eſt dubium, (quia non conſtat ſatis de mente Eccleſiæ) ad quod evitandum *Gavant. p. 2. t. 7.* iubet eas abſtergi, quod conſuetudo probat. Qui tamen id omittit eum nō peccare, docet *Tambur. l. 2. cap. 1. §. 3.* imò nec expedire, ſi eas advertas, quando diſcooperto Calice, iamiam es conſecraturus, & elevationem populus expectat. Poſt conſecrationem autem nullo modo ſunt abſtergendæ. 4. Qui ante conſecrationem ita ſtatueret, nolo cōſecrare Hoſtias appoſitas, niſi tempore conſecrationis, vel ſaltem oblationis fuero memor. *Ita Præp. hic. art. 2. d. 3. Laym. loc. cit. etſi Tambur. de exped. ſacrif. cap. 1. §. 3.* eo caſu nullum peccatum agnoſcat.

DUBIUM VI.

Quæ ſit forma conſecrationis Euchariſtiæ?

RESP. Eſt duplex, vna panis, & eſt hæc: *Hoc eſt enim corpus meum.* Vbi omnia ſunt de eſſentia, præter Tò *enim*, cuius omiſsio eſſet veniale. Altera vini, & eſt hæc: *Hic eſt enim Calix Sanguinis mei, noui, & æterni teſtamenti, myſterium fidei: qui pro vobis, & pro multis effundetur in remiſsionem peccatorum.* Vbi etſi verior, & communior ſit ſententia *S. Bonau. Suar. Bell.* & aliorum contra *S. Thom. & Thomiſt.* quòd eſſentialia ſint tantùm hæc: *Hic eſt Calix Sanguinis mei*, vel *Hic eſt Sanguis meus*, aut eis æquiualentia: grauiter tamen peccaret, qui aliqua ex reliquis omitteret, vel mutaret. Debent autem formæ proferri in perſona Chriſti, formaliter, & ſignificatiuè, ſiuè aſſertiuè, & non tantùm recitatiuè, ſiue hiſtoricè, licèt ea, quæ in Canone præcedunt, dicantur tantùm recitatiuè, ſeu hiſtoricè. *Vid. Laym. cap. 3. Bon. quæſt. 3. p. 3. Card. de Lug. d. 11. ſect. 5. Vndè reſolves.*

1 Valida, ſed illicita eſt conſecratio. 1. Si conſecrans dicat: Hic cibus, hic potus, hic Calix, vel hæc res, vel contentum ſub his ſpeciebus, eſt Corpus meum, vel Sanguis meus, *Bonac. loc. cit. p. 1.* 2. Si dicat: Hic Calix eſt nouum Teſtamentum in Sanguine meo, vt habet *S. Lucas cap. 22.* 3. Hoc eſt Corpus meum, quod de Virgine ſumpſi: Hic eſt Sanguis meus infiniti valoris. 4. Hoc eſt meum Corpus: hic meus eſt Sanguis, vel hoc eſt Sanguis meus. Ratio horum eſt, quia manet idem ſenſus, nec fit mutatio ſubſtantialis, *Bon. loc. cit.*

2 Invalida erit conſecratio, ſi di-

Digitized by Google

dicas. 1. Hic (adverbialiter) eſt Corpus meum. Si autem Tò *Hic* ponatur maſculinè, pro neutro, valet, etſi non ſecundùm Grammaticam, *Eſcob. Granad.* 2. Hoc Corpus eſt meum; hic Sanguis eſt meus, *Fagund.p.3.quæſt.78.cap.2.* 3. Ecce Corpus meum: Ecce Sanguis meus. 4. Hoc ſit, vel hoc ſit Corpus meum: vel Hic panis convertitur in Corpus meum: vel Hic ponitur Corpus meum. 5. Illud eſt Corpus meum: Ille eſt Sanguis meus. 6. Hoc eſt ſubſtantia mea : vel hoc eſt Corpus Chriſti. *Bon.loc.cit.part.3.*

3 Dubia erit conſecratio. 1. Illud eſt Corpus meum: Iſte eſt Sanguis meus. 2. Hæc eſt Caro mea, quam tamen *Laym.* contra *Con.* putat valere. 3. Secundùm quoſdam forma ex *S. Luca* primo caſu allata. *V. Bonac.quæſt. 3.p.1.& 2. Reg.lib.29. n.33.*

DUBIUM VII.

Quamdiu Chriſtus maneat in Eucharistia?

RESp. Manet ſub ſpeciebus etiam diuiſis, & ſub quauis earum minimâ parte, donec tanta earum fiat mutatio, vt conſueta ſubſtantia panis, & vini corrumperetur. Ita comm. cum *S. Thom.* Et eſt certum. *Vndè reſolves.*

1 Gratia datur in prima manducatione, etiam primæ partis, cum ſit totum Sacramentum. Manducatio autem dicitur traiectio ex ore verſus ſtomachum, etſi alij dicant gratiam tum primum dari, cum pars aliqua eſt in ſtomachum recepta, *Dian. p. 3. t. 6. m. Reſ.96. ex Enriq. Sylv. & Fag. Item Card. Lug. d. 12. ſect. 2.*

2 Species non ſunt retinendæ in ore tādiu, donec penitùs pereant: quia tunc non manducaretur Chriſtus: nec gratia Sacramenti conferretur. Vti neque, ſi moriaris, dum Hoſtia adhuc eſt in ore, *Dian. loc. cit. contra Bec. cap. 22. vid. Bon. d. 4. quæſt. 5. p. 2. num. 2.*

3 Si quis partem vini, vel Hoſtiæ ſumpſiſſet indiſpoſitus, & deindè ſe diſponeret, acciperet adhuc gratiam in ſumptione alterius partis. Quod etiam aliqui, vt *Gab. Caiet.* & alij probabiliter dicunt futurum, ſi ſe diſponat antequam ſpecies conſumantur in ſtomacho, *Dian. loc. cit. reſ. 96. ex Nugno, vid. Card. Lug. d. 12. ſect. 2. num. 46. & 53. & 64.* vbi illud poſterius negat, *vid. Bon. loc. cit.*

4 Non videtur reprehendendus laicus; qui deſiderat eſſe Sacerdos, vt poſsit communicare ſub vtraque ſpecie, quòd putet plus gratiæ dari ſub vtraque, quàm vna: quia id fieri, non eſt improbabile, vt docèt *Vazq. Mær. Card. de Lugo d. 12. ſect. 3.* & alij. Vti nec carpenda devotio illius, qui multum materiæ ſumit ad conſecrationem, ea mente, ne tam citò in ſtomacho ſpecies conſumantur; & ſic diutiùs ſecum Chriſtus maneat, & ſæpiùs gratiam augeat: quod fieri non eſt improbabile, ſi diſpoſitio ſubiecti fiat melior, *vt docent Suar. Con. item Fag. & Bec. apud Dian. p. 3. d. 6. miſc. reſ. 97.*

Spe-

Digitized by Google

5 Species per vomitum reie-ctę, ſi tales ſint, vt ſub illis panis, vel vinum poſſet exiſtere, verè ſunt adorandæ, & ſi iterum ſumantur, iterum conferre gratiam, docet *Card. Lug. loc. cit. num. 53.*

6 Etſi, ſi modicum vini conſecrati miſceatur perfectè cum alio liquore, ita vt non maneret ſubſtantia vini, deſinat ibi eſſe Chriſtus, non tamen deſinit, ſi miſceatur cum vino alio, ſaltem eiuſdem ſpeciei, *Card. Lug. d. 10. ſect. 3.* Vndè ſi gutta conſecrata lapſa ſit in dolium vini eiuſdem ſpeciei, totum illud vinum adhibendum tantùm eſt pro ſacrificio; licèt quidam dicant bibi poſſe à laicis.

7 Si ſpecies conſecratæ liquorem ſpecie diuerſum ſibi permixtum convertant in vinum, ſimilis ſubſtantiæ ei, in quo facta eſt conſecratio, ſpecies priores manent conſecratæ, non item poſteriores adiunctę.

CAPUT II.

De cauſis, & ſubiecto Euchariſtiæ.

DUBIUM I.

De Cauſis.

AGo hîc tantùm de efficiente, id eſt, Miniſtro: in quo quid requiratur ad confectionem validam, conſtat, tum ex dictis *de Sacramentis in genere*, tum ex ſuperioris capitis *dub. 5.* Quid ad licitam requiratur, patebit ex ſequenti dubio *de ſubiecto ſuſcipiente Euchariſtiam*: quia omnes diſpoſitiones, quæ ad dignè ſuſcipiendam ſunt neceſſariæ, requiruntur etiam ad licitam confectionem, cùm conficiens neceſſariò ſuſcipere debeat. Hic ergò tantùm quæritur. 1. Cuius ſit diſpenſare Euchariſtiam. 2. Quid ex parte Miniſtri requiratur ad licitam diſpenſationem.

ARTICULUS I.

Ad quem ſpectet diſpenſatio Euchariſtiæ?

RESp. Euchariſtiam diſpenſare, ex officio poteſt ſolus Sacerdos habens iuriſdictionem ordinariam, delegatam, aut ſaltem rationabiliter preſumptam, vel priuilegium. Ratio eſt, quia Paſtorum proprium eſt paſcere, quod præcipuè fit per Sacramenta, *vid. Bonac. d. 4. quæſt. 5. p. 1. Card. de Lug. quæſt. 18. ſect. 2. Vndè reſolves.*

1 Peccat mortaliter, qui ſine omni iuriſdictione Euchariſtiam diſpenſat, *Bonac. loc. cit. p. 2.* quia violat alterius iuriſdictionem in re graui. Inferior autem Sacerdote incurret inſuper irregularitatem, vt docet *Conin. hic.* Religioſi etiam ipſo facto incurrunt excommunicationem Papę reſervatam; ſi (ſcilicet ſine licentia Parochi, & quidem ſpeciali) præſumant Clericis, aut laicis dare Extremam Vnctionem, vel Euchariſtiam, vel Matrimonia ſolemnizare; niſi habeant priuilegium, vel Parochus abſit, aut iniuſtè nolit in articulo mortis. A dicta tamen excommunicatione excuſare ignorantiam, etiam craſſam ex *Prep.*

& c.

Digitized by Google

&c. notat Dian. p. 5. t. 3. reſ. 51. idque propter verbum *præſumant.*

2 Licitè miniſtrat Euchariſtiam, qui præſumit rationabiliter Paſtorem factum ſuum approbaturum eſſe. *Reg. lib. 29. num. 91. Bonac. loc. cit. num. 7.*

3 Si infirmus ſacro Viatico muniendus ſit, & proprius Paſtor abſit, vel præſens non poſsit deferre Euchariſtiam, quiuis alius Sacerdos, vel regularis, vel ſæcularis, & hoc deficiente, etiam Diaconus, ei conferre poteſt: quia tunc præſumitur voluntas Epiſcopi, aut Papæ. *Ita Laym. lib. 5. t. 4. cap. 7. Bon. loc. cit. num. 10. ex Suar.*

Dixi in reſponſione, *ex officio*: quia extraordinariè, in ſtatu neceſsitatis, id poteſt Diaconus ex commiſsione Parochi (& ſecundùm *Quint.* ſi abſit, ſine ea) v. g. in magno Feſto, quo Sacerdos Confeſsionibus, Concionibus, &c. eſt occupatus, *Dian. p. 9. t. 6. reſ. 39. ex Præp.* In extrema verò neceſsitate, v. g. articulo mortis, ſi non eſſet alius, etiam Diacono, imò laico licere (ſecluſo ſcandalo) & alios, & ſe ipſum communicare, probabile eſt; *vt contra Enriq. Vazq. & Sà, docent Suar. Con. Laym. Præp. hic, d. 2. num. 11. confirmatque Dian. p. 8. t. 1. reſ. 48. ex Adverſa, & Franc. Lug.* Sed *Amic.* limitat ad caſum quo moriturus peccati mortalis conſcius aliud Sacramentum ſuſcipere non poſſet. *Vide Dian. p. 9. t. 6. reſ. 39.* In praxi tamen id non facilè faciendum, ob contrariam conſuetudinem, *Card. de Lugo d. 18. ſect. 2. Bonac. d. 4. quæſt. 5. p. 1. Vndè reſolves.*

Probabile eſt, etiam extra mortis articulum, ex graui cauſa licere Sacerdoti, præciſo ſcandalo, ſacram Hoſtiam ſumere ex ſacrario, vel à Diacono allatam, ſibi ipſi dare, v. g. ſi in longo morbo diu non communicaſſet, *vt contra Suar. & Con. docent Fag. p. 3. lib. 3. cap. 2. Præp. Eſcob. t. 7. Ex. 6. Bon. loc. cit.*

Dixi. 2. *Vel priuilegium*: quale habent Religioſi Mendicantes, & nominatim Soc. Ieſu, ex Pauli III. Bulla, & aliorum, vt ſcilicet in ſuis Templis, per ſe, vel per alios Sacerdotes illic celebrantes, communicare poſsint quoſcumque Chriſti fideles, preterquam in mortis articulo (in quo tamen, ſi vrgeat neceſſitas præſumitur ratihabitio Papę, etiam invito Parocho, *vt habet Bon. hic*) & *Feſto Paſchatis, vid. Card. Lug. loc. cit. ſect. 2. num. 38. & 49.* Porrò per Feſtum Paſchatis, Pontifices hîc videntur intelligere, & prohibere communionem illam, quâ ſatisfit præcepto annuę communionis, vt docent *Sà, Fil. & commun.* Per mortis articulum, intelligitur tempus, quo vel mors proximè inſtat, & moraliter certa, & ineuitabilis eſt; vel quo eſt mortis periculum, id eſt, probabile dubium de vitæ conſervatione tali caſu, quo valdè frequenter mors ſolet accidere, *Suar. t. 4. de Rel lib. 2. cap. 3. & 3. p. d. 26. ſeſſ. 4. & alij.*

Ex dictis *reſolves*, quòd regulares licitè dent Euchariſtiam in articulo mortis, vti, & in Paſchate ſequentibus caſibus.

Si

Digitized by Google

1 Si extrema ſit neceſsitas, vt ſi periclitetur de ſalute æterna.

2 Si ſit grauis neceſsitas, id eſt, probabile mortis periculum, & Parochus nolit, vel non poſsit dare, *Card. Lug. d.* 18. *ſect.* 2. *num.* 53.

3 Si à Pontifice, vel Epiſcopo habeant priuilegium: quale hoc tempore habent Religioſi aliqui quibuſdam locis ab Epiſcopis, dandi Communionem Paſchalem.

4 Si quis in Paſchate non poſſit in ſua Parochia communicare, nec petere veniam à Parocho.

5 Si ratione Communionis Paſchalis Parochiæ ſuę antè ſatisfecerint, aut poſteà ſatisfacturi putentur, quia tunc Parochis nihil decedit, cùm ipſo die Paſchæ abſtinere à Communione poſsint. Sic contra *Henriq. & Nauar.* docent *Sà, Fil. & Laym.* qui addit, niſi conſtaret Parochum eſſe inuitum, ac rationabiliter id prohibere, v.g. quòd aliàs rationem Communicantium habere in ſua Parochia non poſsit: tunc enim ad Parochiam eſſe reijciendos, *Card. de Lug. d.* 8. *ſect.* 2. *num.* 50. *Bon. loc. cit.*

6 Si ægrotus necdum peruenerit ad eum ſtatum, vt ex præcepto teneatur ad Communionem: etſi tunc maneat obligatus ſuſcipere Communionem ex manu Parochi, in articulo mortis.

7 Si ægrotus ſatisfecerit præcepto de Viatico, cum intentione illud implendi; quia adminiſtratio Euchariſtiæ tantùm eſt vetita regularibus, quando præceptum Communionis obligat. Nunquam tamen ſine licentia Epiſcopi, vel Parochi licet Religioſis publicé Euchariſtiam deferre per plateas; cum id iuri Parochorum conſuetudine obtento, deroget; proindé eo caſu in ægroti Oratorio, aliòve honeſto domûs loco, de licentia Ordinarij priuatim facto ſacro, Euchariſtia eſt danda. *Ita Suar. vid. Dian. t.* 4. *p.* 4. *reſ.* 14. *& p.* 9. *t.* 9. *reſ.* 63.

8 Quibuſdam, qui frequenter communicant apud Religioſos, nec poſſunt adduci, vt communicent in Parochia, idque ex tacito, & præſumpto conſenſu, quem *Laym. lib.* 5. *t.* 4. *cap.* 7. *num.* 4. putat faciliùs poſſe præſumi in militibus præſidiarijs; item in Aulicis, Studioſis, alijſque Academicis, &c. qui frequenter communicantes extra ſuſpicionem eſſe ſolent. *Vid. Laym loc. cit.*

9 Si in Paſchate ſint vagi, peregrini, & aduenæ ſecundum ſententiam probabilem multorũ, *vt Sanch. de matr. lib.* 3. *d.* 37. *Fagund. præc.* 1. *Eccl. lib.* 1. *cap.* 8. *Card. de Lug. loc. cit. Dian. p.* 2. *t.* 2. *Reſ.* 11.

10 Si ſint famuli, vel domeſtici, vel familiares eorum qui circa tales habent priuilegium. *Vid. Compend. priuil. Societatis. V. Familiaris; & Dian. p.* 2. *t.* 1. *de dubijs regularium reſ.* 12.

ARTICULUS II.

Quid requiratur in Miniſtro, ad licitam adminiſtrationem Euchariſtiæ?

RESP. 1. Vt miniſter circa Euchariſtiæ diſtributionem non peccet præter gratiam, etiam reuerentiam-

rentiam in eo, tum ratio, tum Canones requirunt; ita vt præſtet hoc Sacramentum omitti (cùm eius ſuſceptio ſæpè non ſit neceſſaria ad ſalutem) quàm admitti poſitiuam irreuerentiam. *Vndè reſolues.*

1 Euchariſtia non eſt deferenda ad infirmum, niſi cum habitu decenti, id eſt, cum ſtola, & ſuperpelliceo, ac præcedente lumine (ſecùs eſt de Extrema-Vnctione: cuius materia, cùm non ſit Sacramentum, non requirit tãtam venerationem.) Putant tamen quidam, ſi habitus haberi non poſsit, aut ſit tempeſtas, aut iter faciendum, non fore irreuerentiam, ſi Sacerdos Euchariſtiam in pyxide, vel corporali involutam, in ſinu ſuo clàm deferat. Quod certiùs videtur licere in locis hæreticis, vbi etiam in neceſsitate, & clàm, præciſo ſcandalo, poterit porrigere ſine ſtola, & ſuperpelliceo; etſi nullo modo celebrandum ſit ſine veſtibus ſacris ob Viaticum dandum, *Bonac. d. 4. quæſt. 6. p. 2.*

2 Præſtat ægrum incommunicatum mori, quàm Sacerdotem, in habitu, cum Sacramento per publicum currere (etſi feſtinare valdè debeat, vt dicit *Quint. t. 4. ſect. 8.*) Secùs eſt in Baptiſmo, & Pœnitentia, ſi probabiliter timeretur, ne ægrotus decederet in mortali: tunc enim currendum eſſet, vt habet *Bonac. loc. cit. ex S. Thom. Poſſeu. & alijs.*

3 Ad infirmum longè diſtantem licere Parocho Euchariſtiam deferre in equo manſueto, ita vt non ſit periculum lapsûs, docet *Quint. t. 4. ſect. 8.* Sed negant *Poſſeuin. & Barb.* niſi loci conſuetudo permittat: adduntque non licere pyxidem dare portandam laico, quantumvis Paſtor ſit fatigatus, ſed potiùs ex collo ſuſpendendam burſam.

4 Euchariſtia non eſt deferenda ad ægrum venerationis tantùm cauſa, vt adoret, vel oſculetur, ſi ſumere non poſsit. Quod etiam prohibuit Congregatio Cardinalium; quæ tamen non videtur prohibere, vt venerationis cauſa deferatur ad lectum, ſi in domo celebretur.

5 Non licet dare Euchariſtiam alijs digitis, ſi indice, & pollice, ob chiragram, dari non poſsit, vt docet *Bonac. d. 4. quæſt. 5 p. 2. & Poſſeuinus,* contra *Tol.* cuius ſententia tuta videtur ſi aliàs æger ſine Viatico eſſet moriturus; præſertim ſi tunc detur duobus indicibus.

6 Non licet tempore peſtis porrigere Euchariſtiam medio aliquo inſtrumento; (multò minùs deponere alicubi in ſcutella, vt ab ipſomet ægro ſumatur) ſed manu danda eſt, vt docet *Bon. d. 4. quæſt. 5. p. 2. ex Suar. & alijs, quamvis Poſſeu. cap. 8.* non improbabiliter dicat, poſſe præciſo ſcandalo, & periculo lapſus in terram, inſtrumento ad id ritè confecto dari. *Vid. Dian. p. 4. t. 4. reſ. 114. Bonac. loc. cit. p. 2.* quod in praxi pro ægroto, qui non poteſt traijcere Hoſtiam, vt ſcilicet, ei detur Euchariſtia, impoſitâ particulâ Hoſtiæ cum vino in cochleari admittit, *Iacob. in 3. p. quæſt. 80. ar. 5. dub. 6. & Iacob. t. 7. c. 6. Dian. p. 4. t. 4. reſ. 104.*

Sa-

7 Sacerdos podagrâ laborans, poteſt deferri ad Altare, vbi Euchariſtiam adminiſtret; ſecluſâ tamen aliâ prohibitione. *Ita Poſſeu. cap. 5. num. 50. Bon. loc. cit.*

Reſp. 2. Requiritur præterea, vt eam diſpenſet ritu Eccleſiæ conſueto: deindè vt eam neget (per ſe loquendo) indiſpoſitis animo, vel corpore, denique ſi Paſtor ſit, vt miniſtret eam ovibus quoties rationabiliter petunt, *Bonac. d. 4. quæſt. 5. p. 1. num. 15.*

Dixi 1. *Ritu Eccleſiæ*: quia legitimus Eccleſiæ ordo ſub peccato obligat. *Vnde reſolves.*

Peccat 1. Qui Euchariſtiam dat ſub vtraque ſpecie, locis, vel perſonis, quibus à Pontifice non eſt conceſſum. Item ſi morituro, qui ob linguę ariditatem non poteſt Hoſtiam traijcere, det ſpecies vini, licèt talem à mortali excuſare conetur *Amicus* apud *Dian. p. 8. t. 1. reſ. 24. Bon. loc. cit. Sanch. Poſſeu. Barb. contra ipſum, Dian. p. 9. t. 9. reſ. 64.* 2. Qui diſpenſat ſine veſte ſacra, vel lumine, aut præuiâ Confeſsionis generalis formula. 3. Qui laico dat Hoſtiam maiorem, in neceſsitate tamen, vel in caſu magnæ deuotionis, licèt ex maiore particulam defractam dare, vel etiam in defectu minorum plures maiores conſecrare; eaſque deindè in minores partes (non tamen adeò paruas, vt honeſtè dari non poſsint) diuiſas diſtribuere. *Ita Sà, V. Euchariſtia d. 4. quæſt. 5. p. 1. num. 14.*

Dixi 2. *Per ſe neget*: quia aliàs cooperabitur peccato. Per accidens tamen ſæpè dare poteſt, v. g. ſi ſine ſcandalo, aut graui damno ſuo vel pœnitentis, negare non poſsit. *Vid. Bon. loc. cit. Poſ. c. 5. n. 8. Vndè reſ.*

1 Peccat 1. Qui dat pueris, ante annum diſcretionis (niſi in articulo mortis, vt *v. dub. ſeq. art. 3.*) qui fortè circa annum decimum incipit. 2. Qui dat amentibus, quando nunquã ſunt vſi ratione. Si verò vſi ſint, poteſt, & debet illis dari in articulo mortis, ſi poſsit ſine periculo irreuerentiæ, & non conſtet incidiſſe in amentiam in ſtatu peccati mortalis, *Lay. hic. c. 4. n. 4.* 3. Qui dat peccatori publico, v. g. hiſtrioni, turpes comedias cum mortali repræſentanti, vſurario, meretrici, concubinario de quibus *Vid. Fil. t. 4. num. 166. & ſeq.*

Dixi, *Publico*: quia ſi occultè tantùm ſcias eſſe indiſpoſitum, occultè quidem, non tamen publicè petenti, eſt neganda; niſi indiſpoſitio ex confeſsione ſit nota: tunc enim extra eam ne quidem licet monere, vt docent *Sanch. Bon. Laym. lib. 5. t. 4. cap. 6. Card. Lugo d. 8. de Sac. ſect.* 8.

2 Peccat item, qui negat reis morte plectendis (quibus etiam poteſt dari aliquot, imò vnâ horâ ante mortem, vt habet *Sà*: danda verò eſt, ſi fieri poteſt, non in carcere, vel alio loco inhoneſto) etiam ob crimen ſagarum captis: dummodo pœnitentiam pre ſe ferant: etiamſi crimen negent, & violenta duret ſuſpicio, *Tann. t. 3. quæſt. 5. d. 4.*

3 Rectè facit. 1. Qui rarò. v. g. in Paſchate, dat communionem ſe-

ſemifatuis, & qui debilem habent rationis vſum, ſi ſaltem hunc cibum à profano diſtinguere norint, vt *habent Henriq. & Poſſeu.* Idem ferè dicendum eſt de ſurdis, & mutis à natiuitate, *vid. Lay. hic.* 2. Qui dat in ſeſsis à dœmone, dummodò ſine irreuerentia poſsint ſumere. *Ita Suar. Bon. Regin.*

Dixi 3. *Si Paſtor ſit. Vndè reſolues.*

1 Talis peccat grauiter contra iuſtitiam, & charitatem, ſi ſubditis in periculo mortis, licèt peſte infectis, non det. Alius verò Sacerdos, qui in tali caſu, abſente, vel nolente Parocho, nollet dare, peccaret tantùm contra charitatem, etſi ſecundũ *Chapiauillam* mortaliter, *q. 37. n. 2.*

2 Paſtor, vt Euchariſtiam opportunè petentibus poſsit miniſtrare, tenetur eam aſſeruare, cum lumine in Eccleſia (nec licet alibi, ne quidem in Sacellis nobilium, vel choro Monialium, aut intra ſepta Monaſterij earum, vt habet *Trid. ſeſſ. 25. de reform. cap. 10.* niſi cum facultate in ſolemni feſto) in pyxide: quæ non neceſſariò eſt conſecrata, licèt ſi conſecrata non ſit, debeat interiùs veſtiri vittâ lineâ, ex tela conſecrata, vt ex *S. Thom. docent Vazq. Azor, Reg. in Praxi, tom. 2. l. 29. cap. 9.*

3 Si ob grauiter culpabilem negligentiam Parochi (vel eius, cui iſta cura commiſſa eſt) integro die, vel aliquot integris noctibus, lumen non ardeat ante venerabile Sacramẽtum, peccare eum mortaliter (ſecùs ſi per horam tantùm) docet *Quintan. tom. 4. ſect. 1. & 7. item Dian. p. 9. t. 6. Reſ. 34.* licèt *Marcb. in reſol. Paſtor. tom. 4. p. 3. quæſt. 4.* obligationem, & conſuetudinem tam vniuerſalem neget; vti, & de lumine præferendo quando defertur Sacramentum foras; atque ex cauſa id poſſe omitti, vt cùm defertur ad ægrum longè diſtantem, nec commodè fieri poteſt cum lumine.

DUBIUM II.

De ſubiecto, ſeu ſuſcipiente Euchariſtiæ.

ARTICULUS I.

Quæ requiratur in eo diſpoſitio animæ?

RESP. Qui eſt in mortali, tenetur ſub mortali ante ſumptionem Euchariſtiæ confiteri; niſi ſit neceſſitas celebrandi, vel communicandi, & Confeſſarius deſit. *Ita Trident. ſeſſ. 13. cap. 7. & Can. 11.* vbi contrarium docentes, excomunicantur de facto. Fũdatur autem in illo Corint. *Probet autem ſeipſum homo, &c.* Et parum refert ad praxim, vtrum tantùm ſit præceptum Eccleſiaſticum, an tantum diuinum, quod eſt probabilius, vt docent *Suar. Fil. &* alij communiter.

Dixi 1. *In peccato mortali:* tum quia Euchariſtia delet venialia, ex opere operato; tum quia venialia (eſto comitentur, imò reddant venialiter malam ipſam ſumptionem) non ponunt obicem gratiæ ſanctificanti. Quòd ſi tamen multa ſint; & intra genus ſuum grauia, de quibus nulla pœnitentia concipitur, actualem de-

Digitized by Google

devotionem, & fructum maiorem impediunt, *Suar. Laym. & alij. Vndè reſolues.*

1. Qui dubitat, an peccarit mortaliter, vel an mortale ſit ritè confeſſus, tenetur ante communionem confiteri. *Ita Bon. d. 4. q. 6. p. 1. ex Sanch. Regin. Suar. & alijs.*

Dixi 2. *niſi ſit neceſsitas*, (non quæcumque, v. g. feſti celebritas, vel magna deuotio, vt quidam volunt) ſed grauis, ſiue vrgens, qualis eſſe cenſetur in ſequentibus caſibus; præmiſſa tamen ſemper contritione: ad quam tunc teneris, niſi de peccato, quod occurrit, fueris antè contritus, *Præp. de Lugo d. 14. ſect. 6. num. 122.*

1 Periculum mortis, vel vt conſecretur Hoſtia pro morituro, *Suar. Con. C. de Lugo d. 4. ſ. 5. n. 107.*

2 Si ſacrificium, vel communio non poſsit omitti, abſque graui infamia, vel ſcandalo; *Iidem Auct.*

3 Si Parochus debeat celebrare ex officio, vt populus ſacrum audiat. *Ibid.* Ob quam cauſam etiam alteri, qui non eſt Parochus, id licere putat, *Dian. cum alijs 11. p. 9. t. 3. R. 9.* contra *Palaum, Auerſam, &c.*

4 Si vrgeat præceptum de annua communione, vt docet *Henr.* & probabile putat *Præp.* vel ſi Sacerdos non poſsit audire Miſſam, niſi celebret, vt habet *Henr. & Sotus, Dian. R. 63. & 64.* nec improbat *de Lugo l. c.* Probabilius tamen videntur docere *Con. Sà, Suar.* & alij, ceſſante ſcandalo, & infamiâ, præſtare tunc ſacrum, & communionem etiam Paſchalem, intermittere, eò quòd hæc præcepta non obligent, quando non poſſunt impleri conuenienter iure diuino.

5. Si Sacerdos poſt conſecrationem committat mortale, vel antè commiſsi recordetur, tenetur elicitá contritione, ſacrificium proſequi. Si verò id fiat ante conſecrationem, & præſertim ante Canonem, debet confiteri, ſi abſque nota infamiæ poteſt, vel recedere; vt docent *Sylv. Nau. Dian.* & alij contra *Sotum, & Henriq.* qui negant teneri, ob honorem ſacrificij; putantque practicè eſſe probabile *Laym. & Bon.* eò quòd vix ſine aliqua nota, confeſsio decenter fieri poſſet; niſi forté in Miſſa ſolemni, ſub cantu, vel concione: quo caſu tenebitur confiteri, vt notat *Sylv.* Quòd ſi verò nec contritionem poſsit elicere, ſecundùm communem ſententiam, eſſet confitendum, vel deſiſtendum, licet *Vazq. in 3. p. t. 3. d. 27. & Hurt. de Euch. d. 8.* putent probabile eſſe, ſaltem non peccaturum mortaliter, quando non poteſt ſine nota recedere intellige: ſi conatus ſit efficere, vel fecit quod potuit, *v. Dian. p. 4. t. 4. reſol. 98. C. de Lugo d. 9. ſ. 2. n. 8.* vbi idem docet, Notat autem *Dian. ex. Præp.* ſatis eſſe, ſi quis bonâ fide putet ſe eſſe contritum, licèt ſubdubitet.

6 Si in ſcamno communicantium recorderis peccati mortalis, quod oblitus es confiteri, nec ſine nota, aut ſcandalo graui, poſsis recedere, vt habet *Nau. Fill. Regin. de Lu-*

Digitized by Google

Lugo l. c. n. 112. *& alij*: porrigenti autem Euchariſtiam confiteri non expedit, nec decet; quo caſu etiamſi ne quidem poſsis elicere contritionem, excuſat à peccato *Hurt. l. c.* Imò quidam DD. apud *Henriq.* excuſant laicum antè confeſſum, etiam præciſâ notâ, & ſcandalo non recedentem, eò quòd is dicatur iuſtificatus, & probatus per confeſsionem. Quā ſententiam probat *Tam. in exped. com. c.* 1. §. 8. poteſtque ſeruire pro ſcrupuloſis, *v. Reg. l.* 29. *n.* 105. *Bon. d.* 4. *p.* 10. *Eſc. t.* 7. *c.* 6.

Dixi 3. *Et deſit confeſſarius*; de eſſe autem cenſetur, non vt quidam volunt, ſi abſit is, cui ſoles, & cuperet confiteri; vel cui deuotiùs, aut vtiliùs confiteretur: neque etſi Religioſus non poſsit niſi ſæculari confiteri peccata grauia, cum aliqua infamia Religionis, *Amicus*, *Dian. p.* 9. *t.* 3. *R.* 13. ſed in ſequentibus caſibus.

1 Si nullus ſit præſens; ad abſentem verò ſine magna difficultate, (ſpectatâ tum debilitate ætate, & negotijs perſonæ, tum alijs circumſtantijs, vt aeris, breuitatis temporis) adire non poſsis, *Bonac. loc. cit. num.* 30. *ex Suarez, Con. &c.*

2 Si non adſit niſi ignarus idiomatis, vel carens iuriſdictione, vel excommunicatus, vel non approbatus, vel cui non poſsis confiteri ſine graui damno tuo, vel alieno; vel ſi habeas peccatum tantùm reſeruatum, nec pateat aditus ad ſuperiorem: vel Superior ſemel iterumque per pium confeſſarium rogatus negauerit poteſtatem abſoluendi, *Tamb. in exped. comm. cap.* 1. §. 6. *ex Pag. Limitat autem Dian. part.* 9. *t.* 3. *R.* 15. ſi abſque graui nota prætermittere non poſsis. Ita *Sylv.* & alij. Requiritur tamen, in his etiam caſibus, contritio, & propoſitum confitendi; imò ex præcepto, *Trid.* Sacerdos, qui in tali caſu celebrauit, tenetur primâ occaſione confiteri. Quod præceptum extendendum non videtur ad Laicos, vel Sacerdotes communicantes tantùm, vt contra *Nau. & Fagund. docent Sylv. Dian. & Bon. d.* 4. *quæſt.* 6. *part.* 1.

* Et hoc mandatum Tridentini reſpectu Sacerdotum, eſt, non conſilium; ſed rigidum præceptum; & illa particula, *confiteatur quam primùm*, non eſt intelligenda, vt Sacerdos ſuo tempore ſolito confiteatur. Patet hoc ex propoſitionibus 38. & 39. Decreti SS. D. N. Alexandri Papæ VII. die 18. Martij 1666.

ARTICULUS II.

Quæ requiratur diſpoſitio corporis?

RESp. 1. Nulla corporis macula per ſe impedit ſuſceptionem Euchariſtiæ; cùm parum faciat ad bonitatem, vel malitiam moralem: poteſt tamen aliquando per accidens impedire, propter effectus ſecutos. Ita *comm. Vnde reſolues*:

Non

Digitized by Google

1 Non impedit pollutio, involuntaria, imò *nec* voluntaria per pœnitentiam expiata, niſi effectum malignum, v. g. turpem recordationem, ac delectationem, vel diſtractionem, & perturbationem animi relinquat: eo enim caſu; vti, & ſemper, poſt culpabilem, præſtat, ac ſecundùm ſententiam communem, ſub veniali debet differri, niſi aliud ſuadeat iuſta aliqua cauſa, v. g. magnus fructus feſtiuitatis, regula ordinis; vel ſi à dæmone excitata putetur, ad communionis frequentiam impediendam, *Sanch. lib. 9. de matr. d. 13. Bonac. d. 4. quæſt. 6. p. 2. Card. de Lug. d. 15. ſect. 1.*

2 Neque actus coniugalis impedit, etſi, decens, & conſilij ſit, abſtinuiſſe ſaltem nocte proximè antecedente, ſi rarò communicet. *Ita Fil. & Sanch. loc. cit. Eſcob. t. 7. Ex. 6. num.* 83. Intellige, ſi debitum petitum ex neceſsitate reddidit, nec vllam inde animi perturbationem, aut affectum ad res venereas patitur: ſi verò voluptatis cauſa feciſſet, eo die abſtinendum eſſe (præſertim ſi malignus effectus ſubſecutus fuiſſet) docet *Reg. lib. 29. t. 117. Lay. lib 5. t. 4. cap. 6. num. 10. & 16. Mart. Per. d. 46. ſect. 3. num.* 8. addens eſſe tantùm veniale; imò indecentiam iuſtâ causâ poſſe reſarciri.

3 Similiter etſi decens, & conſilij ſit, ſumptâ communione abſtinere eo die à copula; licita nihilominus eſt ex bono fine, v. g. ex amore prolis, ad vitandum incontinentiæ periculum, vel ad debitum reddendum, *Tamb. cap. 3. §. 46. ex Sanch. lib. 9. d. 13. & March.*

Reſp. 2. Ex præcepto Eccleſiæ tenetur communicaturus, ſub mortali, regulariter eſſe ieiunus, ieiunio naturali, id eſt, vt à medio noctis nihil omninò per modum cibi, potûs, aut medicinæ ſumpſerit. Ita commun. Et eſt certum ex Concilijs, quę vide apud *Fil. Laym. Bonac. Card. Lug. loc. cit. Vndè reſolves.*

1. Etſi parvitas materię non excuſet hic; non obſtat tamen communioni. 1. Reliquias ciborum inter dentes hærentes traijcere caſu (negant enim *Præpoſit. Vazq.* & alij, ſi fiat de induſtria, contra *Tann. Con. quæſt. 80. art. 8. num. 47. & Dian.* qui contrarium probabile affirmant) licèt eas exſpuere omninò deceat, *Dian. t. 4. de Sacr. reſ. 37. & p. 4. t. 4. reſ. 104. vid. Eſcob. tr. 7. Ex. 6. & Card. Lug. num. 36.* Vbi notat, ſententiam iſtam *Tann. & Dian.* ad hoc ſervire, vt ſtudioſè dentes antè expurgare, ne quid fortè caſu decidat, non tenearis. 2. Sanguinem, vel alium humorem ex capite defluentem, vel guttulam aquæ, aut vini, caſu per ablutionem oris, vel guttulam iuſculi, dum ſapor exploratur, per modum ſaliuæ, cui mixta eſt, vel culicem inter reſpirandum traijcere. Ratio eſt, quia hæc, aut non ſumuntur, ſcilicet, ab extrinſeco, aut non per modum cibi, aut potûs. *Vide Fag. præc. 3. cap. 5. Card. de Lug. loc. cit. num. 23.* 3. Si orómata, vel folium tabaci, ex cauſa ori imponas, maſtices, vel quid aliud guſtes, modo ni-

nihil tranſmittas, *Præp. in 3. part. quæſt. 80. art. 8 d. 1. num. 39. Card. de Lug. reſ. mor. lib. 1. d. 9.* Idem de fumo tabaci, *docet Gran in 3. p. cap. 6. t. 19. d. 8. num. 4.* (licet indecens, valdè id videatur, niſi iuſta ex cauſa fiat) & *Eſcob. t. 7. Ex. 6.* vbi de eiuſdem pulvere per nares attracto idem colligit, *ex Suar. & Fag. idem tenet Dian. p. 8. t. 7. Reſ. 3. & Card. Lug. R. m. t. 1. d. 9.*

2 Probabile eſt, non impedire communionem, ſi fruſtulum ligni, carthæ, vnguium, vel lapillum deglutias: quia non habet rationem cibi, vel potûs. *Ita Dian. loc. cit. Reſ. 38 & tr. de celebr. reſ. 52. ex Ledeſ. & Sanch. contra Henriq Reg. Laym.* & alios, quorum ſententia tutior eſt, *vid Card Lug. & Eſcob.*

3 Non licet communicare his caſibus. 1. Si ſaccarum, liquorem glicyrrhizæ ore reſolutum cum ſaliua traijcias. Si verò dubium ſit, nunquid deglutiueris, vel an factum ſit poſt duodecimam, probabiliter docet *Laym. lib. 1. t. 1. cap. 1. contra Sanch. Fag.* non impedire communionem, vel ſacrificium, *vid. Dian. loc. cit. reſ. 29. ſup. l. 1. t. 1. cap. 2. d 3.* 2. Si veſperi decumbens aliquid ori contra raucedinem impoſueris: niſi certus ſis, poſt medium noctis te nihil tranſmiſiſſe. *Ita Suar. Fil. Card. Lug. loc. cit. num 37. & alij.* Licitum autem eſt, inter horologia diſſonantia quoduis ſequi, etiam vltimum, modò non conſtet errare: quia habet ſe vt auctor bonus, faciens opinionem probabilem, *vt habet Sanch. lib. 2. d. 1. de matr. Fag. Ioan. Sanctus. Card. Lug. num. 45. Dian. loc. cit. reſ. 36.* 3. Si aliquid ſumpſeris, licet mox reieceris. 4. Si tabaci fumum in ſtomachum, traieceris, vt docet *Præp.* etſi alij meritò dubitent. *Tan. t. 4. d. 5. Gran. autem in 3. p. cap. 6. t. 10. d. 8.* negat. 5. Si Sacerdos nocte Natiuitatis in prima Miſſa, ablutionem, vel lambendo digitos modicum aquæ, aut vini ſumpſerit, *vid. Bon. d. 4. quæſt. 6. p. 2.*

4 Non eſt peccatum, per ſe loquendo, cibam ſumere (vel expuere, *Tamb. cap. 1. §. 1.*) ſtatim à communione, *vt ex S. Thom. docent Az. Sanch. Bon. d. 4. quæſt. 6. p. 1. num. 25.* vnde eum qui paulò ante medium noctis cœnaſſet in Dominica pridie Natiuitatis Domini, poſſe nihilominus ſtatim poſt mediam noctem celebrare, *docent Dian. & alij 3. p. 3. t. 4. reſ. 44.* etſi ob Sacramenti reuerentiam, conſilij ſit abſtinere, donec ſpecies ſint conſumptæ: quod ſaltem intra dimidium quadrantem in laico; in Sacerdote intra quadrantem) fieri certum videtur, *Card. de Lug. d. 12 ſect. 3. num. 54.* ex iudicio medicorum à ſe conſultorum. *Tamb. autem cap. 3. §. 4. ex Ioan. Sanch. d. 38.* notat citiùs à valido, quàm debili ſtomacho, regulariter tamen ab omnibus intra horam conſumi, refertque infirmum quendam poſt mediam horam ſpecies integras reieciſſe.

Dixi, in Reſponſione, *regulariter*: quia non ieiunus licitè communicat, in ſequentibus caſibus, ſi quidem ie-

Digitized by Google

ieiunus non poſsit ſine notabili incommodo, *vt monet Kon. & Bonac. apud Dian. p. 9. t. 6. Reſol. 42.*

1 In periculo mortis, ſiue illud ſit ex morbo, vulnere, veneno, ſiue ex ſententia iudicis. Et quidem in eodem morbo, etſi non tenearis, potes tamẽ poſt aliquot: v. g. ſex, 7. vel etiam, vt putat *Laym.* duos dies (etſi quoad hoc, potiſsimum attendendum eſſe ad conſuetudinem, moneat *Card Lug.*) repetere viaticum non ieiunus, dummodò nequeas ieiunus ſumere, & periculum mortis recurrat, vt docetur *commun.* vel etſi maneat, vt contra *Vaz q. Præp.* & alios docent *Nauar. Tol. Reg. Suar. Card. Lug. ſect. 3. num. 65.* Imò etſi non liceat ægro, ex ſola deuotione communicare fracto ieiunio; ſi tamen morbus eſſet diuturnus, nec poſſet dari communio niſi poſt medicinam, probabile eſſe id licere, docent *Arm. Tol. Kon. Reg. Enr. Suar. Eſcob. &c.* quorum aliqui exigunt longum intervallum: v. gr. 30. dierum, vt *Nau. & Vital.* alij 8. vel 10. dies, vt *Suar. Enriq. Fag.* alij 7. vt *Sylv.* alij 6. vt *Arm. Zam. Poſſeu. & Fil.* quos ſequitur *Dian de celebr. Reſ. 77.* alij permittunt toties, quoties ſano poſſet, dari ieiuno: ita *Eſcob. tit. 7. Ex. 6. ex Hurt.* alij denique poſſe ſequẽti ſtatim die dari, ob iuſtã cauſam, vt ſi propter conſuetudinem, & deſiderium, aut deuotionẽ difficulter abſtineat, & moraliter videatur inſtare periculum mortis. *Sic Laym. lib. 5. t. 4. cap. 6. n. 20.* Verùm ea in re loci conſuetudo ſpectanda eſt, quæ nunc ſaltem videtur permittere, vt quando morbus, & periculum diu protrahitur, poſt 7. vel 8. dies iterum detur communio non ieiuno, *vide Card. de Lug. d. 15. ſect. 3. de Eucharist.*

Denique, licèt probalibe videtur, *Fil. tom. 1. tr. 4. num. 242. & Card. de Lug. id quod docet Mai. in 4. d. 9. cap. 3. Fern. de hæredit. &c.* (*Layman verò lib 5. t. 4. cap. 6. num. 21.* limitat ad caſum neceſsitatis, quo moriturus aliud Sacramentum ſuſcipere non poſſet, & ſcandalum ceſſaret) poſſe non ieiunum celebrare ad dandum alteri Viaticum, eo quod hoc ſit iuris diuini, ieiunium verò Eccleſiaſtici tantùm, ideoque non tantùm poſſe, ſed etiam teneri, dicat *Gran. in 3. part. cap. 6. t. 19. d. 8. num. 12.* Id tamen meritò communiter reijcitur, tum quia contrariũ probat praxis; tum quia maior eſt habenda ratio Sacramenti, quàm aliqualis neceſsitatis proximi; tum quia præceptum Viatici non obligat, quando non poteſt ritè dari. *Ita Bon. ex Kon. Hurt. de Euch. d. 9. d. 17. Suar. Vaz q. &c. comm. docetque Card. Lug. eſſe probabilius, vid. Dian. tom. tr. 4. reſ. 33.* Sacerdos autem morti (ſiue naturali ſiue violentæ) vicinus celebrare ſine dubio poteſt non ieiunus, ad dandum ſibi Viaticum, ſi illud aliter haberi non poteſt; quia non plus eſt celebrare, quàm communicare ſumpto cibo, *Card. Lug. d. 15. ſect. 4. Laym. Dian. part. 5. t. 3. reſ. 36.*

Digitized by Google

2 Si periculum ſit, ne Euchariſtia pereat, vel malè tractetur, poteſt ſumi à non ieiuno, etiam laico, ſi alius deſit; imò probabiliter poteſt etiam à præſente Sacerdote laicus accipere, *vt docent Card. Lugo* *d.*87. *Suar.* & *Vaz q.d.*22. *num.*48.

3 Si graue ſcandalum ſit oriturum ex omiſsione Sacrificij, vel Communionis. Quod tamen quidam putant vix fieri poſſe, eo quòd occurri poſsit ſcandalo, dicendo Sacerdotem caſu aliquid ſumpſiſſe, ideòque impediri.

Dixi, *ſcandalum*: quia turbationem, vel incommodum aliquod ſecuturum: v. g. ſi celebraturus primitùs aliquid ſumpſiſſet, non ſufficere, notat *Præp.*

4 Si perfectio Sacrificij, vel Communionis vrgeat. Quod fieri poteſt quinquemodis. 1. Si pro ſpeciebus vini ſumpſit aquã (quàm ſi advertat dum habet in ore, non eſt exſpuenda ob periculum eijciendi fragmentum Hoſtiæ, & irreuerentiam; ſed deglutienda, *Tambur. de exped. Sacrif. lib.*2. *cap.*8. *Card. Lugo d.*15. *ſect.*4.) tunc enim tenetur denuò conſecrare; quod fieri etiam poteſt, conſecrando, & offerendo ſtatim, ſine noua Hoſtia. *Vide apud Suar.* Quòd ſi id poſt Miſſam concluſam advertas in Sacriſtia, omittas. Si autem intra Miſſam poſt ſumptionem, vel etiam ante eam, poſt conſecrationem tamen dubites, an fuerit vinum, pro vino præſumendum eſſe, & pergendum, ait *Tamb.* 2. Si celebrans poſt conſecrationem deficiat; tunc enim tenetur alius, etiam non ieiunus, ſi ieiunus haberi nequeat, perficere. 3. Si poſt conſecrationem etiam vnius ſpeciei, recordetur ſe non eſſe ieiunum; tenetur enim pergere, imò etiam poteſt pergere, ſi ante conſecrationem recordetur, & abſque ſcandalo, & nota non poſsit deſiſtere: v. g. in ſolemni Sacro, vt docent *Suar. Kon. &c.* Si tamen priuatim celebret, & commodè poſsit abrumpere, tenetur, vti ex *S. Thom. quæſt.*8. *art.*6. *docetur commun.* 4. Si poſt ablutionem ſumptam, licet diu Communionem diſtribuerit, ſumendę ſunt reliquiæ etiam grandiores, conſecratæ eodem Sacro (quod addo, quia non licet tunc ſumere particulas alterius ſacrificij, quæ ſunt in Ciborio, ad illud expurgandum: vt docent *Suar. Card. de Lugo loc. cit.* cùm *communi*, licet cõtrarium probabile dicat *Tamb. de expedita Com. cap.*2. §. 8. *ex Marchin. t.*3. *part.*3. *cap.*3. vti nec eiuſdem Sacrificij, ſi illud planè ſit abſolutum, & ab Altari receſſeris) ſed debent ſeruari, donec ſumantur à ieiuno, *Eſcob. t.*7. *Exam.* 6. *Fagund. &c.* quia conuiuium iam finitum eſt. Niſi tamen aliud ſuadeat periculum indecentię: v. g. ſi plures Miſſæ eodem die iſtic futuræ non eſſent, & Sacramentum aſſeruari non ſoleret: tunc enim minore irreuerentiâ ſumeret, quàm aſſeruaret. *Imò Card. de Lugo d.*14. *part.*4. *num.*

Digitized by Google

*num.*82.*&* *Gran.* non damnant Sacerdotem, qui prius quàm ſacras veſtes exuit, particulam inventam abſumit; eo quòd non ſit Communio noua, ſed complementum præcedentis. *Vide Bon. Card. de Lugo, Eſcob. loc. cit.* 5. Si pars Hoſtiæ poſt ablutionem ſumptam, Calici, aut palato adhęreat (quæ decentiùs nouâ ablutione, quàm digito propellitur, vt docet *Bon. ex Fil. & alijs*: quamvis Miſſale etiam permittat, vt digito attrahatur ad labium Calicis, & ſumatur ante ablutionem) quomodò etiam ij excuſantur, qui ex deuotione Hoſtiam in ore diu retinentes, caſu præmittunt aliquid ablutionis; ſpontè tamen id non licet, niſi bona fides, & ſancta ſimplicitas excuſet. Ratio horum omniũ eſt, quia talis ſumptio moraliter cenſetur completio vnius ſacrificij, *Reg. loc. cit. num.* 123. *Bon. lib.* 1. *d.* 4. *q.* 6. *p.* 2.

Vnus caſus eſt, in metu mortis; ad quam euadendam, ſicut ſine altari, vel calice conſecrato, aut veſtibus ſacris, ita etiam non ieiunum poſſe celebrare, *docet Dian. cum Sylv. &c. p.* 3. *t.* 6. *reſ.* 48. *& p.* 5. *t.* 3. *reſ.* 39. dummodò celebratio non exigatur in contemptum Religionis, Eccleſiæ, vel eius præceptorum.

ARTICULUS III.

Quæ, & quanta ſit obligatio ſumendi Euchariſtiam?

RESp. 1. Sumptio Euchariſtiæ, fidelibus adultis eſt neceſſaria, neceſsitate, non medij, ſed præcepti diuini, obligantis, tum in articulo mortis, per modum Viatici, tum etiam ſæpiùs in vita, *vt docent Suar. Vazq. Laym. Fag. & alij comprobantq. tum ex Script. tum ex Conc. Nic. & Trid. ſeſſ.* 13. *cap.* 6. tum ex praxi Eccleſiæ: tum quia Euchariſtia eſt inſtituta per modum cibi, cuius vſus ſæpiùs eſt neceſſarius, *Bon. d.* 4. *quæſt.* 7. *p.* 1. *num.* 8. *Vnde reſolves.*

1 Quiſque fidelis in periculo vitæ, quod præuidet, vel meritò timet: v.g. in graui morbo: ante cõflictum, vel puerperium, præſertim primum, ante nauigationem, &c. tenetur ſub mortali communicare, *Suar. Vazq. d.* 214. Niſi tamen paucis, v.g. octo diebus ante communicaſſet: talis enim cõmunio cenſeretur habere rationem Viatici, vt docent *Suar Reg. Fil.* contra quoſdam, vt *Gaſp. Hurt. d.* 10. *dif.* 2. *&c.* apud *Eſc.* qui dicunt; eum qui manè communicauit, ſi à prandio incurrat periculum vitæ, teneri iterum ſumere communionem, tanquam Viaticum: imó *Sà, & Sylv. verb. Euchar. Fumus, &c. & Caiet. verb. Communio,* putant non eſſe ſaltem mortale, communionem ommittere, dummodò in Paſchate ſumpſeris.

2 Si in ægro eſſet periculum vomitûs, *docet Sancius apud Dian. p.* 5. *t.* 3. *reſ.* 55. poſſe ei parvam particulam dari, quæ ſtomachum alteratura non putetur; aut ſi de hoc ipſo dubium ſit, ſecuritatis causâ priùs dari particulam non conſecratam,

quam

Digitized by Google

quam ſi reijciat, nullo modo dandam conſecratam: ſecùs, ſi retineat. Si verò independenter à cibo perpetuò euomat, nullo modo dandam, niſi fortè per ſex ſaltem horas liber à vomitu fuiſſet.

3 Pueris doli capacibus, qui ſciunt diſtinguere Euchariſtiam ab alio cibo, probabilius eſt in periculo mortis eam eſſe dandam pro Viatico, *vt contra Vazq. inſinuat Laym. t. 1. de Euch. cap. 4. & expreſſè docet Suar. d. 40. ſect. 1. confirmatque Card. Lug. d. 13. ſect. 4. num. 58.* & addit (contra *Sanch.*) ſi de capacitate pueri ſit dubium, poſſe nihilominùs dari etſi non ſit neceſsè.

4 Qui poſt Viaticum ſumptum peccauit mortaliter, non tenetur denuò communicare. *Ita Reg. Fil. Card. de Lug. & alij.*

5 Qui non communicauit in periculo mortis, non tenetur poſteà ſupplere. *Ita Bonac. d. 4. q. 7. p. 1. ex Enr. Reg &c.*

6 Iudex tenetur per ſe loquendo, reis concedere tempus communicandi, vt docent *Suar. Bon. loc. cit. & alij commun.* contra *Nauar.* quòd ſi reus noluerit, poteſt Iudex procedere, *Filiuc. t. 4. cap. 8. q. 11. num. 238.*

Reſp. 2. Etſi Chriſtus tempus communionis, extra periculum mortis, non præceperit; Eccleſia tamen pro eo determinauit tempus Paſchale quod communiter numeratur à Dominica Palmarum, vſque ad Dominicam in Albis incluſiuè: alicubi tamen totam Quadrageſimam comprehendit; alibi extenditur ex conſuetudine, vel indulto: poteſtque Confeſſarius, ex iuſta cauſa, extendere, vt docent *Sà, & alij. Vide Bon. d. 4. q. 7. p. 2. Vnde reſolues.*

1 Præceptum hoc impletur etiam per Communionem ſacrilegam, vt habet communis, contra *Durand. & Sylv.* Et patet, quia Eccleſia tantùm præcipit actum externum; nec finis præcepti cadit ſub præceptum. * Non ſatisfit præcepto Communionis annuę per ſacrilegam Domini manducationem, vt patet ex propoſitione 55. Decreti Ss. D. N Innocentij Papæ XI. ſæpiùs citati. An verò qui non ſatisfecit, teneatur poſteà implere, vtrimque probabiliter defenditur, etſi affirmatiua videatur probabilior, *Bon. loc. cit. Suar. Con. Card. de Lugo, &c.*

2 Non tenetur præuenire, qui preuidet tempore Paſchali ſe impediendum, vt contra *Vazq. Sylv. & Fag.* probabiliter docet *Azor t. 1. d. 17. cap. 41. Suar. &c.* Qui verò ſic præueniſſet, & poſteà tolleretur impedimentum, teneretur rurſus communicare, ſecundum, *Laym. lib. 5. t. 4. cap. 5. Card. Lug. ſect. 4. num. 78.* quia non ſatisfecit præcepto obliganti ad Communionem, & ad illud tempus. Negat tamen *Dian.* citans *Fernand. & Suar.*

Reſp. 3. Tenetur quis Communionem Paſchalem ſumere in Parochia, à Paſtore ſuo, niſi huius licentiâ, priuilegio, aut conſuetudine exi-

Digitized by Google

eximatur, *Nau. Suar. d. 72. ſect. 2.*
Vnde reſolves.

1 Sacerdos vbiuis celebrando ſatisfacit, *Bonac. d. 4. quæſt. 7. punct. 2.*

2 Eximuntur peregrini, & vagi, qui Parochiam non habent, aut ab ea abſunt, *Bon. loc. cit.*

3 Non eximuntur laici inſervientes Religioſis, vt habet *Sà, V. Euch.* niſi, vt dicit *Bon.* degant in Monaſterijs, alijſque locis à Cura Parochorum exemptis, *vid. Sanch. de matr. d. 23. num. 12.*

4 Non ſatisfacit huic præcepto qui in Paſchate extra Parochiam, ſine conſenſu Paſtoris, communicat, vt habent *Nau. Azor, & alij commun.* niſi tamen communicet in Cathedrali Eccleſia: hunc enim ſatiſfacere præcepto, cenſet *Bon. loc. cit.* ſed negat *Card. Lug. lib. 1. reſp. mor.* niſi Epiſcopus expreſsè, vel tacitè conſentiat, *Bon. loc. cit. vide ſuprà cap. 2. d. 2. ar. 1. caſu 7. 8. & 9.*

Dixi, *Sine conſenſu Paſtoris*: quia cum conſenſu ſummi Pontificis, vel Epiſcopi, ſiue Ordinarij, aut eius Vicarij Generalis, vel Parochi (hi enim omnes intelliguntur nomine Paſtoris) extra Parochiam communicando ſatisfieri præcepto Doctores concedunt. Et quidem ſufficere conſenſum interpretativum, ſiue præſumptum, notat *Tamb. de exped. Com. cap. 4. §. 4. Imò Bruni in Theolog. Moral. p. 1. t. 5. quæſt. 19. Beia, & quidam alij apud Tamb. loc. cit. & Card. de Lugo d. 18. ſect. 2. num. 49. item Dian. p. 2. t. 14. reſ. 73. & p. 6. tr. 7. reſ. 58.* putant poſſe ſatisfieri præcepto Communionis Paſchalis (præſertim extra diem Paſchæ) apud Mendicantes ex priuilegio Nicolai V. Pij V. & Pauli IV. certis conceſſo, quod cæteri participent. Verùm hoc alij communiter negant. *Vide Auct. quæſt. 10. ſect. 4.*

CAPUT III.
De Eucharistia, vt eſt Sacrificium.

DUBIUM I.
Quid ſit Miſſa, & quæ obligatio Sacerdotum circa illam?

RESP. Miſſa eſt Sacrificium conſiſtens in conſecratione panis, & vini; eſtque actus latriæ, qui fit in recognitionem ſupremi dominij Dei, & ſignum noſtræ ſeruitutis. Quod non obſtat, quin ſecundariò poſſit etiam ad alium finem partialem offerri, vt ad agendas gratias, vel impetrationem beneficij, ad remiſsionem peccatorum, ad Sanctos honorandos, &c. Principalis fructus Miſſæ ex opere operato, eſt independens à probitate Sacerdotis, à quo pro omnibus, ſeu viuis, ſeu defunctis, etiam, accepto ſtipendio, applicabilis eſt: eſtque actu tàm intenſiuè, quàm extenſiuè finitus; etſi enim Hoſtia ipſa, & principalis offerens, id eſt, Chriſtus, infinitè ſit Deo gratus, atque ita Deus per hoc Sacrificium infinito honore afficiatur: videtur tamen Chriſti eſſe voluntas, vt offeratur, & proſit tantùm ad certum, & finitum effectum. Quod etiam patet ex vſu, & ſenſu Eccleſiæ, dum Miſſæ pro eadem re

re-

repetuntur: quod ſignum eſt, non habere infinitum effectum. *Vid. Bon. d.4.quaeſt.vlt.p.4.Vndè reſolves*.

1 Sacerdòtes ordinariè peccant grauiter, ſi non aliquoties in anno, ſaltem ter, vel quater ſolemnioribus Feſtis celebrent niſi legitimè ſint impediti. *Ita Sylv. Reg. Suar. Con. & alij commun.* contra *Angl. Bon. Dian. p.2. t. 14. reſ. 19. item Card. de Lug,* & *Tamb. lib. 1. exped. Com. cap. 6.* qui excuſant ſaltem à mortali, dummodò communicent in Paſchate, abſitque contemptus, & ſcandalum: imò vbi Tridentinum eſt receptum, tenentur ex mandato Epiſcopi, ſub graui culpa celebrare, ſaltem Dominicis, & Feſtis: excuſantur tamen, ſi Epiſcopi nullum mandatum extet.

2 Etſi in Eccleſijs Cathedralibus, Collegiatis, & Conventualibus (vbi eſt competens Sacerdotum numerus) quotidiè debeat vna ſaltem Miſſa priuata celebrari, & altera cantari, peccentque mortaliter dictarum Eccleſiarum Rectores, ſi in hoc deficiant, *Suar. Conin. Laym. Marcb. &c.* non eſſe tamen mortale (præſcindendo à peculiari obligatione talis Eccleſiæ) ſemel, vel bis in hebdomada omittere alterutram, docet *Tamb. lib. 1. cap. 6.* vti neque ſi in Eccleſijs Collegiatis die feſto cadente in feriam priuilegiatam (v.g. Vigiliæ, quatuor Temporum, Quadrageſimę, vel Rogationum) Miſſa ſolemnis de feria poſt Nonam canenda, ſemel omittatur. *Ibid.* ex *Abbat. Marcb. &c.*

3 Peccat grauiter, qui tenetur pro alio offerre Miſſam, fructum tamen principalem applicat alijs, quia id alij eſt fraudi in re graui.

4 Grauiter peccat. 1. Qui ad Sacrum ex iuſtitia obligatus, illud diu differt: quia magno fructu alterum priuat, *Sylv. Reg. lib. 23. num. 236. Fernand. &c.* multoque magis, ſi plane omittit; teneturq; hoc caſu ad ſtipendij reſtitutionem, *Tamb. de exped. Sacrif. lib. 3. cap. 1. §. 8.* 2. Si quis accipiat plura ſtipendia, quibus nonniſi poſt longum tempus poſſit ſatisfacere. Ratio eadem eſt *Sylv. Reg. Fernand. p. 3. cap. 5.* 3. Qui Sacrum animo ſe obligandi promiſit, & non præſtat, *Bon. d.4. quaeſt. vlt. p. 8.* etſi probabile ſit, hoc non eſſe mortale, vt habet *Sanch. de matr. lib. 1. d. 5. vid. Dian. tr. 3. miſ. Reſ. 9. item p.4 t.4. Reſ. 196. & p.6. t.6. Reſ. 6. p. 5 t. 14. Reſ. 81.* vbi citat *Caiet. Vazq. Hurt. &c.* affirmantes, quòd qui pluribus Miſſam gratis promiſit, poſſit vnicâ ſatisfacere: quod tamen alij communiter negant.

* Sed eſt contrà fidelitatem ſacrificium pro multis offerre, ſi Sacerdos danti ſtipendium promittat, ſe pro eo tantùm oblaturũ; vt etiam eſt contrà iuſtitiam pro pluribus ſacrificijs ſtipendium accipere, & vnum tantùm offerre: patet ex propoſitione 10. Decreti Ss.D.N. Alexandri Papæ VII. die 24. Septembris 1665. & poſt Decretum Vrbani VIII. non poteſt Sacerdos duplicatum ſtipendium pro eâdem Miſsâ licitè accipere, applicando petenti

par-

Digitized by Google

partem etiam ſpecialiſsimam fructûs ipſimet celebranti correſpondentem, vt patet ex propoſitione 8. eiuſdem Decreti.

5 Si quis det iuſtum ſtipendiũ, (id à conſuetudine, vel lege taxatum eſſe debet; aut ſi non eſt, ſecundùm *Sotum, & Caiet.* eſt frugalis victus vnius diei; quod *Suar. Laym.* & alij reprobant, putantque ſufficere mediam, vel tertiam partem ſuſtentationis diei) vt pro ſe dicatur Miſſa, non poteſt ſecundum accipi ab alio, & pro duobus vna tantùm Miſſa dici. *De Lugo d.19. num.259.* Secùs ſi ambo dimidium tãtùm iuſti darent; vti contra *Vazq. Reg.* & alios probabiliter docent *Sotus, Enriq. Fil. Con. Card. de Lugo loc. cit.* quod tamen iam eſt prohibitum per Bullam *Vrban. VIII. Vide Bon. Dian. t.14. Reſ.7.*

6 Qui pecuniam ab alio accepit, vt pro illo celebret, aut fieri curet, per ſe loquendo, poteſt curare Miſſam per alium bonum Sacerdotẽ dici minus dando, quàm accepit.

Dixi 1. *Per ſe*: quia *Vrban. VIII.* ob ſpeciem turpis quæſtùs id fieri vetuit. * Et recentèr Alexander VII. propoſitione nona Decreti citati.

Dixi 2. *Bonum*: quia ſi per malum curet, perditur fructus, qui eſt ex opere operantis. *Vide Card. de Lugo loc. cit.*

7 Beneficiati, etiam Curati, ad Miſſas obligati, poſſunt pro ijs accipere ſtipendium, & applicare cui volunt: quia non ſemper habent obligationem applicandi ad certam intentionem; niſi tamen contrarium conſtet, vt de Miſſa Conventuali, *docent Bon. Ita Card. Lugo d.81. ſect.1. num.21. ex Suar. Vazq. &c.* contra *Gauant. Barb. & Dian.* qui negant de Parocho, refertque *Dian. p.4. t.4. reſ.232.* determinaſſe Congregationem Card. quod ei non liceat pro Miſſa accipere eleemoſynam manualem, quando tenetur celebrare; de Miſſa tamen Conventuali, contra *Bon. &c.* ipſe affirmat *p.5. t.13. ex alijs tribus.*

8 Qui ſtipendium pro Sacro accepit, tenetur dicere Miſſam pro defunctis, vel votiuam, vel in hoc; aut iſto Altari; prout pecuniã offerens petiuit (quantum tamen rubricę permittunt, quibus neglectis Eccleſiæ ordinem invertere, ob alterius deuotionẽ, non convenit) quia ob eius deuotionem, & speciales orationes, maior fructus provenire ſolet. Si tamen aliter faciat, non erit graue, imò nullum, ſi fiat iuſta de cauſa. *Vide Dian. de celebr. Miſſ. reſ.31. Card. de Lugo loc. cit. num.35.*

9 Is, qui quoad locum tempus, intentionem, qualitatem Miſſæ, non ſatisfacit, ſine iuſta cauſa, voluntati fundatoris peccat, & quidem grauiter, ſi ſæpè faciat: eſto conſentiant hęredes, cum ij in hoc voluntati teſtatoris non poſsint derogare, vt docent *Sylv. Nau. Azor, &c.* Epiſcopus tamen poteſt in hoc diſpenſare ex cauſa, vt habent *Enr. Sylv. & Tãb.* Quò ſi quis quoad locum impediatur, tenetur in alio, vt habet *Azor t.1 lib.10. cap.24. & Sà, verb. Miſſa*

Dian.

Dian.loc.cit.reſ.29. vbi docet ex Nau. Rodrig. Fagund.& Azor, eſſe mortale celebrare in alio Templo, vel Altari, quàm quis tenetur, quod negat *Card.de Lugo*, ſi rarò, & ex causâ fiat. *Vide num.* 36. Imò nec eſſe veniale, ſi obligatus quotidiè celebraret, rarò, & ex rationabili cauſa celebret alibi. *Similiter Tamb. de exped. Sac. lib.* 3. *cap.* 3. excuſat à mortali eum, qui vno alterovè die ſingulis menſibus alibi celebrat, niſi tamen teneatur celebrare in Altari priuilegiato; notatque poſſe Sacerdotem contra hoc onus Miſſarum, v.g. certum earum numerum, præſcribere annis 30. ſi adſit poſſeſsio, titulus, & bona fides.

10 Beneficiatus ex iuſtitia obligatur ſub mortali, & pœna compenſationis, ad eum numerum Miſſarũ, per ſe, vel (prout mens fundatoris ex verbis colligenda permittit) ſaltem per alium, quem numerum litteræ fundationis requirunt: eum verò numerum ex iuſta cauſa, v.g. ſi reditus iam non ſufficientes reſpondeant, poteſt minuere Epiſcopus in Synodo, quâm poteſtatem, *Bon.* reſtringit ad Miſſas defunctorum, & quidem poſt *Trident.* impoſitas. *Vide Bon. d.* 4. *quæſt. vlt. p.* 8.

11 Qui ratione beneficij tenetur quotidie celebrare, tenetur etiã Miſſam pro fundatore (niſi de huius intentione contraria conſtet) applicare, *Bon. & alij cum Dian. p.* 6. *t.* 6. *reſ.* 13. qui tamen concedit, poſſe cum pro ſeipſo quater, aut ſexies in anno, & in die commemorationis omnium defunctorum pro particulari defuncto celebrare: Item quâvis hebdomadâ vnam Miſſam omittere deuotionis, & reuerentię causâ, idque ex præſumpta intentione fundatoris: quod *Tamb.lib.* 3. *exped. Sacrif. cap.* 3. §. 1. *ex Gauant. p.* 3. *t.* 12. limitat, niſi de contraria fundatoris voluntate conſtet, vel ſit onus Eccleſiæ, aut Monaſterij, curare Miſſam quotidianam. *Vid. Tamb. loc. cit. Dian. p.* 2. *t.* 14 *reſ.* 28. *p.* 4. *t.* 4. *reſ.* 80. *& p.* 5. *t.* 5. *reſ.* 25. *& t.* 13. *reſ.* 51. 2. Id ipſum limitat *Card. de Lug. Reſ. mor. lib.* 5. *d.* 9. Si obligatio dirigatur ad ipſum Sacerdotem, v. g. ſi dicatur: (*Qui debet quotidiè celebrare*) quo caſu concedit: ſi verò dirigatur ad celebrationem in tali loco, v. g. *Volo, vt in tali Eccleſia celebretur quotidiè Miſſa*, teneri eum pro ſe alium ſubſtituere eo die, quo ipſe non celebrat.

12 Qui non poteſt fundationi ſatisfacere propter morbum, non tenetur, ſi breuis ſit (v.g. 15. dierũ, vt docet *Bonac.* aut etiam vnius alteriuſve menſis, vt probabiliter docet *Card. de Lugo num.* 49.) ſubſtituere alium, aut compenſare, cum tam ſtrictè, nec Domini quidem honeſti cum famulis agant: ſecùs tamen, ſi ſit diuturnus morbus; niſi reditus ſint nimis tenues, aut in morbum abſumantur, vt contra *Sylv. & Azor* docet *Bon. ex Rod.* Impeditus verò alijs negotijs, iuſtis licèt (cum hæc non debeant obeſſe fundatori) debet ſatisfacere per alium, vel compenſare poſteà, præſertim ſi fiat ſæpiùs.

Digitized by Google

piùs. *Ita Bonac.d.4. quæſt. vlt.part.7.*

DUBIUM II.

Cuius ſit applicare fructum Sacrificij?

RESp. Solus Sacerdos offerens validè id facit per ſuam intentionem: quia eſt actus poteſtatis Sacerdotalis. *Ita commun. Suar.Card. de Lugo d.4. ſect.10. num.211. &c. Vndè reſolves.*

1 Is validè applicat,etſi peccet ſacrificando, vel applicet contra voluntatem Superiorum. *Ita Suar. Laym.Dian.Card.de Lugo loc. cit.* contra *Nau. Ledeſm. & alios*, quorum ſententiam probabilem dicit *Dian. t.1.reſ.72.*

2 Sacrificium,quod neque formaliter,neque virtualiter vlli applicatum eſt,vel ante,vel in ipſa conſecratione,ſaltem ſecundæ ſpeciei,non poteſt poſteà vlli applicari, ſaltem adæquatè: quia producit effectum quandò exiſtit,neque is ſuſpenditur: ideóque nec licet accipere ſtipendium pro Miſſa prœterita, *vid. Laym.*

Dixi, *vel ante*: quia non requiritur, vt applicatio fiat in ipſo ſacrificio: ſufficitque ſi pridie facta ſit, etſi ipſo die de ea non cogitet, *Bon. q.3. p.21 ex Suar. & Dian. loc. cit. reſ.47.* contra *Vazq.*

3 Si nulli applicetur, vel incapaci,fructus,manet in theſauro Eccleſiæ, vt docet *Suar.* vel cedit ipſi Sacerdoti,vel illis pro quibus tenetur ſpecialiter offerre, quod ita implicitè cenſeatur intendiſſe. *Ita Layman lib.5.t.5. cap.2. vid. Card. Lugo num.215.*

4 Applicatio ſub conditione iam impleta, eſt valida, v.g. ad intentionem quam habuit hodie ſuperior, non autem ſub conditione futura contingente, v.g. applico illi, cui Titius interrogatus voluerit, vel ei qui priùs morietur; vel qui primo ſtipendium offeret. *Ita Suar. in 3.p. tom.3.d.79.ſect.9.Laym.loc.cit.Dian. loc.cit.reſ.15.Card.Lugo d.19.n.209.* contra *Bon.quæſt.vlt.p.7.§.5.*qui tamen ipſe in praxi diſſuadet.

5 Non ſatisfecit, qui te mortuum putans, Miſſas, quas pro defuncto teneretur,celebrauit.

6 Sacerdotes Societatis non ſatisfaciunt, celebrando pro defunctis per anticipationem, niſi tamen iam mortui ſint, etſi poſteà promulgentur, *Laym.loc.cit.*

7 Non omnes Sacerdotes tenentur die Animarũ applicare Miſſam pro omnibus defunctis, *Tamb. lib.3.exp.Sac.cap.3.§.2. contra praxim, & Gau.p.5.tr.15.*

8 Miſſa celebrata in Altari priuilegiato pro defunctis, non ſuffragatur illis,nec ſatisfit indulto,niſi ſit de Requiem, *Dian.p.4.tr.4.reſ.235. ex decla. Car. & p.9.tr.2.reſ.8.*

DUBIUM III.

Quando,& quoties liceat celebrare?

RESp.1. Ordinariè non licèt celebrare poſt meridiem, ſed debet inchoari ante duodecimam, nec ante Auroram; quam ante Solis ortum. *Reg.* quadrantem horæ, *Enr. & Conin.* mediam horam, *Azor* horam

ram

Digitized by Google

ram cum quadrante, *Suar. Fernand. & Poſſev.* ſeſqui horam comprehendere dicunt, & conſequenter, cum ſecundum *Enriq. Suar. & alios*, Miſſa poſsit inchoari tantò ante Auroram, vt ſub eius initium finiatur, licet duabus horis ante Solis ortum incipere. *Ita Rodrig.* & alij. Vndè vlterius inferunt quidam, cum *Suar.* Religioſis habentibus priuilegium celebrandi horâ ante diem, licere tribus horis ante ortum Solis incipere, quod *Card. de Lugo dub.* 20. *ſeſſ.* 1. *num.* 32. non improbat, etſi *Laym.* tantùm permittat horis duabus cum dimidia, *Dian.* verò duabus horis poſt mediam noctem, *Card. de Lug. loc. cit.* Quâcumque autem horâ licitè (ſiue ex, ſiue ſine priuilegio) celebrent, eâdem etiam (atque adeò in Miſſa, quæ nocte Natiuitatis, cæteriſque, quæ poſt illam celebrantur) licere ijs Euchariſtiam alijs miniſtrare, contra *Bordon.* docet *Dian. p.* 9. *tr.* 7. *reſ.* 43.

Dixi, *ordinariè*: quia antevertere licet ſequentibus caſibus, in quibus etiam paulò poſt meridiem, v. gr. vno, vel altero quadrante, inchoari poteſt, vti etiam ſecundùm *S. tum, & Palud.* ex quavis rationabili cauſa, v. g. ob ſupplicationem, vel concionem publicam protractam vltra meridiem, ob funus Principis, vel quia Sacerdos die feſto propter iter fuit impeditus, quo caſu etiam integrâ horâ poſt, licere inchoare dicunt, *vid. Laym. loc. cit. Fer. hic c.* 3.

1 In neceſsitate, v. g. vt morituro detur viaticum, quo caſu licere mediâ nocte celebrare, ait *Dian. p.* 1. *t.* 14. *Reſ.* 33. *ex Laym. &c.*

2 Vbi eſt mos rationabilis, vt opifices, & famuli ſummo manè poſsint audire ſacrum, *Laym. lib.* 5. *t.* 5. *cap.* 4. *num.* 3. *ex Nauar. &c.* (*vide Dian. p.* 2. *t.* 13. *Reſ.* 34.) non tamen idcircò poſt meridiem licebit.

3 Ex priuilegio, de quo ſuprà.

4 In nocte Natiuitatis, in quâ omnes tres Miſſas ante Auroram dici poſſe, probabiliter docent *Suar. Conin. Laym. Dian. p.* 4. *t.* 4. *Reſ.* 236. *contra Sylv. Fernand. & alios. Vndè reſolves.*

1 Grauiter peccat, qui ſine aliqua harum, aut ſaltem iuſtâ cauſâ citiùs manè, vel ſerius poſt prandium celebrat, vbi *Azor* tertiam horæ partem, *Laym.* mediam horā, *Bonac.* tres quadrantes, *Sylvius* horam requirit, vt differendo peccet mortaliter, *vide Dian. t.* 14. *reſ.* 35. vbi notat Religioſos ex ſuis priuilegijs, poſſe celebrare vſque ad tres horas poſt meridiem, poſt tertiam verò nullo modo, *vide Bon. loc. cit.*

2 Non eſt peccatum, celebrare ante dictam Primam, vel etſi ob infirmitatem non poſsis Horas dicere; vel etiam ante Matutinū, ſi cauſa ſubſit, ſine qua erit veniale, vt docent *Fil. Laym. & alij*; videturque ſententia tuta, contra multos dicentes eſſe mortale.

Reſp. 2. Per ſe loquendo, quotidie licet celebrare. Dico *per ſe*, quia præcepto obligante ſub mortali, prohibemur die Veneris Sancto (non tamen Euchariſtiam ſumere), vel

alijs

alijs præbere, vt habent *Hurt. de Sacrif. d. 4. diſ. 3. Quintan. ex Suar. Vazq. Tann. &c.* licèt ſuppoſitis. Declarationibus *Card.* non licere miniſtrare niſi ſolis infirmis, *velit Dian. p. 4. t. 4. Reſ. 237. p. 6. t. 6. Reſ. 19. & p. 9. t. 9. Reſ. 24. ex Bar. Gauant. &c.*) In Cœna Domini verò, etſi ex conſuetudine vno celebrante reliqui communicare debeant; plures tamen ex cauſa licitè priuatim celebrant; non tamen poſt finitam Miſſam ſolemnem, & ſacrarium reconditum, vt vult *Palaus*; licèt alij id non admittant apud *Dian. p. 9. t. 9. Reſ. 24.* De Sabbatho Sancto alij negant licere, vt *Vazq. &c.* alij probabilius affirmant, vt *Suar. Fagund. Dian. Gaſp. Hurt. d. 4. dif. 3. Palaus* (qui non vult fieri ante inchoatam Miſſam ſolemnem) *& Card. de Lugo ſ. 1. num.* 18. qui addit, non eſſe tunc legendas prophetias, quia non ſunt pars Miſſæ; neque benedictionem cerei, imò nec Litanias, quia eſt ratio eadem, *vid. loc. cit. num. 20. & Bon. p. 2.* vbi notat, quod vſus id vix habeat, *vide* etiam *Dian. p. 4. t. 4. Reſ. 237.* vbi cum *Mercero*, contra *alios* permittit eo die ante Miſſam ſolemnem celebrare de Sancto incidente, vel votiuam.

Reſp. 3. *Sæpiùs in die celebrare* non licèt ordinariè; quod addo, quia ſi ſis ieiunus, licitum eſt ſequentibus caſibus, bis, vel etiam ter, requiſito tamen, ſi facilè haberi poſsit, Epiſcopi iudicio, præterquam in primo.

1 Nocte Natiuitatis: quâ tamen non tenetur, ne Parochus quidem celebrare tres Miſſas, ſed poteſt aliquam pro arbitrio omittere, *Dian. p. 4. t. 4. Reſ. 236.* Neque ter communicare, vel ſemel communicare, & bis celebrare, *p. 8. t. 2. Reſ. 87.*

2 Si Paſtor habeat duas Parochias diſsitas, *Fil. Lug. d. 3. num. 4 &c.*

3 Si concurſus populi ſit tantus, vt Eccleſia non capiat, vt habet *Laym. lib. 5. t. 5. cap. 4. n. 6. & vid. Card. Lugo loc. cit.* etſi tunc potiùs expediat celebrare extrà.

4 Si ante ablutionem moneatur de communicando infirmo, & ſuam iam Hoſtiam ſumpſerit, nec ſit alius Sacerdos, *Sylv. Nau.* Sed caſum eſſe metaphyſicum, dicit *Card. de Lugo d. 20. num. 44.*

5 Si die feſto adueniant perſonæ, quas non deceat ſacrum omittere, v.g. Rex, aut Princeps; quamvis hic vltimus dicatur non eſſe in vſu, *vide Bon. d. 4. q. vlt. p. 7. n. 9. Card. Lugo loc. cit. & Laym. t. 5. cap. 4. Kon. Dian. p. 1. t. 14 reſ. 56.* vbi rectè monet, in his omnibus attendendum ad loci conſuetudinem, quæ ferè omnes nunc ſuſtulerit.

Quæres: An aliquando liceat interrumpere Miſſam? *Reſp.* Etſi abrumpere eſſentialiter, ſiue vnâ tantùm ſpeciem conſecrare, nullo caſu liceat, vt dictum eſt ſuprà *cap. 1. d. 2.* accidentaliter tamen abrumpere, vel etiam interrumpere, aliquid interponendo, licèt his caſibus.

1 Ob concionem, poſt Euangelium, vel proceſsionem excipiendam.

Digitized by Google

2 In gratiā ſupervenientis Principis, vel turbæ peregrinorum die feſto, quo aliàs Miſſam audire non poſſent, vel ſimili iuſtâ causâ, ex qua, ſi non ſit facta oblatio, poſſe incipere de nouo, vt totum ſacrum audiant, etſi non teneantur, docent varij Auctores cum *Sà*. apud *Bon.d.4.q.vlt.p.7.num.9.* qui benè monet, conſuetudini locorum ſtandum: *Enr.* autem docet, id tantùm licere finitâ Epiſtolâ, vel Euangelio, *Tamb.* planè improbat.

3 Si ante Canonem Sacerdos recordetur alienius impedimenti, v.g. ſe non eſſe ieiunum, vel in gratia, vel irregularem, vel excommunicatum; vel excommunicatus non toleratus præſumat intereſſe, nec poſsit expelli.

4 Si vrgeat grauis neceſsitas, vel propria, v.g. morbus, vel proximi, vt ſi moriturus ſit baptizandus, vel abſolvendus, *Trull. Dian. part.5.t.4.reſ.70.* In alijs tamen Sacramentis non ita neceſſarijs, non decet inter conſecrationem, & ſumptionem interrumpere, niſi moriturus eſſet in propinquo, nec opus eſſet veſtes exuere, vel niſi pœnitentiæ Sacramentum ob phreneſim ſuſcipere non poſsit, *Laym. Tamb. lib.2. exped. Sacrif. cap.7.* Reuertens autem ad ſacrificium Sacerdos ſi fuerit antè facta conſecratio, incipiet vbi deſierat; vti & ſi facta non fuerit, & parva mora interceſſerit, v.gr. minor quam vnius horæ, ſi autem longior ordietur ab initio, *Tamb. lib.2. exped. Sacrif. cap.8.§.7.*

DUBIUM IV.

Quo loco celebrandum ſit?

RESP. Communiter non licèt celebrare; niſi in Eccleſia eaque conſecrata, vel ſaltem benedicta, & non violata, vel exſecrata, nec interdicta; patet ex *Trid. ſeſſ.21.*

Dixi, *communiter*: quia in decenti loco, & altari portatili (quod ſemper ſub mortali requiritur) cum licentia Epiſcopi ſi adſit, vel ſine ea, ſi abſit, licèt ſequentibus caſibus: extra quos ſi fiat eſſe mortale, docent *Fil. Laym. & alij commun.* contra *Sotum, & Sà.*

Primò, ſi ſit neceſsitas, qualis eſſe cenſetur. 1. Si Eccleſiæ dirutę ſint. 2. Si populum in ſolemni feſto Tēplum non capit. 3. In caſtris pro exercitu: ſed feſtis tantùm diebus, *Fagund. Card. de Lug. &c.* licèt *Paſqual. apud Dian. p.9.t.1.Reſ.44.* etiam non feſtis cenſeat poſſe permitti Generalibus, & primarijs Ducibus, in ſuis tentorijs. 4. In portu pro appulſu nauis; non tamen in flumine, vel mari, propter periculum effuſionis ſanguinis, vt *commun.* docetur apud *Bonac.* Contrarium tamen dicitur iam habere praxis Luſitanorum, euntium in Indiam, ex permiſsione *Clementis VIII. & Pauli V.* ex qua licitè nunc fieri docet *Fag. Gran.* nec improbat *Card. de Lug. loc. cit.* Limitat autem *Dian. part.5.t.5. Reſ.40. cum Hurt. Mercer. Trull. &c.* Si magna ſit tranquillitas ſine vllo tempeſtatis indicio, adſitque præter celebrantem Sacerdos alius, qui poſt conſecra-

Digitized by Google

crationem firmiter teneat Calicem. Cum qua cautione etiam Epiſcopum poſſe ad hoc concedere facultatem in neceſsitate (v. gr. ne magna multitudo non audiat ſacrum, vel moribundus decedat ſine Viatico) docet *Gran.* apud *Dian. l. c.* contra *Kon. & Tur.* qui ſoli Papæ eam reſervatam volunt, vt etiam *Dian. p. 9. t. 1. Reſ. 45.* vbi adducit declarationem *Cardinalium*, quâ iubentur Epiſcopi id prohibere.

Secundò. Ex diſpenſatione Epiſcopi, ob rationabilem cauſam, etſi in *Trident. ſeſſ. 22.* id permittere prohibeantur, niſi ex iuſta cauſa, in oratorijs priuatis, diuino cultui deſtinatis, licet non benedictis. Verùm etiam hanc poteſtatem illis tunc eſſe ademptam, docet *Gauant. loc. cit. & Dian. p. 9. t. 1. Reſ. 42.* eo tamen non obſtante, poſſe eos in aliquo caſu particulari, ex iuſta cauſa permittere, vt celebretur extra Eccleſiam in Altari portatili, docet idem *Dian. loc. cit. Reſ. 43. ex Marchin. Garc. Hurt. Card. de Lugo Auerſa, Perſic. &c.*

Tertiò. Ex priuilegio, quale dicuntur habere Minores, & qui cum ijs participant: quod eſſe revocatum à *Trid. ſeſſ. 22. cap. 8.* licet multi velint, negant tamen *Dian p. 3. t. 2. Reſ. 80. & p. 4. t. 4. reſ. 106. Ioann. de Salas, Rodrig. &c. Idque ſecundùm Card. de Lugo d. 20. ſ. 2. num. 51. probabiliter, & Tamb. de exped. celebr. lib. 1. cap. 3. §. 1.* probabilius, *vid. Barboſ. in Trident loc. cit.* Item Religioſi Societatis, à *Gregor. XIII.* vt poſsint tum in miſsionibus, cum facultate ſuperioris, in quovis loco decenti; tum in domibus ſuis in loco honeſto, à Provinciali deſignato, Miſſas dicere, in quo idem licebit alijs.

Dixi 2. *non violatâ*, quia in Eccleſia interiùs violatâ, niſi priùs reconcilietur, non licet ſub graui peccato, vt *Laym. lib. 5. t. 5. cap. 5. n. 7. ex Nauar. Suar. Kon. &c.* niſi in neceſsitate, cum venia Epiſcopi (ſi is adiri poſsit: alioqui ſine ea, vt habet *Card. de Lugo loc. cit. num. 63.*) celebrare, aut mortuos ſepelire.

Addo 1. *Eccleſia*: quia Oratoria, etſi deputata ad Cultum Diuinum, cum tamen benedicta non fuerint, niſi in ipſis extet Altare ad facienda diuina, *vt Bon. de matr. quæſt. 4. reſol. vlt. num. 9.* non ſunt capacia violationum. Quod etiam conſequenter de hoſpitalibus, docent *Nauar. Sot. &c.* ſed probabiliûs contrarium docent alij, cum *Card. Lugo loc. cit.*

Addo 2. *Interius*: quia quod fit in turri, ſacriſtia, ſuprà tectum, vel fornicem, in crypta, ſub pauimento (niſi ſit ſepultura, aut ſingulariter benedicta) non violat Eccleſiam.

Addo 3. *Niſi reconcilietur*: quod fieri debet ab Epiſcopo, vel Sacerdote ex priuilegio Papæ (quale Superiores Regularium pro ſuis templis habere, ex *Anila* notat *Dian. p. 4. tr. 4. Reſ. 91.*) ſi fuit conſecrata; (quod præſumendum eſt, ſi celebretur feſtum Dedicationis) ſi verò tantùm fuerit benedicta, poteſt fieri reconciliatio à ſimplici Sacerdote, aſperſione aquæ benedictæ, cum facultate

Digitized by Google

Epiſcopi, vel ſine ea ſecundùm *Dian. punct.4. t.4. reſ.91.* Cenſeri etiam reconciliatam, ſi ſacrificium in ea peractum fuerit, docet *Tamb. loc. cit. §.4. ex Henr. Sà, & Dian.* eſſe probabile; negat autem *Card. de Lugo de Euchar. d.20. ſeſſ.2.*

Porrò Eccleſia, vti & cœmeterium, violantur, ſeu polluuntur ſequentibus caſibus, non tamen, niſi poſtquam res evulgata fuerit, *Laym. lib.5. t.5. cap.5.*

1 Per factum in ea homicidium mortaliter malum, ſeu iniurioſum, ſaltem immunitati Eccleſiæ; quale etiam eſt, quod alias iuſtum eſſet per ſententiam Iudicis: niſi tamen Reipub. perturbator aliter capi non poſſet. Non eſt autem tale. 1. Quod fit caſu, vel ab amente. 2. Quod in ſui defenſionem. 3. Cuius cauſa data eſt extra Eccleſiam: quia requiritur, vt vulnus, ſiue cauſa phyſica fiat intra Eccleſiam, *v. Card. de Lugo d.20. ſect.2.*

2 Per mortaliter malam effuſionem proprij, vel alterius ſanguinis, vel ſeminis, cauſatam, vel factam in templo, licèt non in templum. Vndè non violat. 1. Si paucułæ guttæ effluant; quia non eſt effuſio. 2. Si ex percuſſione, vel vulnere leui, v.gr. narium in rixa puerorum, etiamſi copioſus ſanguis effluat. 3. Si fiat ex ſectione venæ. 4. Actus coniugalis, quando excuſatur à ſacrilegio. 5. Fornicatio facta ab amente. 6. Pollutio inculpata, *vide Card. de Lugo d.20. n.54. & 55.*

3 Per ſepulturam excommunicati, non tolerati, vel infidelis (quo nomine hìc non comprehendi hæreticum, docet *Card. de Lugo loc. cit. num.57.*) etiam infantis; vt ex *cap. Eccleſiã, de conſecratione,* docet *Præp.* Quamvis, ſi pueri parentes ſint fideles, neget *Sayr. v. Bon. de Euch. & mat. d.4. quæſt.4. p. vltim.*

4 Per deſtructionem Eccleſiæ ex toto, vel maiore parte (quanquam eo caſu dicatur potiùs exſecrari, quam pollui) non autem, ſi ſolum tectum, vel ſi ſucceſsiuè per partes modicas deſtruatur, & reficiatur, neque etiam per deſolationem, exercitium hæreticum; ſpurcitias hominum, vel animalium iſtic ſtabulatorum, &c. etſi deceat, & praxis habeat, vt per Epiſcopum, vel ſaltem Sacerdotem, cum aliqua cæremonia reconcilientur, & abluantur, quod in ſimili caſu intellige de Altari, *Laym. lib.5. t.5. cap.5.*

Quæres. Quid ſit, & quando fiat exſecratio, ſeu reſecratio?

Reſp. Exſecratio dicitur, cum res ſacra perdit ſuam conſecrationem, ita vt de nouo conſecrari debeat, quod fit quandò ita deſtruitur, vt formam, & vſum ſuum perdat. *Vndè reſolues.*

1 Pollutâ Eccleſiâ, polluta etiam ſunt altaria eius fixa: non tamen exſecratâ Eccleſiâ exſecrantur altaria; nec contrà.

2 Eccleſia exſecratur, ſi parietes ſecundum maiorem partem deſtruantur, vel omnis eorum cruſta, aut maior ſaltem pars ſimul auferatur. Secùs autem, ſi vna poſt alteram,

Digitized by Google

vide Lugo d. 20. num. 65. non autem, ſi tectum corruat, quia conſecratio eſt in parietibus, vide Laym. loc. cit.

3 Altare exſecratur. 1. Si cùm fixum eſt, lapis conſecratus remoueatur ab inferiore ſtructura. 2. Si ita frangatur, ſiue fixum, ſiue portatile ſit, vt in nulla eius integra parte, Calix cum Patena poſſit conſiſtere. 3. Si ſpolietur ſepulchrum: quod tamen quidam negant, vt Lug. Tamb. lib. 1. cap. 5.

4 Calix exſecratur, ſi notabiliter frangatur, vel ita vt fiat inutilis ad vſum ſacrificij: v. g. ſi foramen ſit in fundo, licèt minutiſsimum, vel ſi figura deſtruatur: non tamen ſi in tornatili pes ſeparetur à cuppa, quia in tornatili conſecratur ſola cuppa, Bon. d. 4. quæſt. vlt. punct. 9. ex Suar. &c. Neque exſecratur, ſi pereat inauratio. Vndè licèt communiter Calix, & Patena poſt nouam inaurationem, quoad eam partem, quâ Chriſti Corpus, vel Sanguinem cõtingunt, denuò conſecrentur, id tamen neceſſarium non eſſe, docent Durand. Conin. & alij contra Suar. Bon. & alios, etſi deceat vt abluatur aquâ benedictâ. Ita Dian. t. 1. m. reſ. 3. & Laym. hic, item Lugo d. 20. ſ. 4. n. 94.

5 Veſtes ſacræ exſecrantur, quãdo ita deſtruuntur, vt perdant ſuum vſum, vt ſi cinguli parte te non amplius cingere poſsis, vel ſi manica ab alba ſeparetur, etiamſi poſteà reparetur. Non perdunt autem, etſi attritis pars aliqua aſſuatur; vel cinguli parti aptæ adhuc ad cingendũ, altera annectatur; quia tunc acceſſorium ſequitur principale, Lugo, Tamb. de exped. Sacrif. lib. 2. cap. 3. §. 2. Similiter, ſi ſtola, vel caſula duplicata facili ſeparatione fiant duę, quarum vtraque apta ſit ad ſacrificium, non perdunt benedictionem, Tambur. loc. cit.

6 Partes auulſæ à re conſecrata, deſtructá eius formá, deſinunt eſſe ſacræ, v. g. ligna, & lapides Eccleſiæ dirutæ, vel Altaris: ob reſpectum tamen ad rem ſacram, cuius ſunt reliquiæ, non poſſunt applicari ad vſus profanos, aut diuendi, ſine licentia Papæ. Statuæ autem ſacrę, & Imagines Templi deſtructi, debent in alio collocari, & in loco Eccleſiæ Crux erigi. Lacera etiam paramenta, aut vetuſtate conſumpta, debent igne abſumi, & non adhiberi ad vſus profanos, vt habent in cap. Altaris de Conſecr. d. 1. vid. Suar. & Sà, verb. Miſſa, & Laym. loc. cit. cap. 6. Tamb. tamen lib. 1. de exped. Sacrif. cap. 2. §. 3. ex Palao, item Dian. p. 5. t. 13. reſ. 76. docet probabile eſſe, quòd non ſit ſaltem mortale, ſi mutatá formâ ad profanos vſus applicentur, v. g. Calix confractus, alba diſſoluta, fruſtula corporalis, &c. vide ſuprà lib. 3. t. 1. cap. 2. d. 2.

DUBIUM V.

Quæ ſint requiſita ad Miſſam?

RESP. Hæc ſequentia. 1. Et quidem ſub graui ſacrilegio, Altare conſecratum ab Epiſcopo, vel Abbate (hunc enim Altaria, Calices, & campanas poſſe conſecrare

etiam ad vſum alienarum Eccleſiarum, *docet Dian. p. 3. t. 2. reſ. 15. cum Barb. & alijs* 4. ex declaratione Cardin. & priuilegio Innoc. III.) vel Sacerdote priuilegiato; ſtabile, vel portatile: vtrumque tamen ex integro lapide, quantum ad ſuperiorem menſam, quæ conſecratur; debetque eſſe tanta, ut poſsit capere Calicem cum Patena: Non ſufficit autem Hoſtias eſſe in Ara conſecrata, dum conſecrantur, verùm etiam debent (tam parvæ, quàm magnæ) in eadem relinqui tempore ſacrificij, & non alibi (licèt ſuprà aliud corporale) deponi; v.g. propter loci anguſtias: quia omnes ſunt vnica victima, & per modum vnius offeruntur. Quapropter rubricæ Miſſalis eas ſupra corporale, ante, vel poſt Calicem poni volunt. Hinc etiam minùs rectè faciunt, qui conſecratione factâ, mox Hoſtias minores à ſe conſecratas, dant alteri Sacerdoti diſtribuendas populo: quia ſicut Sacerdos non debet de ſua Hoſtia dare, priuſquam ipſe ſumpſerit, ſic nec de alijs, cum ſint vna Victima, & Hoſtia, omneſque orationes, oblationes, & benedictiones ſequentes non minùs ſpectent ad parvas Hoſtias, quàm ad magnã: neque ante ſumptionem Sacerdotis perfectè, & integrè ſacrificata ſit Victima. *De Lugo q. 20. ſ. 2. num. 69.* Eum tamen, qui contrarium fecerit, à peccato ſaltem mortali, imò ſi neceſsitas fuit expediendi Communionem populis, ab omni excuſat, *Tamb. lib. 5. exped. Sacrif. cap. 5.*

2 Mappa linea triplex; etſi enim ſecundùm quoſdam, vna duplicata, imò ſecundùm *Sà, Angl. Azor, c. 28. q. 8. & Laym. lib. 5. t. 5. cap. 6. n. 17.* Vna ſimplex ſufficiat in neceſsitate; Miſſale tamen Romanum, auctoritate Clementis VIII. & Pij V. editum expreſsè tres requirit, *titul. de defect.* vti, & *Gauant. vide Card. Lug.* Vt ea benedicta ſit, non eſt omninò neceſſarium, vt habet *Sylv.* Vndè in neceſsitate vulgaris adhiberi poteſt, & alijs vſibus reddi, *Laym. lo. cit.*

3 Sub graui ſacrilegio, veſtes ſacræ (hoc eſt benedictæ ab Epiſcopo, vel Sacerdote habente priuilegium, vt habent Mendicantium ſaltem Superiores, ſiue Prælati, *vide Tamb. lib. 1. cap. 3. §. 2. exped. Sacr.*) quarum tamen colores non eſſe præcepti, ſed directionis, *notat Homob. apud Dian. p. 2. t. 14. reſ. 57.* In graui autem neceſsitate; etſi præſtet, ſi ſine ſcandalo fieri poſsit Miſſam (cuius audiendi, vel faciendi obligatio tunc ceſſat) omittere, licere celebrare ſine ſtola, vel manipulo, vel etiam vti cingulo non benedicto, vel ſi fractum ſit, rurſus connectere, vel ſtola pro cingulo, & manipulo pro ſtola, *docet Laym. lib. 4. t. 5. cap. 6. Dian. p. 1. reſ. 57. & 67. contra Fil. t. 1. lib. 5. cap. 5.* qui tamen concedit in neceſsitate ſine vlla, vel altera ex minoribus, v.g. ſtola, vel cingulo celebrare, non eſſe mortale. *Vide Dian. p. 5. t. 5. reſ. 62.* vbi contra *Fil. ex Enr. & alijs ſex,* docet eſſe probabile, quod ex parvitate materiæ excuſari poſsit à mortali, qui (ſecluſo

ſcan-

ſcandalo, & contemptu) aliquam harum citra neceſsitatẽ omittit, v. gr. qui celebrat cum cingulo non benedicto, vel eius loco vtitur alia re. Denique metu mortis, aut grauiſsimi damni, licere aliquando celebrare ſine ſacris veſtibus, & Altari (dummodò non fiat in contemptum Religionis) *ex Azor t. 1. lib. 1. c. 11. q. 11. docet Eſcob. Exam. 2. cap. 2. Nauar. Hurt. &c. Limitat autem Tamb. de exped. Sacrif. lib. 1. cap. 5. §. 1.* ita vt permittat ſine aliqua etiam ex grauioribus, non tamen ſine omnibus fieri, ob ſcandalum, & irreuerentiã, *vide Dian. p. 3. t. 6. reſ. 48. & p. 5. t. 3. reſ. 39.* Porrò huiuſmodi ſacras veſtes conficere ex profanis, v. g. planetam ex veſte ſerica muliebri, non eſt prohibitum, *Suar. Pal. Tamb. exp. Sacrif. l. 1. c. 2. §. 4. qui monet loc. cit. §. 1.* cavendum eſſe ne ſint valdè attritæ, vt & ne reliqua ſuppellex ſacra ſit valdè immunda, in quo grauiter peccari poteſt, *Suar. Laym. Tambur. loc. cit.*

4 Sub mortali requiritur Calix, & Patena conſecrata, ſi tamen in nondum conſecratis aliquis bonâ, imò addunt *Bord. & Tamb.* malâ fide celebraſſet (licèt ſic celebrando peccaſſet mortaliter) probabile eſſe, quòd hoc ipſo cenſeantur conſecrata, liceatque in ijs celebrare contra *de Lugo, & Laym.* docet *Dian. p. 2. t. 14. p. 5. t. 13. reſ. 60. & p. 9. t. 7. reſ. 18. ex alijs Auth.* Idemque de ſacris veſtibus, item de corporali, pyxide, &c. quæ immediatè tangunt ſpecies, cenſet *Tamb. de exp. Sacr. l. 1. cap. 3. §. 1.* Ac licèt decens ſit, vt etiã pyxis, ſiue ciborium, & luna, ſeu ſphærula hierothecæ, & quodcumque vas cõtinens, & immediatè tangens Euchariſtiam, vti etiam ſecundùm *Laym. lib. 5. t. 5. cap. 6.* vaſculum chriſma continens, benedicatur (benedicere autem præter ea, in quibus vnctio adhibetur, poteſt idem, qui cætera ornamenta) cùm in Rituali Romano propria ſit pyxidis benedictio; id tamen neceſſe eſſe negant *Suar. Hurt. Lugo, Tamb. lib. 1. exp. Sacrif. cap. 1. §. 6.* nec eſſe neceſſe imponere pyxidi vas lineum benedictum benedictione corporalis. Porrò Calix, & Patena confecta eſſe debent ex auro, argento vel ſtanno, ſaltem quoad cuppam (admittunt etiã aliqui ex plumbo) ſed non ex ære, *cap. vt Calix de conſ. d. 1.* quamvis *Tamb. lib. 1. exped. Sacrif. cap. 1.* cum *Hurt. Fagund. & Gauant.* admittant etiam ex gemma, quę æquè pretioſa ſit, ac aurum, vel argentum, modò ſpecies non imbibat, nec ſit periculum ne effringatur. Ac licèt Rubrica præſcribat, vt ſaltem cuppa, & ſuperior pars patenę ſit deaurata: eam tamen non obligare ſub mortali *Gran.* imò nec ſub veniali, propter vſum contrarium, vult *Tambur. loc. cit.*

5 Corporale lineum, ſaltem quoad eam partem, quà Hoſtiam. vel Calicem tangit, *cap. Conſulto de conſ. d. 1.* (nam in extremitatibus poteſt eſſe ſericum, vel auro elaboratum) & benedictum ab Epiſcopo, vel priuilegiato (*vide Compend. priuil.*

Societatis Ieſu, v. Bened.) non tamen iterùm benedicendum poſt lotionem, nec niſi notabiliter rumpatur *S. Thom. Sylv. Bon. d. 4. q. vlt. punct. 9. Lugo d. 20. ſect. 2. num. 76. & Gauant. p. 2. tom. 1.* vbi addit *ex Sà* (& dicit eſſe cõmunem) peccare mortaliter, qui vtitur notabiliter immundo.

6 Palla item linea quâ parte Calicem tegit (ſuperiore enim parte poteſt auro conſtare, vel ſerico) quæ cum habeat communem cum corporali benedictionem, vtpote cuius pars antiquitùs fuit; pro eodẽ ſeruire poſſe, docet idem *Lugo loc. cit.* ſi ſit ſatis capax.

7 Purificatorium item lineum, non tamen neceſſariò benedictum, vt contra *Laym.* docent *Suar. Gauant. & Lug.* neque vlla repetitur in Ritualibus eius benedictio.

8 Sub graui peccato Miſſale, Canonem ſaltem continens, vt habet *Bonac.* & alij *commun.* etſi *Ledeſm. & Laym.* doceant in graui neceſſitate licitum eſſe celebrare ſine libro ei, qui moraliter ſit certus ſe non erraturum: & ſic *Lugo loc. cit.* cum *Dian. &c.* probabiliter excuſat eum, qui propter viſûs debilitatem legere non poteſt.

9 Miniſter (ſecundùm *Nauar. Fag. & Zerol.* ſub mortali) & quidem maſculus in neceſsitate tamen graui, v. g. diei feſti, vel dandi Viaticum, poſſet quis ſibi ipſi reſpondere, inquit *Sà, Bon. & Dian. t. 14. reſ. 43. ex alijs.* In quo caſu etiam fœminam adhiberi poſſe, docet *Nugnus art. 6. d. 1. & Sylv.* (idque quibuſdã Belgij partibus conſuetudine inductũ eſſe, docet *Marchant. Reſ. p. ſt. cap. 4.*) contra communem apud *Laym. Fernand. & Dian. loc. cit. & Tamb. loc. cit. & Marchin. de ord. 3. cap. 15.* vbi vult id eſſe mortale. Miniſtrante tamen circà Altare viro, qui neſciat reſpondere, Moniales ex Choro reſpõdere, non eſſe prohibitum notat *Lugo, & Tamb. loc. cit.* vbi etiam cum *Enr. & Hurtad.* permittit celebranti Miſſam cęptam proſequi ſine Miniſtro, ſi hic fortè abijt, & aliquantulum expectatus non reuertatur.

10 Crucifixus (niſi ſit expoſitum Venerabile Sacramentum) non tamen ſub obligatione graui. Idem eſt de velo, *Lugo d. 20. ſect. 2. num. 79. Gauant.*

11 Candela accenſa duplex ex cera, & quidem ſecundùm *Fagund. Reg. Vazq. & alios,* ſub mortali contra *Nugnum, & Marchinum.* In neceſsitate tamen, pręciſo ſcandalo, ſufficit vna, etiam ex ſebo, vel lucerna, aut lampas ex oleo. *Vide Dian. loc. cit. Laym. cap. 16. n. 17. Azor cap. 28. q. 5.* Sine omni autem lumine celebrare nunquam licet, *Lug d. 30. ſ. 2.* adeò, vt ſi extingueretur ante conſecrationem, & aliud haberi non poſſet, Miſſam eſſe relinquendam, etiam in neceſsitate conſecrandi pro moribundo Viaticum, dicat *Fagund. p. 22. cap. 22. & Quintan. t. 4. ſect. 1.*

12 Requiritur etiam antipendium, pulvillus, candelabra, burſa, velum, manutergium; ſed non benedicta; & ſi quid ex his deſit, ex profa-

Digitized by Google

ſanis congruenter mundis mutuò accipi, & deindè priori vſui reddi poteſt, *Tamb. lib. 1. cap 3. §. 3.*

13 Operto capite celebrare non licèt, etiam in infirmitate, ſine licentia, vt docet *Fagund. Laym. Dia. reſ.* 58. Et quidem Summi Pontificis, vt ex declaratione Cardinalium notat *Gauant. & Tamb. de exped. Sacr. lib.* 1. licèt *Laym. & Scort.* Epiſcopis, & cum Regularibus eorum Prælatis permittant. Quòd *Tamb. loc. cit.* rectè limitat ad caſum neceſsitatis, in quo ad Papam difficilis ſit recurſus; qui tamen ſine venia faceret, eum non peccare mortaliter (ſecluſo contemptu, & ſcandalo) vult *Ledeſm. & Tamb. loc. cit.* Quod *Dia. p. 2. t. 14. reſ.* 58. cenſet probabile, ſi tempus Canonis excipiatur.

Plura de his omnibus, *vide apud Auth. cit. Gauant. Dian. Laym. Bon. de Lugo d. 19. ſeſſ. 4. Eſcob. Exam.* 1. vbi notat, etſi grauis ſit obligatio, ſeruandi Ritum celebrandi, præſcriptum in Rubricis Miſſalis, ideòque graue ſit omittere, v. gr. oblationem Hoſtiæ, vel Calicis, vel infuſionem modicæ aquę, *Tamb. de exp. Sacrif. lib. 2. cap. 5* nihilominùs leuitatem materiæ, ſæpè excuſare à culpa mortali omiſsionem, etiam intra Canonem monet *Eſcob. loc. cit.* Vndè veniale tantùm erit.

1 Omittere orationes dici ſolitas, dum Sacerdos ſe induit, vt contra *Nauar. Sylv. & Azor*, docent *Laym. Fagund. Dian. reſ.* 21 *&c.* Lotionem autem manuum ante, vel poſt Miſſam (etſi facilè omitti non debeat) non videri ſufficientē materiam rigoroſi præcepti, tenet *Suarez. & Tamb. §. 6.*

2 Omittere Gloria, vel Credo, vel in Canone nomen alicuius Sancti; vel ea quæ tempore Paſchali interponuntur inter Communicantes; aut Infra actionem, *Dian. p. 2. t. 14. reſ. 49. & 89. ex Fil. Quintan. &c.* In Miſſa autem, quæ canitur non legere Euangelium ſubmiſsâ voce, *Dian. loc. cit reſ.* 4. negat eſſe peccatum, *ex Sanch. & aliſ.* 10. Quòd Rubrica ſit tantûm directiua. Si quis autem in Miſſa aduertat aliquid à ſe omiſſum, regulariter non eſſe repetendum, ait *Suar. & Tamb. de exp. Sacrif. lib. 2. cap. 5.* Dicit, *regulariter*: quia 1. Si ſit de ſubſtantia, v. g. ali[illegible] pertinens ad conſecrationem, certum eſt debere repeti. 2. Si dum ſecretò orat, poſt pauca verba certò aduertat, ſe aliquid notabile omiſiſſe (v. g. die Paſchæ communicantes) paululum regrediendum eſſe, & repetendum cenſet, *Tambur. loc. cit. ita Fil. Dian. R. ſ. 59. Eſcob.*

3 Ex deuotione leue aliquid in Miſsa (etiam dum ſecretò orat) addere, v. g. Orationem Dominicam, vel Pſalmum aliquem; vel in Canone nominibus Sanctorum nomen Patroni loci, *Tamb. lib. 5. exp. Sacrif. cap. 5.* Dixi leue: quia notabiliter addere, eſse mortale, vult idem *Tambur. loc. cit. ex Bonac. d. 4. q. vlt.*

4 Celebrare ante dictum Matutinum, vt contra *Azor, & Regin.* docent *Sylv. Valent. Suarez, Vazq.*

Leſſ.

Digitized by Google

Leſſ. Fag. Lay. &c. quorum plerique tamen cum *Palao* dicunt eſſe veniale, ſi fiat ſine cauſa: licet & hoc *Tamb. l. 1. art. 7. §. 1. de exp. Sacr.* in dubium vocet.

5 Quæ altâ voce dicenda præſcribuntur, adeò ſubmiſſá dicere, vt aſtantes audire non poſsint, *Tamb. de exp. Sacrif. l. 2. cap. 9.* Quidquid dicat *Nun.* apud *Sà, V. Miſſa.* Imò notat idem *Tamb. ex C. de Lugo d. 22. ſeſſ. 2.* à timoratis paſsim ſine ſcrupulo voce depreſſa legi.

6 Mutare Miſſam, & die Dominico, vel feſto duplici, vel ijs diebus, quibus prohibetur fieri de feſto duplici (v.g. infra octauas Epiphaniæ, Paſchatis, &c. Feria IV. Cinerum, infra hebdomadam maiorem; Vigiliâ Natiuitatis Domini) ſine graui cauſa legere votiuam, vel pro defunctis, vel de alio Sancto in numerum SS. relato, *Suar. Dian. C. de Lugo l. c. Eſc.* contra *Quintan.* qui *t. 7. ſ. 40.* putat in hebdomada ſancta licere legere votivam: quod refutant *Gauant. & Diana p. 9. t. 8. R. 53. ex declarat. Cardin.*

Dixi 1. *ſine graui cauſa*: talis autem cenſetur, 1. Quæ ſpectat ad bonum Reipub. vel Principis; v.g. neceſsitas pluviæ, ingruentis belli, vel peſtis, vel ſimilis mali vniverſalis; item ſolemnis gratiarum actio, ſolemnis expoſitio Euchariſtiæ, (v.g. diebus Anteccineralibus in oratione 40. horarum.) *Tāb. l. 2. c. 6.* 2. Quando cadauer præſens eſt in Eccleſia, vbi vſus obtinuit, *Gauant. p. 1. t. 5.* 3. Si quis celebrent in Eccleſia, in qua agitur dies feſtus loci proprius; hunc enim non tantùm poſſe, ſed debere ex congruitate conformare ſe loco, notat *Gauant. vid. Tamb. l. 2. c. 6.* qui *§. 2. & 4.* addit, etiamſi Sacerdos (accepto ſtipendio) homini promiſerit votiuam, vel pro defunctis etiam in Altari priuilegiato, non ſolùm poſſe, ſed debere celebrare Miſſam currentem diebus quibus iſtæ prohibentur. Imó etſi Deo per votum tales Miſſas promiſerit, non tamen ad eas obligari iſtis diebus, eò quòd votum non obliget, quando impedit bonum maius, quale eſſe dicit conformitatem officij, cum Miſſa; ſecùs diebus alijs.

Dixi 2. *In numerum Sanctorum relato*: quia ſi ſit Beatificatus tantùm, de quo certis Sacerdotibus, (v. g. quorum Ordinis fuit) conceſſum ſit Miſſam legere, docet *Gran. 22. t. 1. c. 7. d. 4. ſ. 2. n. 2. & Eſcob.* contra *Palaum*, non licere alijs Sacerdotibus, etſi nullum aliud ſit feſtum, de eo legere: eò quòd ſic expreſsè determinarit Sacra Rituum Congregat. apud *Gauan. v. Eſc. n. 41. & Tamb. l. c. c. 6.* vbi *Pal.* ſequens dicit contrarium eſſe probabilius, ac magis pium. Imò de Sanctis Societatis certum eſſe, ſi celebrent in templis eiuſdem Societ. ex conceſsione Pontificum. Idem tenet *Quintanad. t. 7. ſing. l. c.*

7 Si quis violet rubricam ſpectantem ad eſſentiam, vel quaſi eſſentiam Miſſæ; vel ſi nullam planè ſeruet, peccat mortaliter, *Eſcob. ex Fag. p. 1. l. 3. cap. 21. num. 9.*

TRAC-

Digitized by Google

TRACTATUS IV.
De Sacramento Pœnitentiæ.

CAPUT I.
De eſſentia huius Sacramenti.

DUBIUM I.

Quæ ſit eius materia, & forma?

RESP. Materia remota, & neceſſaria, eſt omne peccatum mortale, poſt baptiſmum commiſſum, & non confeſſum. Materia ſufficiens & non neceſſaria, eſt omne veniale poſt baptiſmum commiſſum, vel etiam mortale, alias ritè confeſſum. Materia proxima ſunt actus pœnitentis, contritio, confeſsio, & ſatisfactio: quarum vltima eſt integralis tantùm; (vt patet in infirmo, qui ſi ratione deſtituatur, ſolet abſolui abſque ſatisfactione) duæ priores ſunt eſſentiales, vt communiter docetur contra *Scotum* qui totam eſſentiam ponit in abſolutione. Porrò, peccata ſunt tantùm materia circa quam; actus verò pœnitentis materia ex qua, *Laym. l. 5. tract. 6. c. 4. ex commun.* Vndè reſolves.

1 Etſi peccatum mortale remiſſum quomodocumque ſit; teneris tamen confiteri, ſi non feciſti, *Trid. ſeſſ. 14. c. 5.*

2 Omitti poſsunt venialia, vel omnia, vel aliqua: item mortalia ſemel ritè confeſſa, v. g. in Confeſsione generali, vt docent *Dian. p. 3. t. 4. reſ. 56. C. de Lugo d. 16. n. 56. contra Victor. Ledeſ. & alios.* In qua etiam non eſſe neceſſarium, addere peccato mortali, quod poſt vltimam confeſsionem ſit, commiſſum docent *Bon. d. 5. q. 5 ſeſſ. 2. p. 2. Dian. p. 2. tract. 4. R. 62. & p. 3. tract. 3. R. 65. C. de Lugo d. 16 ſeſſ. 2. n. 47. ex Sanch. & Con.* quod eſt probabile, niſi circunſtantia aliqua, v. g. ſpeciem mutans, vel reſeruatio caſûs, vel proxima peccandi occaſio, aliud requirat, & pœnitentia ſufficiens imponatur, *C. de Lugo, Tamb. de exped. conf. l. 2. c. 1.* Tutius tamen eſt noua ab antiquis ſecernere.

3 Ponenda ſemper eſt materia certa; qualem eſſe negat *Sanctius in ſel. d. 7. apud Dian. p. 3. t. 4. reſ. 52.* quòd quis non reſponderit diuinis inſpirationibus, non fecerit bonum, quod potuit, & ſimiles imperfectiones. In quibus tamen exponendis, non tenetur Confeſſarius impedire pœnitentem, vt docet *C. Lugo l. c. n. 103.* contra *Sanctium*. Quòd ſi haberi certa non poſsit, pro ratione dubij danda eſt abſolutio; vt ſub dubio, ſi materia prorſus dubia ſit; vel abſoluta, ſi certa videatur. Ita *Suar. Laym. l. 5. t. 5. c. 3.* & alij *commun.*

Reſp. 2. Forma Sacramenti Pœnitentiæ ſunt verba abſolutionis: Ego Te Abſolvo à Peccatis Tuis (vbi licèt de eſsentia tantùm ſit, Abſolvo Te: debent tamen addi reliqua, præſertim in articulo mortis, ſecundùm quoſdam, ſub mortali, ſecúdùm alios ſub veniali, vt *v. Gran.*) voce prolatâ in præſentem; abſentem enim *Clem. VIII.* abſolvi prohibuit, ſub pœna excommunicationis. *Vndè reſolves.*

1 Invalidum eſt abſolvere nutu, ſigno aut ſcripto: item abſolvere abſentem; quod docuit *Alenſis, Medin, & alij*, ſed vetitum nunc, vt modò dictum.

2 Valida eſt abſolutio, ſi reuerentiæ cauſâ dicas: Abſolvo dominationem, excellentiam, vel maieſtatem veſtram, &c. Quia non mutatur eſſentialiter, & ſunt verba æquivalentia. *Auerſa. vid. ſuprà tr. 1. cap. 1. d. 2.* Non valet autem, ſi dicas: Abſolvat te Deus, vel Abſolvat te Chriſtus, *Auerſ. q. 12. ſ. 2.*

3 Orationes prçuiæ, & ſubſequentes formam, vt *Miſereatur tui, &c. & Paſsio Domini, &c.* quæ ſecundùm *Trid.* laudabiliter adduntur, non ſunt neceſsitatis, & ex cauſa rationabili omitti poſſunt, v. gr. ſi breues ſint confeſsiones, vel multi confitentes (*vt vid. Dian. p. 3. tr. 4. R. 97.* tunc enim ſufficit dicere, *Abſolvo te à paccatis tuis in nomine, &c.*) vel ſi timeatur cenſura, *Abſolvo te à vinculo excommunicationis; deindè à peccatis tuis, &c. Vid. Sà, verb. Abſolutio.*

4 Eleuatio manûs, eiuſque impoſitio in caput, item formatio Crucis, eſt libera, etſi debeat ſervari cõſuetudo. *Ita Laym. cap. 5.* vbi idem dicit de apertione capitis. Forma autem *Clement. VIII.* vt tradit *Sà, & Rituale Romanum*, eſt hæc: quâ, vt omnes vtātur ſuadet *Paulus V.* ideòque omnibus tenenda memoriter: *Miſereatur tui omnipotens Deus, & dimiſsis peccatis tuis perducat te ad vitam æternam. Amen*; deindè eleuatâ manu pergit: *Indulgentiam, abſolutionem, & remiſsionem peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens, & miſericors Dominus, Amen. Dominus noſter Ieſus Chriſtus te abſolvat, & Ego auctoritate ipſius, te abſolvo ab omni vinculo excommunicationis, ſuſpenſionis* (quæ vox circà laicos omittitur) *& interdicti, in quantum poſſum, & tu indiges: Deindè ego te abſolvo à peccatis tuis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, Amen. Paſsio Domini noſtri Ieſu Chriſti, merita B. V. & omnium SS. quicquid boni feceris, & mali ſuſtinueris, ſit tibi in remiſsionem peccatorum, in augmentum gratiæ, & præmium vitæ æternæ. Amen.*

DUBIUM II.

Qualis contritio requiratur?

SUppono, quòd contritio in communi, ſit dolor, ac deteſtatio peccati commiſsi, cum propoſito emendandi, vt habet *Trid. ſeſſ. 14.* Vbi eam diuidit in Perfectam, quæ abſolutè ſic dicitur; & in Imperfectam, quæ attritio dicitur. Perfecta eſt, quæ elicitur ex motiuo charitatis propter Deum ſummè dilectum; & hæc ſe ſolâ mox iuſtificat, etſi cũ voto, & ordine ad confeſsionem, quàm deindè facere teneris. Imperfecta eſt, quæ ex inferiore motiuo, ſupernaturali tamen concipitur.

Reſp. Ad Sacramentum hoc ſufficit, & requiritur ſaltem attritio formalis, ſupernaturalis, efficax, & vniuerſalis (reſpectu mortalium) cõcepta in ordine ad confeſsionem,

vel

Digitized by Google

vel ſaltem abſolutionem. Eſt communis, *vide Bon. d. 5. q. 5. & Schol. ac colligitur ex Trident. loc. cit. Vndè reſolves.*

1 Non requiritur contritio exiſtimata, vt voluit *Gabriel.*

2 Non ſufficit. 1. Attritio exiſtimata tantùm, licèt inculpabiliter: quia vera attritio eſt pars eſſentialis. * 2. Nec ſufficit attritio naturalis, licèt honeſta patet ex propoſitione 57. Decreti citati Ss. D. N. Innocentij Papæ XI. 3. Nec deſiderium abſolutionis, ſine affectu ad peccata: idque etiamſi tantùm confitearis venialia, vt habet ſententia communis contra *Angl. s*, & quoſdam alios, quos ſequitur *Tamb. lib. 1. exp. conf. cap. 3. vid. Dian. p. 9. t. 9. reſ. 31.* Vndè peccat grauiter qui etiam ſola venialia, vel ſola mortalia aliàs confeſſa, ſine omni formali dolore confitetur, quia non ponit materiam Sacramenti, & ſaltem periculo ſacrilegij ſe exponit. *Ita Lugo d. 4. ſ. 8. & c. com. v. Dia. p. 3. t. 4. reſ. 116. Bon. d. 5. q. 5. ſ. 1. p. 5.* Non tamen eſt neceſſe, vt dolor ſe extendat ad omnia venialia, quorum ſibi pœnitens eſt conſcius, *Sà, Laym. Lug.* Imò notat *Tamb. loc. cit.* ſatis eſſe de vno veniali dolere formaliter, etſi plurium ſis conſcius, de quibus nec dolorem, nec propoſitum emendandi habeas, ſiue ea confitearis, ſiue non.

3 Non abſolvitur, qui dolet, licèt intenſiſsimè, tantùm propter infamiam, damna, aliàſve pœnas temporales præcisè, etſi ex inculpabili ignorantia; quia non eſt dolor ſupernaturalis, nec ignorantia, aut bona fides poteſt ſupplere defectum eſſentiale n, *Bon. loc. cit.* Limitat tamen *Reg.* cum *Tamb. de exped. conf. lib. 1. cap. 1.* niſi doleas propter iſtas, vt à Deo inflictas, vel infligendas.

4 Ad attritionem non requiritur vlla intenſio, vel duratio temporis, vt vult *Durand.*

5 Etſi debeat eſſe de omnibus peccatis mortalibus, non requiruntur tamen ſinguli dolores de ſingulis, vt vult *Angl.* ſed ſufficit vnus actus de omnibus ſimul ſumptis, etiam oblitis: ideòque peccat grauiter, qui ſciens prudens non atteritur vniuerſaliter de omnibus mortalibus nondum remiſsis, *Bon. & c. loc. cit.*

6 Non ſufficit dolere, quòd non doleas, vt habent *Nauar. & Sà*; nec velleitas non peccādi. Ratio vtriuſque eſt, quia non eſt dolor de peccatis commiſsis, cum quo affectus ad ea ſtare poteſt. *Enriq. Vazq. Bonac. loc. cit. num. 7.*

Vbi rectè notat; cum actu, quo quis dolet ſe non dolere de peccatis, plerumque coniunctum eſſe dolorem de peccatis, etſi pœnitens eum non dignoſcat.

7 Etſi dolor hic debeat eſſe ſummus appretiatiuè, ita vt nihil magis deteſteris, quàm peccatum, maliſque omnia mala huius mundi perpeti, quàm mortaliter contra Deum peccare: non tamen opus eſt, imò nec expedit, particulares facere collationes, v. gr. mallem hoc, vel

illud

1 Invalidum eſt abſolvere nutu, ſigno aut ſcripto: item abſolvere abſentem; quod docuit *Alenſis, Medin, & alij*, ſed vetitum nunc, vt modò dictum.

2 Valida eſt abſolutio, ſi reuerentiæ causâ dicas: Abſolvo dominationem, excellentiam, vel maieſtatem veſtram, &c. Quia non mutatur eſſentialiter, & ſunt verba æqui valentia. *Auerſa. vid. ſuprà tr. 1. cap. 1. d. 2.* Non valet autem, ſi dicas: Abſolvat te Deus, vel Abſolvat te Chriſtus, *Auerſ. q. 12. ſ. 2.*

3 Orationes prçuiæ, & ſubſequentes formam, vt *Miſereatur tui, &c. & Paſsio Domini, &c.* quæ ſecundùm *Trid.* laudabiliter adduntur, non ſunt neceſsitatis, & ex cauſa rationabili omitti poſſunt, v. gr. ſi breues ſint confeſsiones, vel multi confitentes (*vt vid. Dian. p. 3. tr. 4. R. 97.* tunc enim ſufficit dicere, *Abſolvo te à peccatis tuis in nomine, &c.*) vel ſi timeatur cenſura, *Abſolvo te à vinculo excommunicationis; deindè à peccatis tuis, &c. Vid. Sà, verb. Abſolutio.*

4 Eleuatio manûs, eiuſque impoſitio in caput, item formatio Crucis, eſt libera, etſi debeat ſervari cõſuetudo. *Ita Laym. cap. 5.* vbi idem dicit de apertione capitis. Forma autem *Clement. VIII.* vt tradit *Sà, & Rituale Romanum*, eſt hæc: quâ, vt omnes vtãtur ſuadet *Paulus V.* ideòque omnibus tenenda memoriter: *Miſereatur tui omnipotens Deus, & dimiſsis peccatis tuis perducat te ad vitam æternam. Amen*; deindè eleuatâ manu pergit: *Indulgentiam, abſolutionem, & remiſsionem peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens, & miſericors Dominus, Amen. Dominus noſter Ieſus Chriſtus te abſoluat, & Ego auctoritate ipſius, te abſolvo ab omni vinculo excommunicationis, ſuſpenſionis* (quæ vox circà laicos omittitur) *& interdicti, in quantum poſſum, & tu indiges: Deindè ego te abſolvo à peccatis tuis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, Amen. Paſsio Domini noſtri Ieſu Chriſti, merita B. V. & omnium SS, quicquid boni feceris, & mali ſuſtinueris, ſit tibi in remiſsionem peccatorum, in augmentum gratiæ, & præmium vitæ æternæ. Amen.*

DUBIUM II.

Qualis contritio requiratur?

Suppono, quòd contritio in communi, ſit dolor, ac deteſtatio peccati commiſsi, cùm propoſito emendandi, vt habet *Trid. ſeſſ. 14.* Vbi eam diuidit in Perfectam, quæ abſolutè ſic dicitur; & in Imperfectam, quæ attritio dicitur. Perfecta eſt, quæ elicitur ex motiuo charitatis propter Deum ſummè dilectum; & hæc ſe ſolâ mox iuſtificat, etſi cũ voto, & ordine ad confeſsionem, quàm deindè facere teneris. Imperfecta eſt, quæ ex inferiore motiuo, ſupernaturali tamen concipitur.

Reſp. Ad Sacramentum hoc ſufficit, & requiritur ſaltem attritio formalis, ſupernaturalis, efficax, & vniuerſalis (reſpectu mortalium) cõcepta in ordine ad confeſsionem,

Digitized by Google

vel ſaltem abſolutionem. Eſt communis, *vide Bon. d. 5. q. 5. & Schol. ac colligitur ex Trident. loc. cit. Vndè reſolves.*

1 Non requiritur contritio exiſtimata, vt voluit *Gabriel.*

2 Non ſufficit. 1. Attritio exiſtimata tantùm, licèt inculpabiliter: quia vera attritio eſt pars eſſentialis. * 2. Nec ſufficit attritio naturalis, licèt honeſta patet ex propoſitione 57. Decreti citati Ss. D. N. Innocentij Papæ XI. 3. Nec deſiderium abſolutionis, ſine affectu ad peccata: idque etiamſi tantùm confitearis venialia, vt habet ſententia communis contra *Angles*, & quoſdam alios, quos ſequitur *Tamb. lib. 1. exp. conf. cap. 3. vid. Dian. p. 9. t. 9. reſ. 31.* Vndè peccat grauiter qui etiam ſola venialia, vel ſola mortalia aliàs confeſſa, ſine omni formali dolore confitetur, quia non ponit materiam Sacramenti, & ſaltem periculo ſacrilegij ſe exponit. *Ita Lugo d. 4. ſ. 8. &c. com. v. Dia. p. 3. t. 4. reſ. 116. Bon. d. 5. q. 5. ſ. 1. p. 5.* Non tamen eſt neceſſe, vt dolor ſe extendat ad omnia venialia, quorum ſibi pœnitens eſt conſcius, *Sà, Laym. Lug.* Imò notat *Tamb. loc. cit.* ſatis eſſe de vno veniali dolere formaliter, etſi plurium ſis conſcius, de quibus nec dolorem, nec propoſitum emendandi habeas, ſiue ea confitearis, ſiue non.

3 Non abſolvitur, qui dolet, licèt intenſiſsimè, tantùm propter infamiam, damna, aliàſve pœnas temporales præcisè, etſi ex inculpabili ignorantia; quia non eſt dolor ſupernaturalis, nec ignorantia, aut bona fides poteſt ſupplere defectum eſſentiale n, *Bon. loc. cit.* Limitat tamen *Reg.* cum *Tamb. de exped. conf. lib. 1. cap. 1.* niſi doleas propter iſtas, vt à Deo inflictas, vel infligendas.

4 Ad attritionem non requiritur vlla intenſio, vel duratio temporis, vt vult *Durand.*

5 Etſi debeat eſſe de omnibus peccatis mortalibus, non requiruntur tamen ſinguli dolores de ſingulis, vt vult *Angl.* ſed ſufficit vnus actus de omnibus ſimul ſumptis, etiam oblitis: ideòque peccat grauiter, qui ſciens prudens non atteritur vniuerſaliter de omnibus mortalibus nondum remiſsis, *Bon. &c. loc. cit.*

6 Non ſufficit dolere, quòd non doleas, vt habent *Nauar. & Sà*; nec velleitas non peccādi. Ratio vtriuſque eſt, quia non eſt dolor de peccatis commiſsis, cum quo affectus ad ea ſtare poteſt. *Enriq. Vazq. Bonac. loc. cit. num. 7.*

Vbi rectè notat; cum actu, quo quis dolet ſe non dolere de peccatis, plerumque coniunctum eſſe dolorem de peccatis, etſi pœnitens eum non dignoſcat.

7 Etſi dolor hic debeat eſſe ſummus appretiatiuè, ita vt nihil magis deteſteris, quàm peccatum, maliſque omnia mala huius mundi perpeti, quàm mortaliter contra Deum peccare: non tamen opus eſt, imò nec expedit, particulares facere collationes, v. gr. mallem hoc, vel

illud

Digitized by Google

illud malum ſubire quam mortaliter peccare: quia periculoſæ ſunt.

8 Qui non vult occaſiones proximas peccandi à ſe amoliri, vel non remittere ex animo, vel non reſtituere, aut ſatisfacere quibus debet: vel non habet formale (licèt probabiliter cum *Lugo loc. cit. ſ.6. Laym. Dian.* aliqui dicant, virtuale in contritione vniuerſali incluſum ſufficere, ſaltem quando non occurrit cogitatio de peccatis vitandis) propoſitum, peccata mortalia (quando talia confitetur) vitandi efficax, id eſt, cum quo non poſsit conſiſtere affectus actualis erga aliquod mortale, non eſt ſufficienter attritus. Ratio eſt, quia non eſt dolor, & deteſtatio efficax, quippè cum quo poſsit ſtare voluntas peccandi: nec is ſe ex toto corde convertit ad Deum, deteſtans peccatum ſuper omne deteſtabile, *Suar. Fernand. Laym. lib. 5. t. 6. cap. 4. Dian. p. 3. t. 4. reſ. 119. & c. commun.* Et licèt ſola venialia confitearis, teneris tamen, ſicut dolorem, ita etiam propoſitum, ſaltem virtuale, circà illa habere, *Lugo d. 14. ſ. 8. & 9. & alij.*

9 Redire ſæpè cum eodem mortali non eſt certum indicium deeſſe attritionem, etſi ſit magna præſumptio, præſertim in ijs, qui coguntur cõfiteri à parentibus, magiſtris, &c. Item in ijs, qui aliquoties moniti concubinam non ſeparant, aut reſtitutionem non faciunt, quibus proindè abſolutio differenda eſt, niſi id actu præſtent. Quamquam poſsint eſſe alia ſigna veri doloris, v. g. ſi media præſcripta ſint adhibita, occaſiones vitatæ, ſi numerus peccatorum imminutus, ſi pœnitens omninò aſſerat, cui plerumque credi debet, cùm ipſe ſit ſui accuſator, defenſor, & teſtis. Qua in re opus eſt magna prudentia Confeſſarij, ne pœnitentem ſeueritate auertat, neque etiam lenitate ſeducat, & peccet, pereatque cum illo, *Suar. in 3. p. d. 32. ſ. 2. Sanch. lib. 2. in decal. cap. 32. & lib. 2, cap. 5. Lugo loc. cit. num. 166. & 169.* contra quorum aliorumque communem ſententiam, docent apud *Dian. Viualdus, & Ioann. Sanctius d. 10. num. 16.* poſſe toties, quoties confitetur, abſolvi: etiamſi nullus appareat profectus: eò quòd ſine illo poſſit eſſe verum propoſitum; ſicùt eſt in ijs, qui venialia ſemper afferunt eadem. Verùm id probare non auſim, nec videtur eſſe par ratio, *vide Kon. d. 2. dub. 14. Dian. p. 2. t. 7. reſ. 55. & p. 2. t. 2. miſ. reſ. 45. & p. 3. t. 4.*

* Sed pœnitenti habenti conſuetudinem peccandi contrà legem Dei, Eccleſiæ aut legis naturalis, niſi emendationis ſpes appareat, neganda eſt, vel differenda abſolutio, etiãſi ore proferat, ſe dolere, & proponere emendationem, patet ex propoſitione 60. dicti Decreti Ss. D. N. Innocentij Papæ XI. & quandò confeſſarius interrogat pœnitentem de peccati alicuius conſuetudine, tenetur fateri: vt patet ex propoſitione 58. eiuſdem Decreti.

10 Abſolvendi ſunt ij, qui ex officio, domo, vel negotio, in quo propinquum peccati periculum imminet

Digitized by Google

minet, diſcere nolunt, eò quòd ſine maxima difficultate non poſsint, parati interim media præſcribenda adhibere. Ratio eſt, quia occaſio, etiam propinqua, non neceſsitat ad peccatum, ideòque ſtare poteſt cum propoſito peccata vitandi. Nec refert, quòd quis putet, vel timeat, ſe vnum, vel plura peccata non vitaturum: quia propoſitum eſt actus voluntatis: exiſtimatio autem illa eſt actus intellectûs, qui ex illo propoſito, ob humanæ voluntatis mutabilitatem, non neceſſariò conſequitur. Interim qui certus eſt, impoſsibile ſibi eſſe, in tali occaſione peccata vitare, debet eam deſerere, niſi velit perire. *Ita Laym. loc. cit. Lugo loc. cit. num.* 152.

11 Non requiritur dolor ſenſibilis, ſufficit enim intellectivus: qui cùm ſit internus, ac ſpiritualis, ſcrupuloſi, non facilè debent angi, quaſi ſine dolore accedant ad Sacramentum, eò quòd nullum ſentiant.

12 Is, qui nihil cogitans de Confeſsione attritionem elicuit, non referens eam ad Sacramentum, non poteſt ſine nouo dolore ad id accedere: quia pars debet referri ad cõpartem, *ita Suar. d.* 20. *ſ.* 4. *Bon. d.* 5. *q.* 3. *p.* 2. Contrarium tamen videtur docere, *Lugo d.* 14. *ſ.* 4 *num.* 37. quod non eſt improbabile, *Tambur. lib.* 1. *cap.* 2.

13 Non ſufficit ad Sacramentum dolor, qui ſequitur abſolutionem: imò ſecundùm ſententiam ſaltem tutiorem, quam docent *Laym. lib.* 5. *t.* 4. *& Kon.* debet antecedere etiam confeſsionem (etſi contrariũ etiam probabiliter, doceant *Vazq. Fil. Fag. Card. Lugo de pœn. d.* 14. *ſ.* 2. *& Gaſp. Hurt. d.* 6. *dif.* 5. *apud Dian. & Eſc. t.* 7. *Exam.* 6.) Vndè pœnitentes initio ad dolorem excitandi; aut ſi poſt peccatorum narrationem fiat, repetant verbo Confeſsionem, dicendo ſe dolere de peccatis expoſitis, *vide Laym. loc. cit.*

14 Probabile eſt, eum qui paulò antè confeſſus, iterum confitetur, vel eadem peccata, vel quæ exciderant, de quibus antè (explicitè, & in particulari) non doluit, non teneri elicere nouum dolorem, *Card. Lugo d.* 14. *ſ.* 3. *Dian. p.* 9. *t.* 3. *reſ.* 5. *&* 51. & conſequenter poteſt moribundus propter periculum inſtantis mortis abſolvi, audito tantùm vno alterove peccato: & deindè ſi ſuperſtes maneat, auditis reliquis iteratò abſolvi in virtute doloris præcedentis, *Tamb.*

DUBIUM III.

Qualis Confeſsio requiratur?

ARTICULUS I.

An debeat eſſe integra materialiter?

Reſp. Ad Confeſsionem per ſe, & ordinariè requiritur integritas materialis, ſita in eo, vt poſtquam diligentius te excuſſeris, & conſcientiæ tuę ſinus, & latebras (ita loquitur *Trid. ſeſſ.* 14. *cap.* 5.) exploraueris, confitearis omnia mortalia memoriæ occurrentia, nondum cõfeſſa, eorumque numerum, & circumſtantias, quæ ſpeciem mutant.

Pa-

Digitized by Google

Patet ex *Trident. loc. cit.* & eſt certum. Ratio eſt, quia aliàs nec iudicium Sacramentale rectè adminiſtrari, nec æquitas in pœnis ſtatuendis ſervari poteſt.

Dicitur 1. *Per ſe, & ordinariè*, quia per accidens, & extraordinariè, ſufficit integritas formalis, *vid. ſeq. dub.*

Dicitur 2. *Numerum*, intellige certum, qui ſi non conſtet, dic probabilem, addendo *plus, minus*. Quòd ſi deindè deprehendas te erráſſe, non teneris iterùm confiteri, niſi notabiliter fuerit maior, *Fagund. Sanch. Hurt.* contra *Reg. Fil. & Sà*, qui dicunt, verba illa, *plus minùs*, tantùm extendi ad vnum, vel duo ſupra numerum indicatum. Sed quamvis hoc ſit verum in numero parvo, denario, v.g. non tamen in alijs, v.gr. centenario, millenario, &c. quia verba illa non habent ſenſum abſolutum, ſed reſpectivum, ad numerum cui adduntur, qui quantò fuerit maior, tantò etiam maior verbis iſtis intelligetur, dummodò tamen ſit parvus reſpectu alterius cui adiungitur, quod prudentis arbitrio æſtimandum eſt. *Ita Dia. p. 3. t. 3. reſ. 194. ex Nauar. & c. Item Card. Lugo d. 16. n. 94.* Quòd ſi autem, nec probabilis haberi poteſt, dicenda eſt conſuetudo peccandi, tempus, & frequentia in die, ſeptimanâ, menſe, vel anno. *Vide Fil. t. 7. cap. 4. Dian. p. 3 t. 4. reſ. 94. Gaſp. Hurt. d. 9. diſ. 5. Lug. d. 16. num. 79.*

Dicitur 3. *Quæ ſpeciem mutant:* quia etſi probabile ſit, quod docent *Suar. Kon.* & alij; etiam eas, quæ notabiliter in eadem ſpecie aggrauant (hoc eſt, quæ iuxta cuiuſque conſcientiam excedunt ordinarium peccandi modum) eſſe explicandas, ob rationem allatam in reſponſione. Contraria tamen ſententia, quam ex *D. Thom. Sylv. Nauar.* docent *Vazq. Reg. Bon. Lugo d. 16. ſ. 3.* etiam probabilis eſt, & tuta: ſaltem ſi excipias. 1. Gradus conſanguinitatis in inceſtu. 2. Quantitatem furti, iniuriæ, &c. quæ egent ſatisfactione. 3. Quando vno actu plures ſunt occiſi, vel infamati, vel apud plures. 4. Odium diuturnum: quia tunc ſolent plures actus fieri. *Vide Regin. loc. cit.* 5. Peccatum inter Confeſſarium, & pœnitentem. *Vid. Fil. de imped. matr. cap. 5. q. 5.* 6. Si circumſtantia inuehat cenſuram, vel reſervationem, vel ad neceſſariam pœnitentis directionem, à Confeſſario prudenter interrogetur. *Vndè reſolves.*

1 Ad integritatem confeſsionis prærequiritur diligens examen, pro capacitate pœnitentis, temporis morâ, & cæteris circumſtantijs. Ad id autem ſufficit diligentia mediocris, qualem vir prudens in arduis negotijs adhibet, vel qualem moraliter loquendo, docti, & timorati adhibere ſolent, etiamſi quis putet, maiori diligentiâ plura ſe reperturum, *Bon. t. 1. d. 5. q. 5. Laym. lib. 5. t. 6. cap. 8.* Poſt mediocrem autem iſtam diligentiam non tenetur de anteactâ vitâ vlteriùs cogitare; & ſi quid occurrat, quod videatur non eſſe in confeſsione explicatum, poteſt ſibi perſuadere cum cæteris id memoratum

tum fuiſſe, *Dian. p. 3. t. 4. reſ. 107. ex Sanctio.*

2 Examen hoc à Confeſſario poteſt ſuppleri, quod tamen *Suar.* reprobat, in confeſsionibus longis diligentiorum, eò quòd impoſsibile ferè ſit, vt quis repentè rogatus omnia recordetur; & tantùm admittit in rudibus, quos etiam monet *Sà, verb. Confeſsio*, bonâ fide confeſſos, non nimis rogandos de confeſſionibus præteritis, niſi intelligatur aliquid neceſſarium defuiſſe. *Vide Fag. Dian. p. 3. tr. 4. reſ. 89.*

3 Non eſt neceſſarium peccata ſcribere, ne memoria excidant, vt contra *Bonac.* docent *Suar. Vazq. & alij.* Imò *Sot.* dicit, id non conſulendum ob periculũ vulgationis. Meliùs tamen *Laym. Konin.* & alij aſſerunt ſuadendum eſſe, dummodò vitetur anxietas nimia, propter quam ſcrupuloſis prohiberi poteſt.

4 Invalida eſt confeſsio, non integra, ex ignorantiâ, vel negligentiâ moraliter culpabili, vt veriùs docent *Suar.* & alij cõmuniter contra *Sotum, & Canum*, quia *Trid.* requirit diligens examen.

5 Non officit integritati, per ſe loquendo, ſi quis ſubindè grauiùs lapſus, id alteri priùs confiteatur, & deindè ordinario ſuo venialia tantùm (qui imprudenter id ægrè ferret; prohibebit, aut reprehendet) niſi tamen eâ occaſione, maneat, in mortali occaſione peccandi, aut ideò circumeat, vt liberiùs peccet, tunc enim grauiter peccabit, & ob defectum attritionis confeſsio erit nulla. *Ita Fil. Laym. lib. 5. t. 6. Card. de Lugo d. 16. num. 57.*

6 Ex circumſtantijs minuentibus, illæ tantùm explicandæ ſunt, quæ vel omninò tollunt malitiam, vel ex mortali faciunt venialem, vt parvitas materiæ, indeliberatio, &c. (v.g. ſi die Veneris ignorans comediſſet carnes) vel alioqui notabiliter mutant iudicio Confeſſarij, ſaltem quoad ſpeciem.

7 Ad ſervandam integritatem confeſsionis, peccata mortalia dubia, vt dubia (loquendo de dubio propriè dicto, ſunt aperienda, vt docet *Suar. in 3. p. t. 4. d. 22. ſ. 9. num. 7. Sanch. Dian. Card. de Lugo d. 16. num. 63. Bonac. d. 3. q. 5. ſ. 2 p. 2. d. 4. & alij comm. contra Kon.* Ratio eſt, tum quia peccata quæ ſunt in conſcientia, debent manifeſtari; at dubia ſunt, vt dubia in conſcientia, tum quia in negotio ſalutis, & medio ad hanc neceſſario, non tam habet locum illud axioma. *Melior eſt conditio poſsidentis*, quàm hoc; *in dubio tutior pars eligenda eſt.* (Excipiuntur tamen ſcrupuloſi, & ij, quibus diu poſt patratum peccatum ſuboritur aliquod dubium, ſi aliàs ſoliti ſint ſollicitè confeſsionem inſtituere: quia non eſt dubium prudens.) Quód ſi poſt modùm accipiant notitiam certam, idem rurſus eſſe confitendum tanquam certum, *docet Tur. & Sanch. 1. mor. cap. 10. num. 69. Dubitat tamen Card. Lugo d. 16. ſ. 2. num. 79. & 92. ſuadetque id vt ſecuriùs, vide Dian. p. 3. t. 4. reſ. 60. & 107.* Si verò peccatum confeſſus eſt, vt certum, &

Poſteà de eo dubitet, an fecerit, non tenetur iterùm confiteri, vt dubium, *Lugo, Tamb. de exped. conf. d. 1. cap. 1.* qui idem cenſent, etſi poſtmodùm certò comperiat ſe non feciſſe. Monent autem *Suar. & Tamb. loc. cit.* ſi quis ſola peccata dubia confiteatur, monendum vt addat aliquod certum ex aliàs confeſsis. Quòd ſi id haberi non poſsit: abſolvendum ſub conditione.

ARTICULUS II.

Quandò ſufficiat confeſsio integra formaliter?

RESP. Etſi ad hoc Sacramentum requiratur ſemper aliqua cōfeſsio, non tamen ſemper opus eſt, vt ea ſit integra materialiter, modò ſit talis formaliter, ſeu moraliter, id eſt, quantum moraliter loquendo hìc, & nunc poteſt fieri; etſi poſteà debeas, ſi poſsis, ſupplere defectum, non ſtatim, ſed quandò rursùm confiteri obligaberis, aut voles. Porrò quando talis confeſsio ſufficiat, ſequentes regulę docent.

Prima. Quandocumque quis ad materialiter integrè confitendum phyſicè eſt impotens, ſufficit integritas formalis, quia pręceptum diuinum non obligat ad impoſsibile. Vndè poſſunt in ſequentibus caſibus abſolvi. 1. Mutus, etſi vnum tantùm, vel alterum peccatum per nutus ſignificauerit: niſi tamen ſcripto poſsit Confeſſario exhibere: ad quod tunc eum teneri probabilius eſt, vt communiter docetur contra *Caiet. Nauar.* & alios. 2. Surdus, qui non poteſt omnia explicare, *Laym. lib. 5. t. 6. cap. 83.* 3. Ignarus idiomatis, tempore præcepti, vel alterius neceſsitatis, etſi non integrè intelligatur, ſi neque Confeſſarius linguæ gnarus, neque interpres haberi poſsit; imò etſi adſit interpres, non enim tenetur per eum confiteri, vt docent *Suarez, Vazq. Dian.* niſi fortè in periculo mortis, in quo aliqua minora confiteri ſufficiet, *vide Lugo d. 5. num. 61.* 4 Moribundus, vſu linguæ ſubitò deſtitutus, ſi petat abſolvi, ac det ſigna doloris, vel antè dederit coram alijs; modò id fecerit in ordine ad Sacramentum, quòd de quovis in eo ſtatu præſumendum videtur. Quo caſu, ſi (ſaltem coram ipſo infirmo), ſiue ab vno, ſiue pluribus, mediatis, vel immediatis teſtibus detur teſtimonium, Sacerdotem non tantùm poſſe, ſed probabiliter etiam teneri abſolvere (ſaltem ſub conditione) *docent Dian. & Lugo d. 18. num. 84. & ex multis alijs.* Item *Bonac.* citans declarationem Cardin. pro ſe, *& Præp. quæſt. 4. d. 5. &c.* eò quòd ſic, & ægri neceſsitati, & reuerentiæ Sacramenti conſulatur. Dixi *ſaltem*, quia *Tāb. lib. 2. exp. conf.* citans *Kon. Præp. & Lugo*, docet, poſse, & debere abſolvi abſolutè, etſi ſit abſens, qui de ſigno coram ſe dato teſtatus fuit. Denique ſi nullum ſignum dederit, nullo modo abſolvendus eſt, cûm actus iudicialis non exerceatur, niſi præceſſerit accuſatio: licet enim Recentiores quidam,

dam, vt *Tamb. de exped. confeſ. lib. 2. cap. 10. citans Homob. & Molf. Item Phil. Servius in amico fideli, p. 3. cap. 1. Anton. de lit. Barth. de S. Fauſto, &c.* cenſeant poſse, imò debere, abſolvi ſub conditione, dummodò aliàs probe, & Chriſtianè vixerit, eò quòd præſumi poſsit, interiùs eliciuiſse contritionem, *idque Dian. p. 4. t. 4. reſ. 92. & p. 9. tit. 6. reſ 20. ex alijs 12.* iudicet probabile, ab alijs tamen meritò reijcitur, *vt Sua. Vazquez, Kon. Mercer. Lugo d. 17. ſ. 3. Mald &c. ipſoque Dian loc. cit. & alijs 12. apud Auerſam,* quia deeſt omnis externa confeſsio, quam eſse partem eſsentialem huius Sacramenti, *conſtat ex Trid. ſeſſ 14. Can. 9.* & ex nullo ſigno rationabiliter præſumi poteſt, vt ſuppono, *vide Lugo loc. cit. Auerſ. quæſt. 10. ſ. 18.* vbi notat, abſolutionem quæ ijs, qui inſcripti ſunt in Societatem Roſarij, ſolet in infirmitate impendi ſine omni confeſsione, non dari tanquam Sacramentalem, nec in ordine ad conficiendum Sacramentum, ſed ad indulgentiam, & remiſsionem pœnæ conſequendam.

Secunda. Quando vel pœnitenti, vel Confeſsario imminet periculum vitæ, quod nec illum integrè confiteri, nec hunc audire patiatur, ſufficit integritas formalis. Ratio eſt, quia tunc materialis non eſt poſsibilis moraliter, quod valet ſequentibus caſibus.

1 Si pœnitens, v. gr. infirmus, vno alterove peccato dicto deficiat, vel ſit graue periculum ne deficiat.

2 Si infirmus volens confiteri, dum ei fertur Viaticum, deprehendatur multas confeſsiones feciſse invalidas, & grauitas morbi non patiatur dilationem abſolutionis, *Gran. Zam. Dian. p. 5. t. 3. reſ. 75.*

3 Si ipſe Sacerdos in periculo conſtitutus, videatur antè moriturus, quam pœnitens abſolvatur.

4 Si tempore peſtis, prudentum iudicio moraliter certum periculum ſit, ne Confeſsarius inficiatur, qui ſi tamen totam audire velit, tenebitur ad eam pœnitens.

5 Si immineat conflictus, vel ſit multitudo moribundorum, v. g. in naufragio, nec poſsint omnes audiri. In quo caſu poſsent etiam omnes ſimul, dicto vno peccato, quod minùs infamat (vel etiam ſecundùm quoſdam, ſi aliter fieri non poſsit, dicendo in genere ſe eſſe peccatores) abſolvi, dicendo *Ego vos abſolvo, &c. Vide Sà, verb. Abſolutio, & Kon. de Sacr. d. 7. dub. 9.*

Tertia. Quando ex confeſsione certi peccati, vel circumſtantiæ timetur meritò graue damnum proprium, vel alienum, ſiue Confeſſarij, ſiue alterius, corporale, vel ſpirituale, poteſt id reticeri. Ratio eſt, quia præceptum diuinum de integritate, non obligat cum tanto incommodo, quòd tantûm eſſe poſſet, vt peccares confitendo, v. g. 1. Si Sacerdos certum peccatum ſit reuelaturus (intellige cum *Kon. Card. de Lugo d. 26. num. 527.* quod pœnitens ipſe non teneatur revelare) 2. Si ſciat, v. g. mulier, ex certo peccato ſibi, vel

Digitized by Google

Confeſſario fore periculum ruinæ. 3. Si pœnitenti indè immineat graue damnum, vel periculum vitæ, vel famæ. In his tamen caſibus videtur requiri neceſsitas confitendi, v. gr. ob Communionem annuam, vel ſi longo tempore alioqui eſſet differenda, *vide Fil. t. 27. cap. 6. Card. Lugo loc. cit.* vbi monet, talia damna, aut pericula non facilè fingenda eſſe; & quidem in Religioſo vix poſſe locum habere.

Quarta. Si quis aliquod peccatum, vel circumſtantiam non poſsit confiteri ſine violatione ſigilli, v. g. ſi invalidè abſolviſſes ſimoniacum, nec poſſes confiteri, niſi illi, qui facilè indè poſſet conijcere, quiſnam ille eſſet. Ex omnibus ſuprà dictis ſequitur, excuſari etiam ſequentes ab integritate materiali. 1. Qui habent caſum reſervatum, de quo *infrà, & Lay. lib. 5. t. 6. cap. 12.* 2. Scrupuloſum, qui perpetuò angitur de oblitis. 3. Quem Sacerdos abſolvit antè finem nolens omnia audire, vt habet *Bon.* hîc. 4. Quem fallit memoria, ita vt dicat, ſe ſcire in genere quod peccauerit mortaliter, non ocurrere autem ſpeciem peccati: etſi tunc veniale aliquod addere ſit conſultum. *Ita Kon. & Laym. loc. cit.* contra *Sot. & Medinam.* 5. Eum, qui extremè rudis, vel ſimplex dicit ſe dolere de peccatis nullum tamen in ſpecie, ne veniale quidem ſciat dicere: qui etſi ſpeculatiuè loquendo poſsit abſolvi, practicè tamen non expedit, ſed datâ benedictione permittatur communicare. Ita *Laym. loc. cit.* 6. Qui aliquod peccatum non poteſt confiteri ſine complicis infamatione; v. gr. ſi peccaſſes cum matre, vel ſorore, quam Confeſsarius noſset (tunc enim ſi alium Confeſsarium non potes habere, quem aliàs adire tenereris) ſufficeret, imò deberet dici, quod animo cum ea, vel in genere, cum aliqua fornicationem, vel inceſtum commiſiſses, reticendo gradum primum, vel ſecundùm, quoad licebit ſine manifeſtatione complicis, cum propoſito confitendi integrè Sacerdoti alteri proximâ occaſione. Ita probabiliter *Nau. cap. 7. Bon. Kon. Valent. Præp. hic dub. 6. Gamaz.* Ratio eſt, quia quando duo præcepta diuina cõcurrunt, naturale, & poſitivum, quæ ſimul ſervari non poſsunt, præferendum eſt naturale; quia ſtrictiùs obligat. Etſi probabiliùs contrarium doceat *Filiuc. Suar. Vazq. Leſſ. Lugo art. 16. num. 394. Hurt. Kon.* & alij *commun.* Vndè talis ſaltem non tenebitur tacere id peccatum, ne complicem infamet, niſi commodè poſsit; (quod *Lug.* extendit etiam ad non complicem, ſine cuius manifeſtatione peccatum explicari non poteſt) ideòque Confeſsario curandum, ne nominẽtur perſonę, niſi ad pœnitentis directionem opus eſset tunc enim infamia iſta, non tanti æſtimatur, eamque ſibi imputet, qui peccauit. Conferendum tamen eſt commodum directionis cum infamia. Ratio ſuprà dictorum omnium eſt; quia in his caſibus moraliter non poteſt fieri confeſsio materialiter in-

Digitized by Google

integra *Laym. cap. 8. Fagund. p. 1. cap. 3. vide Dian. p. 3. t. 4. reſ. 64. & 131. & p. 1. t. 7. reſ. 49. Leſſ. lib. 2. cap. 11. d. 11. Tamb. de exped. confeſſ. lib. 2. cap. 9.* §. 2. vbi docet probabile eſſe, quód talis pœnitens propter ſolam conſolationem, quam ſentit ab amico, vel docto Confeſſario, poſsit ei confiteri, etſi alium habere poſsit.

* Peccata in confeſsione oblita, ſeu omiſſa ob aliquam cauſam, etſi iuſtam, debent in ſequenti confeſsione exprimi. Patet ex propoſitione 11. Decreti Ss. D. N. Alexandri Papæ VII. die 24. Septembris 1665.

ARTICULUS III.

Quæ ſint reliquæ conditiones confeſsionis?

RESP. Præter integritatem ſunt hæ tres.

Prima, vt ſit vocalis, ſcilicet, ordinariè: idque propter vſum, & praxim Eccleſiæ grauiter obligantem, niſi ſubſit iuſta cauſa, vt impotentia, ſiue phyſica, ſiue moralis: quę ſi adſit, poteſt fieri nutu, ſcripto, aliòve ſigno, v. g. ſi quis ob anxietatem loqui non poſsit, aut puella ſuprà modum verecunda, aliter ſe non poſsit explicare, quàm ſcripto, quo à Confeſſario lecto, addat voce, de his me accuſo, *Suar. Vazq. Lugo, Laym. l. 5. cap. 6. num.* 3. Imò qui aliter non poteſt, tenetur iuxta communem ſententiā confiteri per nutus, aut ſcriptum tempore præcepti: etſi id, quoad ſcripturam non admittant, *Nauar. Toled. Sot. Valent. Dian.* extra articulum mortis. *Vid. Lugo d. 15. num. 87.* Similiter ſuadendum eſſe ſurdis, vt confiteantur ſcripto (licèt ad id non teneantur) ne ab alijs audiantur. Eandemque ob cauſam eos non interrogandos niſi de planè neceſſarijs, *ex Poſſeu. docet Dian. p. 3. t. 4. reſ. 127. & p. 5. t. 6. reſ. 5. Vndè reſolues hunc caſum.*

Is, qui extra neceſsitatem, totam confeſsionem facit nutu, vel ſcripto, mortaliter peccat, ac conſequenter non abſoluitur, *Dian. p. 3. t. 4. reſ. 127. ex Sylvio, vid. Fil. t. 1. t. 7. cap. 1. Kon. d. 6. dub. 1. Suar. d. 21. ſ. 3. n. 5.*

Secunda conditio, vt ſit ſecreta, id eſt, vt fiat ſoli Sacerdoti, non quidem ex neceſsitate, ſed vſu Eccleſię. Publica autem, qualis in naufragio, prælio, hoſpitali, vbi alij adiacent, vel per interpretem fit, non obligat (ſaltem reſpectu peccatorū occultorum) niſi ex charitate ſui eum, qui in articulo mortis dubitat de contritione; ac tum adhuc ſufficit ea confiteri, quæ minorem pariunt infamiam. *Ita Suar. Fag. Dian p. 3. t. 4. R. 29. &c. Vnde reſolves.*

Si quis peccata in prioribus confeſsionibus oblitus eſſet, non tenetur etiam in articulo mortis ea confiteri publicè, vel per interpretem; quia peccatorum oblitorum confeſsio tantùm obligat ex præcepto poſitiuo diuino, quod in hoc caſu ceſſat. *Vide Laym. cap. 6. Dian. p. 3. t. 4. reſ. 128. & 129.*

Tertia conditio, vt ſit vera. Quod requiritur eſſentialiter in materia

Digitized by Google

ſubſtantiali,& neceſſaria; quia aliàs in re graui decipietur Iudex, neque eſſet confeſsio integra,ideòque irrita. Non tamen in materia libera; tùm quia falſitas ſigni in accuſatione circa materiam acceſſoriam, non facit ſententiam irritam; tum quia talis tantùm peccat venialiter,cùm non ſit grauiter iniurius Sacerdoti, nec Sacramento. *Ita Nauar. Suar. &c.* *Vndè reſolves.*

1 Non eſt mortale, nec irritat Sacramentum. 1. Si in confeſsione mentiaris leuiter, circa res non pertinentes,aut non neceſſarias ad Sacramentum, v.g. ſi hiſtoriam falſam narres,vel ſi neges veniale,vel mortale,quod non teneris confiteri. 2. Si falsò te accuſes de veniali: quod tamen mortale graue erit,ſi id facias non dando aliam materiam, cùm ſic formam reddas irritam,& Sacramentum: niſi tamen facias ex ſcrupulo, perturbatione. *Ita Suar. Filiuc. tom.1.tr.7.cap.4. Laym.lib.4.t.6.cap. 8. Dian.p.3.t.4.reſ.96.*

2 Sacrilegium eſt,& abſolutio nulla. 1. Si mortale quod confiteri teneris,& putas eſſe, neges, aut tegas,ne intelligatur. 2. Vt communiter docetur contra *Sylv.* ſi mortale tibi falsò imponas; niſi tamen fiat ex ſimplicitate,& ſcrupulo,&c. 3. Si neges, vel mentiaris circa peccata aliàs ritè abſoluta, quando Confeſſarius, vt Iudex, vel Medicus de ijs aliquid, vt neceſſarium ad præſentem confeſsionem interrogat, *Card. de Lug. d.14. ſ.19. Tambur. lib. 2. cap. 10. §.2.* ſecùs ſi ad præſentem confeſsionem non faciat. *Ibidem.*

ARTICULUS IV.

Quando confeſsio ſit invalida, & quomodò iteranda?

RESP. 1. Id contingit ex duplici capite. *Primò*, ex parte Confeſſarij, ſi iuriſdictionem non habuit, vel certè impeditam per cenſuram; vel ſi formam ſubſtantialiter vitiauit; vel non intendit abſolvere; vel peccatum nullum intellexit.

Dico, *nullam*: quia ſi ob ſurditatem,ſomnum,vel diſtractionem,aliqua licèt mortalia non intellexerit, ſine culpa pœnitentis, probabilius eſt,valuiſſe abſolutionem, ac poſtea tantùm repetenda eſſe non audita,vt contra *Sylv. Ant. Nau. & alios* docent *Enr. Laym.lib.5.tr.6.c.9. Dian. p.4.t.4. reſ.198.* Addo; *ſine culpa*: quia ſi ſemidormienti malâ fide cōfitearis,peccas, & confeſsio eſt invalida, ideòque repetenda, *loc. cit. cap.10. §.3.* Deniquè addunt aliqui cum *Tol.* ſi Confeſſarius indoctus non potuit diſcernere mortale, & veniale, invalidam eſſe. Verùm id *Suar. Laym.* & alij paſsim reijciunt; & quidem,etiamſi Confeſſarius putaſset eſſe veniale,quod fuit mortale: ideòque confeſsionem bonâ fide tali factam, non eſſe opus repetere: Ita & *Enr. Sanch. 1. mor. cap. 10. num. 69. Dian. part 3. t.4. reſ. 121.* contra *Vazq.* Dixi, *bonâ fide*: quia ſi malâ fide,v.g. quia quæſiuiſti talem Confeſſarium,qui tibi mederi non poſſit, debes repetere; cum enim actu pec-

Digitized by Google

peccaueris, dũ confitereris, non fuiſti ritè diſpoſitue ideòque nec abſolutus, *Tamb. lib. 2. cap. 10. §. 3.* Deniquè ſi finitá confeſsione intelligas Confeſſarium aliqua non percepiſſe (ſiue propter ſomnum, ſiue diſtractionem) neſcias autẽ quæ ſint illa, teneris repetere, confeſsionẽ ſi breuis fuerit; quia de ſingulis prudenter potes dubitare: ſi autem longa fuerit, *vt Tãb. loc. cit.* non teneri ob rationem contrariam, & ſatis eſſe confiteri, quód dubites, an aliquod ex tuis peccatis Confeſſor perceperit.

Secundò. Invalida eſt ex parte pœnitentis ſi fuit excommunicatus, de quo infrà: ſi mortale tacuit, vel de eo ſe falsò accuſauit: ſi mortaliter negligens fuit in examinanda conſcientia: item ſi nõ fuit attritus (quod patere ſolet indè ſi ſpontè quæſierit Confeſſarium ſurdum, indoctum, cœcum, &c. *vide Sanch. loc. cit.*) ſi nollit tollere occaſiones, &c. *Vide Dian. p. 4. t. 4. reſ. 201.* quibus addi poteſt vt plurimum, ſi peccatũ carnale confeſſus ſit ſuo complici.

Reſp 2. Si confeſsio apud eundem Confeſſarium iteretur, ſufficit vno verbo in communi ſe accuſare de peccatis ante illi cognitis, dummodò is eorum recordetur, ſaltem in confuſo, aut ſtatûs, ac vitæ hominis in communi, aut pœnitentiæ illi impoſitæ, vt docent *Vazq. Tol. Lay. Sà, Dian. p. 3. t. 4. reſ. 123.* Imò ſi nihil horum, ſed tantùm quòd ſibi confeſſus fuerit; recordetur: validè, etſi illicitè, abſolutum putant *Laym. & Dian. loc. cit.* Idem abſolutè docet *Gran. & Mercerus in 3. p. q. 9. num. 1.* cum quibus *Dian. p. 5. t. 14. reſ. 51.* ſe retractans, probabile cenſet, quod etiam licitè poſsit abſolvere.

Reſp. 3. Rarò obeſt defectus ex parte Confeſſarij, ſi pœnitens eum inculpabiliter ignorat: quia in confeſsione ſequenti abſolvetur etiam ab ijs, à quibus ſe bonâ fide abſolutum putabat. *Vndè reſolues.*

Is, qui á puero peccatum aliquod graue, v. g. mollitiem inculpabiliter omiſit, vt quia putauit leue eſſe, vel nullum, non ideò tenetur repetere alia peccata (vel confeſsiones intermedias) ſed hoc tantùm, vt docent *Bon. Sanch. t. 1. lib. 1. cap. 16. Vazq. in 1 p. tom. 4 q. 92. Sanch. Laym. hic, cap. 9.* addens, ſi ſimplex ruſticus, qui totâ vitâ tantùm fecit confeſsiones generales, nihil confitens in ſpecie, nec aliter inſtructus ſit, etſi validè is ſit abſolutus, cum onere, vt cùm melius cognouerit, omnia ſubijciat clauibus; ſi tamen veniat, quando ingens eſt copia pœnitentium, vt tunc diſponi non poſsit ad omnia repetẽda, poſſe eum abſolvi, auditis tamen peccatis ab vltima confeſsione factis, cum obligatione, vt melius faciat. *Ita Laym. loc. cit. cap. 9. n 4. vide Dian. p. 3. t. 4 reſ. 108. vbi addit ex Nauar. Sylv. Bec. Vazq. Reg. tom. 1. lib. 6. cap. 6. ſ. 3. num. 153. & Ioan. Sancio,* etſi ex errore culpabili mortaliter, peccatum tale, v. gr. mollitiei (vel numerum, aliamve circumſtantiam neceſſariam) omiſerit, non ideò teneri repetere confeſsiones intermedias, bonâ fide, & legitime factas (in

quibus ex naturali oblivione defectum illum non fuerit confeſſus) cùm validę fuerint, & maneant validæ.

DUBIUM IV.

De Satiſfactione.

ARTICULUS I.

Quæ eius neceſsitas, & quantitas?

RESp. 1. Satisfactio, ſeu pœnitentia à Confeſſario data, eſt neceſſaria neceſsitate non Sacramenti, ſed pręcepti: ideòque à Confeſſario regulariter imponenda eſt (ſecundùm *Suar. & Regin. tom. 1. lib. 5. n. 12.* ſub mortali: tamen *Lugo* concedit, ex parvitate materiæ poſſe venialiter peccari, *vt vide d. 25. n. 47.* v.g. ſi ob peccata venialia leuis pœnitentia eſſet iniungenda, eius enim voluntariam omiſsionem venialem tantùm eſſe. *Ita etiam Dian. p. 6. t. 6. reſ. 44.*) Et quidem proportionata, tum peccatis, tum facultati pœnitentis. Ratio prioris eſt, quia eſt pars Sacramenti non eſſentialis, ſed integralis tantùm, habens effectum ex opere operato, & maiorem vi Sacramenti, quàm ſine eo. Ratio poſterioris eſt, tum *ex Trid. ſeſſ. 14. cap. 8.* tum, quia Sacerdos tenetur curare integritatem Sacramenti, & tam vindicare, quàm mediri, *Bon. t. 1. d. 5. q. 5. §. 3. p. 2. Vndè reſolves.*

1 Excuſatur aliquando Confeſſarius, ſi leuiſsimam (vel etiam nullam) pœnitentiam iniungat: v.g. 1. Si pœnitentem vehementiſsimè cõtritum, aut aliter ſatisfeciſſe advertat. *Caiet. Nau. Suar. Regin. Bonac. de pœnit. d. 5. q. 5. ſ. 3. p. 2. num. 1. & 2. Eſcob. cap. 6. n. 41.* Cûm verò id raro, vel nunquam conſtare ſatis poſsit, tutius eſt aliquam ſemper iniungere, vt rectè monet *Lugo d. 25. ſ. 4. n. 48.* 2. Si pœnitens ſit mentis impos, aut aliter impotens, aut morti proximus, aut valdè debilis: cui tamen prudenter iniungi leuem ſaltem pœnitentiam, v.g. percuſsionem pectoris, invocatione Nominis Ieſu (ſaltem corde) alioſve pios motus, vel vt per hęredes ſacrificia, eleemoſynas, & ſimilia opera pia curet, monent *Suar. Laym. & Bon. loc. cit. & Nau.* qui addit, poſſe iniungi, vt patienter ferat infirmitatem; quod tamen *Bon. loc. cit.* non probat, cùm fieri poſsit, vt id valdè angat infirmum, timentem ſe non ritè ſatisfacere. 3. Quando ſcrupuloſus ſæpiùs intra eandem horam redit cũ nouis culpis; quia ſupponitur ſatis impoſita in præcedentibus, *Tamb. lib. 4. cap. 1. ex Fagund.*

2 Etſi Confeſſarius peccet ex communi, ſi pro magnis peccatis valdè parvam pœnitentiam imponat: excuſari tamen eum poſse putat *Dian. p. 3. t. 4. reſ. 92.* ſi addat illud: *Quidquid boni feceris, &c.* Verùm hæc regula vniverſaliter admitti non poteſt, vt benè notat *Card. de Lugo d. 25. num. 57. Kon. Tann. Palaus, &c. (contra quos Dian. pro ſe citat Bauni, & Leand. p. 6. t. 7. reſ. 5. & p. 9. t. 9. reſ. 54.)* & ab alijs non immeritò reijcitur, eò quòd verba, vtpotè merè deprecatoria, non habeãt vim ele-

eleuandi omnia opera bona ad efficaciam Sacramenti, *Auerſa quaeſt. 13. ſect. 7.*

3 Minor iuſto licitè datur ex cauſa, qualis, v. gr. eſt. 1. Magna contritio. 2. Fragilitas animi, vel corporis, ob quam timetur maiorem non impleturus. 3. Tempus Iubilæi, vel Indulgentiæ plenariæ. *Ita Suar. Henriq. Laym.*

4 Non poteſt iniungi. 1. Ingreſſus Religionis, vt docet *Sà, V. ſatisfactio*; quia id nimis durum videtur. 2. Pœnitentia publica, ſi ſit periculum reuelandæ confeſsionis: aliàs interdum pro publico peccato poteſt, & expedit.

5 Etſi poſsit, & aliquando ob fragilitatem pœnitentis etiam expediat, iniungi opus aliàs debitum, ſeu præceptum, v. g. Miſſæ auditionem die feſto, &c. vt docent *Suar. Vazq. Laym. lib. 5. t. 6. cap. 15.* & alij. Vndè ſi ſcrupuloſus ſæpius redeat ad Confeſſarium, intra breue tempus ſemper noua confitendo, non ſemper neceſſe eſt imponere pœnitentiam nouam, cum opus ante debitum poſsit iniungi, *Bonac. Henriq. Card. de Lugo Dian. p. 6. t. 7. reſ. 6.* contra *Suar. Reg. & Bauny.* Si tamen Confeſſarius non exprimat, cenſetur imperaſſe opus liberum; vt docent ijdem; *& Dian. p. 3. tr. 4. reſ. 84. vid. Con. d. 10. d. 8. & Dian. p. 4. reſ. 241.*

6 Etſi etiam poſsit iniungi opus internum, vti contra *Marat. & alios* docent *Con. Hurt. & Dian. p. 4. t. 4. reſ. 24.* communiter tamen debet eſſe externum, & afflictivum, v. g. oratio, ieiunium, eleemoſyna. Nam auaris eleemoſyna, luxurioſis afflictio corporis, convenit. Vtrùm verò licitè imponantur preces recitandæ pro defunctis, dubitari poteſt, *Vega t. 2. cap. 64. & Ioann. Sanct. d. 16. num. 1. negant. Affirmant probabilius, Tur. de pœn. d. 37. dub. 4. Card. Lug. d. 35. ſect. 5. vide Dian. t. 4. p. 5. reſ. 54.*

7 Poteſt etiam aliquando iniungi ceſſatio ab aliquo bono opere (v. g. nimiâ corporis afflictione) vel abſtinentia aliquâ vice à communione, ad promouendum maius bonum pœnitentis, ſi prudens Confeſſarius ad eum finem expedire iudicet, *Salas, de Lug. Dian. &c. cum Auerſ. quaeſt. 13. ſect. 13. contra Ioann. Sanct.*

8. Etſi poſsit immediatè poſt abſolutionem adhuc iniungi, debet tamen fieri antè, vt ſeruetur ordo iudicij, *vid. Dian. p. 3. t. 4. reſ. 136. & p. 5. t. 13. reſ. 36. vbi ex cap. fin. & Oebag.* docet, etſi conſuetudo habeat, vt ita fiat, illam tamen non induxiſſe obligationem.

Reſp. 2. Pœnitens communiter tenetur ſub graui obligatione pœnitentiam, ſi rationabilis ſit, acceptare, & implere, vt habet communis contra *Caiet. Sylv. Nauar.* Quorum ſententia ad hoc ſaltem ſerviet, vt neminem non abſolutum dimittas, ſi vel leuiſsimam ſubire velit; *vt notat Sot. & Reg. lib. 7. cap. 2. vid. Dian. p. 3. t. 5. reſ. 51. & p. 2. t. 15. reſ. 52.*

Dixi 1. *Communiter*: quia probabile eſt, quod docent, *Laym. lib. 4. t. 6. cap.*

cap. 15. *Suar. & Dian. p.* 3 *tom.* 4. *reſ.* 136. *contra Con. Enriq. & alios*, pœnitentiam ſub veniali tantùm obligare ſequentibus caſibus. 1. Si impoſita ſit pro ſolis venialibus. Ita *citati* contra *Enriq. Fagund.* 2. Si pro mortalibus aliàs confeſsis. 3. Omiſsionem partis non grauis, in confeſsione mortalium, vel etiam omiſsionem totius, ſi leuis ſit, v. g. vnum Miſerere, *Con. Reg. Fag. cum Dian. p.* 4. *t.* 2. *reſ.* 101. *& p.* 6. *t.* 8. *reſ.* 45. 4. Si Confeſſarius noluit obligare ſub mortali: quia cum poſsit imponere pœnitentiam liberè, & ſine omni obligatione, *vt probat Suar. hic d.* 38. *ſect.* 7. *Enriq. Fil. Fag. Tann. Conin. de Sacr. d.* 19. *dub.* 8. *num.* 65. *contra Tur. & Vazq.* poteſt etiam ſub leui tantùm imponere, *vid. Dian. p.* 3. *t.* 4. *& p.* 4. *cap.* 4. *reſ.* 82. 5. Eum, qui liberatur Indulgentiam plenariam, liberari ab onere pœnitentiæ (niſi ſit medicinalis) *docet Dian. p.* 5 *t.* 12. *reſ.* 3. *& p.* 9. *t.* 6 *reſ.* 36. *ex Tan. Gran. Lug. &c. contra Val. Marck. & Auerſ.*

Dixi 2. *Si rationabilis ſit*: quia ſi iuſto ſit grauior, ac difficilior, nec Confeſſarius eam moderari velit, non peccabit grauiter pœnitens, ſi ſine abſolutione diſcedens, alterius Sacerdotis iudicio peccata ſubmittat, vt docent *Suar. Con. Laym.* Imò ad eam non obligabitur, ſi omninò iniuſtam eſſe conſtet, aut ſi pœnitens eam non poſsit implere, vel illius ſit oblitus. Nec tunc ad aliud quidquam tenetur, etſi expediat, vt is, qui ſiue culpabiliter, ſiue ſine culpa oblitus eſt, in ſequenti confeſsione ſimilem ſibi iniungi petat. *Ita Conin. Laym. Dian. p.* 4. *t.* 4. *reſ.* 241. *contra Richardum, & Sylv.* qui putant talem confeſsionem eſſe repetendam. Quod præter citatos, negat etiam *Lugo num.* 87. *ex Vazq.* docens, talem ſatisfacere, [illegible] confiteatur illud peccatum obliuionis culpabilis. *Vnde reſolues.*

1 Is qui pœnitentiam implet in ſtatu peccati mortalis, probabiliter quidem ſatisfacit præcepto, cùm impleat eius ſubſtantiam, peccat tamen, ſed venialiter, vt docet *Suar. Laym. Dian. loc. cit.* quia Sacramenti partem ſuſcipit indignè, & obicem ponit effectui, ſcilicet remiſsioni pœnæ (quem tamen obice remoto, recuperari, *docent Nauar. Tol. Caiet. Dian. p.* 1. *t.* 4. *reſ.* 85. *Fag. Suar. &c.*) vndè quam primum eſt implenda, poteſtque grauiter etiam peccari nimiùm differendo, quod ex varijs circũſtantijs iudicandum, *vid. Dian. p.* 2. *t.* 25. *reſ.* 53. *p.* 5. *t.* 13. *reſ.* 38. Non eſſe autem graue, ſeu mortale, ſi non differat vltra octiduum, docet *Hurt.* apud *Dian.* Imò poſſe differri per annum (hoc eſt, quamdiu non tenetur ad nouum Sacramentum Pœnitentiæ) *vult ipſe Dian. p.* 9. *t.* 7. *reſ.* 57. *ex Amico, Leand. &c.* Niſi tamen pœnitens dubitet, an poſteà poſsit implere eo enim caſu teneri quam primum commodè poteſt. Similiter non eſſe mortale, ſi obligatus ieiunare Feria 6. differat in diem ſequentem, vel obligatus communicare ſingulis menſibus differat ad 6. vel 8. dies: affirmat *Dian. loc. cit. ex*

Pal.

Pal. præſertim ex cauſa aliqua, tametſi leui.

2 Pœnitentiam (etiam medicinalem) impoſitam ſub conditione hac, *ſi iterùm labatur*, nec teneri acceptare, nec implere, eò quòd Confeſſarius, nec Iudex ſit, nec Medicus peccatorum committendorum, *docet Dian. p. 6. t. 7. reſ. 49. ex Palao, Trull. &c.* Sed contrarium probabilius cum *Suar. tenet Auerſ. quæſt. 13. ſect. 4.* quia non imponit eam pro peccatis committendis, ſed commiſsis, ſub conditione reincidentiæ.

3 Qui non impleuit intra tempus præſcriptum, non ideò de obligatur.

4 Poteſt ſatisfacere per alium, cui Confeſſor id concedit: vel qui per ſe non poteſt, *vt docent Reg. Fil. Fag. Dian. p. 4. tr. 4. reſ. 141.* hic tamen non tenetur, niſi Confeſſor id voluerit. An verò ſatisfaciens pro alio, ſimul pro ſe poſsit, alij aiunt, alij probabiliùs negant, vt habet *Sà.*

* Sed pœnitens qui poteſt per ſe pœnitentiam adimplere, non poteſt propria auctoritate ſubſtituere alium qui loco ipſius pœnitentiam adimpleat. Vt patet ex propoſitione 15. Decreti citati Ss. D. N. Alexandri Papæ VII.

5 Non neceſſariò impletur antè Communionem.

Quæres. Quis pœnitentiam poſsit commutare, & quomodo?

Reſp. 1 Ex iuſta cauſa, quivis Sacerdos id poteſt, ſi de nouo ei confiteatur, vt habet communis ſententia contra *Sotum, & Vazq.* Saltem ſi peccata non ſint reſervata: imò etiam probabiliter, etiamſi talia fuerint, vt habet *Fernand.*

Reſp. 2. Sine noua Sacramenti adminiſtratione, poteſt id ſolus Sacerdos, qui iniunxit, ſi adhuc recordetur ſtatum pœnitentis, & hic ad eum recurrat tempore tam breui, vt moraliter idem iudicium cenſeri poſsit, v. gr. intra hebdomadam; *Enriq. & alij* 4. imó etſi poſt longius intervallum *de Lugo, Auerſa, & Dian. p. 6. t. 6. reſ. 46. & p. 9. t. 6. reſ. 57. contra Palaum; &c.* Ratio eſt, quia Iudex incognitâ cauſâ non poteſt ferre ſententiam. *Ita Sylv. Suar. Con. Laym. Fil. Reg. Fag. & Card. Lugo contra Nau. Enriq. Tol. Sà, Rodr. Beiam, Valer. Dian. p. 3. t. 4. reſ. 53. & p. 2. t. 1. miſ. reſ. 53.* qui dicunt, etiam alium poſſe, non repetitis peccatis. Quæ ſententia, etſi non ex ratione, ex principio tamen extrinſeco videtur eſſe in praxi probabilis (*Dian. enim loc. cit.* pro ea adducit 14. Auctores, dicitque eſſe vſum, ſiue praxim Confeſſariorum) & Confeſſarijs poſſe ſervire, quando pœnitens difficulter adduci poteſt ad repetenda peccata, vel tempus id non fert; præſertim ſi ex confeſsione (nam in ea, & non extra, debet fieri) aliorum peccatorum & ex præſenti ſtatu pœnitentis, ipſiuſque teſtimonio, habeant aliquam confuſam notitiam peccatorum præteritæ confeſsionis. *Ita Fag. p. 2. lib. 9. cap. 4. num. 22. Card. Lug. d. 25. ſect. 6. num. 107. & 109.*

Reſp. 3. Ipſe pœnitens non poteſt commutare pœnitentiam etiam in

eui-

euidenter meliorem, *vt docent Suar. 4. mor. Con. d. 10. d. 12. num. 13. Reg. & alij*: *& ſi contrarium probabile dicat Dian. p. 3. t. 4. reſ. 53. & tom. 2. tr. 4. reſ. 53. ex Porcel, & Villal. Sed hoc Tarri. temerarium; Card. de Lug. communi Theologorum, & fidelium ſenſui repugnare, dicit d. 25. ſect. 6. num. 75.*

ARTICULUS II.

De Satisfactione per Indulgentias.

§. I.

Quid ſit Indulgentia, & quid ad eam requiratur?

RESp. 1. Indulgentia eſt gratia, quâ certo aliquo opere, quod concedens preſcribit, præſtito, debita Deo pena temporalis (non autem culpa) extra Sacramentum, Sacrificium, & Martyrium, per applicationem ſatisfactionum Chriſti, & Sanctorum, remittitur; idque, vel per modum abſolutionis erga ſubditos Eccleſiæ; vel nudæ ſolutionis, erga non ſubditos, vt defunctos, & catechumenos, quibus proindè tantùm dantur indulgentiæ per modum ſuffragij, *Suar. Con. Fil. Sanctarel, Bon. d. 6. quæſt. 1. p. 1.*

Reſp. 2. Ad valorem indulgentiæ, requiritur cauſa pia, & rationabilis, eaque vt habet ſententia communior, *Suar. & aliorũ* proportionata effectui, & quantitati indulgentiæ, ſaltem ſecundùm concedẽtis prudẽtem æſtimationem petendam, non ex operis tantùm difficultate, ſed fine intento, & operis ad eum vtilitate. Ratio deſumitur ex natura diſpenſationis bonorum, quæ ſine cauſa ab inferiore facta non valet, & eſt diſſipatio *Ita Auct. cit.*

Reſp. 3. Ad lucrandas indulgentias requiruntur hæ conditiones. 1. Vt ſit baptizatus. 2. Vt ſit ſubditus concedentis. 3. Vt non ſit ligatus excommunicatione maiore, vt habet communis: quia hæc priuat communione bonorum ſpiritualium. 4. Vt ſit in gratiâ ſaltem tunc, quando opus præſcriptum complетur: quia pœna non remittitur ante culpam. 5. Vt opus iniunctum, moraliter totum, & integrè impleatur. 6. Vt opus præſcriptum ſit honeſtum, ſaltem ex obiecto, nam ſufficit vitiatum ex fine inhoneſto veniali, vel ex alia circumſtantia praua (vt docent *Suar.* & alij *commun.* contra *Con.*) ſi ſaltem ſi nihilominùs conducat ad finem Pontifici propoſitum, vt limitat *Laym.* Ratio prioris eſt, quia illud opus plerumque complet cauſam indulgentiæ, quæ debet eſſe pia. Ratio poſterioris: quia ratio iniuncti operis, eſt aſſecutio finis intenti à Pontifice. *Vid. Laym. Bonac. d. 6. quæſt. 1. p. 5. Vndè reſolves.* 1. Indulgentijs etiam frui poteſt, qui eas conceſſit. 2. Non expirant morte concedentis, cùm ſint gratiæ; nec, vt habet *Sà*, ante notitiam reuocationis. 3. Etſi intelligendæ ſint, vt ſonant; cùm tamen ſint gratiæ, largè ſunt interpretandæ (niſi ſint de pœnitentijs iniunctis vt ex *Enriq. & c.* notat *Amicus d. 20. num. 77.*) ſeruatâ tamen verborum proprietate. Vnde cen-

Digitized by Google

cenſendæ ſunt perpetuæ, ſi datæ ſunt ſine temporis reſtrictione.

4 Etſi data pro articulo mortis, ſecundùm *Si*, expiret, quando ſemel eſt accepta: contrarium tamen eſt probabile, ob rationem datam. Illa autem non requirit applicationem Confeſſarij, aut alterius miniſterium. *Quint. in append. t. 9. d. 3.* Expediet tamen moribundos ad invocationem Nominis Ieſu, & Mariæ ſæpius excitare, ſimulque in memoriam reuocare intentionem lucrandi iſtas indulgentias. *Ibid. d. 4.* Probabile enim eſt, ſi habeat plures imagines, grana, roſaria, &c. benedicta, poſſe (ſiue intuitu eiuſdem conceſsionis, ſiue diuerſarum) toties lucrari, quoties Nomen Ieſu repetierit, vel præſtiterit opus requiſitum. *Ibid. d. 6. ex Suar. Gran. &c.* Sufficit autem ad eas lucrandas quodvis tempus, in quo verificatur mortis articulus, etſi pluribus diebus ab ipſa morte abſit. *Ibid. d. 5.*

5 Poſſunt moribundi plures indulgentias plenarias, ob plures titulos conceſſas ſimul lucrari; v. g. quia habent plura roſaria, vel grana, cruces, imagineſvè, quibus ſunt applicatæ; vel titulo ſuæ Religionis, Confraternitatis, &c. dummodò non requirant certa opera pro ſpeciali neceſsitate applicanda, *Quintanad. in append. t. 9. d. 4.* idque, etiamſi eas, vel earum aliquas ignoret, aut non recordetur: *Ibid. ex Lug. Dian. & alijs 6.* contra *Rodr. Trull. &c.*

6 Requiritur autem, vt moribundus crucem, granum', imaginem, &c. ſecum habeat in articulo mortis, vt ratione illius lucretur: & quidem vt tutiùs, ac certiùs obtineat, eius habeat dominium, ſeu poſſeſsionem, & apud ſe teneat. Non tamen eſt neceſſè, vt collo appenſa, brachio obvoluta, manuvè apprehenſa ſint (etſi aliquo horum modorum haberet ſit tutiús) ſed ſufficit eſſe in lecto, vel iuxta moribundum; licet ipſe, nec videat, nec tangat, nec ſciat, aut recordetur ſe habere (niſi aliud exprimatur.) Sufficiet etiam habere commodata, ſeu quoad vſum (præſertim ſi id in ipſo indulto exprimatur, vt in Caroli Borromæi, & quinque Sanctorum fit.) Neque neceſsè eſt retinere, donec exſpiret (etſi, & hoc ſit tutiùs) ſed ſufficit in aliquo mortis articulo habere, in eoque nomen Ieſu (ſi hoc requiritur) invocare. *Ibid. d. 6.*

7 Conceſſæ viuis, non poſſunt applicari defunctis, niſi id exprimatur: quia pendent à voluntate concedentis.

8 Probabile eſt, conceſſam pro certo tempore poſſe ſæpiùs obtineri, repetendo opera præſcripta, v. g. eodem die, niſi addita ſit reſtrictio: quia fauores ſunt ampliandi. *Ita Enriq. & Rodrig.* Contrarium tamen videtur probabilius, ob voluntatem concedentis contrariam rationabiliter præſumptam, *vid. Card. Lug. d. 27. ſect. 6.*

9 Etſi conſultum ſit, vt opera omnia fiant in gratia; id tamen non videtur ſimpliciter neceſſariũ. Laborandum tamen eſt Concionatoribus,

bus,& Confeſſarijs, vt cùm indulgentię promulgantur, populum ad ſeriam confeſsionem excitent.

10 Vt quis lucretur pro defunctis, probabiliter non requiritur, vt ſit gratia: quia tantùm ponit opus tanquam conditionem, quo poſito, Pontifex applicat defuncto indulgentiam, ſiue ſatisfactiones Christi, & Sanctorum. *Ita Eſcob. t. 7. Ex. 5. cap. 7. n. 45. ex Suar. & Præpoſ. in 3. p. quæſt. 14. d. 10. num. 93.* Contrarium tamen docet *Lugo d. 17. num. 75.* requirens ſtatum gratiæ, ſaltem in fine operis: quæ ſententia tutior eſt.

11 Opus præſcriptum dum fit, debet eſſe vtile ad finem à concedente intentum, qualis eſt, v. g. eleemoſyna, præſcripta pro redemptione captiuorum, etſi fiat cum, aut in peccato (modò aliud opus ei iniunctum, & præſcriptum, in gratia fiat, *vid. Lug. d. 27. num. 48.*) non autem oratio præſcripta ad placandum Deum; ſi ipſamet ſit peccatum ex mala circumſtantia, vti nec ieiunium, ſi te inebries, item nec viſitatio Eccleſiarum, ſine vlla deuotione, *Ita Laym. Bon. & alij.*

12 Poſſunt vno, & eodem opere, plures indulgentiæ, diuerſis vijs conceſſæ, lucrifieri, ſi opus ſit æquè vtile ad finem vtriuſque indulgentiæ, nec ſit iterabile intra idem tempus, v. g. ieiunio, vel communio. *Ita Præp. & Laym.*

13 Non lucrantur indulgentias. 1. Qui ex impotentia, vel ignorantia, ſiue totum opus præſcriptum, ſiue, notabilem eius partem omittunt, v. g. ſi puer, vel ſenex non ieiunet, niſi tamen ob grauem difficultatem hoc opus ei in aliud eſt commutatum, *Enriq. Caiet. Bon. p. 5. num. 16.* 2. Qui opera iniuncta alio loco, tempore, vel ordine perficit, quàm præſcriptum eſt; vel per aliū, qui fuerit cauſa principalis, vt ſi per alium, ieiunárit, Eccleſias viſitárit, *Nau. Reg. lib. 7. Bonac. loc. cit.* 3. Qui famulo tradidit eleemoſynam erogandam, quam is retinuit, vt habet *Bonac.* ex *multis* contra *Sà.* 4. Qui aliquid omittit, quòd ſecundum ſententiam probabilem, vel etiam probabiliorem, non eſt neceſſarium, ſi tamen ſit neceſſarium re ipsá: quia communis error non ſupplet defectum. *Ita Bonac. ex Suar. Sanch. & alijs.*

14 Non obſtat effectui indulgentiæ. 1. Etſi ex opere requiſito modicum quid omittatur, v. g. cæremonia in ſacro; vel ſi parum comedas in ieiunio: quia opus ponitur moraliter integrum. 2. Si opus requiſitum præſtes per alium: habentem ſe, vt inſtrumentum, v. g. in eleemoſyna danda, *Bonac. loc. cit.* 3. Si eleemoſynam des exiguam: niſi tamen in Bulla exprimatur, dandam eſſe pro cuiuſque facultate: tunc enim maior danda eſt à diuite, quàm alio. *Ita Fil. Suar. Sà, & alij.* 4. Si Eccleſiam viſitandam non poſsis ingredi, ob hominum multitudinem, dummodò oratio fiat ante fores, vel in cęmeterio, *Bonac.* 5. Etſi in opere preſtito non habueris intentionem conſequendi indulgentias, vt docet

Sa-

Salas, Bon. & alij contra *Suar.* Et videtur certum, ſaltem ſi habueris interpretatiuam, vt habet *Laym.* 6. Et ſi opera fuerint aliundé debita, v. g. ex præcepto Eccleſiæ. Ita *Laym.*

15 Quando datur poteſtas commutandi opera præſcripta in alia, id non neceſſario fit in confeſsione, & à Confeſſario, qui audit confitentem; ſed poteſt extra, & ab alio idoneo: ita enim declarat Greg. XIII. (vti, & in Bulla indulgentiæ, nomine Confeſſarij, intelligi quemvis approbatum) apud *Enriq. lib. 7. cap.* 10. *num.* 8. & *Præpoſ. quæſt.* 14. *d.* 10. *num.* 88.

16 Probabiliùs eſt, eum, qui tantùm partem operis præſcripti facit, non lucrari partem Indulgentiæ, niſi tam parum deſit, vt cenſeatur moraliter integrum. Ita *Bonac. p. 5. ex Nau. Suar. Con. &c.*

17 Dum præſcribitur, vt viſitentur aliquot Altaria ſufficit ad illa ſe orando convertere ex eodem loco, vt habet *Sà, Bon. p. 1. Suar. Rodr. Dian.* Limitat autem *Lugo*, ſi ſit tali loco, & ſitu, vt moraliter cenſeri poſsit orare ad illa Altaria, *d.* 27. *num.* 98.

18 Cùm confeſsio præſcribitur, niſi in Bulla exprimatur, venialium, probabiliùs eſt non requiri, vt conditionem, ſine qua non, ſed vt diſpoſitionem ad ſtatú gratiæ, *Bon. loc. cit.*

19 Nemo conſequitur plenariam Indulgentiam peccatorum omnium, niſi omni culpâ etiam veniali liber ſit, quando vltimum opus explet. Vndè conſultum eſt, vt communio ſit vltimum. *Vide Laym.*

* Indulgentiæ Regularibus conceſſæ, & à Paulo V. revocatæ, non ſunt hodiè reualidatæ. Vt patet ex propoſitione 37. Decreti Ss. D. N. Alexandri Papæ VII. die 18. Martij 1666.

§. II.

Quotuplex Indulgentia, & quomodo differat à Iubilæo?

RESp. 1. Indulgentia alia eſt totalis, ſiue plena, plenior, plenaria, pleniſsima, quę non tantúm pœnitentiam iniunctam per Confeſſarium, vel Canones, aut ſecundùm hos iniungi debitam; ſed etiam omnem Purgatorij pœnam tollit. Nec differt à Iubilæo, niſi accidentaliter, priuilegijs quibuſdam, vt quòd in Iubilæo licita ſit diſpenſatio in certis votis, abſolutio à reſeruatis, & cenſuris, & quòd Confeſſarius quivis approbatus poſsit eligi. *Vid. Sà: V. Indulg. Bon. d. 6. q. 1. p. 1.*

Indulgentia alia eſt partialis, qualis eſt vnius, vel aliquot annorum: item ſeptenæ, quadragenæ, carenæ, &c. item tertiæ partis peccatorum, per quas non ſignificatur tolli tantam durationem Purgatorij, ſed tantam pœnam remitti, quanta deleretur per ieiunium vnius, aut aliquot annorum, aut quadraginta dierum in pane, & aqua, ſecundùm Canones olim imponi ſolitum. Porrò, quando Indulgentijs plenarijs adduntur aliquot anni, vel remiſsio tertiæ partis peccatorum, id ſecundum diuerſas ſententias, vel ad diver-

verſos concedentes referendum eſt, vel facit ad cautelam, vt ſi fortè cauſa Indulgentiæ non fuerit ſufficiens; ſaltem valeat ad illos annos lucrandos; vel, vt adiuncta concedatur pro alio tempore, actione, & loco; vel deniquè, vt ea per modum ſuffragij poſsit alijs applicari. *Vide Bellarm. cap. 9.*

Reſp. 2. Circa Iubilæum notanda ſequentia.

1 Anno Iubilæo in Vrbe durante, ſuſpendi ſolent tantiſper extra Vrbem omnes Indulgentiæ plenariæ, quoad viuos, etiam in carceribus (non tamen in periculo mortis conſtitutos, vt contra *Laym. lib. 5. t. 7. cap. 8. num. 2.* docet *Bon. d. 6. q. 1. num. 2.* ex declaratione *Vrban. VIII.* factâ anno 1625. neque quoad defunctos) itemque aliæ facultates, v. g. abſoluendi à caſibus Bullæ Cœnæ, commutandi vota, diſpenſandi, &c. conceſſæ in ordine ad lucrandas plenarias Indulgentias. Non ſuſpenduntur autem Indulgentiæ perſonis particularibus, aut ab alio, quàm Papa conceſſæ, nec priuilegia Religioſorum, v. g. abſoluendi à reſeruatis, &c. quia tantùm ſuſpenduntur facultates conceſſæ in ordine ad Indulgentias. *Ita Sanch. Henriq. &c. apud Dian. tom. 1. tr. de Bulla Cruc. Fil. Bon. loc. cit. Benzon. & deniquè Lug. d. 20. ſect. 8. num. 145.* ex declaratione *Vrbani VIII.* anno 1625. Similiter neque ſuſpenditur facultas conceſſa Epiſcopis per *Trid. ſeſſ. 24. cap. 6.* abſoluendi, & diſpenſandi cum ſuis ſubditis in omnibus caſibus Sedi Apoſtolicæ reſeruatis: item nec diſpenſandi in irregularitatibus, in impedimentis matrimonij, aut petendi debitum, &c. quæ ex iure communi illis competunt, *Zerola V. Annus S. §. 4. Quint. in append. t. 8. d. 16.*

2 Etſi probabile ſit, quod docet *Nau.* ſæpius lucrifieri poſſe Indulgentias intra Iubilæum, extenſum ad duas ſeptimanas; contrarium tamen verius eſt, quod *Congregatio Cardinalium* declarauit, vt habet *Bonac. (ex Suar. Sanch.) d. 6. quæſt. 1. p. 5. num. 32.* qui tamen affirmat in Anno Sancto poſſe obtineri toties quoties opera præſcripta præſtantur, idque ex declaratione *Vrbani VIII.*

3 Satisfacere tunc. 1. Qui Sabbatho antè primam Dominicam confitetur, vt habet *Laym. Bonac.* & praxis fidelium. Item qui confitetur, & communicat vltimâ Dominicâ claudente Iubilæum. Cætera tamen opera debere fieri antè, & quidem intra vnam hebdomadam, docet *Lugo d. 27. num. 105. contra Bonac. quæſt. 1. p. 5.* 2. Qui ordinem inter opera præſcripta non ſeruauit. 3. Si quis intra illud tempus cœperit confeſsionem, quàm materialiter imperfectam oporteat differri longiùs, poteſt tunc abſolui à reſeruatis, & commutari vota poſteà verò extra tempus Iubilæi abſolui ab omnibus, etiam quæ oblitus eſt; reſeruatis, ac in oblitis etiam diſpenſari: imò poteſt poſteà omnia facere Confeſſor finitâ confeſsione, quæ antè: quia cœptâ cauſâ manet pote-

te-

teſtas delegati, donec finiatur. *Ita Sà, Leſſ. lib. 2. cap. 40. Bon. Lay. Sanch. lib. 4. cap. 54. Dian. t. 2. miſ. reſ. 11.*

4 Qui neglexit lucrari Iubilæum in patria, poteſt alibi, dum ibi durat, lucrari, *Sanct. Vgol. Dian. p. 3. t. 4. reſ. 151.* Imò etiam in patria, ſi tempore publicationis ex inuincibili ignorantia notitiam illius non habuit, *Botten. Dian. loc. cit.*

5 Quando duobus diebus immediatis occurrunt duo Iubilæa, quorum ſingula confeſsionem, & communionem requirunt, non opus eſt bis confiteri, & communicare, dummodò perſeueres in gratia: alia tamen opera repetenda ſunt, *Tur. p. 2. d. 32. d. 64. v. Dian. p. 4. t. 4. R. 166.*

CAPUT II.

De Miniſtro Sacramenti Pœnitentiæ.

DVBIUM I.

Quis ſit Miniſter?

RESp. Eſt Sacerdos approbatus ab Epiſcopo (ſaltem reſpectu ſæcularium) & habens iuriſdictionem. Eſt certum. Ratio primæ partis ſumitur ex Ioan. 1. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis, &c.* Ratio ſecundæ ſumitur *ex Trid. ſeſſ. 23. cap. 15. de reform.* vbi decernit, nullum poſſe audire confeſsiones ſecularium, niſi habeat beneficium Parochiale, vel approbationem ab Epiſcopo. Addidi *reſpectu ſæcularium*: quia circa confeſsiones regularium, Concilium nihil videtur mutaſſe: vndè ij cuiuis, etiam non approbato, quem Prælatus præfecerit, poſſunt confiteri, intellige, quantum eſt ex vi Concilij: quia *Gregorius XV.* ſtatuit, vt monialium Confeſſarius ab Ordinario approbetur. Ratio tertiæ partis ex *Florent. & Trid. loc. cit.* quia abſolutio eſt actus iudicialis, qui requirit ſubditos. *Vndè reſolves.*

1 Nullo caſu, vel diſpenſatione hoc Sacramentum validè adminiſtratur à non Sacerdote.

2 Vbi *Trid.* eſt receptum (ſecùs alibi) nullus Sacerdos, etiam Regularis, validè abſoluit, niſi ſit approbatus, vel Parochus; cui non ſolum intra, ſed etiam extra Diœceſim ſuam, validè delegatur iuriſdictio, poteſtque eligi in Confeſſarium, ab omni habente poteſtatem eligendi, quamdiu tamen retinet Parochiam. *Ita Fil. t. 1. t. 7. Fag. Suar. Dian. p. 3. t. 4. reſ. 146.*

DUBIUM II.

Quid ſit approbatio, & à quo petenda?

RESp. 1. Approbatio non eſt collatio iuriſdictionis; ſed tantùm publicum iudicium de aptitudine perſonę, ad audiendas confeſsiones, eſſentialiter prærequiſitum (ſuppoſito iure Tridentini) ad iuriſdictionem recipiendam. *Ita Sanch. lib. 6. de matr. d. 28. & alij. Vndè reſolves.*

1 Etſi Doctores, & Licentiati, hoc ipſo quòd promouentur, cenſeantur, ſecundùm quoſdam, approbati à Papa, vt notat *Sà, V. Confeſſor*; probabiliùs tamen eſt, quod ipſi etiam egeant approbatione, licèt non deceat, vt ipſi, vel Lectores in Theologia examinentur.

2 Etiam Parochus, qui reliquit beneficium Parochiale, debet approbari, ſi velit audire confeſsiones.

3 Non requiri hanc approbationem, ad auditionem venialium, docet *Dian. p. 2. t. 2. miſ. reſ.* 44. *ex Valero.* Et ratio eſſe videtur, quòd approbatio tantùm requiratur in ordine ad iuriſdictionem; hanc autem quiuis Sacerdos pro venialibus (vti & mortalibus, à quibus ritè, quis eſt abſolutus) habet, collatam ab Eccleſia in ipſa ordinatione, ideòque ab ijs abſolvere poſsit, vt habet *Bon. d. 5. quæſt. 7. p. 2. n. 8. Vazq. Suar. Lugo d.* 18. *ſeſſ.* 3. *d.* 21. *num.* 2. *vbi docet*, ab Eccleſia in *Trid.* non approbatum reddi incapacem iuriſdictionis tantùm in ordine ad mortalia non priùs confeſſa.

4 Parochi non poſſunt aſciſcere cooperatores, niſi Parochos, vel approbatos, vt habet *Fag. p. 2. lib.* 7. *num.* 42. *Sancius, &c. ex declaratione Cardinalium* contra *Ledeſm. & alios*, *vid. Dian. p. 3. t. 4. reſ.* 146. *& Bon. d. 5. quæſt. 7. p. 4. §.* 1.

5 Qui habet poteſtatem eligendi Confeſſarium, non poteſt eligere niſi approbatum, vel Parochũ.

* Quod etiam intelligendum eſt de Parocho. Vt patet ex propoſitione 16. Decreti Ss. D. N. Alexandri Papæ VII.

6 Ad approbationem non neceſſario requiritur examẽ, modò adſit iudiciũ prudens de ſufficiẽtia. *Con. Lay.*

7 Non ſufficit approbatio petita, & negata vt docetur cõmuniter, cõtra *Nau. Henr. & Dian. to. 2. t. 2. R.* 24. Etſi probabiliter cum prædictis docuerint *Con. & Lay.* Regulares Mendicantes, ſi ab Epiſcopo repellantur, cùm manifeſtè idonei ſint, & Prælatis ſuis præſententur, poſſe nihilominùs pro confeſsionibus ſæcularium exponi, vt habetur *Clementina dudum, §. Statuimus.* Iſtis tamen priuilegijs *Trid. & Vrbanum VIII.* anno 1628. derogaſſe, notat *Lug. de pœnit. d. 21. num. 29. & 51.*

* Regulares non poſſunt in foro conſcientiæ vti Priuilegijs expreſsè reuocatis per *Tridentinum*; vt patet ex propoſitione 36. Decreti Ss. D. N. Alexandri Papę VII.

Reſp. 2. Approbatio petenda eſt ab Epiſcopo, & quidem proprio, ſcilicet, Sacerdotis, vt intelligunt *Suar. Con. Reg. Fil. & alij*: vel (vt probabiliter vult *Vazq.*) pœnitentis. Ratio eſt, quia eſt actus iuriſdictionis, vel ſaltẽ auctoritatiua declaratio; ergo debet fieri à Superiore. Porrò nomine Epiſcopi etiam intelliguntur Prælati habentes iuriſdictionem Epiſcopalem, vt quidam Abbates, & Capitulum Sede vacante, non autem Prouinciales, aut Generales Ordinum. *Vnde reſolves.*

1 Religioſi, etiam exempti, debent approbari ab Epiſcopo loci, in quo degunt: quia illius, quoad hunc actum, ſunt ſubditi.

2 Epiſcopus in ſua Diœceſi non poteſt approbare Sacerdotem alienũ, niſi ſubdatur illi ſaltẽ ad tempus.

3 Epiſcopus poteſt approbare per ſe, vel Vicarium Generalem, vel alios quoſcũque Deputatos; quia nõ eſt

Digitized by Google

eſt actus ordinis, ſed iuriſdictionis.

4 Approbatio poteſt fieri, cum reſtrictione ad certum genus perſonarum, locum tempus, &c. *Nau. Suar. Vazq. contra Vegam.*

5 Epiſcopus peccat, ſi Sacerdoti (præſertim Regulari) idoneo, ſine cauſa ſufficienti neget approbationem, *Bon. Vazq. ar. 3. d. 3. Lugo d. 21. ſeſſ. 3. num. 54. Sanch. &c.*

6 Approbatio ſemel abſolutè conceſſa, non tantùm non extinguitur morte concedentis, ſed nec reuocari poteſt ſine iuſta cauſa: ex cauſa tamen, v.g. mutatione morum, iudicij, &c. poteſt, vt docent *Suar. Fil. & alij.* Quod ſi fiat abſque cauſa rationabili, *Con. Suar. & quidam alij*, cenſent reuocationem eſſe nullam: alij illicitam tantùm, *Fil. t. 7. cap. 9. q. 12.* In dubio autem, an ex iuſta cauſa reuocatio ſit facta, præſumendum eſſe pro Prælato, docet *Lugo num. 67.*

7 Ex iuſta cauſa poſſunt, præſertim à ſucceſſore Epiſcopo ad examen reuocari, non tantùm ſæculares, ſed etiam regulares. Docent tamen quidam Mendicantes habere priuilegium, vt non poſsint reuocari ab eodem, à quo antè ſunt approbati: ſed contrarium docent *Suar. & Lugo d. 22. num. 61. & 62.*

8 An approbatus ab vno Epiſcopo, poſsit in alia Diœceſi, ſine noua approbatione, recipere iuriſdictionem, controuertunt DD. ac licet vtraque ſententia olim videri potuerit probabilis, poſt decretum tamen *Vrbani VIII.* anno 1628. *apud Lugo diſp. 21. ſect. 2. n. 29.* negatiua omninò tenenda eſt. *Vid. Auerſam q. 16. ſeſſ. 8.*

DUBIUM III.

Quid, & quotuplex iuriſdictio Confeſſarij, & vndè eam habeat?

Reſpond. Eſt auctoritas aliqua in alium, vt ſubditum, in quē, in foro interno, accipit poteſtatem, diſtinctam à poteſtate Ordinis; hæc enim datur per Sacramentum Ordinis, & omni Sacerdoti, nec tolli poteſt; illa per externam conceſsionem Eccleſiæ, nec omnibus Sacerdotibus, poteſtque ab ijs tolli: ac niſi adſit, inualida eſt abſolutio *ex Trid. ſeſſ. 14. cap. 7.* Eſt autem duplex: ordinaria, & delegata Ordinaria eſt, quam habent ij, qui ex vi proprij officij curam animarum habent, vt Papa, Epiſcopus, Parochus (huc reuocantur Archiepiſcopi, erga ſubditos ſuorum Epiſcoporum, tunc tantùm, quando actu viſitant) Archipresbyteri, Archidiaconi, Prælati Religionum, Vicarius perpetuus Epiſcopi, vel etiam Parochi. Delegata dicitur, quæ legitimè datur ab habente ordinariam; idque, vel tacitè, vel expreſsè, vt à Papa pro tota Eccleſia, ab Epiſcopo pro Diœceſi, à Parocho pro Parochia: hoc diſcrimine, quòd Papa poſsit dare inuitis Epiſcopis & Parochis, non contrà. Ac licèt exterior iuriſdictio expiret morte delegantis, non tamen hæc interior, niſi ſucceſſor reuocet, vt docent *Sanch. Suar. Nau. Con. contra Sylu. & Vazq. vid. Laym. cap. 10. num. 22.* porrò huiuſmodi poteſtatem delegatam ab-

Digitized by Google

ſolvendi quemcumque, à quibuſcũque peccatis, in articulo, ſeu periculo mortis (hæc enim pro eodem ſumuntur in iure, vt *vid. Dian. p. 3. tr. 4. reſ. 57. 71. & 72.*) habet ex iure communi quiuis Sacerdos, etiam excommunicatus, & degradatus, ſi alius deſit: quod addo, quia præſente Parocho, vel proprio Sacerdote, id non poſſe, docent *Vazq. B n. Conin. Regin. &c. commun.* licèt contrarium probabile putet *Dian. p. 1. t. 5. Reſ. 5. & p. 4. t. 4. Reſ. 167. ex Ang. Henriq. Comit. & Sà, confirmatque Tamb. de exp. conf. l. 3. cap. 7.* Ex conſuetudine, quiuis toleratus abſolvere poteſt à venialibus, & mortalibus aliàs confeſsis. Ex priuilegio, Religioſi Mendicantes, quoſvis fideles abſolvere poſſunt iuxta tenorem ſuorum priuilegiorum. Ex conceſsione Ordinarij directa, quicumque Sacerdos approbatus, cui id ille committit. Denique ex indirectâ is, qui audit eum, qui habet poteſtatem eligendi Confeſſarium, quales ſunt. 1. Ex iure, Epiſcopi omnes, etſi ſint tantùm titulares; item Superiores Epiſcopis, vt Archiepiſcopi, &c. item Prælati ijs inferiores, exempti, vt Abbas exemptus (non tamen Abbatiſſa) Generalis, Prouincialis, Prior (ſalvis tamen priuilegijs Ordinum.) *Vid. Dian. p. 4. tr. 4. reſ. 1. & 2.* 2. Ex conſuetudine Cardinales (qui etiam domeſticis de confeſſore prouidere poſſunt;) item Paſtores, imò multis locis, etiam cæteri Sacerdotes ſæculares, vt docent *Valent. Sà, Suar. diſt. 27. ſeſſ. 3.* (Religioſi tamen tenentur eligere tales, quales illis permittunt ſtatuta,) item Reges, & Principes, (quorum tamen priuilegium ad familiam non extenditur;) denique domeſtici Pontificis. 3. Ab homine eam habent, quibus ſiue Pontifex, ſiue Epiſcopus, ſiue Parochus conceſsit. *Vndè reſolves.*

1 Qui habet poteſtatem delegatam, non poteſt eam ſubdelegare alteri, cum diuerſa ſit poteſtas vtendi iuriſdictione, & eam delegandi. Excipitur. 1. Niſi hoc ipſum conceſſum ſit. 2. Niſi ſit delegatus ad vniuerſitatem cauſarum; vt v. g. ſi cui committeretur officium Parochi abſentis, vel nondum Sacerdotis; talis enim aliqua exercitia iuriſdictionis, alteri ex præſumpta voluntate Ordinarij ſubdelegare poſset, non tamen integrũ officium. *Vid. Laym. hic lib. 5. t. 6.*

2 Cùm iuriſdictio reſpiciat ſubditos, exerceri in eos poteſt, tàm à delegato, quàm ordinario, quocunque loco fuerit, vt docent *Sanch. Henriq. Suar. in 3. p. t. 4. d. 28. ſeſſ. 1. & 7. & alij.*

3 Probabile eſt, quòd abſolutus in articulo mortis, non teneatur ſe poſteà ſiſtere ſuperiori, vel alteri, pro reſeruatis, (niſi hæc habeant annexam cenſuram) vt docent *Nauar. Suar. Merc. Fil. t. 7. cap. 10. quæſt. 6. num. 288. Bonac. d. 5. q. 7. p. 1. num. 13.* quia directè abſolutus fuit, contra *Hurtad. vid. Dian. p. 4. t. 4. Reſ. 199.*

Digitized by Google

4 Improbitas, aut inſcitia proprij Sacerdotis non dat iuriſdictionem alteri, ideòque tali caſu expectandum eſt, aut ad Superiòrem recurrendum. Si tamen ignorantia eſſet tanta, vt confeſsio illi facta foret inualida, aut illicita, neque eſſet alius priuilegiatus, aut habens iuriſdictionem, licere alteri confiteri, docet *Nau. Vazq. in 3. p. t. 4. quæſt. 92. ar. 2. dub. 3. Hurt. d. 10. diſ. 15. vide Dian p. 4. tr. 4. reſ. 201. & p. 8. t. 1. reſ. 86. ex cap. Placuit, de pœnit. diſt. 6.* Idem licere, quando quis proprio non poteſt confiteri ſine graui periculo, docent *Tol. Sylv. & Medin.* qui idem concedit, quando proprius non vult, aut non poteſt audire, vel iniuſtè negat facultatem confitendi alteri, v. g. Parochus concubinæ, *Dian. quæſt. 3. t. 4. reſ. 79. ex Henriq. & alijs* 4. Verùm iſta communiter refutantur ab alijs.

5 Etſi grauiter peccare poſsit proprius, ſi neget ſuis facultatem adeundi alterum, modò præſumere poſsit eos iuſtè petere: ſi tamen iniuſté neget, probabilius videtur, eos invalidè ab alieno abſolui, vt docet *Sotus, Suar. Laym. etſi non improbabiliter Sylv. Henriq. Mai. Palud. Richard. Tol. & Dian. p. 3. t. 4. reſ. 79.* putent, quòd validè, preſertim ſi ſine periculo ſalutis, famę, vel ſimili, non liceat ſuo proprio.

6 Cum iuriſdictio acquiratur ratione domicilij, vel quaſi domicilij, vel etiam actualis habitationis; hinc ij: qui duobus locis habent domicilium, vel quaſi, poſſunt vtrobique abſolvi, vt ſcholares, milites, mercatores, item vagi, & peregrini poſſunt abſolvi à Parocho loci, in quo verſantur. *Vide Laym. hic, Vazq. &c.*

7 Validè abſolvit is, qui audit confeſsiones, pręſente, vel ſciente, & non contradicente Ordinario, v. g. Epiſcopo, vel Parocho, cui conſtet eum aliundè non habere iuriſdictionē: quia tunc pręſumitur tacitè eam dare: ſufficit enim, vt rectè docet *Fil. & Fag. præc. 2. lib. 7. cap. 2.* facultas interpretatiua, & præſumpta; modò præſumptio fundetur in ſignis, quę indicent conſenſum præſentem, vt fit in caſu propoſito (vti etiam, v g. ſi Parochus, qui iam abſens eſt, aliàs ſignificauerit id ſibi gratum eſſe) nam exiſtimatio de futuro conſenſu, vel ratihabitione, quòd, ſcilicet, quando reſciuerit, futurus ſit contentus, non ſufficit; quia conſenſus futurus non dat iuriſdictionem pro tempore præſente, quo datur abſolutio. *Vide Dian. p. 3. t. 4. reſ. 68. Sanch. de matr. lib. 3. d. 35. Bec. Con.* qui addit peccare, ſi de conſenſu dubitans, incipiat audire.

8 Peccat, qui abſolvit cum iuriſdictione dubia, niſi neceſsitas vrgeat; qualis eſt, v. g. quia pœnitens diu non eſt confeſſus, vel debet cōmunicare, nec alius adeſt; tunc enim licitè abſolvit cum conditione hac, ſi poſſum, & cum onere (etſi *Salas in 2. tr. 8. d. 1.* hoc onus non agnoſcat) aliàs iterum confitendi habenti iuriſdictionem certam. Expedit autem tunc veniale aliquod adijcere,

Digitized by Google

à quo directè, & à cæteris indirectè ſaltem abſolvatur. *Ita Regin. Suar. Con. d. 8. dub. 6. num.* 43. Quòd ſi tamen ex probabili ratione dubium reſolvat (nimirum habere ſe iuriſdictionem) etſi cum formidine oppoſiti, abſolutè abſolvit licitè, vt docet *Suar. & Præp. Lugo d. 19. n.* 49. tum quia tunc practicè, & moraliter eſt certus, tum quia Papa eo caſu dat facultatem, vti, & in ſequentibus caſibus. 1. Quando communi errore, verbi gratia, ob, titulum coloratum, putatur aliquis eſſe Paſtor, ſeu habere iuriſdictionem, qui non eſt, ob cenſuram, vel alium defectum, *Bon. d. 5. quæſt. 5. ſeſſ. 2. p. 3. num.* 11. *Dian. p. 3. t. 4. reſ.* 22. Quod etiamſi deſit titulus coloratus, probabile eſſe docet *Dian. p. 3. t. 4. Reſ.* 122. *ex Pontio, Volſ. & Sanch. item p. 2. t. 2. miſ. reſ.* 43. ſi quis bonâ fide tali confiteatur: verùm id communiter ab alijs negatur. 2. Cùm quis ex conſuetudine, præſcriptione, aut bonâ fide abſolvit, aut neſcit poteſtatem ſuam reuocatam, *vt habent Sylv. Nau. Enr. Mald. in 3. p. q. 19. ar. 5. Sanch. mor. lib. 1. cap. 9. num. 35. Sal. Vaz. vid. Dian. p. 1. t. 13. reſ.* 1. 3. Quando ſecundùm probabilem ſententiam iudicatur quis habere iuriſdictionem, & Sacerdos ſequitur fauorabilem, *Bon. loc. cit.* Quia quando communis eſt error, Eccleſia dat iuriſdictionem propter publicam vtilitatem, *vid. Suar. Dian. loc. cit. Lug. d. 19. num.* 28.

9. Nemo tenetur vnquam Parocho confiteri, ne quidem in Paſchate, *Lugo d. 19. ſeſſ. 2. num. 28. & cap. Cum Dian. p. 8. t. 1. reſ.* 88. Quare Parochi fruſtrà nolunt, vt Parochiani confiteantur Mendicantibus, etiam in Paſchate, cùm habeant priuilegium pro omnibus Chriſti fidelibus, *Suar. Con. Enriq. Reg. Zer. cap. 15. quæſt. 3. commun. apud Bonac. d. 4. quæſt. 1 i ſeſſ. 2. p. vlt.* adeò vt qui docent, confeſſos Regularibus, etiam in Paſchate, teneri iterum eadem confiteri ſuo Parocho, fiant ſuſpecti de hæreſi, *Dian. p. 4. t. 8. reſ.* 102. *& alij.* Vt tamen huius priuilegij non poſſunt abſolvere eos Religioſos, aut Religioſas, qui non habent facultatem extra ſuum Ordinem confitendi, *vt ex commun. notat Rodr. & Comp. priu. Societatis, V. Abſolutio, §. 1. & ex his Laym. hic.* Quia priuilegio generali non cenſetur derogari conſuetudini, vel ſtatuto particulari, niſi id exprimatur. Vſus tamen fert, vt Regulares peregrinantes, ex præſumpta voluntate Superiorum, ſi Ordinis ſocium non habeant á quouis alio etiam ſæculari, abſolvantur, exceptis reſervatis: in quæ ſi Religioſi Societatis extra domicilium incidunt, videant ordinationes *Præpoſ. Generalium cap. 6. num. 6. & Laym hic.*

10. Quod ſi Superiores Regularium Monialibus ſibi ſubiectis (idem eſt de Monialibus ſubiectis Epiſcopo) non concedant aliquoties in anno alium Confeſſarium poteſt, & tenetur illis eum dare Epiſcopus, quod ſi nec is faciat, ipſe eligere poſſunt, *Quintan. d. t. 3. ſeſſ.* 26.

Digitized by Google

26. ex declaratione Card. apud Barb.

DUBIUM IV.

Quid ſit Reſeruatio Caſuum, & quis habeat poteſtatem reſeruandi, & abſoluendi ab ijs?

RESP. 1. Reſervatio hæc eſt negatio iuriſdictionis circa aliquod peccatum. Ac certum eſt, in Eccleſia poteſtatem eſſe, quædam peccata reſervandi, à quibus inferiores Confeſſarij non poſſunt abſolvere, vt ſic ſubditi meliùs dirigantur, & abſterreantur à peccatis: quorum difficilem remiſsionem vident: quanquam niſi graues cauſæ ſint, non debeat quiuis, neque qui poteſt, quidvis facilè reſervare, neque difficulter veniam dare abſolvendi à reſervatis, ne alioqui cedat in deſtructionem, quod debebat in ædificationem. Porrò etſi quiuis ordinarius poteſtatem habeat reſervandi, in Parochis tamen conſuetudo eam abrogauit: *vid. Suar. d. 30. ſeſſ. 5. Card. Lug. d. 15. ſeſſ. 6. §. 3. Vnde reſolves.*

1 Cùm non ſit obligatio confitendi venialia, ea fruſtra reſervantur (etſi fortaſsè poſsint ſaltem à Papa) ideòque ſola mortalia, eaque nonniſi externa grauiora, opere conſummata, prudenter reſervantur. Vnde *Clem. VIII.* ſtatuit, vt Prælati Religionum, ſiquidem velint, vndecim tantùm caſus reſervare poſsint, nec plures ſine conſenſu Capituli generalis pro tota Religione, vel Capituli Prouincialis pro Prouincia. Quod tamen de culpa tantùm, & non cenſuris intelligendum eſt: poteſt enim Prælatus aliquid præcipere, ſub excommunicatione ſibi reſervata. Caſus autem *Clementis* ſunt ſequentes.

1 Apoſtaſia à Religione, etiam retento habitu. 2. Nocturna, ac furtiua è Monaſterio egreſsio. 3. Veneficia, incantationes, & ſortilegia. 4. Proprietas contra votum paupertatis, quæ ſit peccatum mortale. 5. Furtum mortale de rebus Monaſterij. 6. Lapſus carnis voluntarius opere conſummatus. 7. Iuramentum falſum in iudicio legitimo. 8. Procuratio, conſilium, vel auxilium, ad abortum fœtûs animati, etiam effectu non ſecuto. 9. Occiſio, vel vulneratio, ſeu grauis percuſsio cuiuſcumque perſonæ. 10. Falſificatio manûs, vel ſigilli Officialium Monaſterij. 11. Malitioſum impedimentum, retardatio, aut apertio litterarum à Superioribus ad inferiores, vel contrà.

2 Is, qui confitetur reſervatum, mittendus eſt ad Superiorem (ſuadebit tamen charitas, imò aliquando coget, vt ipſe Confeſſarius, tacitâ perſonâ, & caſu à Superiore veniam petat abſolvendi.) Quòd ſi Superior adiri non poſsit, & ſit cauſa vrgens, v. g. timor infamiæ, vel ſcandali, ex omiſsione confeſsionis, vel communionis, tunc poteſt inferior abſolvere à reſervatis, cum onere, vt pœnitens ſe poſteà Superiori ſiſtat. Quod etiam verum eſt, quamvis caſus cenſuram reſervatam

annexam habeat. Porrò eo caſu peccata non reſeruata tantúm confiteri, ſufficere putant probabiliter *Sotus, Corduba, & Gab. Ant. Palaus, Dian. to. 2. t. 4. reſ.* 104. *& Lugo d. 4. de Eucha. num.* 86. non improbat *D. Thom.* tamen *Suar. & alij commun.* docent omnia eſſe confitenda, quod tutius eſt.

3 Si Superior iniuſtè neget facultatem abſolvendi à reſeruato, poſſe ab alio Confeſſario, etiam directè abſolvi, affirmat *Enriq. & Dia. p. 2. t. 4. reſ. 29. eſſe probabile. Sed rectiùs negat Laym. lib. 3. tr. 6. cap. 13. Lugo d. 20. num.* 188.

4 Peccant Superiores. 1. Si ſine iuſta cauſa difficiles ſe præbeant in concedendis licentijs pro abſolutione reſervatorum, *Quint. t. 3. ſing.* 13. *ex Fag. Con. & alijs* 10. Etſi ex negatione timeatur graue ſubditi detrimentum, peccant contra charitatem, & iuſtitiam, *Lugo, Dian. p. 6. t. 6. reſ. 56.*

5 Si Superior Confeſſario Regularium ad hoc deputato neget facultatem abſolvendi, Confeſſarius autem iudicet debere concedi, poteſt is pro iſta vice abſolvere, *Auerſ. quæſt.* 17. *ſeſſ.* 5. *Lugo d.* 20. *ſeſſ.* 4. referens ſic declaraſſe *Clem. VIII.* haberique in 4. tom. Bullarij, Bull. 26. *Vrbani VIII. & Quint. t. 3. ſeſſ.* 11. dicens non eſſe dubium ea de re: additque ex *alijs* 7. probabile eſſe, idem poſſe, ſi viro Religioſo, pio, docto, & prudenti (licet non ex deſignatis de facto) neget *Dian. p. 3. t. 2. reſ. 126. p. 6. t. 6. reſ. 56. & p. 9. t. 3. reſ. 15. ex Pellizario* (qui vult idem eſſe ſi pœnitens ipſe petat) & alijs. Imò *Quint. loc. cit.* cenſet probabile, quod idem fieri poſsit, ſi Superior adiri nequeat, & vrgeat tempus celebrationis, vel communionis, v.g. quia ſine nota non poteſt abſtinere, cũ alij omnes communicent. *Ibid. ex Trull. & alijs 6. Denique Dian. p. 3. t. 2. reſ. 126. notat ex Suar. de Relig. tom. 4. lib. 2. cap.* 19. Regulares ſemel ſine licentia ſuorum Superiorum poſſe abſolvi à reſervatis, puta eos, qui adhuc, & quatenus hoc priuilegium commune habent cum FF. Minoribus, quorum id eſſe teſtatur. *Emanuel Rodericus tom. 1. qq. reg. q. 62. art. 6.*

6 Nihilominùs certum eſt, poſſe aliquando Superiorem iuſtis de cauſis negare facultatem, & cogere ſubditum, vt ad ſe veniat, *Lug. loc. cit.* Nam ſi ex caſu reſeruato graue ſcandalum, vel damnum communitatis timeatur, poteſt Superior negare abſolutionem, donec pœnitens per ſe, vel Confeſſarium Superiori det ſufficientem notitiam ad illud euitandum: aliàs non eſt ſatis tutus, nec diſpoſitus ad abſolutionem. Quare ſi Confeſſarius eo caſu vrgeat abſolutionem, debet is attendere, vt pœnitens obligationi ſuæ ſatisfaciat in adhibendo remedio communi malo, vel damno, ſi ſit eius periculum, quia niſi hoc faciat, non poteſt abſolvi, non ex defectu iuriſdictionis, ſed quia non eſt diſpoſitus. Ad hoc tamen requiritur, vt & obligatio pœnitentis certa ſit, & alia remedia adhiberi non poſ-

poſsint, *Suar. t. 4. de Rel. lib. 8. cap. 5. num.* 10.

7 Peregrinus, quoad reſervationem iudicandus eſt iuxta Diœceſim, in qua verſatur: in qua quæ reſervata ſint, diſcant Paſtores ex agẽdis, aut conſuetudine.

8 Superior auditis ſolis reſervatis, poteſt ab ijs abſolvere, & reliqua inferiori committere, ex cauſa vrgente: qualis tamen non eſt multitudo negotiorum, vt docent *Suar. Fern. & Filiuc.* ſed alia grauior; tum quia etiam occupatiſsimus poteſt dare facultatem adeundi alterum, cum onere poſteà comparendi: tum quia integritas confeſsionis eſt de iure diuino.

9 Qui à Superiore abſolutus eſt à reſervatis, poteſt ab ijſdem poſteà abſolvi à quovis: quia non ſunt ampliùs materia neceſſaria confeſſionis.

10 Qui bonâ fide confitetur, neſciens ſuum caſum eſſe reſervatum, vel Sacerdotem carere poteſtate circa illum, validè quidem abſolvitur, cum onere tamen comparendi. *Præp.* Similiter ſi Confeſſarius probabiliter credit non eſſe reſervatum (eſto reuerà ſit) valet abſolutio, *Leſſ. Dian. p. 9. t. 9. reſ.* 29.

11 Qui confitens habenti poteſtatem ordinariam, delegatamve in reſervata, oblitus eſt inculpabiliter reſervatum, poteſt illum poſteà confiteri, etiam inferiori, & abſolvi. Quod etiam valet (ſaltem ſi prior habuerit poteſtatem ordinariam) etiamſi prior abſolutio ob indiſpoſitionem, vel alium defectum pœnitẽtis, invalida fuiſſet. Ratio eſt, quia is intendit abſolvere quantum potuit; ergo ſaltem ſuſtulit reſervationem, quod fieri potuit abſque Sacramento. *Vide Præpoſ. in 3. p. q. 9. d. 4. num. 24. Marat. t. 3. d. 30. ſ. 3. Dian. p. 4. t. 4. reſ.* 124.

Reſp. 2. A reſervatis abſolvere poteſt. 1. Ipſe reſervans. 2. Eius in ſpirituali iuriſdictione Superior. 3. Cui ipſe delegauit. 4. Sacerdos inferior, quando ſuperior adiri non poteſt, v. g. à reſervatis Papæ, abſolvere poteſt Epiſcopus eos, qui Romam ire non poſſunt.

Reſp. 3. Extra periculum mortis (de quo vid. dicta *dubio ſuperiore*) nullus inferior per ſe directè abſolvere poteſt, niſi ex iure, vel priuilegio concedatur.

Dicitur 1. *Per ſe*: quia de indirecta, & per accidens, colligitur ex dictis.

Dicitur 2. *Niſi, &c.* quia à caſibus Papalibus abſolvere poteſt Epiſcopus, per ſe, vel Vicarium, quando ſunt occulti, vt docet *Nauar. cap. 27. Vndè reſolves.* Mendicantes ex vi iuris communis non poſſunt abſolvere à reſervatis Epiſcopo: quia vt ſic non habent poteſtatem maiorem Parochis: & priuilegium, quod circa hoc habuerunt, ſublatum eſt Decreto *Vrban. VIII.* ann. 1628. Excipit tamen *Auerſa* cum *Dian. p. 8. t. 7. reſ.* 71. eos caſus, qui Epiſcopis à iure tantùm reſervantur. Imò *Quint. t. 1. tr. 3. ſ. 14.* affirmat, Regulares adhuc poſſe abſolvere ſicut ante decre-

cretum, eò quòd hoc in Prouincijs non ſit promulgatum, quod *Dian.p. 9.t.6.reſ.51.* non audet probare, niſi ad Epiſcopum non pateat recurſus; tunc enim ab ipſi reſervatis poſſe abſolvere, ſicut poſſent à Papæ reſervatis, *Gran. Dian. p.5.t.14. R.58. vt etiam Propoſ.q.19.d.1.*

* Sed iam certum videtur, Mendicantes non poſſe abſolvere à caſibus Epiſcopo reſervatis, non obtentá ad id Epiſcopi facultate; vt patet ex propoſitione 12. Decreti Ss. D. N. Alexandri Papæ VII. anno 1665.

Reſp. 4. Si Confeſſarius dubitet, an pœnitens lapſus ſit in mortale reſervatum, ſiquidem dubium ſit poſitivum, poteſt (ſequendo opinionem probabilem, & iudicando probabiliter non eſſe reſervatum) abſolvere. Si verò dubium ſi negativum, poſſe abſolvere negant aliqui, vt *Arm. Cord. &c.* Probabiliùs affirmant *Suar. Fill. Enr. Hurt. Bon. Lugo art.20. ſect.2.*

DUBIUM V.

Quod ſit officium, & obligatio Confeſſarij?

RESP. 1. Munus Confeſſarij eſt abſolvere diſpoſitum, & non alium; item curare rectitudinem iſtius iudicij, præſertim quãdo cœptum eſt; & reos iuvare, ac monere, cum prudentia tamen. Ratio primi eſt, ne ſit iniurius pœnitenti. Ratio ſecundi, ne fiat ſacrilegus. Ratio tertij eſt eadem; & quia debet curare, vt abſolutio ſit efficax. *Vndè reſolves.*

1 Etſi interdum vtiliter differatur abſolutio, etiam eius, qui poteſt licitè abſolvi: id tamen rarò, nec ferè niſi de pœnitentis cõſenſu faciendum: quia poteſt vergere in graue eius periculum, vel damnum. *Vide Dian. p.1.t.4. reſ.35.*

2 Abſolvendus eſt, qui adhæret ſententiæ probabili: quia eſt diſpoſitus.

3 Moraliter ei conſtare debet de bona diſpoſitione pœnitentis; aliàs abſolvendo peccabit mortaliter.

4 Non licet abſolvere. 1. Qui nullam præbet materiam: qualis tamen non eſt, qui poſt abſolutionem mox confitetur, cuius erat oblitus. 2. Qui cùm poſsit, non eſt paratus reſtituere, & proximas peccandi occaſiones fugere. *Vide Nau. cap.15. Suar. d.32. ſ.2.* 3. Ignorantem ea, quæ omnes ſcire tenentur, v. gr. decem præcepta, & quæ ad fructuoſam cõfeſſionem, & communionem ſpectant: vndè talis communiter priùs eſt inſtruendus, vel alio mittendus ad inſtructionem. *Vide ſuprà lib.2. t.1. cap.1.*

5 Rudiores ordinariè iuvandi ſunt, niſi ſint incapaces inſtructionis, vel ob pœnitentium multitudinem fieri non poſsit, nec videatur expedire, vt dimittantur, vel ſint peregrini, qui mox communicare, & abire debeant: tunc enim, ſi alioqui bonâ fide agunt, & temporis anguſtiæ, vel pœnitentium multitudo, longum examen, vel inſtructionem non

Digitized by Google

non permittat, ſufficere aliquando integritatem formalem docet *Laym. cap.* 13. *num.* 10. quâ, ſcilicet, auditis aliquibus peccatis, abſolvantur, cum onere redeundi ad confeſsionem pleniorem.

* Sed non licet Sacramentaliter abſolvere dimidiatè tantùm Cõfeſſum, ratione magni pœnitentium concursûs, qualis eſſe ſolet in die magnæ alicuius feſtiuitatis, aut Iubilæi. Patet ex propoſitione 59. Decreti Ss. D N. Innocentij Papæ XI.

6 Si Confeſſarius notet pœnitentem ignorare aliqua neceſſaria ad hoc Sacramentum, tenetur eum inſtruere, & admonere officij, quantum fieri poteſt; v.g. ſi neſciat illa, quæ neceſsitate medij ſunt ad ſalutem neceſſaria, debet ea docere, item obligatus ad ponendum odium, ad reſtitutionem honoris, famæ, aut bonorum, aut ad occaſionem peccatorum tollendam, aut amouenda, vel reparanda ſcandala, aliàve damna, quæ intulit; aut ad corripiendos delinquentes, iuvandos indigentes, ad denuntianda delicta, vel delinquentes in præiudicium communitatis, vel innocentiũ; & deniquè ſi quam cenſuram incurrerit, &c. tenetur ea de re monere, & hortari ad ſatisfactionem, quam ſi recuſet, negare abſolutionem: quia alioqui ſe ipſorum criminum participem, & ſacrilegij reum faciet, *Aduerſa q.* 16. *ſ.* 12.

7 Tenetur monere eum, qui ex ignorantia vincibili, & mortaliter culpabili, eſt in malo ſtatu; quia aliàs nec ipſi, nec Sacramento conſulet, cum pœnitens ſit indiſpoſitus. Si verò ignorantia ſit invincibilis, v.gr. ſi bonâ fide, teneat rem alienam, aut ſit in matrimonio irrito, tenetur quidem monere, & inſtruere, quando ſperatur fructus, nec timentur incommoda grauiora: quæ ſi prudenter metuantur, aut fructus non ſperetur, non tenetur, imò non poteſt (excipit *Lugo de Pœnit. d* 22. *num.* 24 niſi ſilentium officiat bono communi) quia debet bonum pœnitentis procurare, ac conſequenter licitè etiam ſuadet, vt ſecũdùm ſuam ignorantiam operetur, v.g. Caiæ, vt reddat debitum Titio, quem invincibiliter credit ſuum eſſe maritum, cùm non ſit *Vide Sanch. lib.* 2. *de matrim. d.* 38. Nec obſtare, etiamſi ſit in præiudicium tertij particularis, ait *Lugo, & Tamb. de exp. conf. loc. cit. cap.* 4. Hinc ſi Confeſſor prævideat pœnitentem non reſtituturum, ſi ipſi detegatur nullitas tituli, quem pro ſe eſſe putet, non eſſe illi talem nullitatem à Confeſſario non interrogato detegendam. Quòd ſi tamen pœnitens ipſe dubitet, ac roget, tenetur dicere veritatem (quia tacere, eſſet errorem approbare) prudenter tamen non plus dicendo, quàm rogatur, v.gr. ſi roget Titius, an poſt votum ſimplex caſtitatis matrimonium contractum valeat, poſsitque, ac teneatur reddere debitum, reſpondeas, quòd ſic, tacendo obligationem non petendi debiti. *V. Laym. hic, & Lugo loc. cit.*

8 Quando Confeſſarij Principum, Prælatorũ, aliorumque Mag-

natum ſciunt ipſos non ſatisfacere officio, v.gr. circa collationem Beneficiorum, electionem miniſtrorũ, ſubditorum gubernationem, circa eleemoſynas ex bonis Eccleſiaſticis faciendas, &c. regulariter tenetur Confeſſarius monere pœnitentem de ſua obligatione: aliàs ſi abſolvit, ſuis humeris peccata illa imponit, & cœcus cœcum ducens, ambo in foueam inferni cadunt. Ratio eſt, quia in talibus rarò eſt ignorantia invincibilis: rarò item contingit, vt illa ſecum non adferant ſcandalum in ſubditis, exiſtimantibus illa licere; vel certè non afferant damnum commune. Si tamen videat ignorantiam eſſe invincibilem, neque ex illa ſequi ſcandalum, aut damnum commune; contra verò admonitionem fore in maius malum pœnitentis, aut allaturam ſcandala, vel incommoda, poteſt ſecundùm paulò antè dicta diſsimulare, niſi interrogetur. *Ita Lugo d. 22. num. 37.*

9 Si etiam pœnitens teneretur (licèt ſub peccato mortali) ad aliquid adeò difficile, vt non crederetur tunc æquo animo accepturus, & aliá vice meliùs ſuſcepturus, poſſet prudens Confeſſor tunc illum relinquere in bona fide excuſante à peccato, & monitionem differre in tempus opportunius, ne territus à confeſsione abſtineat, graviuſque detrimentum incurrat, *Tamb. cap. 14. Lugo d. 22. ſ. 2. num. 27.*

10 Minùs rectè diſpoſitus excitandus eſt ad dolorem, & propoſitum emendationis, propoſitâ peccati fœditate, bonitate Dei; & periculo damnationis, &c. Item remedia opportunè præſcribenda cõtra peccata futura.

Reſp. 2. Vt Confeſſarius licitè hoc Sacramentum adminiſtret, debet eſſe in gratia, alioqui peccabit mortaliter: item debet eſſe talis, vt per hoc non exponatur proximo periculo peccandi mortaliter. Pars prior conſtat ex dictis *de Sacr. in genere.* An verò audiens plures vnâ quaſi vice morali, tot numero peccata committat, alij negant, vt *Rodr.* alij affirmant, vt *Bon.* hic. Pars poſterior patet. *Vndè reſolvitur hic caſus.*

Confeſſor conſcius ſibi peccati mortalis, tenetur antequam audiat, vel ſaltem abſolvat pœnitentem, ipſe confiteri, vel conteri de ſuo peccato. Si tamen vocatus improviſo ad moribundum, recolligere ſe tam ſubitò non poſsit ad contritionem eliciendam (vel bonâ fide putet ſe eliciuiſſe) non peccat abſolvendo, *Præp. Lugo, Tamb. lib. 3 cap. 2. §. 3.*

* Confeſſarius qui in actu Confeſsionis Sacramentalis tribuit pœnitenti chartam poſt Confeſsionem legendam, in quâ ad venerem incitat, verè cenſetur ſollicitare; ac proindè eſt denunciandus. Nec euaditur obligatio denunciandæ ſollicitationis, etſi ſollicitatus confiteatur cum ſollicitante, & hic abſolvat ſine obligatione denunciandi. Patet hoc ex propoſitionibus 6. & 7. Decreti Ss. D. N. Alexandri Papæ VII.

Reſp. 3. Si malè abſolvit, com-

mit-

Digitized by Google

mittendo defectum eſſentialem, v. gr. ſi non protulit formam, vel abſolvit à reſervatis, vel non ſubditū, tenetur inducere ad repetendam confeſsionem, ſi ſine ſcandalo, infamia, fractione ſigilli, & nocumento ſuo poſsit; ſin minùs, non tenetur. Si non abſolvit à cenſura, poteſt ab eadem (ſi, vel quando habuerit poteſtatem) abſolvere abſentem, *Bon. de Cenſ. in commun. d. 1. q. 3. p. 6. ex Suar. Fil. tr. 11. cap. 10. quæſt. 6. Reg. Nau. Rodrig.*

Si non interrogauit ſufficienter numerum, ſpeciem, vel alias circumſtantias, regulariter ad nihil tenetur, niſi ad pœnitentiam agēdam: monere enim extrà confeſsionem non debet, cum iudicium ſit finitum. Si tamen redeat ad confeſsionem idem pœnitens, debet moneri de defectu commiſſo; quia alioqui hæc confeſsio non erit integra, cum quædam non ſit debitè confeſſus.

Dixi, *ſi non interrogauit*: quia ſi poſitiué dixit, non teneri confiteri numerum, ſpeciem, &c. debet monere, ſi ſine graui ſcandalo, & detrimento poteſt; quia eſt cauſa, quòd alter præceptum graue (ſcilicet, confitendi illa peccata) violet, *Lugo d. 21. ſ. 3.*

Si neglexit monere de reſtitutione, moneat, ſi quidem commodò poteſt; (vel in confeſsione, vel extra, obtentâ priùs, ab ipſo veniâ; eâ verò negata ad nihil vltra teneri, docet *Tamb. lib. 3. cap 8. ex Sanch. contra Suar.*) quia tenetur ex charitate: ſi non commodè poteſt, Deo commendet, *Laym. lib. 5. t. 6. cap. 9. Enriq. Suar. Sylv. Mercer. in 3. p. q. 9. art. 1. Dian. p. 4. reſ. 198. & p. 3. t. 4. reſ. 109.* Quòd ſi tamen (ex graui, ſeu mortali culpa contra ius alterius dixiſſet, eum non teneri ad reſtitutionem, vel aliter, v. gr. opinionem falſam perſuadendo) eſſet cauſa efficax, cur non reſtituat, vel aliundè detrimentum accipiat ipſe, vel alius; tenetur ipſemet reſtituere, niſi moneat tempeſtiué, priuſquam pœnitens fiat impotens; quia actione ſuâ fuit iniuſta cauſa damni Si verò ſine graui culpa id fecit, tenetur nihilominùs monere pœnitentem, ſi commodè poteſt; alioqui ipſe obligabitur, ſicut caſu priore. Si non commodè poteſt, excuſabitur. *Vide Suar. Kon. d. 8. d. 17. Bon. Dian. tom. 1. tr. miſ. reſ. 1. Lugo d. 22. ſ. 3. num. 61. & ſuprà lib. 3. t. 5. cap. 2. d. 1. art. 2. caſu 12.*

Quæres. Quæ, & quanta ſit obligatio Confeſſarij audiendi pœnitentes?

Reſp. 1. Quivis Sacerdos (etiam ſimplex, quando non eſt alius paratus) tenetur in extrema neceſsitate, v. g. in periculo mortis audire, & abſolvere volentem confiteri. Ratio eſt lex charitatis.

Reſp. 2. Parochus, & quivis Sacerdos curatus tenetur audire confeſsionem ſui ſubditi, non tantùm in caſu neceſsitatis, aut præcepto confeſsionis vrgente, ſed etiam (ſaltem per ſe, vel alium) quoties pœnitens id rationabilitèr petit; v. g. ſi ſit in graui aliqua difficultate ſpirituali, vel velit promereri Iubilæum, &c.

Digitized by Google

Quia tenetur eius bonum ſpirituale promovere, *Suar. Vazq. Lugo, &c.* Si tamen nimis frequenter, vel intempeſtiuè peteret, excuſaretur, *Auerſa q.36.ſ.11.* Quòd ſi etiam ſemel tantùm, vel bis negaret, aut differret, non peccaturum grauiter, ob leuitatem materiæ, docet *Suar.* contra *Bon.* admittitque *Auerſ. loc. cit.* ſi non petat ex vrgenti occaſione, v.g. ſolemnis feſti, &c.

Reſp. 3. Quotieſcumque pœnitens ex mera deuotione vult confiteri, Parochum teneri illum audire, contra *Sylv. Reg. &c. docent Azor, Suar. Kon. Bon. Molſ. Lugo, &c.* Sed rectè limitat *Auerſ. loc. cit.* ſi non adſint alij Confeſſarij delegati, & Parochus non legitimè impediatur.

Reſp. 4. Reliqui Sacerdotes, per ſe loquendo, non tenentur audire confeſsiones, ſi tamen audire cœperint, tenentur abſolvere, niſi quid obſtet, neque poſſunt remittere ad alium. Quia pœnitens eo ipſo habet ius ad abſolutionem, nec poteſt fructu, & gratiâ Sacramenti privari, *Auerſa loc. cit.*

DUBIUM VI.

Quæ ſcientia, & prudentia requiratur in Confeſſario?

RESp. 1. Vt Sacerdos ritè abſolvat, debet quantum moraliter fieri poteſt, omnia peccata pœnitentis intelligere, quia alioqui is fruſtrà teneretur recenſere. *Vndè reſolves.*

1 Peccat, qui abſolvit eum, cuius peccata per negligentiam non ſatis intellexit; quia fert ſententiam incognitâ cauſâ. Validam nihilominùs eſſe abſolutionem, ſiue propter ſomnum, &c. vt dictum ſuprà *cap.1. dub.3. art.4.* ſiue propter cantum, vel linguam impeditam pœnitentis (ſine huius tamen culpa) aliqua non intellexerit, docet *Dian. 3. p.t.4. reſ.109. & p.4. t.4. reſ.198. Item Laym. lib.5. tr.6. cap.9. ex Enriq. Suar. Sylv. Merc. in 3. p.* eó quòd eſſentia, & effectus Sacramenti conſiſtere poſsit, abſque integra, & ſpecifica peccatorum explicatione, ſi ſine culpa pœnitentis omittantur. *Vide Dian. loc. cit.*

2 Si tamen pœnitens poſt confeſsionem intelligat, vnum, vel plura mortalia non fuiſſe intellecta, debet ea repetere in ſequenti confeſſione, ſiue apud eundem, ſiue alium Confeſſarium, *Laym. Dian. loc. cit.*

3 Confeſſarius abſolvens ex ignorantia, quem abſolvere non poterat dupliciter peccat; nimirùm ignorantia eorum, quæ ad officium ſuum ſpectant; & indebitè abſolvendo, *Tann. in t.2. d.4. q.9. dub.1. num. 12. Lugo d.16. ſ.4. num.185.*

Reſp. 2. Vt Confeſſarius validè abſolvat, requiritur, & ſufficit cognoſcere peccata; ſaltem ſub confuſa ratione peccati. Vt verò licitè, requiritur ea ſcientia, vt poſsit ferre prudens iudicium in hoc foro. Ideòque ſcire debet. 1. Quæ ſint mortalia, quę venialia, ſaltem ex genere ſuo. 2. Species, & circumſtantias neceſſariò explicandas. 3. Spectantia

tia ad reſtitutionem bonorum, & famę. 4. Caſus reſervatos, & excommunicationes ſaltem communiores. 5. Cenſuras, & irregularitates communiores, pro Sacerdotibus. 6. Requiſita in pœnitente ad bonam diſpoſitionem. 7. Remedia peccatis opportuna. Circa quæ omnia notantur hæc tria.

Primò, ſufficere, ſi ea ſciat mediocriter, ita vt ſaltem norit prudentèr de omnibus dubitare, & doctiores ſe, vel libros conſulere.

Secundò, maiorem, minorèmue requiri, ac ſufficere ſcientiam pro diuerſitate locorum, & pœnitentium, *Bon. d. 5. q. 7. p. 2. §. 2.*

Tertiò, grauiter peccare tum eũ, qui ſine ſufficienti ſcientia huic muneri ſe ingerit; tum eum, qui talem ſine neceſsitate conſtituit, aut cùm poſsit corrigere, tolerat, *Laym. lib. 5. cap. 13. Bon. loc. cit. Lugo. Vndè reſolues.*

1 Si pœnitens advertat, Sacerdotem non percipere peccati grauitatem, tenetur illum monere ſe peccaſſe mortaliter.

2 Qui ſciens prudens confitetur ei, quem ſcit ſuam conſcientiam diiudicare non poſſe, tenetur confeſsionẽ repetere apud peritiorem; quia grauiter peccauit ſic confitendo.

Reſp. 3. Prudentia requiritur, tum in inſtructione, monitione, curatione pœnitentis, tum in interrogatione. Et quidem ſi prudenter iudicet integrè eſſe confeſſum, v.gr. quia benè inſtructus poteſt, & ſolet adhibere diligentiam debitam, non tenetur quidquam interrogare; aliàs tenetur, vt habet communis. (*Dian. tamen p. 2. t. 25. reſ. 7. ex Nau. & Valero* negat eſſe mortale non examinare aliquam circumſtantiam ex oblivione. *V. etiam Lugo d. 22.*) quia tanquam iudex debet curare integritatem iudicij, & tanquam Medicus, vt morbi, & vulnera perfectè detegantur: cavendo interim. 1. Ne examen ſit curioſum de non neceſſarijs, vndè Confeſſarij exiſtimatio, Sacramenti dignitas, & pœnitentis profectus minuatur. 2. Ne ſit indiſcretum, vt v.g. de ijs, quæ moraliter certum eſt à tali non ſolere committi; vel ex quibus diſcat peccare pœnitens, vel de inverecundis inverecundè, vel de numero nimis anxiè, ſi ex dictis probabiliter æſtimari poſsit. 3. Ne ſit intempeſtivum; & ſinatur priùs ſe explicare quantum poteſt, ne importunitate terreatur. Quòd verò quidam monent, expedire, vt pœnitens inter confitendum non interrumpatur, *id Lugo d. 22. num. 25.* vniuerſim non probat, præſertim ſi confeſsio non ſit breuis; quia facilè aliqua excidunt è memoria. *Vndè reſolues.*

1 Si Sacerdos advertat pœnitentem etiam poſt ſufficientem diligentiam peccatum aliquod, aut circumſtantiam, neceſſariam, omittere, probabilius, ac verius eſt, per ſe loquendo, teneri interrogare; etſi negat *Sà, verb. Confeſſor, & Mediu.* docens, ſi diligenter examinatá cõſcientia, vnius ſit oblitus, non teneri

Con-

Digitized by Google

Confeſſarium illud revocare in memoriam niſi cedat in damnum proximi: quod *Vazq. q.93. d.7. num.3.* videtur dicere eſſe probabile: verùm alij reijciunt, *vid. Lugo d.22.*

2 Etſi Confeſſarius, cui evidenter conſtat peccatum pœnitentis, quod tamen ipſe negat, non debeat illum abſolvere; quando verò ex aliorum relatione, vel ſuſpicione id habet, ſtandum ſit pœnitentis confeſsione, cui in hoc foro, tàm pro, quàm contra ſe fides habetur (*Suar. tom.4. d.32. ſ.3. Fag. p.2 lib.6. cap.4. n.38. citati à Dian. p.3. t.4. reſ.105*) in vtroque tamen caſu prudentis Confeſſarij eſt. 1. Cautè, & à longè, tum propiùs interrogare. 2. Si nihilominùs neget, prudenter iudicare, an non potuerit obliviſci, vel confeſſus eſſe alteri, vel putare non eſſe peccatum, vel ſimili de cauſa excuſari, ita vt debeat abſolvi, *Dia. loc cit. ex Sylv. Nau. Tol. &c.* 3. Si peccatum illud norit ex confeſsione complicis, non vti illâ ſcientiâ niſi in genere, quærendo, an non aliud cõſcientiam grauet, & excitando ad maiorem contritionem, ob periculum indirectæ revelationis; aut etſi complex dederit veniam, ob periculum ſcandali. *Vide Laym. cap. 14.*

3 Interrogationes in materia caſtitatis, debent eſſe paucæ, & cautæ, ne vel occaſionem det inveſtigandi, aut traducendi cõfeſsionem, aut ignorantem doceat, aut offendat, aut ſe, vel illum periculo exponat. Acſi hæc timeat, potiùs pati debet aliquid deeſſe integritati materiali. Et quidem ſi in hac materia negantur cogitationes, non opus eſt progredi ad opera: rudiores tamen cogitationes negant, verba, & opera rogati fatentur; quòd illas non æquè agnoſcant, aut advertant. *Vide Laym. hic cap. 13. Kon. d.7. dub.7. Fagund. Præcept. 4. lib. 4. cap. 2. Dian. p. 3. t. 4. reſ. 99.*

CAPUT III.

De adiunctis Pœnitentiæ.

DUBIUM I.

Quid ſit ſigillum confeſsionis, & qui ad illud teneantur?

Reſp. 1. Sigillum, hoc eſt obligatio iuris diuini ſtrictiſsima in omni caſu, etiam quo integri Regni ſalus periclitaretur, ad tacendum, etiam poſt mortem pœnitentis, dicta in confeſsione (id eſt, in ordine ad abſolutionem Sacramentalem) omnia, quorum revelatio Sacramentum redderet oneroſum, vel odioſum. *Vndè reſolves.*

1 Violatio huius ſigilli duplicem habet malitiam, ſacrilegij contra reverentiam Sacramento debitam, & iniuſtitiæ, ex pacto virtuali inter pœnitentem, & Confeſſarium de ſecreto iſto ſervando omni caſu, *Dian. p.5 tr.11. reſ.2. ex Fag. Kelliſon, &c.* Neque hic datur parvitas materiæ, *Dian. p.5. t.5. reſ.8. ex Mald. Bald. &c.*

2 Non inducitur hæc obligatio. 1. Per confeſsionem factam fictè, v.g. ad furandum, illudendum,

vel

vel Sacerdotem pervertendum, etſi hoc caſu adhuc prudenter tacendum ſit. *Vide Dian. p.5.t.11. reſ.26.* 2. Si quis extra confeſsionem accipiat aliquid ſub ſigillo confeſsionis: quia tantùm eſt obligatio ſecreti naturalis, grauior, aut leuior pro rei exigentia.

3 Non frangitur ſigillum. 1. Si in genere dicas, Titium tibi confeſſum eſſe venialia, aut eſſe probum, innocentem; modò non dicas in ijs circumſtātijs, ex quibus colligi poſſit, alios eſſe nocentes, vel confeſſos mortalia. 2. Si dicas, N. tibi eſſe confeſſum, etſi in certis circumſtantijs hoc quoque periculoſum ſit. *Laym. cap. 14. num. 21.* Imò ſi pœnitens verbo, vel facto (v.g. clàm accedendo) ſignificauerit ſe nolle ſciri, quòd ſit confeſſus, Confeſſarium reuelare ſigillum volunt *Regin. Nau. & Mercer. apud Dian. p.5.t.11. reſ.47.* Quia pœnitens confitendo Confeſſario extraordinario veniret in ſuſpicionē grauioris criminis, quod *Tamb. in append. cap. 3.* dubiè confirmat aſſerens ſe vereri, ne talis accedat ad fractionem ſigilli. 3. Si peccata ita referas, vt moraliter loquendo, perſona innoteſcere non poſſit; neque communitas aliqua etiam parva infametur, vt quòd ibi talia vitia regnant. *Vid. Dian. lib. 2. t. 15. reſ. 13.* id enim eſſet contra ſigillum. *Vndè Turri. apud Dian. p.5.t.11. reſ.45. & Tamb. in append. cap. 3.* reprehendunt Superiorem localem, qui Prouinciali fortè dicat, in ſua domo ſæpè poſtulari licentiam abſolvendi à reſeruatis: quia poteſt redundare in ignominiam, & damnum domûs, etſi idem *Tamb. cap. 4. num. 2.* dicat probabile eſſe, quòd non ſit contra ſigillum, ſi dictæ licentiæ petitæ fuerint extra confeſsionem. 4. Si vtaris notitiâ extra confeſsionem acquiſitâ, imò ipſum peccatum, quod aliundè tibi innotuit, aperias, modò nullam circumſtantiam ex ſola confeſsione notam; nec certiùs referas, quàm extra confeſsionem noſti: quo in caſu opus eſt magnâ cautelâ, & tutiſsimum eſt ſilere, *Laym. cap. 14. n. 16.*

4 Quando plures, v.g. ſtudioſi, vel aulici, &c. tenentur ferre teſtimonium confeſsionis, Confeſſarium teneri id dare, etiam ijs, quos non abſolvit, docet *Kon. diſp. 6. d. 1. Fag. & Dian. p. 3. t. 11. reſ. 22.* tum ne id negando prodat aliquo modo ſigillum, & pœnitentem: tum quia dando non mentitur, cum tantum teſtetur, eſſe confeſſum. *Verùm Bon. d. 5. q. 6. ſ. 5. p. 4. & Lugo d. 23. ſect. 3.* docent, tali ſchedam negare, non eſſe contra ſigillum (idemque concedit *Auerſa q. 18. ſ. 2.* ſi non conſtet pœnitentem acceſsiſſe hunc Confeſſarium;) tùm quia nihil dicit, ſed tantùm non approbat teſtimonio poſitiuo confeſsionem, ad quod non tenetur; nec quidquam facit ex quo poſsint cognoſci delicta pœnitentis: tum quia aliàs via aperiretur fraudibus, & multi improbi Parochos in Paſchate deciperent; tum quia poteſt eſſe conſuetudo, vt ſcribatur, abſolutum eſſe, quod falſum erit ſi ſcribat, & ſi omitat, ſigillum fran-

get: tum quia ſcandaloſum erit, & iniquum, publicæ meretrici perſeueranti (vti & occulto peccatori, ſic pallianti ſuam iniquitatem) teſtimonium dare confeſsionis: neque Confeſſario imputandum erit, quod eum poſitiuè non defendat.

5 Sub ſigillum cadunt. 1. Omnia peccata pœnitentis, tàm futura, quâm præterita (ſi quidem hæc animo ſe accuſandi ſint manifeſtata: ſecùs ſi per modum ſimplicis narrationis, vel vt Confeſſarium ad ſimile peccatum induceret, *Dian. part. 5. t. 11. R. 25. ex Suar. & alijs* 8.) ideòque peccat mortaliter, qui ſiue directè, ſiue indirectè aperit al quod veniale in particulari, etiam leue Titij, quia materia ſigilli parvitatem non habet, vt eſt omnium ferè ſententia apud *Dian. p. 5. t. 5. reſ.* 8. & *Tamb. in append. cap.* 8. vel qui in genere dicit, eum ſibi confeſſum eſſe aliquod mortale, vel caſum reſervatum, vel excommunicationem, vel non eſſe abſolutū ob indiſpoſitionē. Imò Confeſſorem qui dicat abſolutè: Ego Petrum non abſolvi, frangere ſigillum, *dicit Dian. p. 5. t. 11. reſ.* 42. *ex Suar. & alijs* 9. 2. Etiam peccata complicis, ſiue prudenter, ſiue imprudenter detecti, *Suar. Vazq. & commun. apud Dian. p. 3. t. 4. reſ.* 111. An verò liceat interrogare de complice, ad eius correctionem faciendam, illamque ex licentia pœnitentis facere, affirmant *Suar. & Fagund. contra Bonac. Lorcam, Nugnum, & alios Thomiſtas, vide Dian. p. 3. t. 4. reſ.* 113. *Lug. d.* 16. *n.* 426. vbi docet, poſſe aliquando pœnitentem à Confeſſario obligari, & cogi ad manifeſtandum complicem extra confeſsionem. 3. Pœnitentia impoſita, ſi grauis ſit, hoc eſt, quæ conſueuit iniungi pro mortali (qualis nunc eſſet, ait *Dian. part. 5. t. 11. reſ.* 31. Corona B. V. non verò Miſerere) *Auerſa q.* 18. *ſ* 6. 4. Peccatorum circumſtantiæ, quas taceri pœnitentis intereſt, etſi dictæ ſint poſt abſolutionem: v. gr. ſi ſpurius ſacros Ordines ſuſceperit ſi nobilitatem iactauerit, &c. Bona verò pœnitentis, & cætera impertinentia, quæ per accidens interponuntur, nec odium Sacramento pariunt, v. g. propoſitum Religionis, vel matrimonij, ſæpè quidem (ſi nimirùm pœnitens ea tecta velit) ſub obligationem ſecreti naturalis, non tamen Sacramentalis, cadunt. Excipiunt *Tan. & Kon.* niſi pœnitens talia dixerit in ordine ad explicanda peccata: tunc enim ſigillo Sacramentali claudi tenent, *cum Dian. p. 5. t. 11. reſ.* 5. idem de virtutibus, & vitijs affirmat *Gran.* contra *Regin. & Mald.* apud *Dian. loc. cit. reſ.* 30. de defectibus naturalibus (v. g. illegitimè natum eſſe) & de vitijs occultis corporis, *Con. Hurt. & Kelliſon.* contrà *Gran. Mald. &c.* quia ea ſub ſigillum cadere abſolutè aiunt apud *Dian. loc. cit. reſ.* 29. Item de ijs, quæ alios concernunt, & tamen peccata non ſunt, *Mald. & Dian. loc. cit. reſ.* 38. Denique de ſcrupulis (contra *Kon. & Gran.* qui eos ſigillo claudi abſolutè affirmant, & contra *Marchant.* qui abſolutè negat) idem tenet *Lu-*

Digitized by Google

go, nimirùm ſi pœnitens ſcrupuloſitatem confiteatur, aut ad declaranda peccata, vel conſcientiam afferat, ait cadere ſub ſigillum; quia eſt in obliquo, ſaltem materia confeſsionis. Secùs, ſi non cognoſcatur ex pœnitentis relatione, ſed videatur, & percipiatur, v. gr. ex modo confitendi. Idem dicit de alijs defectibus naturalibus, v. g. quòd ſit blæſus, rudis, hebetis ingenij, &c. Et ſic excuſat Confeſſarium, qui de pœnitente dixit, quòd impertinentijs, & nænijs caput ſibi frangat. *Vide d. 23. ſ. 3. num. 60. Gran. tamen id improbat, & Kon. apud Dian. p. 5. t. 11. reſ. 50.* ait eſſe periculoſum, & poſſe facilè frangi ſigillum indirectè. Denique *Tamb. in append. cap. 3.* doctrinæ iſti ne quidem, vt probabili acquieſcit, atque eam à *Dian. loc. cit.* immeritò vocari communem, cum *Gran. Hurt. Pal. Bauny, &c.* refragentur: aliterque limitans ipſe ait: ſi iſti defectus, v. gr. eſſe blæſum, rudem, ſcrupuloſum, &c. ſint paſsim noti, non cadere ſub ſigillum; ſecùs ſi ſint ignoti: quia confeſsio immunis eſſe debet ab omni odio.

Reſpond. 2. Ad ſigillum tenentur omnes, ad quos quomodocumque notitia Sacramentalis confeſſionis pervenit: qualis eſt. 1. Confeſsarius, qui ſi de auditis in confeſsione rogetur, poteſt negare, etiamſi opus eſt, cum iuramento ſubintelligendo, quòd poſsit dicere, vel potiùs (vt dicit *Lugo d. 43.*) quòd ſciat ſcientiâ vtili ad reſpondendum interroganti extra confeſſionem (*excipit Enriq. & Gran. cum Dian. p. 5. t. 11. reſ. 43.* niſi ex illa negatione ſequeretur confeſsionem non fuiſſe integram, v. gr. ſi de publica meretrice rogaretur, an non eſset confeſsa fornicationem: tunc enim declinando directam reſponſionem dicendum eſse; illam confeſsam eſse peccata ſua, & ſe functum officio ſuo.) Imò ſi peccatum ſuum ſalvo ſigillo non poſsit confiteri, debet omittere; quia ſigillum ſtrictius obligat, quam integritas confeſsionis. 2. Superior, cùi ſe ſiſtit abſolutus à reſervato, vel à quo petitur licentia abſolvendi à reſervato, *Suar. Lugo, &c.* contra *Enriq. Vazq. Kon. & Pal.* qui ſecretò tantùm naturali teneri volunt. 3. Interpres. 4. Qui furtiuè, vel caſu aliquid audit, licèt inculpatè. 5. Omnes, quibus aliquid ſacrilegè reuelatum eſt: vndè de hoc nec inter ſe colloqui poſsunt. 6. Laicus qui pro Sacerdote eſt habitus. 7. Doctor, vel alius, qui cum venia pœnitentis conſulitur, vt habet communior ſententia, contra *Vazq. vid. Dian. p. 2. tr. 15. reſ. 15.* 8. Qui alterius rudis confeſsionem ſcripſit. 9. Qui ſcriptam invenit, ac legit, vt docet *Rod. Fagund. Mald. &c. apud Dia. p. 3. t. 4. reſ. 112. & p. 5. tr. 11. reſ. 27. contra Suar. Bon. & Laym.* quorũ ſententia probabilis eſt. Iuxta quam, etſi talis teneatur ſecreto naturali, peccetque mortaliter, ſi grauia, ac diffamantia vulget; ſecùs tamen, ſi ſciens leuia tantùm eſse, ea legat

Digitized by Google

ex curioſitate. Vndè conſequenter in caſu grauiſsimæ neceſsitatis, talem confeſsionem ſcriptam liceret revelare (excipit *Lugo*, niſi tamen per ſcripturam voluerit confiteri, vt mutus, vel petere facultatem abſolvēdi à caſu reſervato, *vid. d. 23. num. 48.*) 10. Etiam ſecundùm aliquos, ipſe pœnitens. Verùm probabilius eſt, eum tantùm teneri ſecreto naturali, ratione materiæ, ſi ea id requirat, tacere audita à Confeſſario, *vid. Laym. Dian. p. 5. t. 11. reſ. 8. Vndè reſolves.*

1 Extra confeſsionem, cum licentia pœnitentis poteſt agi de auditis in confeſsione, ſiue cum ipſomet, ſiue cum quocumque alio, etſi periculoſum ſit, *D. Thom. Suar. Præp. Tann. &c.* Circa quam licentiam requiritur. 1. Vt ſit formalis, & expreſſa: nam pręſumpta, tacita, Interpretatiua, virtualis (etiam in bonum ipſiuſmet pœnitentis) non ſufficit; *Fag. p. 2. lib. 6. Tann. Mal. & cæteri DD. commun.* 2. Vt ſit libera, ac ſpontanea, non vi, iniuriâ, dolo, vel per preces importunas extorta, vel etiā per metū reverentialem ipſius Confeſſarij obtenta, *Enr. Fag. l. c. Dian. p. 5. t. 11. reſ. 10. & 21.* 3. Non revocata, nam pœnitentem pro libitu etiam ſine cauſa, eam revocare ſemper poſſe, docent *Fagund. & Dian. loc. cit.* 4. Non opus eſſe, vt habeatur in ſcripto, *Suar. Fagund. loc. cit.* Imò ſi dubium ſit, an Confeſſor cum licentia locutus fuerit. Sacerdoti potiús, quam pœnitenti credendum, ex *Graff. & Enr.* affirmat *Dian. loc. cit. reſ. 4.* vel etiam quām hæredibus, v. gr. ſi ex licentia defuncti revelet reſtitutionem ab ijs faciendam, *Tan. & Mald.* qui tamen monet eo caſu non eſſe dicendum eam deberi ex delicto, ſed ſolùm quòd talibus tantum dari voluerit, ſatiuſque ſuaderi moribundis, vt talia ſecreto codicillo hæredibus iniungant. *Vide Dian. loc. cit. reſ. 32.* 5. Perindè eſſe, ſiue ea licentia detur verbo, ſiue facto, quod quidem æquiualeat expreſsè conceſsioni, v. g. ſi pœnitens extra confeſsionem incipiat loqui cum Confeſſario de dictis in confeſſione; tunc enim poſſe hunc proſequi, docent *Auerſ. q. 18. ſ. 7. Tamb. in app. cap. 2. ex Bon.*

2 Frangitur ſigillum, ſi cum pœnitente, extra confeſsionem, ſine eius venia, agas de auditis in confeſsione, aut ea te ſcire oſtendas. Quod verum putat *Sanch.* contra *Suar. & Laym.* etiamſi cum eo tractare velles de eſſentiali errore in ea commiſso, quem illi ſignificare. ſine eius venia, non licere, docent *Regin. Fagund. Bon. & alij contra Fil. Turrian. &c. apud Dian. p. 3. t. 4. reſ. 87.* Dixi, *extra*, quia intra confeſſionem poteſt fieri mentio præcedentium, vt patet ex praxi Confeſſariorū, qui ob recidiuam arguunt, & abſolutionem, aliquando negant. Ita *Enr. Præp. Gran. Mald. &c. apud Dian. p. 5. t. 11. reſ. 20.* vbi ipſe cum *Fagund.* negat id licere ſine expreſsa licentia pœnitentis, niſi de ijs, quæ is iterum confitetur, vel ſaltem tangit. *Vide Dian. loc. cit. & p. 2. t. 1. miſc.*

Digitized by Google

miſc. num. 12. & p. 9. tract. 12. reſ.18.

3 Frangit ſigillum, qui dicit ſe in tali Monaſterio audiuiſse graue peccatum, tametſi non nominet perſonam, *Dian. p. 5. t. 11. reſ. 35. & alij 3. cum Mald.* Additque, grauiter peccare eum, qui dicit in hoc, vel iſto Ordine Religioſo, hoc, vel iſtud peccatum fuiſse admiſsum, quod ex ſola confeſsione nouit; imò nec de Ciuitatę, vel certo loco quo quis confeſsiones audiuit, licere dicere, quòd grauia fiant, vel talia, & talia peccata commiti ſoleant (niſi id aliunde conſtet) docent *Hurt. Kelliſ. & Mald. apud Dian. loc. cit. reſ. 35.* quia poteſt redundare in grauamen, & infamiam ipſius Communitatis, & fortè etiam Ciuium in particulari, quando Ciuitas non eſt ampla, & pœnitentes ſuſpecti; atque adeò confeſsio fieret illis odioſa. *V. Dian. loc. cit. reſ. 36.* vbi cum *Mald.* docet, Confeſsarium, qui paucos habet pœnitentes ſibi ſubditos (v. g. Moniales vnius Monaſterij) ſcandalum dare, ſi coram illis concionetur de vitijs auditis in confeſsione; quia confeſsæ facilè ſuffunduntur pudore.

4 Notitiâ in ſola confeſsione acceptâ, nullo caſu vti licet, ſi periculum ſit reuelationis, ſaltem indirectę. Verùm ſi nullum ſit periculum, vt vel pœnitens, vel vſus ſcientiæ innoteſcat, etſi probabile ſit, licere vti ad alterius gubernationem, v. gr. negando ſuffragium ei, quem ęx ſola confeſsione ſcit indignum eſse, vel claudendo oſtiũ, per quod quis noctu ingreditur ad peccandum: item cognitâ proditione futura, monendo de diligenti cuſtodia: impediendo clàm matrimonium, quandò ſcitur impedimentum, vt docent *Vazq. Enr. Nauar. &c.* Contrarium tamen verius videtur, quod docent *Fumus, Sanch. Konin. Laym. Dian. p. 3. t. 4. reſ. 76. & p. 5. t. 11. reſ. 3. & alij*; quia hęc doctrina poſset pœnitentem abſterrere à confeſsione. Et quidem Superioribus Religionum talis gubernandi modus prohibitus eſt anno 1594 cùm in Societate Ieſu iam ante idẽ ſtatutum eſset, prohibitumque contrarium docere. *Vide Dian. p. 4. t. 4. reſ. 202.* Contrà verò ad ſui ipſius gubernationem licere in tali caſu eâ ſcientia vti, videri probabilius, v.g. abſtinendo à calice, in quo ſcitur eſse venenum, deflectendo à ſilua, in qua paratam ſibi mortem ſciat ex vnius latronis confeſsione, docent *Sylu. Enr. Kon. Laym. hic, cap. 15. contra Suar. Dian. p. 5. d. 11. reſ. 46.* Excipit *Lugo*, niſi actio, vel omiſsio Confeſſarij inducat notitiam peccati, vel damnum afferat confitenti, contra *Kon. diſp. 9. d. 4.* &c. qui putat licere, etſi indè mors pœnitenti immineret à ſocijs inferenda. *Vide loc. cit. num. 108.*

5 Denique facere aliquid ex quo ſoli pœnitenti innoteſcere poſſit, id fieri ex notitia confeſsionis, eſſe contra ſigillum negat *D. Thom. Bon. Sot. Vazq. &c.* affirmant *Sylu. Val. Kon. Dian. p. 3. t. 4. reſ. 46.* Idque fir-

Digitized by Google

firmant *Fag. Gran. Lugo, & Auerſ. q. 18. ſ. 8.* ſi tale ſit, quod pœnitenti ruborem, vel moleſtiam afferat, v.g. ſi vultum ei auſteriorem oſtenderet, vel eum declinaret; ſecùs ſi ei ſit gratum, vel ſaltem confeſsionem odioſam, aüt difficiliorem non reddat; v.g ſi audiſſet eum ad indignationem, aut odium provocatum, vel in tentationem incidiſſe ex certo facto, vel dicto ipſius Confeſſarij, indèque ipſe á talibus factis, vel dictis abſtineat, &c.

DUBIUM II.

Quale ſit præceptum: & quæ obligatio confeſsionis?

Reſpond. Præceptum confitendi, tum Diuinum, tum Eccleſiaſticum, ſub mortali obligat omnes, ac ſolos baptizatos, qui habent mortale: illud in articulo mortis; hoc veró poſtquàm ad annos diſcretionis pervenerint, & ſimul, vt confiteantur proprio Sacerdoti, vel alteri, cum eius venia, ſemel in anno; computando ab vna confeſsione ad aliam, vt quidam docent; vel ab initio Ianuarij ad finem Decembris, vt habet communior; vel denique à Paſchate ad Paſcha, vt conſuetudo ferè obtinuit, propter Communionem, *Suar. d. 35. ſ. 2. Vazq. queſt. 90. art. 2. Lugo d. 15. ſ. 3. 4. 6. & 7. Kon. d. 5. dub. 6. Vndè reſolves.*

1 Tenentur hoc præcepto. 1. Hæretici, & apoſtatæ, pueri doli capaces, ſaltem poſt ſeptennium. *Vide Dian. p. 4. t. 3. reſ. 52. Lugo loc. cit. ſ. 7. num. 144. & 149.* 2. Ingrediens periculoſam nauigationem, vel conflictum. 3. Mulier tenera primùm paritura, vel quæ ſolet habere partus difficiles. 4. Reus morti adiudicatus. 5. Qui ſigna habet mortis naturalis.

2 Improbabile eſt, quod docet *Sà, verb. Confeſsio*, Eccleſiam non obligare ante pubertatem; cùm anni diſcretionis citiús attingantur, & conſtet mortaliter peccari poſſe ſub annum nonum, vel decimum, imò ante. Vndè ſi talis puer, craſſo, ſaltem modo, videatur cognoſcere, Deum per hoc, vel illud offendi, oſtendatque dolorem, & propoſitū, ac præcipua fidei myſteria cognoſcat, debet abſolvi; ſecùs tamen, ſi non notetur ſufficiens vſus rationis: ſi verò dubium ſit, poteſt (imò in articulo mortis debet) abſolvi ſub cōditione. *Vide Laym. lib. 5. t. 6. cap. 5. Dian. p. 4. t. 4. reſ. 53. & Lugo loc. cit. & d. 17. n. 22.* vbi docet etiam extrà articulum mortis, & obligationem præcepti, talem eſſe ſub conditione abſolvendum, ne gratiâ Sacramentali privetur.

3 Non obligatur qui tantùm habet venialia, etſi conſuetudo habeat, & cogi etiam quiſque poſsit, vt in Paſchate ſaltem ſe ſiſtat Paſtori, vt cum reliquis eum ad Communionem admittat; ad quod Paſtor tenetur, ſi alter dicat, ſe mortalis culpæ non eſſe conſcium, *Suar. d. 36. lib. 2. & c. communiter.*

4 Probabile eſt, eum, qui vno anno, ſiue cū, ſiue ſine culpa ſua non ſa-

Digitized by Google

ſatisfecit præcepto, teneri adhuc quam primum poteſt, anno ſequente: quia terminus non apponitur, ad finiendam; ſed ad non differendam obligationem. Ac proinde talem toties peccare mortaliter, quoties oblatam occaſionem negligit, *vt docet Bon. d. 5. q. 5. ſ. 2. Suar. Vazq. Lug. loc. cit. num. 176. contra Sylv. Val. Layman, Dian. &c.* qui dicunt perſeverare in vno eodemque peccato.

5 Satisfaciunt ij, qui confitentur Mendicantibus, etiam in Paſchate; quia hi habent facultatem à Sacerdote propriiſſimo omnium fidelium; & Paſtore Paſtorum. Ita *commun. omnes* contra *Gloſſatorem, & Auctorem Parochiani obedientis*, contra quos *vide in Reſponſis Franciſci Fontani, editis Viennæ Auſtriæ anno* 1644. allegatam auctoritatem duorum Conciliorum Generaliũ Vienneneſis, & Tridentini, 20. Pontificum, 50. Doctorum, & præter totius orbis conſenſum, multorum quoque Parochorum, teſtantium, eos eſſe optimos Parochianos, qui Regulares adeunt, & ab ijs inſtituuntur, *vt ſuprà lib. 3. t. 2. cap. 1. d. 5. Item Nau. Azor, Fag. Tyul. lib. 3. cap. 4. d. 2. num. 6. Dian. p. 8. tr. 1. reſ. 8 &c.*

6. Non obligatur ante finem anni, qui habens mortale, timet ne illud obliuiſcatur; *Kon. Enr. Lugo d. 14. n. 41. & alij*, contra *Medin. &c.* Si tamen præuideret, ſe non habiturum occaſionem confitendi deinceps toto hoc anno, deberet prævenire, etiam in medio anni, *Lug. d. 15. ſ. 6. num. 182.*

7 Probabiliùs eſt, non ſatisfieri præcepto Eccleſię, per confeſſionem invalidam, vt docent *Suar. d. 36. ſ. 7. Fil. Laym. Lugo d. 16. ſ. 6. §. 5.* Etſi probabile contrarium putet eſſe *Fag. vid. Dian. p. 3. t. 4. reſ. 120.* * Voluntariè, vt patet ex propoſitione 14. Decreti Ss. D.N. Alexandri Papę VII. nec etiam per confeſſionem Regulari factam, Epiſcopo ſuo præſentato, ſed ab eo iniuſtè reprobato; vt patet ex propoſitione 13. eiuſdem Decreti. Item nec per confeſſionem venialium, vt docet *Dian. p. 4. tr. 4. reſ. 206. ex Hurt. & Mercero.*

8 Excuſantur ab hoc pręcepto. 1. Qui phyſicè non poſſunt, v. gr. quibus deeſt Confeſſarius. 2. Qui moraliter non poſſunt, v. g. qui prudenter timent reuelationem ſigilli, vel qui non poſſunt ſine notabili incommodo vitæ, fortunarum, &c. *Kon. Tamb. cap. 4. §. 3.*

TRACTATUS V.

De Extrema-Vnctione, & Ordine.

CAPUT I.

Quid ſit Extrema-Vnctio, & quæ circa eam obſervanda?

Reſpond. 1. Eſt Sacramentum à Chriſto inſtitutum, ad ægroto periclitanti de vita, conferendam ſalutem animæ, vel etiam corporis, per vnctionem olei benedicti, & orationem Sacerdotis, *S. Thom. in 4. diſt. 23. q. 1. art. 1. Vndè reſolves.*

Digitized by Google

1 Materia eius remota, eſt oleũ benedictum, quod in pyxide chriſmali ſignatur littera I. (in cuius defectu non licet vti chriſmate: ſi tamen vſus ſis, nihil repetendum eſſe docet *Laym. lib. 5. tr. 8. cap. 2. num. 3.*) idque renovandum eſt quotannis in Cœna Domini, veteri exuſto, ſi tamen novum haberi non poſſit, licet vti antiquo, *Laym. loc. cit.* & ſi hoc non ſufficiat, aliud conſecratum, vel in neceſſitate non conſecratum, (in minore tamen quantitate quàm vetùs eſt) addere. Etſi *Dian. p. 6. t. 6. reſolut. 44. ex Leſſ. & alijs* 4. dicat, contrarium habere praxim Eccleſiæ, vt ſcilicet, paulatim, & per vices (ſi ita requirat neceſſitas propter copiam infirmorum) longè etiam maior quantitas addatur, quàm ab Epiſcopo fuerit conſecrata initio, *Bon. d. 7. q. 1. n. 8. ex Poſſeu.*

2 Materia proxima, eſt vnctio certarum partium corporis, ac ſaltem quinque ſenſuum; vel ſi mutilati ſint, vicinarum partium, facta à Sacerdote, non ſimpliciter neceſſario contactu immediato manûs, nam peſte graſſante poteſt vti virgâ oblõgâ oleo tinctâ, quàm poſteà comburat, *Sylv. Chapeavil. vid. Dian. p. 3. t. 4. reſ. 167.* Quidam etiam Doctores putant, vnam tantùm vnctionem eſſe de eſſentia Sacramenti. Ideòque in periculo peſtis, & ſimili neceſſitate, ſufficere vnum tantùm organum magis obvium, vel potiùs caput, quòd in eo ſenſus maximè vigeant, vngere, dicẽdo: *Per iſtam, &c. quidquid deliquiſti per viſum, auditũ, guſtum, odoratum, tactum, &c.* Et quidem pro hac ſententia citantur varia Paſtoralia, Agendæ, & DD. Louan, *Sylv. in 3. p. q. 32. art. 2. Laym. lib. 5. tr. 8. cap. 3.* qui eam non omninò improbabilem, *Tan. & Marchant. in Horto Paſtorum,* qui omninò probabilem, & in praxi vſitatam, *Dian. p. 3. t. 4. reſ. 168.* qui in praxi tutam dicit, citanſque pro ea, *p. 8. t. 1. reſol. 21. Gran. Amic. Auerſam*, affirmat Pontificem id poſſe permittere, & denique *Eſcob.* (citans *Becanum cap. 27. q. 7. num. 6.*) *& Barboſ. in Trident. ſeſſ. 14. cap. 1.* id permittit. Verùm cum alij Doctores communiter repugnent, tutiùs ſaltem erit (quod ſuadent *Laym, & Dian. loc. cit.*) eo caſu vnum oculum, aurem, manum, narem, & os velociter ſine Crucis forma vngere, dicendo vnicam formam, complectentem reliquas. Illud verò certius eſt, pedes, aut renes inungere, non eſſe eſſentiale, imò quoad renes, non eſt decens, præſertim in fœminis, & viris Religioſis, ideòque omitti ſolet, *Eur. Sà, Toled. Suar. Bellar. cap. 10. in fine.*

3 De eſſentia huius Sacramenti eſt. 1. Vt organa 5. ſenſuum, quæ inunguntur nominentur. *Palaus t. 4. tr. 26. Auerſa ſ. 4. & c. communiter.* Licet *Dian. p. 8. t. 7. reſ. 56. ex Reg.* contrarium cenſeat probabile; imò ad valorem ſufficere, ſi inter vngendum omnes ſenſus dicas: *Per iſtas ſanctas vnctiones indulgeat tibi.* 2. Verba illa: *Per hanc ſanctam vnctionem*, etſi *Palaus loc. cit.* dicat valere, ſi tantùm omittas *Tò ſanctam.* 3. Verba depre-

ca-

catiua: *Indulgeat tibi Deus.* Hinc formam imperativam, v. g. *Per hanc, &c. remittatur tibi quidquid, &c.* non valere dicit *Palaus loc. cit. Dia. loc. cit.*

4 Hoc Sacramentum tantùm dandum eſt morti propinquis, ex morbo, vulnere, partu, vel ſenectute: quia hi ſoli ſunt infirmi. Quòd ſi morbo liberati rursùs periclitentur, iterandum eſt; & quidem in diuturnis morbis, quoties erit periculum novum, neque expectandum (ſub graui culpa, *Quint. t. 5. ſeſſ. 9.*) donec ſenſibus careant, vel omninò ſint deſperati. In dubiò verò de vita detur ſub conditione, *Laym. loc. cit. ex S. Thom. Sylv. Suar. d. 40.*

5 Si conferatur infirmo communi morbo, ſiue non grauiter, vel periculosè laboranti, non eſt validum, *Suar. Pal. Granad. Amic. &c. comm.* Ac licèt *Leſſ. igers, & Quint.* contrarium putent probabile; concedunt tamen ſic inunctum iterum inungendum eſſe (etiam in eodem morbo) quando periculosè laborare cæperit, ob mutatum ſtatum infirmitatis additque *Quint.* mortaliter peccatum fuiſſe. *Vid. Quint. t. 5. ſect. 7. Dian. p. 9. t. 6. reſ. 45.*

6 Ad Sacramentum hoc cum fructu recipiendum, in eo qui rationis eſt compos, & conſcius peccati mortalis (ſi non confiteatur) requiritur contritio ſaltem exiſtimata; neque ſufficit attritio, *Bonac. d. 7. quæſt. vn. p. 5. num. 2. ex Reg. lib. 28. cap. vlt. ar. 73.* Ordinariè autem, niſi obſtet cauſa rationabilis (v. g. ſi ob vomitum communicare nó poſsit) præmittenda eſt confeſsio, & communio, ob Eccleſiæ conſuetudinem, quæ vnctionem tanquam minús neceſſariam ad ſalutem, poſtponit. *Vid. Bon. loc. cit. num. 3.* Licèt autem per ſe loquendo: confeſsio non neceſſarió præmittatur, cùm per contritionem ſe diſponere poſsit, per accidens tamen requiri poteſt, v. g. ſi poſt Viaticum peccaſſet mortaliter, & timeretur poſt vnctionem defuturum tempus confeſsioni: tunc enim priús audiendus, & abſolvendus eſſet, quia Sacramenta magis neceſſaria tali caſu priùs ſumenda ſunt, *Fil. Barb. Dian. p. 5. t. 3. reſ. 92.*

7 Pueris habentibus ſufficientem rationis vſum ad peccandum, tametſi ſacram Euchariſtiam non accipiant, non rectè negatur Extrema-Vnctio, cùm inde nonnunquam ſalus ipſorum dependere poſſit, *Suar. 3. p. t. 3. d. 70. ſect. 1. Graſ. Angl. Tamb. apud Laym lib. 5. t. 8. c. 4. num. 2.* qui Parochos quorundam locorum excuſat, per conſuetudinem toleratam ab Epiſcopis, ſi non dent pueris ante annum 14. vel 15. excepto caſu neceſsitatis quo puer, quem rationis vſum conſecutum eſſe conſtet, aliud Sacramentum ante mortem ſuſcipere non poſsit. *Vid. Chapeauil. cap. 5. quæſt. 17.* Ac licet Parochus in confeſsione cognouerit, puerum nunquam actualiter peccâſſe, debere tamen illum inungere contra *Nugn. & Sanct.* docent *Suar. Regin. Fil. Con. &c.* cum *Dian. p. 3. t. 4. reſ. 181.* Si verò dubium

Digitized by Google

bium ſit, an puer vſum rationis habeat, vngendus eſt ſub conditione, *Dian. p. 5. t. 3. Reſ. 85. & Sanch. Zamb. & Lugo.*

8 Miniſter eſt ſolus Sacerdos proprius, ſiue Paſtor; ſine cuius venia ſi extra neceſsitatem alius det, validum quidem eſt, ſed grauiter peccat, *Sylv. Sot. Con. d. 9. num.* 8. & Religioſus incurrit excommunicationem Papalem, *Suar. Reg. lib. 13. num.* 40 Poſſe tamen Regulares hoc Sacramentum (vti, & Viaticum) in articulo mortis ſuis familiaribus miniſtrare, docet *Dian. p. 5. t. 3. reſ. 52. ex Mancino, &c.* In neceſsitate verò, vt ſi Paſtor abſit, vel dare nolit, nec ſuperior poſsit adiri pro petenda licentia, licitè miniſtrat quiuis non excommunicatus, aut ſuſpenſus (etiam Regularis, vt contra *Gauant.* docent *Præpoſ. Henriq. Bern. Gran. Dian p. 5. t. 3. reſ.* 82.) cenſetur enim tunc Papa dare licentiã, *Laym. Reg. Suar. &c. loc. cit. Dian. reſ.* 176.

9 Sufficit Sacerdos ſine Miniſtro in neceſsitate, nec in ea fœmina adhibenda eſt, quod ſi tamen fiat, veniale eſſe docet *Quint. t. 5. ſeſſ.* 6. In ea poſſet etiam vnus vnam, alius aliam partem inungere, pronuntiando tamen formam illi vnctioni reſpondentem, *Bonac. loc. cit. & c. commun.* Non tamen poteſt vnus inungere aliquem ſenſum, & alius formam pronuntiare: neque vnus vnum oculum, alter alterum. *Vid. Dian. p. 9. t. 7. Reſ.* 56. Quòd ſi Sacerdos non poſsit progredi, ſupplenda erunt per alium quæ reſtant, *Ten. Præp. Marat.* qui apud *Dian. p. 5. t. 3. Reſ.* 87. notat licere etiam alteri vnctiones ab initio repetere, perindè, ac ſi prior nullam earum inchoaſſet.

10 Etſi in adminiſtratione huius Sacramenti ſeruanda ſint omnia præſcripta in Rituali, Agenda, vel Manuali: mortale tamen non eſſe, adminiſtrare in neceſsitate ſine ſuperpelliceo, vel ſtola docent *Quint. & Leand.* conceditque *Amicus.* Et *Dian. p. 8. t. 1. reſ.* 79. id excuſat ab omni peccato, ſi infirmus non ſit capax alterius Sacramenti, & iſta haberi non poſsint, cõtra *Suar. Reg. &c.* Imò etiam extra neceſsitatem non eſſe mortale. 1. Omittere Pſalmos Pœnitentiales, Litanias, & cæteras preces, docent *Pal. & Gran.* Dico, *extra*; quia in neceſsitate graui, v. g. tempore peſtis, vel morte imminente ſtatim vngendus eſt ſine præmiſsis orationibus; quæ tamen poſteà ſupplendæ ſunt, ſi ſuperviuat infirmus, *Bon. d. 7. p. 6. num.* 8. 2. Deferre ad ægrum, vel adminiſtrare ſine lumine, *Lean.* citans *Poſſeu. Quintan. t. 5. ſeſſ.* 13. *Barb. de Offic. Parech. cap.* 22. 3. Si ſolus ſine Miniſtro adminiſtret: imò hoc in neceſsitate permittunt *Tol. Sà, &c. vid. Dian. p. 9 t. 6. reſ.* 36. 4. Si vngat aliter, quam in formam Crucis, *Suar. Bec. Laym. Dian. p. 3. t. 4. Reſ.* 178.

11 Paſtor ratione officij, tenetur ſub mortali dare ijs, qui petunt, niſi iuſta cauſa excuſet; etiam tempore peſtis, modó, poſsit abſque peri-

ri.

Digitized by Google

riculo vitæ cum eo enim non teneri, docent *Tan. Dian. p. 5. t. 3. Reſ. 93.* Si peſte infecti ſint confeſsi, poſſe ſine peccato omitti, abſolutè docet idem *Dian. p. 3. t. 4. reſ. 174. p. 5. t. 3. reſ. 83. & 93. & p. 8. t. 1. Reſ. 21. ex Villalob. Tan. Amicò, Franc. Lug. &c. Suar. Fil. Con. Bon. Laym. loc. cit.*

12 Sacerdos curatus peccat mortaliter, ſi petentem negligat inungere, vel differat cum probabili periculo, ne ſine vnctione moriatur æger (niſi iuſta cauſa excuſet) quia in re graui non præſtat id, ad quod tenetur ex iuſtitia. Alius verò Sacerdos, ſi abſente Parocho licitè, & facilè poſsit, tenetur ex charitate, ſed ſub veniali tantùm; niſi tamen ægrotus valdè indigeret, v. g. ſi alioqui ſine omnibus Sacramentis eſſet moriturus: quòd aliud nullum ſuſcipere poſsit, tunc enim quidam grauiorem obligationem agnoſcere videntur. *Vid. Dian. p. 3. t. 4. reſ. 179. Laym. lib. 5. t. 2. cap. 7. num. 3.*

13 Parocho veſperi timenti, ne noctu vocetur ad ægrum, non licet retinere domi ſacrum oleum, vt vocatus poſsit venire expeditiùs. Licèt venialem culpam in eo tantùm agnoſcat *Barb. de Paroch. cap. 22. ex Poſſeu. item Quint. t. 5. ſiſſ. 0.* vbi tamen à mortali non audet excuſare eum, qui ſemper domi retineret.

14 Decens eſt, vt ſtupa comburatur: quia ad ſingulas vnctiones noua adhibenda eſt, niſi aliud habeatur in Agenda, *Laym. loc. cit. Sà.*

Reſp. 1. Effectus eius principalis eſt, roborare animam contra tentationes dæmonis in morte. Secundarius eſt. 1. Delere reliquias peccatorum. 2. Tollere pœnas reſtantes. 3. Aliquando etiam ſanitatem corporis conferre, ſi expediat, *S. Thom. Sylv. Suar. d. 41. ſeſſ. 1. Vnde reſolves.*

Huius Sacramenti non ſunt capaces. 1. Pueri antè vſum rationis; etſi ſufficiat ea ætas, quâ poſſunt peccare. *Nau. Suar. loc. cit.* 2. Perpetuò amentes: alijs verò delirantibus, ſi antè petiuerint, aut petituri fuiſſent, ſi cogitaſſent, aut oſtenderint ſignum doloris, dari poteſt, & debet, *Sylv. Enriq. Laym.* Etſi tales vnctioni reſiſtant, ligandos eſſe, vel fortiter tenendos, ait *Zamb. apud Dian. p. 5. t. 3. Reſ. 84. qui cum Barb. de off. Par. cap. 22.* dicit eſſe neceſſarium, quando phreneticus non poteſt aliud Sacramentum ſuſcipere.

2 Muti, ſurdi, & cæci à natiuitate ſunt capaces, atque adeò debent inungi prope organa ſenſuum, quibus carent: etſi exteriùs per illa non peccarint, potuerunt tamen peccare per interiores potentias, quibus illa reſpondent, *Poſſeu. Nald. Præp. Dian. p. 5. t. 6. reſ. 11.*

3 Non ſuſcipere hoc Sacramentum, per ſe loquendo, ſecluſoque ſcandalo, & contemptu, non eſt peccatum mortale, *Suar. Laym. Tan. Eſcob. &c.* (multò minùs peccant mortaliter domeſtici, ſi id non procurent.) Veniale tamen eſſe, docet *Con. diſp. 19. dub. 18. contra Nugn. vid. Dian. p. 3. t. 4. reſ. 170. p. 5. t. 1. reſ. 58. & p. 5. t. 3. Reſ. 97.* vbi notat ex *Tan.*

non

non cenſeri contemnere, qui ſciens prudens omittit tempore apto, & oblatâ commoditate. Contrarium tamen vult *Tol.* præſertim ſi probabiliter deinceps non ſit futura commoditas.

CAPUT II.
De Sacramento Ordinis.

DUBIUM I.
Quid Ordo, quotuplex, & quæ eius materia?

RESP. 1. Ordo eſt Sacramentum, quo traditur poteſtas circa Euchariſtiam ritè adminiſtrandam. Ordines vniuerſim ſunt ſeptem, Oſtiariatus, Lectoratus, Exorciſtatus, Acolythatus, Subdiaconatus, Diaconatus, & Sacerdotium. Quod rurſus eſt duplex, Minus, & Maius, ſiue Epiſcopatus. Vndè quidam octo numerant. Prima verò tonſura non eſt Ordo, niſi latè, ſed tantùm diſpoſitio ad Ordines, per quam quis fit Clericus, & capax Beneficij Eccleſiaſtici, ac priuilegiorum Clericalium. Ex ijs tres poſteriores dicuntur Maiores, ſiue ſacri, ob annexum votum ſolemne caſtitatis, (etſi ordinatus per grauem metum, vel nimijs blanditijs, & importunitate parentum probabiliter eo non teneatur, niſi ſpontè ratificauerit, *Sanch. diſp. 29. Azor, Fil. lib. 10. cap. 4. quæſt. 3. Con. num. 150. Bon. de matr. quæſt. 3. p. 9*) reliqui Minores, quos cum *Vazq.* alij Sacramentum eſſe negant, alij cum *Bellarm. Conin. Fil. &c.* communiùs; & probabiliùs affirmant. Et quidem vnum, vel perfectione, ac fine, vel vnitate attributionis. *Vide Fil. tr. 9. cap. 1. Bonac. d. 8. quæſt. 1.*

Reſp. 2. Materia remota Ordinum, eſt aliquod inſtrumentum, traditum, ordinandis in ſignum poteſtatis ſpiritualis. Proxima eſt eiuſdem traditio, & acceptio. Cuius contactum phyſicum, & immediatum, etſi non eſſe eſſentialem aliqui probabiliter doceant, cum *Sà, Henr. Reg. Laym. Dian. tr. 4. de Sacr. n. 185. & alijs*, quos citat: contrarium tamen communius eſt, ac tutius, vt alterâ ſaltem manu tangatur; imò ex præcepto ad ſcrupulum vitandum, vtrâque manu; & quidem omnia, v. g. calix cum patena, hæc cum hoſtiâ, vt docet *Fil.* idque ſimul cum prolatione verborum Epiſcopi. *Vid. Laym. lib. 5. t. 9. cap. 5. Bon. d. 8. quæſt. 1. punct. 3. vid. Dian. p. 8. t. 1. reſ. 40. & 42.*

Reſp. 3. Oſtiarius ordinatur traditione clauium Eccleſiæ; Lector libri lectionum, Exorciſta, libri exorciſmorum; Acolythus ampullarum vacuarum, vel ſaltem vnius, & candelabri cum cereo extincto; quia eius eſt præparare lumen, vinum, & aquam ad Miſſam; Subdiaconus traditione calicis vacui, cum vacua patena ſuperpoſita; quia illius eſt hæc ad Miſſam præparare; Diaconus impoſitione manûs, & traditione libri Euangeliorum; quia eius eſt cathechizare, cantare Euangelium, & cum facultate Parochi prædicare, baptizare, Euchariſtiam dare, *vide ſuprà*; Sacerdos traditione ca-

calicis cum vino, & patenæ cum pane, additá formâ quâ datur poteſtas ſacrificandi, deindè impoſitione manûs additá aliâ formâ, qua datur poteſtas remittendi alijs peccata. *Vid. Fil. t. 9. cap. 2. Reg. Bon. Dian. p. 3. t. 4. reſ.* 186. 187. *&* 188. *& p. 8. loc. cit. Ex dictis reſolves.*

1 Poteſt Epiſcopus extra Diœceſim ſuis ſubditis conferre primam tonſuram; quia non eſt Ordo, *Bonac. & alij* 4. *cum Dian. p.* 4. *t.* 4. *reſ.* 143. *contra Sanch. Barb. &c.*

2 Quando dubium occurrit, an Ordo ſit verè collatus; v. g. quia materia fuit dubia, iterari poteſt, & debet ſub conditione. Quando verò ſunt rationes vtrimque probabiles pro nullitate, & validitate, ait *Dian. part.* 5. *t.* 3. *reſ.* 47. *ex Gran.* poſſe iterari ſub conditione, imò debere, ſi ſit Epiſcopalis, vel Sacerdotalis, v. g. ſi Sacerdos, vel Epiſcopus non tetigiſſet vaſa ſacra, aut illud inſtrumentum, in cuius porrectione imprimitur character. Excipit tamen Sacerdotem, qui immediatè tetigit patenam, ſed non Hoſtiam. Eum verò, qui non tetigit Calicem, & patenam, dum forma proferebatur, ſed paulò poſt, poſſe quidem ad maiorem animi ſui quietem ſub conditione iterùm ordinari, non tamen eſt neceſſarium, docet *Lug. Reſp. mor. lib.* 1. *d.* 33. Rectè autem notat *Dian. loc. cit.* etiamſi quis timeat, ne inualidé ordinatus ſit, aut non recordetur ſe tetigiſſe ſacra vaſa, aut non tetigiſſe imaginetur, non illicò iterandum eſſe Ordinem, cùm ſola obliuio, vel etiam timor non ſufficiat ad prudens, ac rationabile dubium, vel probabilitatem.

Reſp. 4. Epiſcopus non poteſt ordinare niſi ſubditos, vel ratione originis (ſi, ſcilicet, in eius Diœceſi ſint nati,) vel ratione domicilij, ex voluntate iſthic perpetuò habitandi; vel ratione beneficij in ſua Diœceſi exiſtentis, *Dian. p.* 8. *t.* 2. *reſ.* 8. *Laym. Præp. &c. commun.* Quocumque autem horum modorum ſint ſubditi, licitè eos ordinat, vt habetur *in cap. Cùm nullus, de tempore ord in* 6. & ex communi *Henriq. Leſſ. lib.* 2. *cap.* 34. *d.* 19. *Vndè reſolves.*

1 Qui in vnâ Diœceſi eſt natus, in altera habet domicilium, in tertia beneficium, à quouis trium iſtorum Epiſcoporum poteſt Ordines, vel dimiſſorias accipere, *Præp. quæſt.* 1. *d.* 14. *Laym. lib.* 5. *t.* 9. *cap.* 9. *Dian. p.* 8. *t.* 2. *reſ.* 8. *&* 9. vbi cum *Auerſa*, *& alijs* 3. contra *Barb.* dicit, etſi ab vno eorum acceperit Ordinem vnum, poſſe alterum ab alio accipere.

2 Poteſt quis ordinari, vt originarius, vbi ipſe, vel pater eius eſt natus, *Barb. Zerola, Auerſa*, *& alij* 9. *cum Dian. p.* 8. *t.* 2. *reſ.* 12. Non tamen poteſt ordinari ab Epiſcopo, in cuius Diœceſi natus eſt fortuitò; v. g. quia mater ibi itineris, vel negotiorum causâ degebat: quia non contrahit ibi ius originis, ſed vbi parentes domicilium habent, ibi enim natus eſſe cenſetur, *Sanch. & alij* 8. *cum Dian. p.* 8. *t.* 2. *reſ.* 11 *contrà Hurt.*

3 Qui in diuerſis Epiſcopatibus habet duo domicilia, in quibus

Digitized by Google

æqualiter (etſi non mathematicè) habitat, poteſt ab vtriuslibet loci Epiſcopo ordinari, quia vtrique eſt ſubditus ratione domicilij, *Præp. loc. cit. Sanch. Auerſ. &c. cum Dian. p. 8. t. 2. reſ.* 14. Eius tamen filius ab illo tantùm, in cuius Diœceſi eſt natus. Quòd ſi fortuitò extrà vtriuſque Diœceſim ſit natus, ab vtrouis poteſt ordinari, quia vterque cenſetur eius Epiſcopus originis, cùm non ſit potior ratio de vno, quàm de alio, *Præp. Dian. loc. cit.* Natus autem ex fornicatione, matris potiùs, quam patris domicilium ſequitur, *Præp. Dian. loc. cit. Reſ.* 18.

4 Qui plura habet in diuerſis Diœceſibus beneficia, poteſt à quolibet illorum Epiſcoporum ordinari, *Garcia, Præp. loc. cit. &c. Dian. p. 8. t. 2. reſ.* 25.

5 Studioſi, qui in Vniuerſitate habitant (etiam vltrà decennium) animo redeundi in patriam, non contrahunt ibi domicilium, atque adeò ab eius loci Epiſcopo ordinari non poſſunt. Imò ſi iſtic ducant vxorem, nec filij eorum: ſicut enim is non dicitur Epiſcopus domicilij reſpectu patris; ita nec Epiſcopus originis reſpectu prolis, quæ nata fingitur in domicilio patris, *Dian. p. 8. t. 2. Reſ.* 16. & 17.

DUBIUM II.

Quæ requirantur in ordinando?

RESP. 1. Ad validam ordinationem requiritur, & ſufficit, vt ſit mas baptizatus, *S. Thom. 3. p. q. 39. ar. 2. Con. d. 20. dub.* 10. *Vazq. Fil. t. 45. cap. 4. quæſt. 2. Vndè reſolues.*

1 Incapax Ordinum eſt, & quidem iure diuino. 1. Fœmina, *Vazq. Regin. Fil. loc. cit.* 2. Hermaphroditus, in quo ſexus fœmineus præualet, *Fil. loc. cit.* Quòd ſi autem in eo incipiat prævalere poſt ordinationem validam, non poteſt validè conſecrare, vel abſolvere; licet characterem Sacramentalem retineat, *Card. Lug. reſp. mor. lib. 1. d. 31.* 3. Non baptizatus. *Ibid.*

2 Validè ordinantur. 1. Perpetuò amentes, cœci, muti, priuati manibus, etſi iure naturali ſint inhabiles. 2. Irregulares, etſi iure Eccleſiaſtico ſint inhabiles, maneantque ab eorum vſu ſuſpenſi. 3. Pueri in cunis, qui tamen ad caſtitatem non tenebantur vi voti, niſi id ratificauerint, *Tol. Henr. Azor, lib. 13. cap. 14. Bon. loc. cit.*

Reſp. 2. Vt Ordo licitè, & ſecundùm iura Eccleſiæ ritè ſumatur, aut non incurratur cenſura, requiritur in recipiente, præter ſtatum gratiæ. 1. Vt non ſit Neophytus, vel infamis, vel hermaphroditus, vel irregularis, ſuſpenſus, excommunicatus. 2. Animus clericandi, *Trid. ſeſſ. 23. cap. 4.* ſine quo ſi primam tonſuram, vel Ordines minores accipiat, videtur peccare ſaltem venialiter (niſi iuſta cauſa excuſet) quia fraus eſt leuis, *vid. ſupr. lib. 4. cap. 2. d. 1. ar. 3.* Similiter venialis inconſtantia videtur, ſine iuſta cauſa ſtatum Clericalem deſerere. 3. Vt ſit confirmatus, *Trid. ſeſſ. 23. cap. 4.* & quidem ſecundùm, *Bon. d. 8. p. 5. n. 10.*

ſub

Digitized by Google

ſub mortali, ſecundùm *Sot. & Con.* ſub veniali. 4. Litteræ dimiſſoriæ (etiam pro prima tonſura) Epiſcopi proprij, ſiue originis, ſiue beneficij, ſiue domicilij, *vid. Dian. p. 3. t. 4. reſ.* 194. 5. Examen coram Epiſcopo, de ſcientia neceſſaria ad vſum cuiuſque Ordinis: nam *Trid. ſeſſ.* 23. *cap.* 4. pro prima tonſura requirit; vt ſciant fidei rudimenta: item legere, & ſcribere: & de quibus probabilis ſit coniectura, quòd Clericatum elegerint, non ſæcularis iudicij fugiendi fraude, ſed vt Deo fidelem cultum præſtent. Pro minoribus, vt linguam Latinam intelligant. Pro Subdiaconatu, & Diaconatu, cognitionem eorum, quæ ad iſtos Ordines ſpectant. Pro Sacerdotio tantam ſcientiam, vt populum docere poſsint neceſſaria ad ſalutem, & adminiſtrare Sacramenta. 6. Titulus ſuſtentationis, vt beneficij, vel patrimonij, vel paupertatis, vt in regularibus, *Trid. ſeſſ.* 23. *cap.* 2. *vid. Bonac.* 7. Ordo inter receptionem vnius, & alterius; cuius inverſio, v. gr. ſuſcipere Diaconatum ante Subdiaconatum erit mortale; Epiſcopatus ante Sacerdotium, erit etiam invalidus. 8. Tempus, ſic minores conferuntur quâvis Dominicâ, vel feſto, & quidem tali, quod ex præcepto Eccleſię celebretur etiam in foro, vt *Sylv. Azor, Barb. &c. comm.* docent. Ac licet *Præp.*, *Faz. Tann. Gau. &c.* putent ſufficere quodvis feſtum duplex in Eccleſia, eamque ſententiam *Dian. p. 5. t. 13. reſ.* 47. vocet tutam in praxi: eam tamen ex Decreto *Vrb. VIII.* reiectam eſſe monet *Card. Lug. lib. 1. reſp. mor. d.* 43. Eoſdem autem poſſe ex recepta Epiſcoporum conſuetudine, etiam feria 6. veſpere ante Sabbathum quo omnes Ordines iure conferri poſſunt, notat *Dian. p. 2. t. 6. reſ. 20. ex Henriq. Reg. &c.* maiores verò, Sabbathis, Quatuor Temporum, & Dominicæ Paſsionis, ac Hebdomadæ Sanctæ. 9. Interſtitia temporum. Sic maiores nonniſi poſt annum ab alterius ſuſceptione conferri poſſunt, *ex Trid. ſeſſ. 23. cap. 11. 13. &* 14. in quo tamen Epiſcopus ob neceſsitatem, vel vtilitatem Eccleſiæ, poteſt diſpenſare. Eodem tamen die, nonniſi de licentia Papæ, duo Ordines maiores poſſunt dari: Minores verò omnes, diſpenſante Epiſcopo, poſſunt dari eodem die; & ſi conſuetudo ſit, ſimul cum Subdiaconatu, *Nau. cap. 26. Henriq. lib. 10. cap. 11. Vazq. Suar. Sà, V. Ordo, Laym. lib. 5. t. 9. cap.* 8. 10. Locus, ſcilicet, pro ſolemni collatione, Eccleſia, pro priuata, Sacellum. 11. Ætas, in quâ ordinariè Epiſcopus non poteſt diſpenſare; & ſic pro prima tonſura, & minoribus, requiritur ſaltem ſeptennium, completum, licèt *Quint. t. 6. ſeſſ. 21. contra Sanch, &c.* putet ſufficere inchoatum. Pro Acolytho, annus 12. completus, *Fil. t. 9. cap. 4. num.* 28. Pro Subdiaconatu, vigeſimus ſecundus; pro Diaconatu, vigeſimus tertius, pro Sacerdotio, 25. omnes incepti, pro Epiſcopatu: trigeſimus completus. *Vide Bonac. d. 7. q. 1. Fil. tr. 9. cap. 4. Laym. lib. 5. tr. 9. cap.*

Digitized by Google

cap. 6. & 7. Dian. p. 3. tr. 4. reſ. 192. Si autem dubium ſit, an quis ætatem requiſitam habeat, v.g. pro Sacerdotio, an annum 25. ingreſſus ſit, ordinari non poteſt, *Sanch. Laym. Bard. d. 6. cap. 11. p. 6. §. 2. vid. ſuprà lib. 1. tit. 1. cap. 2. dub. 3.* Peccat autem, tàm ordinans, quàm ordinatus, ſi ordinetur qui non habet qualitates requiſitas.

Quæres. Quæ ſint officia ordinatorum?

Reſp. 1. *Oſtiarij* eſt claues Templi ſervare, aperire, & claudere eius ianuas; arcere eos quibus non licet intereſſe ſacris, campanas pulſare, quæ intrà Eccleſiam ſunt, cuſtodire: ei qui prædicat aperire librum. 2. *Lectoris* munus eſt, legere in Eccleſia lectiones veteris, & noui teſtamenti: item docere catechumenos rudimẽta fidei Chriſtianæ. 3. *Exorciſtæ* munus eſt, manus imponere ſuprà vexatos à ſpiritibus immundis, ad illos adiurandos, & eijciendos, item ad exorcizandos catechumenos. 4. *Acholythi* munus eſt, præparare ampullas vini, & aquæ ad ſacrificium Miſſæ, & porrigere Subdiacono, ferre cereos ad idem ſacrificium, & illi miniſtrare, vnde, & ceroferarius dicitur. 5. *Subdiaconi* munus eſt, immediatè ſubordinari Diacono ad ſacrificium Miſſæ, Calicem, & patenam illi tradere, vrceolum cum aqua præbere, aquam ad lauandas manus infundere, Epiſtolam ex officio, & ſolemniter in Miſſa legere. 6. *Diaconi* munus eſt, cantare ſolemniter Euangelium in Miſſa, miniſtrare immediatè Sacerdoti in omnibus, quæ pertinent ad Miſſæ ſacrificium, veſtire Altaria, Crucem ferre, & denique ex commiſsione Sacerdotis prædicare, & baptizare. 7. *Presbyteri* munus eſt, offerre ſacrificium Miſſæ, abſolvere à peccatis, baptizare, benedictiones aquæ, & ſimiles facere, populum doctrinâ, & exemplo paſcere. *Vide Eſcob. Ex. 8. t. 7. cap. 1.*

TRACTATVS VI.
De Matrimonio.

CAPVT I.
De Sponſalibus.

DVBIVM I.
Quid ſint Sponſalia?

RESp. Sunt promiſsio voluntaria, deliberata, & mutua, ſigno ſenſibili expreſſa, futuri matrimonij inter perſonas iure habiles.

Dicitur. 1. *Promiſsio*: quia propoſitum non ſufficit, cùm non inducat obligationem. Vnde qui diceret, *volo te accipere, habere, aut ducere in vxorem*, non contraheret ſponſalia, vt *Bonac. quæſt. 1. p. 1.* docet ex alijs: quia hæc verba non promiſſionem, ſed propoſitum promiſsionis tantùm ſignificant, niſi tamen ex circumſtantijs aliud colligatur.

Dicitur 2. *Voluntaria, & deliberata*, ſcilicet, deliberatione ſufficiente ad peccatum mortale, cùm ſponſalia ſub mortali obligent, *Dian. p. 3. tr. 4. reſ. 273. ex Sanch. Pontio, & c. etſi Bon. quæſt. 1. p. 4. num. 4 plus requirat.*

Vn-

Digitized by Google

Vnde regulariter non ſunt valida ante ſeptennium completum, vt docent *Con.diſt.21.ar.5.Sanch.lib.1.d.16.*niſi malitia, & prudentia ſuppleant ætatem, *Dian.tr.4.p.3. reſol.274. Pontius, &c.*(quod tamen quidam negant ſufficere, cùm ius determinârit ætatem:) imò nec poſt ſeptennium, ſi de vſu rationis ſufficienti non conſtet, vti neque, ſi vi, dolo, errore, vel ignorantia circa ſubſtantiam, aut notabilem conditionem ſubſtantialem fiant, ſecundùm dicta *de voto, & contractibus.*

Dicitur 3. *Mutua*; vnde ſi Titius promittat nuptias Caiæ, & hæc acceptet ſine promiſsione, neuter obligatur; quia cum contractus ſponſalium ſit oneroſus, & reciprocus, non poteſt claudicare; inuoluit enim conditionem, *ſi tu repromiſeris.* Quòd ſi tamen Titij promiſsio fuiſſet abſoluta, ac gratuita, & acceptata à Caia, ſolus Titius obligaretur, non vi ſponſalium, ſed ſimplicis promiſsionis. *Ita Sanch. lib.3. d.3.contra Pontium, apud Dian.p.3.tr.4.reſ.244.*

Dicitur 4. *Signo expreſſa*: quia contractus inter homines non fit niſi ſigno externo. Vnde non ſufficit ad ſponſalia taciturnitas Caiæ, etiam cum conſenſu interno in promiſsionem matrimonij, quod Titius ei promittit. Si tamen pater, vel mater pro filio, aut filia, aût curator, pro eo cuius curam habet, præſente, & non contradicente(dummodó metus abſit) contrahat, valida erunt; quia in hoc caſu ius accipit taciturnitatem, pro expreſsione conſensûs, *Sanch. lib.1.d.22.Dia.p.3.tr.4.reſ.276.* imò etiam ſi pro abſente: ſaltem ſi is reſciens id, expreſsé, vel tacitè ſigno aliquo ſufficienti ratificet, *Sanch. Pontius, Dian. p.4. t.4. reſ. 271.* contra quos *Sot.& Enriq.* ne hoc quidem requirunt, ſed tantúm, vt reſciens non contradicat, quod *Conin.* admittit, ſi per ipſos tutores, vel parentes ijs proponatur, tunc enim ſi taceant, cenſeri conſentire.

Dicitur 5. *Inter habiles*, id eſt, quæ & ætatem à iure præſcriptam habent, & nullo impedimento prohibentur. *Vndè reſolues.*

1 Quando verba, vel ſigna ſunt dubia, in foro conſcientiæ ſtandum eſt intentione contrahentium, ſi de illa conſtet: in externo autem, communi intelligentia, & ſenſu verborum, ita tamen, vt potiùs, inclinetur in fauorem matrimonij. *V.Dian.p.3.t.4. reſ.205.Bon.q.1.p.1.*

2 Verba de præſenti, inter impuberes, apta ad matrimonium (cùm hoc ex iure poſitiuo ſit nullum) habent vim ſponſalium. Ratio eſt, ex interpretatiua intentione contrahentium, quia actus, quando non valent eo pacto quo fiunt, valent meliore modo quo poſſunt; ſponſalia autem virtute continentur in matrimonio. *Laym. loc. cit. num.17.*

3 Ad ſponſalia non ſufficit. 1. Si dicas, *non ducam aliam, quam te*; quia ſunt verba merè negatiua,

Digitized by Google

& potes ducere nullam, *Bonac. quæſt.* 1. *p.* 7. *num.* 13. 2. Dicere, *contraham tecum, ſi Papa diſpenſauerit, Barb. & alij* 10. *cum Dian. p.* 3. *t.* 4. *Reſ.* 290. *contra Sanch. Conin. & Pont.* ac proinde licitum eſt vtrique contrahenti, ante, & poſt impetratam à Pontifice diſpenſationem altero inuito reſilire. Si tamen impenſæ magnæ factæ ſint causâ diſpenſationis, eas tenebitur refundere reſiliens. 3. Subarratio annuli & miſſio munerum iocalium, niſi conſuetudo patriæ aliud habeat. Ratio eſt, quia poteſt fieri ex alijs cauſis. Quòd ſi tamen verba vnius præceſſerint, tunc immiſsio annuli, & verbum recipio operatur ſponſalia, vel etiam matrimonium, pro ratione promiſsionis, vt docet *Fil.* quia recipiendo ſic annulum, tacitè conſentit, itemque ſi habito inter amicos tractatu de matrimonio, ſponſus miſit arrhas, & munera iocalia, eàque ſponſa acceptauit, *Laym. lib.* 5. *t.* 10. *cap.* 2. 4. Sponſalia metu graui contracta, licèt iuramento firmata, ſunt inualida: quia iuramentum metu extortum non firmat contractum, imò probabiliter, nec obligat, ideòque relaxatione non indiget. *Sanch. Barb. Dian. p.* 3. *t.* 4 *reſ.* 278. *vid. ſupr. lib.* 3. *t.* 2. *cap.* 2.

DUBIUM II.

Quæ, & quanta ſit obligatio Sponſalium?

RESP. 1. Obligant ad ineundum matrimonium, ſub peccato mortali: ſi tamen terminus non ſit præfixus ſufficiet, ſi promittens impleat, quando à promiſſario requiretur, vel pro more regionis. Ratio prioris patet ex natura contractûs oneroſi, in re graui. Ratio poſterioris eſt, quia id, eſt commune omni debito, *Sanch. lib.* 1. *d.* 28. *Con. d.* 22. *dub.* 2. *apud Dian. p.* 3. *t.* 4. *reſ.* 245. *Pontius* tamen *ib.* vult obligari ſtatim poſt contractum. *Vndè reſolues.*

1 Reſiliens cogi poteſt ad matrimonium, etiam à Iudice per cenſuras; quod tamen rarò expedit, ob periculum infœlicis exitûs.

2 Si Iudex ſecundùm allegata, & probata cogat ad matrimonium, licèt à parte rei reuera coactio ſit iniuſta, valet matrimonium, *Sanch. & Perez, contra Texed. apud Dian. p.* 9. *t.* 8. *reſ.* 26.

3 Fornicatio ſponſæ, eſt circumſtantia in confeſsione exprimenda: quia mutat ſpeciem, & conſtituit iniuſtitiam, quæ in ſponſa grauis eſt; ideòque mortalis habetur, vt ſi quis rem alteri promiſſam notabiliter corrumpat, quod tamen ſponſus non cenſetur facere fornicando, cùm in viro fornicatio non tanti æſtimetur, niſi aliud accedat, *Sanch. lib.* 1. *d.* 2. *Con. Fag. Fil. &c. probabiliter, contra Laym. Azor, &c. vid. Lug. d.* 16. *num.* 176.

Qui

4 Qui ſimulato animo promiſit, per ſe loquendo, non obligatur ad nuptias, tametſi damnum creatum debeat reſarcire. Dixi, *per ſe*: quia ſi factâ promiſsione puellam induxit ad copulam, tenetur illam ducere, *Bon. loc. cit. p. 2.* vbi excipit, ſi puella eſſet longè inferioris conditionis (v. g. quoad nobilitatem, vel diuitias) tunc enim non teneri ducere (v. g. virum nobilem, filiam agricolæ) præſertim ſi illa fuerit conſcia diſparis ſtatus, ſeu conditionis, eô quòd tum decipi potiùs voluerit, quàm decepta ſit; vnde nec teneri eo caſu illam dotare. Secùs tamen, ſi ipſa inæqualitatem ſtatûs ignorauit, aut ſi ipſe non fictè, ſed ex animo matrimonium promiſerit. *Ita Bon. quæſt. 1. p. 3. num. 7. & ſeq. ex Vazq. Mol. d. 106. Sanch. lib. 1. d. 10. vid. Leſſ. lib. 2. cap. 10. d. 3. Laym. cap. 1. num. 10. & M. Perez d. 2. ſ. 3.*

5 Sponſalia poſteriora contra priorum fidem inita, tametſi iurata ſint; aut copula etiam acceſſerit, ſunt invalida, *Sanch. & Villal.* Contrarium tamen tenent *Con. & Pont.* cum *Dian. p. 3. t. 4. reſ. 210.* matrimonium tamen poſt ſponſalia contractum cum altera, eſt validum, licèt iniuſtum, *Bon. p. 5. & 7. Laym. c. 1. n. 5.*

6 Liberi, qui parentibus inſcijs contraxerunt ſponſalia, etiam cum ijs, qui imparis ſunt conditionis, v. g. ignobilis cum nobili, licèt peccàrint, tamen obligantur: nec à parentibus poſſunt impediri, quominùs ſervent fidem datam, *Laym. loc. cit. n. 12. ex S. Th. &c.* niſi ſcandalum magnum ex matrimonio timeretur, *Dian. p. 9. t. 7. reſ. 71. ex Mol. Sanch. &c.*

7 Reſiliens culpabiliter à ſponſalibus perdit ſuas arrhas, & tenetur ad alterius partis reddendas, ac ad reſtitutionem, quanti eius intererat talem contractum impleri.

Reſp. 2. Vbi Tridentinum non eſt receptum, ſponſalia iure antiquo tranſeunt in matrimonium per quæuis ſigna externa, maritali affectu, exhibita, v. g. per copulam. Dico: *vbi Trid. &c.* quia vbi hoc receptum eſt, hæc ſigna non tenent, ſi ſint clandeſtina: ideòq; grauiter in ijs peccari poteſt. *Vndè ſequens caſus reſoluitur.*

Sponſis non licent tactus impudici, cùm proximè diſponant ad copulam, & pollutionem, etſi liceant amplexus, & oſcula in ſignum amoris, *Sanch. lib. 9. d. 47. vid. Dian. p. 2. t. 17. reſ. 6. & t. 1. miſ. reſ. 31. & p. 4. reſ. 131.*

DUBIUM III.

Quomodo diſſoluantur Sponſalia?

RESP. 1. Diſſolvuntur ſequentibus caſibus. 1. Per matrimonium validum cum alia initum, *Bon. p. 7.*

2 Per mutuum conſenſum, ſicut quiuis contractus, *Laym. cap. 2. n. 8.*

3 Si ſuperueniat impedimentum dirimens matrimonium. *Bonac. p. 8. num. 5.*

4 Per atrox crimen alterius ſponſi, ſolvuntur ex parte innocentis: quale cenſetur. 1. Fornicatio, ſiue ſpiritualis, vt hæreſis, ſiue corporalis, tàm ſponſi, quàm ſponſæ,

poſt ſponſalia: & ſponſæ etiam antè illa, ſed à ſponſo ignorata, licèt per vim facta, *Bon. p.* 8. Imò ſi ſponſa permittat ſe tangi impudicé ab alio per oſcula, & amplexus, poteſt ſponſus reſilire à ſponſalibus; ſed non vice verſâ: quia etſi ſponſus id faciat, non eſt dedecus ſponſæ, nec mutatio alicuius momenti, *Reg. Sanch. Dian. p.* 3. *t.* 4. *Reſ.* 283. Limitat autem *Con. & Laym.* niſi talia oſcula, & tactus ſint ita frequentes, vt indicent valdè propenſum ſponſi animum in alteram, vt meritò timeri poſsit, ne ſponſæ non ſit fidem ſeruaturus. Si autem vterque ſponſus fornicetur poſt ſponſalia, neutrum poſſe reſilire docent *Paluus, & Bon.* contra *Conin. Reg. Sanch. Laym. & Pont.* qui ſoli viro id eo caſu permittunt, eò quòd delicta ſint imparia, & longè grauius damnum immineat ipſi propter incertitudinem prolis, *Dian. loc. cit. reſ.* 284. 2. Furtum graue, homicidium, &c. vel ſimile, quod graue damnum, vel infamiam pariat, *Bon. p.* 8. *num.* 12.

5 Si notabilis mutatio accidat, vel detegatur, quæ ſi à principio cognita fuiſſet, à ſponſalibus deterruiſſet; qualis eſſet, v. g. 1. Inimicitia, vel odium graue, inter ſponſos. Quò refertur morum aſperitas, vel ſæuitia poſt ſponſalia primùm cognita; item iuſtus timor, ne ex matrimonio ſcandala, & grauia odia naſcantur inter parentes, vel conſanguineos, *Laym. cap.* 1. *n.* 78. *Bon. p.* 8. *n.* 8. *&c.* 2. Si alteruter incidat in lepram, paralyſin, morbum Gallicum, &c. ſi grauiter mutiletur, vt amiſsione oculi, naſi, vel aliter grauiter deformetur, præſertim ſponſa, vel ſponſus, reddatur ineptus ad opificium exercendum, vel acquirendum officium ad ſuſtentationem familiæ neceſſarium, *Dian. p.* 3. *t.* 4. *reſ.* 85. *ex Sanct. lib.* 1. *d.* 57. *Con. d.* 23. *d.* 8. *Laym. & Bon. loc. cit.* Non tamen tenetur ſponte aperire tales defectus qui reddant nuptias minús quidem appetibiles, non tamen pernicioſas, præſertim ſi aliquam infamiam habeant adiunctam; v. g. ſi ſponſa vi, vel ſponte fuiſſet corrupta, dummodò tamen contrarium poſitiuè verbo, factoue non ſimulet; poteſtque interrogatus licitè diſsimulare, & contrahere matrimonium. Si veró defectus ſint pernicioſi, v. g. morbus contagioſus, grauis infamia, ſiue perſonalis, ſiue generis, aut familiæ, non licet (etiamſi poſt ſponſalia contracta in eos inciderit) contrahere cum eorum ignaro, niſi ſimiles defectus ipſe patiatur, *Con. Pont. Dian. p.* 5. *t.* 4. *reſ.* 28. vbi ex *Con. & Sanch.* contra *Pont. Nau. &c.* infert, ſponſam poſt ſponſalia corruptam poſſe ſponſum defectûs iſtius occulti ignarum cogere ad ſtandum ſponſalibus, & contrahendum matrimonium. 3. Si magna alterius debita detegantur, vel graue ſit periculum fortunarum, famæ, morbi, paupertatis, &c. vel ſponſa dotem promiſſam afferre nequeat, vel deniquè ſi ſponſus incipiat vagari cum incommodo ſponſæ, *Bon. loc. cit.* Quòd ſi autem defectu ſponſæ detecto du-

Digitized by Google

dubitet ſponſus, an ſi eum ab initio cognouiſſet, contracturus fuiſſet, tum ſi defectus ille cenſeatur grauis, ac notabilis, præſumetur pro ſponſo, cui liberum erit reſilire, *Sanch. Bon. Tan. cred. t. 1. lib. 1. d. 65.* ſecùs, ſi defectus ſit leuis, *Bar. lib. 6. cap. 11. p. 7.*

6 Si alter ſine alterius licentia proficiſcatur in terram longinquā: quia cenſetur renuntiare ſuo iuri, *Laym. loc. cit. Bonac. p. 6.*

7 Si ſint inita cum conditione, certo tempore contrahendi matrimonium; liberatur obligatione is, per quem non ſtetit, quominùs ſit contractum *Laym. num. 16.*

8 Solvuntur, licèt ſint iurata, per ſuſceptionem ordinis ſacri, vel ingreſſum alterius in Religionem, aut votum eam ingrediendi, *Laym. loc. cit. Bon. p. 5.* Nec obſtat, ſi hic poſteà ad ſæculum redeat, vt docet *Sanch. lib. 1. d. 24.* licet *Præpoſitus, Fil. & alij* putent, talem ex parte ſua prioribus ſponſalibus teneri, vti etiam ad damna reſarcienda ſponſę, ſi quæ paſſa eſſet. Vndè non poſſet ingredi Religionem, ſi ſponſam defloraſſet, nec aliter, quàm per matrimonium poſſet reſarcire damnum. *Vid. Dian. p. 3. t. 4. reſ. 207. Bon. loc. cit.*

9 Probabile eſt, ſolvi etiam per votum ſimplex caſtitatis, vt docent *Suar. Azor, alijque*, cùm hoc ſit de meliore bono; etſi contrarium doceant *Fil. Sanch. Con. & alij*: eò quòd Deus non acceptet promiſſionem rei alteri promiſſæ, & in alterius præiudicium. Vndè etiam in foro externo talis ſolet compelli, vt vel fidem ſeruet, vel intret Religionem. Interim poſt tale votum alteri parti datur ius ſponſalia ſolvendi, eò quòd vouens reſilierit, & cenſeatur iuri ſuo renuntiâſſe. *Vid. Bonac. p. 5. num. 13.*

10 Per matrimonium validum diſſolvitur ſaltem quoad eum, qui nō contraxit matrimonium; quoad eum verò qui contraxit, non extingui obligationem, ſi alter expectet, ſed ſuſpendi, & matrimonio iſto ſoluto; teneri ad implenda ſponſalia priora, docet *Pont*, contra *Sanch.* qui vult omninò diſſolui. *Vide Dian. p. 3. t. 4. reſ. 209.*

11 Si ſponſo noua ſuperveniat hæreditas, ita vt illi ſponſa iam ſit inæqualis, non habet ideò ius reſiliendi: quia non eſt deceptus in conditione ſponſæ, in qua nulla facta eſt mutatio. Idem eſt de ſponſa, ſi ipſi hæreditas noua ſuperveniat, *Sanch. Con. Reg. Dian. p. 3. t. 4. reſ. 286.*

Reſp. 2. In ſupradictis cauſis, quando manifeſtæ ſunt, non requiritur auctoritas Iudicis ad diſſolvenda ſponſalia, alioqui requiritur. Quòd ſi ſponſus cognito ſuo iure reſiliendi, nihilominus carnaliter cognouit ſponſam, cenſetur tacitè ſuo iuri renuntiâſſe, & ſponſalia ratificâſſe, *Laym. cap. 2. num. 23.*

CAPUT II.
De Matrimonio ſecundùm ſe.

DVBIUM I.
Quid ſit, quæ eius materia, forma, & miniſter?

RESP. Eſt Sacramentum inter baptizatos, quo vir, & mulier, ſibi mutuò legitimè corpora ſua tradunt, ad perpetuam vitæ ſocietatem, vſum prolis ſuſcipiendæ, & remedium concupiſcentiæ. Materia ex qua, & proxima, eſt mutuus conſenſus, externis ſignis expreſſus, quatenus habet rationem traditionis. Forma autem, eſt idem conſenſus, quatenus habet rationem acceptationis, *Suar. t. 3. d. 2. ſeſſ. 1. q. 1. Sanch. Vazq.* Miniſter non eſt Sacerdos, ſed ipſi contrahentes, quia hi ponunt materiam, & formam. Porrò matrimonium dicitur ratum, quando contractus eſt factus, etſi non ſit ſecuta copula carnalis. Conſummatum verò dicitur, quando ea ſecuta eſt. *Vndè reſolves.*

1 Validè, & licitè contrahi poteſt cum pacto continentiæ, ſine intentione prolis, & remedij concupiſcentiæ. Ratio eſt, quia non pugnat cum eſſentia matrimonij. Et patet exemplo B. Virginis, & S. Ioſeph.

2 Non videtur licitum, contrahere tantùm propter voluptatem carnis, vel vanitatem: quia finis debet ſaltem eſſe honeſtus, *Nau. cap. 22. num. 7. Sanch. lib. 2. d. 29. q. 3.*

3 Licitè contrahitur in remedium concupiſcentiæ (nihil aliud intendendo) modò proles poſitiuè non impediatur: hoc enim ſub mortali non licet, *Con. d. 25. d. 2. num. 16. Pontius lib. 1. cap. 21. Hurtad. 4. Perez d. 18. ſeſſ. 7. n. 6. ex 1. Corinth. 7.* Hinc etiam coniuges poſſunt abſtinere ab vſu coniugij, & optare, ne plures accipiant liberos, quàm poſſint alere, dummodò, vt dixi, poſitiuè non impediant, nec abortum procurent, *Perez loc. cit. Bon. q. 4. p. 1. num. 12. Nau. cap. 16. &c.*

4 Licitè etiam contrahitur ob fines honeſtos extrinſecos, fini intrinſeco Sacramenti (qui eſt mutua animorum coniunctio, & coniugum ſanctificatio) non contrarios, v. g. ad pacem inter Regna, vel illuſtres familias componendam, vel ſplendorem familiæ conſeruandum. Ita contra *Sanch. & Sylv.* docent *Præp. Pont. Gaſp. Hurt. Dian. p. 5. t. 4. reſ. 219. M. Perez diſt. 18. ſeſſ. 7. n. 7. vbi cum Dian. loc. cit.* etiam permittit ob diuitias, & nobilitatem.

5 Validè, ſed illicitè contrahitur cum intentione negandi debitum, vitandi prolem, vel etiam non educandi, mœchandi, &c. niſi tamen talis intentio in pactum deducatur; id eſt; niſi adijciatur tanquam conditio obligans ad aliquid contrarium eſſentię matrimonij. Vndè inualidè contrahit, qui vinculum matrimonij vult tantùm durare per annum, vel reſeruat ſibi poteſtatem adulterandi, vel non reddendi debitum debitè exigenti. *V. Perez ſeſſ. 6. &c. loc. cit.*

6 Contrahentes, vt non peccent,

cent, debent eſſe in gratia, etiam tunc, quando per Procuratorem contrahunt: quia verum Sacramentum ſuſcipiunt, licèt dormiant. Secùs eſt de Procuratore, per quem contrahunt. Vti, & de Sacerdote copulante; quia nec ſuſcipit, nec adminiſtrat Sacramentum, ſed tantùm, vt teſtis aſsiſtit, *Card. de Lug. de Sacr. d.* 8 *ſ.* 9. *num.* 155.

7 Coniux habet poteſtatem in alterius corpus, ſed non ad exercendam libidinem, generationi adverſantem.

8 Requiritur conſenſus de præſenti, verbo, ſcripto, aut nutibus expreſſus: ſufficit tamen exprimere per alium, vt ſi parentes pro filijs contrahant his tacentibus. *Vide Dian. p.* 3. *t.* 4. *reſ.* 272. Sufficit etiam. 2. Si alterius conſenſui præcedenti, & non reuocato, alterius accedat. Vndè ſi quis coram Parocho non verè conſenſerit, ſatisfacit conſentiendo poſteà. *Vid. Dian. loc. cit. reſ.* 192.

Quæres. An ſufficiat conſenſus conditionatus?

Reſp. 1. Sufficit conditionatus, ſub conditione de præterito, vel præſenti, ſtante conditione; quia tunc contractus non ſuſpenditur.

Reſp. 2. Sufficit ſub conditione neceſſaria de futuro, dummodò contrahentes non intendant ſuſpendere tantiſper conſenſum, v.g. duco te, ſi cras Sol oriatur. Item ſub conditione de futuro impoſsibili, v.g. Si cœlum tetigeris; vel de futuro turpi, modò non repugnet ſubſtantiæ matrimonij, & conſenſus ſit abſolutus, v. gr. ſi patrem occideris. Ratio eſt, quia tales conditiones habentur pro non adiectis, *Sanch. lib.* 5. *d.* 15. *Mol. Fil. Leſſ. lib.* 2. *cap.* 18. *d.* 15. *Laym. Bon.*

Reſp. 3. Non ſufficit ſub conditione de futuro, quæ ſit contra ſubſtantiam obligationis matrimonialis, v.g. ſi prolis generationem impedire velis maleficio, vel victum comparare adulterio. Patet ex *C. fin. de condit. vid. Sanch. lib.* 5. *d.* 10. *Conin. d.* 29. *dub.* 3. *Fil. &c.*

Reſp. 4. Conſenſus ſub conditione honeſta de futuro, eſt contractus ſponſalium tantùm, & non matrimonij; quia hic debet eſſe de præſenti. Ob quàm rationem non incipiet validari matrimonium ſine novo conſenſu, poſtquam conditio impleta fuerit, vt docet *D. Thom.* cum *alijs* apud *Sanch.* etſi *Fil. Laym. & alij quidam* putent contrarium eſſe probabile, eò quòd contractus celebratus ſub conditione honeſta futura, hâc impletâ, purificetur. Quod concedit *Bon. q* 2 *p.* 10. *n.* 20. ſi contrahentes in eodem conſenſu manſerint, ſaltem virtualiter.

DUBIUM II.
De vſu Matrimonij.

ARTICULUS I.
An vſus Matrimonij, ſiue actus coniugalis ſit licitus?

RESp. Per ſe eſt licitus, & honeſtus. Quod eſt de fide, & patet ex 1. *Corinth.* 7. *Vxori vir debitum* red-

Digitized by Google

reddat. Per accidens eſt illicitus in ſequentibus caſibus.

1 Si Matrimonium à parte rei ſit nullum: quod tamen ſi vterque ignorat, non peccat, niſi materialiter. Si vterque, vel alter id certò ſciat, non poteſt, quocunque etiam periculo propoſito, vti matrimonio: Vndè ſi non poteſt ſine periculo vitæ, aut famæ, detegere impedimentum, nec ſperare diſpenſationem, debet, vel ingredi Religionem (ſi necdum conſummauit) vel fugere, vel petere diuortium, ob coniugis ſæuitiam, v.g. vel adulterium, ſi tale ſit, vel certè omnia incommoda patienter ſuſtinere, *Bonac. quæſt.* 8. *p.*8.*num.*16.

2 Si matrimonium ſit dubium. Et quidem ſi alter tantùm dubitet, is non poteſt petere debitum: reddere tamen tenetur, cùm alter habeat ius petendi. Si vterque dubiâ fide contraxit, vel dubitat de eius valore, neutri petere, aut reddere licet ante veritatis indagationem, *Vazq. Sanch. Dian. Bard. d.*6. *cap.* 11. *p.*7.*§.*3. Secùs poſt eam, *Bon. q.*4. *p.* 4. *vid. ſuprà lib.* 1. *t.* 1. *cap.* 2. *d.* 3.

3 Si fiat cum graui periculo vitæ, aut ſanitatis. Niſi tamen ſit cauſa grauis, cui damnum corporale videatur poſtponendum, v.g. periculum incontinentiæ in ſe, vel comparte, *Bon. p.*6. *n.*8. *M. Perez d.* 50. *ſeſſ.*4. *num.*5.

4 Si fiat prauo fine, v.g. tantùm voluptatis cauſa. * Vt etiam patet ex propoſitione 9. Decreti Ss. D. N. Innocentij Papæ XI. Quod tamen DD. communiter, vt *Sanch. lib.* 9. *d.* 11. *Bonac. q.* 4. *p.*6. cenſent eſſe tantùm veniale, contra *Pontium*, qui vult eſſe nullum: nullum autem erit, ſi delectatio non quæſita ſentiatur, vel ad eam ſe excitent, quando copula debita redditur, *Sanch. lib.* 9. *d.* 11. *&c.* vide etiam *Dian. p.*3. *t.*4. *Reſ.* 216. *Bonac. p.*6. *M. Perez d.* 49. *ſeſſ.*2. *num.*6.

5 Si exerceatur mente adulterâ, vt ſi dum accedit ad ſuam, imaginetur aliam, vt animum paſcat, quod eſt mortale, *Sanch. Bonac. p.* 6. *num.*7.

6 Si fiat modo indebito, v. g. 1. Si nō ſeruetur vas naturale: quod multi docent eſſe veram ſodomiā, alij eſſe graue peccatum contra naturam. *Vide* 6. *præcept.* 2. Si ſine iuſta cauſa ſitus ſit innaturalis, præpoſterus, &c. quod aliqui dicunt eſſe mortale, alij, ſecluſo periculo effuſionis ſeminis veniale tantùm, etſi graue, & grauiter increpandum, *Dian. p.*3. *t.* 4. *reſ.* 204. 3. Si alter coniugum ex moroſitate, vel alia ratione ſeminationem cohibeat: quod quidam generatim dicunt eſſe mortale, quia finis actûs coniugalis, ſcilicet, generatio impeditur: quidam tamen, vt *Præp. & Sanch*, dicunt, in fœmina nullum eſſe. *Vid. Bon. p.*6. *n.*15. *& p.*1.

7 Si loco indebito, v.g. ſacro, qui indè violetur, vel in loco publico.

8 Si abſque vrgente cauſa fiat tempore indebito. 1. In magna ſolemnitate, vt Paſchæ, vel pridiè

Com-

Communionis. *Vide Perez d.49.ſ.3.* 2. Quando vxor eſt grauida, ſaltem ſi ſit periculum abortûs, *Nau. Sylu. Sanch. Kon Fil.num.*337. Hoc enim ſi non ſit, non erit ſaltem mortale: quod enim tunc fine ſuo fruſtretur ſemen, non ſequitur per ſe ex actu. *Vndè Dian. p.3.tr.4. R.204. & Kon. d.34. d.9.* nullum peccatum agnoſcunt. 3. Quando vxor laborat fluxu menſtruo. Quod tamen non eſſe mortale, contra *Azor*, docet *Sanch. lib.9.d.21.num.*2. Imò aliqui apud *Dian.loc.cit.vt Pontius lib.10.cap.11. & cap.14.num.5. & 6.* docent, nec veniale eſſe, ſi periculum vrgeat, quod *Sanch.loc.cit.* docet eſſe probabile, additque *Mart. Per.* ſi ob finem honeſtum fiat, nullum eſſe, & teneri reddere debitum vxorem, ſi maritus exigat. *Vide d.49.ſect.3.*

Ex dictis caſibus conſequenter reſolvitur, licitum eſſe vti matrimonio. 1. Prolis causâ, etſi hæc non neceſſario debeat intendi, dum exercetur; dummodò poſitiuè non impediatur; imò etiam aliquãdo ſimplici affectu licitè excludatur, v.g. à paupere, ne nimiùm prolibus grauetur. 2. Ad vitandum periculum incontinentiæ in ſe, vel comparte, *Mart. Perez d.40. ſect. 2. ex Kon. Pont. Hurt. &c.* contra *Sanch.* qui vult eſſe veniale, niſi tamen ſtimuli carnis aliter ſedari non poſsint. 3. Valetudinis causâ, vel propter alios fines extrinſecos: quia honeſtum ex natura ſua, & relatum ad vnum finem, licitè refertür ad alium iſti non repugnantem, vt docent *Sà, Kon. Laym. lib.5.t.10.cap.14. Mart. Perez d.49. ſect.2.num.4. vide Dian. p.2.t.4.reſ.*218. Solius tamen ſanitatis causâ vti, probabile eſt eſſe veniale, vt docent *S.Thom. Enr. Laym. loc.cit.* contra *Mart. Perez, &c. loc.cit.*

Quæres. An, & quando liceant tactus, aſpectus, & verba turpia inter coniuges?

Reſp. Tales actus per ſe ijs licent; quia cui licitus eſt finis, etiam licent media, & cui licet conſummatio, etiam licet inchoatio. Vndè licitè talibus naturam excitant ad copulã; quòd ſi verò ſeparatim, & ſine ordine ad copulã, v.gr. voluptatis causâ tantũ fiant, ſunt venialia peccata, eò quòd ratione ſtatûs, qui illos actus cohoneſtat, habeant ius ad illos. Niſi tamen, vt ſæpè contingit, ſint cõiuncti cum periculo pollutionis: aut coniuges habeant votum caſtitatis: tunc enim ſunt mortalia, vt dictum *ſuprà lib.3. t.4.c.2. d.4. Dian. p.3.t.4 reſ.204. & 216. Vndè reſolves.*

1 Coniux venialiter tantùm peccat. 1. Tangendo ſeipſum ex voluptate, & tactum non ita expreſsè referendo ad copulam, vt contra *Vazq.* & alios probabiliter docet *Sanch.lib.9.d.44.* 2. Oblectando ſe venereè, ſine periculo pollutionis de actu coniugali cogitato, dum abeſt compars, vel actu exerceri non poteſt, *Fil. Lay. Tan. Malder. cum Dian. p.3.t.4.reſ.224. contra Nau. Az. &c.*

2 Peccat grauiter. 1. Vidua, quæ ſe venereè oblectat de copula olim habita: quia eſt illi illicita per ſtatum. 2. Bigamus, qui in actu con-

iu-

iugali cum ſecunda exercito, repræſentat ſibi priorem, & de ea carnaliter delectatur; quia eſt permixtio cum aliena, *Laym. lib. 1. t. 6. cap. 6. vid. ſuprà lib. 3. t. 4. & lib. 5. c. 1. d. 2. art. 2.*

ARTICULUS II.

An actus coniugalis, ſit præceptus, & debitus?

RESP. 1. Etſi coniuges nullâ lege obligentur ad vſum matrimonij, tenentur tamen per ſe ex iuſtitia ſibi reddere debitú, ſi alter ab altero expreſsè, vel tacitè, verecundiâ, ſcilicet, obſtante, petat. Ratio prioris eſt, quia non tenentur vti ſuo iure. Ratio poſterioris ſequitur ex natura contractûs mutui, *S. Thom. in 4. d. 32. q. 1. art. 2. & c. commun. ex 1. Cor. 7. Vndè reſolues.*

1 Neuter tenetur, per ſe loquendo, ad petendum debitum, etſi per accidens aliquando teneatur, vel ex charitate, v. gr. ad auertendum periculum incontinentiæ imminens coniugi, *Mart. Perez d. 50. ſ. 2. num. 4. & 5.* vel ex iuſtitia legali, eò quòd ſalus publica periclitetur, niſi proles naſcatur.

2 Coniuges tenentur ad cohabitationem, nec poteſt alter ab altero invito diutiùs abeſſe, ſine neceſſitate; quia hęc obligatio ſequitur ex obligatione reddendi debitum, *Sanchez lib. 9. d. 4. Kon. d. 34. d. 2. n. 19. Perez d. 50. ſ. 3.*

3 Peccat mortaliter, qui coniugi seriò, & inſtanter petenti debitum negat: quia eſt res grauis, & debetur ex iuſtitia: intellige, niſi petens precibus, aut aliâ ratione honeſtâ, auerti poſsit, & petitio non ſit immoderata (nam ſi ſæpè petenti ſemel vel bis negetur, citra periculum incontinentiæ, videtur eſſe tantûm veniale, ob leuitatem materiæ, & aliquando, ſi nimis immoderatè, & iuſto ſæpiùs petat, nullum, ſecundum *Perez d. 50. ſ. 4*) nec ſit alia iuſta cauſa negandi, *Bon. q. 4. p. 1. ex Sanch. Fil. &c.* Iuſtam autem (ſecluſo periculo incontinentiæ vtriuſque) eſſe cenſet *Mart. Perez loc. cit. num. 6.* ſi plures naſcantur filij, quàm poſsint alere.

4 Peccat grauiter vir, vel mulier, ſi ſe impotentem reddat, etiam medijs aliàs licitis, v. g. ieiunijs, &c. invitâ comparte. Imò ſi aliter non poſsit reddere debitum, licitè non obſervat ieiunia Eccleſiæ; ſicut & vxor, ſi notabiliter ijs fiat deformior, *Bonac. loc. cit. Sanch lib. 9. d. 3. num. 11. Reg. Kon. Fil. num. 306. &c. Perez d. 50. ſ. 2.*

5 Coniux tenetur reddere debitum, quamvis illicitè petenti, ſi redditio hîc, & nunc non ſit illicita, v. g. petenti voluptatis causâ, vel ligato caſtitatis voto, vel die feſto, &c. *Vide Sanch. lib. 9. d. 6. Pont. lib. 9. cap. 3. Kon. d. 34. d. 6. Perez d. 50. ſ. 5.* Quia malitia alterius non dat illi ius negandi quod ſuum eſt. Non tamen tenetur reddere petenti, ſine graui cauſa, modo innaturali, vel in loco publico, vel ſacro, &c.

6 Non tenetur reddere. 1. Si alter alteri debitú remiſerit, v. g. ſi conſen-

ſenſu mutuo vouerint caſtitatem, vel auctoritate publicâ celebrarint diuortium. 2. Si petens ſit amens; quia talis non eſt capax vſûs dominij, nec petit cum ratione, & humano modo. Quòd etiã valet in ebrio. Simpliciter tamen vti petere, ita & reddere licet, tàm ebrio, quã amenti; niſi eſſet periculum fœtûs enecandi, *Nau. cap. 16. Sylv. Laym. cap. 1. n. 9.* 3. Si alter mœchatus ſit; quia frangenti fidem, fides frangitur eidem, niſi tamẽ ipſe quoque ſit adulter, vel cauſa adulterij.

71 Etſi is, qui matrimonio contracto, ſciens prudens voluntariè cognouit conſanguineam vxoris in primo, vel ſecundo gradu, non poſsit petere debitum, tenetur tamen reddere. Idem eſt de eo, qui inſciã comparte, vouit caſtitatem, poſt matrimonium conſummatem. Si tamen antè vouiſſet, videtur obligari ad ingreſſum Religionis, ſaltem primo bimeſtri (niſi tamen matrimonium conſummauerit) imò etiam poſt, ſi vxor conſentiat, de quo plura *vide apud Laym. t. 11. num. 10.*

Reſp. 2. Coniux non tenetur reddere debitum, ſi indè graue damnum, vel periculum ſibi, vel proli meritò timeat. *Perez d. 50. ſ. 4. Vndè non tenetur ſequentibus caſibus.*

1 Si illud petat maritus morbo contagioſo laborans, v. g. Gallico, peſte, leprâ, &c. (niſi tamen hæc antè matrimonium fuerit cognita, & non ſit nimis grauis) *Bon. q. 4. p. 1. num. 8. Perez d. 50. Sanch. lib. 9. d. 24. Laym. lib. 5. tr. 10. p. 3. cap. 1.*

2 Si petat ab vxore laborante febri, vel alio morbo, cui copula noceret, *Bon. q. 4. p. 1. num. 4. ex Sanch. &c. Item Per. loc. cit.* aut, vt quidam volunt tempore menſtrui, *Bon. q. 4. p. 3. num. 11. & p. 6. num. 10. contra Sanch. Hurt. Perez d. 49. ſ. 3.* aut cum vxor eſt grauida, & ex redditione periculum mortis (vel etiam abortûs) probabile timetur proli iam cõceptæ. Imò tunc, nec petere, nec reddere licitum eſt, vt per ſe patet, ait *Laym. cap. 1. num. 7.* & eſſe mortale dicit *Perez d. 49. ſ. 1.* (addens ex *Sanch. Con. & Hurt.* ceſſante periculo prolis, vſum matrimonij licitum eſſe) aut ſi non poſsit vxor edere fœtum, niſi mortuum, *Bon. q. 4. p. 1. & 2. num. 14.* (*Laym. tamen cap. 7. num. 7.* dicit eo caſu licere reddere, imò & petere: quod *Bon. loc. cit.* concedit, ſi fiat ob periculum incontinentiæ) aut non poſsit edere niſi cũ præſenti periculo vitæ, *Bon. loc. cit. num. 7. Laym. loc. cit. num. 6.* Quod tamen ad vitandam incontinentiam, aut alia graui ex cauſa, eam poſſe permittere, & debitum reddere, inſinuat *Laym. loc. cit. ex Sanch. lib. 7. d. 102. num. 11.* Deniquè propter graue periculum morbi (non tamen propter ordinarios dolores partûs) poteſt coniux negare debitũ etiamſi in altero eſſet periculum incontinentię. *Sanch. Præp. Palaus, Dian. p. 6. t. 7 reſ. 64. & p. 9. t. 7. reſ. 4.*

3 Si alter debitum exigat innaturali modo; niſi tamen ex negatione timeantur grauiora mala, v. g. rixæ, odium, incontinentia.

Quæ-

Digitized by Google

Quæres. An aliquando liceat impedire prolis generationem?

Reſp. Poſſunt quidem coniuges ex graui cauſa aliquid facere, ex quo per accidens ſequatur effuſio ſeminis: peccant tamen, ſi in vſu matrimonij, vel poſt vſum, faciant aliquid, quo impediatur conceptio, aut ſemen conceptum reijciatur. Ratio prioris eſt, quia non impeditur generatio, ne quidem indirectè, ſed tãtùm permittitur, vt non fiat, quod licet ex cauſa rationabili. Ratio poſterioris eſt, quia agunt contra fidem, & finem principalem matrimonij. Vndè tales non excuſat paupertas imminens, aut periculum ex partu. *Vndè reſolves.*

1 Licitè interrumpitur actus coniugalis, etſi ex naturæ concitatione ſecutura ſit pollutio, dummodò ſit iuſta cauſa interrumpendi, v. gr. ſi ex continuatione immineat periculum morbi, vel mortis ab hoſte, vel aliquis alius interveniat. *Vid. Perez d. 40. ſ. 9.*

2 Peccat probabiliter fœmina, quæ in vſu matrimonij animum aliò diſtrahit, ne natura excitetur, venialiter tamen, vt *Perez loc. cit. num. 7. docet ex Sanchez.*

DUBIUM III.

An, & quibus ex cauſis poſsit fieri diuortium?

Reſp. 1. Etſi matrimonium conſummatum, inter Chriſtianos nullo caſu ſolvi poſsit, quoad vinculum, viuente vtroque coniuge (*V. Sanch. & Per. d. 20. ſ. 9. & d. 55. ſ. 4.*) diuortium tamen, ſeu potiùs ſeparatio quoad thorum, fit ſequentibus caſibus.

1 Si alter coniux moriatur: De quo ſi certum eſt rursùs nubere poteſt: quod ſi interim alter mortuus non ſit, fama tamen, & indicia ſufficientia habeantur, excuſatur nubens, neque ex dubio ſupervenienté, an prior viuat, debent ſeparari, cùm fortè non viuat, ideòque matrimonium ſit validum.

2 Si ex coniugibus infidelibus altero ad fidem converſo, alter maneat infidelis (ſaltem niſi pacificè cohabitare velit, ſine contumelia Creatoris) idque ex diſpenſatione diuina, in fauorem fidei, vt patet ex *1. Cor. 7. 15. Per. d. 26. ſ. 4. & c. comm.*

3 Si antè matrimonij conſummationem (ad quam intra primum bimeſtre, quod ad deliberationem datur, non tenentur, nec cogi poſſunt ſine iniuria) alter intret Religionem, in eaque profiteatur. *Perez loc. cit. & c. communiter.*

4 Si Papa ex alia iuſta cauſa diſpenſet ante conſummationem, ſicuti eum poſſe probabilior ſententia affirmat *Nau. Bell. Perez d 20. ſ. 7.*

Reſp. 2. Manente vinculo matrimonij, licitè fit diuortium, & ſeparatio quoad thorum, & cohabitationem, ad tempus, vel in perpetuum, ob grauem, & iuſtam cauſam, qualis eſt.

1 Alterius coniugis culpabile adulterium: (per quo hîc etiam intelligitur omnis ſpecies luxuriæ in qua

qua caro cum alia diuiditur, qualis eſt beſtialitas, ſodomia, (etiam intra eundem ſexum, *Bon. q. 4. p. 5. num. 2. contra Fil. Sanch. Perez d. 56. ſ. 1. & 2. ex Matth. 5. & ex cap. Gaudemus, C. ex litteris*, non tamen mollities, vel pollutio, oſcula, tactus, vel amplexus impudici, *Bon. Sanch. Perez loc. cit.* licet propter ſimilia ad tempus poſsit aliquãdo fieri ſeparatio, vt nocens emendetur,) tunc enim innocens Religionem ingredi, aut ſacros etiam Ordines ſuſcipere poteſt, nocens verò nonniſi cum innocentis conſenſu. Excipitur tamen ab hoc caſu. 1. Si vterque coniux particeps ſit eiuſdem criminis, *Sanch. lib. 10. d. 6. Bon. loc. cit.* 2. Niſi innocens alteri condonârit. Quòd aliqui eum feciſſe cenſent, ſi eam poſt adulterium intellectum rursùs cognouerit, *Bon. ex Con. Enr. Fil. Per. ſ. 3.* vbi vide plures caſus exceptos.

2 Sæuitia mariti, vel vxoris. Ex qua ſi graue periculum comparti immineat poteſt ſeparatio peti à Iudice; imò ſi mortem minetur, vel venenum paret, poteſt diuertere ante Iudicis conſenſum. *Vide Bonac. loc. cit. Laym. Per. ſ. 5.*

3 Si coniux compartem trahat in peccatum, v.g. ſollicitet ad hæreſim, veneficium, &c. tunc enim innocens poteſt ſe ſeparare, imò tenetur, ſi periculum ſit graue, *Laym. lib. 5. t. 10. p. 3. cap. 7. num. 16.*

4 Morbus contagioſus, v.g. lepra. Quòd ſi tamen ſine graui detrimento poſsit cohabitare, ad id tenetur, aut ſaltem adhabitare, & miniſtrare, niſi alter remittat.

5 Hæreſis, vel Apoſtaſia, ſuperveniens matrimonio. Quo caſu, ſi ſeparatio facta ſit iudicio Eccleſiæ, non tenetur coniugem converſum recipere, ſaltem ex iuſtitia: nam ex charitate aliquando tenetur, vt ſi ſit periculum incontinentiæ, *Bon. Laym. loc. cit. Perez d. 57. ſ. 1.*

6 Mutuus conſenſus. Ex quo licitè ſe ſeparant, vel thoro, ſiue ad tẽpus, ſiue in perpetuum, ob finem ſpiritualem, vel etiã habitatione. Quod tamen non ſolet permitti, niſi vterque ingrediatur Religionem, vel vxore ad Religionem tranſeunte (aut ſi vetula ſit, id eſt, ſexagenaria, *Azor, &c.* vel ſaltem quinquagenaria, *Sanch. Bon. Barboſ. Dian. p. 3. t. 4. R. 73.* manente in ſæculo, in voto continentię) maritus ſuſcipiat ſacros Ordines. Porrò apud quem, & cuius expenſis, facto diuortio liberi ſint educandi. *Vid. Laym loc. cit. & Sanch. vid. Per. d. 58. & 59. Bon. quæſt. 3. p. 5. num. 11.*

Quæres. An vxor teneatur ſequi virũm ad cohabitationem?

Reſp. Teneri, quia vir eſt caput familiæ, & vxoris. *Excipiuntur tamen ſequentes caſus.*

1 Si ex ſequela timeatur graue onus, vel periculum, v.g. vitæ, pudicitię, vel ſalutis; vel vxor à viro peregrè non alatur.

2 Si vir poſt matrimonium factus ſit vagus, nec facilè ſit ſequi; ſecùs tamen, ſi antè fuit vagus, idque ipſa ſciuit.

3 Si in contractu matrimonij

ad-

additum fuit pactum de non mutando domicilio, & nulla grauis neceſsitas vrgeat.

CAPUT III.

De impedimentis Matrimonij.

DUplicis generis ſunt impedimenta: quædem illicitũ tantùm, alia inſuper irritum matrimonium reddunt. Priora dicuntur impedientia, poſteriora dirimentia.

DUBIUM I.

Quæ ſint impedimenta impedientia tantùm?

REſp. Præter peccatum mortale, & excommunicationem, ſex potiſsimum reddunt matrimonium mortaliter illicitum, ſcilicet:

Eccleſiæ vetitum, necnon tempus feriarum,
Atque cathechiſmus, crimen, ſponſalia, votum.
Impediunt fieri, permittunt facta teneri.

Dicitur 1. *Vetitum*, id eſt, prohibitio Eccleſię, quę fit ab Epiſcopo, vel Parocho, ob dubium impedimenti alicuius, vel inhabilitatis inter copulandos. *Vide Bonac. quæſt. 1. p. 14. num. 1.*

Dicitur 2. *Tempus feriarum*, quod ſecundùm *Trid. ſeſſ. 24. cap. 10. de reformat.* incipit nunc ab Adventu Domini, vſque ad Epiphaniam incluſiuè, & à die Cinerum vſque ad Octauam Paſchæ incluſiuè. Quo tempore non prohibetur ipſe contractus; aut eius conſummatio, ſed tantùm nuptiarum ſolemnitates, vt eſt benedictio nuptiarum, ſolemnis ſponſæ in domum ſponſi traductio, ſolemniora conviuia, & tripudia, &c. Neque *Trident. ſeſſ. 24. cap 1.* prohibet matrimonium conſummari ante benedictionem, ſed tantùm hortatur, ne fiat. *Vide Bon. loc. cit. Sanch. l. 7. d. 7. Kon. d. 30. Fil. tr. 19. p. 2. c. 9. Mart. Perez d. 43. ſ. 10. num. 7.*

Dicitur 3. *Cathechiſmus*. Quod impedimentum contrahitur ab eo, qui reſpondet pro infantę, quando ſupplentur cæremoniæ poſt baptiſmum collatum in neceſsitate; ſed videtur ſublatum per *Trid.* ſecundùm *Sanc. Fag. Kon. Fil. &c.* qui ideò monent Parochos, vt in libro diſtinguant Patrinos Cathechiſmi, à Patrinis Baptiſmi. *Vide Bon. loc. cit.*

Dicitur 4. *Crimen*, vt 1. Inceſtus cum conſanguinea coniugis in primo, vel ſecundo gradu, ſcienter admiſſus (qui impedit matrimonium cum quacumque alia perſona, *vid. Per. d. 23. ſ. 5.*) vel cum propria matre, vel filia. 2. Raptus alienæ ſponſę. 3. Vxoricidium. 4. Presbytericidium. 5. Suſceptio propriæ prolis ex Baptiſmo, ad impediendam redditionem debiti. 6. Publica pœnitentia, quandiu durat. 7. Matrimonium cum Moniali. Verum hęc per non vſum ſunt ſublata, *vt Laym. hic, cap. 15. ex Nau. Sanch. lib. 7. d. 17. Con. d. 30. dub. 3.*

Dicitur 5. *Sponſalia*, cum vna cõtracta, & non diſſoluta, *Conin. d. 30. dub.*

Digitized by Google

dub. 3. *Sanch. Fil. Bon. loc. cit. num.* 5.

Dicitur 6. *Votum*, ſcilicet, ſimplex, ſiue caſtitatis, ſiue Religionis, ſiue non nubendi. *Vid. Sanch. lib.* 7. *d.* 13. *Reg. lib.* 31. *cap.* 24. *num.* 184. *Bon. loc. cit. num.* 7.

Dixi in reſponſione, *potiſſimum*: quia præter ſuprà dicta, alia tria impedimenta numerantur.

Primum, eſt clandeſtinitas: etſi enim valeat matrimonium clandeſtine contractum, vbi Tridentinum non eſt receptum, non licet tamen ſub mortali. Vbi autem Tridentinum eſt receptum: ſaltem quoad punctum matrimonij, eſt irritum, de quo ſequenti dubio.

Secundum, omiſsio benedictionis; quia ſine hac etſi validè, illicitè tamen contrahitur matrimonium, ſaltem primum, vt ex *C. Noſtrates*, & *C. Sponſus quæſt.* 5. docent *Bonac. q.* 4. *p.* 6. *num.* 2. *Sanch. lib.* 7. *d.* 82. *Sà, Enr. Fil. &c.* qui tamen concedunt non eſſe mortale, intellige per ſe loquendo; nam per accidens ratione præcepti particularis, ſcandali, vel contemptûs (vt ſi omittant nihili faciendo, acſi eſſet res vana, vel vile, ac puerile haberent ei ſe ſubijcere) docet *Perez d.* 42. *ſ.* 10. *num.* 4 poſſe eſſe mortale. Dixi, *primum*: nam ſecundæ nuptię non benedicuntur, niſi primæ non fuiſſent benedictæ. Quòd ſi autem alter coniugum ſit viduus, alter verò primas nuptias celebret, aut ſaltem nunquam fuerit benedictus, etſi iure antiquo non licuerit, nunc tamen quibuſdam locis conſuetudo habet, vt benedicantur, vt *vide Bonac. loc. cit.* Et patet ex Agenda. Debet autem fieri in Templo à proprio Parocho, ſine cuius licentia ſi quis faciat, manet ipſo facto ſuſpenſus: donec abſolvatur ab Ordinario Parochi, à quo benedictio erat accipienda.

Tertium, ſi contrahatur matrimonium ſine præuijs proclamationibus: ſine quibus etſi valeat, non licet tamen ſub mortali, vt habet cõmunis (quamquam *Sanch. lib.* 3. *d.* 5. *num.* 7. & *Goſp. Hurt. d.* 5. *n.* 59. putent, non eſſe mortale vnam omittere, quando certum eſt moraliter, nullum ſubeſſe impedimentum. Sed contrarium docet *Perez d.* 12. *ſ.* 1. *num.* 7. *ex Con. & Pontio*) niſi Epiſcopus, vel eius Vicarius diſpenſet, vt patet ex *Trid. ſeſſ.* 24. *cap.* 1. quod circa eas præcipit ſequentia. 1. Vt fiant in Eccleſia, inter Miſſarum ſolemnia. Poſſunt tamen etiam fieri in Oratorio, vel iuxta Eccleſiam, aliove loco, confluente magno populo. 2. Vt fiant à proprio Parocho, vel alio Sacerdote de eius licentia. 3. Vt fiant in Parochia propria, & quidem vtriuſque contrahentis, vti declarauit Congreg. 4. Vt fiant tribus diebus feſtiuis non immediatis, continuis tamen, id eſt, qui feriatis quidem diebus, nullo tamen feſto, interpoſentur. *Vid. Bon. q.* 2. *p.* 6. *Vnde reſolves.*

1 Licet ſtatim poſt vltimam proclamationem contrahere, etiam eâdem die: non licet autem differre vltra 4. menſes, intra quos ſi non contrahant, repetendas eſſe denuntiatio-

tiones, declarauit Congreg. in *Seſſ.* 24. *cap.* 1. *de reform.* Imò *Rituale Romanum* duos tantùm menſes permittit, intra quos ſi non contrahatur, iubet repetere denuntiationes, niſi videatur aliud Epiſcopo.

2 Poſt proclamationes, tenetur ſub mortali, qui nouit impedimentum, illicò denuntiare, quantúvis ſecretum eſſet, ad impedienda grauia mala, v. g. inceſtum, ſacrilegium, &c. Si tamen indè alteri periculum infamiæ naſceretur, is ex charitate priùs eſſet monendus, vt à matrimonio deſiſteret, *Sanch. l.* 3. *d.* 13 *Fag. p.* 2. *lib.* 6. *cap.* 5. *Enr. Laym. lib.* 3. *tr.* 3. *p.* 2. *cap.* 4. *n.* 8. *&c. comm. contra Pontium d.* 5. *q.* 6. qui negat teneri denuntiare, ſi ſit occultũ. Idemque tenet *M. Per. d.* 43. *ſ.* 6. *n.* 1. *& ſeq.* ſed cum hac limitatione, ſi tantùm audiuit, & neſcit à quo, vel ſi pro foro interno ſit diſpenſatum, vel ſi metuat magnum ſcandalum, aut periculum, vel ſi ſciat contrahentes eſſe in bonâ fide.

3 Contrahens ipſe, legitimè interrogatus de impedimento occulto, tenetur illud fateri; vel matrimonio abſtinere, niſi diſpenſationem pro foro conſcientiæ acceperit; tunc enim fateri non tenetur, niſi Iudex aliundè habeat ſufficientem probationem, *Sanch. Sylv. Laym. loc. cit. n.* 10. *vide Bon. loc. cit. Per. d.* 43. *ſect.* 7. *num.* 2.

4 Parochus cognito impedimento, tenetur prohibere matrimonium, & remittere ad Epiſcopum, vel eius Officialem, neque poteſt aſsiſtere, *Sanch. lib.* 3. *d.* 15. *Mart. Perez d.* 43. *ſ.* 7. *num.* 6. *&c.* contra *Pôtium.* Niſi tamen ex ſola confeſsione nollet: tunc enim nullo modo poſſet negare matrimonium, ſiue publicè, ſiue priuatim petenti, neque illum admonere officij extra confeſsionem, licèt in confeſsione poſſet; ac deberet. Et tunc, ſi quidem ſine magno ſcandalo à matrimonio non poſſent deſiſtere; nec vellent, ſuadere, vt contrahant communi conſenſu, ſub conditione, ſi Papa diſpenſet animo tantiſper cohabitandi, vt fratres (non autem quoad thorum) donec accedat diſpenſatio, & iterum contrahant. Ita ex *Beia, & Pont. lib.* 5. *cap.* 35. *M. Perez loc. cit.* qui addit, ſi id omninò nolint, perſiſtantque petere, debere Parochum adſiſtere.

5 Poteſt Epiſcopus, vel eius Vicarius, non autem Decanus Ruralis diſpenſare, vel vt vna tantùm fiat proclamatio, vel vt fiant poſt contractum ſubitò factum coram Parocho, & teſtibus ante conſummationem, vel etiam, vt planè omittantur, ſi iuſta cauſa ſubſit, v. gr. timor, ne alioqui malitiosè impediatur matrimoniũ, pudor contrahentium, ſenium, inconſtantia, ſtatûs diſparitas, metus ſcandali, infamiæ, incontinentiæ, &c. *Bon. loc. cit.*

6 Etſi, quando per diſpenſationem contractum eſt matrimonium ante proclamationes poſtea faciendas, coniux non teneatur, nec debeat alteri reddere debitum, priuſquam factæ fuerint; quando tamen certi ſunt nullum ſubeſſe impedimentum,

Digitized by Google

non peccare mortaliter conſummã-do, tenent *Sot. Led. Texed.* contra *Sanch. apud Dian p. 9. tr. 8. reſ. 19.*

7 Etſi Parochus diſpenſare non poſsit, poteſt tamen in caſu neceſsitatis per Epijkiam declarare, præceptum hoc hic, & nunc non obligare; v.g. ſi moriturus concubinam velit ducere, ob prolis legitimationem, *Bon. loc. cit. ex Sylv. Sanch. &c.*

DUBIUM II.

Quæ impedimenta dirimentia matrimonium?

RESp. Preter defectum conſenſûs, de quo ſuprà *cap. 2. d. 1.* ſunt, quæ ſequentib. verſibus comprehenduntur.

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultûs diſparitas, vis, ordo, ligamen, honeſtas,
Ætas, affines, ſi clandeſtinus, & impos,
Raptave ſit mulier, nec parti reddita tutæ,
Hæc ſocianda vetant connubia, facta retractant.

Dicitur 1. *Error*, ſcilicet, perſonę; qui dirimit iure naturæ, v.g. ſi Caio volẽti ducere Annam, offerat ſe Maria; cum qua, putans eſſe Annam, contrahat quia error aufert, libertatem, & conſenſum requiſitum iure naturæ ad contractum.

Dixi, *Perſonæ*: quia error qualitatis, ſeu conditionis perſonæ (excipio ſeruitutem) non irritat matrimonium, vt v.g. ſi putetur eſſe nobilis, virgo diues, &c. quam qu... vult ducere, nec ſit talis: quia hic error non tollit conſenſum in perſonã, & materiam contractûs. Aliud tamen eſſet, ſi abſolutè nollet conſentire in perſonam, niſi tali conditione affectam; aut ſi ipſa conditio, iuxta intentionem contrahentis, tranſiret in conditionem perſonæ: vt ſi quis vellet ducere primogenitam Regis, nec aliam, & tamen alia ſubſtitueretur, non ſubſiſteret contractus, *Bon. q. 3. p. 2. ex Sanch. lib. 7. d. 18. Kon. d. 31. Fil. &c.*

Dicitur 2. *Conditio*, ſcilicet, ſeruilis, vt ſi homo liber ignoranter contrahat cum ſerua, vel ſervus cum ſerua, nullum eſt matrimonium. Idque ſecundùm ſententiam communiorem iure tantúm Eccleſiaſtico, fundato tamen in iure naturali, cui eſt valdè conforme. Ratio eſt, quia talis contractus adverſatur. 1. Bono Sacramenti, cum ſervus invito domino nequeat cohabitare coniugi. 2. Bono fidei coniugalis, cùm non poſsit ſolvere debitũ ad libitũ alterius. 3. Bono prolis, cum ſervus omnia acquirat domino. Vbi tamen *notandum*, non eſſe propriè ſervos, qui ſunt coloni originarij, vel aſcititij. *Vide Laym. lib. 5. t. 10 p. 4. cap. 2.*

Dicitur 3. *Votum*, ſcilicet, ſolemne caſtitatis, per ſuſceptionem Ordinis ſacri, vel per ſolemnem profeſſionem in Religione approbata, ſponte emiſſam.

Dico 1. *Spontè*: quia metus grauis irritat profeſsionem, vt *vide ſuprà lib. 5. cap. 1. d. 2.*

Dic... 2. Solemne: quia votum ſimplex tantûm impedit, non dirimit (excipe tamen vota ſimplicia Societatis) *vide Laym. loc. cit. cap. 3.*

Dicitur 4. *Cognatio*, quæ triplex eſt.

Prima dicitur Legalis, quæ eſt propinquitas perſonarum, proveniens ex adoptione perfecta (quâ, ſcilicet, perſona extranea aſſumitur in filium, vel nepotem, ita vt tranſeat in poteſtatem adoptantis, eique ſuccedat, vel tanquam hæres neceſſarius ex teſtamento, in quarta parte, vel tanquam filius abinteſtato in totum) ea enim dirimit matrimonium, vſque ad quartum gradum, inter adoptantem, & adoptatum, eiuſque deſcendentes, *cap. Per adoptionem 3. q. 3. cap. Diligere 30. q. 3. vid. Bon. p. 5. §. 3. n. 4. & 5. vid. tamen Laym. c. 7. & Dian. p. 9. t. 6. reſ. 54.* vbi contra cõmunem ſententiam notat ex *Enr. Leſſ. &c.* probabile eſſe, quod poſt *Trid.* tantûm dirimat vſque ad gradum ſecundum incluſiuè ſicut cognatio ſpiritualis.

Secunda eſt cognatio ſpiritualis, quæ iure Eccleſiaſtico oritur inter perſonas aliquas, ratione Baptiſmi, & Confirmationis, dirimitque matrimonium (vt habetur, *cap. 1. de cognatione ſpirituali in 6. cap. Veniens, & conſtat ex Trid. ſ. 24. cap. 2. v. Bon. q. 3. p. 5. Sanch. lib. 7. d. 54. Suar. 3. p. q. 67.*) inter baptizantem, & baptizatum, & huius patrem, & matrem, item inter ſuſceptorem, & ſuſceptum, & huius patrem, & matrem.

Tertia eſt cognatio conſanguinitatis carnalis, quæ eſt vinculum perſonarum, ab eodem ſtipite proximo deſcendentium, dirimitque matrimonium vſque ad quartum gradum lineæ tranſverſę incluſiuè. Et quidem quoad primum fortaſsis iure naturæ: quoad reliquos tres, ſolo iure Eccleſiaſtico. Vndè etiam Pontifex in his, ex iuſta cauſa, diſpenſare poteſt. Gradus veró lineæ rectæ, probabile eſt, omnes iure naturæ eſſe prohibitos. Porrò pro gradibus conſanguinitatis dignoſcendis ſtatuuntur ſequentes regulæ.

Prima. In linea recta, tàm aſcendentium, quàm deſcendẽtium, quot ſunt perſonæ, tot ſunt gradus vna dempta ſcilicet, ſtipite; v. g. pater, & filius ſunt conſanguinei in primo gradu; nepos, & avus in ſecundo, &c.

Secunda. In linea tranſverſa æquali (quę eſt inter perſonas à communi ſtipite æqualiter diſtantes) quot gradibus perſonę ſingulę à communi ſtipite diſtant, totidem diſtant inter ſe. Vndè frater, & ſoror, ſunt in primo gradu lineæ tranſverſæ; patrueles, & conſobrini in ſecundo; filij eorundem in tertio.

Tertia. In linea tranſverſa inęquali, inter perſonas inæqualiter diſtantes à communi ſtipite, quot gradibus remotior perſona diſtat à ſtipite, tot gradibus diſtant inter ſe. Vndè patruus, & nepos, filius, & ſoror patris, ſunt conſanguinei in ſecundo gradu, quę omnia patent in adiuncto ſequenti ſchemate.

****

SCHE-

Digitized by Google

SCHEMA CONSANGUINITATIS.

IV.
Abavus.
Abavia.

IV. Magnus Propatruus M. Proamita.	III. Proavus. Proavia.	IV. Magnus Proavunculus M. Promatertera.
III. M. Patruus M. Amita.	II. Avus. Avia.	III. M. Avunculus. M. Matertera.
II. Patruus Amita.	I. PATER. MATER.	II. Avunculus Mater- tera.
I. Frater.	() Hypothe.	I. Soror.
II. Filij, & Filiæ Fratris.	I. Filius. Filia.	II. Filij, & Filiæ. Sororis.
III. Nepotes, & Nep- tes ex Fratre.	II. Nepos. Neptis.	III. Nepotes, & Neptes ex Sorore.
IV. Pronepotes, & Pro- neptes ex Fratre.	III. Pronepos. Proneptis.	IV. Pronepotes, & Pro- neptes ex Sorore.
	IV. Abnepos. Abneptis.	

Digitized by Google

Dicitur 5. *Crimen*: idque triplex. Primum eſt homicidium coniugis, ab altero coniuge, & alio tertio, ſiue phyſicè, v.g. gladio, vel veneno; ſiue moraliter, vt imperio perfectum, eo conſilio, vt poſteà inter ſe matrimonium contrahant. Quòd ſi cædes tentata ſit, ſed non perfecta; vel perfecta, ſed abſque intentione matrimonij ineundi; vel cum intentione quidem ea, ſed non ſignificata exteriùs, vel non communi conſilio, ſed ab altero tantùm, non dirimit matrimonium, niſi etiam adulterium præceſſerit: tunc enim etſi vnus tantùm cædem perfecerit, altero ignaro, dummodò id fecerit intentione matrimonij, verè dirimit. *Ita Conin. Ledeſm. Sà, Sanch. lib. 7. d. 78. num. 13. & d. 79.*

Secundùm, eſt adulteriũ, quando nimirum duo carnaliter ſe cognoſcunt, viuente alterius coniuge, & vel matrimonium ineunt de præſenti, vel ſaltem dant fidem de ineundo poſt mortem coniugis. Sed in hoc caſu requiritur, vt promiſsio ſit acceptata, & vterque ſciat alterum eſſe coniugatum, ſi enim, vel alteruter ignoret, non irritatur matrimonium, ſi quod poſteà ineatur coniuge mortuâ, *Perez, Kon. d. 31. num. 57. & 61. Sanch. lib. 7. d. 7. num. 12. Fil. num. 256. vide etiam Bon. q. 3. p. 6. num. 8. Dian. p. 3. t. 4. R. 198.* Excuſatque ignorantia quævis etiam facti, *Sanc. M. Leo in praxi p. 2. f. 284.* Sufficit autem ſi adulter dubitet, vtrum tempore adulterij, & promiſsionis de matrimonio cum adultera, vixerit alter coniux: quia præſumitur vixiſſe, niſi mors probetur, *Nau. Sanch. lib. 7. de matr. diſp. 79. Barboſ. d. 6. cap. 11. §. 8.*

Tertium eſt raptus, per quem perſona cum violentia, abducitur, libidinis exercendæ, vel matrimonij ineundi causâ, *Thom. Mol. t. 3. d. 105.* Durat autem hoc impedimentum, ſecundùm *Trid.* quandiu rapta eſt in poteſtate raptoris, etiamſi liberè conſentiat. Vndè libertati reſtituta in ducere poteſt. Probabile tamen eſt, Tridentini decreto tantùm comprehendi raptum, qui fit causâ matrimonij, *Sanch. d. 13. vid. Laym.*

Dicitur 6. *Diſparitas* cultûs, ſiue Religionis, qui dirimit matrimonium inter baptizatum, & non baptizatum, etiam cathechumenum. Idque iure tantùm Eccleſiaſtico non ſcripto, *Bon. q. 3. p. 7. ex Konin. &c.* inter baptizatos verò non dirimit, etſi impediat. Matrimonia verò cũ hæreticis, etſi illicita, ſunt tamen valida, *vide ſuprà lib. 2. tr. 5. cap. 4. dub. 3.*

Dicitur 7. *Vis*, ſiue violentia, & grauis metus iniuſtè incuſſus ad matrimonium extorquendùm, irritatque in vtroque foro. Et quidem iure naturę ſi à contrahente; poſitiuo autem ſi à tertio ſit incuſſus.

Addo, *grauis*, qualis, ſcilicet, cadit in virum conſtantem, v.g. mortis, perpetui carceris, amiſsionis bonorum, iniuſtæ excommunicationis, enormis indignationis patris valdè auſteri. Quando verò metus eſt leuis, contractus cenſetur ſpontaneus;

id-

Digitized by Google

idque ad cauendas lites, etiam in matrimonialibus, vt Sacramento conſulatur, *Reb. Sanch. Pont. &c. commun. cum Dian. p.3.t.4. reſ.230. & t.5.reſ 117. quamuis Nau. Gab. & Couar.* id negent, ſi metus ita extorſerit conſenſum, vt abſque eo non fuiſſet. Addidi 2. *Iniuſtè*: quia ſi iuſtè ſit incuſſus, valet matrimonium: talis enim non tam infertur ab alio, quàm ab ipſomet, qui cauſam dedit; vt ſi v.g. deprehenſo in crimine cum filia mineris accuſationem, niſi illã ducat. Addidi 3. *Ad extorquendum*: quia matrimonium ex metu etiam grauiſsimo, vndecumque, & quandocumque incuſſo, dummodò non ad matrimonium extorquendum, valet: tunc enim non tam contrahitur metu, quám eligitur mediũ euadendi periculum, & matrimonium eſt ſimpliciter voluntarium. Vndè reſolvitur valere matrimonium in ſequentibus caſibus. *Vide Bon. quæſt. 3. part.8.*

1 Si concubinarius metu gehennæ, vel mortis, in morbo, vel naufragio contrahat cum concubina, *Bon. loc. cit.*

2 Si quis à Medico perſuaſus, non diu ſe victurum, niſi ductâ vxore, eam ducat, *Bon. loc. cit. num. 19.*

3 Si in carcerem coniectus, ſpe euadendi, contrahat cum filia lictoris, *Sanch. lib.4 d.12. num.10. Kon d. 28. d.1. cap.3.*

4 Si ad mortem damnatus, vt euadat, ducat meretricem, aut aliã, *Kon. num 10 Fil. cap.1. q.1.*

5 Si Princeps obſeſſus offerat filiam in matrimonium obſidenti, vt liberetur obſidione. *Ibid.*

6 Si raptor, vel deflorator virginis, metu mortis offerat ſe Iudici ad eam ducendam, *Bon. num.22. ex Reg. Enr. &c.*

7 Si ad mortem decumbens contrahat cum filia Medici, aliàs illi mederi nolentis, *Reb. Sanch. d.12. Kon. Fil. num.103.* etſi alij quidam negent.

8 Etſi metus grauis incuſſus fuerit tantùm ad cōtrahendum matrimonium in genere, contractum tamen nullum eſſe docent *Sanch. Salas, Pal. Pont. &c.* cum *Dian. p.4.t.4. R.33.* contra *Azor. & alios 4.*

9 Quàndo matrimonium ex graui metu contractum fuit non teneri (in foro conſcientiæ per ſe loquendo, illud perficere, poſſeque altero inuito reſilire, etiam eum qui liber à metu fuit, etiamſi ab ipſo, ſeu eius culpâ illatus fuerit, docent *Sanchez, Villal. Hurt. & Ochag. cum Dian. p.3.t.4. R.229. & p.9.t.8. R.27. contra Kon. & Pont.*

Dicitur 8. *Ordo*, ſcilicet, ſacer, ſiue Maior, quem qui non coactus ſuſcepit, invalidè matrimoniũ contrahit, vt *vide ſuprà de Sacram. Ord.* & hìc *impedimento tertio.*

Dicitur 9. *Ligamen*, propter quod quàmdiú quis ligatus eſt coniugi adhuc viuenti, invalidè contrahit cum alio: quanquam licitè, & ſine peccato, ſi moraliter ſit certus de morte coniugis: qui ſi poſteà compareat, tenetur ad eundem redire, dimiſſo poſteriore. *V. Bon. p.10.*

Dicitur 10. *Honeſtas*, hoc eſt, iuſtitia publicæ honeſtatis, ob quam nemo poteſt contrahere cum conſanguineis illius, cum qua contraxit ſponſalia, vel matrimonium ratum. Et quidem ante Tridentinum, & iure antiquo, hoc impedimentum dirimit matrimonium inter ſponſum, & conſanguineos ſponſæ vſque ad 4. gradum, oriturque ex ſponſalibus quibuſcumque etiam invalidis; (præterquàm ex defectu conſensûs) iure verò nouo Tridentini, non oritur, ſi ſponſalia ſint invalida, & irritat tantûm vſque ad primum gradum, ſi ex ſponſalibus; ad quartum verò, ſi ex matrimonio rato ſequatur, *vid. Bon. p.* 11. *Sanch. lib.* 7. *d.* 68. *Fil. tr.* 10. *p.* 2. *cap.* 6. Notat etiam *Dian.* non oriri ex ſponſalibus mutuò conſenſu diſſolutis, *p.* 3. *t.* 4. ℞. 222. *ex Pont. & alijs* 3. contra *Sanch.* uti neque ex conditionatis, donec conditio ſit impleta, *p.* 9. *t.* 6. ℞. 25. *ex Opaton.* Oriri tamen ex matrimonio invalido, niſi ſit tale ob defectum conſensûs, *p.* 9. *t.* 6. ℞. 50. ex declaratione *Pij V.* atque adeò etiã ex clandeſtino, *ib.* ℞. 53. *ex Pont. Palao, Hurt. Perez, &c.* contra *Sanch. & Prap.*

Dicitur 11. *Ætas*: quia ad valorem matrimonij, iure Eccleſiaſtico requiritur annus 14. viri, & 12. fœminæ completus; niſi tamen malitia ætatem ſuppleat, hoc eſt, adſit, & doli capacitas, & potentia ad copulam, de quibus iudicare prudentium eſt, *Laym. cap.* 12. *num.* 1. *Cap. de illis, &c. vlt. eodem tit.*

Dicitur 12. Affines. Eſt autem affinitas, propinquitas perſonarum nata ex copula carnali, ſiue licita, ſiue illicita. Vtraque iure ſaltem Eccleſiaſtico, dirimit matrimonium: illa vſque ad 4. gradum incluſiue, hæc verò iure nouo vſque ad ſecundùm tantùm. Et quidem ſi antecedat matrimonium, nam ſi ſuperveniat, v. g. ſi Titius cognoſcat vxoris ſuæ cognatam in ſecundo gradu, nõ dirimit, licet is, qui peccauit, non poſsit petere debitum, ſed tantûm reddere. Porrò gradus, & lineæ affinitatis accipiuntur, ſicut in conſanguinitate, ita vt qui eſt vxoris conſanguineus in primo gradu, ſiue rectæ, ſiue tranſverſæ lineæ, is ſit affinis marito in eodem gradu lineæ rectę, vel tranſverſę. Denique omnis affinitas, quæ oritur ex affinitate, ſublata eſt per *Concil. Lateran. vid. Laym. & Bon. p.* 12. *Vndè reſolves.*

1 Is qui fornicatus eſt cum ſorore ſponſæ ſuæ, cum neutra poteſt validè contrahere, citra diſpenſationem; imò nec cum earum conſobrina, vel matertera.

2 Poteſt quis ducere affinem fratris ſui, etiam in primo gradu, v. gr. duo fratres poſſunt ducere duas ſorores; imò pater, & filius poſſunt ducere matrem, & filiam, *Laym. Bon. loc. cit.*

3 Titius poteſt ſucceſsiuè ducere Titiam, & Bertam, quæ fuerunt vxores Caij, & Sempronij fratrum.

4 Titius, qui duxerat ſororem Caij, poteſt poſt mortem Caij, eiuſque

que ſororis, ducere Bertam vxorem Caij.

Dicitur 13. *Si clandeſtinus*: quia *Trid.* irritat matrimonia eorum, qui contrahunt aliter quam coram Parocho, vel alio Sacerdote, de ipſius, vel Ordinarij licentia, & duobus minimùm teſtibus: vultque grauiter puniri eos, qui contra hoc contraxerint, vel etiam interfuerint. *Vndè reſolues.*

1 Per Parochum intelligitur is, qui habet ordinariam iuriſdictionem in contrahentes, vtpotè qui domicilium, & habitationem habeant in eius Parochia: item Epiſcopus, vel eius Vicarius in ſua Diœceſi, uti & Papa: item Capitulum ſede vacante, Cardinales in Eccleſijs ſui tituli, legati in ſua Prouincia. Sufficit etiam excommunicatus, aut non Sacerdos. Nec requiritur, vt à parte rei verè ſit Parochus, ſed ſufficit, ſi habeat titulum ſaltem coloratum, ita vt communi errore habeatur Parochus, nec ſit intruſus abſque omni titulo, *vid. Bon. q. 2. p. 8.*

2 Parochus, vel quivis habens iuriſdictionem ordinariam poteſt alium ſibi ſubſtituere; non tamen niſi Sacerdotem.

3 Cùm ad teſtes requiſitos non addatur, debere eſſe omni exceptione maiores, ſufficiunt etiam infames, fœminæ, pueri habentes vſum ſufficientem rationis, parentes, domeſtici, ac ſervi.

4 Si duo ſint Parochi eiuſdem Parochiæ, poteſt vtervis aſſumi. Similiter qui habet duo domicilia, quæ æqualiter inhabitat; vel domum, quę partim pertinet ad vnam Parochiam, partim ad alteram, poteſt alter vtrū accerſere: quia vterque eſt proprius Parochus, *Laym. Bon. loc. cit.*

5 Etſi ex præcepto adhibendus ſit Parochus contrahentis illius, in cuius Parochia matrimonium celebratur; ſufficit tamen ad valorem, ſi alterutrius Paſtor aſsiſtat, vt declarauit *Congregatio Cardinalium*, apud *Rebel. & Bon. q. 2. p. 8.* etiam extra ſuam Parochiam, vel Diœceſim; quia hic actus non eſt iuriſdictionis cōtentioſæ. Non tamen licebit tunc nuptijs benedicere, ſine alterius licentia, *Sanch. lib. 3. d. 19.*

6 Is qui ſubſtituitur, debet habere expreſſam, vel ſaltem tacitam licentiam, ex ratihabitione de præſenti, quia non ſufficit ratihabitio de futuro, quā quis putet alterum poſteà ratum habiturum, *Sanch. d. 35. Reg. Kon. apud Bon. loc. cit. n. 11.* licèt ipſe neget tacitam ſufficere.

7 Vagabundi poſſunt contrahere coram quolibet Parocho (idque vt *Laym. cap. 4. n. 5.* docet ex *Sanch.* etſi alteruter tantùm ſit vagus.) Hic autem tenetur de illorum conditione diligenter inquirere, vt monet *Trid.* an ſcilicet, alibi ſint coniuncti, &c. & deindè petere licentiam ab Epiſcopo aſsiſtendi, ſine qua licèt validè aſsiſtat, grauiter tamen peccat. *Ita Laym. l. 4. l. 3. ex Sanch. d. 19. & d. 25. num. 14.*

8 Peregrini, qui ex cauſa exiguo tempore domo abſunt, non poſ-

monium valere abſque præſentia Parochi, ſeruata tamen in quibus poteſt, forma Concilij, nempè adhibitis ſaltem duobus teſtibus. Idem eſt, ſi Parochus, & Epiſcopus metu hæreticorum lateat, ita vt verè ignoretur vbi ſit, vel eorum metu abſit à Diœceſi, & ad neutrum ſit tutus acceſſus.

Dicitur 15. *Raptàve ſit*, de quo vide ſuprà in impedimento criminis.

DUBIUM III.

Quomodo matrimonium invalidum ſit reualidandum?

RESP. 1. Si fuit invalidum propter conſenſum fictum, vel metu extortum, ſiue ex vna, ſiue ex vtraque parte, poteſt reualidari per quodcumque ſignum veri, & noui conſenſûs: quia ſi altera tantùm pars fictè contraxit, conſenſus vnius partis habitualiter permanſit: ergo accedente alterius conſenſu reualidatur, *Sanch. lib. 2. d. 32. num. 9. Con. d. 24. dub. 10. num. 89. Nau. Fil. Bonac. &c. Vndè reſolues.*

1 Si metus, vel defectus conſenſûs fuerit alterius tantùm partis, curandum eſt, vt ea ſaltem nouum, & liberum conſenſum eliciat, & externis ſignis prodat: alteri autem parti non eſt opus declarari, præſtari nouum conſenſum ad valorem matrimonij, *Sanc loc. cit. num. 10. Con. Bon. p. 9. vid. Marat. d. 7. ſeſſ. 15. num. 4.*

2 Si vterque fictè, vel coactè conſenſerit, neceſſe eſt, vt vterque conſenſum renouet, & verbis exprimat. Quia cùm vtriuſque conſenſus planè nullus fuerit, æquè neceſſe eſt renouare, & declarare, ac ſi factum nunquam fuiſſet, *Marat. loc. cit. num. 5.*

Reſp. 2. Si invalidum fuit propter impedimentum conſanguinitatis, v. g. vel aliud ſimile occultum dirimens, tunc eo per diſpenſationem, vel aliter ſublato, atque ita perſonis ad contrahendum habilitatis, requiritur novus vtriuſque conſenſus, ſigno externo expreſſus: & quidem, vt probabiliùs docet *Sanch. lib. 2. d. 36.* abſolutus, & independens ab antiquo. Ratio eſt, quia neutrius conſenſus antiquus fuit legitimus, cùm non caderet in legitimam materiam. *Vndè reſolues.*

1 Si in tali caſu altera pars ſit ignara impedimenti, vel dubitetur, an ſciat, illa ſuauiter inducenda eſt ad novum conſenſum abſolutè præſtandum, dicendo, v. g. *Si mihi non nupſiſſes, nonne modò nuberes? vel; Angor ſcrupulis de matrimonij noſtri valore, ideòque renouemus conſenſum.* Quòd ſi fiat ſufficere (præſertim ſi ſequatur affectu maritali copula) docet *Quint. in append. t. 7. d. vlt.* Quòd ſi autem periculum ſit, ne pars illa impedimenti ignorans detrectet, & ſcandala, grauéſque moleſtiæ timeantur, licebit vti ſententiâ contrariâ, quæ docet ſufficere, vt ſola pars impedimenti conſcia conſenſum renouet, & alteri declaret, *Sanch. lib. 2. d. 26. & lib. 8. d. 34. num. 61. Leſſ. lib. 2. cap. 17. Con. d. 24. d. 10.*

&

Digitized by Google

& Fil. num. 29. *&c. Dian. p.* 4. *t.* 4. *Reſ.*49.

Reſp. 3. Vt matrimonium invalidum, quod coram teſtibus, & Parocho eſt celebratum, reualidetur, non opus eſt denuò coram Parocho,& teſtibus iniri, ſi impedimentum ſit occultum: ſecùs ſi ſit notum, quia prius matrimonium præſumptione Eccleſiæ, cenſetur validum, non autem poſterius, *Nau. Sanch. lib.*2.*d.*37.*Con.d.*24.*d.*4. *Reg. lib.*31. *num.*183. *Fil.num.*93.

DUBIUM IV.

A quo, & ob quam cauſam, poſsit diſpenſari in impedimentis Matrimonij?

RESp. 1. Papa non poteſt diſpenſare in impedimentis iure naturæ, vel diuino dirimentibus, niſi ex ſpeciali conceſsione: in ijs verò, quæ iure Eccleſiaſtico dirimunt, poteſt. Ratio prioris eſt, quia inferior non diſpenſat in lege ſuperioris: nec homo in lege naturæ. Addidi, *niſi ex ſpeciali*; quia ſic Pontifex (non tamen Epiſcopus) poteſt matrimonium ratum diſſolvere, ex iuſta cauſa, *Sanch. Leſſ. Præp. q.* 5. *d.* 8. *Dian. p.* 8. *t.* 1. *reſ.* 52. *&* 93. Ratio poſterioris, quia Pontifex talia impedimenta inducit; ergo etiam poteſt tollere, & quidem ſolus. *Vnde reſolues.*

1 Epiſcopus in impedimentis dirimentibus matrimonium iam contractum, non poteſt ordinario iure diſpenſare, niſi ex tacita conceſsione in caſu neceſsitatis, quando ſequentia concurrunt. 1. Vt defectus ſit diſpenſabilis. 2. Vt ſit occultus, id eſt, non ſit notorius, ſeu divulgatus. 3. Vt ex altera parte ſaltem, matrimonium bonâ fide ſit contractum. 4. Vt non ſit facilis acceſſus ad Papam. Ita comm. *Sanc. Con. Mart. Per. d.*4.*ſ.*7. Quando autem contractũ eſt ex diſpenſatione ſubreptitia, non poteſt Epiſcopus ſuâ diſpenſatione priorem confirmare *Dian. p.*9.*t.*7.*reſ.* 40. *ex Præp. Per. &c.* In impedimentis verò dirimentibus matrimonij nondum cõtracti, videtur nunquam poſſe: imò nec Legatus à Latere, niſi ex ſpeciali facultate, *Laym. lib.*5.*tr.* 10. *p.* 4.*cap.*6.*& lib.*1.*tr.*4.*cap.* 22. *Bonac. q.*3.*p.*15.*&c. contra quos Dian. p.*8.*t.* 3.*reſ.*80.*cum Præp. Villal. & Eſcob. de leg. Ex.* 14.*cap.*4. putat Epiſcopum id poſſe aliquando in caſu raro, ex cauſa maximè vrgente, ſi omnibus tentatis iudicetur neceſſarium eſſe ad vitandam grauem infamiam, vel graue ſcandalum, cui aliter occurri non poſſet; idque ex tacita Papæ licentia.

Reſp. 2. In impedimentis non dirimentibus poſſunt Epiſcopi diſpenſare vniuerſaliter. Quod addo, quia excipiuntur illa, quæ iure naturali, & diuino impediunt, vt votum caſtitatis abſolutum, & perfectum (*Bon. q.*3.*p.*15. *ex Nau. Sanch. &c.*) & ſponſalia priora, vt habet *Tan. d.* 8.*q.*4 *dub.*2.*n.*30. *ex Sanch. lib.* 7.*d.* 17.*n.*8 *Idem habet Fil. t.* 10. *p.*2 *cap.* 10.*n.*306. *Laym. lib.* 5. *cap.*10. *p.*4. *cap.* 15. *num.* 2. ſub finem. Similiter

Epiſ-

Digitized by Google

monium valere abſque præſentia Parochi, ſeruata tamen in quibus poteſt, forma Concilij, nempè adhibitis ſaltem duobus teſtibus. Idem eſt, ſi Parochus, & Epiſcopus metu hæreticorum lateat, ita vt verè ignoretur vbi ſit, vel eorum metu abſit à Diœceſi, & ad neutrum ſit tutus acceſſus.

Dicitur 15. *Raptâve ſit*, de quo vide ſuprà in impedimento criminis.

DUBIUM III.

Quomodo matrimonium invalidum ſit revalidandum?

RESp. 1. Si fuit invalidum propter conſenſum fictum, vel metu extortum, ſiue ex vna, ſiue ex vtraque parte, poteſt reualidari per quodcumque ſignum veri, & noui conſenſûs: quia ſi altera tantùm pars fictè contraxit, conſenſus vnius partis habitualiter permanſit: ergo accedente alterius conſenſu reualidatur, *Sanch. lib. 2. d. 32. num. 9. Con. d. 24. dub. 10. num. 89. Nav. Fil. Bonac. &c. Vnde reſolves.*

1 Si metus, vel defectus conſenſûs fuerit alterius tantùm partis, curandum eſt, vt ea ſaltem nouum, & liberum conſenſum eliciat, & externis ſignis prodat: alteri autem parti non eſt opus declarari, præſtari nouum conſenſum ad valorem matrimonij, *Sanc loc. cit. num. 10. Con. Bon. p. 9. vid. Marat. d. 7. ſeſſ. 15. num. 4.*

2 Si vterque fictè, vel coactè conſenſerit, neceſſe eſt, vt vterque conſenſum renouet, & verbis exprimat. Quia cùm vtriuſque conſenſus planè nullus fuerit, æquè neceſſe eſt renouare, & declarare, ac ſi factum nunquam fuiſſet, *Marat. loc. cit. num. 5.*

Reſp. 2. Si invalidum fuit propter impedimentum conſanguinitatis, v. g. vel aliud ſimile occultum dirimens, tunc eo per diſpenſationem, vel aliter ſublato, atque ita perſonis ad contrahendum habilitatis, requiritur novus vtriuſque conſenſus, ſigno externo expreſſus: & quidem, vt probabiliùs docet *Sanch. lib. 2. d. 36.* abſolutus, & independens ab antiquo. Ratio eſt, quia neutrius conſenſus antiquus fuit legitimus, cùm non caderet in legitimam materiam. *Vndè reſolves.*

1 Si in tali caſu altera pars ſit ignara impedimenti, vel dubitetur, an ſciat, illa ſuauiter inducenda eſt ad novum conſenſum abſolutè præſtandum, dicendo, v. g. *Si mihi non nupſiſſes, nonne modò nuberes? vel; Angor ſcrupulis de matrimonij noſtri valore, ideòque renouemus conſenſum.* Quòd ſi fiat ſufficere (præſertim ſi ſequatur affectu maritali copula) docet *Quint. in append. t. 7. d. vlt.* Quòd ſi autem periculum ſit, ne pars illa impedimentũ ignorans detrectet, & ſcandala, grauiſque moleſtiæ timeantur, licebit vti ſententiâ contrariâ, quæ docet ſufficere, vt ſola pars impedimenti conſcia conſenſum renouet, & alteri declaret; *Sanch. lib. 2. d. 26. & lib. 8. d. 34. num. 61. Leſſ. lib. 2. cap. 17. Con. d. 24. d. 10.*

&

& Fil. num. 29. &c. Dian. p. 4. t. 4. Reſ. 49.

Reſp. 3. Vt matrimonium invalidum, quod coram teſtibus, & Parocho eſt celebratum, reualidetur, non opus eſt denuò coram Parocho, & teſtibus inii i, ſi impedimentum ſit occultum: ſecùs ſi ſit notum, quia prius matrimonium præſumptione Eccleſiæ, cenſetur validum, non autem poſterius, *Nau. Sanch. lib. 2. d. 37. Con. d. 24. d. 4. Reg. lib. 31. num. 183. Fil. num. 93.*

DUBIUM IV.

A quo, & ob quam cauſam, poſſit diſpenſari in impedimentis Matrimonij?

RESp. 1. Papa non poteſt diſpenſare in impedimentis iure naturæ, vel diuino dirimentibus, niſi ex ſpeciali conceſsione: in ijs verò, quæ iure Eccleſiaſtico diriment, poteſt. Ratio prioris eſt, quia inferior non diſpenſat in lege ſuperioris: nec homo in lege naturæ. Addidi, *niſi ex ſpeciali*; quia ſic Pontifex (non tamen Epiſcopus) poteſt matrimonium ratum diſſolvere, ex iuſta cauſa, *Sanch. Leſſ. Præp. q. 5. d. 8. Dian. p. 8. t. 1. reſ. 52. & 93.* Ratio poſterioris, quia Pontifex talia impedimenta inducit; ergo etiam poteſt tollere, & quidem ſolus. *Vnde reſolves.*

1 Epiſcopus in impedimentis dirimentibus matrimonium iam contractum, non poteſt ordinario iure diſpenſare, niſi ex tacita conceſsione in caſu neceſsitatis, quando ſequentia concurrunt. 1. Vt defectus ſit diſpenſabilis. 2. Vt ſit occultus, id eſt, non ſit notorius, ſeu divulgatus. 3. Vt ex altera parte ſaltem, matrimonium bonâ fide ſit contractum. 4. Vt non ſit facilis acceſſus ad Papam. Ita comm. *Sanc. Con. Mart. Per. d. 4. ſ. 7.* Quando autem contractũ eſt ex diſpenſatione ſubreptitia, non poteſt Epiſcopus ſuâ diſpenſatione priorem confirmare *Dian. p. 9. t. 7. reſ. 40. ex Præp. Per. &c.* In impedimentis verò dirimentibus matrimonij nondum cõtracti, videtur nunquam poſſe: imò nec Legatus à Latere, niſi ex ſpeciali facultate, *Laym. lib. 5. tr. 10. p. 4. cap. 6. & lib. 1. tr. 4. cap. 22. Bonac. q. 3. p. 15. &c. contra quos Dian. p. 8. t. 3. reſ. 80. cum Præp. Villal. & Eſcob. de leg. Ex. 4. cap. 4.* putat Epiſcopum id poſſe aliquando in caſu raro, ex cauſa maximè vrgente, ſi omnibus tentatis iudicetur neceſſarium eſſe ad vitandam grauem infamiam, vel graue ſcandalum, cui aliter occurri non poſſet; idque ex tacita Papæ licentia.

Reſp. 2. In impedimentis non dirimentibus poſſunt Epiſcopi diſpenſare vniuerſaliter. Quod addo, quia excipiuntur illa, quæ iure naturali, & diuino impediunt, vt votum caſtitatis abſolutum, & perfectum (*Bon. q. 3. p. 15. ex Nau. Sanch. &c.*) & ſponſalia priora, vt habet *Tan. d. 8. q. 4. dub. 2. n. 30. ex Sanch. lib. 7. d. 17. n. 8. Idem habet Fil. t. 10. p. 2 cap. 10. n. 306. Laym. lib. 5. cap. 10. p. 4. cap. 15. num. 2.* ſub finem. Similiter

Epiſ-

Digitized by Google

monium valere abſque præſentia Parochi, ſeruata tamen in quibus poteſt, forma Concilij, nempè adhibitis ſaltem duobus teſtibus. Idem eſt, ſi Parochus, & Epiſcopus metu hæreticorum lateat, ita vt verè ignoretur vbi ſit, vel eorum metu abſit à Diœceſi, & ad neutrum ſit tutus acceſſus.

Dicitur 15. *Raptiue ſit*, de quo vide ſuprà in impedimento criminis.

DUBIUM III.

Quomodo matrimonium inualidum ſit reualidandum?

RESP. 1. Si fuit inualidum propter conſenſum fictum, vel metu extortum, ſiue ex vna, ſiue ex vtraque parte, poteſt reualidari per quodcumque ſignum veri, & noui conſenſûs: quia ſi altera tantùm pars fictè contraxit, conſenſus vnius partis habitualiter permanſit: ergo accedente alterius conſenſu reualidatur, *Sanch. lib. 2. d. 32. num. 9. Con. d. 24. dub. 10. num. 89. Nau. Fil. Bonac. &c. Vnde reſolues.*

1 Si metus, vel defectus conſenſûs fuerit alterius tantùm partis, curandum eſt, vt ea ſaltem nouum, & liberum conſenſum eliciat, & externis ſignis prodat: alteri autem parti non eſt opus declarari, præſtari nouum conſenſum ad valorem matrimonij, *Sanc loc. cit. num. 10. Con. Bon. p. 9. vid. Marat. d. 7. ſeſſ. 15 num. 4.*

2 Si vterque fictè, vel coactè conſenſerit, neceſſe eſt, vt vterque conſenſum renouet, & verbis exprimat. Quia cùm vtriuſque conſenſus planè nullus fuerit, æquè neceſſe eſt renouare, & declarare, ac ſi factum nunquam fuiſſet, *Marat. loc. cit. num. 5.*

Reſp. 2. Si inualidum fuit propter impedimentum conſanguinitatis, v. g. vel aliud ſimile occultum dirimens, tunc eo per diſpenſationem, vel aliter ſublato, atque ita perſonis ad contrahendum habilitatis, requiritur nouus vtriuſque conſenſus, ſigno externo expreſſus: & quidem, vt probabiliùs docet *Sanch. lib. 2. d. 36.* abſolutus, & independens ab antiquo. Ratio eſt, quia neutrius conſenſus antiquus fuit legitimus, cùm non caderet in legitimam materiam. *Vndè reſolues.*

1 Si in tali caſu altera pars ſit ignara impedimenti, vel dubitetur, an ſciat, illa ſuauiter inducenda eſt ad nouum conſenſum abſolutè præſtandum, dicendo, v. g. *Si mihi non nupſiſſes, nonne modò nuberes? vel, Angor ſcrupulis de matrimonij noſtri valore, ideòque renouemus conſenſum.* Quòd ſi fiat ſufficere (præſertim ſi ſequatur affectu maritali copula) docet *Quint. in append. t. 7. d. vlt.* Quòd ſi autem periculum ſit, ne pars illa impedimentū ignorans detrectet, & ſcandala, grauéſque moleſtiæ timeantur, licebit vti ſententiâ contrariâ, quæ docet ſufficere, vt ſola pars impedimenti conſcia conſenſum renouet, & alteri declaret; *Sanch. lib. 2. d. 26. & lib. 8. d. 34. num. 61. Leſſ. lib. 2. cap. 17. Con. d. 24. d. 10.*

&

& Fil. num. 29. &c. Dian. p. 4. t. 4. Reſ. 49.

Reſp. 3. Vt matrimonium invalidum, quod coram teſtibus, & Parocho eſt celebratum, reualidetur, non opus eſt denuò coram Parocho, & teſtibus inii, ſi impedimentum ſit occultum: ſecùs ſi ſit notum, quia prius matrimonium præſumptione Eccleſiæ, cenſetur validum, non autem poſterius, *Nau. Sanch. lib. 2. d. 37. Con. d. 24. d. 4. Reg. lib. 31. num. 283. Fil. num. 93.*

DUBIUM IV.

A quo, & ob quam cauſam, poſsit diſpenſari in impedimentis Matrimonij?

RESp. 1. Papa non poteſt diſpenſare in impedimentis iure naturæ, vel diuino dirimentibus, niſi ex ſpeciali conceſsione: in ijs verò, quæ iure Eccleſiaſtico dirimunt, poteſt. Ratio prioris eſt, quia inferior non diſpenſat in lege ſuperioris: nec homo in lege naturæ. Addidi, *niſi ex ſpeciali*; quia ſic Pontifex (non tamen Epiſcopus) poteſt matrimonium ratum diſſolvere, ex iuſta cauſa, *Sanch. Leſſ. Præp. q. 5. d.* 8. *Dian. p. 8. t. 1. reſ. 52. & 93.* Ratio poſterioris, quia Pontifex talia impedimenta inducit; ergo etiam poteſt tollere, & quidem ſolus. *Vnde reſolves.*

1 Epiſcopus in impedimentis dirimentibus matrimonium iam contractum, non poteſt ordinario iure diſpenſare, niſi ex tacita conceſsione in caſu neceſsitatis, quando ſequentia concurrunt. 1. Vt defectus ſit diſpenſabilis. 2. Vt ſit occultus, id eſt, non ſit notorius, ſeu divulgatus. 3. Vt ex altera parte ſaltem, matrimonium bonâ fide ſit contractum. 4. Vt non ſit facilis acceſſus ad Papam. Ita comm. *Sanc. Con. Mart. Per. d. 4. ſ. 7.* Quando autem contractũ eſt ex diſpenſatione ſubreptitia, non poteſt Epiſcopus ſuâ diſpenſatione priorem confirmare *Dian. p. 9. t. 7. reſ.* 40. *ex Præp. Per. &c.* In impedimentis verò dirimentibus matrimonij nondum cõtracti, videtur nunquam poſſe: imò nec Legatus à Latere, niſi ex ſpeciali facultate, *Laym. lib. 5. tr. 10. p. 4. cap. 6. & lib. 1. tr. 4. cap. 22. Bonac. q. 3. p. 15. &c. contra quos Dian. p. 8. t. 3. reſ. 80. cum Præp. Villal. & Eſcob. de leg. Ex. 14. cap. 4.* putat Epiſcopum id poſſe aliquando in caſu raro, ex cauſa maximè vrgente, ſi omnibus tentatis iudicetur neceſſarium eſſe ad vitandam grauem infamiam, vel graue ſcandalum, cui aliter occurri non poſſet, idque ex tacita Papæ licentia.

Reſp. 2. In impedimentis non dirimentibus poſſunt Epiſcopi diſpenſare vniuerſaliter. Quod addo, quia excipiuntur illa, quæ iure naturali, & diuino impediunt, vt votum caſtitatis abſolutum, & perfectum (*Bon. q. 3. p. 15. ex Nau. Sanch. &c.*) & ſponſalia priora, vt habet *Tan. d. 8. q. 4. dub. 2. n. 30. ex Sanch. lib. 7. d. 17. n. 8. Idem habet Fil. t. 10. p. 2. cap. 10. n. 306. Laym. lib. 5. cap. 10. p. 4. cap. 15. num. 2.* ſub finem. Similiter

Epiſ-

Digitized by Google

Epiſcopus poteſt diſpenſare in impedimentis, quæ matrimonio ſuperueniunt, & impediunt petitionem debiti, v. g. cognationis ſpiritualis, vel affinitatis, *Bon. loc. c. Sanc. lib. 8. d. 12. num. 16. Fil. loc. cit.* vbi excipit inceſtum commiſſum (matrimonio conſummato) cum conſanguineis vxoris, in ijs, qui non ſunt iuvenes.

Reſp. 3. Poſſunt etiam Confeſſarij regulares approbati, de licentia tamen ſuorum Prouincialium, diſpenſare ad petendum debitum coniugale, propter cognitionem conſanguinei coniugis in ſecundo gradu, vt *Rodr. q. reg. tom. 1. q. 63. art. 1.* nullo modo tamen in impedimento ipſo. *Vide M. Perez d. 44. ſ. 7. n. 13.* Dixi, *Prouincialium*; quia quod *Molfeſ. l. con. &c.* volunt, Confeſſarios Societatis Ieſu habere omnes hanc facultatem immediatè à P. Gen id refutat *Dian. p. 3. t. 1. R. 14.*

Reſp. 4. Vt licitè diſpenſetur in impedimentis dirimentibus, requiritur iuſta cauſa: qualis ſecundùm *Fil. cap. 8.* eſt, v. g. extinctio magnæ litis, vel odij, inter agnatos. 2. Ablatio ſcandali. 3. Inæqualitas matrimonij, niſi conſanguineis, vel affinibus nubatur. 4. Defectus dotis competentis. 5. Conſeruatio facultatum in eadem cognatione. 6. Merita petentis diſpenſationem, *Plures vid. apud Sanch. d. 19. Conin. d. 33. Hurt. 26. Mart. Perez d. 44. ſ. 5. vbi notat.* 1. Quantò gradus conſanguinitatis, vel affinitatis eſt propinquior, tantò requiri cauſam grauiorem. 2. Sæpè plures aggregatas cauſas ſufficere, quarum ſingulæ non ſufficerent. *Vide etiam Dian. p. 8. t. 3. reſ. 93.*

Reſp. 5. Si quis dubitet an habeat impedimentum dirimens, v. g. contrahendi matrimoniũ cum certa perſona, & adhibitâ diligentiâ ſufficienti, non poſſit intelligere veritatem, probabile eſt poſſe cum ea contrahere ſine diſpenſatione (niſi tamen præſumptio aliqua ſtet pro impedimento) quia poſſeſsio ſtat pro libertate contrahendi, *Sanch. Sancius, Franc. Lugo, Bard. d. 6. c. 11. p. 7. §. 11. contra Laym. & Palaum.*

LIBER SEPTIMVS.

DE CENSVRIS ECCLESIASTICIS, ET *irregularitatibus.*

CAPVT I.

De Cenſuris in genere.

DVBIVM I.

Quid Cenſura Eccleſiaſtica?

RESp. Eſt pœna ſpiritualis, & medicinalis, per quam homini baptizato delinquenti, ac contumaci, per potentiam Eccleſiaſticam aufertur vſus quorundam bonorum ſpiritualium, *Laym. lib. 1. t. 5. p. 1. cap. 1. Vndè reſolues.*

1 Per cenſuram non priuatur ho-

Digitized by Google

homo bonis merè internis, v. gr. charactere, poteſtate ordinis, nec bonis proprijs, ac priuatis, v. g. fide, charitate, gratiâ, &c. ſed quibuſdam externis, & publicis, ſiue actionibus, quæ habent ſpiritualem aliquem effectum, vel commodum, vt ſunt ſacrificium, Officium Diuinū, beneficium, adminiſtratio, & ſuſceptio Sacramentorum, indulgentiæ, publica Eccleſiæ ſuffragia: quia hæc, & non illa ſubſunt diſpoſitioni Eccleſiæ. Vnde ſi interdum priuetur bono aliquo temporali, v. g. conuictu humano per excommunicationem, id tantùm fit ſecundario.

2 Exilium, carcer, ſeruitus, priuatio beneficij, niſi adiunctam habeant ſuſpenſionem aliquam ſpiritualium actionum, non ſunt cenſuræ: quia ſunt pœnæ temporales.

3 Nec degradatio, vel depoſitio eſt cenſura, quia etſi ſit pœna ſpiritualis, non tamen medicinalis, ſed perpetua, & ob peccatum præteritum, etiam emendatum, poteſt infligi.

4 Nec ceſſatio à diuinis; quia non imponitur per modum medicinæ, ad tollendam contumaciam, ſed ad propulſandam iniuriam Eccleſiæ factam.

5 Nec irregularitas, ſiue ſit ex defectu, quia hæc non eſt pœnalis, ſed tantùm impedimentum Canonicum: ſiue ſit ex delicto, quia hæc non irrogatur per modum pœnæ medicinalis, ſed punitiuæ, & ex ſe perpetuæ. Vndè nec tollitur per abſolutionem, ſicut cenſura: ſed per diſpenſationem, *Bonac. d.* 1. *q.* 1. *p.* 1.

6 Quando in Iubilæis, vel priuilegijs datur poteſtas abſolvendi à cenſuris, non comprehenditur irregularitas, niſi expreſsè addatur.

DVBIUM II.

Quotuplex Cenſura?

Reſp. Diuiditur. 1. Eſſentialiter in excommunicationem, ſuſpenſionem, & interdictum. 2. Accidentaliter in eā, quæ eſt à iure, & fertur per Canones, conſtitutiones, vel ſtatuta Eccleſiaſtica, ſtabili, ac permanente lege: & eam, quæ eſt ab homine, quæ ſcilicet fertur à Iudice, vel Prælato, per modum mandati, vel ſententiæ iudiciariæ. Eſtque vel particularis, circa factum aliquod particulare, aut certas perſonas; vel generalis, quæ nullâ ſingularis facti, aut perſonæ determinatione fertur. 3. In eam, quæ eſt ſententiæ latæ, quam, ſcilicet, ius, aut Iudex ſtatuit ipſo facto (quo quis, v. g. contra legem facit) ſine alia ſententia incurrendam, & eam, quę eſt ferendæ, quam ius, aut Iudex non vult ipſo facto incurri, ſed per ſententiam infligi. Pro quibus dignoſcendis, conſideranda ſunt verba, quibus cenſura fertur; quæ ſi includant alterius actionem, ſeu miniſterium, ſignificant cenſuram eſſe ſententiæ ferendæ: latæ verò, ſi non includant. Si verò ambigua ſint, teneri poteſt *regula* 39. *iuris in* 6. quòd in dubio circa pœnas, benignior interpretatio ſit facienda. *Vnde reſolves.*

1 Eſt cenſura latæ ſententiæ. 1.

Digitized by Google

Si verba ſint præteriti, aut præſentis temporis, v.g. excommunicauimus, excommunicatus eſt, vel fuit, excommunico, ſuſpenduntur, interdicuntur, volumus, aut iubemus eſſe excommunicatum, ſuſpenſum, &c. 2. Si addatur particula, *ipſo iure, ipſo facto, vel ſine alia ſententia*. 3. Si verba ſint imperatiui modi, v. g. incidat in excommunicationẽ, maneat interdictus, &c. Ratio. quia hæc omnia nullius actionem interponunt.

2 Sententiæ ferendæ eſt ſaltem, vt plurimum. 1. Si verba ſint futuri temporis, v. g. excommunicabitur ſuſpendetur. 2. Si dicatur, excommunicetur, ſuſpendatur volumus excommunicari. 3. Si verba ſint minatoria, v. g. ſub pœna excommunicationis, ſub interminatione anathematis, &c. niſi tamen ex adiunctis aliud colligatur.

DUBIUM III.

Qui poſſint ferre cenſuram, & in quos?

RESp. 1. Cenſuram ferre poteſt omnis, ac ſolus ſuperior Eccleſiaſticus, habens in foro externo, ſeu contentioſo, iuriſdictionem, ſiue ordinariam, ſiue delegatam.

Porrò ordinariam, quę eſt ratione officij, vel alterius iuris, poteſtque delegari Clerico, Clericatûs priuilegijs gaudenti (*vt Bon. d. 1. q. 1. p. 2. Laym. lib. 1. t. 5. p. 1. cap. 3. n. 1. ex C. Cum Eccleſiarum, S. Thom. &c.* docent) habet. 1. Papa reſpectu totius Eccleſiæ. 2. Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, eorumque Vicarij Generales. 3. Generales, Prouinciales, & Superiores locales Religionum, reſpectu ſuorum ſubditorum. 4. Congregationes Religionũ, Concilia Prouincialia Epiſcoporum, Capitula Prouincialia quorundam Religioſorum: & denique. 5. Quidam alij ex conceſsione, vt multi Archidiaconi, Archipresbyteri, & Decani.

Delegatam habent, quibus ea committitur ab ordinariam habente, cuius morte expirat; nec delegatus poteſt alteri delegare, niſi habeat ſpecialem huius commiſsionem, vt ſi ſit delegatus Papæ. *Vnde reſolues.*

1 Non poſſunt poteſtate ordinariâ ferre cenſuram. 1. Parrochi. 2. Laici: quia non ſunt capaces iuriſdictionis Eccleſiaſticę, vti, & Religioſi profeſsi non habentes primã tonſuram. 3. Fœminæ, licet ſint Prioriſſæ, vel Abbatiſſæ: quia non ſunt capaces iuriſdictionis, ſeu poteſtatis clauium. Quandò verò in iure dicuntur poſſe ſubiectos ſibi Clericos ſuſpendere ab officio, vel beneficio, ſuſpenſio non accipitur propriè pro cenſura, cuius violator irregularitatem incurrit, ſed latè, & impropriè, pro præcepto, quo Abbatiſſa Clerico ſibi quodammodò ſubiecto prohibet celebrationem, donec ſatisfecerit, ſubtrahens ei reditus intereà. *Vid. Bon. loc. cit. Laym. lib. 1. t. 5. p. 1. cap. 3. n. 3.*

Reſp. 2. In omnes, & ſolos ſubditos alicui Superiori Eccleſiaſtico, poteſt ferri cenſura; quia ſubiectio,

& iuriſdictio ſunt correlatiua, *Lay. loc.cit.cap.3.Vndè reſolves.*

1 Non baptizati non incurrunt cenſuras, licèt ſint catechumeni: nec mortui; quia non ſubſunt iuriſdictioni Eccleſiæ. Nec refert, quòd quandoque mortui dicantur excõmunicati; non enim de nouo ligantur, ſed excommunicatio prior tantùm declaratur, ac viuis prohibetur, ne cum ijs agant, orando pro illis, ſepeliendo, &c. Similiter dicuntur abſolvi ab excommunicatione, quando ſepultura, & orationes publicæ pro illis permittuntur, *Laym.loc.cit.*

2 Aduenæ, & peregrini breui tempore alicubi commorantes, non ligantur cenſuris locorum, generali ſententia, aut ſtatuto decretis; quia non ſunt ſubditi, *Laym.loc.cit. n.5.*

3 Etſi ſubditi extra ſuam Diœceſim (vel in loco Diœceſis exempto) delinquentes contra legem ſui Epiſcopi non incurrant cenſuram, Superior tamen, ſaltem regularis, poteſt ſuos ſubditos, vbicumque exiſtant per particularem ſententiam cenſuris innodare. *Vide Laym. loc.cit.*

4 Hæretici, Apoſtatæ & Schiſmatici, poſſunt afici cenſuris: quia per baptiſmum ſunt ſubiecti Eccleſiæ. *Vide Laym.loc.cit.*

5 Solus Papa non poteſt incurrere cenſuram; quia nulli eſt ſubiectus, *Bonac.loc.cit.*

***

DUBIUM IV.

Ob quam cauſam poſsit ferri Cenſura?

RESp. Ob ſolum peccatum externum, cenſuræ proportionatum, & coniunctum cum contumacia. Et quidem in interdicto locali poteſt eſſe alienum, v.g. Prælati, vel communitatis (non tamen hominis priuati) aliàs requiritur proprium, *Bon p.3.Vndè reſolves.*

1 Non poſſunt cenſurari infantes, vel amentes, quia non peccant, *Bon.d.1.q.1.p.4. Laym. cap.4. num.3.ex S.Thom.Suar.&c.*

2 Etſi ob peccatum veniale interdum fieri poſsit leuis ſuſpenſio, vel leue interdictum: excomunicatio tamen maior, ſuſpenſio grauis, & interdictũ perſonale ſpeciale (quidquid ſit de generali) non poteſt ferri, niſi ob culpam mortalem: quia alioqui pœna non eſſet proportionata culpæ. Imò cùm ſint pœnæ medicinales, non debent infligi pro quouis mortali, ſed quibuſdam tantùm, ne cenſuræ contemnantur, vt monet *Trid.*

3 Actus peccati, ob quem cenſura fertur, debet eſſe mortalis, non tantùm quoad actum internum; ſed etiam quoad ſubſtantiam operis externi. Hinc non excommunicatur leuiter percutiens Clericum, etſi intentionem mortalem habuiſſet: vti nec, qui interiùs tantùm eſt lapſus in hæreſim, quam exteriùs non ſignificauit; quia Eccleſia tantùm iudicat de externis, *Bon.loc.cit.*

4 Actus peccati in ſuo genere de-

debet eſſe perfectus, & conſummatus, niſi expreſsè aliud ſonent verba legis; quia pœnæ, & odia ſunt reſtringenda. Hinc excommunicationem homicidę non incurrit fauens, mandans, conſulens, iuvans, nec vulnerans lethaliter, niſi mors ſequatur. Item quando excommunicatur mandans, conſulens, &c. vel ferens ſuffragium pro indigno, ſubintellige efficaciter, ſeu effectu ſecuto: quia ſine eo mandatum, conſilium, & ſuffragium, non eſt completum, & perfectum in genere homicidij, furti, &c. Alij tamen attendendum eſſe putant, vtrùm in mandantes, conſulentes, &c. principaliter, & per ſe feratur excommunicatio, an verò acceſſoriè tantùm: & dicunt priore caſu eſſe excommunicatos, etſi non ſequatur effectus: non item in poſteriore. Quæ ſententia in praxi eſt tutior, *Bon. loc. cit.*

* Et notandum eſt cenſuram non ceſſare quoad forum conſcientię, etiamſi reus corrigatur, eiuſque contumacia ceſſet. Patet ex propoſitione 44. Decreti Ss. D. N. Alexandri Papæ VII.

5 Quidquid excuſat à peccato mortali, excuſat etiam à graui cenſura, v. g. materię paruitas, impotentia legem implendi, defectus advertentiæ, & deliberationis, ignorantia inuincibilis, ſiue ea ſit facti, vt v. g. ſi neſcias quem percutis, eſſe Clericum; ſiue iuris, vt ſi ſcias eſſe Clericum, tèque mortaliter peccare percutiendo, neſcias tamen percuſſionem illam ſub excommunicatione prohibitam eſſe. Ratio, quia non es contumax.

Dixi, *inuincibilis*: quia ignorantia culpabilis, & craſſa non excuſat, niſi addatur in lege certus modus, v. g. qui hoc fecerit ſcienter, conſultò, qui præſumpſerit auſu temerario violare (quæ verba, vtpotè in re odioſa, accipienda ſunt ſtrictè) talis autem non poteſt dici temerariè prędſumere, niſi ignorantia eſſet affectata, formalem dolum includens, *Eſcob. t. 4. cap. 6. num. 37. Sanch. de matr. t. 3. l. 9. d. 32. n. 31.*

6 Non incurritur cenſura, ob peccatum ſoli naturali, vel diuino iuri repugnans, ſed requiritur præceptum Eccleſiæ, quod contumaciter violetur. Item, nec ob peccatum merè præteritum poteſt cenſura infligi ab homine, niſi aliquo modo pendeat in futurum, ratione ſcandali, vel reſtitutionis non factæ, vel perſeuerantiæ in peccato poſt monitionem; quia abeſt contumacia. Nec refert, quòd quis ob peccatum præteritum, vel etiam ſine peccato, (modò iuſta cauſa ſubſit) poſsit ad tempus arceri ab aliorum conſortio, altari, communione, &c. vt ſubindè fit in Religionibus: & in iure etiam vocatur excommunicatio, vel ſuſpenſio, ſed latè, quia non eſt cenſura propriè dicta, cuius violatio inducat irregularitatem, ſed ſimplex tantùm pœna, *Fil. t. 11. cap. 6. num. 86.*

7 Non incurrit cenſuram, qui legem tranſgreditur ex graui metu, licèt quandoquè non excuſetur à gra-

graui culpa; quia non cenſetur contumax, *Laym. lib. 1. t. 5. cap. 5. num. 9. Bon. d. 1. q. 2. p. 3. n. 2. ex Suar. Con. &c.*

8 Cenſura inualida eſt ex triplici capite.

Primò, ob defectum ferentis, ſi ſcilicet, careat iuriſdictione, vel eam habeat impeditam per cenſuram, vel ſuſpenſam per legitimam appellationem, de qua *vid. Laym.*

Secundò, ſi ſubſtantialis ordo iudicij prætereatur, vt ſi reus non citetur, nec moneatur ſub comminatione cenſuræ. Ratio, quia non eſt contumax, qui antè non fuit monitus de præcepto, & pœnâ annexâ. Quod tamen intellige de cenſura ab homine lata per ſententiam particularem: quia quæ fertur à iure, vel per ſententiam generalem, vel etiam ſpecialem, reſpectu tamen actûs futuri, non eget aliâ monitione; cum lex, aut ſententia ſeipsâ ſatis moneat. Idem eſt de ſententia non illatiua cenſuræ, ſed declaratoria tantùm: quia abſque alia monitione declarari poteſt cenſura incurſa, quando crimen, cui eſt annexa, commiſſum eſſe euidenter conſtat. Porrò, vt cenſura ſit licita, requiritur. 1. Vt dicta monitio ſit Canonica, id eſt, trina, iuxta Canones; etſi aliquandò ex iuſta cauſa ſufficiat vna tribus æquiualens v. g. moneo te ſemel pro tribus vicibus. 2. Vt ex ſcripto recitetur. 3. Vt cauſa cenſuræ exprimatur. 4. Vt reo petenti exemplum ſcripturæ, intra menſem tradatur; alioqui iudex ipſe ſuſpenditur à diuinis officij, *Fil. t. 11. c. 4.*

Tertiò, ob defectum iuſtæ cauſæ. Hæc autem deficere poteſt tripliciter. 1. Si nec à parte rei, nec ſecundū allegationes fori externi, ſubſiſtat. 2. Si à parte rei crimen ſubſiſtat quidem, non tamen in ordine ad iudicium: quia reus de eo non confitetur, nec legitimè de eo conuicitur. 3. Si à parte rei non ſubſiſtat crimen etſi iuridicè probetur, ideòque titulum ſeu cauſam præſumptam habeat Iudex. In quo caſu, etſi ſententia à parte rei ſit injuſta, ideòque probabiliùs cenſura non liget in foro conſcientiæ, in foro tamen externo ſeruari debet propter ſcandalum, *v. Lar. p. 1. cap. 6.*

DUBIUM V.

Qui poſſint abſolvere à Cenſuris?

RESP. 1. A cenſura lata per ſententiam particularem, ordinariè is tantum poteſt abſolvere, qui eam tulit, vel eius ſuperior, vel ſucceſſor vel delegatus. Ab eâ quæ lata eſt à iure communi, vel ab homine per ſententiam generalem, ſi non ſit reſeruata, poteſt abſolvere quiuis, qui cenſuratum poteſt abſolvere à mortalibus: ſi verò ſit reſeruata, ordinariè, & per ſe, poteſt tantùm relaxari ab auctore legis, vel eius ſucceſſore, vel delegato.

Dixi 1. *Ordinariè*: quia in articulo mortis quiuis Sacerdos abſolvere poteſt à quauis cenſura.

Dixi 2. *Per ſe*: quia per accidens, & ex priuilegio, poſſunt etiam alij, *Laym. lib. 1. t. 5. p. 1. cap. 7.*

Reſp. 2. Epiſcopi, ſecundū *Trid. ſ. 24. c. 6.* poſſunt 1. Abſolvere in foro

conſcientiæ,per ſe,vel Vicarium,ab omnibus cenſuris occultis,etiam in Bulla Cœnæ Papæ reſervatis,exceptâ hæreſi à qua per ſeipſos tantū abſolvere poſſunt (quantum eſt ex vi huius Decreti.) Dicitur autem cenſura occulta, quæ contracta eſt ob delictum non publicum, nec ad forum contentioſum deductum, aut ſi deductum fuit, à quo reus ob defectū probationis fuit abſolutus, *Bon. d.1.q.3.p.1.n.15.& p.2.n.1.ex declar. Card.&c.* 2. Poſſunt etiam ſæpè abſolvere à cenſurâ Papæ reſervatâ, propter impedimentum eius qui incurrit, vel quando propter ſenium, morbum,ſexum,pauperiem, Pontifex non poteſt adiri, *Bonac. loc.cit.ex Nau.Sanch.Auila,Con.&c.*

Reſp. 3. Multi Religioſi, præſertim Mendicantes, poſſunt ex ſuis priuilegijs (in foro tamen interno tantùm) à varijs cenſuris abſolvere, *vid.Dian.p.9 t.4.reſ.63.* Quare à ſuperioribus ſuis illa priuilegia petant,cùm ad confeſsiones audiendas exponentur, & circa ea ſequentes regulas ſequantur.

Prima. Qui habet poteſtatem abſolvendi à cenſuris, reſeruatis Epiſcopo,non poteſt vi illius abſolvere à reſervatis Papę.

Secunda. Qui habet poteſtatem abſolvendi à reſeruatis Papę, non cenſetur poſſe abſolvere à cenſuris Bullę Cœnę;eo quòd hæ cenſeantur maiores, nec comprehendi in conceſsione generali.*Dian.p.6.t.13.reſ.34.ex Suar.&c.contra Boſsium.*

Tertia.Qui habet poteſtatem abſolvendi à cenſuris Bullę Cœnæ,habet etiam à quibuſvis Papalibus, & Epiſcopalibus à iure latis,etſi aliqui negent de excommunicatione contracta propter hęreſim, de qua alij probabiliùs affirmant, pręſertim pro regionibus Septentrionalibus, pro quibus alioqui conceſsio per magnam partem eſſet inutilis.

Quarta. Poſſunt Regulares per ſua priuilegia,ſicut ab alijs cenſuris Papę reſervatis,ita etiam abſolvere duello certantes (idem de ſimilibus caſibus) poſt conſtitutionem *Clementis VIII.* ſicuti poterant ante eam; pręterquam in Italia extra Vrbem; idque ex declaratione ipſiuſmet *Clementis* apud *Comitolum lib. 6. mor. Reg.lib.21.num.83. Fil. tom.1.t.15. cap.5.Laym.lib.3.t.3.p.3.cap.5.*

* At non poſſunt Prelati Regulares in foro conſcientiæ abſolvere, quoſcumque Sæculares ab hæreſi occultâ, & ab excommunicatione propter eam incurſâ. Vt patet ex propoſitione 4. Decreti Ss. D.N. Alexandri Papæ VII.

Reſp. 4. Ampla etiam ſolet dari poteſtas, à cenſuris abſolvendi in Iubilæis,in quibus diligenter conſiderandum quid, quantum, & quomodò concedatur. Si enim detur poteſtas abſolvendi à caſibus reſervatis Papæ, etiam conceditur poteſtas abſolvendi à cenſuris Papæ reſervatis:quia is non ſolet reſervare caſus,niſi ratione cenſurę,adiunctę.Porrò abſolutio data confitenti bonâ fide in Iubilęo cum intentione lucrandi illud,etſi poſteà, vel ſuâ ne-

ne-

Digitized by Google

negligentiâ, vel propter aliud impedimentum non lucretur, eſt valida, tollitque cenſuram. Secùs ſi ab initio indulgentias lucrari noluerit: eo enim caſu probabilius eſt abſolutionem non valere, & tam peccata reſeruata, quàm cenſuram de nouo debere tolli ab eo, qui poteſt extra Iubilæum.

DUBIUM VI.

Quomodo danda ſit abſolutio à cenſura?

RESP. Id ſtatuendum eſſe ex natura tum cenſuræ, tum cuiuſvis abſolutionis. Ex qua circa abſolvendi modum *reſolves*.

1 Ex natura rei non requiruntur certa verba, ſed ſufficiunt ea ſigna, quibus apertè ſignificetur abſolutio impendi. In foro tamen externo communiter ſervanda eſt forma cuiuſque Epiſcopatus. In foro autem conſcientiæ hæc ferè eſt in vſu: *Ego te abſolvo à vinculo, v. g. excommunicationis ſuſpenſionis, &c. quam incurriſti propter N. N. (talem cauſam)* & (ſi ſit excommunicatus) *reſtituo te Sacramentis Eccleſiæ, & communioni fidelium, aut* (ſi ſit ſuſpenſus) *executioni tuorum ordinum, vel officiorum, vel beneficiorum. In nomine Patris, &c.* In publica autem, ac ſolemni abſolutione præmittitur Pſalmus, Miſerere, & ad ſingulos verſus pœnitentis humeri denudati leniter percutiuntur (niſi ex iuſta cauſa talis cæremonia videatur omittenda, preſertim in fœminis) tum adiectis precibus abſolvitur, & in Eccleſiam introducitur. Idem modus ferè ſervatur in abſolutione mortuorum, niſi quòd ſepulchrum virgâ percutiatur. *Vide Rituale Romanum.*

2 Abſolvi à cenſura poteſt abſens, imò, & invitus; etſi hoc communiter non liceat, ne cenſura contemnatur. Ratio, quia ſicut pœna in abſentem, & invitum poteſt ſtatui, ſic, & auferri. *Tabr. Dian. p. 5. t. 9. reſ. 10.*

3 Is qui pluribus cenſuris eſt aſtrictus, poteſt abſolvi ab vna relictis alijs: quia inter eas non eſt neceſſaria connexio. Vnde ſi dicatur; abſolvo te ab omni vinculo, &c. valet pro omnibus: ideòque ſi ſic abſolutus in Iubilæo fortè omiſiſſet invincibiliter peccatum habens annexam cenſuram, id eſt, excommunicationem, poſſet is poſteà ab eo peccato per quemvis approbatum abſolvi: cùm non ſit ampliùs reſervatum, eo quòd cenſura, ratione cuius tantùm erat reſervatum, ſit ſublata.

4 Abſolutio, vi, aut metu graui iniuſtè incuſſo extorta non valet: imò nouam excommunicationem incurrit, qui metum incutit.

5 Abſolutio data ab ordinario, non præſtitâ ſatisfactione, etſi ſit illicita, valida tamen eſt; imò etiam data à delegato, modò non delegetur cum conditione ſatisfactionis: quæ ſi impoſſibilis ſit; ſufficit præſtare cautionem, aut iuramentum de ſatisfaciendo, cùm poterit.

6 Dari poteſt abſolutio ſub conditione de futuro contingenti; cú ſit actus iuriſdictionis externæ,

qui conditionatus eſſe poteſt. Communiter tamen non expedit ſic abſolvi: ſi enim reus abſolutionem meretur; non debet apponi conditio; ſi non meretur, non debet abſolvi.

7 Poteſt etiam dari abſolutio ad reincidentiam, id eſt, pro certo actu, & tempore, quo tranſacto reincidat: item ſub certo onere, quo non impleto, cenſura reuiuiſcat.

8 Probabiliús eſt, eum qui habet poteſtatem abſolvendi in foro conſcientiæ à cenſura, poſſe id facere etiam extrà confeſsionem, vt contra *Nauar. Suar. & alios* docet *Sanch. lib. 8. de matr. d. 16. Con. Dian. &c.*

CAPUT II.
De Excommunicatione.

DUBIUM I.
Quid ſit, & quotuplex?

RESp. Excommunicatio eſt cenſura, per quam quis priuatur communione Eccleſiæ. Eſtque duplex; Minor quæ tantùm priuat vſu paſsiuo, ſeu receptione Sacramentorum, & Maior, quæ etiam dicitur Anathema, ac in iure ferè ſemper nomine excommunicationis intelligitur, priuatque omni communione Eccleſiaſticâ, ſecundùm dicenda. Per hanc Maiorem excommunicatus, rurſus eſt duplex; Toleratus, quem fideles non tenentur vitare. Non toleratus quem tenentur vitare. Et quidem poſt *Concilium Conſtantienſe*, non tolerati ſunt hi tantùm. 1. Notorius Clerici percuſſor, de quo *infrà*. 2. Quiuis nominatim excommunicatus, & ſpecialiter, ac publicè denuntiatus. *Vndè reſolves.*

1 In Germania Catholici ſecurè communicant cum ijs, qui notoriè ſunt hæretici, & conſequenter excommunicati; quia non ſunt nominatim excommunicati, ac publicè denuntiati.

2 Non teneris vitare eum, quem ſcis peccaſſe contra legem, per quam illi, etiam in particulari, ſub pœna excommunicationis aliquid eſt vetitum, vel præceptum; quia requiritur, vt per ſententiam expreſſam, & ſpecialem, contra perſonam in particulari poſt peccatum commiſſum cenſura ſit publicata, v.g. vt Ioannes ſit denuntiatus excommunicatus; vel ſaltem, ita exprimatur perſona, vt non liceat de ea dubitare, v.g. excommunicamus talis loci Decanum, Prætorem.

3 Licet dicatur; excommunicamus Petrum. v.g. incendiarium, & eius complices, ſolus Petrus vitandus eſt, non verò alij, etſi ſint notorij: quia ſententia quoad illos, eſt tantùm generalis; & non ſpecialis contra certam perſonam.

4 Non teneris vitare eum, qui priuatim in conclaui eſt denuntiatus: quia id non eſt factum publicè; ad hoc enim requiritur, vt ſententia legatur, vel affigatur aliquo loco celebri, v. g. in Templo, tempore Concionis, vel aliter, pro more Regionis.

DV-

DUBIUM II.

Ob quam cauſam incurratur, & quem effectum habeat excommunicatio minor?

RESp. Incurritur ob vnicam tantùm cauſam, ſi quis nimirum cum excommunicato maiore excommunicatione communicet ijs caſibus, quibus non licet. Effectus eius eſt, priuatio Sacramentorum perceptionis. *Vid. Laym. lib. 1. t. 5. p. 2. cap. 3. Vndè reſolues.*

1 Cùm iura dicunt, communicantem cum excommunicato, incurrere ſimilem excommunicationem, ſenſus eſt, quòd ſimiliter, id eſt, veré excommunicetur, licèt minore.

2 Propter communicationem cum excommunicato minore excommunicatione, etiam nominatim denuntiato, nulla incurritur cenſura.

3 Etſi excommunicatus minore excommunicatione, recipiendo aliquod Sacramentum non incurrat irregularitatem, grauiter tamen peccat: adminiſtrando verò probabile eſt, nec venialiter peccare.

4 Incurritur hæc cenſura, etſi quis propter leuitatem materiæ tantùm venialiter peccet, v.g. confabulando nominatim excommunicato, quando non licet, ſecús, ſi ſit veniale propter imperfectum vſum rationis: quia pœna infligitur propter actum, qui quantum eſt ex ſe, ſufficit ad mortale.

5 Etſi peccatum veniale poſsit omitti in confeſsione, non tamen illud, cui hæc cenſura eſt annexa, ne Sacramentum in ea recipiatur. Vndè etiam Confeſſarij ordinariè priùs abſolvunt fideles ab omni vinculo excommunicationis, etiam minoris, deinde à peccatis.

6 Ab hac excommunicatione lata à iure, abſolvere poteſt Parochus, & quiſquis poteſt à mortalibus, cùm non ſit reſeruata. An verò qui poteſt abſolvere à veniali, habente annexam hanc excommunicationem, poſsit etiam ab ipſa, quidam affirmant, vt *Nau. & Tol.* alij probabiliús negant, *vt Suar. Conin.* quia ſicut hæc abſolutio eſt diſtincta à Sacramentali, ita etiam ad eam requiritur diſtincta iuriſdictio, quæ nuſquam conceditur omnibus Sacerdotibus. *Vid. Laym. lib. 1. t. 2. p. 2. c. 3.*

DUBIUM III.

Quos effectus habeat excommunicatio maior?

RESp. Habet duplices; mediatos, & immediatos. Mediati, ſiue remoti ſunt hi.

1 Irregularitas, quam excommunicatus incurrit, exercendo actum alicuius ordinis.

2 Si excommunicatus toto anno in excommunicatione contumaciter perſiſtat; & vt iura loquuntur, inſordeſcat, fit ſuſpectus de hæreſi, & contra eum, vt talem procedi poteſt, ex *Trid. ſ. 25. cap. 3.* ideòque (ſi crimen graue, & beneficij priuatione dignum commiſit) priuan-

uandus eſt beneficio: imò etſi crimen non ſit adeò graue, ſi tamen ad hæreſis ſuſpicionem purgandam citetur, tanquam hæreticus priuari debet, *Bonac.d.2.q.2.p.vlt. ex Rebuſ. Dian. Nau. &c.*

Im mediati effectus ſunt ſequentes.

1 Priuat ſuſceptione, & vſu paſsiuo Sacramentorum: Vnde nullus excommunicatus, ſiue toleratus, ſiue non: poteſt ea licitè recipere ſub mortali, niſi excuſet ignorantia inuincibilis, metus mortis, infamię, iacturæ bonorum, &c. quia cenſura non obligat cum tanto rigore, *Lay. lib.1.t.5.p.2.cap.2.*

Dixi *licitè*: quia validè ſuſcipit omnia, ſaltem quoad ſubſtantiam, præter Pœnitentiæ; imò etiam hoc, ſi adſit ignorantia inculpabilis; dummodò cætera ad eſſentiam Sacramenti requiſita non deſint; quia per cenſuram non fit incapax abſolutionis, etſi prohibeatur eam recipere, priuſquam abſolvatur à cenſura, *Bonac.d.2.q.2.p.2. ex Fil. Suar. Con. &c.* Nec obſtare, etiamſi excommunicatio ſit reſervata, vel Confeſſarius ſciens peccata habere annexam excommunicationem, tamen ex malitia abſolvat, *docet Dian. p.3.t.4.reſ.78.ex Con.Suar.&c. & p. 5.t.9.reſ.53.*

2 Priuat (ſaltem non toleratos) communibus Eccleſiæ ſuffragijs, orationibus, & fructu indulgentiarum, non tamen priuatis. Vnde non tantùm quiuis priuatus; ſed etiam Sacerdos poteſt tanquam perſona priuata, pro excommunicatis orare, etiam in publicis precibus, & ſacro; imò actionem ſacrificandi, prout pendet à merito priuato operantis offerre, vel eius in Memento in particulari meminiſſe.

Dixi, *tanquam priuata*: quia vt miniſter Eccleſiæ non poteſt. Hinc irritæ ſunt, ac nullæ omnes preces, quas pro excommunicato in perſona Eccleſiæ, intercedentis pro ipſo, Deo offert, adeóque priuatur omnibus bonis, quæ in gratiam Eccleſiæ Deus conceſſurus fuiſſet.

3 Priuat vſu actiuo Sacramentorum, & adminiſtratione. Quæ tamen excommunicato tolerato, & ad id requiſito, & ſe non ingerenti, quandoque eſt licita; v. g. ſi ſit Paſtor, cuius ſubditi teneantur audire ſacrum, nec ſit alius, qui celebret: imò ſi etiam non Parochus fortè rogetur, & inuitetur ad celebrandum. Ac licèt communis doctrina ſit apud *Laym.hic,cap.4.* peccare fideles, ſi ſine cauſa neceſsitatis, vel magnæ vtilitatis, talem inducant, ad Sacramentorum adminiſtrationem, quando alius miniſter haberi poteſt: contrarium tamen eſt probabile, ob facultatem conceſſam à *Concil. Conſtant.* cum talibus communicandi: & hinc nec illum, qui petit à tali Sacramentum, nec ipſummet excommunicatum, ſi conferat, præcisè ob cenſuram peccare, *Laym.loc.cit.num.5.ex Sot.& Sanch. lib.7.de matr.d.9.num.8. Idem docet*

Bon.

Bon.d.2.q.2.p.2.§.2. ex Vazq. Suar. &c. Non tolerato autem illicita eſt Sacramenti adminiſtratio, præterquam in caſu extremæ neceſsitatis: extra quam validè illud adminiſtrat, præterquam pœnitentiã, quia hæc requirit iuriſdictionem, quâ ipſe caret, *Vid. Laym. hic, cap. 2. Bon. loc. cit.*

4 Priuatio vsûs diuinorum officiorum: ita vt non tantùm careat eorum fructu, ſed etiam ſub mortali ijs nequeat intereſſe, parte notabili: ita vt moraliter cenſeatur cum alijs communicare; niſi excuſet ignorantia, vel neceſsitas vitandi ſcandali, aliaue iuſta cauſa, *Bon. loc. cit. p. 3. §. 1. ex Suar. Fil &c.* Similiter peccant etiam alij, qui cum excommunicato vitando eidem Miſſæ interſunt, vt ex communi docet *Bon. loc. cit. num. 9. contra Durand.* quia participant cum illo in diuinis. Aliud tamen eſſet, ſi tranſiens per Eccleſiam aliud tractaret, vel breuiter priuatim, aut omninò ſeparatim oraret, aut ſi alljs vnum Sacrum audientibus, ipſe aliud audiret: quia ſic moraliter non cenſeretur communicare cum alijs, nec coniungi ad vnam orationem fundendam. *Bon. loc. cit. num. 16. Suar. Henriq. Fil. Con. &c.* Ac licet peccatum hoc ex genere ſuo ſit mortale; ex paruitate tamen materiæ ſubindè tantùm eſt veniale, vt ſi exigua pars Miſſę, v.g. vſque ad Euangelium tantûm cum illo audiatur, *Auila, Dian. p. 5. t. 5. reſ. 21.* vel ſi Horæ priuatim cum eo recitentur, *Dian. p. 5. t. 9. reſ. 89. ex Suar. & alijs 9.* Porrò per diuina officia intelliguntur Sacrificium Miſſæ, publica oratio, proceſsio, cantus Horarum, benedictio olei, aquæ, candelarum, & cætera annexa ordini Clericali, quæ ſolemniter fiunt (exceptâ Concione) in quibus licèt alij fideles non teneantur vitare toleratum, tenentur tamen non toleratum ſub mortali vitare, niſi vel leuitas materiæ, vel ignorantia, aut ſimile quid excuſet. Vnde ſi talis præſens ſit, moneri debet, vt recedat: ſi nolit, debet extrudi, vel exportari, licèt ſit Sacerdos, niſi tamen grauius indè timeatur incommodum, ob quod ſi expelli non poſſit, omittendum eſt officium, etiam die feſto, & celebrans nondum inchoato Canone debet abrumpere Miſſam; ſi inchoauit, poteſt ceteris abeuntibus, Sacrum proſequi, vel abrumpere, ob ſententiæ vtriuſque probabilitatem: ſi conſecrauit, debet, ſolo Miniſtro manente, pergere vſque ad communionem incluſiuè, & reliqua perficere in Sacriſtia, vel alio decenti loco. Quod ſi excommunicatus negligat procurare abſolutionem eo fine, vt non audiat Sacrum die feſto, peccat mortaliter omiſsione Sacri; ſecùs ſi alia de cauſa negligat. Quòd ſi etiam obligatus eſt ad Horas, non excuſatur ab illis (etſi non debeat dicere, *Dominus vobiſcum*, ſed *Domine exaudi &c.*) quas ſi cum alio priuatim legat, venialiter tantùm videtur peccare.

5 Collatio beneficij facta excōmunicato nulla eſt, vti, & præſenta-

Digitized by Google

tio, vel electio, inſtitutio, & confirmatio. Ratio, quia excommunicatus etiam toleratus non poteſt cõmunicare in officio, proindèque incapax eſt beneficij, quod datur propter officium. Idque, licèt ignoretur excommunicatio: quia ignorantia inuincibilis, etſi excuſet à culpa, non tamen ſupplet defectum conditionis requiſitæ ad valorem actûs, *vid. Leß. lib.2. cap. 34. d.22.* Imò probabile eſt, excommunicatum, quamvis beneficio antè obtento non priuetur, fructus tamen, & diſtributiones non facere ſuas, ideòque eas teneri reſtituere etiam antè ſententiam Iudicis: quia eſt priuatus officio; fructus autem dantur propter officium, velut merces propter opus. Ita *Suar. & alij* contra *Sanch. & Con.* qui probabiliter putant ex conſuetudine non teneri ante ſententiam, modò per ſe, vel aliũ, inſeruiat beneficio.

6 Priuat communicatione forenſi. Vnde excommunicatus nequit eſſe Iudex, Ad ocatus, Procurator (licèt pro ſemetipſo reſpondere poſsit ipſe, *Con. Præp. Dian. p.5. t.9. reſ.111.*) Actor, Tabellio, Teſtis, &c. ita vt contra excommunicatũ, etiam toleratum, ſemper poſsit reus excipere. Quod ſi non faciat, nec Iudex eum repellat, valida eius acta erunt, ſi ſit toleratus: ſecus eſt de Iudice non tolerato; cùm ſit priuatus iuriſdictione. *Vid. Laym. cap.2. Dian p.5. t.9. reſol.111. 113.* Non poteſt etiam eſſe Tutor, aut Curator, *Dian. p.5. t.9. reſ.115. ex Sylv.* Neque teſtamenti executor, *Dian. p.8. t.9. reſ.2. ex Carp. &c.* contra *Sanch. Lugo, &c.* Si tamen non fiat oppoſitio, validè exequitur. *Ibid.* Nec poteſt ipſe teſtari licitè, etſi faciat validè, etiam cùm excommunicatum inſtituit hęredem, *Suar. Vill. Merc. &c.* cum *Dian. loc. cit. reſ. 129.* Denique contractus omnes ab eo facti (etſi ſint lliciti, & ratione eorum non detur actio in foro externo durante executione) valent, niſi fiant ab eo, vt perſonâ publicâ, vel Miniſtro ratione muneris, vel beneficij: quia tunc ſpectant ad iuriſdictionem, quæ ſuſpenſa eſt, *Dian. p.5. t.9. reſ.128. ex Con. Fil. Merc. &c.*

7 Excommunicatus non toleratus priuatur vſu iuriſdictionis. Vnde non poteſt validé eligere, conferre, pręſentare, ferre leges, vel ſententiam: & qui ſic beneficium à non tolerato accepit, dicendus eſt intruſus, ac proindè tenetur ſine alia iuris declaratione, beneficium vnà cum fructibus relinquere.

Dixi, *non toleratus*: quia acta tolerati probabile eſt eſſe valida ob bonum commune: grauiter tamen peccat, ſi abſque neceſsitate talia exerceat.

8 Non toleratus priuatur Eccleſiaſticâ ſepulturâ, ita vt non poſſit in loco ſacro, ſeu benedicto ſepeliri, & ſi contrarium fiat, ac corpora diſcerni poſsint, debet exhumari, nec in eo loco diuina peragi, ante reconciliationem.

Dixi, *non toleratus*: quia Eccleſia non polluitur, etſi hęreticus, non ſpe-

ſpeciatim denuntiatus, in ea ſepeliatur, vt docent *Suar. Laym. & alij*: iure nihilominùs id prohibent Epiſcopi in Germania, eò quòd inter cæteras pœnas non communicantium in Paſchate, etiam ſtatuatur priuatio ſepulturæ Eccleſiaſticę.

9 Excommunicatus priuatur omni aliâ ciuili communicatione fidelium, ita vt ipſe non poſsit cum alijs, &, ſi non ſit toleratus, etiam alij cum ipſo non poſsint communicare: idque in caſibus hoc verſu comprehenſis.

O., orare, vale, communio, menſa negatur.

Dicitur 1. *Os*, per quod intelligitur oſculum, & omne colloquium, etiam priuatum, item per nutus, litteras, internuntium, & quodvis ſignum benevolentię.

Dicitur 2 *Orare*, id eſt, omnis communicatio in diuinis, de qua *ſuprà*.

Dicitur 3. *Vale*, quod comprehendit omnem ſalutationem (ſaltem honorificam) verbo, vel ſigno, vel amplexu, & ſecundùm quoſdam, etiam reſalutationem, eò quod ſit actus obſervantiæ. Sed contrarium videtur verius, quia eſt ſolutio debiti. Imò *Sayr. &c.* cum *Dian. p.5. t.6. reſ.16.* putant probabile, quòd ſola verbalis ſalutatio ſit prohibita, non autem alia ſigna, v.g. aperiendo caput, &c. quę vrbanitatis causa fieri ſolent.

Dicitur 4. *Communio*, quę comprehendit omnem contractum (qui tamen validus eſt, ſi fiat) item cohabitationem, cooperationem, ſocietatem, v.g. in contractibus, ita vt moraliter cenſeatur cōmunicare, quod prudens æſtimabit; vndè nec iter cum eo tanquam cum ſocio facere licet.

Dicitur 5. *Menſa*, per quam intelligitur omnis convictus, & conuiuia, p r modum ſocietatis, & commercij: qualis non eſt, ſi caſu incidas in idem hoſpitium, iter, menſam, imò lectum. *Vide Bon. d. 2. q.1. p.6. §.1. & 2.*

Quæres 1. Quale peccatum ſit communicare cum excommunicato non tolerato?

Reſp. Communicatio in diuinis cenſetur mortale, propter grauitatem materiæ, in ciuilibus autem (etſi inducat minorem excommunicationem) ſecluſo tamen contemptu tantùm eſt veniale regulariter, *Suar. Baua. &c. Dian. p.7. t.11. reſol.47.* Quod addo, quia aliquādo eſt mortale, vt ſi quis cum excommunicato communicet in eodem crimine, v. gr. ſi quis concubinam excommunicatam cognoſcat.

Quæres 2. An aliquando liceat cum non tolerato communicare?

Reſp. Quòd ſic, extra diuina, in his quinque caſibus. 1. In caſu vtilitatis, ſiue ſpiritualis ipſius excommunicati, v.g. vt convertatur, ſiue alterius, vt ab excommunicato conſilium petat, quod ab alio habere non poteſt; ſiue etiam vtilitatis temporalis, v.g. vt ab eo reſtitutio, vel debitum ex contractu petatur. Contractus tamen nouos cum ipſo inire

non

non licet, etſi, ſi ineantur, ſint validi, cùm nulla ſit lex irritans. 2. In caſu legis matrimonialis: quomodò vxori licet communicare cum marito, & contrà, niſi factum ſit diuortium, *Dian. p.5. t.9. reſ.* 122. non tamen ſponſo de futuro cum ſponſa, *loc. cit. reſ.* 126. *ex Sayr. Sanch. & Fil.* 3. In caſu ſubiectionis: quomodò poſſunt filij etiam emancipati (addit *Dian. p.5. t.9. reſ.* 118. 119. *ex Corn. Filiuc. Hurt. &c.* etiam adoptiui, vel illegitimi: imò etiam nepotes, pronepotes, & in eodem genere affines) cõmunicare parenti; ſerui, & ancillæ domino, ſi antè excommunicationem fuerint in ſeruitio. Similiter Religioſi Prælato: non tamen niſi quoad eam communicationem, quæ ab habitantibus in eadem familia euitari non poteſt, *Dian. loc. cit. reſ.* 127. *contra Sotum, vide Fil. tr.* 12. *cap.* 8. *num.* 203. *Laym. & Bon. loc. cit.* 4. In caſu ignorantiæ, iuris, vel facti. 5. In caſu neceſsitatis, ſiue animę, ſiue corporis, ſiue bonorum temporalium, qui caſus hoc verſu comprehenduntur.

Vtile, lex, humilis, res ignorata, neceſſe.

DUBIUM IV.

Ob quas cauſas incurratur excommunicatio maior?

CUm hæ multę ſint, variæ ſunt etiam excommunicationes, quę in 4. potiſsimum claſſes diuiduntur: nam aliæ nulli, aliæ Epiſcopo, aliæ Pontifici, per Bullam Cœnæ, alię eidem extra illam reſeruantur.

ARTICULUS I.

Quæ ſint excommunicationes non reſeruatæ?

REſp. 1. Ex iure antiquo vſitatiores ſunt ſequentes.

Contra omnes. 1. In vexantes Eccleſiaſticos, quòd non elegerint eũ, pro quo rogati fuerant. 2. In directores Monialium, ſi foueant diſcordias in electione. 3. In extorquentes abſolutionem à cenſura per vim, aut metum. 4. In compellentes Eccleſiaſticos, vt laicis ſubmittant iura Eccleſiæ. 5. In docentes leges, vel medicinam Religioſos, qui dimiſerunt habitum, vel eos retinentes in ſuis ſcholis. 6. In ſepelientes tempore interdicti, vel interdictos, vel excommunicatos non toleratos, vel manifeſtos vſurarios. 7. In impedientes viſitatores Monialium. 8. In contrahentes matrimonium in gradibus prohibitis, vel cum Monialibus. 9. In edentes Gloſſas in Tridentinum. 10. In imprimentes libros ſine Superiorum licentia. 11. In præcipientes ſuis ſubditis, ne officia communia Reip. exhibeant Eccleſiaſticis, v.g. ne ijs vendant, coquant panes, &c. 12. In Doctores, & Profeſſores non facientes profeſſionem fidei, vbi recepta eſt Bulla *Pij IV.* 13. In negligentes adminiſtrare iuſtitiam Eccleſiaſticis. 14. In poteſtates fouentes vſuras.

Contra Clericos. 1. In Clericos in dignitate conſtitutos, aut Sacerdotes

Digitized by Google

tes audientes publicè ius, aut medicinam. 2. In Sacerdotes recipientes præfecturas ſæculares. 3. In Clericos Minores Epiſcopis, locantes domos vſurarijs. 4. In alienantes bona Eccleſiæ, vel locantes vltra triennium. 5. In impugnantes in Concionibus montes pietatis. 6. In contrahentes matrimonium, ſi ſint in ſacris. 7. In fictè reſignantes, vel permutãtes beneficia. 8. In præſumentes abſolvere à caſibus Bullę Cœnæ.

* Nec dici poteſt, anno 1629. die 18. Iulij, in Conſiſtorio Sacræ Congregationis Eminentiſsimorum Cardinalium viſam, & toleratam fuiſſe ſententiam aſſerentem, Bullam Cœnæ ſolúm prohibere abſolutionem hæreſis, & aliorum criminum, quandò publica ſunt, & id non derogare facultati Tridentini. Patet ex propoſitione 3. Decreti Ss. D. N. Alexandri Papæ VII.

Contra Religioſos. 1. In audientes leges, vel medicinam extra clauſtra. 2. In habitum temerè dimittentes, vel matrimonium contrahentes. 3. In inſtituentes novum ordinem. 4. Adeuntes Curias Principum, ad nocendum ſuis Monaſterijs, vel Prælatis. 5. Tenentes arma ſine licentia intra clauſtra. 6. Non ſervantes interdictum, quando ſeruatur à Cathedrali. *Vide Fil. tom. 1. tr. 14. 15. c. 84. Bon. d. 3. p. 5 §. 1. num. 36.*

Reſp. 2. Supradictis adiectę ſunt à *Tridentino* ſequentes, quæ valent, vbi illud eſt receptum. 1. In imprimentes, imprimi mandantes, vendentes, apud ſe retinentes, vulgantes libros de rebus ſacris, ſine nomine Auctoris, & approbatione ab Ordinario obtentâ. 2. In docentes, non eſſe neceſſariam confeſsionem antè ſumptionem Euchariſtiæ. 3. In raptores mulierum, iuvantes, fauentes. 4. In cogentes contrahere matrimonia, cum præſcriptis. 5. In Magiſtratus, qui requiſiti non iuvant Epiſcopos, ad reſtituendam, vel cõſeruandam clauſuram Monialium. 6. In ingredientes (cuiuſcumque conditionis, vel ſexûs fuerint) Monaſteria Monialium, ſine licentia in ſcripto obtenta. 7. In cogentes mulierem ingredi Monaſterium, & profiteri. 8. In impedientes, ſine iuſta cauſa ſanctam voluntatem mulierum emittendi votum. 9. In dominos temporales, concedentes in terris ſuis locum pro duello.

ARTICULUS II.

Quæ ſint excommunicationes reſeruatæ Epiſcopis?

Reſp. Sunt hæ. Quæ contrahitur ex leui percuſsione Clerici, vel graui, ſi ſit mulier. 2. In eos, qui abſoluti in articulo mortis (à cenſura, vel peccato habente cenſuram annexam) ab eo, qui aliàs non poterat, non præſentant ſuperiori ſe, poſtquam convaluerunt, *vid. Fil. t. 15. cap. 10. n. 241. & 242.* 3. In Fratres Minores, ſi admittant in ſuis Eccleſijs, ad Officia Diuina, Fratres tertij Ordinis. 4. In procurantes abortum fœtûs animati, effectu ſecuto. 5. In eos, qui communicant in

eodem crimine cum excommunicatis ab Epiſcopo. 6. Eę omnes, quas ferunt Epiſcopi per propria ſtatuta, & ſibi reſeruant: quas Confeſſarij videant in Agendis.

ARTICULUS III.

Quæ ſint Papæ reſeruatæ extra Bullam Cœnæ?

RESP. 1. *Contra omnes*, magis obuiæ ſunt ſequentes. 1. In incendiarios. 2. In habentes litteras Apoſtolicas falſas, & non deſtruentes: item in falſarios litterarũ Apoſtolicarum. 3. In effringentes, & ſpoliantes Eccleſias. 4. In communicantes eodem crimine cum excõmunicatis à Papa. 5. In vexantes eos, qui cenſuram in alios tulerunt. 6. In abſolutos ab excommunicatione, ſub conditione, & non implentes. 7 In violantes interdictum Papale. 8. In dantes, & recipientes aliquid ex pacto, ob admiſsionem ad Religionem. 9. In Simoniacos reales, circa ordinem, vel beneficium. 10. In committentes ſimoniam cõfidentialem. 11. In Impedientes executionem litterarum ſacræ Pœnitentiariæ. 12. In dantes, & recipientes aliquid, pro gratia, aut iuſtitia, apud Sedem Apoſtolicam. 13. In committentes duellum, & ad id cooperantes, ſuadendo, &c. 14. In mulieres ingredientes Monaſteria Regularium. 15. In impugnantes inſtitutum Societatis IESU. 16. In facientes iurare illicita, & contraria libertati Eccleſiaſticæ. 17. In rapientes bona Eccleſiaſtica; item in exigentes tributa ab Eccleſiaſticis. 18. In violantes libertatem Eccleſiaſticam, quoad fugientes ad Eccleſiam. 19. In docentes poſſe fieri cõfeſsionem in abſentia. 20. In eos, qui alterutram opinionem de Conceptione B. Virginis damnant peccati mortalis, vel hæreſeos: item in eos, qui in concionibus, alijſque publicis actibus, vt lectionibus, concluſionibus, aſſerunt B. Virginem conceptam in originali. 21. In percuſſores Clericorum. Quæ cùm celebris ſit, & multa ſcitu neceſſaria habeat, agetur de ea peculiariter *infrà*.

Reſp. 2. *Contra Clericos, & Religioſos* ſunt hæ. 1. In participantes in ſacris cum excommunicatis à Papa. 2. In procurantes alienationem Eccleſiarum. 3. In Concionatores, qui Scripturę ſenſum, à Doctorum interpretatione alienum circa tempus Antichriſti, & extremi iudicij, aliaque ſimilia reuelata prædicant. 4. In Parochos non implentes iuramentum de reſidentia factum. 5. In Mendicantes tranſeuntes ad alium ordinem, præter Carthuſianum. 6. In Moniales exeuntes clauſtra ſine licentia. 7. In religioſos, qui ſine priuilegio, vel ſpeciali licentia Parochi, Clericis, aut Laicis Sacramentum Euchariſtiæ, vel Vnctionis miniſtrare, vel Matrimonia ſolemnizare præſumunt.

AR-

ARTICULUS IV.

Quomodò intelligenda excommunicatio percuſſoris Clericorum?

RESP. Ea ſic habet: *Si quis ſuadente diabolo, in Clericum, vel Monachum violentas manus iniecerit, anathematis vinculo ſubiaceat, & nullus Epiſcoporum præſumat illum abſolvere.*

Dicitur 1. *Si quis*: intellige cuiuſcumque ſexus, aut ſtatûs, etiam impubes, dummodò rationis cōpos, & doli capax. Extenditur autem ad efficaciter mandantes, conſulentes conſentientes ſuo nomine factam ratihabentes, non impedientes ſaltem ſi ex officio, aut iuſtitia teneantur, vt Reges, udices, & cœteri ſuperiores. Item patres, tutores, heri, pedagogi, Parochi, &c. quibus aliorum cura demandata eſt. *Ita Lay. lib. 1. t. 5. p. 2. cap. 5. n. 6. Bon. d. 2. q. 4. p. 1. num. 8. ex Molin. &c. commun.*

Dixi: *ſaltem, &c.* quia ſi ex charitate tantùm teneantur, etiam excōmunicari, docent *Suar. Caiet. Fil. Mediv. Sayr. &c.* Verùm id probabiliùs negat *Bon. loc. cit. ex Nau. Con. Regin. Enr, Molin. &c.*

Dicitur 2. *Clericum*: quo nomine intelligitur omnis primâ ſaltem tōſurâ initiatus (etiamſi coniugatus, dummodò cum vnica virgine) & deferat habitum, ſeruiatque alicui Eccleſiæ; item etiam excommunicatus, ſuſpenſus, interdictus degradatus verbaliter tantùm.

Dicitur 3. *Monachum*: intellige quemvis Religioſum, etiam laicum, converſum, nouitium, vtriuſque ſexûs: item tertiarias S. Dominici, S. Franciſci, ſi geſtent habitum, & viuant in communitate: item Eremitas ſubiectos alicui regulæ, vel ſuperiori.

Dicitur 4. *Manus iniecerit*: per quod intelligitur quęvis contumelioſa actio exterior mortalis, circa Clerici perſonam, vel res rei adhærentes, ſiue fiat manu, ſiue baculo, gladio, &c. *Bon. d. 2. q. 4. p. 1. Ex dictis reſolvuntur ſequentes caſus.*

1 Hanc excommunicationem incurrit. 1. Qui talem conſpuit, conſpergit aquâ, pulvere, conſpurcat luto; euellit crinem, lacerat veſtem, eripit aliquid per vim, & iniuriam de eius corpore, v. g. pileum, pallium, &c. ita vt actio ſit grauiter iniurioſa, *Bonac. loc. cit. Laym. cap. 5. n. 5.* 2. Qui concludit, aut violenter detinet carcere, vel loco, vndè ſine dedecore non poteſt exire. *Ibid.* 3. Qui perſequitur, vt in flumen, vel foſſam incidat, equo decidat, &c. *Ibid.* 4. Qui manus violentas iniicit in equum, cui is inſidet, occidendo, vulnerando, cædendo, ſiſtendo per frænum, quæ actio licèt ſit leuis reſpectu corporis, non tamen reſpectu honoris *Ibid.* 5. Qui aliquid ſupradictorum facit, etiam Clerico conſentiente, dummodò ſit iniurioſum ordini Clericali, *Laym. loc. cit.* 6. Clericus, ſi ſeipſum ex malitia, vel paſsione (ſecùs ſi ex deuotione) percutiat iniurioſè, *Laym. loc. cit. ex Nauar.*

nar. 7. Qui percutit Clericum etiam meritum, ſi fiat, vel per quem non debet, vt ſi morte dignus puniatur à Iudice ſæculari, vel modo illicito, vt ſi à Prælato puniatur per laicum, *Bon. loc. cit. ex Nau. Sayr. Suar. Fil. Con. &c. vid. Laym. cap. 5.*

2 Non incurrit. 1. Fur, qui clam abſcindit crumenam, vel veſtem tollit Clerico: quia nō eſt actio violenta, ſed fraudulenta, *Bon. loc. cit.* 2. Si percuſsio ſit iocoſa, vel caſualis, v. gr. ſi ianitor, vel apparitor turbam arcens percutiat Clericum: item ſi pueri habentes primam tonſuram ſe pugnis percutiant, *Bon. loc. cit. ex Molin. Fil Con. &c.* 3. Item ſi percuſsio ſit ad defendendum ſe, vel vitam ſuam, vel vxoris, parentum, filiorum, vel res ſuas, cum moderamine tamen inculpatæ tutelæ. *Laym. infrà.* Et denique quandocumque percuſsio ob leuitatem, vel imperfectionē actûs, non eſſet mortalis, illata laico, vt docent *Caiet. Auila, & Sà*, quod tamen *Suar.* vniuerſaliter non admittit, *vid. Bon. loc. cit.* 4. Si fiat in tenebris, vel Clericum, non agnoſcas, quòd habitum non geſtet; quia ignorantia excuſat. 5. Si Prælatus, præceptor, pater, ſubditum in minoribus conſtitutum correctionis cauſâ (licet ira accedat) percutiat moderatè, habitâ ratione culpæ; imò Prælatus, & Præceptor Eccleſiaſticus poteſt etiam in maioribus conſtitutum caſtigare. An idem poſsit pater, controvertitur in vtramque partem probabiliter, *vid. Laym. loc. mox citando.* 6. Si percutiatur realiter degradatus, vel bigamus: vel exerceat publicè officium cauponis, vel macellarij, vel ſcurram, & ter monitus non ceſſet; vel inventus turpiter agens cum vxore, matre, ſorore, vel filia; vel denique mulierem ipſo facto ſolicitans ad turpitudinem: quia perdit priuilegiū, *v. Laym. l. 1. t. 5. p. 2. cap. 5. Fil. lib. 15. cap. 1.*

Reſp. 2. Etſi hæc excommunicatio ſit reſeruata Papæ, poteſt tâmen Epiſcopus ab ea abſolvere his caſibus. 1. Quando percuſsio, etſi ſit mortalis, eſt tamen prudentum iudicio leuis, comparata cum enormi, v. g. ſi fiat palma, pugno, aut lapide, non relinquente veſtigium: & ſecūdum *Ant. & Dian. p. 9. tr. 4. reſ. 19.* niſi notabilem iniuriam, & magnum ſcandalum pariat, qualem negat eſſe, ſi quis Sacerdotem pugno percutiat in faciem, licèt guttæ ſanguinis effluant: Enormis verò erit, ſi membrum præſcindatur, copioſus ſanguis fundatur, vel etiam ratione dignitatis perſonę, vt ſi percutiatur Epiſcopus, vel Abbas etiam alapâ. 2. Si percuſſor ſit impubes, pauper, æger, ſenex, mulier, cæcus, claudus, ſervus, filius familias, vel non ſui iuris, vti & regulares, ac moniales inuicem verberantes: item ſi ſint homines delicati, & quotquot habent legitimum impedimentum, vt non poſsint ire ad Papam, aut eius legatum; vel ſi dubium ſit de excommunicatione, *Fil. lib. 15. cap. 1. n. 35. & ſeq.* Denique, ſi ſit occulta, *v. ſuprà hic cap. 1. d. 5. & Dian. p. 9. tr. 4. reſ.*

Digitized by Google

reſ.63. In quibus omnibus caſibus pro foro conſcientię poteſt etiam facultas abſolvendi impetrari (gratis quidem) ex Pœnitentiaria Romana à maiore Pœnitentiario, vt *v. ſuprà hic, lib.1.t.2.cap.4.in append.*

ARTICULUS V.

Quæ ſint excommunicationes Papæ reſeruatæ per Bullam Cœnæ?

RESp. Præcipua eſt in hæreticos: quæ extenditur non tantùm ad fautores, receptatores, & defenſores hęreticorum, vt ſic, ſed etiam in ſcienter retinentes, legentes, imprimentes, & defendentes libros hęreticorum, de religione tractantes, vel hæreſim continentes. Ad quàm excommunicationem incurrendam requiruntur 4. conditiones. 1. Vt auctor libri ſit hæreticus. 2. Vt liber hęreſim expreſsè contineat, vel de religione agat. 3. Vt legatur materia notabilis, & ſufficiens ad mortale. 4. Vt ſcienter legatur, imprimatur, vel retineatur, *Laym. lib.2.t.2.c.15. num.1. Vndè reſolves.*

1 Non excommunicaris. 1. Si legas libros Catholicorum, referentes verba hæreticorum, etiamſi animo hæreſim diſcendi legas, *Laym. l.c. ex Nau. Sanch. &c.* 2. Si in Catholici ſcriptoris libro, vel alio, hàc Bullâ non contento, legas adiecta ſcholia, vel notas auctoris hæretici: quod tamen *Suar. t.5. d.21. ſ.2.* limitat, niſi ſcholia eſſent tam copioſa, vt ex ijs potiùs, quam ex textu liber conſtare videretur, *Laym. loc. cit. ex Nau. Sanch. &c.*

2 Non prohibentur hæreticorum libri philoſophici, & alij hæreſim non continentes, *Laym loc. cit. n. 3.* Imò probabiliter nec ij, qui incidenter tantùm continent hęreſim, non agentes ex profeſſo de fide, *Sayr. Graff.* apud *Laym. loc. cit.* contra *Suar. & Sanch.* qui id confirmat pro Germania, vbi Bulla cum tanto rigore non eſt recepta, *v. Becan. 2.2. cap. 25. q.8.* Legens tamen tales, incurrit excommunicationem non reſervatam Indicis librorum prohibitorum, vbi is receptus eſt: quod non videtur eſſe factum in Germania ſaltem cum iſto rigore, vt habet *Laym. l.c. n.8.*

3 Excommunicatur. 1. Qui in ſufficiente quantitate ſolum proœmium, vel epiſtolam ad lectorem, vel indicem libri, vel partem libri, in qua nulla eſt hęreſis, legit, vt habet *Laym. loc. cit. & Bon.* 2. Probabiliter etiam is, qui alterum iuſſu ſuo legentem audit: quia legit per aliũ, *Laym. l.c. Azor, &c. contra Sanch.*

4 Probabiliter non excommunicatur, qui hęreticam concionem, aut epiſtolam ſeorſim editam legit; quia non eſt liber, *Laym. loc. cit. n.3. ex Sanch.*

5 Non ſufficit vna alterave linea; imò ſecundùm *Sanch. Rodrig. & Si*, nec integra pagina, etiam magni voluminis: quod tamen *Bonac. & Laym. loc. cit* non concedunt; licèt hic fateatur, confeſſario id poſſe ad hoc ſervire, vt non continuò damnet peccati mortalis, & excommuni-

ni-

Digitized by Google

nicationis eum, qui bono fine, vel etiam ex curioſitate vnam paginam legit.

6 Non incurritur, ſi retinentur libri parvo tempore, v. gr. vno alterôve die: quia ſicut materiæ, ita & temporis parvitas excuſat, *Lay. n. 7. ex Graff. Sayr. Sanch. &c.*

7 Excuſat ignorantia, etiam craſſa, ſi vel neſcias hæreticum, vel tractare de religione, *Laym. num. 4. vid. Sanch. lib. 2. mor. cap. 10. & lib. 9. de matr. d. 32.*

8 Non excuſatur is, qui librum, vel in aliena domo, vel alieno nomine, vel animo non legendi habet. Item nec is, qui affirmat non eſſe pravum, non eſſe exurendum. Item, qui impedit ne comburatur, qui diſputationis cauſâ defendit. *Ita Bon.* qui tamen excuſat eum, qui laudat ſtylum, vel ingenium auctoris, vel bonam doctrinam, quæ in eo eſt, ſed non quatenùs in eo eſt, v. g. ſi dicas, hic liber eſſet bonus, ſi non haberet hæreſim; quia talis non defendit, *v. Laym. l. c. Bon. d. 2. q. 5. p. 4.*

CAPUT III.

De ſuſpenſione, & degradatione.

DUBIUM I.

Quid ſit ſuſpenſio, quotuplex, & vndè dignoſcendum, qualis, & quanta ſit?

RESP. 1. Suſpenſio eſt cenſura, quâ Clericus functiones aliquas Eccleſiaſticas exercere prohibetur, *vid. Bon. d. 3. p. 1. Laym. lib. 1. tr. 5. p. 3. cap. 1. Vndè reſolves.*

1 Solus Clericus poteſt ſuſpendi.

2 Suſpendere poſſunt, qui poſſunt ferre cenſuras.

3 Ex genere ſuo, & niſi parvitas materiæ excuſet, eſt peccatum grave, exercere actum per ſuſpenſionem prohibitum: vndè & irregularitatem inducit. Si tamen ſuſpenſus toleratus ſe non ingerat in tales functiones, ſed ab alijs propter vtilitatem requiratur, probabiliter nõ peccat, cum alij licitè requirant. Imò etſi nominatim ſit denuntiatus; & non toleratus, alij tamen non tenentur ſub mortali eum vitare, niſi cenſeantur cooperari actui, à quo ſuſpenſus eſt: vnde audire eius Miſſam, non erit peccatum (ſaltem mortale) ſi non inſervias. *Ita probabiliter Auil. Enr. Suar. Sayr. apud Bon. d. 3. p. 4. n. 4. etiam Laym. l. c. c. p. 1. n. 7.*

4 Suſpenſus non toleratus invalidè abſolvit; quia non habet iuriſdictionem.

Reſp. 2. Suſpenſio 1. Alia fertur ad certum tempus, quo elapſo expirat: alia fertur abſolutè, ſeu indefinitè, manetque, donec per abſolutionem tollatur. 2. Alia eſt ab officio, ſiue id ſit ordinis, ſiue iuriſdictionis: alia à beneficio: alia ab vtroque. 3. Suſpenſio ab officio, vel eſt à toto, vel à parte tantùm, ſcilicet, à functione Ordinis, vel iuriſdictionis. Item ſuſpenſio beneficij, vel eſt à beneficio abſolutè, vel à quibuſdam tantùm functionibus, eius ratione competentibus, *Laym. Bon. l. c.*

Reſp. 3. Quãtitas, & qualitas ſuſpen-

Digitized by Google

penſionis colligi debet ex verbis, quibus fertur. Quæ vtpotè in re odioſa, non ampliùs ſunt extendenda, quàm propriè accepta ſignificent. *Vndè reſolves.*

1 Suſpenſo abſolutè, & in toto prohibetur omne exercitium ratione officij proveniens, tàm Ordinis, quàm iuriſdictionis, & conſequenter non poteſt celebrare, nec validè excommunicare, beneficia conferre, &c. Suſpenſus verò à parte beneficij determinata, v.g. ab Ordine tantúm, vel iuriſdictione, privatur tantùm illius oficij functionibus. Vndè Epiſcopus, v.gr. à iuriſdictione ſuſpenſus, etſi non poſsit excommunicare, abſolvere, delegare, &c. poteſt tamen exercere actus Ordinis, vt conſecrare Templa, ordinare, &c. *Bon. loc. cit.*

2 Suſpenſus à certa functione Ordinis, v g. à Sacramentorum adminiſtratione, non eſt ſuſpenſus à ſacrificio. Similiter ſuſpenſus ab Ordine poteſt nihilominús conferre primam tonſuram, quia non comprehẽditur ſub Ordine, *Bon. p. 2. n. 6.*

3 Suſpenſus ab officio ſimpliciter, non intelligitur ſuſpenſus à beneficio, ſeu fructibus eius. Debet tamen per alium ſupplere, qui per ſe nequit, vt fructus percipiat, *Bonac. n. 10. ex Nav. Suar. Enr. Fil. &c.*

4 Suſpenſus ab Ordine non videtur ſuſpenſus à beneficio; quia beneficium non fundatur in Ordine; *Bon.* tamen dicit, indirectè ſuſpendi à fructibus eius; quia dum non poteſt facere officium, non poteſt percipere fructus. *Vide n. 5.*

5 Suſpenſus à Beneficio, etſi hoc ipſo intelligatur ſuſpenſus à recipiendis fructibus eius, non tamen ab officio, ſiue iuriſdictionis, ſiue Ordinis, etiam quod illi ratione ipſius beneficij competit. Vndè tenetur legere Horas, & cætera onera beneficij preſtare, licèt fructibus non fruatur: hoc enim debet ſibi imputare. Non tamen priuatur cõmodo, quod prouenit ex anniuerſarijs, ſtipendijs Miſſarum, nec eo, quod datur propter onus perſonale Clerici; quia non ſunt fructus beneficij. Secùs eſt de diſtributionibus quotidianis; licèt ex his, vel alijs beneficij fructibus poſsit ali, ſi aliunde ſuſtentari nequeat, *Bon. loc. cit. num. 12. Sayr. Suar. Filiuc. &c.*

6 Suſpenſus à beneficio poteſt nihilominùs eligere, præſentare, cõferre beneficium, quia etſi hæc iura competant illi ratione beneficij, illi tamen actus non ſunt beneficij, præcisè vt ſic, ſed potiùs officij, & iuriſdictionis. *Ibidem.*

7 Suſpenſus à beneficio, vel Ordine abſolutè, & ſine addito, intelligitur ſuſpenſus ab omni beneficio, vel Ordine, niſi aliundè aliud conſtet. *Ibid. num. 8.*

8 Suſpenſus abſolutè intelligitur ab officio, & beneficio, *Laym. cap. 1. num. 2.*

9 Suſpenſo Capitulo, vel Conventu, non cenſentur ſuſpenſi ſinguli, niſi ſint in culpa, ait *Sà, verb. ſuſpenſio, Laym. loc. cit. cap. 2. num. 3.*

10 Si Prælatus ſolo verbo dicat Sacerdoti: Suſpendo te, v. g. à cele-

Digitized by Google

bratione, videtur eſſe ſimplex tantùm prohibitio, non cenſura, quia hæc licitè non fertur, niſi ſcripto. Prælatus autem non debet præſumi velle peccare, niſi aliud conſtet de eius intentione, aut niſi Religio habeat priuilegium, abſque ſcripto ferendi cenſuras. *Vide Bon. de Cenſuris in communi, d. 1. q. 1. p. 7.*

DUBIUM II.

Quæ ſint ſuſpenſiones in particulari, & quis ab eis poſsit abſolvere?

RESP. 1. Suſpenſiones iuris communiores ſunt ſequentes.

1 Clerici ipſo iure ſuſpenſi ſunt. 1. Recipientes Ordines ſacros ab alieno, vel à proprio, in aliena Diœceſi; vel ſine ætate legitimá, aut dimiſſorijs, aut titulo, vel extra tempora, aut non ſeruatis interſtitijs, vel per ſaltum, vel in cenſura, vel denique poſt matrimonium ratum: qui omnes ſuſpenſi ſunt ab executione Ordinum, niſi fecerint abſque dolo; & ſi ordine vtantur, fiunt irregulares. 2. Excommunicans, ſuſpendens, aut interdicẽs ſine ſcriptura, & cauſæ expreſsione, eſt ſuſpenſus per mẽſem ab ingreſſu Eccleſiæ, niſi ſit Prælatus regularis. 3. Clerici ſcienter eligentes Epiſcopum, vel Parochum indignum, ſuſpenduntur à beneficijs biennio. 4. Ordinans, & ordinatus ſimoniacè, eſt ſuſpenſus ab Ordinibus. 5. Parochi iungentes ſponſos alterius Parochię ſine licentia. 6. Grauantes alienis debitis Eccleſias ſibi commiſſas. 7. Occupantes bona, vel cenſus Eccleſiæ, beneficij, vel alterius pij loci. 8. Sodomiam exercentes, ſimoniaci, provocantes ad duellum, vel acceptantes, raptores, vel præbentes auxilium. 9. Diſputantes in alterutram partem in cœtu virorum, ac mulierum, de Immaculata Conceptione B. Virginis. 10. Viſitantes, ſi accipiant pecuniam, vel munera: qui ſi ſint Epiſcopi, ſuſpenſi ſunt ab ingreſſu Eccleſiæ; ſi inferiores Epiſcopo, ab officio, vel beneficio, vſque dum reſtituant duplum. 11. Iudex Eccleſiaſticus (non Epiſcopus) qui facit iniuriam contra iuſtitiam, & conſcientiam parti litiganti. *vid. Bon. d. 3. p. 5.*

2 Religioſi. 1. Apoſtatę recipientes Ordines in Apoſtaſia. 2. Admittentes ad profeſsionem ante annum probationis per actum. 3. Non vtentes habitu, & veſtitu, modo ſibi præſcripto. 4. Introducentes mulieres in Monaſteria.

3 Epiſcopus. 1. Ordinans non ſubditum, ſuſpenſus eſt à Pontificalibus per annum: ordinans verò invitum ſuſpenſus eſt per annum à celebratione. 2. Admittens reſignationes, contrà formam præſcriptam. 3. Intrans Monaſteria Monialium ſine neceſsitate. *Vide Fil. t. 17. cap. 5.*

Reſp. 2. Præter has ſuſpenſiones aliæ ſunt ab homine: quę ſi ſint graues requirunt culpam mortalem, v. gr. vt quis ſuſpendatur ab omnibus actibus ſui officij, vel fructibus vnius anni. Poteſt tamen aliquis ob peccatum veniale privari vno actu, v. g eligendi.

Digitized by Google

Reſp. 3. Habens Epiſcopalem auctoritatem poteſt abſolvere à ſuſpenſione non reſervata, & communiter Religioſi ex priuilegijs poſſunt abſolvere ab omni ſuſpenſione in foro conſcientię: & Epiſcopus poteſt abſolvere ab omni ſuſpenſione iuris, ſi Sedi Apoſtolicæ ſpecialiter reſeruata non ſit, *Laym. cap. 4. n. 2. ex Nauar. Suar. &c.* Imò etiam ab hac, ſi proueniat ex delicto occulto, & non deducto ad forum contentioſum, *Bon. d. 3. p. vlt. ex Trid ſeſſ. 24. cap. 6.*

DUBIUM III.

Quid ſit depoſitio, & degradatio, à quo, & ob quam cauſam fieri poſsit?

SUbijci ſolent ſuſpenſioni depoſitio, & degradatio (etſi cenſuræ non ſint, vt dictum eſt *cap. 1.*) ob ſimilitudinem, quam habent cum ſuſpenſione; cùm vtraque ſit ab Eccleſiaſtico Ordine, aut beneficio. Differunt autem à ſuſpenſione, quòd illæ auferant ipſum ius radicale, & titulum beneficij, idque in perpetuum; ſuſpenſio non item. Porrò depoſitio genericè accepta, alia eſt verbalis, quæ abſolutè depoſitio dicitur: alia realis, quę dici ſolet degradatio.

Reſp. 1. Degradatio eſt priuatio executionis officiorum, & beneficiorum ſimpliciter, & in toto, & abſque ſpe reſtitutionis, facta cum certa ſolemnitate, & priuatione priuilegij Clericalis, tàm Canonis, quàm fori, ita vt ſæculari curiæ ſubdatur.

Dixi, *Executionis*: quia Ordo ipſe non poteſt tolli. Interim degradatus tenetur ad votum caſtitatis, ſi fuit in ſacris, & ad horas, niſi has fortè pœna, ad quam damnatur, v. gr. triremes, vel aliud impediat.

Reſp. 2. Depoſitio verbalis eſt ſimilis priuatio, ſed ſine ſolemnitate dicta, & relicto vtroque priuilegio, Canonis, & fori.

Reſp. 3. Clerici poſſunt degradari à ſuo Epiſcopo, ſed non ab inferioribus illo: deponi tamen poſſunt ab eodem per Vicarium.

Reſpond. 4. Depoſitio fieri poteſt in caſibus iure expreſsis, & delictis; non tamen niſi grauioribus, arbitrio Iudicis. Vbi notat *Laym.* crimen debere eſſe enorme, id eſt, vnũ ex maximis. Degradatio ſimiliter fieri poteſt in caſibus tantùm grauiſsimis, quales ſunt, v. gr. crimen hęreſis manifeſtum, falſificatio litterarum Apoſtolicarum, Sodomia frequentata, grauis calumnia proprio Epiſcopo irrogata. *Vide Laym. hic, cap. 5. & Fil. tr. 18. cap. 8.*

CAPUT IV.

De Interdicto.

DUBIUM I.

Quid ſit, & quotuplex?

REſp. 1. Eſt cenſura Eccleſiaſtica, prohibens Diuinorum Officiorum, Sacramentorum aliquorum, & eccleſiaſticæ ſepulturæ

vſum, quatenùs talis eſt. Quod addo, quia excommunicatio eodem priuat, quatenùs eſt communicatio cum fidelibus: ſuſpenſio verò propriè non illum vſum, ſed exercitium poteſtatis Eccleſiaſticę impedit. *Vide Laym.lib.* 1. *t.* 5. *p.* 4. *cap.* 1. *Bon.d.* 5. *p.* 1.

Reſpond. 2. Interdictum diuiditur. 1. In locale, quod immediatè locum afficit; & in perſonale, quod immediatè afficit perſonas: & in mixtum, quod immediatè afficit locum, & eius incolas; Differt autem locale à perſonali, quòd in illo participatio ſacrorum Officiorum, tum indigenis, tum alienigenis, non abſolutè, ſed in loco tantùm interdicto; in hoc verò certis perſonis, aut communitati prohibeatur abſolutè, & in omni loco. 2. Interdictum, tàm locale, quàm perſonale ſubdiuiditur in generale, & particulare. Generale eſt, quo locus generalis, v.g. Ciuitas, Prouincia; vel quo Communitas, v.g. Collegium, &c. interdicitur. Particulare, quo locus, aut perſona particularis, aut particulares interdicuntur. *Vndè reſolves.*

1 Interdictâ Ciuitate interdicuntur etiam Suburbia; & interdictâ Parochiâ, etiam ſacellum, vel cœmeterium contiguum, quia acceſſorium ſequitur naturam principalis.

2 Interdicto populo non interdicuntur ij, qui non ſunt pars populi, vt ſtudioſi, Clerici, peregrini, &c. Nec interdicto Clero, interdicuntur Religioſi, quia in fauorabilibus tantùm nomine Cleric comprehenduntur.

3 Si dicatur Ciues, v.g. Colonienſes, ſunt interdicti, ij nuſquam poſſunt intereſſe diuinis (niſi tamen deſinant eſſe iſtic Ciues, nec cauſam dederint interdicto) contrà verò, ſi Ciuitas interdicto ſubijciatur, licet Ciuibus, aut Incolis, qui cauſam interdicto non dederunt, alio ire, & iſtic diuinis intereſſe.

DUBIUM II.

Qui ſint effectus interdicti?

RESP. Sunt ſequentes. 1. Prohibitio diuinorum officiorum. Vndè etiam interdicti ob alienam culpam non poſſunt intereſſe Sacro. Clerici tamen, & Religioſi, quando ipſi interdicti non ſunt, poſſunt, ac debent, vt antè, Miſſas, diuinaque Officia celebrare: ſed ianuis clauſis, non pulſatis campanis (niſi ad Concionem, ſalutationem Angelicam, vel obitum alicuius) ſubmiſsâ voce, & excluſis interdictis. Permittitur tamen, vt in feſtis Natalis Domini, Paſchæ, Pentecoſtes, Aſſumptionis, & per Octauam Corporis Chriſti Diuina Officia cantentur ſolemniter, admiſsis etiam interdictis, modò qui cauſam interdicto dederunt, Altari nec appropinquent, nec veniant ad offertorium, vel communionem. 2. Prohibitio adminiſtrationis Sacramentorum, excepto Baptiſmo, Confirmatione,

&

Digitized by Google

& Pœnitentiâ, quæ omnibus permittuntur, ijs exceptis, qui interdicto cauſam dederunt, etiam auxilio, conſilio, vel fauore: Euchariſtia tamen poteſt dari morituris, & deferri cum lumine, & campanâ. Nec improbabile eſt, interdictis licere contrahere matrimonium, vt *Sanch. Con. & Laym.* docent, contra *Suarez*, quia hoc Sacramentum ſecundùm ſubſtantiam non ab Eccleſia, ſed ab ipſis contrahentibus miniſtratur. 3. Prohibitio ſepulturę Eccleſiaſticæ, etiam reſpectu infantium, & amentium. Excipe tamen Clericos, qui in interdicto locali, ſi nominatim interdicti non ſunt, nec interdictum violarunt, poſſunt cum ſilentio ſepeliri. *Laym. cap. 2. num. 3.* 4. Clerici violantes interdictum, peccant mortaliter; ſicut etiam Religioſi vtriuſque ſexûs, qui inſuper excommunicantur de facto. 5. Laici verò peccant quidem grauiter, ſi contrà interdictum perſonale recipiant Sacramenta: ſi verò tantùm violent locale: *v. g.* audiendo Diuina Officia, probabiliùs eſt, tantùm eſſe veniale, dummodò ipſi perſonaliter interdicti non ſint, *Laym. c. 3. ex Sylv. Soto, Auila, &c.*

DUBIUM III.

Quis cenſuram interdicti ferre, & quis tollere poſſit?

RESP. 1. Interdicere poſſunt ijdem, qui excommunicare, & ſuſpendere. Et quidem, vt determinata perſona interdicatur, videtur requiri culpa mortalis: vt autem feratur interdictum locale, vel generale in communitatem, requiritur peccatum valdè graue, cum contumacia commiſſum à capite, vel præcipuis membris, licèt reliqui culpâ vacent.

Reſp. 2. Interdicta localia, & perſonalia generalia quæ iure communi ſunt impoſita, nec reſervata, poſſunt tolli ab Epiſcopo, vel alio habente iuriſdictionem in communitatem interdictam, non tamen à Religioſis priuilegiatis: quia locus, & communitas foro pœnitentiæ non ſubijciuntur.

Reſp. 3. Ab interdicto iuris perſonali particulari, ſi reſervatum non eſt, quivis approbatus poteſt abſolvere. Denique per priuilegium abſolvendi ab omnibus cenſuris non intelligitur poteſtas tollendi interdictum locale, aut perſonale communitatis.

CAPUT V.

De Irregularitate.

ETſi irregularitas non ſit cenſura, propter ſimilitudinem tamen, quam cum ea habet, communiter eidem annectitur: quapropter, & hic ſubiungo.

DUBIUM I.

Quid, & quotuplex ſit irregularitas?

RESP. 1. Eſt impedimentum Canonicum ſuſceptionem Ordinum ſacrorum, & ſuſceptorũ vſum im-

Digitized by Google

vſum, quatenùs talis eſt. Quod addo, quia excommunicatio eodem priuat, quatenùs eſt communicatio cum fidelibus: ſuſpenſio verò propriè non illum vſum, ſed exercitium poteſtatis Eccleſiaſticę impedit. *Vide Laym. lib.* 1. *t.* 5. *p.* 4. *cap.* 1. *Bon. d.* 5. *p.* 1.

Reſpond. 2. Interdictum diuiditur. 1. In locale, quod immediatè locum afficit; & in perſonale, quod immediatè afficit perſonas: & in mixtum, quod immediatè afficit locum, & eius incolas; Differt autem locale à perſonali, quòd in illo participatio ſacrorum Officiorum, tum indigenis, tum alienigenis, non abſolutè, ſed in loco tantùm interdicto; in hoc verò certis perſonis, aut communitati prohibeatur abſolutè, & in omni loco. 2. Interdictum, tàm locale, quàm perſonale ſubdiuiditur in generale, & particulare. Generale eſt, quo locus generalis, v.g. Ciuitas, Prouincia; vel quo Communitas, v.g. Collegium, &c. interdicitur. Particulare, quo locus, aut perſona particularis, aut particulares interdicuntur. *Vndè reſolves.*

1 Interdictâ Ciuitate interdicuntur etiam Suburbia; & interdictâ Parochiâ, etiam ſacellum, vel cœmeterium contiguum, quia acceſſorium ſequitur naturam principalis.

2 Interdicto populo non interdicuntur ij, qui non ſunt pars populi, vt ſtudioſi, Clerici, peregrini, &c. Nec interdicto Clero, interdicuntur Religioſi, quia in fauorabilibus tantùm nomine Cleric comprehenduntur.

3 Si dicatur, Ciues, v.g. Colonienſes, ſunt interdicti, ij nuſquam poſſunt intereſſe diuinis (niſi tamen deſinant eſſe iſtic Ciues, nec cauſam dederint interdicto) contrà verò, ſi Ciuitas interdicto ſubijciatur, licet Ciuibus, aut Incolis, qui cauſam interdicto non dederunt, alio ire, & iſtic diuinis intereſſe.

DUBIUM II.

Qui ſint effectus interdicti?

RESp. Sunt ſequentes. 1. Prohibitio diuinorum officiorum. Vndè etiam interdicti ob alienam culpam non poſſunt intereſſe Sacro. Clerici tamen, & Religioſi, quando ipſi interdicti non ſunt, poſſunt, ac debent, vt antè, Miſſas, diuinaque Officia celebrare: ſed ianuis clauſis, non pulſatis campanis (niſi ad Concionem, ſalutationem Angelicam, vel obitum alicuius) ſubmiſsâ voce, & excluſis interdictis. Permittitur tamen, vt in feſtis Natalis Domini, Paſchæ, Pentecoſtes, Aſſumptionis, & per Octauam Corporis Chriſti Diuina Officia cantentur ſolemniter, admiſsis etiam interdictis, modò qui cauſam interdicto dederunt, Altari nec appropinquent, nec veniant ad offertorium, vel communionem. 2. Prohibitio adminiſtrationis Sacramentorum, excepto Baptiſmo, Confirmatione,

&

Digitized by Google

& Pœnitentiâ, quæ omnibus permittuntur, ijs exceptis, qui interdicto cauſam dederunt, etiam auxilio, conſilio, vel fauore: Euchariſtia tamen poteſt dari morituris, & deferri cum lumine, & campanâ. Nec improbabile eſt, interdictis licere contrahere matrimonium, vt *Sanch. Con. & Laym.* docent, contra *Suarez*, quia hoc Sacramentum ſecundùm ſubſtantiam non ab Eccleſia, ſed ab ipſis contrahentibus miniſtratur. 3. Prohibitio ſepulturę Eccleſiaſticæ, etiam reſpectu infantium, & amentium. Excipe tamen Clericos, qui in interdicto locali, ſi nominatim interdicti non ſunt, nec interdictum violarunt, poſſunt cum ſilentio ſepeliri. *Laym. cap. 2. num. 3.* 4. Clerici violantes interdictum, peccant mortaliter; ſicut etiam Religioſi vtriuſque ſexûs, qui inſuper excommunicantur de facto. Laici verò peccant quidem grauiter, ſi contrà interdictum perſonale recipiant Sacramenta: ſi verò tantúm violent locale: v. g. audiendo Diuina Officia, probabiliùs eſt, tantùm eſſe veniale, dummodò ipſi perſonaliter interdicti non ſint, *Laym. c. 3. ex Sylv. Soto, Auila, &c.*

DUBIUM III.

Quis cenſuram interdicti ferre, & quis tollere poſſit?

RESp. 1. Interdicere poſſunt ijdem, qui excommunicare, & ſuſpendere. Et quidem, vt determinata perſona interdicatur, videtur requiri culpa mortalis: vt autem feratur interdictum locale, vel generale in communitatem, requiritur peccatum valdè graue, cum cõtumacia commiſſum à capite, vel præcipuis membris, licèt reliqui culpâ vacent.

Reſp. 2. Interdicta localia, & perſonalia generalia quæ iure communi ſunt impoſita, nec reſervata, poſſunt tolli ab Epiſcopo, vel alio habente iuriſdictionem in communitatem interdictam, non tamen à Religioſis priuilegiatis: quia locus, & communitas foro pœnitentiæ non ſubijciuntur.

Reſp. 3. Ab interdicto iuris perſonali particulari, ſi reſervatum non eſt, quivis approbatus poteſt abſolvere. Denique per priuilegium abſolvendi ab omnibus cenſuris non intelligitur poteſtas tollendi interdictum locale, aut perſonale communitatis.

CAPUT V.

De Irregularitate.

ETſi irregularitas non ſit cenſura, propter ſimilitudinem tamen, quam cum ea habet, communiter eidem annectitur: quapropter, & hic ſubiungo.

DUBIUM I.

Quid, & quotuplex ſit irregularitas?

RESp. 1. Eſt impedimentum Canonicum ſuſceptionem Ordinum ſacrorum, & ſuſceptorũ vſum

Digitized by Google

impediens. Vndè ſequitur non eſſe cenſuram, ſed quaſi inhabilitatem: etſi enim interdum imponatur per modum pœnæ; propriè tamen pœna non eſt, *Laym.lib.1.t.5.p.5.cap.1. Bon.d.7.q.1.p.1.*

Reſp.2. Diuiditur. 1. In eam, quæ eſt ex delicto, & quæ eſt ex defectu. 2. In totalem, ſeu propriè dictã, quæ omni Ordine ſuſcipiendo, & ſuſcepti exercitio priuat, v. g. homicidiũ, bigamia: & in partialem, quæ aliquo tantùm Ordinis miniſterio priuat, vel ſolo aſcenſu ad Ordinem ſuperiorem; v.g. oculis, vel palmâ Sacerdos carens, inhabilis eſt ad Miſſam, non tamen ad confeſsiones audiendas: & Diaconus ſiniſtro oculo carens inhabilis eſt ad Sacerdotium, in ſuo tamen Ordine miniſtrare poteſt.

DVBIVM II.

Quinam effectus irregularitatis?

RESp. Sunt ſequentes. 1. Inhabilitare ad Ordines ſuſcipiendos, etiam primam tonſuram, & impedire exercitium Ordinum ſuſceptorum. Vndè Sacerdos irregularis, etſi validè, illicitè tamen abſolvit, *Bon.loc.cit.n.4.& p.4.* 2. Quod collatio beneficij, ad cuius functiones inhabilis eſt, facta irregulari, invalida ſit, ſecundùm ſententiam communiorem, & tutiorem: etſi non improbabiliter quidam dicant eam nō ipſo facto irritam eſſe, ſed meritò irritandam, *Laym.loc.cit.cap.1. num.2. & 3. Sylv. Bon.p.4.* Secundùm quam ſententiam probabilem *reſolues.*

1 Is qui beneficiũ impetrauit in irregularitate, poteſt, obtentâ huius diſpenſatione, illud in foro conſcientiæ licitè retinere, ſine noua collatione, etiamſi in diſpenſationis impetratione non ſit facta mentio beneficij. Item ſi poſteà beneficio priuetur, non tenetur fructus reſtituere.

2 Grauiter peccat qui in irregularitate exercet actum Ordinis, aut ſuſcipit; licèt Ordines ei collati ſint validi.

DVBIVM III.

Quomodò incurratur, & tollitur Irregularitas?

RESp. 1. Cùm ab homine non feratur, nulla incurritur, niſi in iure expreſsè habeatur (*cap. Is qui de ſentent. excomm. in 6.*) Vndè in dubio, ſiue facti, ſiue iuris, tenere potes, quòd non ſis irregularis: quia melior eſt conditio poſsidentis, *Bon. q.1.p.5. ex Suar. Fil. &c.* Excipe tamen, ſi dubites de homicidio ſaltem iniuſto à te commiſſo, *vt patet ex cap. Significaſti, & ex C. ad audientiam, 2. de hom. vid. Bon. loc. cit.*

Reſp. 2. Vt incurratur irregularitas ex delicto requiritur actus externus conſummatus, & mortalis, vt habet communis contra *Caiet.* Ratio eſt, quia eſt grauis pœna, & difficulter relaxatur.

Reſp. 3. Irregularitas non tollitur per abſolutionem, ſed per diſpenſationem, hâc, vel ſimili formâ, *Diſpenſo tecum in irregularitate, quam*

Digitized by Google

vel quas, ob hanc, vel illam cauſam incurriſti. Et ſi quidem diſpenſans intendat tollere omnes, idque poſsit, omnes tollit; ſin minùs, eam tantùm tollit, quam poteſt, & vult. Etſi verò hæc diſpenſatio ad Pontificem ſpectet, ex iure tamen nouo *Trident.* vbi eſt receptum, poteſt Epiſcopus diſpenſare in Irregularitatibus prouenientibus ex delicto, & non deducto ad forum contentioſum; niſi tamen ſit homicidium, directè, & in ſe volitum, *Bon. q. 5. p. 1. n. 3. ex Trident. ſeſſ. 24. cap. 6. Nau. Sanch. Filiuc. &c. Laym. cap. 9. num. 4.*

Præterea irregularitas ex defectu natalium, tolli etiam poteſt per profeſsionem in Religione approbata: ſed quoad ordines tantùm, nõ quoad Prelaturas, *cap. 1. de filijs Presbyterorum, Bon. p. 2. Lay. cap. 9. num. 6. Nau. Sanch. Leſſ. contra Villal. qui apud Dian. p. 4. t. 2. R. 65.* dicit, tolli quoad omnia ſolita gubernari per Fratres illius Ordinis, vt Prioratus, Præpoſituras, Rectoratus, & cœtera munia. Circa quæ Prælatos ſaltem poſſe cum ijs diſpenſare, in Capitulo tamen Generali, vel Prouinciali, notat *Dian. l. c. ex Barb. Vndè reſolues.*

1. Solus Papa, & qui ab eo accepit priuilegium, poteſt diſpenſare in irregularitatibus ex defectu.

2. Confeſſarius in nullis irregularitatibus poteſt diſpenſare, niſi habeat ſpeciale priuilegium à Papa.

***

DUBIUM IV.

Quæ ſint Irregularitates ex delicto?

Reſpond. Prima eſt, ob iteratum Baptiſmum ſeriò, & ſcienter; eſtque irregularis, tàm rebaptizans, quàm rebaptizatus; etſi in rebaptizante irregularitas tantùm ſit partialis, ne Clericus ad altiorem Ordinem poſsit aſcendere, neque incurratur, ſi rebaptizatio ſit occulta, *Conar. Tolet. M. Leo p. 3. fol. 358. v. Bon. d. 7. q. 3. p. 3. Laym. lib. 1. tr. 5. p. 5. c. 2.*

Secunda, ex violatione cenſuræ, v. g. ſi eâ innodatus actum aliquem Ordinis ſolemniter exerceat, niſi invincibilis ignorantia excuſet, *Laym. cap. 3.*

Tertia, ob peccatum, quo Clericus ſeriò, & ſcienter actum Ordinis ſacri, quem non habet, ſolemniter exercet, *Bon. loc. cit. p. 6. Laym. loc. cit. cap. 3.*

Quarta, ob delictum, quo quis malè ſuſcepit Ordines, v. gr. in excommunicatione, ſuſpenſione, vel ab Epiſcopo non habente iuriſdictionem, vel per ſaltum (licèt hunc ſuſpenſum tantùm eſſe, quamdiù non miniſtrat in Ordine per ſaltum ſuſcepto, ſatis probabiliter docent *Auila, Nau. Bon.*) vel antè legitimam ætatem, vel ſine dimiſſorijs, vel furtiuè (Epiſcopo neſciente, nec approbante,) & non examinatus, *vid. Bon. d. 7. q. 3. p. 4.*

Quinta, propter enormia crimina; ſi ſint notoria, & publica, v. gr. quę à iure habent annexam infamiam, vt adulterium, raptus, inceſtus, periurium in iudicio.

Sexta, oritur ex iniuſta mutilatione, vel homicidio, etiam indirectè tantùm voluntario, extenditurque ad omnes, qui ad alterutrum, ſiue in bello iniuſto, ſiue extra illud, iniuſtè concurrunt conſulendo, mandando. Mutilatio autem hîc intelligitur quando à corpore ſeparatur membrum aliquod principale, id eſt, pars corporis, quæ officium per ſe diſtinctum habet, v.g. pes, manus, oculus, auris, &c. *M. Leo in praxi, p.3. fol. 347. ex Kon. Nau. de cenſ. num. 207. v. Bon. p. 8. Vndè reſolves.*

1 Non fit irregularis, qui in rixa præſcindit alteri digitum, pollicem, vngues, dentes, barbam, capillos, labia, naſum, auriculam (id eſt, cartilaginem, quæ tantum deſeruit ad ornatum, & tutelam auris) quia non ſunt propriè membra, v.g. digitus eſt pars tantùm, & officiũ membri, *Auila, & alij 8. cum Dian. p.4. t.4. R.26. item M. Leo loc. cit. ex Gloſſ. cap. vlt. de hom. in 6. & l. Quæritur, herm. 10. l. Non ſunt 14. §. Partus, ff. de ſtatu hom.*

2 Nec fit irregularis, qui excæcauit hominem ſolo viſu privando, non autem oculum extrahendo; nec qui debilitat tantùm membrũ, & non abſcindit; quia non eſt mutilatio, *Dia. p.4. t.4. reſ.26. ex Meg. &c.*

3 Quandò plures (non ex conſilio, ſed in rixa vnum percutiunt, & vnus lethale vulnus infligit) ex quo moritur; ſi conſtet quis hoc fecerit, hunc ſolum fieri irregularem, *docet Sayr. & alij 5. cum Dian. p.2. t.15. reſ. 18. contra Auil. Suar. &c.*

4 Qui infirmo bona fide dat aliquid, v.gr. cibum, vel potum; vel eum mouet, vel de lecto in lectum transfert, aut aliud circa eum operatur, ex quo mors, vel eius acceleratio præter intentionem ſequatur; non fit irregularis, niſi intervenerit lata culpa, *Auil. Fil. & alij 4. cum Dia. p.5. t.3. reſ.117. vbi ex Bon. &c. notat,* Sacerdotibus, & Religioſis circa moribundos licere eadem quæ laicis.

5 Qui amicum bono animo comitatur, ne periclitetur in rixa, non fit irregularis, etſi amicus occidat alium, *Auil. Eur. &c. cum Dian. p.4. t.2. R.17.* Limitat autem *Præpoſ.* niſi ſuâ præſentiâ animauerit ad occidendum.

6 In bello iniuſto ſi, vel vnus occidatur, totus exercitus fit irregularis, ſaltem ſi aliquâ ratione ſit cooperatus, *Bon. q.4. p.4. n.3.*

7 Irregularis fit, qui procurat abortum fœtûs animati animâ rationali, ſecùs, ſi animatus non ſit, *C. Maior t.32. q.2. Bon. loc. cit. p.8. num. 27. Konin. &c.*

8 Qui dans operam rei licitæ (imò ſecundùm multos etiam illicitę) ſufficientem diligentiam adhibuit, ne ex ea homicidium ſequeretur, & tamen ſecutum eſt, non fit irregularis, ob defectum voluntarij: ſecùs tamen, ſi dictam diligentiam omiſit, omiſsione mortali, *Bon. q.4. p.7. Leſſ. lib.2. cap.9. d.15. &c.* Alij tamen dicunt, quòd dans operam rei illicitæ, etquauis culpa etiam leuiſſima, incurrat hanc irregularitatem.

Digitized by Google

tem, *Panorm. Conarrub. M. Leo p. 3. fol. 354.*

9 Qui alterum mutilat, vel occidit, ad neceſſariam ſui defenſionem cum moderamine inculpatæ tutelæ, non incurrit hanc irregularitatem: quia hìc nulla eſt culpa, ergo nec pœna, *M. Leo. p. 3. fol. 349.*

DUBIUM V.

Quæ Irregularitates ex defectu?

RESp. *Prima* eſt ex defectu animæ, ex quo irregulares ſunt. 1. Amentes, phrenetici, arrepticij, & epileptici; qui tamen ſi ordinati ſunt, & intrà annũ eo morbo non laborarunt, præſumuntur liberati, & permittuntur ad Ordinum exercitium. Si verò laborent rarò, & quidem ſine clamore, & ſpumâ, permittuntur celebrare cum coadiutore, qui deficientibus ipſis suppleat ſacrificium, *M. Leo p. 372. ex cap. Illud 7. quæſt. 1. & Gloſſ. ibid.* 2. Illiterati, qui non habent doctrinam neceſſariam pro Ordinibus. 3. Neophyti, ſeu recenter conuerſi, vſque dum iudicio Epiſcopi ſufficienter inſtructi ſint.

Secunda ex defectu corporis. 1. Si propter eum ineptus eſt ad exercitium Ordinis, vt ſi ſit cœcus, ſurdus, claudus, ita vt ſine baculo nequeat ire ad altare. Item ſi careat manu, pollice, indice, oculo (non tamen ſi vngulâ pollicis, vel indicis, vel oculo dextero tantùm) ſi verò ſiniſtro, ſeu Canonico, aut eius vi viſiuâ careat, indiget diſpenſatione, quod tamen negant *Valent. Henriq. Sayr.* ſi quidem dextero poſſit abſque deformitate legere Canonem. 2. Si Ordinem nequit exercere ſine horrore, offenſione, aut ſcandalo aliorum, vt ſi careat auribus, naſo, ſi notabiliter ſit gibboſus, leproſus, paralyticus, ſi membra habeat ſuperflua cùm magna deformitate: in dubio verò, an deformitas ſit ſufficiens, Epiſcopi eſt iudicare; ſaltem in Clericis: nam in Regularibus id ſpectare ad eorum Prælatum, *contra Barb. &c. docent Suar. & alij 5. cum Dian p. 4. t. 2. reſ. 73.* licèt concedant, Epiſcopum poſſe reijcere arbitrium Prælati: hunc autem, ſi gaudeat auctoritate quaſi Epiſcopali, poſſe in illa irregularitate diſpenſare, niſi deformitas ſit tanta, vt ſcandalum generet. *Ibid. ex Rodr. & alijs 4. vid. Bon. Laym. M. Leo p. 3. fol. 370. Vnde reſolues.*

1 Non videtur irregularis. 1. Qui habet 6. digitos, vel aliquos coniunctos, ſi non ſit magna deformitas, & Ordinem exercere poſſit. 2. Qui habet in oculo maculam, viſum non auferentem, nec notabiliter deformantem. 3. Qui caret vngulâ pollicis, ſi poſſit hoſtiam eleuare, & frangere. 4. Qui per vim, aut infirmitatem factus eſt Eunuchus.

2 Irregularis eſt hermaphroditus, quia eſt monſtruoſus. Gigas Pygmæus, Æthiops: non tamen inter ſuos, ſed alienos, vbi diſparitas ludibrio eſt.

Tertia ex defectu natalium. Ex quo irregulares ſunt omnes illegitimi, eo quòd ratione originis repu-

putentur viles. Tales autem communi iure legitimantur. 1. Per ſubſequens matrimonium inter eorum parentes, modò hi tempore conceptionis potuerint validè contrahere. 2. Per profeſsionem Religioſam: quamvis ad dignitates etiam in Religione, v.g. Abbatiam, Prioratum, &c. promoueri non poſsint, ſine diſpenſatione, *vid. ſup. d.* 3. 3. Per diſpenſationem Pontificiam. Principes verò ſæculares non poſſunt legitimare, niſi tantùm in ordine ad officia ſæcularia, & hereditates. Porrò cùm dubium eſt, an quis ſit legitimus, non cenſeri irregularem, contra *Vazq. & alios ſ. vult Dian. p. 4. t. 2. reſ. 59. ex Auila*: eo quòd quilibet præſumatur legitimus, donec contrarium probetur; neque teneri hac in re credere ipſimet matri, etiam in fine vitę, niſi rationibus conuincat, vel pater etiam aſſerat. *Ibi ex communi.*

Quarta eſt ex defectu ætatis, de quo *vid. in Sacramento Ordinis.*

Quinta ex defectu Sacramenti, ſiue ſignificationis matrimonij, ratione bigamię, eo quòd bigamus non perfectè repræſentet vnionem Chriſti cum Eccleſia, quippè qui carnem ſuam diuiſit in plures vxores. Non ſufficiunt autem ad hanc bigamiam ſponſalia cum pluribus, etiam ſecutâ copulâ; nec fornicatio, vel adulterium, vel matrimonium ratum cum pluribus; ſed matrimonium verum, vel præſumptum, cum duabus, & conſummatum. Dixi, *vel præſumptum*: quia licèt quandoque ſecundum matrimoniū ſit nullum, iuris tamen fictione, & interpretatione, præſumitur bigamia, licèt impropriè dicta. Vnde ſequitur, irregulares fieri ſequentibus caſibus.

1 Qui viuente, vel mortuâ primâ vxore cognitâ, ſecundam cognoſcit etſi matrimonium ſit invalidum.

2 Qui viduam non virginem ducit, & cognoſcit.

3 Qui ducit vxorem priùs ab alio corruptam, etiam per fornicationem, & cognoſcit; non tamen ſi ipſe eam antè corrupit: quia tunc non eſt diuiſio carnis in plures.

4 Qui propriam vxorem cognoſcit, poſtquam ab alio per adulterium cognita fuit, quia ipſa iam diuiſit carnem in plures. Nec refert, etſi per vim vitiata fuit, vel vir corruptam, aut viduam eſſe ignorauit: quia hæc irregularitas non oritur ex culpa, ſed ex defectu ſignificationis Sacramenti.

5 Qui poſt ſolemne votum caſtitatis de facto matrimonium contrahit, & conſummat, etiam cum virgine: quia interpretatione iuris cenſetur duo matrimonia contraxiſſe, vnum ſpirituale cum Chriſto, alterum carnale cum muliere. Nec refert, quòd invalidè contrahat, quia quantùm eſt in ipſo, effectus à parte rei ponitur.

Sexta oritur ex infamia, ſiue iuris (quæ vel ex delicto proprio, vel parentum, vel vili conditione perſonæ naſcitur) ſiue facti, modò crimen

Digitized by Google

men publicum ſit: ex occulto enim non oritur, ſi homicidium, & cenſuræ violationem excipias, vt docent *Nau. Con. Laym.* contra *Sylv. & Suar.* qui ex occulto etiam oriri putant modò infamiam ipſo iure connexam habeat. Porrò infamia ob crimen notorium, vel per ſententiam iudicis contracta, non tollitur, niſi per diſpenſationem Principis, cuius auctoritate contracta fuit. Infamia facti, etiam orta ex enormi crimine, & digno depoſitione, tollitur per publicam, & conſtantem vitæ emendationem.

Septima oritur ex defectu libertatis Vndè irregulares ſunt. 1. Omnes ſervi propriè dicti (*& ſecundùm Laym. lib. 2. t. 1. cap. 8.*) etiam originarij, donec conſequantur plenam libertatem. 2. Coniugati, niſi vxores conſentiant, & caſtitatem voueant. 3. Curiales, id eſt, curiæ ſæculari obligati, facto iuramento, vel ſtipendio, vt iudices, advocati, &c. quandiù talia officia habent. Excipe tamen, niſi habeant ſpecialem diſpenſationem Papæ pro illis officijs, vt quidam Clerici in aulis Principum, in cauſis ciuilibus, non tamen criminalibus occupati; vel niſi conſuetudo, ſciente Papâ, id permittat. 4. Milites, ſaltem quandiù iuramento tenentur; item theſaurarij, & depoſitarij publici, & qui Rempub. adminiſtrant. Item apparitores, & ſimiles, qui ſæua, & turpia exercuerunt, vel in cauſa ſanguinis miniſtrarunt, *M. Leo p. 3. fol. 369.*

Octaua ex defectu lenitatis, ſcilicet, ex licita, mutilatione, vel homicidio in bello iuſto, vel iudicio. Quod ideò ſtatuit Eccleſia, quia Sacerdos gerit perſonam Chriſti, qui vtpotè leniſsimus, neminem vnquam læſit, ad hanc autem requiritur, vt occiſio, aut mutilatio de facto ſequatur. Vndè non ſufficit voluntas, nec vulneratio grauis, *Bonac. d. 7. q. 4. Tann. d. 6. q. 10. d. 11. Vndè reſolves.*

1 Non fit irregularis qui mutilat, vel occidit in defenſionem inculpatam honoris, vitę, caſtitatis, &c. vel etiam proximi: quia in iure non ſtatuitur irregularitas, niſi ob homicidium in bello iuſto, vel iudicio, *Tan. loc. cit.*

2 Irregularis fit in bello, qui mutilat, vel occidit propriâ manu; non autem Clericus exhortans ad fortiter pugnandum in bello iuſto (ſecùs tamen, ſi ad occidendum hunc, vel illum in particulari) idem eſt de Duce exercitûs, tubicine, &c. *Bon. p. 4.*

3 In iudicio iuſto irregulares fiunt, qui ad mortem, vel mutilationem cooperantur actiuè, & efficaciter, & proximè, per actionem ex natura ſua ad id ordinatam. Dicitur 1. *Cooperantur*, vt Iudex ferens ſententiam. Notarius eam ſcribens miniſtri exequentes, teſtes, &c. Dicitur 2. *Actiuè*, id eſt, ex parte occidentium, quia non fit irregularis, qui ſe tantum habet paſſiuè, & ex parte eius, qui occiditur, vt Confeſſarius hortans ad fatendam veritatem, vel ad acquieſcendum ſententiæ iuſtæ,

quam

putentur viles. Tales autem communi iure legitimantur. 1. Per ſubſequens matrimonium inter eorum parentes, modò hi tempore conceptionis potuerint validè contrahere. 2. Per profeſsionem Religioſam: quamvis ad dignitates etiam in Religione, v.g. Abbatiam, Prioratum, &c. promoueri non poſsint, ſine diſpenſatione, *vid. ſup. d.* 3. 3. Per diſpenſationem Pontificiam. Principes verò ſæculares non poſſunt legitimare, niſi tantùm in ordine ad officia ſæcularia, & hereditates. Porrò cùm dubium eſt, an quis ſit legitimus, non cenſeri irregularem, contra *Vazq. & alios ſ. vult Dian. p. 4. t. 2. reſ. 59. ex Auila*: eo quòd quilibet præſumatur legitimus, donec contrarium probetur; neque teneri hac in re credere ipſimet matri, etiam in fine vitę, niſi rationibus conuincat, vel pater etiam aſſerat. *Ibi ex communi.*

Quarta eſt ex defectu ætatis, de quo *vid. in Sacramento Ordinis.*

Quinta ex defectu Sacramenti, ſiue ſignificationis matrimonij, ratione bigamię, eo quòd bigamus non perfectè repræſentet vnionem Chriſti cum Eccleſia, quippè qui carnem ſuam diuiſit in plures vxores. Non ſufficiunt autem ad hanc bigamiam ſponſalia cum pluribus, etiam ſecutá copulá; nec fornicatio, vel adulterium, vel matrimonium ratum cum pluribus; ſed matrimonium verum, vel præſumptum, cum duabus, & conſummatum. Dixi, *vel præſumptum*: quia licèt quandoque ſecundum matrimoniũ ſit nullum, iuris tamen fictione, & interpretatione, præſumitur bigamia, licèt impropriè dicta. Vnde ſequitur, irregulares fieri ſequentibus caſibus.

1 Qui viuente, vel mortuâ primâ vxore cognitá, ſecundam cognoſcit etſi matrimonium ſit invalidum.

2 Qui viduam non virginem ducit, & cognoſcit.

3 Qui ducit vxorem priùs ab alio corruptam, etiam per fornicationem, & cognoſcit; non tamen ſi ipſe eam antè corrupit: quia tunc non eſt diuiſio carnis in plures.

4 Qui propriam vxorem cognoſcit, poſtquam ab alio per adulterium cognita fuit, quia ipſa iam diuiſit carnem in plures. Nec refert, etſi per vim vitiata fuit, vel vir corruptam, aut viduam eſſe ignorauit: quia hæc irregularitas non oritur ex culpa, ſed ex defectu ſignificationis Sacramenti.

5 Qui poſt ſolemne votum caſtitatis de facto matrimonium contrahit, & conſummat, etiam cum virgine: quia interpretatione iuris cenſetur duo matrimonia contraxiſſe, vnum ſpirituale cum Chriſto, alterum carnale cum muliere. Nec refert, quòd invalidè contrahat, quia quantùm eſt in ipſo, effectus à parte rei ponitur.

Sexta oritur ex infamia, ſiue iuris (quæ vel ex delicto proprio, vel parentum, vel vili conditione perſonæ naſcitur) ſiue facti, modò crimen

men publicum ſit: ex occulto enim non oritur, ſi homicidium, & cenſuræ violationem excipias, vt docent *Nau. Con. Laym.* contra *Sylv. & Suar.* qui ex occulto etiam oriri putant modò infamiam ipſo iure connexam habeat. Porrò infamia ob crimen notorium, vel per ſententiam iudicis contracta, non tollitur, niſi per diſpenſationem Principis, cuius auctoritate contracta fuit. Infamia facti, etiam orta ex enormi crimine, & digno depoſitione, tollitur per publicam, & conſtantem vitæ emendationem.

Septima oritur ex defectu libertatis Vndè irregulares ſunt. 1. Omnes ſervi propriè dicti (*& ſecundùm Laym. lib. 2. t. 1. cap. 8.*) etiam originarij, donec conſequantur plenam libertatem. 2. Coniugati, niſi vxores conſentiant, & caſtitatem voveant. 3. Curiales, id eſt, curię ſæculari obligati, facto iuramento, vel ſtipendio, vt iudices, advocati, &c. quandiù talia officia habent. Excipe tamen, niſi habeant ſpecialem diſpenſationem Papæ pro illis officijs, vt quidam Clerici in aulis Principum, in cauſis ciuilibus, non tamen criminalibus occupati; vel niſi conſuetudo, ſciente Papâ, id permittat. 4. Milites, ſaltem quandiù iuramento tenentur; item theſaurarij, & depoſitarij publici, & qui Rempub. adminiſtrant. Item apparitores, & ſimiles, qui ſæua, & turpia exercuerunt, vel in cauſa ſanguinis miniſtrarunt, *M. Leo p. 3. fol. 369.*

Octaua ex defectu lenitatis, ſcilicet, ex licita, mutilatione, vel homicidio in bello iuſto, vel iudicio. Quod ideò ſtatuit Eccleſia, quia Sacerdos gerit perſonam Chriſti, qui vtpotèleniſsimus, neminem vnquam læſit, ad hanc autem requiritur, vt occiſio, aut mutilatio de facto ſequatur. Vndè non ſufficit voluntas, nec vulneratio grauis, *Bonac. d. 7. q. 4. Tann. d. 6. q. 10. d. 11. Vndè reſolves.*

1 Non fit irregularis qui mutilat, vel occidit in defenſionem inculpatam honoris, vitę, caſtitatis, &c. vel etiam proximi: quia in iure non ſtatuitur irregularitas, niſi ob homicidium in bello iuſto, vel iudicio, *Tan. loc. cit.*

2 Irregularis fit in bello, qui mutilat, vel occidit propriâ manu; non autem Clericus exhortans ad fortiter pugnandum in bello iuſto (ſecùs tamen, ſi ad occidendum hunc, vel illum in particulari) idem eſt de Duce exercitûs, tubicine, &c. *Bon. p. 4.*

3 In iudicio iuſto irregulares fiunt, qui ad mortem, vel mutilationem cooperantur actiuè, & efficaciter, & proximè, per actionem ex natura ſua ad id ordinatam. Dicitur 1. *Cooperantur*, vt Iudex ferens ſententiam. Notarius eam ſcribens miniſtri exequentes, teſtes, &c. Dicitur 2. *Actiuè*, id eſt, ex parte occidentium, quia non fit irregularis, qui ſe tantum habet paſsiuè, & ex parte eius, qui occiditur, vt Confeſſarius hortans ad fatendam veritatem, vel ad acquieſcendum ſententiæ iuſtæ, quam

Digitized by Google

quam non poteſt differre niſi appellatione iniuſtâ, *Corn. & Dian. p. 4. t. 2. reſ. 99.* Dicitur 3. *Efficaciter*: quia adiuvans, v. g. ferens ligna, vt comburatur antè iam ſuffocatus, non fit irregularis; nec aſsiſtens ſupplicio, ſi ſuâ præſentiâ in illud non influat. Dicitur 4. *Proximè*: quia qui remotè tantú cooperantur, non fiunt irregulares, vt qui gladios faciunt, aut vendunt: item legiſlator leges capitales condens, Concionator in genere dicens, puniendos eſſe malefactores, Confeſſarius interrogatus de reo, an mortem mereatur, ſi reſpondeat Iudicem ſine acceptione perſonarum fungi debere ſuo munere; quia hi omnes ſunt tantùm cauſa remota. Eſſent autem proxima, ideòque irregulares, ſi quid facerent, aut dicerent in particulari, ex quo mors alicuius ſequeretur, aut etiam accelararetur, v. g. ſi quis efficaciter vrgeret reum, vt ſcalam aſcenderet, vel ad hoc illum iuvaret, vel ſi iudici in particulari reſponderet hunc eſſe plectendum. Poſſunt tamen ſubinde etiam proximè cooperantes excuſari ab irregularitate: v. g. 1. Si fiat ex indeliberatione, aut cum ſemiplena tantúm advertentia, v. g. ſi dicat Confeſſarius, properemus, aut inſtiget iumentum, quo reus vehitur. 2. Si cooperatio ſit valde exigua, vt ſi iubeat reum adhuc vnum gradum aſcendere: quia minimum reputatur pro nihilo, *Auila, & Henriq.* apud *Bon. q. 4 p. 1. n. 9. Item Suar. Reg. Lay. &c.* contra *Vazq. Turr. Hurt. Bauni, &c.* qui cenſent ex homicidio neminem fieri irregularem, niſi concurrat, vt publicus miniſter iuſtitię, ſiue ad cauſæ probationem, ſiue executionem: vel vt priuatus iniuſtè, & cum peccato. Quam ſententiã probabilem cenſet *Dian. p. 3. t. 4. reſ. 79. & in addit. reſ. 15. & p. 8. t. 7. reſ. 61.* Hinc negant fieri irregularẽ. 1. Cõfeſſarium, vel alium quemcumque, qui furem hortatur, vt ſcalam aſcendat, caput ſupponat ad ictum excipiendum. 2. Eum qui carnifici dicit, vt aliquid aptet, quo citiùs extinguatur reus. 3. Qui, dum reus ad ſupplicium ducitur, ſuggerit viam breuiorem. 4. Qui vendit, vel commodat ſcalam, funes, enſes, & cætera inſtrumenta; etiam qui furcam fecit. 5. Qui interrogatus à Iudice, an teneatur reum condemnare, reſpondit, teneri. 6. Eum qui carnifici putanti ſuſpenſum iam eſſe mortuum ſignificauit adhuc viuere, ex quo calcans iterùm pede occidit.

Dic. 5. *Per actionem ex naturâ ſuâ, &c.* id eſt, quę per ſe ſit cauſa talis effectus, quia effectus per accidens, non imputatur danti operam rei licitę. Hinc non fit irregularis, dicens carnifici: nemo te impedit facere tuum officium, ego meum feci: nec Iudices Eccleſiaſtici, degradatum tradentes brachio ſæculari: nec Clerici accuſantes aliquem in cauſa criminali, modò expreſsè proteſtentur, ſe non intendere, vt puniatur pœnâ ſanguinis; ſed tantùm, vt ſibi, vel ſuis ſatisfiat, vel impediantur mala ſibi, aut alijs imminentia. *Vide Bon. quæſt. 4. Tan. loc. cit. &c.*

LI-

LIBER OCTAVVS, & vltimus.

DE BVLLA SANCTÆ CRVCIATÆ.

TRACTATVS VNICVS.

TRactatus hic, in hac Medullâ deſiderabatur, ne quidquam ad mores attinens relinqueretur intactum. In Germaniæ oris, vbi Pater Hermannus Buſembaum Medullam iſtam eruit, non eius deerat complemento; quia Cruciatæ Bulla plagis illis minimè expeditur; ſed in Hiſpanijs, alijſque Caſtellæ, & Portugalliæ ditionibus, quæ tam dulci Matris Eccleſiæ vbere lactantur, eiuſque priuilegio potiuntur magno, quo in varijs conſcientiæ caſibus frequenter fulciuntur, aliqua ex parte cæptum abſque materia iſta erubeſcebat opus.

Idem, qui in antecedentibus, in proſequendo Tractatu iſto, ſervabitur ordo, propoſita priùs generali doctrina, ex eaque deducendo caſus, qui occurrere poſſint; ne lector à trita iam, & aſſueta ſtudij antecedentis extrahatur via.

Inter eos, qui hanc ſibi materiam ſuſcepere pertractandam, non vltimum locum obtinent, licèt non primi ſcripſerint, P. Franciſcus Bardi, & Andræas Mendo, qui de illa copioſiſsimè omnium conſcripsère.

Liber, in quatuor diuidetur capita; in quorum primo, de Bulla viuorum communi, ſermo habebitur; in ſecundo, de Compoſitionis Bulla, verba fient; in tertio, de Bulla Defunctorum diſſeremus; in quarto, ad facultates Comiſſarij, & iura vertetur oratio.

CAPUT I.

De communi viuorum Bulla.

DUBIUM I.

Quid ſit Bulla, & quiſnam eam concedere valeat?

REſp. 1. Bullam (omiſsis pro nunc alijs huius nominis ethymologijs) pro monili quodam accipi, & inſigni, quo à collo dependenti Patriciorum filij à plebeiorum turba diſtinguebantur; erat orbiculatum inſigne hoc, in cuius medio figura cordis celata videbatur; indè orbiculata ſigilla quædam, vocata Bullę, in quibus Imperatorum effigies inſculpebantur, quæque ex eorum Chirographis habebantur appenſa; inde etiam rotunda ſigilla, quæ Pontificijs appenduntur litteris, appellantur Bullæ, & à ſigillis, ad ipſas litteras Bulla nomen hoc tranſlatum accipitur, vel ſigillum ſit cereum, vel plumbeum, vel alia quacumque materia extructum. *Mend. d. 1. numer.* 16. Mos iſte, & con-

Digitized by Google

conſuetudo appendēdi litteris Pontificijs ſigilla huiuſmodi, ita habetur ſolemnis, vt fides non adhibeatur his, quæ ſine ſigillo tali pendente videantur, crimenque falſarij incurrat, qui vel ſigillū tollit, mutat rumpit, vel aliquid addit, vel detrahit, litteris. *Idem num.* 17.

Reſp. 2. Certum eſſe Summos Eccleſiæ Pontifices, Bullam poſſe concedere, quando quidem repetitam toties expedire videmus; & incredibile ſit in rebus momenti tanti errauiſſe, & poteſtate propria cum exceſſu abuſos. Probatur vltra, quia quidquid in Bulla continetur, ad concedendas indulgentias, ad facultatem delegandi, ad facultatem abſolvendi à culpis, & cenſuris, commutandi vota, diſpenſandi in præcepto ieiunij Eccleſiaſtico, & his ſimilia, & adhuc minora reducitur, quorum ſingula ſigillatim Pontifici licet concedere, cur ergo iuncta ſimul non poterit elargiri? Neque obſtat ſi dixeris, quod gratiæ, quæ in Bulla conceduntur, ſint magnæ, ad quarum conceſsionem debet eſſe cauſa ſufficiens, & non videtur ſufficere eleemoſyna duarū drachmarum, quâ taxat Commiſſarius, cuius arbitrio Pontifex taxationem reliquit. Non obſtat inquam hęc obiectio, quia finis optatus harum, eſt ſalus Eccleſiæ publica tuenda: depreſsio fidei hoſtium procuranda, defenſio, & propagatio fidei habenda, terra denique ſancta recuperanda; & quamvis in ordine ad negotium tantum, ſingulæ duæ drachmæ parum afferant ſubſidij, iunctæ ſimul, quæ à ſingulis tribuuntur, plurimum augent emolumenti.

Poſſunt etiam concedere Bullas in proprio territorio, quicumque valent concedere indulgentias, & alias facultates, modò conceſsiones cum poteſtate propria, & iuriſdictione commetiantur, & cauſam ineſſe iuſtam indulgentiæ præſcierint concedendæ: quia in tali conceſsione poteſtatis ſuæ non tranſgrediuntur limites profuſiùs, & vltra quàm poſſunt concedentes, præſertim cum ſupponamus inveniri cauſam: Ergo nulla eſt ratio, quare Bullas tales concedere nequeant, niſi forſan à Pontifice in Bulla ſua, vel per novum præceptum aliquod prohiberetur. *Lar. l. trium grat. Baſil. Legio in explic. Bullæ manuſcript. Mend. n. 25. cum alijs, contra Nau. & Rodr. Vndè reſolvitur.*

1 Has ſimilium gratiarum Bullas expediri poſſe, non tantum in belli contra infideles ſubſidium, ſed etiam in cuiuſcumque pij operis, quod ſufficiens concedendi cauſa iudicetur.

2 Deducitur etiam non committi ſimoniam in accipienda eleemoſyna pro Bulla præfinita; & hoc non ideó, quia Pontifex diſpenſet in iure poſitiuo temporale pretium pro ſpiritualis rei acceptione prohibente, vt ait benè cum *Nau. Rodr.* ſed quia eleemoſyna non accipitur, vt pretium temporale pro re ſpirituali, ſed imponitur, vt onus diſpenſationi, vt ſimul ſit commutatio, &

& ita ſtrictiùs, & iuſtiùs diſpenſandi, ad trutinam iuſtificetur cauſa. Quare advertunt DD. convenire imponi aliquod onus diſpenſationibus in fauorem alicuius cauſæ piæ, tùm ne invalida fiat diſpenſatio ſufficientis defectu cauſę, túm ne ita facilè in diſciplinæ relaxationem Eccleſiaſticæ petantur. Neque indulgentiæ conceduntur, eius pretij, & eleemoſynæ intuitu, ſed proponuntur fidelibus, vt illarum ſpes lucrandarum, eos alliciat, ad pio illi operi eleemoſynis ſubveniendum, vel cauſæ publicæ; vel indulgentiæ conceduntur ob affectum pium, & contributam remunerandam eleemoſynam. *Videatur Mend. num. 29. & 30.*

Infertur vltimò, quòd, & Summus Pontifex, & cæteri, qui Bullas poſſunt elargiri, acceptas pro illis eleemoſynas, alendis ſibi ipſis, ſuiſque familijs (niſi aliqua in contrarium ſpecialis obſtiterit prohibitio) poſsint applicare, *Mend. num. 32. contra Suar. & alios.*

Dixi, *niſi ſpecialis aliqua obſtiterit prohibitio*: quia Epiſcopi in *Concil. Trid. ſeſſ. 25. de reform. cap.* 18. prohibentur accipere quidquam pro diſpenſationibus, ad ſeipſos alendos, neque conſequenter pro expediendis Bullis; ſed quamvis Epiſcopi acciperent, licèt obedientiæ deeſſent, non tamen ſimoniæ crimen incurrerent, non accepta eleemoſyna pro temporali ſpiritualis rei pretio, ſed impoſita eleemoſyna illa, vt commutationis onere, vel vt pœna criminis, quod ſæpè ad diſpenſationes præcedit. *Idem num. 32.*

DUBIUM II.

Quibuſnam Cruciatæ concedatur Bulla.

RESp. Bullam Cruciatæ (ita vocatam à rubea Cruce, qua inſigniebantur illi, qui ad expugnandam terram ſanctam advolabant, in quorum fauorem primò conceſſa fuit) concedi nunc cunctis vtriuſque ſexus fidelibus, in Regnis Hiſpaniarum, & Inſulis eiſdem Regnis adiacentibus; in Regnis Siciliæ, Sardiniæ; ſimiliter in Regnis, locis, terris, populis, & dominijs Terræ-Firmę, & maris Oceeani, vel aliter vocatis, quæ mediatè, vel immediatè, vel alio quocumque modo, Hiſpaniarum Regi ſubijciuntur. *Ita in Bulla Lateran. Vndè deducitur.*

Bullam valere in cunctis, & ſingulis Hiſpaniarum Regnis intra, & extra Europam, nec in illis dumtaxat, quę Regi Catholico ſubiecta ſunt, ſed etiam in illis, quæ denuò eius armis ſubiugata fuère, modò arma, vel iura ad talia Regna, vel loca capeſſenda, Hiſpanię nomine, vel adiacentium Inſularum, vel Regnorum Siciliæ, vel Sardinię inducta ſint. Et quia ſub hoc nomine non comprehenduntur loca illa, quę ſunt domûs Auſtriacæ patrimonium, nec ea, quæ Catholico Regi in fœdere traduntur, ideò in iſtis Bulla non valet, *Mend. diſ. 3. n. 2.*

Infertur ſecundò Bullam non valere in Regno, Inſula, aut loco, quod

ab

ab obedientia ſui Regis cum rebellione ſecedens, alterius ſe Principis ditioni cum iuramento ſummiſerit; niſi Pontifex Bullam in fauorem talis Regni, Inſulæ, aut loci denuò conceſſerit. Dixi non valere Bullam in Regno rebelli, quia eleemoſyna, quæ ibi ex acceptis cogeretur Bullis, non in fiſcum mitteretur Regium ſubſidio ad bellum contra infideles peragendum; & dictâ Bulla, vt diximus, in fauorem eorum conceditur, qui Hiſpano Regi in prędicto bello, vel armis, vel ſumptibus, vel conſilio adfuerint. *Idem n. 3.*

Colligitur tertiò, quod ſi aliquis de Prouincia recens rebelli, de cuius ad proprium Principem reductione agitur, mitteret eleemoſynam, vt ſibi ex obedienti parte remitteretur Bulla: iſte talis Bullę gauderet priuilegijs, quia eleemoſyna illa in ſubſidium belli cederet, Regique contra infideles bellanti deſeruiret; & ille, qui eleemoſynam remittit, ibi moratur locorum, & gentium, quibus Bulla conceſſa eſt cum tali onere eleemoſynę illius ad prædictum bellum elargiendę: & talia loca, vel Regnum, adhuc ſui Regis tenentur iure, quamvis tyrannicè, & infide alterius Principis audierint vocem.

Dixi, *Recenter rebellis*: quia ſi rebellio fuiſſet antiqua per ſæcula, vel plures annos, & iam, vt preſcripto iure ad alterius ditionem tranſijſſet, qui tunc è tali Regno rebelli, eleemoſynam pro accipienda Bulla remitteret, Bullæ priuilegijs minimè gauderet; quia non cenſetur Pontificem concedere Bullam locis illis, quæ tale ſubſidium non tribuunt Hiſpano Regi, vt dominium, & ditio eius. Et quamvis rebellio per multos annos non priuet Regem iure proprio ad rebellia Regna, deducit illa Regna tamen ad extraneum dominium: ita vt vulgò illa Regna, vel Prouinciæ non appellentur Regna, aut Prouinciæ Regis illius, cui fregere fidem. *Idem n. 4.*

Infertur quartò: quod ſi aliquis accipit Bullam in loco, vbi valet Bulla, & poſteà tendit ad locum, vbi accepta non valet Bulla, poteſt adhuc ibi gaudere priuilegijs eiuſdem Bullę, exceptis priuilegijs veſcendi ouis, & lacticinijs in diebus Quadr. & carnibus de cõſilio vtriuſque medici, ſpiritus, & corporis, in diebus quibus prohibentur. Exceptio iſta patet ex ipſa Bulla, in cuius textu legitur; quòd durante ipſius Bullæ anno conceduntur priuilegia iſta veſcendi ovis, lacticinijs, & carnibus, vt ſuprà diximus, in Regnis dumtaxat, Inſulis, & locis, quæ de ditione Hiſpaniarum extiterint, minimè verò extra illa: & cùm exceptio, vt aiunt Conſulti iuris, firmet regulam in contrarium, cùm ſola prædicta excipiantur priuilegia, ne illis gaudere poſsint in alienis Prouincijs degentes: ſequitur, quòd ſi quis Bullam acceperit: ibi, vbi valet, quamvis poſteà ad Prouincias illas iverit, vbi non valet, poterit tamen reliquis gaudere priuilegijs, cùm non excipiantur,

Sylv.

Sylv. verb. Priuilegium, Villal. t. 27. Int. à num. 2. Rodr. §. 1. dub. 1. Henriq. l. 7. cap. 20. à num. 3. Suar. l. 8. de legibus, cap. 26. num. 4. Mend. diſp. 3. n. 6.

Deducitur quintò: quod ſi alicui extra Regna Hiſpaniarum exiſtenti, accipitur, & remittitur ab alio Bulla, iſte talis extra dicta Regna exiſtens, non poterit Bullæ gaudere priuilegijs, quia priuilegium reſpicit, & locum, & perſonam, & qua ratione locum reſpicit, requirit, vt qui eo gaudére voluerit eo tempore, quo Bulla accipitur, ſit in eo ipſo loco, cui Bulla conceditur. *Idē loc. c.*

Habetur ſextò: quod ſi alicui accipitur Bulla exiſtenti extra loca, quæ Bulla gaudent, & intra annum, quo Bulla durat, rediturus ſit ad loca ea, quibus Bulla conceditur, poterit gaudere Bullæ priuilegijs, quando redierit. Ratio eſt, quia ſi iſte, cùm perueniret, acciperet Bullam, non eſt dubitandum, quin ſtatim gauderet priuilegijs Bullæ; ergo etiam gaudebit, quamvis antecedenter ad reditum eius accepta fuerit ei Bulla, eiuſque nomine eleemoſyna largita. Et ſufficienter ſalvatur locale priuilegium, quod poſtulat éxiſtentiam accipientis Bullam in Prouincia, vbi valet eo tempore, quo Bulla accipitur; quia iſte talis cenſetur accipere Bullam quando redit; qua propter videtur priuilegio, qua parte locale eſt, ſatisfactum iri, cum aſsiſtentia in Hiſpaniæ Regnis, vel tempore accipiendæ Bullæ, vel intra annum promulgationis.

Habetur ſeptimò, valere Bullam omnibus extraneis, qui Hiſpaniam adueniunt, vel ad ea loca tendunt, in quibus Bulla valet, vel ad eorum marinos portus, vel ad commorandum ibi, vel negotia peragenda, vel ad peregrinandum, vel tantùm cauſa videndi illas terrarum plagas; quia Bulla conceditur non ſolùm his, qui in Hiſpaniæ Regnis, & Inſulis, & vbique ditionis Hiſpaniarum commorantur, ſed etiam eijs, qui ad iſtas oras adveniunt, vt conſtat ex textu Bullæ: *Conſiſtentibus, & ad illa declinantibus. Idem num. 12.*

Habetur octauò, valere etiam ei, qui ex Gallia ad Hiſpaniam venerit accipiendę Bullæ dumtaxat cauſa, & ſtatim redit ad Galliam: quia Bulla conceditur his, qui Hiſpaniam adueniunt, & non exprimitur cauſa, qua veniunt, vel iſta, vel illa ſit. Nec iſte, qui cauſâ prędictâ Hiſpaniam venerit, aliquâ in Bullam vtitur fraude, quia in adeunda Hiſpania vtitur iure ſuo, quod non eſt ſibi prohibitum; ſed in Gallia non poterit gaudere privilegijs veſcendi ovis, & lacticinijs; & carnibus, vt animaduerſum relinquitur in caſu quarto. *Idem num. 13. contra Ludou. la Cruz, & Truil.*

DUBIUM III.

Quantum temporis Bulla duret?

RESp. In Hiſpania per annum integrum durare Bullam, vt in ipſa ſæpè repetitum legitur; qui annus incipit à die promulgationis Bullæ in quovis loco; hoc etiam

reperitur in Bulla, *à Cruce in exp. Bullæ, d.* 1. Difficultas eſt: An annus debeat numerari naturalis à die in diem, vel Eccleſiaſticus ab vna ad aliam promulgationem? Circa quã difficultatem tres leguntur opiniones. Prima aſſerit, annum debere numerari Eccleſiaſticum ab vna ad aliã promulgationem. Secunda, annum debere numerari naturalem à die in diem. Tertia denique, annum debere numerari Eccleſiaſticum, ſi promulgatio ſequens Bullæ prorogatur vltra annum naturalem; ſed ſi promulgatio Bullæ ſequens fiat antequam annus naturalis deſinat, tũc Bullam antecedentẽ durare, quouſque annus naturalis tranſierit; quia aliter non eſſet in fauorem accipientis Bullam, anni Eccleſiaſtici duratio, ſi naturalis anni durationem minueret, *Trull.* 1. *§.* 1. *dub.* 11. *Henr. l.* 7. *c.* 20. *n.* 2. *Mend. diſp.* 21. *n.* 7 *Ioan. Sanct. in ſelect. diſp.* 55. *n.* 3. *cui accedit Ant. Gomez.*

Hæc tertia opinio minus habet probabilitatis, quia in re cenſet, annum durationis Bullæ; & naturalem eſſe, & Eccleſiaſticum, cùm vterque ſimul eſſe nequeat. Aliæ duæ opiniones ſunt probabiliſsimæ, & ſecuræ in praxi: *Vndè ſequentes reſolvuntur caſus.*

Primus: Quod ſi Bulla accipitur poſt eius promulgationem magis, vel minùs ſolemnem, quamvis ſit ante ſermonem, poteſt accipiens gaudere priuilegijs Bullæ; ſed ſi accipiatur ante promulgationem, non licet eius gaudere priuilegijs; quia Pontifex ait, annum debere numerari à die promulgationis, id eſt, à promulgatione ipſa; itaque inutile eſt ad priuilegiorum vſum, accipere Bullam aliquod diebus, vel horis ante promulgationem, quia tunc adhuc non prodeſt, *Villal. tom.* 1. *t.* 25. *n.* 6. *Trull. l.* 1. *§.* 1 *dub.* 10. *n.* 2. *Mend. d.* 2. *n.* 2.

Secundus, annum Bullæ non eſſe numerandun à die promulgationis Bullæ in Metropoli, Aula, vel Vrbe vicina, ſed à die, quo in loco quolibet promulgatur; expreſſa namque eſt Pontificis intentio, vt in loco quolibet etſi minimo promulgetur, vt à promulgatione numeretur annus. *Ibid.*

Tertius, annum non numerari à die acceptæ Bullæ, ſed à die promulgationis; itaque qui ob negligentiam, vel impoſsibilitatem non accipit Bullam, niſi poſt multos dies promulgatam, non debet annũ à die acceptionis numerare.

Quartus: Non ſufficere intentionem, & animum accipiendi Bullã: vt quis eius gaudeat priuilegijs, ſed requiri actualem eius acceptionem.

Quintus: Non ſufficere, quòd quis ſperet, alium pro ſe, & ſibi Bullam accepturum, vt ipſe priuilegijs vtatur Bullæ.

Sextus Eum qui certò ſcit, domi ſuæ, vel in patria ſua, à qua tunc abeſt, parentes proprios, vel perſonam aliam, accipere pro ſeipſo abſente Bullam tali die, & tempore, poſſe gaudere Bullæ priuilegijs, quia in negotio morali, tantùm va-

valet illa certitudo, quantum propria per ſeipſum Bullæ realis acceptio, *Mend.ibid.Diau.p.8.t.11.reſ.90. contra Rodr.Vega,& Trull.*

Septimus: Eum, qui tempore promulgationis Bullæ inuenitur in loco, vbi Bullam tam citó accipere non poteſt, hunc non poſſe præterita Bulla vti per totum tempus, quod ſine accepta noua conſumit Bulla, niſi fortè antecedentis Bullæ annus non præterierit; quia tunc poterit priuilegijs eius gaudere vſque ad anni naturalis complementum, ſecutus ſecundam, & tertiam opinionem; quia priuilegium, quod pro determinato tempore conceditur, tranſacto tempore ceſſat.

Octavus: Quód in opinione, quę annum Bullę aſsignat Eccleſiaſticum, non caret probabilitate, eum qui Bullam accipit Matriti, vbi antè promulgatur, & vadit Cæſarauguſtam vbi ſeriùs, poſſe vti Cæſarauguſtæ priuilegijs Bullæ acceptę Matriti, quouſque Cæſarauguſtæ promulgetur ſequens Bulla, numerato anno Eccleſiaſtico, non à promulgatione ad promulgationem Matriti facta, ſed à promulgatione, quæ fit Matriti, vſque ad promulgationem, quæ Cæſarauguſtę fiet; quia hæc debet præſumi Pontificis intentio, ne is, qui Cęſarauguſtam Matrito venit, Matritum redire cogatur ad accipiendam Bullam, vel pro eo tempore careat eius priuilegijs, & gratijs, *Sanch. in ſelect. diſp. 55. à n. 8. Trull. l. 1.§.4. d.10. n.5. Mend. diſp. 1. n. 25. vbi plur. affert.*

Rogatur 1. An priuilegium Bullæ, Pontificis concedentis morte finiatur?

Reſp. Affirmatiuam ſententiam, non eſſe communem, neque veram probatur *ex Cap. Si ſuper gratia de officio, & poteſtate Iudicis, deleg. in 6.* Vbi ait Bonifacius VIII. gratiam à Sede Apoſtolica factam, non expirare morte concedentis; ſed Bulla Cruciatæ, eſt gratia à Sede Apoſtolica facta; ergo non expirat morte concedentis.

Secundò quæritur: An Pontifex, Bullam reuocare poſsit?

Reſp. Quód ſi annus iam inceperit, non poteſt Pontifex intra annum, Bullam reuocare, niſi iuſta reuocandi adſit cauſa, & recompenſatio fiat his, qui Bullam accepère; ſed ſi non habeat, vndè recompenſet, & aliàs communi ſaluti expedit reuocatio, abſque recompenſa poterit illam reuocare. Ratio eſt: quia quando priuilegium eſt per modum oneroſi, & lucratiui contractûs, qualis inuenitur, in Bullæ conceſsione, debet inueniri cauſa reuocationis eius vt fiat, & recompenſatio fieri, quando habetur, vndè poſsit recompenſari; & hoc poſtulat naturale iuſtitiæ ius, quo tenetur Princeps adimplere ea, quæ cum ſubditis pactus erat. Ab hac tamen obligatione eximitur, quando communis ſalus diſſolutionem expoſtulat pactorum, & aliàs recompēſa fit his, qui inſumpſerunt; ſed ſi non habeatur, vndè re-

Digitized by Google

gentesimo ſeptuagesimo quarto, vt *Alphonſus Per.* teſtatur, & *Trull. Clemens etiam Octauus* anno milleſimo ſexcenteſimo, vt notat *Diana. Octauus etiam Vrbanus* anno milleſimo ſexcenteſimo vigeſimo quinto, vt idem affirmat *Diana.* Et videmus Commiſſarium Bullæ iubentem ipſam promulgari in ipſo anno Sancto, ſicut in reliquis annis. Probatur etiam ratione ſuprà diſcuſſa; quia priuilegium Bullæ conceſſum eſt per modum oneroſi contractus, *Mend. num.* 48. vbi plurimos citat.

Reſp. 2. Neque etiam per Bullam in Cœna Domini reuocari Cruciatæ Bullam; quia *Sixtus Quintus* anno milleſimo quingenteſimo nonageſimo, reuocans in Bulla in Cœna Domini cuncta priuilegia ad abſolvendos caſus illos, qui in illa reſeruantur, addit; niſi caſus in Bulla in Cœna Domini reſeruati, in illis præſentibus litteris exprimantur; atqui caſus iſti exprimuntur in Bulla Cruciatæ, extenſa facultate, quæ in illa tribuitur ad abſolvendum ex illis caſibus, vt conſtat ex textu: *quamvis ſint ex contentis in Bulla in Cœna Domini, & abſolutio ab eis, reſeruata ſit Sanctitati Pontificis, excepto hæreſis crimine*: Ergo per Bullam in Cœna Domini non reuocantur priuilegia in Bulla Cruciatæ conceſſa.

DUBIUM IV.

Quæ nam perſonæ priuilegijs Bullæ gaudere poſsint?

ARTICULUS I.

An qui Bullam accipit in gratia eſſe debeat, vt priuilegijs Bullæ potiri valeat?

Reſp. Non eſſe neceſſarium, vt quis abſolutè Bullæ priuilegijs gaudere poſsit (non loquor nunc de indulgentijs, quas poteſt quis, & ſibi, & defunctis lucrari, quia de his infrà ſermo erit) quòd ſit in gratia, ſed poſſe gaudere illis, quamvis lethalis peccati cœno deturpetur; modo ne iſta peccata ſint ex aliquorum ſpecie, quæ excipit ipſa Bulla, quibus peccatis quis irretitus, non poteſt gaudere cunctis, vel aliquibus Bullæ priuilegijs. Ratio eſt, quia Bulla non excludit à gaudio priuilegiorum abſolutè lethalis peccati reos; excipit verò eos, qui in quadam peccatorum mortalium ſpecie iacent; ergo non illos, qui in alia ſpecie, ſed iſtos, qui aſsignata peccauerint, à gaudio priuilegiorum expellit, quia exceptio, vt repetitum eſt, firmat regulam in contrarium. *Vnde reſoluitur, Nau. de indulg. notab. num.* 19. *Enriq. l.* 7. *de indulg. cap.* 9. *num.* 6. *Sot. in* 4. *diſt.* 21. *q.* 2. *art.* 3. *Trull. l.* 1. *dub.* 8. *Mend. diſp.* 4. *num.* 1. *& alij, Mend. d.* 4. *num.* 3. *Rodrig. & comm. omnes.*

1 Non poſſe gaudere priuilegio Bullæ aliquo eos, qui contra expeditionem eius grauiter peccant impedientes per malitiam promul-

gationem, vel vſum Bullæ, quia ita expreſsè legitur in Bulla Latina.

2 Indulgentiam plenariam, quæ conceditur ad articulum mortis eis, qui ſubita morte rapiuntur; vel ſine copia confeſſarij, modò contriti moriantur, non lucrandam fore ab ijs, qui indulgentiæ iſti plenariæ fidentes, in confitendo, ſtatuto ab Eccleſia tempore negligentes fuerunt, quia Bulla diſponit ita.

3 Eos, qui compoſitionis Bullę confiſi, aliena bona vſurpant, vel Canonicas recitare negligunt Horas, non poſſe dictâ compoſitionis Bullâ ad reſtituendum gaudere.

4 Hos, qui Bullæ fidentes peccauerint, poſſe reliquis Bullæ priuilegijs gaudere, præter quàm indulgentia ad articulum mortis conceſſa, de qua ſuprà, & indulgentia compoſitionis bonorum, quæ debent reſtitui; quia exceptio firmat regulam in contrarium, & cum gaudium ſolum iſtorum priuilegiorum excipiatur, reliquorum priuilegiorum gaudium indulgetur, *Couar. in regula peccatum 2. §. 2.*

5 Meretrices poſſe gaudere Bulla; quia excluſis perſonis alijs, iſtæ nō excluduntur: Neque obſtat, quod contrariam ſequentes opinionem obijciunt; nempè eleemoſynam, quæ pro Bulla tribuitur debere fieri *ex bonis ſibi à Deo collatis*, vt in ipſa Bulla legitur, & bona, quæ meretrices in eleemoſynam tribuere poſſunt à dæmone, vt per peccatum acquiſita proueniunt. Non obſtat, inquam, quia ex alijs bonis, præterquàm ex vſu venereo acquiſitis, eleemoſynam tribuere poſſunt; vnde ratio ceſſabit ſcrupuli. Vltrà, quia verba illa: *Ex bonis ſibi à Deo collatis.* Significant eleemoſynam fieri debere ex proprijs accipientis bonis, non ex alienis iniuſtè poſſeſſis; & quamvis meretrix in modo lucrandi peccet, poſsidet tamen iuſtè quę lucratur.

Hinc infertur ſextò, non poſſe gaudere Bulla, eum qui ex bonis malè per furtum, vſuram, vel alio quouis modo ad reſtitutionem cogente habitis, eleemoſynam pro accepta largitur Bulla. Ratio, quia bona illa non tributa ſunt à Deo illi, qui ex bonis per iniuſtitiam habitis eleemoſynam pro Bulla tribuit; ſed ſi ex miſta ex iniuſtè, & iuſtè habita pecunia, fiat eleemoſyna, poterit accepta gaudere Bulla, quia tunc cenſetur eleemoſynam ex propria pecunia dare; ſiquidem eius intentio eſt, accipere Bullam eo modo quo ſibi proſit; & non eſt putandum, invalidè egiſſe illum, qui validè agere potuit, *Lop. in l. 54. tit. 14. p. 5. Couar. lib. 1. commen. cap. 11. à n. 2. Mend. num. 5. Nuñus in 3. p. tom. 2. tr. de Bull. Acoſta in Bulla Cœn. q. 12. Vega tom. 1. Sum. cap. 34. caſ. 7. Dian. tr. 11. reſ. 101. Mendo num. 6.*

ARTICULUS II.

Vtrùm Catechumeni, pueri, ſtutui; excommunicati, & hæretici gaudere poſsint Bulla?

RESp. 1. Catechumenos non poſſe. Ratio, quia quidquid in Bulla continetur, vel eſt actus iuriſ-

Digitized by Google

dictionis, vt puta delegandi facultatem ad vota commutanda, & alia ſimilia exercenda, vel actus proprius clauium, vt aperire Eccleſiæ theſauros elargiendo indulgentias, & diſpenſationes, qui actus ſunt proprij clauium, & non oratio mera; quorum actuum nullum valet Pontifex erga catechumenos exercere, quia extra Eccleſiam eſſe cenſentur, ſiquidem adhuc per ſpecioſam Baptiſmi portam non intrarunt; ergo iſtis Bulla minimè prodeſſe poterit, *Mend. num.* 7.

Reſp. 2. Pueros, & fatuos poſſe gaudere aliquibus Bullæ priuilegijs, quorum capaces inveniuntur, vt puta, quòd tales ſepeliri poſsint modica pompa tempore interdicti, virtute Bullæ in loco ſacro, & quòd in eodem tempore, poſsit adhiberi Extremæ Sacramentum Vnctionis fatuo, vel furioſo moribundo; & ſi quę ſunt alia priuilegia, ſimilia, quorum vſui, mentis ille morbus non obſtet. Probatur, quia non eſt ratio, qua talium iſti priuilegiorum cenſeantur incapaces, neque Bulla diſtinguit inter ætates, qua propter interpretatiuè iudicantur, & puer, & fatuus petere, quod ſibi vtile fuerit, & proficuum; & fatuo, qui piè vixit, dum mentis extitit compos, neque Euchariſtia negatur, nec vnctio extrema; itaque poterit illi adhuc interdicti tempore miniſtrari, & tempore quovis indulgentia Bullæ applicari plenaria, poteritque ab excommunicatione abſolvi, *Mend. num.* 12.

Reſp. 3. Excommunicatum poſſe gaudere Bullæ priuilegijs, exceptis indulgentijs: quia quamvis iſte nequeat gaudere, nec vti priuilegijs aliundè habitis, & obtentis, priuilegia tamen Bullæ non obtinentur ab excommunicato, ſed à Rege obtinente Bullam.

Dixi, *exceptis indulgentijs*; quia neceſſarius eſt ſtatus gratiæ ad lucrandas indulgentias; & ſi excõmunicatus eſt pertinax, non eſt in ſtatu gratię: ſed ſi nõ fuerit pertinax, & eſt in gratia, & aliundè non prouenit ab ipſo, quòd ipſe non abſolvatur ab excommunicatione, ſi alias media ad indulgentias obtinendas adhibeat, credendum eſt piè, Eccleſiam Matrem amantiſsimam nolle eum à bonorum tantorum participatione excludere, *Mend. num.* 13. *cum Villal. Nauar. Rodr. Trull. & alijs, quos citat.*

Reſp. 4. Poſſe etiam hæreticos gaudere Bullæ priuilegijs, eo modo etiam, quo excommunicatis concedimus, quia eadem erga iſtos invenitur ratio. Quòd non ſolùm de hæretico interno intelligendum eſt, vt ait *Ludouicus de la Cruz*, ſed etiam de externo, vt ait *Trull.* ſed dum in hæreſi perſiſtit externa, & non obtinet ab Inquiſitoribus abſolutionem nequit eligere Confeſſarium virtute Bullæ, quia non poteſt abſolvi à peccatis, dum excommunicationis vinculis, per hæreſim detinetur irritus, & non tribuitur illi facultas in Bulla, vt ab excommunicatione abſolvatur, *Mend. num.* 14.

ARTICULUS III.

An Religioſi, Bulla gaudere poſsint?

RESp. Quòd excepto priuilegio eligendi Confeſſarium ad reſeruatos caſus (de quo infrà) poſſunt Religioſi gaudere reliquis priuilegijs, quæ illis in Bulla denegantur. Hoc probatur ratione illa ſæpiùs repetitâ; quia exceptio firmat regulam in contrarium; in Bulla prohibetur Religioſis, ouorum & lacticiniorum eſus per Quadrageſimam, niſi ſexagenarij ſint, aut militares: Ergo reliquis priuilegijs non priuantur.

Quæritur: An poſsit Religioſus Bullam accipere abſque licentia ſui Prælati?

Reſp. Probabiliſsimum eſſe, quòd poſsint. Ita commun. Expoſitores Bullę: & etiam eſſe valde probabile, quod non poſsint vt probat *Mend. num.* 18. Et quod poſsit eſſe iuſta cauſa, qua Superior licentiam abnuat, & tunc accipiens Bullam, deerit paupertatis voto, vel obedientiæ ad minus. *Vndè reſoluitur.*

1 Quod ſi certò conſtaret, Prælatum iniuſtè negare licentiam Religioſo accipiendi Bullam, poſſet tunc Religioſus Bullam accipere, quia tunc prudenter exiſtimatur, Pontificem eripere Religioſum à ſubiectione Prælati erga acceptionem Bullę, cùm non adſit iuſta cauſa, cur tantum bonum amittat. Dixi, *ſi certò conſtaret*; quia in dubio Prę-lato adſtandum eſt.

2 Quòd ſi Religioſus accepit Bullam, vel obtentâ licentiâ, vel iniuſtè negatâ, non poteſt Prælatus coarctare Religioſo priuilegiorum vſum, niſi Pontifex ipſe coarctauerit, vel coarctandi facultatem tribuerit Prælato; quia inferior non valet conceſsionem Superioris reſtringere.

3 Nouitios, adhuc renuente Pręlato, poſſe Bullam accipere, eiuſque priuilegijs abſque limitatione vti; quia iſti, Religioſorum nomine quoad fauores, non quoad odia cōprehenduntur, *Henriq. l. 7. de indulg. cap. 22. num. 7. Rodr. in Bull. §. 6. n. 9. & §. 12. num. 5. Trull. l. 1. §. 1. dub. 7. num. 1. Suar. tom. 4. de Relig. tr. 5. l. 2. cap. 16. num. 10. Mend. n. 22. & alij.*

ARTICULUS IV.

An viuorum Bulla poſsit defuncto aſſumi in ordine ad aliquem vſum?

APponitur caſus: Moritur quis, qui Bullam non acceperat viuorum. Circa defectum iſtum quæritur, an pro eo poſsit accipi viuorum Bulla, vt vel abſolvatur ab excommunicatione, ſi in qua erat, & ſepeliatur in loco ſacro? Vel vt moderata pompa vtatur in funere, tempore interdicti? *Henriq. l. 7. de indulg. cap. 20. num. 8. in Gl. lit.* Y. Z. piè ſentit affirmatiuè; neque improbabile reputat *Trull. Mend.* verò *num.* 24. abſolutè negat. Rationem reddit, quia Bulla iſta viuorum dirigitur ad viuos, & pro viuis eſt conceſſa, vt ex illis verbis conſtat: (*Y por quanto vos N. diſteis dos reales de plata*) & eam debet accipere quiſque ſibi, vel acceptare acceptam ſibi ab alio, vt ea poſsit gaudere, quorum nullum

Digitized by Google

accipere, ſcilicet, vel acceptare poteſt defunctus, cùm eius neque formalis, neque virtualis, neque interpretatiua voluntas poſsit haberi: quia illo expirante, expirat voluntas omnis defuncti erga viuos.

Reſp. Quòd ſi defunctus ante mortem non diſpoſuerat, vt ſibi ad hos effectus acciperetur Bulla, veram *P. Mendo* ſententiam puto, quia ratio eius eſt efficax; ſed ſi ante mortem commiſit alicui, vt Bullam ſibi, & ſuo nomine ſumeret, valet illi Bulla, quia voluntas eius permanet virtualiter ad hunc effectum, quemadmodum, & aliàs rei familiaris, & domus ſuæ diſpoſitiones, quas poſt obitum ſuum reliquit habendas. Et ita in hoc caſu ſecundo deficit efficacia rationis *Patris Mendo*.

DUBIUM V.

Quid debeat facere quis, vt Bullæ priuilegijs gaudere poſsit?

Reſp. Quòd vel debet ire ipſe proprijs expenſis in exercitu ab Hiſpaniarum Regibus contra Turcas, aut infideles miſſo, vel aliud obſequij ad id ipſum pręſtare genus, vel adiuvare perſonaliter in dicto exercitu, per annum totum in ipſo permanendo; & qui perſonaliter nō adfuerit exercitui, ſatisfaciet alium pro ſe mittens, & qui nec iuerit per ſe, vel aliũ miſerit, taxatam à Commiſſario Bullæ eleemoſynam, pro Bulla dare tenetur. *Vndè reſolves.*

1 Non gaudere Bulla, qui contra Turcas, aut infideles in alterius Principis exercitu, præterquam Hiſpaniarum Regum pugnat.

2 Neque etiam quemcumque in exercitu Hiſpani militantem Regis, niſi contra Turcas pugnet, aut infideles, gaudere Bulla, infidelium nomine comprehenduntur hæretici, Pagani, & ſchiſmatici.

3 Eum qui gratuitò, & ſponté aſsiſtit exercitui, aut Militiæ Senatui, vel confitendi, concionandi, aut celebrandi muneri, aut alterius cuiuſvis obſequij generi, etiam gaudere Bulla.

4 Militem, qui ſtipendij parte aliqua accepta reſtantem Regi remittit, quæ etiam ſibi ex iuſtitia debebatur, etiam frui Bullæ priuilegijs, quia ſubvenit Regi ad bellum ea ſtipendij parte, quam parcit, quæ æſtimabilior eſt, quã duæ illę drachmę, quas pro eleemoſyna tribuunt hi, qui Regis caſtra non ſequuntur.

5 Gaudere etiã Bulla morientes in eundo ad bellum, vel antequám finiatur annus, vel relinquentes caſtra antequàm bellum deſinat, ob cauſam prudentum iudicio legitimam, vt puta vrgentem morbum, ſtrictam familiæ, & propriæ domûs neceſsitatem.

6 Similiter gaudere Bulla eos, qui bello adſtiterunt, quod antè trãſactum annum fuit peractum; neque reliquam anni partem tenentur aliàs adire terrarum, vbi Regis exercitus contra infideles extringunt arma.

Quæritur primò: Quantum militum numerum expenſis proprijs mittere teneatur, qui non ſequitur caſtra, vt Bullæ priuilegijs potiri poſsit?

Reſp.

Digitized by Google

Reſp. 1. Quòd ſi iſte talis eſt Cardinalis, Primas, Patriarcha, Epiſcopus, filius Regis, Dux, Marchio, aut Comes, quos commode poterit, vſque ad denarium expletum numerum mittere tenetur. Quòd ſi tot non potuerit, ad minus quatuor mittat.

Reſp. 2. Aliàs quaſcumque perſonas cuiuſcumque conditionis exiſtant, Clericos, aut laicos, ſingulos, militem vnum mittere teneri, niſi eos egeſtas ab obligatione eximat; quo caſu bini, terni, vel quaterni mittent militem vnum, contributa ab vnoquoque mittentium pro facultate pecunia.

Reſp. 3. Capitula Eccleſiarum, Monaſteria Religioſorum vtriuſque ſexus teneri pro denis Capituli, vel Monaſterij perſonis vnum mittere militem, cùm hoc antea in Capitulo deciſum fuerit.

Quæritur ſecundò: Quantam per Commiſſarij taxationem eleemoſynam erogare debeant, qui militem ad bellum non mittunt?

Reſp. 1. Cardinales, Primates, Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, qui habent iuriſdictionem Epiſcopalem, Inquiſitores, & Dignitates Eccleſiarum Cathedralium, Duces, Marchiones, Comites, Commendatarios Maximos, Proreges, Duces, Generales, Legatos Principum, Præſidentes, reliquos Conſiliarios, Prętores Curiæ, Auditores Cancellariarum, & Regiorum fororum, & Prætores Fiſcales Senatuum, & Regiarum Audientiarum, Numeratores Regiæ Maieſtatis eos, qui in maximis numerorum Curijs rei familiaris, & numerantis rationis in Sanctæ Cruciatæ Senatu verſantur, Auditores, & Fiſcales eius, & Secretarios Regię Maieſtatis, & Cōmendatarios commendatos omniū, Dominos vaſſallorum, vxores virorum iſtorum ſæcularium, quos nominavimus, viuentibus viris ſuis, ſinguli, & ſingulæ octo argēteos pro Bulla ſibi acceptâ erogare teneri.

Reſp. 2. Reliquas perſonas, cuiuſcūque ſtatûs, & conditionis exiſtant, duobus tantùm argenteis ſatisfacere.

Reſp. 3. Ad Indias, eleemoſynam aliam eſſe taxatam, quam vide in *Trul. lib. 1. §. 3. dub. 1. num. 2.*

DVBIUM VI.

Reſolvuntur difficultates aliquæ circa dicta in dubio proximò.

QVæritur primò: Vtrùm vltrà titulos, qui nominantur eorum, qui milites decem mittere tenentur, vt Bullæ gaudeant gratijs, alij etiam tituli teneantur, quorum ibi mentio nō ſit facta? Reſpondetur: Etiam comprehendi Proceres alios eiuſdem, aut maioris tituli ſecundùm communem æſtimationem, ſed non comprehenduntur hi, qui ſunt minoris tituli, vt Vice-Comites, & alij ſimiles: quia quamvis iſti ſint ditiores alijs, attendit Pontifex, vel ad id, quod frequentiùs accidit, nempè ſuperiùs nominatos, magis affluere, vel ad titulorum præeminentiam, quâ cœteros ex-

excedunt,& ob ipſam onus illis imponit grauius, *Mend.d.7.num.5.*

Quęritur ſecundò: An qui perſonaliter adeunt bellum, vel militem pro ſe mittunt,quod alio titulo facere tenebantur,vt puta,lege, præcepto Regis Equites habitu inſigniti, & Proceres, gaudeant Bulla? Reſpondetur affirmatiuè, quia vno, & eodem actu poteſt duplici obligationi fieri ſatis: v. g. vno, & eodem ieiunio,& præceptum adimpleri Eccleſiaſticum,& pœnitentia à Confeſſario impoſita.

Tertiò quæritur: An hi qui poſſunt,& tenentur mittere decem milites,mittentes quatuor, vel hi, qui non poſſunt mittere quatuor,qui eſt minimus militum numerus, miſsis duobus,vel tribus, gaudeant Bulla? *Mend.n.9.* negatiuè reſpondet; quia non adhibent requiſitum, & petitam conditionem, nempè mittere decem, ſi poſſunt, vel ad minus quatuor,ſi facultas maior non habetur; ſed conſequenter magis ad ſuam doctrinam poſſet affirmatiuam ferre ſententiam: quia *num.4. diſp.5.* aſſerit;militem,à quo petitur pro requiſito ad gaudium Bullæ adire gratioſè,& ſine ſtipēdio bellum, poſſe frui Bulla, quamvis accipiat aliquid de ſtipendio, quod pro mercede ſolvitur,modò remittat aliquam partem debitæ mercedis: & rationem reddit *Mendo*:quia in eo,quod remittit,maius tribuit ſubſidium ad bellū,quàm ſi duos porrigeret argenteos, qui vulgò pro Bulla dantur potiunda. Ergo etiam ille, qui potens mittere decem milites,minorem mittit numerum, vel qui non potens mittere quatuor,mittit duos, aut tres, gaudebit Bulla, quia in militibus illis miſsis,maius adfert ſubſidiū, quàm ſi octo tribueret argenteos, quæ eſt taxata Nobilibus eleemoſyna à Cōmiſſario, quamvis poſsint mittere illos decem,& illos quatuor milites. Et hanc ſententiam puto probabilem.

Quartó quęritur: An ij,qui vnum militem mittere tenentur, & cùm poſsint non mittunt, ſed ſimul cum alijs perſonis contribuunt, vt mittatus vnus,& alatur per integrū belli durantis annum, gaudeant Bulla? *Mendo* reſpondet negatiuè, ſed conſequenter ad dicta reſpondeo: quòd ſi id quod contribuunt,eſt ſubſidium maius, quàm duo illi argentei, qui pro Bulla tribuuntur, probabile eſt poſſe gaudere Bulla.

Quæritur quintò:Quidnam intelligatur per Capitula, & Monaſteria, quando eis imponitur, vt pro denis quibuſque perſonis militem vnum mittant?

Reſp. 1. Quod quamvis per Capitula intelligantur vulgò, Capitula Eccleſiæ Cathedralis,aut Collegiatę, eſt tamen probabile ampliari, & extendi etiam ad Capitula Parochiarum,vbi eſt Rector,aut Prior, & Beneficiati qui Capitula celebrant, & in eis diſcutiunt, ventilant, & decidunt ea,quæ Eccleſijs ſuis congruere videntur; itaque indultum hoc poteſt etiam extendi, & ampliari ad has Eccleſias, quia & ijs, & Regi po-

propitium, *Mend. num. 8.*

Reſp. 2. Per Monaſteria intelligi quaſcumque Religioſorum vtriuſque ſexùs Communitates, quamvis alio nomine appellentur, v. g. Collegia, domus, &c. Non verò intelliguntur aliæ Communitates, v. gr. Collegia ſæcularium, Confraternitates, &c. *idem num. 7.*

Sextò quæritur: An miles miſſus ab iſtis communitatibus pro denis quibuſque vnus, debeat neceſſario de Capitulo mitti conſulto? Reſpondetur, neceſſarium eſſe in Communitatibus illis, in quibus non poteſt diſponi de bonis Communitatis ſine Capituli deliberatione: ſed minimè neceſſarium in ijs in quibus diſponi poteſt de ijs bonis ad pia opera, ſine deliberatione tali.

Quæritur ſeptimò: An in prędictis Communitatibus, quando excedunt ipſi in Communitate commorantes numerum decem perſonarũ, ſed ad viginti non perveniunt, duos tunc milites mittere teneantur? Reſpondetur negatiuè; tantum enim obligantur, tunc ad mittendum vltra militem, ratam illam partem, quæ excedentem denarium numerum attingit.

Octauò quæritur: An milites, qui aliorum ſumptibus ad bella mittuntur, Bullæ etiam gaudeant indulgentia? Reſpondetur affirmatiuè, ſi pauperes ſint; nam ita expreſſum in Bulla legitur. Et adhuc ſi durante belli anno diteſcant, vel ex arreptis ex hoſte ſpolijs, vel ex præmijs, quæ ex rebus geſtis meriti fuerunt, minimè, expenſis ſe proprijs alere tenentur, vt indulgentiam lucrentur Bullæ; quia illa fortunę pulchrior facies per accidens irriſit illis, & ſufficit pauperes fuiſſe, quando ad bellum miſsi fuère.

Quæritur nonò: An ſi miles ab aliquo miſſus, vel non intrat, vel relinquit bellum culpabiliter ante expletum annum, tunc is, qui miſit illum, gaudeat Bulla? Reſpondetur affirmatiuè, ſi iſte iam feciſſet expẽſas debitas, & ſumptus; quia quantum in ſe fuit, poſtulata impleuit.

CAPUT VII.

De alijs difficultatibus, tàm de Clericis, quàm Religioſis, qui adeunt bellum, vt milites in ſpiritualibus adiuvent.

NOn tantùm conceduntur Bullę priuilegia ſæcularibus, qui expenſis proprijs per vnum annum pugnauerint, vel alio quocumque obſequij genere, Regis exercitum adiuverint, ſed etiam Clericis ſęcularibus, qui de licentia Ordinariorum ſuorum, & Regularibus, qui de licentia Superiorum ſuorum. Verbum Dei in exercitu prædiceuerint, vel alia Eccleſiaſtica miniſteria, & pia exercuerint; quibus alia ſpecialia conceduntur priuilegia, de quibus aliquę difficultates reſolvuntur.

ARTICULUS I.

Quidnam hic, nomine Clericorum, & Regularium intelligatur? Et quemnam licentiam habere debeant, vt exercitum adeant? Et quæ miniſteria ibi exercere teneantur?

REſp. 1. Clericorum nomine intelligi eos, qui habent aliquẽ

Or-

Ordinem à prima Tonſura (ſi hæc poteſt vocari Ordo) vſque ad vltimum; & in hoc ſenſu loquuntur frequenter, & Iura, & Concilia, & in eodem ſenſu poteſt accipi in Bulla, Clericorum nomen, quia fauores ſunt ampliandi; itaque poteſt gaudere Bulla quicumque aliquo Ordine fuerit initiatus, ſerviens per annum integrum exercitui in pijs miniſterijs, niſi fortè iſte prima initiatus Tonſura priuilegia amiſerit Clericalia, vel quia mutarit habitum, vel alio caſu quocumque, quia iſte iam non reputabitur Clericus.

Reſp. 2. Regularium nomine, quoad caſum, de quo agimus intelligi etiam laicos, vel cõverſos, eadem ratione, id eſt, quia fauores ſunt ampliandi; & quamvis videatur, miniſteria confeſsionis audiendæ, neque concionis habendę, &c. iſtis non incumbere, poſſunt tamen alia miniſteria pia, & miſericordiæ opera exercere: quod videtur annuere Bulla, atque iſtos ipſos comprehendere, cùm ait *Miniſterios Eccleſiaſticos, y pios* diſtinguens Bulla alia miniſteria pia, vltra Eccleſiaſtica miniſteria concionandi, & audiendi confeſsiones, &c.

Reſp. 3. Licentiam Ordinarij, vt Clericus ſæcularis exercitum adeat, non eſſe neceſſarium, vt ſit expreſſa, ſed ſufficere, quòd ſit per ratihabitionem, ſcilicet, quòd videat illum proficiſci, & conſentiat; quamvis licentia ad audiendas confeſsiones, & alia ſimilia miniſteria expreſſa debeat eſſe; quia ita Pontificis intentioni ſit ſatis, *Mend. d. 9. num.* 8.

Reſp. 4. Religioſos indigere expreſsâ Prælati licentiâ, quia ita exigit, & optima gubernatio, & humilis ſubiectio, quam Religioſi profitentur.

Reſp. 5. Neque etiam Clerico ſęculari, licentiam ſufficere interpretatiuam, nempè putare, ſibi ab Ordinario non denegandam, ſi peteret; quia cum hęc licentia ſit velut approbatio perſonæ, vt illi miniſteria pia, & eorum exercitia in exercitu committantur, nemo poteſt à ſeipſo eligi Iudex ſui ipſius, vt ſeipſum approbet.

Reſp. 6. Clerico, tàm ſæculari, quàm regulari ſufficere licentiam implicitam, & virtualem, quando hæc includitur in alia ſententia expreſsá; vt puta, ſi habet licentiam à Prælato vnuſquiſque proprio, diſcurrendi, & prædicandi per vniuerſi Regni partes, cùm exercitus adſit intra Regnum, cenſetur etiam ad exercitum habere licentiam.

Reſp. 7. Quòd quantùm ad miniſteria, debeat vnuſquiſque ea exercere, quę ſui ordinis propria extiterint: quæ ſi oblata occaſione non exercet, ſed in exercitu otioſus aſsiſtit, Bullæ priuilegijs non gaudebit. Qui autem nullo Ordine inſigniuntur, vt Religioſi laici, exercentes quodlibet miſericordiæ opus, vel corporale ſit, vel ſpirituale, priuilegia Bullæ lucrabuntur, quia miniſteria pia iam exercent.

Reſp. 8. Sacerdotem, qui cum licentia Ordinarij, vadit ad territo-

rium alienum, vbi tunc exercitus invenitur, non poſſe, attento iure communi, ſine approbatione Ordinarij illius territorij, vel Ordinarij exercitus ſi habetur, audire confeſſiones aliorum, niſi eorum tantùm, qui ex Diœceſi ſint propriâ, ſecundùm opinionem illam, quæ docet, approbationem Confeſſarij debere eſſe factam ab Ordinario pœnitentis. Et cum iuriſdictio fori pœnitentiæ non ſit contentioſa, poteſt hæc exerceri in territorio alieno, quamvis non inter alienas perſonas.

Reſp. 9. Parocho non ſufficere licentiam Ordinarij, vt exercitum adeat, ſed egere ipſius Pontificis licentia: quod idem ſentiendum eſt de Epiſcopis, & omnibus illis, quibus cura incumbit animarum.

ARTICULUS II.

Quænam particularia priuilegia conceдantur Clericis, & Regularibus ad exercitum euntibus?

RESP. 1. Cum Clericis, & Regularibus habentibus beneficiũ diſpenſari in reſidentia illius, facultatemque concedi, vt per idoneos ſubſtitutos beneficio inſtruiant, dum illi, exercitui adſunt. *Circà quod reſoluitur.*

1 Priuilegium hoc non intelligi erga eos, qui curam habent animarum, niſi à Pontifice licentiam obtinuerint, exercitum adeundi.

2 Eos, qui habent regulare beneficium curæ animarum, poſſe adire exercitum cum licentia ſui Prælati, quia ob eandem occaſionem dãdum erat beneficium alteri, non vt Vicario euntis ad exercitum, ſed vt haberet illud eodem titulo quo ille, qui ad exercitum vadit, habebat beneficium. Et quamvis iſta regularia beneficia inſpecta ſecundúm ſe, & ſuam inſtitutionem, ſint perpetua iura percipiendorum fructuum, oportuit tamen, tàm ad Religioſæ diſciplinæ obſervantiam, quàm ad omnimodam, ſubditorum obedientiam, vt in arbitrio ſit Superiorum beneficiorum talium Adminiſtratores mutare. Itaque perpetuum illud ius percipiendorum fructuum, eſt ius Religionis, aut Monaſterij, & Religioſi illi, quibus beneficium incumbit, vocari debent, Adminiſtratores, aut Vicarij Religionis, aut Monaſterij; niſi aliquis eorum poſsidere poſsit perpetuò beneficium per Pontificis conceſsionem.

3 Non poſſe gaudere prædicto priuilegio Prelatos Eccleſiarum Cathedralium, aut Collegiatarũ, quamvis animarum curam non habeant. Ratio, quia reſidere tenentur, & Eccleſię iſtæ non admittunt ſubſtitutos alios præter Coadiutores, Pontificis indulto. Neque etiam ex vi huius priuilegij, tenentur conſentire in ſubſtituendis Vicarijs idoneis, quia detraherent auctoritati, & exemptionibus proprijs; itaque non debet intelligi, priuilegium iſtud conceſſum fuiſſe in præiudicium iſtarum Eccleſiarum; ſed de Capituli conſenſu poſſunt tales Prælati exercitum adire, ſi rationes inventæ fuerint vrgentes, vt eant; quia Capitulum

lum poteſt licentiam præbere ad abſentiam, quando cauſa adeſt legitima, quę præponderat reſidentię.

4 Reliquos qui ad exercitum euntes, relinquũt Vicarios idoneos, qui beneficio inſeruiant, percipere beneficij fructus adhuc, cũ in exercitu manent; detracta tamen indè parte ad Vicariorum ſubſtentationem congruente. Vocantur idonei Vicarij iſti, cùm habent virtutis, & ſcientiæ ſufficientiam, vt beneficiorum obligationibus ſatisfaciant. Hos poteſt ipſe aſsignare, pro quo ſubſtituuntur.

Reſp. 2. De omnibus, tàm Clericis, quàm Regularibus ad exercitum euntibus, declarari, licitum eſſe ſibi aſsiſtere in exercitu miniſterijs ſuis, quin aliquam ob id irregularitatem incurrant, *Circà quod reſolvitur.*

1 Non licere illis per hoc priuilegium pugnare, quia irregularitatem incurrerent.

2 Poſſe exercere miniſteria pia, inter quæ numerari poteſt: exhortari milites, vt vincant, & fidei hoſtes iugulent: ſed quia in hac exhortatione, poterant ſcrupuloſi viri irregularitatem timere, vel in aſsiſtendo hoſtium iugulationi, quamvis operibus pijs detenti; Generalis Cruciatæ Commiſſarius declarat: in nullo iſtorum illos irregularitatem incurrere.

Queritur: Quomodò declaret iſtud Commiſſarius?

Reſp. Duplici via declarare, vel proponẽdo, vt ſecuram in praxi opinionem docentem, non incurri irregularitatem in exhortando milites in bello iuſto, vt ſtrenuè, pugnent præcipuè contra fidei hoſtes; vel interpretando, quod poſito ob exhortationem, irregularitatem incurri, diſpenſet Pontifex in iure talem irregularitatem inducente, ne Clerici, & Religioſi incurrant ob tales exhortationes ad milites factas. Certum quoque eſt, Commiſſarium habere facultatẽ interpretandi quidquid in Bulla non clarum extiterit, modò interpretatio, & declaratio, expreſsis eiuſdem Bullæ verbis non opponatur.

DUBIUM VII.

De alijs duobus priuilegijs, quæ militibus conceduntur.

DUo priuilegia conceduntur militibus, qui huic bello adfuerint, vel declaratur, duo licere illis. Primum, non ieiunare diebus, quibus voto, aut præcepto Eccleſiæ ieiunare tenentur. Secundùm, occupari diebus feſtiuis in laboribus, & negotijs ad belli vſum neceſſarijs. *Circà quod reſolvitur.*

1 Priuilegium non ieiunandi, liberare milites à ieiunio, vel ex voto, adhuc in illis diebus, quibus non excuſantur aliqua cauſa legitima ſufficiente excuſare quemlibet aliũ.

2 Quòd quamvis in diebus, quibus præcipitur ieiunium, ab eo excuſentur, non ideò carnibus veſci poſſunt. Ratio, quia præceptum Eccleſiæ non tantùm prohibet veſcendas carnes eis, qui ieiunant, ſed etiã eis,

eis,qui ieiunare non tenentur,vt patet in adoleſcentibus, qui nondum vigeſimum primum ætatis annum impleuere.

3 Quòd ſi dies ille,quo ex voto ieiunare tenebantur, non eſt ex diebus,in quibus ab Eccleſia prohibentur carnes, dependet ab intentione, qua vouerunt, an liceat comedere carnes,vel non liceat? Quia obligatio voti non patet latiûs, quam vouentis intentio; quare ſi habuit intentionem non obligandi ſe ad abſtinentiam carnium die qua integram ieiunij formam obſervare nequiret, aut per legitimam cauſam licitum illi foret talem ieiunij formam non obſervare, tunc poterit ipſa die carnes comedere non obſtante ieiunij voto,quia nullum eſt præceptum talem carnium eſum prohibens. Si autem vouit abſolutè ſe tali die ieiunaturum,non poterit illo die comedere carnes; quia communi omnium ſenſu, quando non de contraria intentione conſtat, intelligitur, eum qui vouit ieiunium, contrahere per votum, obligationem, quam præceptum inducit Eccleſiaſticū,nempè abſtinentiam á carnibus; & ſicuti non poteſt comedere carnes, qui ieiunij præcepto non tenetur; ſic ſimiliter,qui à ieiunio, quo i vouit, excuſatur,carnibus etiam debet abſtineri. Patet hoc in ieiunijs, quæ loca quædam in profeſto alicuius vouerunt Sancti, in quibus profeſtis, & ieiunij diebus nō licet carnium eſus his,qui vel labore,vel aliqua cauſa legitima à ieiunij onere non excuſantur.

4 Priuilegium non ieiunandi diebus prædictis, tantùm concedi militibus, qui expenſis proprijs in exercitu militant,vel ijs,qui ob paupertatem alienis ſumptibus aſsiſtunt exercitui, vel ijs, qui etſi non ſint pauperes, & pro ſtipendio ſerviant, partem tamen aliquam debitę mercedis remittunt; quia etiam illos diximus gaudere Bullæ priuilegijs propter rationem redditam reſolutione 4. *dubij 5*. ſed non conceditur priuilegium iſtud accipientibus integrum ſtipendium, ſi non ſint pauperes; neque etiam Religioſis, & Clericis,qui exercitum adeunt, fortaſſe, vt ieiunijs, & orationibus,optatum belli euentum adſtruant.

5 Non ſolvi milites ab obligatione audiendi Miſſam diebus feſtiuis,ſi aliàs poſsint, quamvis diebus ijſdem feſtiuis poſsint occupari laboribus,& negotijs belli.

6 Non concedi militibus hoc priuilegium, occupari diebus feſtiuis,laboribus,& negotijs belli,quādo neceſsitas euidens expoſtulat, quia tunc priuilegio non egent, ſed quando neceſsitas non vrget, & negotia iſta in alium diem differri poſſent, ſed feſtiuo die poſſunt fieri accōmodatiûs; vel quando dubitatur, an opus ſit necne? Vt ſine ſcrupulo hæc faciant; & priuilegium hoc fauet dumtaxat militibus ijſdem, quibus priuilegium non ieiunandi adſtipulatur.

DU-

Digitized by Google

DUBIUM IX.

De aliquibus difficultatibus erga taxationem eleemoſynæ pro Bulla.

DIximus in dubio quinto, quas quantitates taxet Commiſſarius ad varias perſonas. Nunc reſolvemus aliquas ſuper iſta materia difficultates.

1 An poſſit gaudere Bulla, qui ſtatim non erogat eleemoſynam? Reſpondetur affirmatiuè, modò aſſignet diem, quo erogabit; quia Cõmiſſarius iubet eos, qui ſummaria Bullarum diſpertiunt, vt Bullas creditò porrigant his, qui aſsignata die promittunt ſe ſoluturos, quamvis ſtatim non ſolvant.

2 An vxores eorum, qui argenteos octo pro Bulla porrigere tenentur, quamvis illæ non habeant bonorum adminiſtrationem, debeant porrigere eoſdem argenteos octo pro Bulla viuentibus maritis? Reſp. affirmatiuè; quia Cõmiſſarius in hac taxatione non attẽdit, an vxores habeant talem adminiſtrationẽ necne? Quæ quidem adminiſtratio frequenter denegatur fœminis, ſed attendit ſpecialem dignitatem, in qua ſunt conſtituti viri earum.

3 An defunctis maritis, debeant vxores eoſdem octo argenteos erogare? Reſpondetur negatiuè, niſi permaneant illæ vſufructuariæ, vt advertit *Trull.* quia tunc verè permanent vaſſallorum Dominæ. Et circà hunc caſum, ait *Mendo* Dominum proprietatis non teneri, octo illos argenteos porrigere, quia non eſt Dominus abſolutus, dum vſufructu caret. Sed contrarium videtur probabile, ſi Dominus iſte proprietatis gaudet iam titulo, & aliquibus præeminentijs, quamvis non accipiat fructus; quia in iſtis taxationibus magis attenditur excellentia perſonarum, quam redditus, & proventus, vt *Mendus* idem advertit.

4 An ſi duo ſint Domini loci eiuſdem, vnuſquiſque eorum, argenteos octo erogare teneatur? Reſpondetur affirmatiuè, quia vnuſquiſque gaudet prærogatiua Domini vaſſallorum, quod attendit Commiſſarius in taxanda Bulla.

5 An qui habet iuriſdictionem in loco, ſed non eſt Dominus domuum, agrorum, & redditūum, debeat eoſdem octo porrigere argenteos? Reſpondetur negatiuè, quia non eſt Dominus vaſſallorum, cùm non habeat iuriſdictionem ad tale dominium requiſitam.

6 An debeat eoſdem argenteos octo porrigere, qui habet dominium, & iuriſdictionem in aliquo termino agri, in quo non ſunt vaſſalli, vel quia deſeruerunt terminum, vel quia nunquam in eo habitarunt? Videtur debere, quia poteſt Dominus iſte apprehendere, & punire delinquentes in illo termino, poteſt etiam ad illum incolas conducere, & in hoc caſu argenteos octo reddere teneretur.

7 An quando in vno inveniuntur tituli plures, pro quorum ſingulis ſeparatis deberet octo reddere,

argenteos, toties debeat octo argenteos erogare, quoties titulo obligante inſignitur? verb. gr. Conſiliarius Regius, qui etiam eſt Comes, Dominus vaſſallorum, & Cómendatarius, ob quatuor iſtos titulos, quater argenteos octo debeat erogare? Reſpondetur negatiué, quia Commiſſarius non aſsignat plus, nec præſumendum eſt aliam eſſe Commiſſarij mentem, qui eam expreſsiſſet in re præcipuè toties ocurrente.

DUBIUM X.

De Indulgentijs Bullæ.

QUamvis inter Bullæ indulgentias varias, alia priuilegia miſceantur, quidquid ad indulgentias attinet, in hoc dubio cumulabimus, reliqua verò priuilegia ad ſequentia dubia remittentur.

ARTICULUS I.

Quænam Indulgentiæ concedantur in Bulla?

REſpond. 1. Eis, qui proprijs expenſis adeunt exercitum, vel mittunt alios, & eis etiam, qui mittuntur; ſi pauperes ſint, & ijs etiam, qui gratuito, & ſpontaneè ad pugnandum, vel ad quodlibet obſequij genus ad exercitum vadunt, vt dictum eſt, plenariam concedi Indulgentiam.

2 Accipientibus Bullam, dantibuſque eleemoſynam aſsignatam, concedi ſemel in vita, & iterum in articulo mortis, vt poſsit illis plenaria applicari Indulgentia.

3 Ieiunantibus in diebus aliàs non præceptis, & orantibus, & implorantibus diuinum auxilium pro victoria contra Infideles obtinenda, precantibuſque Dei gratiam pro vnione, & confœderatione inter Chriſtianos Principes; & ſi ieiunare ob impedimenta legitima non valuerint, & aliud quodcumque pium de arbitrio Confeſſarij, aut Parochi exercuerint opus, toties quoties id fecerint durante anno, conceduntur eis, & relaxantur miſericorditer quindecim anni, & quindecim quadragenę Indulgentiæ, & remiſsionis pœnitentiarum ſibi impoſitarum, & quocumque modo debitarum, & quòd etiam participes ſint omnium orationum, eleemoſynarum, peregrinationum, etiam earũ, quæ ad Hieroſolymam fiũt, & aliorum quorumcũque piorum operum, quæ in tota Militante Eccleſia, & ſingulis eius membris, quacumque terrarum diffuſa patet, quotidiè patrantur.

4 Ijs, qui diebus Quadrageſimæ, quibus Romę aſsignata eſt ſtatio, viſitauerint quinque Eccleſias, aut Altaria, aut vbi non fuerint quinque Eccleſiæ, aut Altaria, Eccleſiam vnam, aut Altare quinquies, & ibi deuotè orauerint pro vnione, & victoria ſupradictis concedi omnes Indulgentias, & remiſsiones, quæ conceduntur viſitantibus Eccleſias Romę, & intra, & extra Vrbem.

Digitized by Google

Hæ ſunt Indulgentiæ Bullæ; & quia in illis ſunt difficultates varię, enodantur ſequentibus huius dubij articulis.

ARTICULUS II.

De Indulgentia plenaria, quæ euntibus, vel mittentibus ad exercitum conceditur.

Suppono primò, vt certum: euntes ad exercitum, vel mittentes pro ſe alios, vt dictum eſt, gaudere cũctis Bullæ priuilegijs quibus gaudent ij, qui pro Bulla erogant eleemoſynam, quia præcipuè magis pro illis, quàm pro iſtis conceſſa eſt Bulla.

Suppono ſecundò: Euntes ad exercitum, vel mittentes, non indigere ad lucranda Bullæ priuilegia, tàm viuorum, quàm defunctorum, accepto Bullæ ſummario, vt indigent hi, qui non euntes, vel mittentes tribuunt eleemoſynam; tamen hoc priuilegium non extenditur, neque intelligitur quoad Compoſitionis Bullam. His ſuppoſitis.

Quæritur primò: An Indulgentia plenaria, quæ conceditur initio Bullæ euntibus ad exercitum, vel mittentibus alios ſit eadem Indulgentia, quæ poſteà conceditur accipientibus ſummarium Bullæ, vt applicetur ſibi ſemel in vità, & iterum in mortis articulo?

Reſpondetur affirmatiuè, & cõmuniter omnium tenetur plauſu. *Vndè reſolves.*

1 Tàm euntem, quàm mittentem ad exercitum, plenariam poſſe lucrari Indulgentiam ſemel in vita, & iterum in mortis articulo, quia non putandum eſt, minus iſtis concedi, quàm accipiẽtibus ſummariũ.

2 Quòd quamvis is qui vadit, aut mittit ad bellum applicet Indulgentiam plenariam pro animabus Purgatorij per modum ſuffragij vtens priuilegio ſibi à Pontifice conceſſo poteſt etiam eandem Indulgentiam plenariam lucrari ſibi; tùm quia gratiæ, & priuilegia debent ampliari; tùm quia maioris æſtimationis, & ſubſidij eſt, quod iſti tribuunt euntes, vel mittentes ad bellum, quàm id quod tribuunt accipientes ſummarium Bullæ viuorum, & defunctorum; ergo ſi ſumentibus duo illa ſummaria, conceduntur iſtæ gratiæ, potiori iure tenendum eſt, concedi etiam euntibus, aut mittentibus ad bellum, quia aliàs parciorem ſe erga iſtos, quàm erga illos gereret Pontifex, *Mend. d.* 12.

Secundò quæritur: An ad iſtam lucrandam Indulgentiam confeſſio requiratur actualis?

Reſpond. affirmatiuè, quando quis confiteri poteſt, ſed ſi non poteſt, ſufficit confitendi deſiderium, quia Bulla ait, Indulgentiam iſtam; & remiſsionem omnium peccatorum concedi: *Si fuerint contriti corde, & ore confeſſi, vel non va'entes confiteri, corde deſid rauerint confeſſionem.* Et hæc opinio debet, vt magis ſecura ſuaderi, vt docet *Suarez*, quamvis probabilem reputat contrariam, quàm docet *Diana*, cum alijs, quos ipſe refert, putans, quòd quandò vna Indulgentia concedi-

tur contritis, & confeſsis, ſufficere contritionem ad lucrandam Indulgentiam, *Suar. t. 4. in 3. p. d. 52. ſect. 3. d. num. 10. Dian. tom. 1. tr. 11. reſ. 105.* *Vndè reſolvitur.*

1 Quòd quamvis ad lucrandam Indulgentiam iſtam, doceatur lucraturos debere eſſe contritos, & confeſſos, ſufficere confeſsionem cum attritione, quæ quidem attritio, ſub nomine contritionis comprehendi ſolet, quamvis imperfectæ, quia Pontifex dumtaxat intendit aſsignare partes eſſentiales, quæ ſufficienter Sacramentum conſtituunt Pœnitentiæ.

2 Non ſufficere confeſsionem factam ante tempus, in quo lucranda eſt Indulgentia, neque confeſsionem, quæ fit intra tempus, in quo quis Indulgentiam lucrari poteſt, ſi quando adhibetur vltimum requiſitum ad eius lucrum, non eſt quis in gratiæ ſtatu, qui quidem ſtatus requiritur, vt quis ſibi lucretur Indulgentiam.

3 Illum qui bonâ fide confeſſus eſt, quamvis invalidè, quia putauit, Confeſſarium habere poteſtatem ad abſolvendum, quàm quidem non habebat; vbi primum in gratiæ ſtatu per contritionem collocatus fuerit, lucraturum Indulgentiam; hæc namque eſt abſque dubio mens, & animus Pontificis, ſcilicet, vt lucretur illam ille, qui confeſſus eſt benè, quantum fuit ex parte ſua. Quod idem dicendum eſt de eo, qui confeſsionem fecit informem, ſi forſan hæc datur; & de eo, qui ob naturalem oblivionem, mortalem culpam non in confeſsione reliquit; ſed omnes iſti ſupradicti, ſi antequam vltimum adhibeant requiſitum ad Indulgentiam lucrandam, advertunt defectum, debent, vt illum ſuppleant, iterū confiteri, *Mend. d. 6. n. 39. & 40.*

4 Eum, qui ſolùm peccata venialia in ſe cognoſcit, non teneri ad confeſsionem pro obtinenda Indulgentia. *Idem num. 41.*

Tertiò quæritur: Quandonam Indulgentiam lucrentur iſtam, qui ad exercitum tendunt?

Reſpond. Quòd in opinione magis certa in fine anni lucrabuntur Indulgentiam; quia tunc adhibetur vltimum requiſitum; vel annus ſit ſolaris, vel ſit annus integer in prudentis æſtimatione, quamuis aliqui deſint dies; ſed in opinione benigniori, toties quoties pœnituerit eos, & confeſsi fuerint intra annum, quo ſunt in exercitu lucrabuntur illam; quia contritio, & confeſsio iubentur, vt media requiſita, & Indulgentia conceditur abſolutè non coarctata ad vnam vicem; itaque neque nos illam coarctare debemus, *Mend. d. 6. num. 52. Villal. Rodrig. Dian. tract. 11. reſ. 109.*

***

ARTICULUS III.

De Indulgentia plenaria, quæ conceditur accipientibus ſummarium Bullæ.

HÆc Indulgentia, quamvis ſit eadem quæ conceditur euntibus ad exercitum, aut mittentibus, certum tamen eſt, accipiētibus Bullam non poſſe applicari, niſi ſemel in vita, & ſemel in mortis articulo, quia hęc coarctatio, & limitatio legitur expreſſa in Bulla. *Vndè reſolvitur.*

1 Ei, cui ſemel applicata fuit in articulo mortis, ſi poſteà convaluerit, non poſſe applicari iterum virtute eiuſdem Bullæ, ſi iterum in articulum mortis inciderit. Quamvis contraria ſententia ſit etiam probabilis.

2 Quòd ſi Confeſſarius applicaret ſub conditione Indulgentiam alicui dicens: *Applico tibi Indulgentiam, ſi moriaris, ſi verò non moriaris, Deus reſervet eam tibi ad articulum verum mortis.* Tunc non erit neceſſaria noua Bulla ad applicandam ei Indulgentiam pro articulo mortis, ſi iterum ſit in eodem articulo intra eundem annum, *Mend. d.27.n.2.*

Quæritur 1. An poſſit applicare Indulgentiam in vita, & in morte alius diſtinctus à Confeſſario?

Reſp. Certiorem eſſe negatiuam ſententiam, quia Pontifex non concedit illam, niſi mediante Confeſſarij applicatione, & tanquam delegans illi conceſsionem, vt conſtat ex Bullæ verbis. Et quantûm ad applicationem Indulgentiæ in vita, cōſentiunt omnes deberi applicari per Confeſſarium ab Ordinario approbatum. Quantum verò ad applicationem eius in mortis articulo, *Diana* cum alijs docet: Quod in abſentia Sacerdotis poteſt applicare laicus; ſed in hoc caſu iam Bulla præuenit, & pręoccupat dicens, poſſe quemquam lucrari Indulgentiam, quamvis non mediet Sacerdos applicans, dum ille moriatur contritus, modò confeſſus fuerit tempore ab Eccleſia ſtatuto, & in hac gratia Bullę fretus, non fuerit in confitendo negligens, *Trul. lib. 1. §.7. cap. 2. dub. 19. Dian. 1. p. tr. 11. reſ. 106.*

Quæritur 2. An Indulgentia debeat applicari in confeſsione, vel an extra eam ſufficiat?

Reſpondetur, ſufficere, quòd extra eam applicetur; quia neque Pontifex iubet, neque Indulgentia ex ſe Sacramentum poſtulat Pœnitentiæ, vt applicetur. *Vndè reſolvitur Mend. d.27. num. 12.*

1 Poſſe applicari abſenti; quia cum poſsit applicari extrà confeſsionem, nulla eſt ratio, qua non poſsit applicari abſenti, ſi hic petat formali, aut interpretativa voluntate. *Idem num. 15.*

2 Quód quando quis petit Indulgentiam formaliter, aut interpretativè, poteſt applicari ei, quamvis ille ignoret applicari ſibi. Ratio eſt, quia ad lucrandam Indulgentiam non eſt neceſſarium, vt ille adhibeat requiſitum aliquod, ſed ſufficit notum eſſe eum habere Bullam, & aliàs ſint cōiecturæ probabiles, quòd ipſe

Digitized by Google

eſt capax lucrandi Indulgentiam, & indicetur eum petere virtualiter, & interpretatiuè talem Indulgentiam; vt iudicatur de illo, qui amiſit ſenſus. Quia de Chriſtiano putandum eſt, petere tunc quidquid animæ ſuæ ſaluti concedi poteſt; quare laudanda eſt illa conſuetudo Confeſſarij applicantis pœnitenti poſt abſolutionē quotquot Indulgentias poteſt, quia iudicat pœnitentem interpretatiuè petere, omnes eas ſibi applicari. *Idem num.* 16. *cum Suar. Nauar. Enr. Cord. Trull.*

Tertiò quæritur: Quibus verbis applicari debeat Indulgentia, & an ſine verbis poſsit?

Reſpondetur: Quòd quamvis ſit laudabile, quod applicetur verbis à Commiſſario aſsignatis, ſed non eſſe id neceſſarium, & adhuc mentaliter poſſe concedi, *Mend. d.* 27. *num.* 4. & 5.

Quartò quæritur: An ſimul cum hac Indulgentia poſsit applicari alia plenaria pro alio titulo?

Reſpondetur affirmatiuè: Et expedit, quod moribundo applicentur omnes Indulgentiæ plenariæ, quas lucrari poteſt, quia fortaſſe non habebit requiſita ad lucrandam vnam, benè tamen ad lucrandam aliam. Et proderit, quòd non applicentur cunctæ Indulgentiæ ſimul, & eodem tēpore, ſed ſucceſsivo, relinquendo temporis intervallum inter conceſſam, & concedendam, vt ſi fortè in tempore illo culpam aliquam denuò contraxerit, ſatisfaciat pro illa per Indulgentiam.

Quintò quæritur: Quidnam intelligatur hic per mortis articulum?

Reſpondetur, intelligi etiam periculum mortis, in quo poteſt etiam applicari Indulgentia, quæ conceditur ad articulum. Eſt ſententia communis; quia quamvis articulus, & periculum mortis metaphyſicè diſtinguantur, moraliter tamen, & in ordine ad hos effectus, pro eodem reputatur in iure, *Mend. num.* 34. *cum multis. Vndè reſolvitur.*

1 Periculum inſaniendi perpetuò, aut per longam temporis moram, æquivalere periculo mortis; & ita in hoc periculo poteſt quis abſolvi per Bullam, & applicata gaudere Indulgentia. *Idem num.* 34.

2 Damnatum ad triremes, non iudicari in periculo verſari mortis, niſi fortè nauigationem nauiget periculoſiſsimam, & ita extra hunc caſum non poſſe ei valenti, Indulgentiam applicari.

3 Neque etiam fœminis gravidis cunctis applicari poſſe, quando partûs inſtat hora, quia non omnes tunc de morte periclitantur, ſed illæ ſolùm, quæ ab aliorum partuum experientia, vel ex circunſtantijs tunc occurrentibus, ſiniſtrum partū prudenter timent. *Idem ibidem.*

4 Eum qui ſciens, & volens ſine vrgente cauſa exponit ſe periculo mortis, non poſſe gaudere hoc Bullæ priuilegio, quod in mortis cōceditur periculo conſtitutis. Ratio, quia iſte non eſt conſtitutus in periculo mortis, ſed ipſe ſe voluntariè conſtituit; vndè ſi recedit ab illa volun-

luntate, vt poteſt, extra periculum erit; ſed ſi ſemel in periculo conſtitutus, & iam vitare non valens, ſi ipſe eſt benè diſpoſitus, poteſt abſolvi, poteſtque ei Indulgentia applicari, *Mend. num. 35. cum Trull. Corduba, & Sanch.*

Quæritur ſextò: An poſsit quis lucrari Indulgentiam quin ipſam applicet Confeſſarius?

Reſp. affirmatiuè: Quando quis morte rapitur ſubitò, aut ſine Confeſſarij copia, modò moriatur contritus, & fretus hoc priuilegio non fuerit negligens in confitendo, tempore ab Eccleſia ſtatuto. *Vndè reſolvitur.*

1 Quòd quamvis non poſsit lucrari Indulgentiam iſtam is, qui fuit negligens in fiducia huius Indulgentiç, poteſt tamen is, qui fuit negligens ob fiduciam eius. Explicatur: Negligens in fiducia Indulgentiæ dicitur ille, qui non negligens eſſet, ſi non haberet Bullam, aut ſperaret habere. Negligens ob fiduciã, vel cum fiducia eſt ille qui attenta propria fragilitate, & paſsione, eodem modo eſſet negligens habendo Bullam, ac non habendo, quamvis ex eo quod habeat, vel ſperet habere illam, ſolamen accipiat, propoſito ſibi remedio, quod poteſt in illa lucrari, *Mend. num. 37.*

2 Quòd qui in fiducia dicta neglexit confeſsionem, vel annuam, vel eam, quæ fit ante cõmunionem, cùm advertit in ſe mortalem culpam, aut cùm fuerit in mortis periculo, non poteſt gaudere hac gratia, quia omiſit confeſsionem tempore ab Eccleſia ſtatuto.

3 Quòd quamvis negligens in his caſibus, vel aliquo eorum in fiducia huius gratiæ nequeat illam lucrari, quamvis contritus moriatur, niſi Confeſſarius applicet eam; poteſt tamen ſi Confeſſarius applicet, quamvis eius confeſsionem audire non potuerit; quia Bulla ſolum excludit iſtum ab ea gratia, quæ conceditur ſine interveniente applicatione. Etſi eſt vera ſententia *Dianæ* aſſerentis: Laicum poſſe applicare Indulgentiam morienti, abſente Sacerdote; poterit etiam applicare laicus illi, quamvis in fiducia Bullæ negligens fuerit in confeſsionibus ſtatuto tempore.

4 Eum, qui non habet mortalem culpam, poſſe lucrari Indulgentiam, quamvis ſine contritione moriatur, in caſu, ſcilicèt, repentinæ mortis, vel abſente Confeſſario.

ARTICULUS IV.

De Indulgentia quindecim annorum, & participationis piorum operũm.

QVæritur primò: Quænam gratiæ concedantur in hac clauſula Bullæ, & quomodò intelligi debeant?

Reſp. 1. Concedi quindecim annos, & quindecim quadragenas remiſsionis pœnitentiarum impoſitarum, & quolibet modo debitarum. Quadragena eſt: Numerus quadraginta dierum, vndè quindecim quadragenæ ſexcentorum dierum erit numerus. Pro cuius intelligentia ad-

Digitized by Google

vertendum eſt, Sacros Canones ſtatuiſſe olim rigoroſas pœnas pro culpis, aſsignando quibuſdam culpis aliquos dies, alijs culpis, aliquot annos, per quorum ſpatium in varijs pœnitentiæ operibus exercebantur hi, qui peccauerant, quæ opera pœnalia imponebant Confeſſarij pœnitentibus, & iſti accenſo fervore implebant. Poſtquam verò natura tepida, & mollis, hęc opera pœnalia difficilia ſenſit opus, fuit concedi Indulgentias, quibus remitteretur pœna illa, quę antè per illa opera pœnalia remittebatur, ſi prout Sacris Canonibus præcipiebatur, opera illa perficerentur; vndè quandò quadraginta dies conceduntur Indulgentiæ, remittitur tunc illa pœna Purgatorij, quæ remitteretur facienti illa opera pœnalia, quę pro culpis facienda, Sacri diſponebant Canones. Itaque per Indulgentiam iſtam Bullæ remittitur cuiquam illa Purgatorij pœna, quę remitteretur, ſi per quindecim annos, & ſexcentos dies faceret opera illa pœnalia, quæ ſtatuerat facienda ius Canonicum pro peccatis illis comiſſis.

Quæritur 2. Quidnam intelligatur pro remiſsione pœnitentiarum impoſitarum, & quolibet modo debitarum?

Reſpondetur, intelligi remiſsionem pœnitentiæ debitæ non ſolùm pro peccatis, quæ pœnitens confeſſus eſt, ſed etiam pro illis, quæ non confeſſus eſt, ſi iam hæc peccata remiſſa ſunt quantum ad reatum; quia ad hoc extenduntur verba illa: *Quacumque modo debitis*, itaque hac gratia remittitur homini pœna Purgatorij pro quibuſcumque peccatis, quę confeſſus fuerit: vel de quibus ſit contritus, quæ remitteretur ſi faceret pœnitentiam aſsignatam à iure per quindecim annos, & ſexcentos dies.

Quæritur tertiò: Quidnam intelligatur per gratiam participationis omnium operum piorum, quæ fiunt in Eccleſia Militante?

Reſp. Supponendo primò, in omnibus pijs iuſtorum operibus inueniri tria, nempè meritum de condigno, quo iuſtus meretur gratiam, & gloriam; & hoc meritum nequit alteri applicari. Secundò, inuenitur meritum de congruo, aut impetrationis, & hoc meritum, & hæc impetratio poteſt prodeſſe alijs, quamvis ſint peccatores, obtinendo illis auxilia, vt reſtituantur gratiæ; & huius meriti de congruo, quod habent iuſti, participes ſunt fideles omnes, & eiuſdem corporis membra, quamvis hoc meritum poſsit applicari ſpecialiter alicui. Tertiò, inuenitur ſatisfactio, quam poteſt quis applicare ſibi, vel alteri; quam ſi non applicat alijs, ſatisfacit cum illa pro ſe; & ſi ille non haberet culpas, pro quibus ſatisfaceret, tunc ſatisfactio iſtius, vt ſuperabundans congeritur in Eccleſiæ Theſauro, de qua ſatisfactione poteſt Pontifex diſpenſare. Hoc ſuppoſito, dico concedi per iſtam gratiam iuſto, qui ordinatas hic diligentias adhibuerit, vt particeps fiat non tantùm meriti de congruo, aut impetrationis, ſed etiam

Digitized by Google

etiam ſatisfactionum ſuperabundantium, quæ exſuperant ex omnibus pijs operibus iuſtorum, qui per totum Orbem Militanti Eccleſiæ ſunt adſcripti; ita vt ſatisfactiones illæ ſuperabundantes non recondantur in Eccleſiæ Theſauro, ſed diuidantur ſtatim inter eos, qui ad lucrandas eas adhibuerint requiſita. *Hinc reſolvitur.*

1 Quòd quandò nullus adhibet requiſita ad lucrum illarum ſatisfactionum ſuperabundantium, ſatisfactiones illę non remanent ſuſpenſæ, & vt expectantes, ſed ad Theſaurum mittuntur Eccleſiæ, vndè per priuilegium iſtud iam non participantur. *Mend. d. 19. n. 25.*

2 Quòd poſt adhibita requiſita participat quis omnes ſatisfactiones ſuperabundantes, quæ inuentę fuerint durante toto Bullæ anno, ſi ipſe in gratia perſeuerat.

3 Quòd ſi poſt requiſita poſita amittit gratiam, non participabit ſatisfactiones iſtas, benè tamen poſteà gratiæ reſtitutus. *Idem.*

Tertiò quæritur: Quidnam requiratur ad iſtas lucrandas gratias?

Reſpondetur, duo requiri. Primùm ieiunare in die, quo ieiunium non vrgeat ex præcepto; & ſi ob impedimentum legitimũ non poſſit quis ieiunare, faciat aliud opus pium ad arbitrium Confeſſarij, aut Parochi. Secundò, orare pro victoria contra infideles, & pro vnione inter Chriſtianos Principes, *Ludou. à Cruc. d. 1. cap. 8. dub. 1. n. 4. Trull. l. 1. §. 5. dub. 5. Vndè reſolvitur.*

1 Quòd poſſit quis lucrari gratias iſtas ieiunando in die, quo teneatur ieiunare aliquo titulo, modò non ſit ex pręcepto; quia hoc ſolùm ex præcepto ieiunium excludit Bulla. Itaque qui per votum feria ſexta ieiunare tenetur, vel alio quocumque die, poteſt hoc ieiunio lucrari gratias iſtas.

2 Impedimentum legitimum eſſe ad commutandum ieiunium in aliud opus pium, impedimentum illud, quod ſufficit ad excuſandum quemquam à ieiunio obligante ex præcepto.

3 Opus illud, in quod ieiunium commutatur, aſsignandum eſſe à Confeſſario, aut Parocho, & non eſt neceſſarium, vt commutatio fiat intrà confeſsionem; ſed poterat quiſque ſibi-ipſi commutare, ſi opus illud, quod vice ieiunij eligit faciẽdum, foret euidenter melius, quàm ieiunium, aut in ijſdem caſibus quibus ipſe ſibi poteſt votum commutare. *Mend. d. 19. num. 5.*

4 Orationem, quam tenetur facere, poſſe eſſe, aut mentalem, aut vocalem, quam debet facere ipſo die, quo ieiunat, & ad eundem finem à Pontifice intentum dirigere. *Idem num. 8.*

Quæritur quartò: Quoties iſtæ gratiæ poſsint obtineri?

Reſpondetur: Toties quoties ieiunauerit quis, & orauerit modo dicto, quia ita expreſsè habetur in Bulla.

Digitized by Google

ARTICULUS V.

De Indulgentijs, quæ obtinentur viſitando quinque Altaria.

HÆ Indulgentiæ ſunt eædem, quæ obtinentur viſitando Eccleſias Romæ in diebus Stationum, tàm intrà, quàm extrà muros, Quæ autem Indulgentiæ ſint eæ, quæ obtinentur in Stationibus Romæ, non eſt ita facilè dictu in tanta auctorum varietate. Aliqui nimis ad pietatem proni non contenti ſunt vna Indulgentia aſsignata, ſed pluribus in vnaquaque die. Regula omnium certiſsima eſt ea, quam in ipſa Bulla Commiſſarius figit; vbi aſsignat dies nonaginta quatuor, in quibus obtinetur Indulgentia plenaria in Stationibus Vrbis Romæ; qui dies ſunt, omnes dies Quadrageſimę, Dominicis etiam incluſis. Tota Paſchatis hedomada vſque ad Dominicam in Albis incluſiuè. Omnes Feſtiuitates Beatæ Virginis, quæ communiter numerantur nouem. Dies Sancti Marci Euangeliſtæ: Dies Aſcenſionis. Vigilia Pentecoſtes cum ſex diebus illam immediatè ſequentibus. Tres dies Temporum Septembris, & tres dies Temporum Aduentus. Quatuor etiam Adventus Dominicæ. Dies Natalis Domini cùm tribus diebus immediatè ſequentibus. Dies Circuncisionis, & Epiphaniæ. Dominicę Septuageſimæ, Sexageſimæ, & Quinquageſimæ. Et vltra hæc addit, quòd reliquis etiam anni diebus habetur Statio Romæ, & ibi obtinentur Indulgentiæ, quæ etiam obtinentur viſitando quinque Altaria, virtute priuilegij Bullæ. Quod vltimum non debet intelligi de Indulgentijs plenarijs; quia ſi plenariæ forent, fruſtrà numeraſſet illas, quę obtinentur per totos illos nonaginta quatuor nominatos dies, cùm faciliùs eſſet, dicere; omnibus anni diebus Indulgentiam obtineri plenariam.

Ad obtinendas igitur has Stationum Romę Indulgentias, quinque Eccleſię, aut Altaria quinque viſitanda ſunt. Quòd ſi nec tot Eccleſię, nec tot Altaria in loco fuerint, vna Eccleſia, vel Altare vnum quinquies viſitetur, ibique oratio fiat, & pro victoria de infidelibus reportanda, & pro vnione inter Chriſtianos Principes ſtabilienda. *Vndè reſolvit.*

1 Quòd quamvis ſint quinque Eccleſiæ in vno loco, ſufficit quinque Altaria viſitare; quia vnum ex duobus diſiunctiuè iniūgitur, *Mend. d.* 20. *num.* 31.

2 Quòd ſi ſint quinque Altaria, non ſufficit viſitare vnum quinquies, quia hoc non permittitur, niſi quando non ſunt quinque, vt habetur in Bulla. *Idem num.* 39.

3 Quòd ſi non ſint quinque Altaria, ſed duo, aut tria, debeant omnia iſta Altaria viſitari repetendo viſitationes in illis, quovſque ad quinarium numerum perueniatur; quamvis *Diana, & Quintanadueñas* doceant probabiliter, quòd quando Altaria ad quinarium numerum non perueniunt, ſufficiat vnum quinquies viſitari. *Idem num.* 39.

Quòd

4 Quòd quinque Altaria poſsint viſitari in diuerſis Eccleſijs, quia Bulla non coarctat, quod in vna debeant viſitari. *Idem num.* 35.

5 Quòd ſi in vna Eccleſia loci ſunt quinque Altaria, & in alia Eccleſia non ſunt plura quàm duo, aut vnum, non ſit neceſſarium viſitare primam Eccleſiam, quæ habet quinque, ſed ſufficere viſitare quinquies vnum aut duo Altaria, quæ ſunt in ſecunda. *Idem num.* 41. *cum Nuño, & alijs commun.*

6 Nomine Eccleſiarum, quæ viſitari poſſunt, intelligi hic Ædiculas, Oratoria priuata, Hoſpitalia, Templa regularium, & ſacella; quia in fauorabilibus omnia loca iſta, nomine Eccleſiarum comprehenduntur, vt docent Doctores agentes de immunitate Eccleſiaſtica. Et *Tuſchus*, & *Alexander* extendunt doctrinam iſtam, quamvis ſacella, & Ædiculę ſint in fundis, campis, hortis, aut carceribus, &c. *Mend. num.* 32. *ex Suar.*

7 Quòd ad obtinendas indulgentias iſtas ſufficiat viſitare Eccleſiam fundatam cum auctoritate Epiſcopi, quamvis non ſit benedicta, quia hæc abſolutè eſt Eccleſia, & priuilegijs gaudet Eccleſię. Item ſufficiat viſitare Eccleſiam interdictam, violatam, aut pollutam; quia impedimenta hæc non prohibent, quòd in illa fiat oratio.

8 Quòd Altaria, quę viſitari debent ad obtinendas iſtas Indulgentias, debeant eſſe approbata ab aliquo Prælato ad id iuriſdictionem habente, vt in illis Miſſæ celebrari poſsint; quia his propriè conuenit nomen, & eſſentia Altarium.

9 Quòd quamvis in Altaribus non fuerit celebrata Miſſa, ſufficiat ad celebrationē eſſe deſtinata, quia conuenit illis ratio Altarium; & addunt *Trull.* & *Henriquez*, quod etiamſi non habeant actualiter arā, vt contingit ſæpiùs in Altaribus pagorum, aut locorum deſertorum, quin per abſentiam aræ dubitetur, quod ſufficiat iſta Altaria viſitare, nec examinetur, an habeant aram, necne?

10 Quòd ſi alicubi remanſit Altare, in quo quondam Miſſam celebrare licuit ſed iam non licet, non ſufficiat viſitare Altare hoc ad obtinendas Indulgentias. *Mend. n.* 37.

11 Diem Stationum computari à media in mediam noctem, & in quacunque diei hora viſitentur Altaria, poſsint Indulgentię conceſſæ pro illo die obtineri. *Idem n.* 43. *cum Villal. Rodr. Quint. &c.*

12 Quòd qui viſitat vnum Altare quinquies, non egeat diſtinguere viſitationes ſurgendo, vel genuflectendo, aut inclinando caput, aut alio motu quovis corporis, ſed ſufficere intentionem orandi quinquies; quod idem ſentio de viſitante quinque Altaria ex loco vno, in quo ſe habendo poteſt moraliter adeſſe cunctis; quia in Bulla non requiritur talis diuerſa mutatio, & ſine illa intelligitur ſufficienter viſitatio Altarium, directâ tantum intentionaliter oratione ad illa Aliqui ſentiunt

con-

Digitized by Google

contrarium,& quamvis eorum opinio ſit minùs probabilis, eſt magis ſecura. *Idem num. 47. cum pluribus, & eſt commun. ſententia.*

13 Poſſe viſitari Eccleſiam, aut Altaria, adhuc cùm ſit viſitans extra Eccleſiam, modò quis moraliter Altaribus adſit; quia ſi hęc pręſentia ſufficit ad audiendum Miſſam, quare non ſufficiet ad Altaria viſitanda. *Idem num. 51.*

14 Non eſſe neceſſarium continuare viſitationes quinque Eccleſiarum, aut Altarium, ſed poſſe interrumpi, viſitando alia vna hora, & alia altera; quia in Bulla non petitur talis continuatio; ſed nequeunt viſitari, hodiè Altaria vna, & cras alia, vt vult *Quintanadueñas*, quia Indulgentiæ aſsignantur pro diebus proprijs, & indulgentia, quę hodiè obtinetur, non obtinebitur craſtina die, ſed alia diſtincta. Qui ergo diuideret inter hodiernum, & craſtinum diem, viſitationem Altarium, neque hodiernam, neque craſtinam obtineret Indulgentiam, quia in nullo iſtorum dierum adhibet requiſita ad Indulgentiam obtinendam, nempè viſitare quinque Altaria.

15 Orationem in quocumque Altari habitam, poſſe eſſe mẽtalem, aut vocalem. Si vocalis fuerit. *Trul.* docet ſufficere ſemel Pater noſter, & ſemel Ave Maria. *Mendo* ſuadet, bis ad minus eaſdem orationes dicendas. Conſuetudo quinquies repetendi eaſdem, eſt laudabilis. Si oratio ſit mentalis, & ſufficit durare idem tempus, quod vocalis. Vel vna ergo, vel alia ſit, debet haberi deuotè, ſufficietque deuotio illa, quæ neceſſaria eſt ad ſatisfaciendum pręcepto audiendæ Miſſæ, vel Horis Canonicis recitandis iuxta opiniones varias.

ARTICULUS VI.

An Indulgentia, quam obtinet viſitans quinque Eccleſias, aut Altaria, poſſit applicari defunctis?

Certum eſt: Quod diebus iiſdem, quibus Romæ Statio pro eruendis è Purgatorio animabus habetur, etiam eadem Statio, & animarum liberatio à Purgatorij pœnis habeatur apud nos viſitando quinque Eccleſias, aut Altaria modo dicto, quinam dies ſint iſti? Sufficienter patet omnibus, tám per Bullam, quàm per tabellas, quę pro Eccleſiæ foribus appenſæ, de tali Indulgentia admonent.

Vltrà, certum eſt: Quoties poteſt obtineri Indulgentia viſitãdo quinque Altaria, poſſe etiam hanc Indulgentiam applicari defunctis per modum ſuffragij; quia quamvis in Bulla ſcripta lingua vulgari, hoc non exprimatur, exprimitur tamen in Latina Bulla. *Vndè reſolvitur.*

1 Diebus illis, in quibus anima, è Purgatorio eruitur, vna, & eadem Altarium viſitatione obtinere quẽquam, duas plenarias Indulgentias, aliam pro anima, & aliã pro ſeipſo.

2 Quòd reliquis diebus non poteſt quis vna, & eadem Altarium viſitatione obtinere Indulgentiam pro anima Purgatorij, & pro ſe ipſo ſi-

ſimul,ſed diſiunctiuè, vel pro ſe,vel, pro anima.

3 Quód ad obtinendas Indulgentias iſtas, vel pro ſe, vel pro animabus,non debeat orare, neque pro ſe,neque pro animabus, ſed pro victoria contra infideles, & pro vnione inter Chriſtianos Principes, quia hæc eſt conditio in Bulla appoſita.

4 Quòd cũ hæc Indulgentia poſsit obtineri toties quoties Altaria in die viſitantur, in diebus illis, qui eruendis, è Purgatorio animabus non aſsignantur, poſsit quis viſitare Altaria pluries, & applicare Indulgentiam vnam ſibi, alteram animæ, &c. *Mend.d.* 10.*n.*9.

6 In diebus,quibus, anima eruitur,eadem vna Altarium viſitatione poſſe quemlibet duas animas, è Purgatorio eruere, ſi Indulgentiam quam ſibi obtinere poterat applicet animæ.

Quæritur 1. *An quando quis, alio indulto poteſt eximere animam, è Purgatorio, vel ſibi Indulgentiam obtinere, iſte talis viſitans altaria, poſsit vna, & eadem viſitatione duas animas, è Purgatorio eripere, aut duas Indulgentias obtinere, aliam per Bullam, aliam per indultum? Et Generaliter quæritur: An vno, & eodem opere poſsint obtineri plures Indulgentiæ conceſſæ per diuerſa Indulta?*

Reſp. Probabilem eſſe affirmatiuam ſententiam, quemadmodum vno,& eodem opere poteſt duplici obligationi fieri ſatis, præcipuè ſi opus non eſſet iterabile eodem die, vt ieiunium,& communicatio. Itaque expedit habere intentionem obtinendi omnes, & quaſcumque Indulgentias quas poſsit quis opere quolibet obtinere, *Card. de Indulg. q.* 25. *Fauſtus de Iubil. l.* 2. *quæſt.* 39. *Hoſt.Grat.Sanctar. Henriq.Sà, Leand. de Sacr. Lũg.& alij.*

Quæritur 2. *An ad obtinendas Indulgentias ſit neceſſarium eſſe in gratia?*

Reſp. 1. Quod quando quis ſibi ipſi lucraturus eſt Indulgentias, requiritur quod ſit in gratia; quando verò animabus Purgatorij applicat Indulgentias,non requiratur.

Probatur prima pars. Per Indulgentiam remittitur pœna pro culpis debita, quæ quidem pœna ita cum peccatis connectitur, vt ſi culpæ,& peccata non dimittantur, neque etiam debita pro illis remittatur pœna. Iacenti ergo in lethali culpa, non poteſt pœna remitti debita;nec ſimiliter iſte poterit Indulgentiam obtinere,qua pœna illa debita remittitur.

Secunda pars probatur. Qui ſtatus gratiæ, ſolùm requiritur in obtenturo. Indulgentiam, ad tollendum obicem,requiritur itaque gratia,vt diſpoſitio in illo, ſine qua non poteſt relaxari pœna, dum peccatum per gratiam non deletur, qui applicaturus eſt Indulgentiam pro defuncto, non accepturus eſt in ſe ipſo effectum Indulgentiæ, ſed in defuncto, qui non habet obicem (cúm animę cunctæ quę in Purgatorio patiuntur ſint in gratia) ergo non requiritur gratiæ ſtatus ad obtinendam Indulgentiam in eo, qui

obj

Digitized by Google

obtentam applicat animabus in Purgatorio exiſtentibus, *Mend. d. 36. cum pluribus.*

DUBIUM XI.

Quænam priuilegia obtineantur per Bullam tempore interdicti?

Reſp. Quód vel interdictum ſit Apoſtolicum, vel Ordinariũ, conceditur tempore illius habentibus Bullam, primô quod poſsint audire Miſſam in Eccleſijs, aut Monaſterijs, aut in Oratorio priuato, aſſignato, & approbato ab Ordinario. Conceditur etiam, quod poſsint celebrare Miſſam, & alia diuina officia, vel per ſe ſi Presbyteri fuerint, vel alios curare, vt celebrent coram ſe, & in præſentia ſuorum familiarium, & conſanguineorum. Secundò: Quod poſsint accipere Sacramentum Euchariſtiæ, & reliqua Sacramenta, excepto die Paſchatis, modò ipſi non dederint cauſam interdicto, nec per ipſos ſteterit, quod non fuerit ſublatum, & quotieſcumque dicto Oratorio pro obtinenda Indulgentia v ſi fuerint, orationem, prout Deus deuotionem dederit pro victoria, & vnione repetita faciant. Tertiò, quòd dicto tempore interdicti poſsint defuncti ſepeliri in loco ſacro, moderata funeris pompa.

Hic advertendum eſt: Quód in Bulla ſcripta lingua vulgari non fit mentio alterius priuilegij, quod inter alia refert Bulla Latina, nempè quod poſsint, & celebrare Miſſam, & audire vna hora ante Solis ortum, & alia hora poſt meridiem; quia hoc priuilegium non concedit ipſa Bulla, niſi habenti licentiam à Commiſſario Generali, vt in Latina Bulla legitur.

ARTICULUS I.

Reſolutiones circa celebrandam Miſſam, & audiendam, & circa Officia Diuina?

Reſp. 1. Sufficere familiæ Dominum habere Bullam, vt tempore interdicti poſsint coram eo, & tota familia, & conſanguineis celebrari, & audiri Miſſæ, & diuina officia; & hoc, in Eccleſijs, Oratorijs, & in quolibet alio loco, qui nomine Eccleſiæ intelligatur, vt explicatum eſt reſolutione ſexta articuli quinti.

2 Quòd hoc nomine *familiares*, intelliguntur, Cõmenſales, ſervi, & qui regulariter comittantur Dominum familiæ, & qui viuunt expenſis eius, tàm habitantes domũ propriã Domini, quã extra. Adminiſtratores ſtatuum Procerum, Gubernatores, & Iudices ab eis præfecti; ſed non intelliguntur hi, qui ſimulant ſe eſſe Domini ſervos, ſolùm, & cum fraude ad gaudendum priuilegio iſto, quia iſti non ſunt verè ſervi, ſed fingunt ſe ſervos ad effectum iſtum, *Mend. d. 25. num. 10.*

3 Per hoc nomen *Parientes*, intelligi tantùm conſanguineos; quia in Bulla Latina legitur hoc verbum, & in lingua vulgari non eſt verbum aliud proprius quam *Parientes*, vt conſtruatur, & communi plauſu hoc verbum *Parientes*, ſine addi-

additamento aliquo, ſignificat conſanguineos, quia quando volumus ſignificare affines, dicimus: *Parientes por afinidad. Idem num.* 11.

4 Per conſanguineos intelligi vſque ad quartum gradum, & non vltra, quia iam in iure, & reſcriptis non extenditur vltra conſanguinitas. *Idem num.* 12. *cum alijs.*

5 Per nomen conſanguineorum intelligi virum, & vxorem eius, quia ſunt duo in carne vna, itaque ſi illorum quilibet habeat Bullam, alter etiam iſto gaudet priuilegio. *Idem num.* 11.

6 Contrà *Trull.* Quòd in Eccleſia ſpecialiter interdicta poſſunt habentes Bullam audire Miſſam quando in illa celebratur ad renouandam Euchariſtiam, quia quando Bulla concedit priuilegium iſtud non diſtinguit inter interdictum generale, & locale ſpeciale.

7 Quòd Presbytero non concedatur per Bullam priuilegium, vt tempore iſto celebret Miſſam, & officia diuina, quia id iam habet à iure, ſed concedatur illi, vt poſsit celebrare, & celebrari facere coram ſuis familiaribus, & conſanguineis.

8 Illi, qui dedit cauſam interdicto, vel per quem ſtat, vt non tollatur, non concedi priuilegia iſta.

9 Quòd qui vtitur Oratorio ad dictos effectus, debet orare mentaliter, aut vocaliter ad arbitriũ ſuum, pro victoria, & vnione repetitis: ſed ſi non orauerit, non ideò audiendæ Miſſæ præcepto non ſatisfaciet, neque peccabit vltra veniale; quia eſt præceptum Pontificis in materia leui, *Henriq. Auil. Trull. Dian. Iuriſtæ, & Thuſ. Salmant. & quidem com. Cruciatæ allegat. à Mend. n.* 17.

Quæritur: An habens Bullam teneatur audire Miſſam diebus feſtis tempore interdicti? Reſp. Probabile eſſe, atque ſecurum in praxi, non teneri. Ratio, quia nemo tenetur vti priuilegio conceſſo, quia iam non eſſet priuilegium, & honor, ſed onus. Sed probabilior, & ſecurior eſt opinio affirmatiua. Ratio, quando præceptum inſtat, & quis poteſt adimplere, tenetur ad impletionem, ſed in die feſtiuo inſtat præceptum audiendi Miſſam, & qui habet Bullam poteſt adimplere, ergo tenetur audire. Rationi opinionis, contrariæ reſpondetur: priuilegium non obligare ad vſum eius, ſed conceſſum iam, & acceptatum, ſi remouet impedimentum aliquod; vt præceptum poſsit obſervari, obligare tunc obſervantiam præcepti, quia nihil eſt, quod impediat illam, *Mend. num.* 19. *& alij. Hinc reſolvitur.*

1 Quòd in hac ſecunda opinione, conſequenter debeat aſſeri familiares, & conſanguineos habentis Bullam teneri, quamvis iſti non habeant illam audire Miſſam diebus feſtiuis, tempore interdicti; quia æqualiter remotum habent impedimentum, ac ille, qui Bullam habet; ſed ſi non poſſunt iſti audire Miſſam: quam ille audit ſimul cum illo, non tenebitur ille audire ſecundam, aut tertiam Miſſam, vt illi audiant; ſed tenebitur non impedire illos ſine

iuſta

iuſta cauſa, ne audiant eam Miſſam, quam ipſe audit. Et peccabit grauiter ſi impedierit, vt peccaret in tempore, quo non foret interdictum impediendo ſine cauſa iuſta ne obligatus die feſtiuo, potens, & volens audiret Miſſam.

2 Tempore ceſſationis à diuinis, non teneri habentem Bullam audire Miſſam, quamvis in aliqua Eccleſia celebretur; quia priuilegium, dumtaxat conceſſum eſt ad tempus interdicti; quia quamvis liceant aliqua in tempore ceſſationis à diuinis, quæ etiam liceant tempore interdicti, ſed non ea, quæ dependent à priuilegio. *Couar. Nau. Med. Henr. Trull. Rod. & alij citati à Mend. num. 25.*

3 Habentes aliud quàm Bullæ priuilegium ad audiendam Miſſam tempore interdicti, non teneri audire Miſſam die feſtiuo, neque adhuc poſſe audire illam die aliquo durante interdicto ſi non habent Bullam, quia quodlibet priuilegium ſuſpendit Commiſſarius, & reualidat poſteà qui accipit Bullam: excipiuntur priuilegia oneroſa, & lucratiua, & priuilegia Religionum, de quibus poſteà agemus.

ARTICULUS II.

De priuilegio accipiendi Sacramenta, & & poſſe ſepeliri in loco ſacrò cum moderata funeris pompa tempore interdicti.

SAcramenta, quæ tempore interdicti accipi non poſſunt, ſunt, Euchariſtia, Ordo, Extrema-Vnctio, & Benedictiones nuptiales Matrimonij, & vt iſta poſsint accipi, concedit Bulla priuilegium, modò accepturus illa, nec dederit cauſam interdicto, nec per ipſum ſtet, quòd non tollatur: Circa quod reſolvitur. *Ludouic. à Cruc. Trull. Suar. Villal. Henriq. cum alijs, quos citat Mend. d. 25. num. 36.*

1 Priuilegium accipiendi Sacramenta, non ſolùm concedi ad eorum acceptionem in Oratorio, quamvis ponatur poſt priuilegium audiendi Miſſam in eodem, ſed etiam accipiendi Sacramenta in Eccleſia qualibet; quia conceſſo eo, quod maius eſt, conceditur id, quod minus, & minus priuilegium eſt, quod accipiantur in Eccleſia, quàm in Oratorio.

2 Has facultates, quæ conceduntur tempore interdicti non concedi, niſi eo modo, quo ſunt licitæ in ipſo interdicti tempore, itaque Benedictiones nuptiales non poſſunt accipi virtute priuilegij in tempore Adventus, & Quadrageſimę, ſed in tempore, quo forent licitæ ſi interdictum non obſtaret. Nec Ordines poſſunt accipi, niſi à proprio Epiſcopo, nec Extrema-Vnctio, & Benedictiones nuptiales, niſi à proprio Parocho.

3 Sacramentum Euchariſtiæ, virtute huius priuilegij non poſſe accipi, niſi à cuius manibus liceat accipi extra tempus interdicti. In Hiſpania cuncti Sacerdotes approbati ſunt ad huius Sacramenti adminiſtrationem, vel conſuetudine,

vel

Digitized by Google

vel facultate à Prælatis videntibus, & conſentientibus accepta quando non miniſtratur pro Viatico; ſed ſi in aliqua Prouincia, aut loco non eſſet iſta generalis Sacerdotum approbatio, nequiret Euchariſtia, niſi è Sacerdotis approbati manibûs accipi.

4 Coarctationem, non accipiendi Euchariſtiam in Oratorio in die Paſchatis non cadere ſupra interdictum, quia quamvis non ſit interdictum, non poteſt accipi Euchariſtia in Oratorio ad ſatisfaciendum pręcepto annuæ communionis in Paſchate: itaque abſolutè excipitur dies iſte, & potiori iure tempore interdicti. Dubio ſequenti videbimus an tempore Paſchatis poſsit pro deuotione in Oratorio communicari, ſatisfaciendo aliàs præcepto, communicando in Parochia.

Vltra quę, conceditur in Bulla; habentem illam, ſi moriatur tempore interdicti, ſepeliri poſſe cũ moderata pompa funerali. *Circà quod reſolvitur.*

1 Ad gaudendum hoc priuilegio, opus eſſe quod defunctus accepiſſet defunctorum Bullam, niſi fortè poſt mortem commendaſſet ſibi ab aliquo accipiendam ad hunc effectum, vt dictum eſt *art. 4. dub.* 4.

2 Morientem excommunicatum; non poſſe gaudere hoc priuilegio, quin poſt mortem ab excommunicatione abſolvatur.

3 Moderatam pompam funeralem, eſſe dimidium eius pompæ, quæ habetur de more quando non eſt interdictum. Ita *Card. ſed Rodrig. Villalob. & Trull. citati à Mend. num.* 47. aiunt deberi taxari ab Epiſcopo, vel eius Vicario, vel à Parocho in abſentia eorum.

4 Clericos, qui de iure communi poſſunt ſepeliri clauſis foribus, & cum Officio Diuino in Eccleſijs, quæ non ſunt interdictæ, & in his, quæ interdictæ ſpecialiter ſunt, ſine Diuino Officio egere Bulla, vt ſepeliantur pompa funebri moderata.

5 Etiam pueros, & amentes egere Bulla, vt gaudeant ſepultura Eccleſiaſtica tempore interdicti; & habentes poſſe ſepeliri dicta mediocri pompa.

6 Laicos habentes Bullam, poſſe ſepeliri dicta pompa adhuc in Eccleſia interdicta, quia non excipit eam priuilegium.

DUBIUM XII.

De priuilegijs Oratoriorum.

NOn ſit mentio Oratotiorum in Bulla præter eam, quæ ſit in priuilegio antecedente, quòd poſsit tempore interdicti audiri, & celebrari Miſſa in ijs, ſi approbata ſint, & viſitata ab Ordinario occaſione huius priuilegij, variè opinantur Auctores. Dicemus id, quod probabilius videbitur.

Quæritur primò: An virtute Bullæ poſsit quis erigere domi ſuæ Oratorium, in quo poſt approbationem Ordinarij poſsit celebrari Miſſa?

Digitized by Google

Trullench ſuppreſſo nomine refert aliquos,qui affirmatiuè reſpondent, & addit *Rodriguez* id inſinuaſſe, ſed falsò. *Ludouicus de la Cruz* affirmatiuam tenet ſententiam; & quòd poſsit habens Bullam compellere Ordinarium, vt approbet Oratorium. *In Bull. diſp. 1. cap. 5. dub. 1.*

Reſpondetur: Hanc opinionem, parum habere probabilitatis; primò quia non habet in Bulla fundamentum; quia concedere, quód tēpore interdicti poſsit audiri Miſſa in Oratorio, eſt ſupponere Oratorium erectum iam per priuilegium aliud non verò concedere, vt denuò erigatur,ſicuti concedere, vt audiatur Miſſa in Eccleſia tempore interdicti, ſupponit iam Eccleſiam, non verò concedit, vt denuò fiat. Quapropter incredibile eſt, hoc priuilegium tàm indiſcretè concedi omnibus accipientibus Bullam, cum penè nullus inveniatur infimę plebis homuncio,qui non accipiat; quando Pontifices, vt concedant Oratorium,tantas nobilitatis,& neceſsitatis requirant circunſtantias.

Quæritur ſecundò: Quòd liceat in vſu Oratoriorum priuatorum virtute Bullæ?

Reſpond. 1. Omnia,quæ diximus dubio antecedente circà audiendam, & celebrandam Miſſam, & accipienda Sacramenta, licere in Oratorijs, tempore interdicti, licita eſſe etiam quocumque alio tempore; excepto die Paſchatis; quia illa clauſula: *Aun en tiempo de Entredicho*, habet vim in omni tempore, quamvis ſit tempus interdicti.

Reſpond. 2. Si priuilegium eſt coarctatum, ne vltra vnam Miſſam in Oratorio celebretur. Poſſunt virtute Bullæ celebrari, quot voluerit Oratorij Dominus.

3 Si priuilegium coarctatum eſt, vt nullus ſatisfaciat præcepto audiendi Miſſam, per illam auditam in Oratorio, niſi Dominus ipſius Oratorij. Quicumque habuerint Bullam, poſſunt per illam Miſſam ſatisfacere præcepto; & etiam non habentes, ſi familiares, aut conſanguinei ſint habentis Bullam, & audiant Miſſam vnà cum illo.

4 Si priuilegium coarctatur, ne quibuſdam diebus feſtis celebretur Miſſa, nec accipiantur Sacramenta in Oratorio, poſſunt celebrari Miſſæ, & Sacramentā accipi virtute Bullę in ipſis diebus feſtis, excepto die Paſchatis, de quo poſteà. Ratio, quia hęc omnia, quæ dicimus, colliguntur ex ipſis Bullę verbis, in quibus nulla coarctatio præfigitur; itaque quamvis inferiores Prælati, coarctaverint priuilegia Oratoriorum, has coarctationes infringit conceſsio Bullæ, vtpotè à Pontifice; & quamvis ipſe Pontifex coarctaſſet, per conceſsionem annuam Bullæ, coarctationes revocat; & quamvis poſt acceptatam Bullam, daret cum limitationibus his priuilegium Oratorij, debet intelligi coarctatio, pro non habentibus Bullam.

Addo: quòd quamvis fieret in limi-

mitationibus expreſſa Bullę mentio, non poteſt Pontifex revocare priuilegia Bullæ, quin ſatisfaciat quantum potuerit, quia ſunt priuilegia oneroſa, vt diximus in dubio tertio. Sed attendendum eſt, vt horum priuilegiorum modeſtus ſit vſus ad vitanda inconvenientia, & præcipuè in feſtis potiſsimùm, in quibus conſentaneum eſt, vt cuncti Eccleſias frequentent.

Quæritur tertiò: An die Paſchatis poſſit audiri Miſſa, & accipi Eucharistia in Oratorio, virtute Bullæ?

Reſp. 1. Poſſe audiri Miſſam, quia in Bulla tantùm excipitur Euchariſtię acceptio.

Reſpond. 2. Etiam pro devotione poſſe Euchariſtiam accipi, modò alio die ex aſsignatis ad implendum annuæ communionis præceptum, in propria Parochia accipiatur. Ratio, quia die Paſchatis licet, vt in conſuetudine apparet fidelium accipere Euchariſtiam pro deuotione in Eccleſia qualibet, ergo etiam in Oratorio privato; neque Bulla per exceptionem intendit aliud, niſi quòd communio annua ex pręcepto, in propria Parochia fiat, vt Paſtor ovium ſuarum agno cat faciem.

DUBIUM XIII.

De priuilegio veſcendi carnibus ex conſilio vtriuſque Medici, & ovis, & lacticinijs in diebus, quibus prohibentur.

ARTICULUS I.

De priuilegio veſcendi carnibus.

VErba Bullę ſunt hæc: *Que concede à todas las perſonas que la tomaren, que puedan durante el dicho año, de conſejo de ambos Medicos, eſpiritual, y corporal, comer carne en Quareſma, y otros tiempos de ayuno, y dias prohibidos de comer carne por todo el año.*

Is, cuius neceſsitas eſt euidens, non indiget priuilegio, vt veſcatur carnibus in diebus, quibus prohibentur; & cùm priuilegium hoc in opinione communi omnium ſupponat neceſsitatem, quia aliás fruſtrà foret conſilium vtriuſque Medici, quòd requiritur; ideò quæritur, in quonam caſu priuilegium iſtud locum habeat?

Reſpondetur: Quòd in caſu dubio quando quis dubitat, an indigeat eſum carnium, necne? Et Medicus etiam dubitat, an cauſa ad eſum carnium ſit ſufficiens? Poteſt Epiſcopus, aut in eius abſentia Vicarius, aut Parochus, abſente vtroque licentiam præbere ad eſum carnium. Igitur, vt tunc poteſt quis diſpenſatione Prælati carnibus veſci, ita etiam ſine tali diſpenſatione, virtute Bullę, de vtriuſ-

que Medici conſilio, *Henriq. Rodr. Villaleb. Ant.Gom. Lopez, Sanchez, Trul. & alij, quos citat, & ſeq. Mend. diſp.27.num.6.*

Putabit aliquis, hoc iam non eſſe priuilegium, cùm ad eius vſum requiratur conſilium Medici ſpiritualis, qui eſt Parochus, & hic, etiam cùm non habente Bullam poſsit in caſu dubio pro carnium eſu diſpenſare, non tantùm in abſentia Epiſcopi, & Vicarij, vt ſuprà diximus, ſed adhuc illis præſentibus, vel per tacitam Epiſcoporum conceſsionem, vel per conſuetudinem legitimè iam præſcriptam; ergo ad eſum carnium non opus eſt priuilegio Bullæ; itaque erit inutile.

Reſpondetur: Quòd ad minùs, vbi non eſt introducta conſuetudo, vt diſpenſet Parochus, priuilegium habebit locum. Vltra hæc in diſpenſationibus, vt cauſa diſpenſationis adæquetur rei diſpenſatæ, imponitur aliquod grauamen, quòd virtute huius priuilegij excuſatur, quia iam hic non datur diſpenſatio à Parocho, ſed tantùm conſilium. Vltimò: Nomine Medici ſpiritualis non intelligitur dumtaxat Parochus, ſed etiam Confeſſarius quilibet; neque conſilium eſt dandum in confeſsione, ſed extrà illam; vndè iam priuilegium hoc non habebitur inutile. *Circà quòd reſolvitur.*

1 Quòd à quolibet Confeſſario, quamvis non proprio poſsit accipi conſilium; quia non requiritur in Confeſſario, niſi ſcientia, & prudentia, vt agnoſcat an verè ſit dubia cauſa, quę ſibi proponitur, & non apparens, ne contemnatur facilè Eccleſiaſticum præceptum, & carnes abſque neceſsitate comedantur; quæ ſcientia ſupponitur in Confeſſario quolibet; quia putatur Confeſſarius omnibus numeris abſolutus, & conſilium eius non requiritur, vt iuriſdictionis actus, ſed vt hominis timorati, & docti, cauſam diſcernere valentis.

2 Quòd Medicus corporalis, cuius conſilium expetitur, proponere debeat ſincére dubium, provt ille intelligit, quin exageret cauſam, vt petenti licentiam morem gerat.

3 Quòd vbi non eſt Medicus, nec ad illum eſt facilis reverſus, vt accidit in locis parvis, poſsit accipi conſilium ab aliquo homine experto, vel ab ipſo Confeſſario, ſi intelligit quidquam de infirmitatibus, aut languoribus, & ferè nullibi eſt, qui aliquid non intelligat. Addo, hominem timoratæ conſcientiæ, prudentem, & expertum ita, vt poſsit circà neceſsitatem eſus carnium arbitrari, poſſe ijs veſci abſque alicuius Medici conſilio. Ratio, quia nullus ex dictis Medicis in hoc caſu diſpenſat, ſed declarat ſecundùm ſcientiam, & conſcientiam inveniri verũ dubium; ergo qui pollet ſcientia, & conſciẽtia ad noſcendum dubium, poteſt carnibus veſci abſque alicuius Medici declaratione; ſed quia quis in propria cauſa non

Digitized by Google

non ita integer iudex eſſe ſolet, ideò vtriuſque Medici conſilio ſtandum eſt,cùm haberi poteſt, *Mend,n.9.*

4 Quòd ille,qui carnibus veſcitur,huius priuilegij virtute, quamvis in reliquis formam ieiunij obſervet non ieiunat,quia deeſt ieiunio vna pars eſſentialis,quæ eſt abſtinentia à carnibus.

ARTICULUS II.
De priuilegio veſcendi ovis,& lacticinijs in Quadrageſima.

ECce Bullę verba: *Y que aſsimiſmo puedan libremente à ſu alvedrio comer buevos,y coſas de leche; de manera,que los que no comieren carne, guardando en lo demàs la forma del ayuno Eccleſiaſtico, ayan cumplido, y ſatisfecho al dicho ayuno.*

Indultum hoc non conceditur per Bullam iſtam. *A los Patriarcas, Primados, Arçobiſpos, Obiſpos, ni otros Prelados inferiores, ni à qualeſquiera perſonas Regulares, ni à los Clerigos ſeglares Presbyteros en dias de Quareſma.*

Quinam iſtorũ indultõ per aliam Bullam gaudere poſsint? Dicetur poſteà.

Sed ſi omnes iſti fuerint ſexagenarij, per hanc Bullam conceditur illis hoc priuilegium, quemadmodum etiam cunctis Militarium Ordinum Equitibus. *Vndè reſolvitur.*

1 Eum,qui habet ſpeciale priuilegium ad veſcendum ovis, & lacticinijs tempore Quadrageſimæ, quamvis ſit Regularis, aut Presbyter, poſſe veſci ovis etiam accepta Bulla, quia non veſcitur ovis virtute acceptæ Bullæ,ſed virtute alterius ſpecialis priuilegij,cuius vſus liber illi per Bullam remanet, quæ derogat priuilegia cuncta, & revalidat accipienti, *Ludou. à Cruc. d. 1. cap. 5. dub. 18. num. 10.*

2 Quòd ſi priuilegium concedit,quòd omnes,qui diſcumbunt ad menſam, vel ad expenſas habentis priuilegium aluntur, poſsint comedere ova,& lacticinia in Quadrageſima, licet comedere iſta etiam Sacerdotibus,& Regularibus ad eius menſam,vel ad eius expenſas comedentibus, etiamſi Bullam non habeant; quia ſupponimus in priuilegio,nullã perſonam excipi, & aliundè,vt priuilegium valeat, & iſta liceant,ſufficit illum,cui priuilegium conceditur, habere Bullam. Et vt notat *Trull.* & habetur in re, aliquæ familiæ nobiles gaudent hoc priuilegio in Aragonia.

3 Locis illis vbi conſuetudo iam introducta eſt,quòd ob defectũ olei, ova lardo,aut pinguedine condiantur, non opus eſſe alio priuilegio præter iſtud Bullæ, vt hoc condimento parata comedi poſsint, v.gr. in Sicilia,Gallecia,& Peruano Regno. Et quoad vſum pinguedinis, aut lardi, attendi debet loci conſuetudo.

4 Nomine Prælatorum inferiorum,qui in hoc priuilegio excipiuntur,eos intelligi, qui habent Eccleſiaſticam iuriſdictionem.

5 Clericos ſęculares,non Preſbyteros, gaudere hoc priuilegio in virtute Bullæ,quamvis ſint Diaconi.

tentia prohibens ova, & lacticinia in Dominicis Quadrageſimæ eſt tuta magis, *diſp.* 18. *num.* 30. & 31.

14 Quòd quando Bulla concedit hoc priuilegium Religioſis Ordinum Militantiũ, intelligatur concedere, non ſolùm Equitibus, ſed etiam Regularibus earundem Religionum vtriuſque ſexûs; quia neminem excipit Bulla Latina præter Presbyteros, aut Prælatos, *Mend. d.* 18. *num.* 16. & 17. *Affert Baſ. Leg. & alios DD. Salmant.*

ARTICULUS III.

De priuilegio, quod Eccleſiaſticis datur per aliam Bullam, vt ovis & lacticinijs veſcantur.

IN hac Bulla conceditur Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Prælatis, Clericis, Presbyteris ſæcularibus, quòd excepta Hebdomada Sancta, poſsint veſci in Quadrageſima ovis, & lacticinijs, data eleemoſyna à Commiſſario taxata. *Circà quod reſoluitur.*

1 Quòd quamvis hæc Bulla non concedatur, niſi ad tempus Quadrageſimæ, durat tamen vnum annum, aut naturalem, aut Eccleſiaſticum, provt diximus de Bulla viuorum dubio tertio. Itaque ſi promulgaretur hæc Bulla, media Quadrageſima, licebit vſus Bullæ non ſolùm pro dimidio illo anno, ſed pro prima etiam medietate anni ſequentis.

2 Quòd in Hebdomada Sancta, ad quam hoc priuilegium non extenditur, Dominica etiam Palmarum comprehendatur; vndè qui non ſequeretur opinionem aſſerentem quòd ova, & lacticinia non licent Dominicis Quadrageſimæ, non poſſet per hanc Bullam comedere ea in Dominica Palmarum.

3 Quòd nomine Prælatorum non intelligendi ſint Abbates, aut Priores Monachales, quamvis per accidens habeant in aliquo loco iuriſdictionem ſæcularem; intelliguntur tamen Abbates benedicti, quia habent Eccleſiaſticam iuriſdictionem, *Mend. d.* 31. *num.* 11.

4 Quòd neque etiam gaudent hoc priuilegio Canonici Regulares; quia ſunt verè Religioſi, & viuunt in Religione approbata, & hęc Bulla non cóceditur Religioſis. *Idem num.* 10.

Quæritur: Quonam pretio Commiſſarius Bullam taxauerit?

Reſpondetur primò: Quod à Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & Abbatibus benedictis, viginti quatuor exegerit argenteos. Etſi in aliqua Eccleſia Cathedrali, aut Collegiata foret Abbas, ſed ſine ampliori iuriſdictione, quàm habent Decani, aut Priores in alijs Eccleſijs, non tenetur 24. illos argenteos porrigere, ſed eam tantùm eleemoſynam, quàm alij, qui ſunt Dignitates, elargiri tenentur; quia quamvis iſte, nomine appelletur Abbatis, in re tamen non eſt plus quàm Dignitas.

Reſpondetur ſecundò: Dignitatibus, & Canonicis Eccleſiarũ Cathedralium, & Collegiatarum argenteos octo taxaviſſe. Quæ taxatio

Digitized by Google

non intelligitur impoſita Coadiutoribus Dignitatis, aut Canonicatus; quia hi non ſunt propriè Dignitates, aut Canonici, vt docent *Garc. Barb. & Trull. citati à Mend. num.* 13.

Reſpondetur tertiò: Quòd his, qui in Eccleſia Cathedrali, aut Collegiata habent portionem integrã, aut dimidiam, etiam Parochis, & gaudentibus beneficio ſimplici, aut aſsiſtentiam petente, ſi redditus beneficij trecenta ducatorum attingat, argenteos ſex pro Bulla taxauerit. *Hinc reſolvitur.*

1 Quòd iſtorum nullus debeat ſex argenteos erogare, ſi beneficium trecenta ducata integra non attingat, etiamſi parum deſit; quia hæc taxatio eſt odioſa, & debet reſtringi.

2 Probabile eſſe conditionem illam, *ſi trecenta ducata attingit*, cadere non ſolùm ſupra Beneficiatos vltimos, ſed etiam ſupra Portionarios, & Parochos; itaque ſi redditus eorum ad trecenta non pervenerit ducata, non debere huic ſtare taxationi, ſed alij viliori, quia hic eſt fauor, & ideò ampliandus.

3 Quòd redditus trecentorum ducatorum debeat remanere illis, exceptis oneribus, & expenſis beneficij. Itaque debent excipi, & penſiones ſi quas ſolvit, & ſubſidium, & excuſatum, & quarta decima, etiam eleemoſyna pro Miſſarum earum numero, quas Beneficiatus pro beneficij onere celebrare nequit, *Trul. cit. à Mend. d.* 31. *num.* 18.

4 Quòd ad computationẽ trecentorum ducatorũ numerari debeant diſtributiones, quia ſunt redditus quamvis nõ ſint fructus. Sed non eſt annumerãda eleemoſyna pro Miſsis, quæ non debentur beneficio, quia iſtas liberè poteſt Beneficiatus celebrare per ſe, vel per alium, vel abſolutè non celebrare. Nec etiam annumerandum eſt quidquam aliud præter redditus illos, qui Beneficiato obveniunt ratione beneficij, non verò ij, quos per accidens, & alia via obtinuerit.

5 Quòd ſi dat partem redditutum beneficij, alij, qui pro ſe beneficio inſerviat, illa pars, quæ datur, annumeranda eſt trecentis ducatis, ac ſi ipſe Beneficiatus inſerviret.

6 Quòd hæc taxatio non intelligitur impoſita his, qui habent Capellanias, quamvis iſtarum redditus trecenta ducata attingant, quia quãvis intelligantur, vulgò, nomine beneficiorum, Commiſſarius tamen diſtinguit vtroſque, & iſtis Capellanis ſequentes aſsignat taxationes.

Reſpondetur quartò: Habentibus Capellanias, cuiuſcumque conditionis exiſtant, aut Beneficia, penſiones, aut alios redditus Eccleſiaſticos, ita vt annuatim ex eis ducenta ducata percipiant, aſsignari pro eleemoſyna quatuor argenteos. *Vndè reſolvitur.*

1 Quòd omnes reſolutiones, quæ dictæ ſunt poſt tertium reſponſum, excepta vltima reſolutione debeant applicari, & accommodari proportionaliter ad hoc quartum reſponſum.

2 Quòd Capellaniarum nomine,

ne, non intelligantur hic laicales, & quæ non obligant ad Horas Canonicas, nec officium parvum, quia hæ Capellaniæ non ſunt ſtrictè Eccleſiaſticæ, & ita quamuis iſtarum redditus, ducenta ducata pertingant, taxatione dicta non tenentur.

3 Per redditus Eccleſiaſticos intelligi, eos, qui percipiuntur aliquo titulo Eccleſiaſtico, vt Præſtimonio, aut alio ſimili. Et hic includuntur Beneficia curam animarum habentia, & portiones, quæ ducenta ducata nō tranſgrediuntur, quia verè ſunt redditus Eccleſiaſtici.

Reſp. 5. Cæteros quoſcumque Clericos, prædictis taxationibus nō comprehenſos, quia neque dignitatem, neque redditus habent ſupradictos, teneri pro Bulla, argenteos duos erogare. Et Clericorum nomine, ſemper hic intelliguntur Sacerdotes, quia alij non indigent ſpeciali hac lacticiniorum Bulla, vt dictum eſt.

DVBIUM XIV.

De electione Confeſſarij approbati ad Ordinario, quæ conceditur per Bullam.

HÆc ſunt verba Bullæ: *Que puedan elegir por Confeſſor à qualquier Presbytero Secular, ò Regular aprobado por el Ordinario, el qual los pueda abſolver vna vez en la vida, y otra en el articulo de la muerte de qualeſquier pecados, y cenſuras, aun de los reſervados, y reſervadas à la Sede Apoſtolica, y de los declarados en la Bulla in Cœna Domini, excepto del crimen, y delito de la heregia, y que conſigan, y ayan Indulgencia plenaria dellos.* Et à cenſuris, & peccatis non reſervatis Sedi Apoſtolicę, poſsint abſolvi toties quoties confeſsi fuerint ſalutaribus pœnitentijs pro qualitate peccatorum impoſitis. Et caſu, quo opus ſit ſatiſfactione ad conſequendam abſolutionem dictam, ſatisfaciant per ſe ipſos, & ſi aliquid obſtiterit, poſsint hæredes, aut alij pro eis ſatisfacere.

ARTICULUS I.

De approbatione neceſſaria in Confeſſario, vt per Bullam eligi poſsit.

SUppoſito, quòd approbatio, & iuriſdictio diſtinguantur, vt conſtat ex dubio ſecundo, & tertio, cap. 3. *tr.* 6. *lib.* 6. Suppoſito etiam, Bullam concedere iuriſdictionem Confeſſario electo ab habente Bullam; dico quòd, vt Confeſſarius poſſit eligi, debet eſſe approbatus ab Ordinario, approbatione illa, quam exigit *Concilium Trident. ſeſſ.* 23. *cap.* 15. *de reform.* Quia priuilegium hoc Bullæ non approbat Confeſſarium, ſed requirit approbatum formâ ſupradictâ. Et quamvis citato loco; actum fuerit iam de approbatione neceſſaria in Confeſſario, agetur hic de ijs, quę ratione Bullæ præcipuè occurrunt.

Quæritur: An approbatus in vna Diœceſi, vel cum limitatione, pro aliquo tantùm loco, tempore, aut perſonis, poſsit eligi per Bullam in cunctis Diœceſibus, locis, temporibus, & pro perſonis quibuſcumque?

Reſp. 1. Primam opinionem aſſe-

Digitized by Google

rere: Confeſſarium approbatũ cum limitatione, non poſſe eligi per Bullam, niſi in illa Diœceſi, loco, & tempore, in qua, & pro quibus eſt approbatus, & non extra ea, & pro perſonis tantùm ad quarum confeſsionem eſt approbatus, & non pro alijs. Ratio, quia quando Bulla requirit Confeſſarium approbatum, requirit approbatum, illo eodem ſenſu, quo à *Conc. Trid.* diſponitur; qui ſenſus debet ita intelligi, conſentaneè ad declarationem quandam Congregationis eiuſdem Concilij, & Breve expeditum ab Vrban. VIII. *Mend. cum alijs, d. 22. cap. 4.*

Reſp. 2. Secundam opinionem aſſerere; approbatum ſemel, quamvis cum limitatione quacumque, poſſe eligi ſemper per Bullam. Ratio, quia Bulla non exigit niſi Confeſſarium approbatum ab Ordinario, ergo ſufficit approbatio quæcũque, & cùm Bulla non coarctet, debet fauor extendi latiùs. Hęc opinio eſt plurium, quos apud *Mendo* videre licet. Prima opinio tutior eſt, & probabilior. Secunda habet multùm probabilitatis ad minus extrinſecæ, quam poteſt quis tutè amplecti, cum reſtrictionibus quibuſdam, quæ reſolutionibus ſequentibus abſcribentur.

Reſolvitur 1. Parochum, vbilibet, & pro quibuſcumque perſonis, poſſe per Bullam eligi, in vtraque opinione; quia ex quo conſtitutus fuit Parochus, approbatus fuit ab Eccleſia, vt miniſter publicus eius ſine reſtrictione aliqua.

2 Quòd quævis animarum curæ renuntiauerit, poſsit eodem etiam modo eligi; quia per renuntiationem, non amittit approbationem, ſed iuriſdictionem, quam iuriſdictionem tribuit ei Bulla in ordine ad eligentem, quamvis *Buſembaum* ſentiat *loc. it. ſummæ*, amiſiſſe approbationem; ſed ſi non renuntiauit animarum curę, ſed talis cura ablata eſt ei ob culpas, aut dementiam, aut ignorantiam, quę ſupervenit, non poterit eligi: quia tunc etiam ablata eſt ei approbatio, quæ conceſſa fuit in collatione Beneficij, & remanet ipſe ſine illo publico aptitudinis teſtimonio.

3 Quòd ſi coarctatio, quâ quis approbatur pro quibuſdam perſonis audiendis; v. g. pro viris, & non pro fœminis, nititur in leuitate, & fragilitate morum ipſius Confeſſarij, præcipuè ſi convictus ſit, quòd parum cautum in confeſsionibus audiendis ſe geſſerit, non poſsit eligi per Bullam ad audiendas fœminarum confeſsiones. In quo conveniunt vtriuſque opinionis Auctores; quia approbatio, non ſolùm eſt teſtimonium ſcientiæ, ſed etiam prudentię, & grauitatis morum, quam approbationem abſolutè non habet, qui ob defectum modeſtiæ & cautelæ coarctatam habuit approbationem; ſed quando approbatio reſtringitur ob id tantùm, quòd ad quadrageſimum ætatis annum non pervenerit, vt communiter ſolet à Pręlatis coarctari. Secunda opinio docet à quibuſcũque eligi poſſe perſonis.

Quam

Digitized by Google

Quam opinionem vltra plures eius Auctores, probabilem etiam docent *Th. Sanch. & Dian. cit. à Trull. Boſio, & Lug. cit. à Leandr.* quamvis *Lugo* contrariam ſequatur, vt videre licet apud *Mend. diſp. 22. n. 68.*

4 Quòd ſi quis approbatus eſt pro vno loco, v.g. ruſticorum, quãvis multi ſentiant poſſe vbique per Bullam eligi; ſed alij advertunt, alij ſupponunt, quòd ſi hæc coarctatio pro vno loco eſt ob ſcientiæ defectum, non poſsit eligi niſi ab incolis eius loci. *Leander* tamen ſentit, quãvis coarctatio ſit ob defectum ſcientiæ, poſsit eligi in tota Diœceſi, & conſequenter poterat aſſerere, vbique eligi poſſe, quia ratio *Leandri*, æqualiter probat vtrumque; ſed cõſequentiùs reliqui negant Auctores, quia approbatio eſt æquè teſtimonium ſcientiæ, ac grauitatis morum, & qui ob huius grauitatis defectum non approbatur niſi ad audiendos homines, ſentiunt omnes ipſum non poſſe à fœminis eligi per Bullam. Ergo, qui ob defectum ſcientiæ non approbatur, niſi pro vno loco, qui eſt ruſticorum, nõ poterit eligi ab alijs, pro quibus iudicatur ignarus, *Leand. tom. 5. tr. 5. d. 1 q. 69.*

5 Eum, qui approbatus fuit pro determinato tempore, poſſe per Bullam eligi, tempore adhuc tranſacto. Et quamvis opinionem iſtam non ſentiant communiter Auctores ſecundæ opinionis, tamen hanc docet *Acoſta in Bull. q. 39. & Leand vbi ſup. q. 71.* Sed hic, non abſolutè, ſed caſu, quo illa temporis coarctatio à ſola tantum Prælati voluntate fluxerit, non autem ſi ab alia cauſa non proceſſerit. Quamvis conformius ad principia conſequentius affirmare poſſet magis abſolutè *Leander.* Minús habet probabilitatis in hoc puncto ſecunda opinio.

6 Quòd quamvis nequeat eligi, qui poſt approbationem reprobatus fuit iuſta cauſa; quando tamen euidenter abſque cauſa reprobatus fuit, eligi poſſe ſentiunt multi. In dubio an cauſa ſit iuſta, vel non? debet iudicari iuſta, quia præſumptio debet eſſe pro Prælato.

7 Confeſſarium Regularem Ordinis Mendicantis (quod idem ſentio de quocumque alio Ordine priuilegia participante Mendicantium) ſatis eſſe, quòd ſemel approbatus ſit pro vna Diœceſi, vt poſsit eligi in ea, durante vita, & iuriſdictione Epiſcopi, à quo fuit approbatus, niſi fortè aliqua vrgentiſsima extiterit cauſa iuridicè probata, vt ipſe reprobetur; quia dicti Mendicantes gaudent hoc priuilegio; vt approbati ſemel ab vno Epiſcopo pro vna Diœceſi, non poſsint in eadem reprobari ab eodem Epiſcopo ſine cauſa. Itaque in revocationibus generalibus, quas promulgat Epiſcopus circa approbationes Cõfeſſariorum, non revocantur Mendicantium approbationes, quos ſemel approbauit. Quare, adhuc poſt reuocationes eas, poſſunt iſti eligi virtute Bullæ. Et hæc eſt omnium communis opinio.

8 Quòd cùm in Bulla Latina le-

Digitized by Google

legantur verba iſta: *Et quòd Regulares, qui ſemel approbati fuerint.* Videtur ſufficere, quòd Regularis ſemel approbetur, vt ſemper, & in qualibet Diœceſi, & ſine limitatione aliqua poſsit eligi; quia priuilegia Bullæ explicanda ſunt ea latitudine, qua fauores, & illa verba in hoc ſenſu ſine violentia interpretationem iſtam admittunt.

9 Quòd Regularis quem ſuperiores ſui ab audiendis prohibent confeſsionibus, ſi approbatus eſt ab Ordinario, poſsit eligi virtute Bullæ, quia in illo concurrunt omnes requiſitæ conditiones. An peccet, necnè? Audiens confeſsiones contra ſuperioris præceptum, colligi poteſt ex circunſtantijs, & modo, quo tale præceptum impoſitum fuit.

10 Poſſe etiam eligi Confeſſarium Regularem, ſi approbatus eſt ab Ordinario, quamvis is à ſuperiore proprio non fuerit præſentatus, *Suar to. 4. in 3. p. d. 28. ſ. 5. n. 15.*

11 Vicarium Parochi poſtquam Parochus deſinit Parochus eſſe; niſi habeat approbationem alio titulo, non poſſe eligi virtute Bullæ, quia etſi Parochus, qui voluntariè renuntiauit animarum curæ, poſsit eligi, vt dictum eſt, hoc ideò accidit, quia habet approbationem ab Eccleſia, vt miniſter eius publicus, Vicarius autem non habet talem approbationem, niſi quatenus gerit Parochi vices: Hæc dicta ſint conſequenter ad opinionem primam, quia in ſecunda opinione aſſerendum conſequenter, eligi poſſe.

12 Evidenter ineptum, quamvis approbatus ſit, non poſſe per Bullam eligi, vel ineptitudo ſupervenerit, vel anteceſſerit ipſam, quia ſi præceſſerit, debet approbatio cenſeri ſubreptitia; & ſi cõſtitit de ineptitudine ipſi Epiſcopo, data etiam approbatio non valet; quia non habet iuriſdictionem approbandi in deſtructionem, ſed in ædificationẽ; itaque non cenſetur habere iuriſdictionem ad approbandum ineptum. Si dubitaretur de ineptitudine, deberet cenſeri aptus, quia præſumptio debet ſtare pro approbante, *Mend. diſ 22. d. 205.*

13 Non poſſe eligi Confeſſarium approbatum ab Ordinario excommunicato non tolerato, neque à ſuſpenſo ab oficio, & iuriſdictione; quia verè ille Confeſſarius non eſt approbatus, nam approbatio eſt actus iuriſdictionis, quam Epiſcopus ita excommunicatus; & ſuſpenſus, exercere non valet.

14 Poſſe eligi eum, qui approbatus eſt vniuerſaliter, ab Epiſcopo ad Sacramenta adminiſtranda. Item eum, qui approbatus eſt ab Epiſcopo approbatione tacita, aut ratihabitione, v.g. ſi Epiſcopus vidit eum audientem confeſsiones, & nõ prohibuit, vel permiſsit eum audientem, *Mend. diſp. 22. num.* 114. cum alijs.

15 Confeſſarium electum virtute Bullæ, & ſuſficienter approbatum cõſentaneè ad opinionem probabilem, quamvis ſit minus tuta, & reuera falſa, abſoluturum validè, quia

Digitized by Google

quia in hoc caſu tribuit Eccleſia approbationem, vt in ſimilibus iuriſdictionem, quando opus ſit cum opinione probabili. Neque peccabit Confeſſarius contra charitatem, neque iuſtitiam; quia non exponit pœnitentem periculo grauis detrimenti, quod non eſt quando confeſsio, & abſolutio ſunt validę, *Sal. Vazq. Bon. Sanch. & plures alij relati à Leandro de Sacram. to. 1. tr. 15. d. 11. q. 79.*

16 Approbationem neceſſariam in Confeſsario, vt poſsit eligi virtute Bullæ in ordine ad confeſsionem, eſse, etiam neceſsariam ad gaudium aliorum priuilegiorum, quæ concedit Bulla cum interuentione Confeſsarij.

17 Non eſse neceſsariam formulam aliquam verborum, vt eligatur, ſed ſufficere pœnitentem habere Bullam, & quòd ſciat Confeſſarius, vt operari poſsit benefaciendo pœnitenti, quidquid concedit Bulla.

ARTICULUS II.

De poteſtate Confeſſarij electi virtute Bullæ, quoad abſolutionem culparum reſervatarum, & non reſervatarum.

POteſt Confeſsarius virtute Bullæ electus abſolvere pœnitentem, ſemel in vita, & ſemel in articulo mortis, à quibuſcumque peccatis quocumque modo Apoſtolicę Sedi reſervatis, excepto crimine hęreſis. A non reſeruatis verò, toties quoties pœnitens confeſsus fuerit. Si autem peccatum, aut cenſura, à qua cupit abſolvi, ſatisfactionem expoſtulat, præmonet Bulla non abſolvendum fore, quin priùs per ſe, aut ſi ipſe non poteſt, per hæredes ſuos, ſatisfactionem reddat. *Hinc reſolvitur.*

1 Quòd priuilegium, quo gaudet habens Bullam, vt abſolvatur à peccatis, non tantùm intelligitur de abſolutione à peccatis commiſsis poſt acceptionem Bullę, ſed de illis etiam, quę ante acceptionem commiſsa ſunt. Ratio, quia Bulla non diſtinguit alia peccata ab alijs, ſed eius verba, peccata omnia generaliter comprehendunt, *Thomas Sanch. in ſum. to. 1. lib. 4. cap. 53. num. 28. cum multis alijs.*

2 Abſolvi poſse per Bullam, qui in fide Bullę peccauit, ita vt non peccaret, niſi ſperaret virtute Bullæ abſolvi poſse; quia exceptio firmat regulam in contrarium, & cùm excipiatur dumtaxat priuilegium cōponendi bona habita mala fide, quæ incerti ſunt Domini, & priuilegium Indulgentiæ in articulo mortis, ne poſsint eo gaudere, qui operati ſunt, vel ſocordes fuerunt in fide Bullæ, reſtat aliam partem eſse firmatam, *Couar. Sanctor. Fill. allegati à Mendo d. 23. n. 6.*

3 Quòd ſi caſus Sedi Apoſtolicæ reſeruati, ſunt oculti, poſsit pœnitens virtute Bullæ abſolvi ab illis, toties quoties confeſſus fuerit; quia quando ſunt oculti, non reſeruantur niſi Epiſcopo, vt conſtat ex *Concilio Trid. ſeſſ. 24. de reformat. cap. 6.* ex-

cipi-

Digitized by Google

cipitur crimen hæreſis, de quo poſteá.

4 Quòd in locis vbi Bulla valeret, *Tridentinum* tamen non eſſet acceptum, non poſſet abſolvi pœnitens virtute Bullę à peccatis Apoſtolicæ Sedi reſeruatis, quamuis occultis toties quoties confiteretur, ſed ſemel in vita, & ſemel in morte; quia ibi non eſſet ablata reſeruatio reſpectu Epiſcoporum, & ita non poſſent iſti abſolvere ab his occultis caſibus; quia vbi non admittitur *Concilium* ad onus, neque etiam admittitur ad fauorem.

5 Poſſe abſolvi quemquam à prædictis caſibus virtute Bullæ, toties quoties confeſsi fuerint, non ſolùm quando ſunt occulti, vt nemo poſsit eos probare, ſed etiam quando conſtant aliquibus, modò vulgò non ſciantur, neque in forum contentioſum ſint deducti: quia occultum hic accipitur, quatenùs opponitur publico; & notorio, & ita accipitur à *Tridentino*, vt etiam in iure vſitatur. Quòd autem à caſibus occultis in prædicto ſenſu poſsint Epiſcopi abſolvere, quamvis ſint Pontifici Summo reſervati, docent Doctores citati à *Mendo diſp.* 23. *n.*68.

6 Quòd quamvis dicti caſus ſint publici in vno loco, ſi in alio ſunt occulti, in quo non timentur faciendi publici, & divulgandi, poſsit ibi ab illis abſolvi pœnitens, virtute Bullæ. Quòd etiam dicimus, quamvis deducti fuerint ad contentioſum forum, modò alia via non ſint publici, & reus ſententiam declaratoriam potuerit obtinere; quia tunc caſus illi adhuc remanent occulti. Idem cum alijs *n.* 69. Et *Diana* putat veram hanc ſententiãm, quamvis reus per turpia media ſententiam ſibi fauentem obtinuerit, & quamvis non obtinuerit ſententiam diffinitiuam, ſed interlocutoriam, in qua ſolum abſolutus fuerit ab inſtãtia, ita vt poſsit iterum pro eodem delicto vocari in iudicium: quia tunc caſus iſte adhuc remanet occultus, & per illam ſententiam deletur infamia, quæ orta erat ex crimine ad forum deducto contentioſum, & cauſa reſtituta permanet ſtatui antiquo. Ratio, quia poteſt Epiſcopus abſolvere à culpis Pontifici reſeruatis, quando aliquo ex dictis modis ſunt occultę, *Henr. Caſpenſ. Tr. Suar. Caſt. Pal. & alij, quos affert Mend. n.*70. *Dian. p.*7. *tr.* 1. *reſ* 18.

7 Quòd eſt probabile, poſſe quemquam abſolvi virtute Bullæ, toties quoties confeſſus fuerit, à peccatis Pontifici reſeruatis, pro quibus fuit iam in foro contentioſo caſtigatus; quia probabile eſt, poſſe ab illis abſolvi ab ipſo Epiſcopo. *Mend. d.* 23. *n.*71. *cum alijs.*

8 Quòd quamvis crimen hæreſis excipiatur, non intelligitur hæc exceptio, de hęreſi purè interna; quia hęc non eſt reſeruatã, & ita à peccatis iſtis poteſt quilibet approbatus Confeſſarius abſolvere, ſola iuriſdictione ordinaria.

9 Quòd neque etiam intelligatur de hęreſi naturali, aut purè exter-

ternâ, quando aliquis, v.g. ſignis, aut verbis declarat hæreſim, ob aliquem externum metum, aut conuenientiam, conſeruando in corde fidem. Itaque poteſt quis ab hac hęreſi abſolui à quocũq; Conf.ſſario approbato; quia qui in talem hæreſim incidit, nec hæreticus eſt, neque excommunicatus; ſi verò qui exteriùs negat fidem, idolatrat, incurrit excommunicationem impoſitam à Papa Ioanne Vigeſimoſecundo in extrauaganti *ſuper illius ſpecula*, à qua poteſt quilibet Confeſſarius approbatus abſolvere, quia non eſt reſeruata, *Sylv. Nau. Sayr. Bar. Lud. à Cruc. Thom. Sanch Azor, Trull. & alij quos citat Mend. n.* 90.

10 Hæreſim, à qua non poteſt quis abſolvi virtute Bullæ, eſſe hæreſim formalem externam, vel ſit publica, vel occulta. Quæ vt ſit externa, opus eſt, quòd verbis, vel ſignis declarata ſit; ita vt ſi aliquis audiret, vel videret, poſſet cognoſcere hæreticum animum pronuntiantis, aut facientis. Nec opus eſt, quòd aliquis videat ſigna, vel audiat verba, vt hæreſis ſit externa, ſufficit poſſe videri, aut audiri ab aliquo, ſi ad eſſet, quamvis *per accidens* non adſit. Quando hæc hęreſis formalis externa eſt occulta, videtur, quòd ſi poteſt ab ea Epiſcopus abſolvere, vt docent plures, quòd etiam poſſet abſolvi quis ab ea, virtute Bullæ, vt diximus de caſibus reliquis Pontifici reſeruatis, quando ſunt occulti; & hæc abſolutio poſſet obtineri, toties quoties quis confiteretur. Sed conceſſo etiam, quòd Epiſcopi poſſent abſolvere ab illa, quando eſt occulta, & quòd per Bullam *in Cœna Domini*, non derogetur illis facultas, quam habent à *Concilio Tridentino*, vt poſsint abſoluere ab ea, quod negãt plures, quos apud *Mendo n.* 8. videre licet. Adhuc dico, quòd virtute Bullæ non poteſt abſolvi ad hęreſi occulta dicta, quia expreſsè excipitur in Bulla, & hæc eſt mens Pontificum, & praxis communis Et quamvis videatur; exceptionem non cadere niſi ſupra hæreſim publicam, vt ſemel in vita, & ſemel in morte non poſsit abſolvi ab illa, vt poteſt abſolvi à cæteris peccatis Pontifici reſervatis. Aſsero, cadere etiam ſuprâ hæreſim occultam, ne poſsit quis abſolvi ab ea toties quoties quis confiteatur; quia tota abſolvendi facultas, vel à peccatis publicis, vel occultis legitur in eadem clauſula, in qua legitur exceptio; & fit obviam, dexteritate prudenti; nã conſtat ex dictis, potentem abſolvere à peccato Pontifici reſervato, quando eſt occultum toties quoties, poſse virtute Bullæ abſolvere ab eodem, quando eſt publicum ſemel in vita, & ſemel in morte, ergo, qui non poteſt ab hæreſi publica, & ſemel in vita, &c. vt non poteſt Confeſsarius virtute Bullæ, neque etiam poteſt abſolvere ab eadem, quando eſt occulta toties quoties, *Idem d.* 23. *c.* 24.

11 Idem, quod dicitur quoad abſolutionem à crimine hæreſis, debere dici quoad apoſtaſiam à fide, potiori iure. Quòd

Digitized by Google

12 Quòd à reliquis peccatis excepta hæreſi, & apoſtaſia, quamvis reſervata ſint peccata Inquiſitoribus, poteſt quis abſolvi virtute Bullæ, & etiam ab ijs, quæ non ſunt Apoſtolicæ Sedi reſervata toties quoties confeſſus fuerit.

Quæritur primò: Quodnam ſit privilegium Bullæ, quando concedit: quod ſemel in articulo mortis poſſit quis abſolui à caſibus Apoſtolicæ Sedi reſervatis?

Ratio dubitandi eſt? quia in illo articulo, neque caſus eſt, neque cenſura vlla reſeruata; ergo nihil per iſtud privilegium conceditur.

Reſp. 1. Quoad iſtos caſus reſeruatos Pontifici, qui omnes habent annexam cenſuram, concedi: Abſolutum ab illis virtute Bullæ in articulo mortis, manere ſine obligatione præſentandi ſe Pontifici ratione cenſuræ, caſu quo ille mortem euaſerit. Quæ obligatio remanet, quando in illo articulo abſoluitur à Confeſſario, de iuriſdictione tantùm ordinaria, qui abſolutus, ſi non præſentatur, reincidit in eandem cenſuram. Quód idem dicimus de caſibus cum cenſura reſeruatis alijs Superioribus inferioribus Pontifici; quòd abſolutus ab illis virtute Bullæ in articulo mortis, non teneatur ſe præſentare poſteà Superiori? abſolutus verô à Confeſſario de iuriſdictione tantùm ordinaria remaneat cũ obligatione iſta, *Sanch. Vazq. Lug. Gaſp. Hurt. Leand.* quos citat *Mend. n.* 102.

Reſp. 2. Quoad caſus ſine cenſura reſeruatos, verum eſſe priuilegiũ iſtud nihil operari; quia obligatio, qua tenetur præſentandi ſe abſolutus in articulo mortis, tantùm eſt ratione cenſuræ, non vt abſolvatur ab eadem cenſura, quia iam fuit ab illa abſolutus; ſed vt Superior videat, an oporteat imponere illi ſatisfactionem aliam? vel applicare illi aliam ſpiritualem medicinam. *Vndè reſoluitur.*

Hoc priuilegium abſolvendi in articulo mortis, poſſe haberi in vſu, in articulo etiam mortis, & quòd hoc periculum debeat intelligi in caſibus ſupra dictis, *dub.* 10. *art.* 3. *in reſp. ad quæſitum* 5. *& reſolutione eius.*

Quæritur ſecundò: Quibuſnam verbis, aut forma abſolvendum ſit virtute Bullæ à peccatis, & cenſuris?

Reſpondeo: Quód quamuis in Bulla vulgari ponatur forma, non tamen neceſſarium eſſe illam obſeruare, ſed ſufficere Confeſſarium abſolvere in forma, quę communiter vſitatur, aduertendo tamen abſolvere virtute Bullæ. Hic debebant adſcribi caſus Pontifici reſeruati; ſed cùm nullus ſit reſeruatus; qui non habeat annexam cenſuram, ponuntur iſti caſus in tractatu de cenſuris *lib.* 7. *c.* 2. *dub.* 4. *art.* 3. 4. 5. vbi videre licet.

Qui autem antiquo iure reſeruati erant Epiſcopis, iam non ſunt reſeruati, quia conſuetudo abrogauit reſeruationem, itaque inquirendi ſunt ij, qui in qualibet Diœceſi ſunt reſervati.

***

AR-

Digitized by Google

ARTICULUS III.

An poſsint Regulares eligere virtute Bullæ Confeſſarium, qui eos abſoluat à peccatis reſeruatis, & non reſeruatis?

RESP. 1. Non poſſe quoad caſus reſervatos, neque Confeſſarium ordinarium Monaſterij, vel domûs poſſe abſolvere ab illis virtute Bullæ. Hæc ſententia eſt communis, & quamvis ante decretum Vrbani VIII. Doctores aliqui graues contrarium ſenſerint, poſt illud tamen decretum, nemo audet eam defendere, quia parũ iam, aut nihil habet probabilitatis. Fundamentum robuſtum, & Achilles noſtrę ſententiæ nititur in Bulla, quam decimo nono die Iunij, anni 1630. expediuit Vrbanus VIII. & refert *Mendo num.* 122. *diſp.* 24. Vbi declarat, non eſſe mentem Apoſtolicæ Sedis, quando Bulla Cruciatæ conceditur vt concedere Regularibus priuilegium, vt abſolvi poſsint à reſervatis. Videatur *Mend. cap.* 12. *diſt.* 24.

Reſp. 2. Quoad caſus nõn reſeruatos poſſe Regulares gaudere priuilegio Bullæ, vt poſsint eligere Confeſſarium approbatum, quem voluerint, vt abſolvantur; quamvis pium erit non præſumere priuilegium renitente Prælato. Ratio deſumitur ex ipſa Vrbani Bulla, in qua dumtaxat excipitur: quòd Regulares non poſsint gaudere priuilegio Bullæ quoad caſus reſeruatos; ergo poſſunt gaudere quoad non reſervatos, quia exceptio firmat regulam in contrarium, *Mend.* cum pluribus, quos citat *d.* 24. *n.* 185.

Quæritur primò: An Nouitij poſsint gaudere virtute Bullæ quoad caſus reſeruatos?

Reſpondetur affirmatiuè: Quia Nouitij non comprehenduntur nomine Religioſorum, quoad odioſa.

Quæritur ſecundò: An Regularibus Ordinum Militantium prohibeatur, per decretum Vrbani, gaudere Bulla quoad abſolutionem à reſeruatis?

Reſpondetur affirmatiuè, ſi forſan in Religionibus his, caſus ſint reſeruati; quia Bulla comprehendit Regulares, Mendicantes, & non Mendicantes, quin excipiat quoſquam quamvis ſpeciali nota aliqua ſint digni. Dixi: *Si forſan in Religionibus his, caſus ſint reſeruati*; quia *Mend. num.* 173. aſſerit ſe audiuiſſe à perſonis fidedignis, & habentibus interiorem notitiam ſtatutorum dictarum Religionum, nullos in his haberi caſus reſeruatos.

DUBIUM XV.

De poteſtate Confeſſarij in virtute Bullæ quoad abſolutionem à cenſuris.

ARTICULUS I.

De Cenſuris in generali.

CONcedit Bulla, quòd poſsit quis eligere Confeſſarium approbatum, qui poſsit eligentem abſolvere à cenſuris Apoſtolicæ Sedi reſervatis, ſemel in vita, & ſemel in morte. A non reſeruatis

verò Sedi Apoſtolicæ, toties quoties confeſsus fuerit. *Vndè reſoluitur.*

1 Quòd ea, quæ dicta ſunt quoad abſolutionem à caſibus reſervatis, tàm Pontifici, quam alijs inferioribus Prælatis, dicenda ſunt proportionaliter quoad abſolutionem à cenſuris.

2 Quòd cùm ab his, quæ Papæ non ſunt reſeruatę, licèt abſolutio toties quoties, etiam à reſeruatis Papæ liceat abſolutio toties quoties, ſi fuerint occultæ, excepta illa cenſura, quæ incurritur per hæreſim formalem externam, quia hæc quamvis ſit occulta, non poteſt abſolui, vt diximus de crimine hæreſis reſeruato.

3 Quòd quamvis non ſit neceſsarium ad abſolvendum à cenſuris, eſse ordinatum in ſacris; ad abſolvendum tamen ab illis virtute Bullę, neceſsarium eſt eſse Confeſsarium approbatum, quia ſoli iſti committitur Bullæ facultas.

4 Quòd à cenſuris poſsit abſolui abſens, neque *in foro conſcientiæ* non eſt abſolutus; quia virtute Bullę non conceditur abſolutio ad forum externum; ergo conceditur ad internum tantummodò. Quamuis videbimus poſteà, an aliquibus caſibus poſsit etiam ad externum forum?

5 Quòd ſi eſt pars læſa, debeat abſolutus à cenſuris virtute Bullæ, ſatisfacere per ſe, aut per hæredes ſuos; & pro hac ſatisfactione reddenda, debeat præſtare cautionem ſufficientem, iudicio prudentis Cófeſſarij, quòd poſsit per hæredes ſuos ſatisfacere, intelligitur, quando ſatisfacturus abſolvitur in mortis articulo; quia extrà articulum hunc non debet ad hęredes ſatisfactio tranſire, quando ſtatim poteſt adimpleri ſatisfactio.

6 Quòd virtute Bullę poſsit Confeſſarius abſolvere in foro conſcientiæ à cenſuris generalibus *ab homine*, quamvis qui excommunicationem impoſuit, abſolutionem ſibi reſervauerit. Etiam à cenſuris particularibus *ab homine* poteſt quis abſolvi in eodem foro, quando ſatisfactum eſt parti læſę, vel data eſt ſufficiens cautio; aut quando ſatiſfactio eſt impoſsibilis, vel cum parte conventum eſt; quia in Bulla non excipiuntur cenſuræ particulares *ab homine*, & ita non debet coarctari facultas abſolvendi ab illis, obſervatis debitis requiſitis, *Henr. Thom. Sanch. Acoſta, Sayr. Dian. Couarr. Nauarr. Lud. à Cruc. Trull. quos citat, & ſequitur Mend. d. 25. n. 121.*

7 Quòd quamvis delictum, per quod cenſura Papæ reſervata, contracta eſt, ad forum contentioſum, deductum ſit, v. g. Percuſsio Clerici, ſi parti ſatisfactum fuerit, vel cautio data ſufficiens, poſsit quis virtute Bullæ abſolvi ab eo, ſemel in vita, ſed non vltrà, quia eſt delictum publicum.

8 Quòd ſi pœnitens reddit ſufficientem cautionem iudicio prudentis Confeſſarij, quam tamen cautionem læſa pars non vult admittere; quia non videtur ſibi ſufficiens, non

non debeat iſtius læſæ partis malitia; beneficio abſolutionis obſtare; poteſt itaque virtute Bullæ abſolvi in foro interno à reſervata cenſura; ſed in his omnibus caſibus, & ſimilibus, in quibus iuriſdictio iudicis perturbari poſſet, debet Confeſſarius admonere pœnitentem, vt in exterioribus, vt cenſura ligatum ſe gerat. Quòd ſi videatur Confeſſario, pœnitentem prę ignorantia, vel alia quacumque ratione, admonitionem non obſervaturum, non debet abſolvere; ſed ſi tamen abſolveret, quamvis illicitè faceret, abſolutio teneret, *Mend. n.* 130.

9 Quòd abſolutus in foro interno à cenſura, ſi habet beneficium antequam abſolvatur in foro externo, validè poſsit beneficium retinere, eiuſque fructus percipere, quãvis Iudex poſsit eum reconvenire, & beneficio priuare; quia quamvis in foro conſcientię fuerit collatio valida, in externo foro non iudicatur de occultis.

10 Abſolutionem datam virtute Bullæ ſine ſatisfactione partis, aut cautione, validam eſſe quamvis illicitam. Ratio; quia clauſula, quę legitur in Bulla, quòd parti fiat ſatis, non eſt ad coarctandam facultatem abſolvendi, ſed ad formam iuris advertendam, vt obſervetur. Auctores plures, quos apud *Mendo n.* 139. videre eſt, contrarium ſentiunt. Quia Pontifex non tribuit facultatem abſolvendi per Bullam, niſi appoſita conditione illa, vt parti fiat ſatis; ergo ſi deficit conditio illa, deficit etiam facultas. Hęc ſententia eſt tutior, quamvis prima ſententia probabilior, quia eius ratio robuſtior, *Thom. Sanch Barb. Val, Auila, Dian. citati à Mend. n.* 138.

11 Quòd cautio, quæ antè abſolutionem debet dari, vel ſit pignoratitia, vel ſit fideiuſſoria, danda ſit parti, vel partis iure gaudenti, vt videat, an ſibi pignus, vel fideiuſsio pro cautione ſufficiant? Et ſufficiet quòd confeſſario detur pignus; quia eo ſecuritas habetur. Quando per iusiurandum præſtatur cautio, ſufficit Confeſſarium accipere talem cautionem, & hoc confirmat communis praxis.

Quæritur primò: An abſolutio, quæ tribuitur in foro conſcientiæ, virtute Bullæ poſsit valere in externo foro ad effectum aliquem?

Reſpondetur affirmatiuè: Quando parti realiter ſatisfactum eſt, vel conuentio ad eius arbitrium facta fuit, aut quando non eſt pars læſa, vel cauſa ad forum contentioſum non eſt deducta (excepto caſu publicæ percuſionis Clerici.) Ratio; quia verè tollitur cenſura per abſolutionem in foro interno; ergo ſi non eſt ſcandalum, neque ordini iudiciali præiudicatur, ſi de abſolutione conſtet, poteſt ad externum valere forum. Ne ſcandalum fiat, qui incurrit cenſuram, debet non ſe gerere, vt abſolutum, quovſque de abſolutione conſtiterit, vel per fidem adhibitam à Confeſſario, obtenta licentia ab ipſo abſoluto, ſi abſolutio fuit in confeſsione facta,

Digitized by Google

vel abſolvendo eum coram teſtibus, & Notario, vel tradendo pœnitenti teſtimonium manu propria ſubſcriptum adhibita fide Notarij quòd litteræ illæ, & ſubſcriptio ſit ipſius Confeſſarij, vel alio quouis modo, quo abſolutio publicari, & fidem facere poſsit. Neque præiudicatur ordini iudiciali, ſi parti ſatisfactũ fuerit, quia iudicialis ordo inſtitutus fuit, pro tali partis ſatisfactione; quòd ſi pars non eſſet, adhuc poteſt Iudex habere ſe benignè, & admittere in ſuo foro abſolutionem illam, expellendo accuſatorem. Et adhuc Valerus addit, Iudicem teneri admittere illam; quia ſatisfactum eſt parti, & non fit illi iniuria; vndè infertur, hanc eſſe Pontificum mentem, ſiquidem volunt, abſolutionem virtute Iubilæorum conceſſam, ad forum valere externũ ſatisfacta parte. Et ita declaravit Gregor. XIV. anno 1591. & Pius V. anno 1568. Sed cùm ſit probabilis opinio, quod abſolutio in foro conſcientiæ data, non valeat in exteriori foro, poteſt Iudex illam non admittere arbitrio ſuo. Itaque quando dicimus, talem abſolutionem ad forum valere exterius, volumus intelligi, ſi Iudex non repugnet in caſu iam ad eius forum deducto; qua intelligentia ordo iudicialis perturbari nequit, *Mend. Rodr. Ferrar. Siman. Dec. Paul. Pariſ. Enr. Candi. Auil. Trull. Mend. num.* 158.

Quæritur ſecundò: An per Bullã poſſit abſolvi ad reincidentiam, ita vt abſolutus in eandem cenſuram reincidat, niſi adimpleat quod ſibi fuit impoſitum?

Reſp. negatiuè, quia ſolùm poteſt abſolvere ad reincidentiam, qui poteſt ferre cenſuras, Confeſſarius autem virtute Bullæ non poteſt cenſuras ferre, ſed abſolvere.

ARTICULUS II.
De cenſuris in particulari.

TRiplex eſt cenſura, excommunicatio, ſuſpenſio, & interdictum. Hic aſsignandæ ſunt quæ vniuſcuiuſque ſpeciei ex aſsignatis, reſervantur Pontifici, ne Confeſſarius à poteſtate ſibi per Bullam conceſſa excedat, abſolvens ab illis vlteriùs, quàm ſemel in vita, & ſemel in articulo mortis, quando cenſuræ incurſę ſunt publicæ.

Excommunicationes reſervatæ Pontifici apud Bullam *in Cœna Domini*. Apud ius, & extrà illud, inveniuntur, *vt diximus l.7.c.2.dub.4.art.3.4. & 5.* ſuper quibus nulla hic offertur difficultas ratione Bullæ, de qua agendum ſit.

Suſpenſiones communiores, quæ inveniuntur in iure, habentur in hac ſumma *l.7.c.3 dub.*2. Quibus addo duas; primam capitis primi. *De ordinatis ab Epiſcopo, qui renuntiauit Epiſcopatui.* Vbi ſuſpenditur ab ordinum executione, qui accepit ordines ab Epiſcopo, qui renuntiauit Epiſcopatui; quòd ſi acceperit ordines, ſciens, & prudens renunciationis, ſuſpenſio hæc reſervatur Papæ; ſi autem ignarus renunciationis, reſervatur Epiſcopo. Secundam: ſi eueniret, vt Pontifex diſpenſaret

cum

cum Diacono ad contrahendum matrimonium, & iuſtè etiam ſuſpenderet illum ab vſu ordinis Subdiaconatus finito matrimonio, ſolus Pontifex poſſet talem ſuſpenſionem auferre; ſed ſi eſt matrimonium ratum, & diſſolvitur per ingreſſum Religionis, Diœceſanus Epiſcopus poteſt abſolvere.

Cunctæ ſuſpenſiones impoſitæ à iure in pœnam alicuius criminis, prout communis fert ſententia, Pontifici reſervantur, quod idem de ſuſpenſionibus extra ius à Summis Pōtificibus impoſitis ſenciendum eſt, *Panorm. cap. 2. de ſol. n. 5. Sylv. V. Suſpenſio, n. 8. Fel. ibid. Mend. d. 25. n. 96. & alij plures.*

Quæ autem imponuntur in iure, non in pœnam, ſed pro contumacia, & non reſervantur, poteſt abſolvere Epiſcopus; quia cùm non ſit pœna, ſed Medicina, neque Pontifex eas ſibi reſervet, patitur lex hanc benignam interpretationem.

Interdictum aut eſt locale, aut perſonale. Certum eſt autem, locale non poſſe Bullæ virtute tolli, ſed perſonale; quia Bulla eſt priuilegium perſonæ, non loci.

Interdicta à iure ſunt multa, quæ refert *Mend. c. 10. d. 25.* remittens ad ſpeculationem ipſius iuris, diſcutere an ſint reſervata, vel non? Quæ interdicta cùm non innitantur caſibus frequenter occurrentibus, ideò non hic adſcribuntur, & ne etiam excedamus affectatam in hac materia breuitatem. Quoad abſolutionem ab eis, & ſuſpenſionibus, & excommunicationibus, obſervandum eſt id, quod ſępius advertimus: Nēpè contracta per delictum publicū, ſi Pontifici reſervantur, poſſe virtute Bullę abſolui non vlteriùs quàm ſemel in vita, & ſemel in articulo mortis. Contracta autem per delictum occultum, & reliqua etiam non reſervata, vel reſervata Superiori, qui ſit Pontifice inferior, poſſe abſolvi toties quoties.

Quæritur: An virtute Bullæ irregularitas aliqua tolli poſſit?

Reſpondetur negatiuè: Quia irregularitas non eſt cenſura, vt communis fert ſententia, & cenſuræ dūtaxat ſolvuntur virtute Bullæ. *Trullench* verò aſſerit, contrariam ſententiam non eſſe improbabilem, & quod in praxi poſſit quis illam ſequi quando neceſsitate vrgente non datur facilis ad ſuperiorem recurſus. Plures etiam, quos refert *Diana* ſentiunt, virtute Bullę poſſe abſolvi ab irregularitate, quę purè eſt pœna, non verò ab alia. *In Bull. l. 1. §. 7. c. 2. dub. 17. n. 4. Dian. 1. p. tr. 11. reſ. 27.*

DUBIUM XVI.

De poteſtate commutandi vota virtute Bullæ.

VErba Bullę ſunt hæc: *Podrà tambien el dicho Confeſſor commutarles qualeſquiera votos, aunque ſean con juramento, dando la limoſna, que pareciere en fauor, y beneficio de la Bula de la Santa Cruzada, exceptos los de la Caſtidad, Religion, y Vltramarino.*

ARTICULUS I.

Reſolvuntur dubia aliqua.

PRimum dubium: *An in facultate, quæ conceditur commutandi vota virtute Bullæ, concedatur etiam diſpenſandi?*

Reſpondetur negatiuè. Et ſententia communis. Ratio; quia in facultate minori, vt eſt facultas commutandi, non in cluditur facultas maior qualis eſt diſpenſandi. *Sotus* tamen tenet affirmatiuam partem; *Leander* etiam pro hac opinione refert *Tabienam, & Toletum*; ſed hi Auctores non loquuntur de commutante cum poteſtate delegata qualis eſt Bullę poteſtas, ſed de commutante cum poteſtate ordinaria, quod longè diuerſum eſt, *Sot. l. 7. de iuſt. q. 4. V. Poſt hæc.*

Quæritur ſecundò: Quiſnam Confeſſarius cõmutare poſſit vota virtute Bullæ? Et an commutatio facienda ſit in confeſſione?

R. Quemlibet Confeſſarium ab Ordinario approbatum, iuxta opiniones à nobis relatas circa approbationem neceſſariam; vt quis eligi poſſet virtute Bullæ. Quòd autem commutatio poſſit extra confeſſionem fieri, eſt communior ſententia.

Tertiò: An ad commutandum virtute Bullæ requiratur cauſa?

Reſp. Non requiri aliam cauſam præter eam, quæ imbibitur in ipſa facultate, & exercitio commutationis, nempè eleemoſynam, quæ tribuitur ad ſubveniendum intentioni ipſius Cruciatæ. Hæc eſt plurium, quos refert *Mend. d. 20. num. 183.*

Quartò: An per Bullam poſſint vota commutari in opus non æquale, ſed minus?

Reſp. Vndique eſſe Auctores, & negantes, & aſſerentes. *Leander* vtramque opinionem æquè aſſerit probabilem, *tom. 1. tract. 5. d. 4. q. 156.*

Quintò: An virtute Bullæ tota commutatio fieri debeat in ſubſidium Cruciatæ?

Reſpond. Non eſſe neceſſarium ita fieri commutationem; quamvis benè poſſet fieri ſi cenſeretur expedire.

Sextò: Quænam ſumma danda ſit in ſubſidium Cruciatæ?

Reſpondetur: Hanc ſummam in arbitrio prudentis Confeſſarij relinqui poſitam. Debet autem detrahere ab alijs pijs operibus, quod in ſubſidium Cruciatę in commutatione addiderit.

Septimò: An in commutatione, pro eleemoſyna temporali, his, qui non poſſunt talem eleemoſynam elargiri, poſſit Confeſſarius impõnere eleemoſynam ſpiritualem, v.g. orationes, & alia opera in ſubſidium expeditionis Cruciatæ?

Reſp. Plures Auctores, affirmatiuam tenere ſententiam, quos videre eſt apud *Mendo*, & ipſe quamvis illam non ſequatur, aſſerit ſecuram in praxi, *d. 26. n. 177. & 118.*

Octauò: An virtute huius priuilegij, iuramenta poſſint commutari?

Reſp. affirmatiuè: Et non ſolùm quando iuramenta cadunt ſupra votum ad firmandum illud, in quo nõ po-

poteſt eſſe dubium, quia exprimitur in Bulla, ſed etiam quando iuramentum fit ſeorſim, & ſeparatim à voto: quia iuxta regulas iuris, quidquid diſponitur in altero duorum æquiualentium, cenſetur etiam in alio diſponi; votum, & iuramentum procedunt ab eadem virtute Religionis, & fiunt in Dei honorem, & cultum, ergo quemadmodum votum poteſt per Bullam cummutari, ſic & iuramentum. *Trull. Candid. Thom. Sanch. Suar. Fill. Dian. Baſil. de Leon. Hinc reſolvitur.*

1 Quidquid in commutatione voti obſervatur debere etiam in commutatione iuramenti obſervari, *Laym. Leand. & Mend. d. 26. num. 62.*

2 Quòd ſi aliquis feciſſet votum iuramento confirmatum, commutato per Bullam voto, quod eſt præcipuum, manere deobligatum à iuramento, quod eſt acceſſorium.

3 Quòd ſi vota, aut iuramenta ſunt in fauorem tertij, non poſsint per Bullam commutari, ſi à tertio iam accepta ſint; quia Pontifex non concedit priuilegium vni, in alterius præiudicium, benè tamen poſſunt commutari antequam acceptentur, quamvis in ſubſidium pauperum, vel operum piorum fuerint facta. Et addit *Trallench l. 1. §. 7. c. 7. dub.* 8. *n.* 2. Vota etiam acceptata, poſſe non improbabiliter per Bullam commutari ſi adſit iuſta cauſa; quod non admittit in iuramentis. Et *Fag. l. 2. in Decal. c. 49.* cum pluribus ſentit idem, refertque *Caiet. & Petr. de Nauar. Baſil. de Leon, Barb. Laym. Mend. d. 26. n. 147.*

Quæritur primò: An ſi quis fecit votum, impoſuitque ſibi pœnam aliquam pecuniariam in pœnam violati voti; poſt violationem illius, poſsit iſta pœna per Bullam commutari?

Reſpondetur affirmatiuè: Quia minor eſt obligatio, quæ reſultat ex violatione voti, quàm ea, quæ reſultaret ex voto abſoluto, & directo, quod quis feciſſet dandi illam pecuniam, ſed hæc obligatio ex voto abſoluto, & directo poteſt commutari per Bullam: Ergo etiam illa, quæ eſt minor, *Mend. d. 26. n. 149. cum multis.*

Quæritur ſecundò: An votum faciendi quidquam, & non petendi commutationem illius voti, poſsit per Bullam commutari?

Reſpondetur affirmatiuè: Quia is, qui votum facit, non poteſt derogare auctoritati Superioris potentis commutare votum, & delegare facultatem commutandi, vt per Bullam Pontifex delegat.

Quæritur tertiò: An facienti votum cum intentione, vt tale votum Pontifici reſeruetur, & quòd nullus alius poſsit diſpenſare, neque commutare per priuilegium quodvis, poſsit votum iſtud commutari per Bullam?

Reſpondetur affirmatiuè: Quia illa intentio, neque efficit, neque efficere poteſt quod intendit; quia reſervatio voti dependet vnicè à poteſtate reſervantis.

***

Digitized by Google

tum poſſe commutari alterutri coniugum,& vtriſque, quia eſt votum Caſtitatis partialis. Etiam poteſt cõmutari alteri coniugum, votum Caſtitatis, quod fecit ſine licentia alterius poſt matrimonium conſummatum; quia non eſt votum Caſtitatis perfectæ ſiquidem remanet cũ obligatione ſolvendi debitum, ſed vtriſque coniugibus nõ poteſt commutari votum quando de communi conſenſu voverunt; quia eſt votum perfectum Caſtitatis, ita vt eorum neuter poſsit, nec petere debitum, nec reddere.

9 Votum non contrahendi matrimonium, per Bullam poſſe commutari; quia non eſt votum Caſtitatis perfectæ; neque contra votum faceret, qui non contrahendo, peccaret contra ſextum Decalogi præceptum. Poteſt etiam commutari votum accipiendi ordinem ſacrum; quia non eſt votum Caſtitatis, ſed ſtatus cuiuſdam cui caſtitas annexa eſt. Itaque non peccaret contra votum, qui grauiter circà caſtitatem delinqueret ante ordinem ſuſceptum.

10 Votum coniugale Caſtitatis poſſe commutari; quia eſt votum Caſtitatis partialis; niſi fortè, auctoritate Pontificia, hoc votum ſtatui alicui annexum fuerit, v.gr. Ordinis Militaris, in quo equites, qui profeſſionem emittunt, Caſtitatem coniugalẽ vouent; quamvis videatur probabile iuxta opinionem negantem hos eſſe veros Religioſos, quòd votum iſtud Caſtitatis coniugalis poſſit commutari in his, quemadmodum in alijs coniugibus.

11 Reſolutio: Quòd votum diſiunctivum eſt commutabile per Bullam, quamvis vna eius voti pars ſit Pontifici reſervata, dummodò alia non reſervetur, quia eſt in voluntate eius, qui vouit, eligere partem illam materiæ non reſervatę, quæ commutabilis eſt; ſed ſi elegiſſet partem materiæ reſervatæ, communior opinio negat commutari poſſe; quamvis *Maldero* defendat cõtrariam ſententiam, & *Diana* dicat, cum probabilitate magna defendi poſſe, *Mendo* etiam id affirmat, modò poſtquam materiam reſeruatam elegerit, non denuo voveat; quia votum illud non fuit à principio reſervatum, ergo ſi non denuo fiat votum, non poteſt electio materiæ, reſervatum facere, *Mald. 2. t. 10. cap. 5. dub. 10. Mend. diſ. 26. num. 115.*

12 Quòd probabile, & tutum ſit, commutari poſſe per Bullam votum Caſtitatis factum propter metum levem ab extrinſeco cauſatum, quia ſimpliciter non eſt perfectum, ſiquidem deeſt illi perfectio libertatis, & ſpontanei, iuxta coarctionem, & involuntarium, *Bonac. Leſ. Ang. Nauar. Fun. Dian. Tral. Mend. n. 117.*

13 Quòd ſi quis faciat plura vota Caſtitatis partialis, v. gr. votum non contrahendi matrimonium, & poſt hoc, votum etiam abſtinendi ſe ab vna ſpecie luxuriæ, & poſtea ab alia ſpecie, &c. Ita vt in omnibus votis ſimul iunctis includatur obligatio ſervandę Caſtitatis perfectæ,

hæc

Digitized by Google

ſufficit, ne hoc votum cenſeatur reſervatum, quia odia reſtringenda ſunt, *Mend. d. 26. num.* 132.

5 Poſſe commutari vota ingrediendi Religionem auſteriorem, in ingreſſum Religionis laxioris; votum ingrediendi in hoc Monaſterium in ingreſſum alterius Monaſterij, votum etiam differendi ingreſſum quoad certum tempus, votum perſeverādi in Religione, prout votum iſtud diſtinguitur à voto ingrediendi Religionem, quia in cunctis iſtis caſibus, non commutatur ſubſtantia voti, ſed qualitas *Mendo in varijs num. cap.* 12. in quo citat alios.

Quæritur tertiò: Quodnam votum Vltramarinum non valeat per Bullam commutari?

Reſpondetur: Votum dumtaxat abſolutum, & perfectum peregrinationis ad viſenda loca Sancta Hieroſolymarum, vel eorum aliquem. In quo omnes Bullæ conveniunt Expoſitores. *Hinc reſolvitur.*

1 Quòd hoc votum poſsit commutari per Bullam in caſibus, quibus egimus de voto Caſtitatis, & Religionis proportionaliter: v. gr. quando hoc votum eſt conditionale, pœnale, vel factum eſt ob metũ cauſatum ab extrinſeco, &c.

2 Quòd quidquid non eſt de ſubſtantia voti, ſed tantùm de qualitate, commutari poſsit, v. g. ire peditem, vel mendicando.

3 Hoc votum non poſſe commutari, quamvis ob devotionem ſolam ſit factum. Eſt communis ſententia, vt poteſt videri apud *Mend. num.* 143. contra *Graſis*, & *Sà*, qui putarunt, votum hoc tunc dumtaxat reſervari, & incommutabile eſſe per Bullam, cùm in ſubſidium fiebat terræ Sanctæ.

DUBIUM XVII.

De aliquibus difficultatibus Bullæ, quæ explicandæ reſtant.

ARTICULUS I.

An debeat aſſervari ſummarium Bullæ, & inſcribi nomen accipientis?

HÆc ſunt verba Bullæ: *Y declaramos, que los que la tomaren, ayan de guardar, y recibir eſte ſumario, y Bula, que và impreſſo de molde, y ſellado, y firmado de nueſtro nombre, y ſello; porque de otra manera no ganan, ni gozan de la dicha Bula, ni gracias de ella. Y por quanto vos N. diſteis dos reales de plata, que es la limoſna que auemos taſſado, y declarado, y recibiſteis eſta dicha Bula, y eſcrito en ella vueſtro nombre, declaramos, que aueis conſeguido, y ſe os conceden las dichas gracias, &c.* Circà quod reſolvitur.

1 Opinionem eſſe communem, quòd ad obtinendas Bullæ gratias, neceſſarium ſit accipere ſummarium, taxatamque eleemoſynam erogare.

2 Communiter etiam ſentire omnes Bullæ Expoſitores, non eſſe neceſſarium afferre ſecum Bullam, ſed ſufficere habere domi aſſeruatam, vel ſub alterius confidentia.

3 Quòd quamvis communiter ſentiant plures, quòd ſi quis abſque

cul-

culpa perdiderit ſummarium, eius tamen gaudeat gratijs, non verò ſi culpabiliter; probabile tamen eſt, accepta Bulla,& erogata eleemoſyna obtineri gratias, perdatur inculpabiliter, vel culpabiliter, etiamſi voluntariè ſcindatur. Quia vt ſentiunt *Trull.& Mend. diſp.* 23. *num.* 3. Non eſt præceptum Pontificis, ſed conſilium, quando dictat ſummariũ aſſervandum. *Baſil. Ponce in manuſcriptis, Mendo eodem num.* 3.

4 Non eſſe etiam de pręcepto inſcribere in Bulla viuorũ nomen accipientis; nec in defunctorũ Bulla nomẽ eius, pro cuius anima accipitur; quãvis debeat fieri præcipuè in Bulla viuorum, quia ſi fortè quis in articulo mortis obmuteſceret, conſtet per eius ſcriptum nomen, ipſum habere Bullam, & poſsit ei applicari Indulgentis, & tempore interdicti poſsit in loco ſacro cum moderata pompa ſepeliri.

ARTICULUS II.

An acceptis Bullis duabus poſsint aliqua priuilegia obtineri duplicata?

RÉſpondetur affirmativè: Quia ita declarat expreſsè ipſa Bulla. *Circà quod reſolvitur.*

1 Non poſſe accipi pro vno, tàm viuo, quàm defuncto plures Bullas; quia ita diſpoſuit Gregorius XIII.

2 In ordine ad priuilegia, quæ conceduntur indefinitè, non eſſe neceſſarium duplicatam accipere Bullam, v.g. ad priuilegium lacticiniorum, eſus carnium de cõſilio vtriuſque Medici, eligendi Confeſſarium qui abſolvat à caſibus Pontifici non reſervatis, & ad alia ſimilia; quia iſta priuilegia, vnica tantùm Bulla obtinentur toties quoties quis vult, aut indiget.

3 Priuilegia, quæ conceduntur ad vnicam dumtaxat vicem, poſſe obtineri bis, acceptis Bullis duabus, itaque qui duas accipit poteſt abſolvi bis à caſibus Pontifici reſervatis, poteſt Indulgentiam plenariam, quę conceditur ſemel in vita, & ſemel in articulo mortis, ſibi applicare bis in vtroque caſu; poteſt etiam in opinione aſſerentium Indulgentias ſtationis ad Altaria non obtineri niſi ſemel per dies ſingulos, ipſe obt nere bis duplicando ſtationes, &c.

4 Poſſe accipi duas Bullas pro eodem defuncto: eſt autem vtilius non accipere eas ſimul, quia poteſt accidere, quòd in prima vice non applicetur Indulgentia defuncto ob defectum alicuius requiſiti, quod requiſitum ſuppleatur in ſecunda vice.

ARTICULUS III.

De ſuſpenſione, & revalidatione Indulgentiarum, & gratiarum, quas Bullæ Commiſſarius concedit.

COmmiſſarius Cruciatæ Generalis, virtute facultatis ſibi à Pontifice conceſſæ, ſuſpendit durante anno publicationis Bullæ, cunctas gratias, & Indulgentias, vbique terrarum in quibus Bulla promulgatur, exceptis illis, quæ Superioribus Ordinum Mendicantium in ordine ad Religioſos conceſſæ ſunt; & poſteà Commiſſarius declarat in favorem Cruciatę, quòd qui acceperit Bul-

Bullam poſsit gaudere cunctis antè ſuſpenſis Indulgentijs,& gratijs;quę declaratio, eſt revalidatio. Finis intentus per hanc ſuſpenſionem eſt: Ne deficiat Cruciatæ ſubſidium eleemoſynarum, quæ à fidelibus erogantur; quia ſi poſſent ſine Bulla, aliàs obtinere gratias, & Indulgentias,plures Bullam non acciperent, & ita data eleemoſyna pro Bulla,revalidantur Indulgentiæ ſuſpenſæ, vt poſsit accipiens obtinere. Circà hoc videbis ſequentes reſolutiones.

1 Reſpectu accipientis Bullam ſtatim,ac promulgatur,non ſuſpendi gratias,nec Indulgentias vllas, quia iſte nec locum, nec tempus ſuſpenſioni tribuit; & quamvis dicatur revalidari Indulgentias, & quia ſuſpendendæ erant, caſu quo iſte non eſſet tàm ſedulus in accipiendo Bullam.

2 Commiſſarium non ſuſpendere has gratias,& Indulgentias in locis illis,vbi Cruciata non valet; quia nec illo attingit eius poteſtas,nec ad finem intentum ſuſpenſio talis conducit.

3 In opinione aſſerente annum durationis Bullæ eſſe naturalē, poſſe inveniri aliquos dies,in quibus ſine Bulla Indulgentiæ aliquæ obtineantur,& gratiæ: v. g. promulgata fuit Bulla anno ſuperiore in aliquo loco Kalendis Februarij. Hoc anno promulgatur decima die menſis in eodem loco; in diebus illis,qui reſtant à Kalendis Februarij,vſque ad decimam diem menſis, poſſunt obtineri prædictæ Indulgētię ſine Bulla: nam ſuſpenſio pro anno ſuperiore expirauit prima die Februarij,& ſuſpenſio pro anno præſenti,non incipit niſi à decima.

4 Iubilæum, quod quandoque Pontifices concedunt pro duabus ſeptimanis obtinendum, poſſe obtineri ſine Bulla ſi Pontifex contrariū non expreſſerit; quia hęc eſt mens Pontificum,& animus vt omnes tale Iubilæum obtineant, & neque paupere s, quibus ad Bullam accipiendam pecunia non ſuppetit à Iubilæo excludantur obtinendo;itaque Commiſſarius nunquam hoc Iubilæum ſuſpendit, *Fernandez, Villalob. Rodr. Trull. Dian. citati à Mend. d. 29. num. 10.*

5 Facultates,& gratias in iure communi contentas non ſuſpendi à Commiſſario Bullæ; quia communis doctrina eſt: id, quod eſt de iure communi non revocari,ſi clarè non exprimitur.

6 Neque etiam ſuſpendi Indulgentias, & facultates quæ conceduntur ab Epiſcopis; quia tantùm ſuſpenduntur gratię, & facultates, quæ immediatè à Sede Apoſtolica dimanant,vt conſtat ex Bullæ procemio.

7 Suſpendi gratias, & Indulgentias,quæ conceduntur poſt promulgationem Bullæ,praxis, & ſtylus eſt; quòd Commiſſarius illas examinet,& faciat copiam, vt promulgentur,& quòd non poſsint obtineri ſine Bulla, *lib. 1. §. 5. dub. 4. num. 3.*

8 *Trullench* ſentire: Gratiam con-

Digitized by Google

conceſſam pro anima è Purgatorio eruenda per Miſſam in Priuilegiato Altari celebratam non ſuſpendi per Bullam; quod etiam *Diana* probabile cenſet,ſed communior, & probabilior eſt contraria ſententia, & illa fauet magis expeditioni Cruciatæ. Itaque ad obtinendam hanc gratiam eſt opus Bulla, *Ludouicus de la Cruz* ait: quòd ille,qui Miſſam commendat, debeat habere Bullam. Meliùs *Rodriguez* aſſerit: teneri celebrantem; quia Bullam,debet habere,qui Indulgentiam obtinet, obtinet verò qui celebrat, non qui celebrare commendat; Religioſus autem, qui celebrat in Altari Monaſterij ſui, non indiget Bulla; quia Religioſi abſque Bulla gaudent gratijs ſibi conceſsis,vt ſtatim videbimus.

9 Non ſuſpendi per Bullam gratias,& facultates, quæ non habent ſimilitudinem aliquam,aut æquivocationem cum gratijs, & facultatibus Bullæ, v.g.ſi Epiſcopus aliquis haberet teſtandi licentiam, & gratię illę,quæ pertinent ad honorem, & iuriſdictionem, vt ſunt gratiæ illæ, quibus fruuntur docẽtes, & ſtudentes in Vniverſitatibus, Miniſtri Sancti Officij, & alij conſtituti in aliqua dignitate, aut officio. Ratio, quia in Litteris Apoſtolicis revocantur aliquæ gratiæ quæcumque ſint, intelliguntur revocari dumtaxat gratiæ illæ,quæ obviare,vel opponi poſſent his gratijs,quę in dictis litteris revocantibus conceduntur, vt advertit *Mendo* citatis *Felino*, & *Bartolo*: gratiæ, quas pro exemplo appoſuimus, non opponuntur gratijs in Bulla conceſsis, neque Bullæ expeditioni,ergo iſtę non revocantur per Bullam. Eſt plurium, quos citat *Mend.d.29.num.33.*

10 Neque etiam ſuſpendi per Bullam, gratias conceſſas Religionibus Mendicantibus quoad Religioſos earum, quia expreſsè excipiuntur à Commiſſario in ſuſpenſione aliarum; ſed neque etiam poteſt illas ſuſpendere, quia Pontifex non tribuit ei facultatem hanc in Bulla Latina. Quòd etiam dico de gratijs conceſsis Religionibus non Mendicantibus, ſi iſtæ, participes fuerint priuilegiorum illarũ. Quòd de Religioſis dicitur, debet etiam intelligi quoad nouitios, quia in favorabilibus, nomine Religioſorum comprehenduntur; non verò includuntur Donati,quia non ſunt Religioſi; neque etiam Tertiarij Franciſcani; quia vtrique indigent Bulla,vt gratias Religioni conceſſas obtineant, *Mendo cum alijs,num.44.& 45.*

11 Quòd de Religioſis viris, intelligendum eſſe de Religioſis fœminis, id eſt, Monialibus cum proportione,ſi ſunt Ordinis Mendicantis, non egent Bulla ad obtinendas Ordinis ſui gratias, quia iſtæ non ſuſpenduntur; ſi verò non ſunt Mendicantes,neque participant priuilegia eorum,egebunt Bulla.

12 Sæculares etiam egere Bulla ad obtinendas gratias aliquas conceſsas in fauorem Religionum Mẽdicantium,quæ immediatè attinent etiam ad favorem ipſorum ſæcularium,

Digitized by Google

rium, v.g. Indulgentias, quæ conceduntur viſitantibus Altaria, aut Eccleſias dictarum Religionum.

13 Aliàs gratias, quæ pręcipuè, & immediatè conceduntur in favorem dumtaxat Religionis, & redundant etiam in beneficium ſæcularium, poſse etiam à ſæcularibus obtineri ſine Bulla, quia non ſuſpenduntur, v.g. Facultas, quam habent Mendicantes abſolvendi à caſibus reſervatis, commutandi vota, diſpenſandi in quibuſdam rebus, & alię ſimiles facultates, quæ in vnaquaque Religione videndæ ſunt, quę, & quales ſint? Quòd etiam dico de Religionibus non Mendicantibus, ſi participant priuilegia earum. Hæc reſolutio eſt contra *Nauar. Lop. Acoſt. & Trull.* ſed aſsentiunt ei ſupra decem, & octo, aut viginti Auctores, quos citat, & ſequitur *Mend. n.63.* Qui etiam addit: S. Pium V. conſultum reſpondiſse: Mentem ſuam non eſse revocare per Bullam *hæc* priuilegia, & expreſsit anno 1571. in priuilegijs Ordinis Prędicatorum, & putandum eſt, hunc fuiſse, & eſse animum reliquorum Pontificum.

ARTICULUS IV.

De ſuſpenſione interdicti dum Bulla promulgatur.

COmmiſsarius Generalis virtute facultatis ſibi à Summo Pontifice conceſsæ ſuſpendit interdictum vbicumque fuerit per octo dies ante, & poſt Bullæ promulgationem, vt ſolemniùs fiat promulgatio. *Circà hoc, quædam difficultates reſolvuntur.*

1 An ſuſpenſio interdicti duratura ſit ſexdecim, aut decem, & ſeptem dies ideò, quia Commiſsarius ſuſpendit interdictum octo dies antè, & totidem poſt promulgationem Bullæ? Videtur eundem diem promulgationis non eſse numerandum incluſiuè cum alijs antecedentibus, & conſequentibus. Reſpōdetur hoc eſse probabile, v.g. illum diem non eſse incluſiuè numerandum, & quia fauorabile eſt, poſse extendi ſuſpenſionem vſque ad dies decem, & ſeptem, *Mend. d. 30. num. 2.*

2 Suſpendi interdictum poſitum à quocumque iudice: quia Pōtifex eſt ſuperior cunctis, & delegat quoad hoc Commiſsario propriam poteſtatem.

3 Quòd ſi in aliqua Ciuitate populoſa promulgetur in diuerſis Eccleſijs, & diuerſis diebus Bulla prę multitudine populi; interdictum ſuſpendatur octo diebus antè, & totidem poſt promulgationē in vnaquaque Eccleſia; & Parochiani illius Eccleſiæ in qua adhuc edictum non ſuſpenſum eſt, frequentare poſſint Eccleſiam illam, in qua eſt ſuſpenſum. *Idem num. 6.*

4 Excommunicatos, aut publicè denunciatos propter quos interdictum, poſitum fuit, non manere abſolutos per illos dies, quibus ſuſpenditur interdictum; quia vinculum excommunicationis, diſtinguitur à vinculo interdicti, quod ſuſpenditur.

Ne-

5 Neque interdictum perſonale particulare ſuſpendi; quia hoc nõ obſtat promulgationi ſolemni Bullę, qui eſt finis intentus in ſuſpenſione interdicti, neque hoc vocatur abſolutè interdictum. *Idem num.* 12.

6 Interdictum generale perſonale comprehendens cunctos vicinos loci, ſuſpendi quamvis non ſit locale, quia hoc obſtat ſolemni Bullę promulgationi.

7 Quòd ſi interdictum, poſitum eſt in Eccleſia loci, in qua non eſt promulganda Bulla, adhuc ſuſpendatur, quia Commiſſarius loquitur abſolutè non dicens ſuſpendi interdictum in Eccleſia, in qua promulganda eſt Bulla, ſi in ea fuerit interdictum, ſed ſuſpendi in loco toto, in quo Bulla promulgatur.

8 Idem dicendum eſſe ſi aliqua Regularium Eccleſia interdicta foret in loco, illo, in quo Bulla promulgatur, etiamſi omnes in tali cõmunitate commorantes, eſſent interdicti generaliter; quia illud interdictum eſt publicum, & non particulare, ac ſi vna Parœcia, & cuncti Parœciani interdicti eſſent.

9 Quód finitis diebus ſuſpenſionis, iterum reſurgit interdictum quin denuò ponatur.

CAPUT II.

De Bulla Compoſitionis.

COmmiſſarius Generalis Bullæ, in virtute facultatis ſibi à Põtifice conceſſæ poteſt facere conventionem ſuper bonis malè habitis, aut vſurpatis quando de Domino eorum non conſtat; quam facultatem poteſt ipſe Commiſſarius ſubdelegare; vt de facto ſubdelegat Commiſſarijs Bullæ in Indijs; & quia difficilè erat, & moleſtum pro minoribus quibuſdam quantitatibus ad Commiſſarium recurrere ad debita iſta componenda, expedit Bullas.

DUBIUM I.

De bonis in communi, de quibus Commiſſarius poteſt Compoſitionem facere.

ARTICULUS I.

Quænam quantitas Componi poſſit?

REſp. 1. Singulis quoque annis componi poſſe quantitatem duorum millium nongẽtorum quadraginta, & vnius argenteorum, & ſex maravediſiorum cum quinquaginta Bullis Compoſitionis acceptis, quæ ſingulis annis accipi poſſunt, quia per vnamquamque Compoſitionis Bullam cõponuntur quinquaginta argentei, & viginti, & octo maravediſij; & ita cum quinquaginta Bullis Compoſitionis acceptis, dicta quantitas componitur.

Reſp. 2. Quòd ſi inveniatur maior quantitas componenda quam ea, quæ cum quinquaginta Bullis componi poteſt, recurri debeat ad Commiſſarium, qui ſolet exigere pro compoſitione, decimam partem eius quantitatis, quæ componenda eſt, & hanc in ſubſidium Cruciatæ; quòd etiam ordinat exigendum Com-

Commiſſarijs in Indijs ſubdelegatis. *Hinc reſolvitur.*

1 In vno anno nõ poſſe accipi plures quam quinquaginta Bullas Cõpoſitionis, vel ſumantur ſingulæ ſeorſim, vel plures, vel omnes ſimul.

2 Quòd ſi quidam debet vltra id, quod per quinquaginta Bullas componere poſsit, non valeat differre compoſitionem, aut reſtitutionem ad ſequentem annum, vt componat quantitatem acceptis novis Bullis, ſed ſtatim debeat reſtituere, aut componere cum Commiſſario reſtantem illam bonorum quantitatem. Peccabit autem grauiter differendo, niſi dilatio aliàs prudentis iudicio iuſtificata fuerit.

3 Quamvis peccauerit differendo culpabiliter reſtitutionem, aut compoſitionem, poſſe tamen in ſequenti anno, acceptis Bullis, debitum componere; neque obſtabit diſtuliſſe, intuitu per Bullas componendi; quia quamvis Bulla non proſit his, qui in fide Bullæ aliena vſurpavere bona, illis tamen, qui Bullæ fidentes, reſtitutionem diſtulerunt videtur valitura, quia valdè diuerſa ſunt, hæc duo nempè vſurpare in fide Bullæ, & differre reſtitutionem in fide eiuſdem, & cùm aliàs hoc, quod eſt non valere Bullam ſit odioſum, non debet ampliari, & ſi fiducia privaret hoc beneficio, adhuc perſpiciendum eſt: An compoſitio dilata fuerit in fiducia, aut cùm fiducia Bullę, quia ſi dilata fuit cum fiducia, adhuc compoſitio poteſt fieri per Bullam, *Mend. diſp. 32. num. 51.*

4 Quòd ſi quis per vnam Bullam minorem quantitatem, quàm componere potuiſſet, v. gr. triginta argenteos, ſi poſtea cõtraheret aliud debitum cuius incertus eſſet Dominus, v. g. debitum viginti, & octo argenteorum, non poſsit componere hos viginti, & octo argenteos per illam eandem Bullam, per quam compoſuerat triginta, quamvis nec illi triginta, neque iſti viginti, & octo argentei excedant quantitatem, quæ per vnam Bullam componi poteſt, quia Bulla non valet ad debitum de futuro contrahendum, ſed ad debitum iam de præterito contractum, & compoſitio finitur quando accipitur Bulla, nec poteſt vltra extendi.

5 Quòd ſi vnus debet alicui Domino incerto triginta argenteos, & alius debet alicui Domino incerto viginti, non liceat vtriſque accipere vnam Compoſitionis Bullam pro debito vtriuſque; quia vnaquæque Bulla conceditur vni ſoli; & hæc eſt praxis, ſed eorum quiſque poſſet ſuſcipere debitum alterius, pro quo ſatisfaceret, quod impleret accipiens Bullam Compoſitionis.

Quæritur: Quænam eleemoſyna pro Compoſitionis Bulla eroganda ſit?

Reſpondetur: Duos erogari argenteos, ſed ſi compoſitio fiat de bonis, quæ debentur pro omiſsione Officij Diuini, eroganda ſunt, & alij duo ad Eccleſiæ fabricam, eius Eccleſię, in qua beneficium habet, qui officium omiſsit.

ARTICULUS II.

Cuiuſnam qualitatis futura ſint bona ſuper quæ fieri poſsit compoſitio?

RESp. Hæc bona debere eſſe incerta, vel hanc compoſitionem fieri de bonis incerti Domini, vel de bonis, quæ debentur Eccleſię, pauperibus, aut operibus pijs; quia Pontifex eſt Adminiſtrator horum bonorum, & poteſt de illis compoſitionem facere, alijſque cōpoſitionem delegare. Dilucidatur autem hoc magis, reſolutionibus ſequentibus.

1 Cùm ſit probabilis opinio,& tuta in conſcientia:Bona incerti Domini,quæ quis non acquiſivit iniuſtè, ſed invenit, v.g. poſſe ſibi applicare ſi poſtquam ſufficientem diligentiam adhibuerit pro inveniendo Dominū,non invenerit;neque teneri ad compoſitionē, aut reſtitutionē, niſi fortè Dominus inventus fuerit ante neceſſariū præſcriptionis tempus;quo impleto, iam non tenetur reddere Domino; quæritur ergo quodnam temporis ſpatium ad hanc præſcriptionem requiratur?Hæc eſt materia Iuriſconſultorum in *tit. de præſc ipt.& in tit.de vſucapion.* Theologorum etiam in *tr.de iuſt. & iure*; ſed in opinione aſſerentium prędictà bona deberi operibus pijs, poteſt fieri de ijs bonis compoſitio.

2 Vt aliqua bona cenſeantur incerti Domini, neceſſarium eſſe, habentem illa bona, ſufficientem prudentum virorum iudicio diligentiam adhibere pro Domino certo inveniendo; quod ſi facta ſufficienti diligentia, Dominus non comparuerit, habenda ſunt illa bona pro bonis Domini incerti, & poteſt fieri de illis compoſitio. In hoc Auctores conſentiunt.

3 Quòd quando conſtat bona iſta alicuius ex tribus, aut quatuor Dominis, non tamen conſtat cuiuſnam ſit eorum, hæc bona non ſunt incerta, neque de illis poteſt fieri compoſitio, ſed debent tradi tribus illis, aut quatuor, de quibus eſt dubium, vt illi inter ſe diuidant,& inter ſe componantur, neque poſteà ſi verus Dominus appareret, tenerentur alij conſortes reſtituere verò Domino id, quod in partitione acceperunt, quia quando diuiſio facta fuit, vnuſquiſque ceſsit iuri ſuo, *Mend. cum alijs, quos citat d. 33. num. 12. Dicaſt. tom. 1. de iuſt. & iur. lib. 2. tit. 2. d. 9. dub. 15.*

4 Non eſſe incerta, bona illa, quæ iura, aut leges cuiuſque Regni diſponunt ſic, vel ſic applicanda, quamvis de Domino non conſtet; quia hæ leges obligant in conſcientia, vtpotè iuſtæ, & ita non poteſt fieri de illis compoſitio.

Quæritur 1. An in caſu, quo compareret Dominus bonorum, de quibus per Bullas facta eſt compoſitio, vel cum Commiſſario conventum fuit; is, qui compoſuit illa bona, debeat reſtituere, aut tuta conſcientia poſsit ſibi retinere?

Reſpondetur: Quòd in conſcientia non teneatur reſtituere facta iam legitimè compoſitione,& remanere

in

Digitized by Google

in conſcientia ſecurum, quamvis Dominus ipſe in externo foro poſsit coram Iudice iſta bona ex poſtulare, & ipſe Iudex ad reſtitutionem compellere. Probatur prima pars: quia Pontifex præ dominio excellentiæ, pollet auctoritate ad transferendum per compoſitionem dominium talium bonorum quando talis compoſitio ad animarum ſalutem conducit, & talia bona ſunt in tali ſtatu, quòd ad pauperes pertineant: Ergo in conſcientia non debet reſtituere ille, ad quem per compoſitionem, dominium talium bonorum translatum fuit. Secunda pars probatur: quia horum bonorum compoſitio, dumtaxat eſt ad forum conſcientiæ: Ergo in externo foro repeti poſſunt.

Hinc fit ſatis aſſerentibus non poſſe fieri hanc compoſitionem tuta conſcientia, quia eſt in præiudicium tertij, nempè bonorum Domini. Satis fit inquam, quia remanet Domino ius, & actio, vt in externo foro ſua bona expoſtulet; irrationabiliter autem invitus erat Dominus bonorum, quod is, qui eorum compoſitionem per Bullam feciſſet, ab onere reſtitutionis in conſcientiæ foro maneret immunis, cùm ipſe bonorum Dominus ſit Pontifici ſubditus, eiuſque bona ſubijciantur ſupremæ Pontificis poteſtati, quando eorum adminiſtratio ſpirituali ſaluti conducit, vt conducebat quando illorum dominium in foro conſcientiæ per compoſitionem fuit translatum, neque hæc compoſitio, aut translatio dominij in præiudicium Domini cenſeri debet facta, quemadmodum neque præſcriptio cenſetur in præiudicium, quamvis poſt præſcripta bona, pareat illorum Dominus; nam quemadmodũ Reſpublica, eó quòd habeat poteſtatem ſuper temporalia bona quatenus vtilitati ciuili conducunt, & publicæ, concedit præſcriptionem bonorum quin Domino iniuriam inferat; ita Pontifex, eò quò habet poteſtatem ſuper bona incerta quatenus ſpirituali ſaluti conducunt, concedit iuſtè eorũ compoſitionem in conſcientiæ foro, quin bonorum Domino præiudicium fiat.

Quæritur 2. Quibuſnam perſonis poſsit valere compoſitio per Bullas, aut cum Commiſſario?

Reſp. Cunctis, quibus diximus viuorum Bullam poſſe valere in cunctis articulis dubij quarti, poſſe etiam valere compoſitionis Bullam, quin excludatur defunctus, qui ante mortem iniunxit hæredi pro exonerandа conſcientia, vt neceſſarias compoſitionis acciperet Bullas.

Quæritur 3. Quibuſnam perſonis Bulla hæc valere non poſsit?

Reſp. Illis non valere, qui in fiducia Bullæ aliena bona vſurparunt; ſed poſſe valere his, qui cum fiducia Bullæ vſurparunt. Quòd vt intelligas: ille in fiducia Bullæ vſurpavit, qui ſi non ſperaret ſe compoſiturum ea bona per Bullam, non vſurpaviſſet ea. Ille verò cùm fiducia Bullæ vſurpauit, qui motus eſt ad vſurpanda bona per cupidinem, aut moti-

tivum aliud, qui quamvis non ſperaret ſe compoſiturum illa bona, tamen eodem modo vſurpauiſſet, quamvis aliquod habuerit ſolamen, quòd per Bullam compoſitioni daretur locus.

Hinc advertendum eſt: Quòd quamvis bona malè habita in fiducia Bullæ componi nequeant, poſſe tamen recurri ad Commiſſarium Generalem pro compoſitione eorumdem, qui poteſt committere talem compoſitionem Epiſcopo, cuius facultatem non coarctat Commiſſarius, *Mend. d.* 35. *n.* 43. *&* 44.

DUBIUM II.

De particularibus caſibus, quos Bulla Compoſitionis intrat.

DEcem, & octo caſus particulares aſsignantur, in quibus Bulla Compoſitionis habet locum. In quibus omnibus, duo ſupponuntur, quæ iam animadverſa relinquimus. Primum, quód non conſtet de Domino bonorum, quæ componuntur. Secundum, quòd facta fuerit ſedulò diligentia prudentum iudicio ſufficiens, vt eorum Dominus inveniatur. In Bulla Latina additur à Pontifice alia conditio, nempè quòd à volente ſe componere exigatur iuramentum, quòd ſufficientem diligentiam adhibuerit in quærendo bonorum Domino, & non invenerit; ſed iuramentum hoc, dumtaxat exigitur quamdo fit compoſitio cum Commiſſario, non verò quando fit per Bullas, quia tunc ſufficit, quòd quis in conſcientia ſibi perſuadeat, quòd ſufficientem curam in Domino quęrendo habuerit. Et ita in praxi acceptum eſt.

ARTICULUS I.

De primis ſex caſibus, qui ponuntur in Bulla.

PRimus caſus. Poteſt fieri compoſitio de bonis malè obtentis, & habitis, de acceptis, & acquiſitis per lucra, & vſuras, vel alio quolibet modo, ſi facta ſufficienti diligentia non comparuerint Domini, quibus legitima reſtitutio fieri debeat.

In hoc caſu advertendum eſt, quòd videatur *Dubium* 7. *tractatus* 5. *in lib.* 3. *ſummæ*, vbi agitur de vſura, & in quibus caſibus debetur eius reſtitutio, poterit compoſitio per Bullam habere locum, modo de Domino cui reſtitutio facienda eſſet, poſt diligentiam ſufficientem non conſtiterit, neque vſuræ obtentæ fuerint in fiducia Bullæ. Quòd idem advertendum eſt in reliquis quibuſcumque caſibus, ne iterum repetere cogamur.

Diximus componi poſſe id, quòd obtinetur per *lucra*, quæ exſurgunt ex accommodatione fructuum; obtentum per vſuras, quòd reſultat ex accommodatione pecunię in ſignificatione ſtricta, & in lata ſignificatione in accommodatione cuiuſvis mercis. Diximus: *Quolibet modo.* Ideſt modo ſimili vſuræ, vt mohatra.

Se-

Digitized by Google

Secundus caſus: Poteſt fieri compoſitio, de fructibus beneficiorum, & aliorum redditũum Eccleſiaſticorum malè habitis ob defectum in Horis Canonicis recitandis. *Circà quod reſolvitur.*

1 Quòd quando ob defectum in recitando fit horum bonorum compoſitio, tribuenda eſt tanta pars ad fabricam Eccleſiæ, vbi eſt beneficiũ, quanta Cruciatæ, v. gr. ſi accipitur pro compoſitione Bulla vna, tribuẽdi ſunt Eccleſię argentei duo, ſi duodecim Bullę accipiantur, viginti quatuor argentei tribuendi ſunt Eccleſię, & ſic proportionaliter.

2 Quia cum fructus beneficij percipiantur etiam alijs titulis, & obligationibus oneroſis à recitatione diuerſis, hinc fit, ſolùm id debere reſtitui ob defectum in recitando, quod recitandi oneri correſpondet, debita ſpectata proportione, *Thomàs Sanch, Henr. & Mend. d. 34. num. 25.* aſſerunt: Epiſcopum recitare omittentem ad quintam fructuum partem reſtituẽdam teneri Canonicum verò, & Parochum ad quartam. Reliquos Beneficiatos, & qui gaudent beneficio ſimplici, Præſtamo, Capellania, aut penſione ſufficienti ad onus recitandi, teneri ad tertiã partem. Qua via quiſque poſſet hanc partem per Bullas componere, v. g. Habet quis Beneficium ſimplex, ex quo trecenta ducata recipit annua, omittit recitare Officium per totum annum, debet reſtituere fabricę Eccleſię, aut pauperibus ducata centum, quę eſt tertia pars redditũum; quam partem componere poteſt, acceptis decem, & novem Compoſitionis Bullis, erogando Cruciatę triginta, & octo argenteos, & totidem fabricę Eccleſiæ. Si omittit officium per menſem, aut per dies quindecim illam partem reſtituere tenebitur, quæ menſi, aut diebus quindecim ex reddito correſpondet, quam partem per Bullam, aut Bullas componere poteſt.

3 Omittentem officium parvum, ad quod tenetur pro penſione, eodem modo ad reſtitutionem obligari; quòd ſi per Bullas velit componere debitum, tantam partem debet reſtituere fabricæ Eccleſiæ vbi eſt beneficium ex quo illi penditur, quantam Cruciatæ. Quòd ſi penſio fuerit ſuper Epiſcopatum, probabile eſt: partem dandam fabricę, poſſe tribui, vel in fabricam Eccleſiæ Matricis, vel alterius cuiuſcumque Eccleſiæ in qua Epiſcopus habeat Eccleſiaſticos proventus.

4 Habentem beneficia in diuerſis Eccleſijs, ſi componat per Bullas, quod omiſsione officij debitum contraxit, id quod fabricæ Eccleſiæ tribuendum eſt, teneri diſpertiri inter illas Eccleſias omnes, in quibus habet beneficia, maiorem partem illi, vndè maiores percipit redditus tribuendo.

Tertius caſus. Poteſt etiam fieri compoſitio ſuper dimidium legatorum, quæ facta fuere pro exoneranda conſciẽtia à bonis malè habitis, ſi perſonę quibus talia legata facta ſunt, negligentes fuerint per annum in-

integrum in percipiendis legatis, quamvis de legatarijs conſtet, & perſonis. *Circà quod reſolvitur.*

Negligentiam legatarij in perceptione rei legatę, non debere numerari à tempore, quo factum eſt teſtamentum, vel teſtator obijt, ſed à tempore, quo ipſe certus factus eſt legati ab hęrede, vel teſtamentario; quia vbi de re non conſtat non poteſt quis accuſari de negligentia in re. Itaque ſi à tempore, quo habuit notitiam, numeratur annus, & ille negligenter ſe habuerit in recuperando legato, poterit hęres dimidium legati per Bullas componere. Si legatarius verò fuerit aliquis locus pius, debet admoneri is, qui talis loci curam habet. Si legatarij fuerint pauperes in communi, Procurator pauperum debet admoneri; quòd ſi iſti poſt admonitionem negligentes fuerint per annum, poteſt fieri compoſitio de legati dimidio.

Quartus caſus. Poteſt, etiam fieri compoſitio ſuper legatis factis antea, vel tempore durationis Bullæ, quorum legatarij facta ſufficienti diligentia non inventi fuerint. *Circà quod reſolvitur.*

1 Quòd ſi non invento legatario, invenitur hæres ipſius, legatum abſolutum debeat dari iſti hęredi, legatum quoque conditionatum, purificata conditione; & ſuper hoc legatum nequit hæres per Bullam componi.

2 Idem quod conceditur circà legata non inventis legatarijs, poſſe applicari fideicommiſſis, & donationibus, quando non inveniuntur partes; itaque poſſunt etiam per Bullas componi.

Quintus caſus. Si aliquis iudex Ordinarius, aut Delegatus, vel Aſſeſſor perceperit nummos, vel aliquid aliud pro ferenda mala, aut iniuſta ſententia, vel pro cauſa protrahenda in præiudicium partis aut pro alia iniuria inferenda, vel aliquid aliud facerent, quod non deberent; tunc poſſent omnes iſti, malè parta per Bullas componere, ſalvo ſemper iure partis, vt illi ſatisfiat. *Circà quod reſolvitur.*

1 In opinione plurium aſſerentium non debere reſtitui id, quod pro actione turpi, aut iniuſta acceptum eſt, quando tale obſequium non eſt debitum ei, qui ſolvit, & aliàs id obſequiū eſt pretio æſtimabile; nullum iſtorum iudicum, qui in re mala perpetranda peccaverunt teneri ad compoſitionem pretij pro re mala perpetrata; in opinione verò tutiori aſſerentium contrarium; teneri ſi non reſtituunt, componi per Bullas. Quod obſervandum eſt in ſequentibus caſibus huic ſimilibus.

2 Idem, quod dicitur de iudicibus, qui revera ſunt iudices, debere intelligi de quibuſcumque potentibus ſententiam ferre pro officio, aut ſubdelegatione, aut partium conſenſu.

1 Damnum, quod parti intulerunt, ipſos non poſſe componere per Bullas, ſed teneri reſtituere, etiam dato caſu quòd nō deberent id, quòd pro iniuſta acceperunt ſententia.

Sex-

Sextus caſus. Si aliquis Advocatus accepit quidquã pro advocando in cauſa iniuſta ſciẽte parte cauſæ iniuſtitiam, poteſt iſte Advocatus per Bullas componi; ſed parti, cui præiudicauit, pro damno ſatisfacere tenetur. Circà hunc caſum reſolvitur idem, quòd in reſolutione prima, & tertia præteriti caſus. Vltra notandum eſt: Quòd ſi pars, quam defendit Advocatus neſcit cauſam ſuam eſſe iniuſtam, iuraque pro ſe trahi violenta, tunc Advocatus reſtituere tenetur parti id, quod pro patrocinanda cauſa accepit, & damna, quæ ex tali ſuſcepta cauſa fuerunt orta.

ARTICULUS II.

De ſex alijs caſibus, qui ponuntur in Bulla.

SEptimus caſus. Si quis teſtis pro falſo teſtificando, aut Fiſcalis, vel accuſator pro accuſatione falſa, vel quòd omiſerit accuſare cùm teneretur, accepere quidquam, poſſe componi de acceptis, vltra ſatisfactionem, quam tenentur reddere parti pręiudicatę.

Octavus caſus. Officiales, Scribę, Notarij, aut Secretarij, qui pro aliqua re in officio ſuo iniuſtè perpetrata percepere quidquam, poſſunt cõponi ſuper accepto, ſed præiudicatis partibus ſatisfacere tenentur.

Hi duo caſus ſequentes coincidunt cum caſibus ſupradictis iudicis, & Advocati, & ita eadem regula vtendum eſt.

Nonus caſus. Poſſunt omnes iudices, & ſæculares, & Eccleſiaſtici in cauſis temporalibus componere per Bullam ea bona, quæ ob adminiſtrãdam iuſtitiam pro iure debitam, à litigantibus acceperunt, vel iſta bona ſint pecuniæ, vel ſpecies alia.

Dicitur *in cauſis temporalibus.* Quia eſt ſimonia accipere quidquam pro cauſis ſpiritualibus, & etiam eſt ſimonia, id per Bullas componere. Et quamvis advertat *Trullench.* Pontificem dumtaxat prohibere compoſitionem, & diſpenſationem in ſimonia incurſa ratione Beneficij, Apoſtaſiæ, Hæreſis, Homicidij, aut Ordinum non ritè acceptorum; indè tamen, tantummodò infertur: Commiſſarium habere poteſtatem ad cõponendum pretium acceptũ in alijs ſimonijs; non verò, quòd hoc pretium poſſit componi per Bullas, ſiquidem hæ non conceduntur, niſi vt componatur id, quod pro cauſis tẽporalibus acceptum eſt.

Dicitur: *Ratione iuſtitiæ adminiſtrandæ, &c.* Quia non poteſt iudex pro iuſtitia adminiſtranda, ſtipendium accipere, neque pretium; ſiquidem pro eius adminiſtratione ſalarium accipit, quod bis ſolveretur ſi vltra id, pretium acciperet. *Vndè reſolvitur.*

1 Quòd in caſibus, in quibus Doctores, probabiliter à reſtitutione iudicem excuſant, nõ tenetur Iudex ad compoſitionem pretij accepti pro adminiſtratione officij ſui, ſi ipſe Iudex Doctorũ ſequitur opiniones; contraria verò pars, ſecurior eſt.

2 Quòd quando litigans dedit iudiciali, quid pro redimenda vexatione, quia aliàs Iudex non ferret ſententiam iuſtam pro eo, tenetur Iudex acceptum reſtituere litiganti; in quo negotio non datur compoſitioni locus. Hęc eſt omnium ſententia communis.

3 Quòd quando litigans dat bona fide aliquid iudici, vel quia putat teneri dare, vel quia ad dandum cogitur, debet Iudex reſtituere ipſi litiganti, quin habeat in hac cauſa locum compoſitio.

4 Quòd quando litigans dat aliquid animo corrumpendi Iudicem, & attrahendi illum, vt pro ſe ferat ſententiam, quia putat litigans iura pro ſe in tali negotio non ſtare, quamvis in rei veritate fauorabilis ſententia ſibi debeatur; tunc Iudex agnoſcens ſe ferre ſententiam iuſtã, & debitam in fauorem litigantis nõ poteſt retinere ſibi id quod accepit, ſed tenetur reſtituere ipſi litigãti antequam exequatur actionem pro qua pretium accepit; ſed poſt actionem iam exequutam tenetur reſtituere pauperibus; in quo caſu, compoſitio per Bullam habet locum. Quia quando litigans intendit corrumpere Iudicem muneribus, aut ſtipendio, conſentit tunc in transferendo dominio munerũ pro ferenda in ſuum fauorem ſententia, & non aliter; ergo data in fauorem ſententia, quæ eſt conditio poſita, litigans caret iam titulo, & iure, vt reſtituantur ſibi munera, quæ dedit, quia iam ſe dominio illo abdicauit. Ex alia parte non poteſt Iudex id, quod accepit retinere, quia cognoſcit datũ fuiſſe ſibi pro eo ipſo, quòd ipſe tenebatur facere, nempè pro ferenda ſententia iuſta, & debita, ergo tenetur retribuere pauperibus, & conſequenter poteſt. id per Bullas componere, *Tolet. Fagund. Maldonad. Nauar. Salon Leſ. Villal. Trull.* quos citat, & ſequit. *Mend. d.14. num. 133.*

Decimus caſus ſit iacet in Bulla Caſtellana: *Se pueden componer los Eſcriuanos, Notarios, y Secretarios, y los Oficiales de Iuſticia, que huvieren recibido, y lleuado derechos demaſiados por razon de oficios contra las leyes, y ordenanças, que les eſtàn dadas, no ſabiendo las perſonas à quien deben reſtituir.* Circà quod reſolvitur.

Quòd in tutiore opinione, lex, quæ taxat ſtipendium pro quolibet inſtrumento ſolvendum, non ſolùm eſt pœnalis, ſed etiam abſoluta, & obligans in conſcientia, itaque debent Notarij reſtituere id, quod vltra legis taxationem accipiunt præcipuè ſi ad taxationis legẽ ſe ſtaturos cum iuramento promiſerunt; ſed ſi ignoratur cuinam iniuria illata ſit, poterunt per Bullas id, quod vltra taxationem acceperunt componere. Non tamen caret probabilitate contraria opinio; nempè legem illam eſſe tantummodò pœnalem, & ita non obligare in conſcientia, & conſequenter non teneri reſtituere, neque componere id, quod acceperunt vltra taxam, niſi fortè excederet iuſtũ laboris pretiũ, quia

tunc

Digitized by Google

tunc tèneretur reſtituere, quamvis lex non adeſſet.

Vndecimus caſus, ſic in Bulla Caſtellana: *Si alguno, injuſta, ò indebidamente, por rogar, y fauorecer que no ſe haga Juſticia, ò que ſuelten al que Juſtamente eſtaua preſo por delitos, lleuò dineros, ò otras coſas algunas, ſe podrà componer en lo que aſsi lleuò, ſatisfaciendo el daño de la parte à quien ſe hizo el agrauio.*

Hic caſus ponitur, ſupponendo, id quod accipitur pro cauſa iniuſta, aut turpi reſtituendum eſſe pauperibus; qui verò opinioni adhæſerit contrariæ excuſanti à reſtitutione non eget compoſitione, vt dictum eſt. Hic adverto: Quòd ſi ſequatur parti contrariæ damnum, non ſolùm debet accipiens, ſatisfacere tale dãnum, ſed etiam is qui largitus eſt aliquid pro illa interceſsione iniuſta, quia tàm agens, quàm intercedens, ad damnum concurrerunt.

Duodecimus caſus: *Se pueden cõponer de lo que por juegos fueren obligados à reſtituir à pobres; pero auiendo intervenido engaño en ellos, ò ganando à perſonas que no pudieſſen enagenar lo que perdieron, no ſe pueden componer; y ſabiendo à quien ſe lo ganaron, ſon obligados à ſe lo reſtituir; y no lo ſabiendo, ſe pueden componer en eſte caſo, como en el de arriba.*

Vide Dubium 13. tractatus 5. libri 3. vbi agitur de ludo, & de caſibus, in quibus malè parta per ludum, reſtitui debeant, in quibus caſibus, locum habet cõpoſitio quando ignoratur cuinam fierì debeat reſtitutio.

ARTICULUS III.

De ſex vltimis caſibus, qui ponuntur in Bulla?

DEcimus tertius caſus: *Si alguno, diſsimulando en ſi lo que no ay en èl, ò otra coſa ſemejante de lo que en eſte color huviere recibido, ſe pueda componer. Y el que pide limoſna, fingiendo ſer pobre no lo ſiendo, de lo que por eſta cauſa huviere recibido, ſe puede componer, no ſabiendo en ambos eſtos caſos, à quien, como dicho es, ſe debe reſtituir.* Hinc reſolvitur.

1 Acquiſitum per eleemoſynam, ficta paupertate, poſſe per Bullas componi, quamvis ſciatur, quiſnam tales eleemoſynas erogauerit; quia eſt multorum opinio hanc reſtitutionem non deberi niſi pauperibus, quia erogantes tales eleemoſynas intendunt erogare illas Chriſto in pauperibus ad levandas illorum miſerias, & ita eleemoſynarum dominium transfertur in pauperes. Et quando Commiſſarius coarctationem illam aſsignat. *No ſabiendo à quien ſe debe reſtituir.* Loquitur Cõmiſſarius in opinione aſſerentium deberi eleemoſynas reſtitui ipſis, qui eas erogauerunt quando paupertate ficta acceptæ ſunt, *Trull. Enr. Nauar. Villalob.* & alij quos citat *Mend. num. 169.*

2 Quòd acquiſitum fuit fictione alia, v.g. Conſanguinitatis, Sanctitatis, &c. ſi ſcitur, cuinam debeat reſtitui, non poſſe per Bullas componi, benè tamen ſi neſciatur.

3 Si id, quod fingitur non fuit plus

plus quàm impulſiva cauſa, vt aliquis erogaret, non eſſe opus compoſitione; quia non eſt obligatio reſtituendi, quòd ſi accipiens cum fictione, fuit cauſa motiva, vt alter erogaret, tenetur reſtituere, & ſi ignorauerit perſonam, poteſt componere. Impulſiva cauſa eſt illa, quę inclinat ad aliquid dandum, vel faciendum, ſed ita inclinat, vt daretur, vel fieret etiam ſi talis cauſa impulſiva non adeſſet; motiva eſt illa cauſa ſine qua, nec daretur, nec fieret.

Quartusdecimus caſus: *Item, en todas las coſas que alguno huviere hallado, hecha primero ſufficiente diligencia, no pareciendo ſus dueños, ni à quien compiten de ſer reſtituidas, ſe puede componer.*

In hoc caſu loquitur Bulla in opinione aſſerentium, non poſſe quemquam inventa bona retinere ſibi poſt inquiſitum diligenter, & non inventum Dominum; ſed iam ſupra diximus, contrariam opinionem, eſſe probabilem, & tutam, neque in illa opus eſſe compoſitione. Circà bona verò naufragantium, ſtandum eſt iuris, & Bullæ in Cœna Domini diſpoſitionibus.

Decimusquintus caſus: *Item, el que tuviere alguna, ò algunas coſas en ſu poder, de perſona, ò perſonas, que no pueden ſer auidas para reſtituirſelo, auiendoſe para ello hecho la debida diligencia neceſſaria, ſe podrà componer de lo que aquello montare.*

Poteſt quis habere aliqua bona alterius pro diverſis titulis, verb. gr. Commendationis, Mutui, Oppignorationis, Depoſiti, aut alicuius alterius contractus, in quo dominium non transfertur. De iſtis igitur bonis poteſt fieri compoſitio, non comparente Domino, cui reſtituēda ſint, nec habita ſpe illius inveniendi.

Hic advertendum eſt: Id quod quis habet in depoſito iudiciali, quod vocatur ſequeſtratio, teneri reddere illi, quem Iudex aſsignauerit, nec habentem poſſe auctoritate ſua decernere cuinam illa bona reddenda ſint, neque etiam ex eius arbitrio dependet inquirere, neque curare de inveniendo Domino. Et ſi Iudex aſsignauerit Dominum, & talis Dominus non inveniatur, tenetur Depoſitarius tradere depoſitum Iudici, vt ipſe decernat de depoſito quid ſit faciēdum; ſed ſi Iudex poſtquam aſsignauit Dominum, & officium ſuum expleuit, non repetit depoſitum, ſed committit Depoſitario curam reſtituendi illud, iam tunc depoſitum remanet in poteſtate Depoſitarij tanquam ſi Dominus ipſe commendauiſſet; tunc ſi Dominus non compareat, habet locum compoſitio.

Decimusſextus caſus: *Se pueden componer los daños que ſe ayan hecho andando à caça, con ſus ganados, ò de otra manera, aſsi en los panes, y viñas, como en otros qualeſquiera heredamientos, no ſabiendo à quien ſe ha hecho el daño.* Caſus hic, per ſe patet.

Decimusſeptimus caſus: *Todas las mugeres, que no ſon publicamente deshoneſtas, ſe pueden componer de*

qua-

qualeſquier dinero, ò joyas, que por cauſa ſea huvieren recibido: y los hombres, ſi de mugeres que no tienen maridos, ſe pueden componer por la miſma razon.

Hic caſus loquitur in opinione paucorum aſſerẽtium non poſſe fœminas, quæ in occulto turpiter vivunt, referre, nec retinere pro turpitudine pretium; ſed cùm probabilius ſit poſſe, non egent compoſitione. Quod idem dico de viris, ſed ſi tàm illi, quàm illæ ferrent pretium ab eo, qui non poteſt talia bona alienare, tenentur reſtituere, neque cõponere poſſunt, niſi Dominus, cui facienda eſſet reſtitutio ignoraretur.

Decimusoctavus caſus: *Si alguno ha vendido vino aguado por puro, ò medido con falſa medida, ò huviere vendido alguna otra coſa con menores peſos, ò medidas, ò vendido vna coſa por otra, ò mezclado, ò peſado, ò mal medido, no ſabiendo à quien ſe huviere vendido, ſe puede componer.*

Caſus hic eſt latiſsimus, & in tractatu de Reſtitutione videndum eſt, quando ob dictas, & ſimiles fraudes teneatur quis reſtituere, & quando excuſari poſsit. Quando verò reſtituere teneatur, poterit componi ſi certus Dominus ignoretur.

ARTICULUS IV.

Concluſio huius Bullæ.

CONcludit ita Bullam Commiſſarius Generalis: *En los caſos, y coſas que aqui particularmente no vàn expreſſados, atento, que la facultad, y comiſion à Nos dada, y concedida por ſu Santidad, es general, y comprehende otras mas coſas, en que ſe puede hazer la dicha compoſicion, lo remitimos al arbitrio de los Confeſſores, para que ellos, como Medicos eſpirituales, digan, y declaren à ſus penitentes, de todo lo que en virtud deſta Bula, y facultad Apoſtolica ſe podrà componer, para el deſcargo, y ſatisfacion de ſus animas, y conciencias, demàs de los caſos en eſta Bula declarados.*

Longum eſſet diſcurrere per cũcta officia artes, & facultates, vt diceremus caſus, in quibus teneantur reſtituere, & componere per Bullas, hi qui tales artes, & officia exercẽt. De hac materia tractant *Mend. diſp. 35. Ioannes Machado tom. 2. de Perfect. Conf. Petrus de Oñate tom. de contract.* qui omnes eruditiſsimè.

Vt regulam propono: Cunctos profeſſores artium, tàm liberalium, quàm mechanicarum; hos etiam, qui Reipublicæ habent officia, Mercatores, & eos qui quodcumque cõtractus genus exercent, poſſe componi per Bullas, & eximi ab obligatione reſtituendi, pro defectibus in obligatione ſuarum profeſsionum, aut negotiorum ſi ignorent cuinam debeatur reſtitutio, nec ipſi iniuſtè proceſſerint in fiducia accipiendæ Bullæ. Et ita in qualibet profeſsione debent hæc duo puncta diſquiri.

Solùm hic libet advertere, de quibuſnam redditibus Eccleſiaſticis poſsit fieri compoſitio? Et de quibus non poſsit? Quando hi redditus tenentur reſtitui alio titulo quàm ob officium non recitatum, quia de hoc

iam

Digitized by Google

iam ſermo habitus eſt. *Circa quòd reſolvitur.*

1 Epiſcopum, & Parochum quando defuerunt reſidentiæ ſine cauſis, quas aſsignat *Trid.ſ. 23. de ref.c.1.* & quando vltra tempus indultum ibi difuerunt, non poſſe percipere fructus, neque componi pro ijs, quia ibidem prohibet Concilium ipſam compoſitionem, neque Bulla derogat prohibitionem.

2 Eccleſiaſticos non aſsiſtentes Eccleſiæ, non poſſe percipere diſtributiones, neque componi pro his, quia hæ habent Dominum, cui debeant reſtitui, nempè aſsiſtentes. Ita ſentiunt Expoſitores Bullæ.

3 Omnes Eccleſiaſticos, non habentes curam animarum poſſe componi pro fructibus reſtitutioni obnoxijs ob defectum reſidentiæ, niſi hi fructus debeantur reſidentibus, quia tunc nequit fieri compoſitio.

4 Poſſe componi per Bullas, vel cum ipſo Commiſſario fructus malè perceptos, aut ex eo, quòd quis non obtinuerit Canonicè beneficium, aut quod incurrerit in cenſuras poſt beneficij poſſeſsionem, quando iſti fructus ſic malè percepti debentur Eccleſię, aut pauperibus, quia Pontifex poteſt iſtos fructus tunc componere, aut per Bullas, aut cum ipſo commiſſario, vt Adminiſtrator ipſorum bonorum, & ita concedit.

Dixi, *quando debentur Eccleſiæ, aut pauperibus.* Quia ſi iuxta conſuetudinem, & ſtatutum deberentur ſucceſſori, non poſſent componi; ſed ſi fieret revalidari titulus beneficij, tunc poſsidens invalidè, nihil tenetur reſtituere; quia in hoc caſu, ipſe eſt ſucceſſor beneficij reſpectu vltimi poſſeſſoris. *Ita Mend. d. 34. n. 42. vſque ad* 47.

Quæritur: An dilatio componendi ſe per Bullas, & quanta ſit peccatum mortale?

Reſpondetur: Illam dilationem, quæ in reſtituendo foret peccatum mortale, futuram etiam mortale peccatum in componendo, quando quis habet bona incerti Domini, & intendit componere per Bullam; & quandoque dilatio minor, erit peccatum mortale; quia ſæpè impoſsibilitas, aut difficultas magna reſtituendi excuſat à reſtitutione prompta, quę impoſsibilitas, aut difficultas non poterit à compoſitione excuſare, cùm poſsit parva quantitate fieri.

Quæritur 2. An qui non habet vnde pro integro reſtituat, habet tamen, vnd per Bullas componatur, accipere Bullae teneatur in caſibus, quibus per Bullas, poſsit ſatisfacere?

Reſp. Videri obligatum eſſe; quia debet reſtituere eo modo, quo poteſt. Probabilior eſt tamen contraria opinio, quia compoſitio eſt priuilegium, & nullus tenetur vti priuilegio, vt reſtituere cogatur.

Quæritur 3. An poſsit componi per Bullas, qui accepit eleemoſynam pro celebrandis Miſsis, & non meminit à quo accepit, vel cui debeat applicare?

Reſp. negatiuè: Iſte autem ſatiſfa-

faciet offerendo ſacrificium pro his, qui eleemoſynas erogauerunt, *Mendo cum alijs, d. 35. n. 31.*

CAPUT III.

De Bulla Defunctorum.

IN hac Bulla, quam format Commiſſarius Generalis; ex vna clauſula Latina, concedit Pontifex Indulgentiam plenariam per modum ſuffragij in fauorem animæ, cui applicatur iſta Bulla, & pro qua, taxata erogatur eleemoſyna.

DUBIUM I.

De Indulgentia plenaria, quæ per Bullam conceditur Animæ in Purgatorio patienti.

POntificem poſſe concedere indulgentias, tàm in fauorem viuorum, quàm defunctorum eſt perſpicuum, tum per Conciliorum diffinitiones, tum per continuatam concedendi praxim; ſed viuis concedit, vt ſubditis adhuc ſuis, per modum abſolutionis; defunctis verò, vtpotè iam extra iuriſdictionem eius exiſtentibus per modum ſuffragij, tribuens ex Eccleſiæ Theſauro, cuius opes ipſe diſpenſat, quando indulgentiam concedit plenariam, id quod ſufficit, vt pro integro ſolvatur debitum pœnæ, quod anima illa tenebatur pro culpis in Purgatorio pati; itaque ſuffragium eſt ſubſidium, aut auxilium, quod illi tribuitur, vt ſolvat in parte, vel in toto, & eripiatur à pœnis, quas patitur.

Quæritur 1. An infallibiliter indulgentia lucretur plenaria Bullæ, animæ pro qua offertur?

Reſp. affirmatiuè: Concurrentibus cunctis ad applicationem requiſitis.

Quæritur 2. Quando nam huius indulgentiæ beneficio fruatur anima?

Reſp. Tunc quando erogans eleemoſynam taxatam pro Bulla applicat illi ſuffragium. Communiter fideles applicant hoc ſuffragium, vbi primùm Bullam accipiunt; ſed poſſunt non ſtatim applicare, præſertim ſi ſe extra ſtatum gratiæ ſenſerint; quia quamvis ſpeculatiuè loquendo non ſit opus ſtatu gratiæ in applicante, vt animę proſit indulgentia; qui tamen tutiorem ſemitam cupit ſequi, differet prudentiùs applicationem quoad ſe in ſtatum gratiæ reſtituat.

Quæritur 3. An ſit vtile accipere vltra vnam vicem Bullam pro vna anima?

Reſp. affirmatiuè: Quia contingens eſt quandoque deeſſe requiſitum aliquod, quo deficiente non habeat indulgentia effectum; itaque conducit accipere ſæpius Bullam pro eadem anima, vt ſi ſemel, aut ſæpius defuit requiſitum aliquod, ſuppleatur per aliam Bullam. Singulis annis non poſſunt vltra duas Bullas pro eadem anima accipi; hæ tamen duæ ſingulis annis poſſunt ſumi.

Quæritur 4. An quando quis accipit Bullam defunctorum, poſſit determinationem relinquere Deo, vt ipſe eligat animam, quam voluerit, cui applicetur indulgentia?

Reſ-

Reſpondetur negatiuè, *Mendo d. 36. num. 2.*

Quæritur 5. An poſsit accipi Bulla pro pluribus animabus, aut pro omnibus, vt inter eas diuidatur indulgentia, per quam anima vna poterat à pœnis eripi?

Reſp. affirmatiuè: Ratio eſt; quia qui accipit hoc ſummarium, poteſt quidquid illi, qui vadunt, vel mittunt ad bellum contra infideles; ſed illis conceditur, quod poſsint applicare indulgentiam animabus Purgatorij per modum ſuffragij, quin coarctentur, vt vni tantùm aplicent animæ (quamuis communiter fidelium praxis vni applicet) ergo & ille poterit pluribus applicare.

DUBIUM II.

De alijs difficultatibus circa Bullam.

Q*Væritur 1. An ſit neceſſarium, quòd ſit in ſtatu gratiæ ille, qui applicat ſuffragium huius Bullæ, aut aliam quamlibet indulgentiam defunctis, vt eis proſit?*

Reſp. 1. Quoad hanc Bullam ſupponere communiter Auctores, vt videre licet in *Trul. l. 4. dub. 10.* prodeſſe Bullam defuncto, quamvis accipiens, & applicans ei non ſit in gratia; quia Pontifex *ex opere operato* applicat ex Theſauro Eccleſiæ hanc indulgentiam per modum ſuffragij, apponendo pro conditione, ſolùm vt taxata eleemoſyna erogetur, quod poteſt facere peccator, neque ideò priuabit animam defuncti, applicatione Theſauri, quemadmodum qui erogat eleemoſynam per manum ſerui, aut eleemoſynarij peccatoris, non priuatur merito, & præmio eleemoſynæ.

Reſp. 2. Quoad aliam quamcumque indulgentiam, quæ defunctis applicatur per modum ſuffragij, quamvis *Caietanus* cum alijs ſenſerit, applicantem debere eſſe in ſtatu gratiæ, vt proſit illi, cui applicatur, opinionem tamen contrariam eſſe probabiliorem, & communiorem. Ratio eſt, quia ſtatus gratiæ tantùm requiritur in indulgentia ad tollendum obicem, & vt poſsit recipi indulgentiæ effectus, qui eſt relaxare pœnam debitam pro culpa, quæ pœna non poteſt relaxari illi, cui non eſt dimiſſa culpa per gratiam: Ergo ſufficit eſſe in gratia illum, qui recepturus eſt effectum indulgentiæ, nempè animam in Purgatorio exiſtentem, non verò applicantem, *Mend. d. 36. n. 12.* vbi citat plures.

Quæritur 2. Quænam eleemoſyna taxata ſit pro defunctorum Bulla?

Reſp. Quod extra Indias eleemoſyna eſt duorum argenteorum; apud Indos verò pro Hiſpanis defunctis, argenteorum quatuor, pro Indis verò nigris, Hiſpanis pauperibus, ſeruis, Religioſis vtriuſque ſexus, argenteorum duorum.

CAPUT IV.

De facultatibus Commiſſarij Generalis Cruciatæ.

SPeciales facultates, quas habet Commiſſarius Generalis à Pôtifice, non circumferuntur Hiſpanico ſermone, ſed Latino, & Breuibus quibuſdam in fauorẽ Commiſſarij; hæ

Digitized by Google

hæ pertinent partim ad animarum ſalutem, partim ad bonam ſubſidij Cruciatę expeditionem ſpectant. Quę magis è re fuerint, eas in hoc capite ventilabimus.

DUBIUM I.

De facultatibus in ordine ad bonam Bullæ expeditionem.

QVæritur 1. *Quamnam facultatem habeat Commiſſarius, vt procedat contra delinquentes in Cruciatam?*

Reſpond. Poſſe procedere contra illos, ijſdem pœnis, quibus quælibet Eccleſiaſtica iuriſdictio, vſque ad relaxandum delinquentes ſeculari brachio, ſi pœna capitali iudicarit dignos.

Quæritur ſecundò: Quinam putentur in Cruciatam delinquere?

Reſpondetur: Impedientes, aut retinentes promulgationem Bullæ, rapientes, aut occultantes bona ad Cruciatam pertinentia; opponentes ſe priuilegijs miniſtrorum Cruciatæ; remorantes, aut malitioſè percucientes eos, qui ad bellum contra infideles vadunt, ne vadant & alios ſimiles: Inter eos autem, qui ad bellum pergunt, non ſunt numerandi ij, qui pro ſtipendio pugnant, niſi ſint pauperes, & eant ſubſtituti, & miſſi ab alijs in Cruciatę ſubſidium; quia hi qui vadunt pro ſtipendio, ſi non ſint pauperes, non gaudent Bullæ priuilegijs.

Quæritur tertiò: An pœnæ pecuniariæ, quas imponit Commiſſarius, debeant pro intregro Cruciatæ applicari?

Reſpondetur affirmatiuè.

Quæritur quartò: An pœnæ impoſitæ ab Ordinarijs pro quocumque delicto, debeant applicari Cruciatæ.

Reſpondetur: Olim omnes pœnas applicandas fuiſſe, nunc verò dimidium earum; præcipiturque ordinarijs in virtute ſanctæ obedientiæ, vt applicent eas, ordinariorumque dictis ſtandum eſt quoad earum quantitatem; quoad fidelitatem verò Pontifex inijcit Religionem ordinarijs, committitq; Commiſſario, vt inquirat, an fideles ſe gerant? & vt poſſit ad fidelitatem compellere.

Quæritur quintè: Quoſnam Officiales poſſit Commiſſarius Generalis eligere?

Reſp. In omnibus Prouincijs poſſe eligere Commiſſarium, ſubdelegando eis in toto, vel in parte ſuam iuriſdictionem; & Notarios ad quidquid in hoc negotio ſe obtulerit, ſed tam Commiſſarios, quàm Notarios approbaturus eſt Ordinarius prudenti iudicio, poteſt etiam compellere quoſcumque Notarios, vt exhibeant chirographa ad hoc negotium pertinentia. Commiſſarius autem Generalis non poteſt cogi, vt compareat coram alio Iudice, quàm Pontifice; neque Commiſſarij, & Notarij ſubdelegati coram alio, quàm Commiſſario Generali in rebus ad Cruciatam ſpectantibus dum eis attendit; quamvis hos poſſint punire Ordinarij locorum, in quibus delinquunt in materia, quæ ad Cru-

Cruciatam non pertineat.

Quæritur ſextò: Quamnam poteſtatem habeat Commiſſarius in recolligendis Cruciatæ bonis?

Reſp. Poſſe admonere omnes habentes bona Cruciatæ, chirographa, aut inſtrumenta pertinentia primariò, aut ſecundariò ad Cruciatam, vt manifeſtent Commiſſario, aut alteri perſonæ ab eo deputatæ ſtatim, ac poſsint, ſub pœnis pecuniarijs in ſubſidium Cruciatæ adiudicandis; Epiſcopos verò, & alios Prælatos, ſub pœna ſuſpenſionis, & interdicti, & ab Eccleſia ingreſſus; reliquos verò ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, ex qua ſolus Pōtifex poſsit abſolvere; qui autem aliquod bonorum, quæ diximus ſcienter retinuerit, non poterit beneficio, neque gratijs gaudere Bullæ.

Aliæ facultates, quas habet Commiſſarius quoad expeditionem Bullæ, vel inferuntur ſufficienter ex ipſa Bulla, vel iam in hoc libro tractatę ſunt.

DUBIUM II.

De facultatibus, quas habet quoad animarum ſalutem.

Quæritur primò: An poſsit in irregularitatibus diſpenſare?

Reſpondetur affirmatiuè: Exceptis illis, quæ procedunt ex homicidio voluntario, ſimonia, apoſtaſia à fide, hæreſi, aut mala Ordinum acceptione, aut ex celebratione Miſſæ, & aliorum diuinorum officiorum, cùm quis cenſura eſſet ligatus in contemtum clavium. Poteſt verò diſpenſare in reliquis, quæ procedunt ex delicto, vt poſsint retinere beneficia, & percipere fructus eorum, delendo infamiam, & inhabilitatem, quæ ab irregularitate proueniebat, & reſtituendo exercitia ordinum non malè acceptorum.

Quæritur ſecundò: In quanam forma poſsit in his irregularitatibus diſpenſare?

Reſp. Quòd diſpenſando, & componendo ſimul, hoc eſt, imponendo aliquam pœnam pecuniariam in ſubſidium Cruciatæ, quæ ſuccedit pro pœna irregularitatis.

Quæritur tertiò: An hæc diſpenſatio valeat in foro externò?

Reſpondetur affirmatiuè: Quia Pontifex non coarctat facultatem Commiſſario ad forum tantùm internum.

Quæritur quartò: An valeat quando delictum eſt publicum?

Reſpondetur affirmatiuè. Eadem ratione.

Quæritur quintò: An poſsit diſpenſare Commiſſarius in aliquo impedimento occulto matrimonij, poſtquam invalidè contractum eſt?

Reſpondetur: Poſſe diſpenſare in impedimento affinitatis quoad primum, & ſecundum gradum, quod præceſsit ad matrimonium per fornicationem, vt poſsit matrimonium reualidari; ſed cum his limitationibus, nempè, vt contrahentes ſervaverint formam *Concilij Tridentini*; quòd iſta diſpenſatio valeat ſolùm in foro conſcientiæ; & ita Commiſſa-

Digitized by Google

ſarius debeat talem diſpenſationem concedere, verbo, aut ſcriptis, quæ tradantur Confeſſario, vt lecta, ſtatim rumpat. Quòd impedimentum ſit occultum. Quòd matrimonium ſit iam contractum. Quòd ex eius diſſolutione timeantur grauia ſcandala, vt communiter timeri poſſunt. Quòd vnus ex contrahentibus proceſſerit bona fide imprudens impedimenti. Quòd hîc debeat fieri certior de nullitate primi conſenſus, vt occultè iterum contrahant nouo conſenſu. Et non debet dici nullitatis cauſa illi, cui redditur ratio nullitatis primi conſenſus.

Quæritur ſextò: An ſi hoc impedimentum ſuperuenit matrimonio, poſſit in eo Commiſſarius diſpenſare?

Reſpondetur: Poſſe diſpenſare, vt valeat petere debitum, qui contraxit impedimentum.

Quæritur ſeptimò: An poſſit Commiſſarius legitimare prolem, quæ nata eſt ex matrimonio, durante illo impedimento occulto, quo matrimonium contractum fuit.

Reſpondetur: Poſſe, quia etiam tribuitur illi hæc facultas. Et valet in opinione omnium Doctorum hæc legitimatio ad actus ſpirituales, vt ad Ordines, & beneficia ſuſcipienda: in opinione etiam *Henriquez*, *Trullench*, & *Mendo* valet hæc legitimatio ad ſuccedendum in bonis temporalibus parentum; quia non coarctatur à Pontifice.

Quæritur octauò: An poſſit Commiſſarius Generalis licentiam dare, vt erigatur Oratorium in priuatis ædibus, & vt in eo celebretur Miſſa?

Reſpondetur: Poſſe, ſi priùs viſitatum fuerit ab Ordinario ipſum Oratorium. Quia ita affirmat Commiſſarius ipſe in facultatibus ſuis, quas promulgari iubet; & vt advertit *Ildephonſus de Lara*, affirmatio Commiſſarij facit fidem, debetque illi adhiberi aſſenſus.

Quæritur nonò: An poſſit dare licentiam, vt celebretur Miſſa, & audiatur vna hora ante diem, & alia poſt meridiem, & quibus perſonis?

Reſpondetur: Poſſe dare hanc licentiam perſonis Nobilibus, & quas ille cenſuerit eſſe ſufficientis qualitatis.

***

Digitized by Google

SANCTISSIMI IN CHRISTO PATRIS, AC D. N. D. INNOCENTII DIVINA PROVIDENTIA PAPÆ X. CONSTITUTIO.

Qua declarantur, & definiuntur quinque Propoſitiones in materia Fidei.

INNOCENTIUS EPISCOPUS SERVUS Servorum Dei.

Vniverſis Chriſti fidelibus ſalutem, & Apoſtolicam Benedictionem.

CUM Occaſione impreſſionis libri, cui titulus, Auguſtinus Cornelij Ianſenij Epiſcopi Iprenſis, inter alias eius opiniones orta fuerit, præſertim in Gallijs controverſia ſuper quinque ex illis, Cōplures Galliarum Epiſcopi apud Nos inſtiterunt, vt eaſdem Propoſitiones Nobis oblatas expenderemus, ac de vnaquaque earum certam, & perſpicuam ferremus ſententiam.

Tenor verò præfatarum Propoſitionum eſt provt ſequitur.

PRima: Aliqua Dei præcepta hominibus iuſtis volentibus, & conantibus ſecundûm præſentes, quas habent vires, ſunt impoſsibilia, deeſt quoque illis Gratia, qua poſsibilia fiant.

Secunda: Interiori Gratiæ in ſtatu Naturæ lapſæ numquam reſiſtitur.

Tertia: Ad merendum, & demerendum in ſtatu Naturæ lapſæ non requiritur in Homine libertas à neceſsitate, ſed ſufficit libertas à coactione.

Quarta: Semipelagiani admittebant prævenientis Gratiæ interioris neceſsitatem ad ſingulos actus, etiā ad initium fidei, & in hoc erant Hæretici, quod vellent eam Gratiam talem eſſe, cui poſſet humana voluntas reſiſtere, vel obtemperare.

Quinta: Semipelagianum eſt dice-

cere, Chriſtum pro omnibus omninò Hominibus mortuum eſſe, aut ſanguinem fudiſſe.

Nos, quibus inter multiplices curas, quę animum noſtrum aſsiduè pulſant, illu in primis cordi eſt, vt Eccleſia Dei Nobis ex Alto commiſſa, purgatis pravarum Opinionum erroribus, tutó militare, & tamquàm Navis in tranquillo Mari, ſedatis omnium tempeſtatum fluctibus, ac procellis, ſecurè navigare, & ad optatum ſalutis Portum pervenire poſsit.

Pro rei gravitate, coram aliquibus S. R. E. Cardinalibus ad id ſpecialiter ſæpiús congregatis, à pluribus in Sacra Theologia Magiſtris eaſdem quinque Propoſitiones, vt ſupra Nobis oblatas, fecimus ſigillatim diligenter examinari, eorumque ſuffragia, tum voce, tum ſcripto relata maturè conſideravimus: eoſdemque Magiſtros, varijs coram Nobis actis Congregationibus, prolixè ſuper eiſdem, ac ſuper earum qualibet differentes audivimus.

Cum autem ab initio huiuſcemodi diſcuſsionis ad Divinum implorandum Auxilium multorum Chriſti fidelium preces, tùm privatim, tùm publicè indixiſſemus, poſtmodũ iteratis eiſdem ferventiùs, ac per Nos ſollicitè implorata Sãcti Spiritus Aſsiſtentia, tandẽ Divino Numine faventę, ad infraſcriptam devenimus declarationẽ, & definitionem.

Primam prędictarum propoſitionum: Aliqua Dei præcepta Hominibus Iuſtis volentibus, & conantibus, ſecundum præſentes, quas habent vires, ſunt impoſsibilia, deeſt quoque illis Gratia, qua poſsibilia fiant: Temerariam, impiam, blaſphemam, anathemate damnatam, & hæreticam declaramus, & vti talem damnamus.

Secundam: Interiori Gratiæ in ſtatu Naturæ lapſæ nunquàm reſiſtitur: Hæreticam declaramus, & vti talem damnamus.

Tertiam: Ad merendum, & demerendum in ſtatu Naturæ lapſæ non requiritur in homine libertas à neceſsitate, ſed ſufficit libertas à coactione: Hæreticam declaramus, & vti talem damnamus.

Quartam: Semipelagiani admittebant prævenientis Gratiæ Interioris neceſsitatem ad ſingulos actus, etiam ad initium Fidei, & in hoc erant Hæretici, quòd vellent eam Gratiam talem eſſe, cui poſſet humana voluntas reſiſtere, vel obtemperare: Falſam, & Hæreticam declaramus, & vti talem damnamus.

Quintam: Semipelagianum eſt dicere, Chriſtum pro omnibus omninò hominibus mortuum eſſe, aut Sanguinem fudiſſe: Falſam, temerariam, ſcandaloſam, & intellectam eo ſenſu, vt Chriſtus pro ſalute dumtaxat Prædeſtinatorũ mortuus ſit: Impiam, blaſphemam, contumelioſam, diuinæ Pietati derogantem, & hæreticam declaramus, & vti talem damnamus.

Mandamus igitur omnibus Chriſti fidelibus vtriuſque ſexus, ne de dictis Propoſitionibus ſentire, doce-

re, prædicare aliter præſumant, quàm in hac præſenti noſtra declaratione, & definitione continetur ſub cenſuris, & pœnis contra Hæreticos, & eorum fautores in iure expreſsis.

Præcipimus pariter omnibus Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, alijſque locorum Ordinarijs, necnõ Hæreticæ prauitatis Inquiſitoribus, vt Cõtradictores, & Rebelles quoſcumque per cenſuras, & pœnas prædictas, cęteraque iuris, & facti remedia opportuna, inuocato etiam ad hoc (ſi opus fuerit) Auxilio Brachij Sæcularis, omninò coerceant, & compeſcant.

Non intendentes tamen per hanc Declarationem, & Definitionem ſuper prædictis quinque Propoſitionibus factã, approbare vllatenùs alias opiniones, quę continentur in prædicto libro Cornelij Ianſenij. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem, Anno Incarnationis Dominicæ milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo tertio, pridie Kalend. Iunij, Pontificatus noſtri, Anno nono.

Hi. Datarius. *G. Gualterius.*
P. Ciampinus.

Anno à Natiuitate D. N. Ieſu Chriſti milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo tertio, Indictione ſexta Pontificatus Sanctiſsimi in Chriſto Patris & D. N. D. INNOCENTII Diuina Prouidentia Papa X. Anno eius Nono die verò nona menſis Iunij ſupradicta Conſtitutio affixa, & publicata fuit in Eccleſia Lateranen. ac Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Vrbe, necnon Cancellariæ Apoſtolicæ valuis, ac in acie Campi Floræ per me Hieronymum Maſcellam Sanctiſsimi D. N. Papæ Curſorem.

Pro D. Mag. Curſorum P. Paulus Deſiderius Curſor.

FERIA V. DIE 24. SEPTEMbris 1665.

In Congregatione Generali Sanctæ Romanæ, & vniuerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtolico Montis Quirinalis coram Sanctiſsim. D. N. D. ALEXANDRO Diuina Prouidentia Papa VII. ac Eminentiſsimis, & Reuerendiſsimis DD. S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Chriſtiana aduerſus hæreticam prauitatem Generalibus Inquiſitoribus à Sancta Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis.

SANTISSIMUS D. N. audiuit non ſine magno animi ſui mærore, complures opiniones Chriſtianæ Diſciplinæ relaxatiuas, & Animarum perniciem inferentes, partim antiquatas iterum ſuſcitari, partim nouiter prodire: Et ſummam illam luxuriantium ingeniorum licentiam in dies magis excreſcere, per quàm in rebus ad conſcientiam pertinentibus modus opinandi irrepſit alienus omninò ab Euangelica ſimplicitate, Sanctorumque Patrum doctrina, & quem ſi pro recta regula fideles in praxi ſequerentur, ingens eruptura eſſet Chriſtianæ vitæ corruptela. Quare, ne vllo vnquam tempore viam ſalutis, quàm

Digitized by Google

quàm ſuprema veritas Deus, cuius verba in æternum permanent; arctam eſſe definivit, in animarũ perniciem dilatari, ſeu veriùs perverti contingeret, idem Sanctiſsimus D. N. vt oves ſibi creditas ab eiuſmodi ſpatioſa, latàque, per quàm itur ad perditionem, via, pro paſtorali ſollicitudine in rectam ſemitam evocaret; earundem opinionum examen pluribus in Sacra Theologia Magiſtris, & deindè Eminentiſsimis, & Reverendiſsimis DD. Cardinalibus contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquiſitoribus ſeriò commiſsit. Qui tantum negotium ſtrenuè aggreſsi, eique ſedulò incumbentes, & maturè diſcuſsis vſque ad hanc diem infraſcriptis propoſitionibus, ſuper vnaquaque ipſarum ſua ſuffragia Sanctitati ſuæ ſigillatim expoſuerunt.

1 Homo nullo vnquam vitæ ſuæ tempore tenetur elicere actum fidei, ſpei & charitatis ex vi præceptorum divinorum ad eas virtutes pertinentium.

2 Vir equeſtris ad duellum provocatus poteſt illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.

3 Sententia aſſerens, Bullam Cœnæ ſolùm prohibere abſolutionem hæreſis, & aliorum criminum, quãdo publica ſunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus ſermo eſt, anno 1629. 18. Iulij in Conſiſtorio Sacræ Congregationis Eminentiſ. Cardinalium viſa, & tolerata eſt.

4 Prælati Regulares poſſunt in foro conſcientiæ abſolvere quoſcũque ſæ[illegible]es ab hæreſi occulta, & ab excommunicatione propter eam incurſa.

5 Quamvis evidenter tibi conſtet Petrum eſſe hæreticum, non teneris denunciare ſi probare non poſſis.

6 Confeſſarius, qui in Sacramentali Confeſsione tribuit Pœnitenti chartam poſteà legendam, in qua ad venerem incitat, non cenſetur ſolicitaſſe in Confeſsione, ac proindè non eſt denunciandus.

7 Modus evadendi obligationem denunciandæ ſollicitationis eſt: Si ſollicitatus confiteatur cum ſollicitante, hîc poteſt ipſum abſolvere abſque onere denunciandi.

8 Duplicatum ſtipendium poteſt Sacerdos pro eadem Miſſa licitè accipere, applicando petenti partem etiam ſpecialiſsimam fructus ipſimet celebranti correſpondentem, idque poſt Decretum Vrbani VIII.

9 Poſt Decretum Vrbani VIII. poteſt Sacerdos, cui Miſſæ celebrandæ traduntur per alium ſatisfacere, collato illi minori ſtipendio, alia parte ſtipendij ſibi retenta.

10 Non eſt contra iuſtitiam pro pluribus ſacrificijs ſtipendium accipere, & ſacrificium vnum offerre: Neque etiam eſt contra fidelitatem, etiamſi promittam, promiſsione etiam iuramento firmata, danti ſtipendium, quod pro nullo alio offeram.

11 Peccata in Confeſsione omiſſa,

ſa,ſeu oblita ob inſtans periculũ vitæ,aut ob aliam cauſam, non tenemur in ſequenti conf[illegible]e exprimere.

12 Mendicantes poſſunt abſolvere à caſibus Epiſcopis reſervatis, non obtenta ad id Epiſcoporum facultate.

13 Satisfacit pręcepto annuæ Confeſsionis,qui confitetur Regulari Epiſcopo præſentato, ſed ab eo iniuſtè reprobato.

14 Qui facit Confeſsionem voluntariè nullam, ſatisfacit pręcepto Eccleſiæ.

15 Pœnitens propria auctoritate ſubſtituere ſibi alium poteſt,qui loco ipſius pœnitentiam adimpleat.

16 Qui beneficium curatum habent,poſſunt ſibi eligere in confeſſarium ſimplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario.

17 Eſt licitum Religioſo, vel Clerico calumniatorem gravia crimina de ſe,vel de ſua Religione ſpargere minantem, occidere, quando alius modus defendendi non ſuppetit,vti ſuppetere non videtur, ſi calumniator ſit paratus, vel ipſi Religioſo, vel eius Religioni publicè, & coram graviſsimis Viris prędicta impingere,niſi occidatur.

18 Licet interficere falſum accuſatorem,falſos teſtes,ac etiam Iudicem,à quo iniqua certò imminet ſententia,ſi alia via non poteſt innocens damnum evitare.

19 Non peccat maritus occidens propria auctoritate vxorem in adulterio deprehenſam.

20 Reſtitutio à Pio V.impoſita Beneficiatis non recitantibus, non debetur in conſcientia ante ſententiam declaratoriam Iudicis,eo quod ſit pœna.

21 Habens Capellaniam collativam,aut quodvis aliud Beneficium Eccleſiaſticum, ſi ſtudio litterarum vacet, ſatisfacit ſuæ obligationi, ſi Officium per alium recitet.

22 Non eſt contra iuſtitiam Beneficia Eccleſiaſtica non conferre gratis, quia collator conferens illa Beneficia Eccleſiaſtica pecunia interveniẽte non exigit illam pro collatione Beneficij,ſed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.

23 Frãgens ieiunium Eccleſiæ, ad quod tenetur,non peccat mortaliter,niſi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat, puta, quia non vult ſe ſubijcere præcepto.

24 Mollities ſodomia, & beſtialitas ſunt peccata eiuſdem ſpeciei infimæ, ideòque ſufficit dicere in confeſsione, ſe procuraſſe pollutionem.

25 Qui habuit copulam cum ſoluta, ſatisfacit confeſsionis præcepto,dicens: commmiſsi cum ſoluta graue peccatum contra caſtitatem non explicando copulam.

26 Quando litigantes habent pro ſe opiniones æquè probabiles, poteſt Iudex pecuniam accipere pro ferenda ſententia in favorem vnius præ alio.

27 Si liber ſit alicuius iunioris, & moderni, debet opinio cenſeri pro-

Digitized by Google

probilis,dum non conſtet reiectam eſſe à Sede Apoſtolica tanquam improbabilem.

28 Populus non peccat,etiamſi abſque vlla cauſa non recipiat legem à Principe promulgatam.

Quibus peractis, dum ſimilium propoſitionum examini cura,& ſtudium impenditur interea idem Sanctiſsimus re maturè conſiderata ſtatuit, & decrevit, prędictas Propoſitiones, & vnamquamque ipſarum, vt minimum,tamquam ſcandaloſas, eſſe damnandas,& prohibendas, ſicut eas damnat, ac prohibet; ita vt quicumque illas, aut coniunctim, aut diviſim docuerit,defenderit,ediderit, aut de eis etiam diſputativè, publicè,aut privatim tractaverit,niſi forſan impugnando, ipſo facto incidat in excõmunicationem, à qua non poſsit (pręterquam in articulo mortis) ab alio quacumque etiam dignitate fulgente, niſi à pro tempore exiſtente Romano Pontifice, abſolvi.

Inſuper diſtrictè in virtute ſanctę obedientię, & ſub interminatione Diuini Iudicij prohibet omnibus Chriſti fidelibus cuiuſcumque contionis, dignitatis, ac ſtatus, e iam ſpeciali, & ſpecialiſsima nota dignis,ne prædictas opiniones, aut aliquam ipſarum ad praxim deducant.

Ioannes Lupus S. Romanæ, & vniverſalis Inquiſitionis Notar. &c.

Loco ✠ ſigilli.

FERIA V. DIE 18. MARTII. 1666.

In Congregatione Generali S. Romanæ, & vniuerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtolico Montis Quirinalis coram Ss. D. N. D. Alexandro Diuina Prouidentia Papa VII. ac Eminentiſs. & Reuerendiſs. DD. S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Chriſtiana adverſus hæreticam prauitatem Generalibus Inquiſitoribus à Sancta Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis.

SAnctiſsimus D. N. poſt latum Decretum die xxiv. Septembris proximè elapſi,quo viginti octo Propoſitiones damnatæ fuerunt, examinatis ſedulò, & accuratè vſque ad hanc diem infraſcriptis alijs quadrageſimum quintum numerũ implentibus, per plures in Sacra Theologia Magiſtros, ac per Eminentiſs.& Reverendiſs. DD. Cardinales adverſus hęreticam pravitatem Generales Inquiſitores, eorum ſuffragia ſigillatim ſuper vnaquaque ipſarum audiuit.

Propoſitio 29. In die Ieiunij, qui ſæpiùs modicum quid comedit, etſi notabilem quantitatem in fine comederit,non frangit ieiunium.

30 Omnes Officiales qui in Republica corporaliter laborant, ſunt excuſ ti ab obligatione ieiunij, nec debent ſe certificare, an labor ſit compatibilis cum ieiunio.

31 Excuſantur abſolutè à præcepto ieiunij omnes illi, qui iter agunt equitando, vtcumque iter

 agant,

Digitized by Google

agant, etiamſi iter neceſſarium non ſit, & etiamſi iter vnius diei conficiant.

32 Non eſt evidens, quod conſuetudo non comedendi ova, & lacticinia in Quadrageſima obliget.

33 Reſtitutio fructuum ob omiſsionem horarum ſuppleri poteſt per quaſcumque eleemoſynas, quas anteà Beneficiarius de fructibus ſui beneficij fecerit.

34 In die Palmarum recitans officium Paſchale, ſatisfacit præcepto.

35 Vnico officio poteſt quis ſatisfacere duplici præcepto pro die præſenti, & craſtino.

36 Regulares poſſunt in foro conſcientię vti priuilegijs ſuis, quæ ſunt expreſsè revocata per Concilium Tridentinum.

37 Indulgentiæ conceſſæ Regularibus, & revocatę à Paulo V. hodiè ſunt revalidatę.

38 Mandatum Tridentini factum Sacerdoti ſacrificanti ex neceſsitate cum peccato mortali, confitendi quàm primùm, eſt conſiliū, non præceptum.

39 Illa particula, *quàm primùm*, intelligitur, cum Sacerdos ſuo tempore confitebitur.

40 Eſt probabilis opinio, quæ dicit eſſe tantùm veniale oſculum habitum ob delectationem carnalem, & ſenſibilem, quæ ex oſculo oritur, ſecluſo periculo conſenſus vlterioris, & pollutionis.

41 Non eſt obligandus concubinarius ad eijciendam concubinā, ſi hæc nimis vtilis eſſet ad oblectamentum concubinarij, vulgò, *regalo*, dum deficiente illo, nimis ægrè ageret vitam, & aliæ epulę tædio magno concubinarium afficerent; & alia famula nimis difficile inveniretur.

42 Licitum eſt mutuanti aliquid vltra ſortem exigere, ſi ſe obliget ad non repetendam ſortem vſque ad certum tempus.

43 Annuum legatum pro Anima relictum, non durat plus quàm per decem annos.

44 Quoad forum conſcientiæ reo correcto, eiuſque contumacia ceſſante, ceſſant cenſuræ.

45 Libri prohibiti donec expurgentur, poſſunt retineri, vſque dum adhibita diligentią corrigantur.

Quibus maturè penſatis, idem Sanctiſsimus ſtatuit, ac decrevit, prædictas Propoſitiones, & vnamquamque ipſarum, vt minimùm, tāquam ſcandaloſas eſſe damnandas, & prohibendas, ſicut eas damnat, ac prohibet; ita vt quicumque illas, aut coniunctim, aut diviſim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis etiam diſputatiuè, publicè, aut privatim tractaverit, niſi forſan impugnando, ipſo facto incidat in excommunicationęm, à qua non poſſit (præter quàm in articulo mortis) ab alio quacumque etiam dignitate fulgente, niſi à pro tempore exiſtente Romano Pontifice, abſolvi.

Inſuper diſtrictè in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatione Di-

Diuini Iudicij prohibet omnibus Chriſti fidelibus cuiuſcumque conditionis, dignitatis, ac ſtatus, etiam ſpeciali, & ſpecialiſsima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipſarum ad praxim deducant.

Ioannes Lupus S. Romanæ, & vniverſalis Inquiſitionis Not.
Loco ✠ ſigilli.

FERIA V DIE 2. MARTII. 1679.

In Generali Congregatione Sanctæ Romanæ, & vniuerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtolico Vaticano coram Sanctiſsimo D. N. D. INNOCENTIO Diuina Prouidentia Papa XI. ac Eminentiſsimis, & Reuerendiſsimis Dominis S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Chriſtiana, contra hæreticam prauitatem Generalibus Inquiſitoribus à Sancta Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis.

SAnctiſsimus D. N. Innocentius Papa XI. prædictus ovium ſibi à Deo creditarum ſaluti ſedulò incumbens, & ſalubre opus in ſegregandis noxijs doctrinarum paſcuis ab innoxijs à felic. record. Alexandro VII. Prædeceſſore ſuo inchoatum proſequi volens, plurimas Propoſitiones partim ex diuerſis, vel libris, vel theſibus, ſeu ſcriptis excerptas, & partim noviter adinventas Theologorum plurium examini, & deindè Eminentiſsimis, & Reuerendiſsimis Dominis Cardinalibus contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquiſitoribus ſubiecit. Quibus propoſitionibus ſedulò, & accuratè ſæpiùs diſcuſsis eorumdem Eminentiſsimorum Cardinalium, & Theologorum votis per Sãctitatem ſuam auditis. Idem Sanctiſsimus D. N. re poſteà maturè conſiderata, ſtatuit, & decreuit pro nunc ſequentes propoſitiones, & vnamquamque ipſarum, ſicut iacent, vt minimùm tamquàm ſcandaloſas, & in praxi pernicioſas, eſſe damnandas, & prohibendas, ſicuti eas damnat, & prohibet. Non intendens tamen Sanctitas ſua per hoc Decretum alias Propoſitiones in ipſo non expreſſas, & Sanctitati ſuæ quomodolibet, & ex quacumque parte exhibitas, vel exhibendas vllatenùs approbare.

1 Non eſt illicitum in Sacramentis conferendis ſequi opinionẽ probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, niſi id vetet lex, conventio, aut periculum grauis damni incurrendi. Hinc ſententia probabili tantùm vtendum non eſt in collatione Baptiſmi, Ordinis Sacerdotalis, aut Epiſcopalis.

2 Probabiliter exiſtimo, Iudicem poſſe iudicare iuxtà opinionem etiam minùs probabilem.

3 Generatim dum probabilitate, ſiuè intrinſeca, ſiuè extrinſeca quantumvis tenui, modò à probabilitatis finibus non exeatur, confiſi aliquid agimus, ſemper prudentèr agimus.

4 Ab infidelitate excuſabitur Infidelis non credens ductus opinione minùs probabili.

An

Digitized by Google

5 An peccet mortalitèr, qui actum dilectionis Dei ſemel tantúm in vita eliceret, condemnare non audemus.

6 Probabile eſt, ne ſingulis quidem rigoroſè quinquennijs per ſe obligare præceptum charitatis erga Deum.

7 Tùnc ſolùm obligat, quando tenemur iuſtificari, & non habemus aliam viam, qua iuſtificari poſſùmus.

8 Comedere, & bibere vſque ad ſacietatem ob ſolam voluptatem non eſt peccatum, modò non obſit valetudini, quia licitè poteſt appetitus naturalis ſuis actibus frui.

9 Opus coniugij ob ſolam voluptatem exercitum omni penitùs caret culpa, ac defectu veniali.

10 Non tenemur proximum diligere actu interno, & formali.

11 Præcepto proximum diligendi ſatisfacere poſſumus per ſolos actus externos.

12 Vix in Sæcularibus invenies, etiam in Regibus ſuperfluum ſtatui. Et ita vix aliquis tenetur ad eleemoſynam, quando tenetur tantùm ex ſuperfluo ſtatui.

13 Si cum debita moderatione facias, potes abſque peccato mortali de vita alicuius triſtari, & de illius morte naturali gaudere, illam ineficaci affectu petere, & deſiderare; non quidem ex diſplicentia perſonæ, ſed ob aliquod temporale emolumentum.

14 Licitum eſt abſoluto deſiderio cupere mortem Patris, non quidem, vt malum Patris, ſed vt bonum cupientis, quia nimirùm ei obventura eſt pinguis hęreditas.

15 Licitum eſt filio gaudere de parricidio Parentis à ſe in ebrietate perpetrato, propter ingentes divitias indè ex hæreditate conſecutas.

16 Fides non cenſetur cadere ſub præceptum ſpeciale, & ſecundùm ſe.

17 Satis eſt, actum Fidei ſemèl in vita elicere.

18 Si à poteſtate publica quis interrogetur, fidem ingenuè confiteri, vt Deo & fidei glorioſum conſulo, tacere, vt peccaminoſum per ſe non damno.

19 Voluntas non poteſt efficere, vt aſſenſus fidei in ſe ipſo ſit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum ad aſſenſum impellentium.

20 Hinc poteſt quis prudenter repudiare aſſenſum, quem habebat ſupernaturalem.

21 Aſſenſus fidei ſupernaturalis & vtilis ad ſalutem ſtat cum notitia ſolùm probabili revelationis, imò cum formidine, qua quis formidet, ne non ſit locutus Deus.

22 Non niſi fides vnius Dei neceſſaria videtur neceſsitate medij, non autem explicita Remuneratoris.

23 Fides latè dicta ex teſtimonio Creaturarum, ſimilivé motiuo ad iuſtificationem ſufficit.

24 Vocare Deum in teſtem mendacij leuis non eſt tanta irreverentia, propter quam velit, aut poſsit damnare hominem.

Cum

Digitized by Google

25 Cum cauſa licitum eſt iurare ſine animo iurandi, ſiuè res ſit leuis, ſiuè grauis.

26 Si quis, vel ſolus, vel coram alijs, ſiuè interrogatus, ſiuè propria ſpontè, ſiuè recreationis cauſa, ſiuè quocumque alio fine iuret, ſe non feciſſe aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra ſe aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, revera non mentitur, nec eſt periurus.

27 Cauſa iuſtà vtendi his amphibologijs eſt; quoties id neceſſarium, aut vtile eſt ad ſalutem corporis, honorem, res familiares tuẽdas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita vt veritatis occultatio cenſeatur, tunc expediens, & ſtudioſa.

28 Qui mediante commendatione, vel munere ad Magiſtratum, vel Officium publicum promotus eſt, poterit cum reſtrictione mentali præſtare iuramentum, quod de mandato Regis à ſimilibus ſolet exigi, non habito r ſpectu ad intentionem exigentis, quia non tęnetur fateri crimen occultum.

29 Vrgens metus grauis eſt cauſa iuſta Sacramentorum administrationem ſimulandi.

30 Fas eſt viro honorato occidere invaſorem, qui nititur calumniam inferre, ſi aliter hæc ignominia vitari nequit, idem quoque dicendum, ſi quis impingat alapam, vel fuſte percutiat, & poſt impactam alapam, vel ictum fuſtis fugiat.

31 Regulariter occidere poſſum furem pro conſervatione vnius aurei.

32 Non ſolúm licitum eſt defendere defenſione occiſiva, quæ actu poſsidemus, ſed etiam ad quæ ius inchoatum habemus, & quę nos poſſeſſuros ſperamus.

33 Licitum eſt, tàm hæredi, quàm legatario contra iniuſtè impedientem, ne vel hæreditas adeatur, vel legata ſolvantur, ſe taliter defendere, ſicut & ius hab nti in Cathedrã, vel Prębendam contra eorum poſſeſsionem iniuſtè impedientem.

34 Licet procurare abortum ante animationem fœtus, ne Puella deprehenſa grauida occidatur, aut infametur.

35 Videtur probabile omnem fœtum, quandiù in vtero eſt, carere anima rationali, & tunc primùm incipere eamdem habere, cum paritur, ac conſequenter dicendum erit in nullo abortu homicidium committi.

36 Permiſſum eſt furari, non ſolùm in extrema neceſsitate, ſed etiam in graui.

37 Famuli, & famulæ domeſticæ poſſunt occultè heris ſuis ſurripere ad cõpenſandam operam ſuam, quàm maiorem iudicant ſalario, quod recipiunt.

38 Non tenetur quis ſub pœna peccati mortalis reſtituere quòd ablatum eſt per pauca furta, quantumcumque ſit magna ſumma totalis.

39 Qui alium movet, aut inducit

ad

ad inferendum graue damnum tertio, non tenetur ad reſtitutionem iſtius damni illati.

40 Contractus Mohatra licitus eſt, etiam reſpectu eiuſdem Perſonę, & cum contractu retrovenditionis prævié inito, cùm intentione lucri.

41 Cûm numerata pecunia pretioſior ſit numeranda, & nullus ſit, qui non maioris faciat pecuniam præſentem, quàm futuram, poteſt creditor aliquid vltrà ſortem à mutuatario exigere, & eo titulo ab vſura excuſari.

42 Vſura non eſt dum vltrà ſortem aliquid exigitur, tamquàm ex benevolentia, & gratitudine debitum, ſed ſolùm ſi exigatur, tamquam ex iuſtitia debitum.

43 Quidni non niſi veniale ſit detrahentis auctoritatem magnam ſibi noxiam falſo crimine elidere?

44 Probabile eſt non peccare mortaliter, qui imponit falſum crimen alicui, vt ſuam iuſtitiam, & honorem defendat. Et ſi hoc non ſit probabile, vix vlla erit opinio probabilis in Theologia.

45 Dare temporale pro ſpirituali non eſt ſimonia, quando temporale non datur tamquàm pretium, ſed dumtaxat tamquam motivum conferendi, vel efficiendi ſpirituale, vel etiam quando temporale ſit ſolùm gratuita compenſatio pro ſpirituali, aut è contra.

46 Et id quoque locum habet, etiamſi tēporale ſit principale motivum dandi ſpirituale; imò etiamſi ſit finis ipſius rei ſpiritualis, ſic vt illud pluris æſtimetur, quàm res ſpiritualis.

47 Çûm dixit Concilium Tridentinum eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui niſi quos digniores, & Eccleſiæ magis vtiles, ipſi iudicaverint ad Eccleſias promovent, Concilium, vel primò videtur per hoc digniores non aliud ſignificare velle, niſi dignitatem eligendorum ſumpto comparativo propoſitivo; vel ſecundò locutione minùs propria ponit digniores, vt excludat indignos non verò dignos, vel tandem loquitur tertiò quando ſit concurſus.

48 Tàm clarum videtur, fornicationem ſecundùm ſe nullam involvere malitiam, & ſolùm eſſe malam, quia interdicta, vt contrarium omninò rationi diſſonum videatur.

49 Mollities iure naturæ prohibita non eſt. Vndè ſi Deus eam non interdixiſſet, ſæpè eſſet bona, & aliquando obligatoria ſub mortali.

50 Copula cum coniugata, conſentiente marito, non eſt adulteriũ, ideòque ſufficit in confeſsione dicere, ſe eſſe fornicatum.

51 Famulus, qui ſubmiſsis humeris ſcienter adiuvat hærum ſuum aſcendere per feneſtras ad ſtuprandum virginem, & multotiès eidem ſubſervit deferendo ſcalam, aperiendo ianuam, aut quid ſimile cooperando, non peccat mortaliter, ſi id faciat metu notabilis detrimenti, puta ne à Domino malè tractetur, ne torvis oculis aſpiciatur, ne domo expellatur.

Præ-

Digitized by Google

52 Præceptum ſervandi feſta non obligat ſub mortali, ſepoſito ſcandalo, ſi abſit contemptus.

53 Satisfit pręcepto Eccleſiæ de audiendo Sacro, qui duas eius partes, imò quatuor ſimul à diverſis celebrantibus audit.

54 Qui non poteſt recitare Matutinum, & Laudes, poteſt autem reliquas Horas, ad nihil tenetur, quia maior pars trahit ad ſe minorem.

55 Præcepto Communionis annuæ ſatisfit per ſacrilegam Domini manducationem.

56 Frequens Confeſsio, & Communio, etiam in his, qui gentiliter vivunt, eſt nota prædeſtinationis.

57 Probabile eſt, ſufficere attritionem naturalem, modo, honeſtam.

58 Non tenemur Confeſſario interroganti fateri peccati alicuius conſuetudinem.

59 Licet ſacramentaliter abſolvere dimidiatè tantùm confeſſos ratione magni concurſus pœnitentium, qualis v. g. poteſt contingere in die magnæ alicuius feſtiuitatis, aut Indulgentiæ.

60 Pœnitenti habenti conſuetudinem peccandi contra legem Dei, Naturæ, aut Eccleſię, etſi emendationis ſpes nulla appareat, nec eſt neganda, nec differenda abſolutio; dummodò ore proferat, ſe dolere, & proponere emendationem.

61 Poteſt aliquando abſolvi, qui in proxima occaſione peccandi verſatur, quàm poteſt, & non vult omittere, quinimò directé, & ex propoſito quęrit, aut ei ſe ingerit.

62 Proxima occaſio peccandi non eſt fugienda, quando cauſa aliqua vtilis, aut honeſta non fugiendi occurrit.

63 Licitum eſt quærere directè occaſionem proximam peccādi pro bono ſpirituali, vel temporali noſtro, vel proximi.

64 Abſolutionis capax eſt homo quantumvis laboret ignorantia Myſteriorum Fidei, & etiamſi per negligentiam, etiam culpabilem neſciat Myſterium Sanctiſsimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini Noſtri Ieſu Chriſti.

65 Sufficit illa Myſteria ſemel crediſiſſe.

Quicumque autem cuiuſvis conditionis, ſtatus, & dignitatis illas, vel illarum aliquam coniunctim, vel diviſim defenderit, vel ediderit, vel de eis diſputativè, publicè, aut priuatim tractauerit, vel prædicauerit, niſi forſan impugnando, ipſo facto incidat in excommunicationem latæ ſententię, à qua non poſsit (pręter quam in articulo mortis) ab alio quacumque etiam dignitate fulgente, niſi à pro tempore exiſtente Romano Pontifice abſolvi.

Inſuper diſtrictè in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatione Diuini Iudicij prohibet omnibus Chriſti fidelibus, cuiuſcumque conditionis, dignitatis, & ſtatus, etiam ſpeciali, & ſpecialiſsima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipſarum ad praxim deducant.

Tandem, vt ab iniurioſis contentio-

Digitized by Google

tionibus Doctores, ſeù Scholaſtici, aut alij quicumque in poſterùm ſe abſtineant, & vt paci, & charitati conſulatur; idem Sanctiſsimus in virtute ſanctæ obedientiæ eis præcipit, vt tàm in libris imprimendis, ac manuſcriptis, quàm in Theſibus, Diſputationibus, ac Prædicationibus caveant ab omni cenſura, & nota, necnon à quibuſcumque convicijs contra eas propoſitiones, quæ adhùc inter Catholicos hinc indè controvertuntur, donec à Sancta Sede recognitæ ſuper ijſdem propoſitionibus iudicium proferatur.

Franciſcus Riccardus S. Romanæ, & vniverſalis Inquiſitionis Not.

Loco ✠ ſigilli.

FINIS.

IN-

Digitized by Google

DECRETVM.

FERIA 5. DIE 7. DECEMBRIS 1690.

In Congregatione Generali Sanctæ Romanæ, & vniuerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtolico Montis Quirinalis, coràm Sanctiſsimo D. N. D. Alexandro Diuina Prouidentia Papa VIII. ac Eminentiſsimis, & Reuerendiſ. DD. S. R. E. Cardinalibus, in tota Republica Chriſtiana contrà Hæreticam prauitatem generalibus Inquiſitoribus, à Sancta Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis.

SANCTISSIMVS D.N. Alexander Diuina Prouidentia Papa VIII. prædictus: pro Paſtorali cura ouium à Chriſto Domino ſibi commiſſa de earum ſalute ſollicitus, vt inoffenſo gradu per rectas ſemitas poſsint incedere, & paſcua nimium perniciosa in prauis doctrinis exhibita vitare, vnius ſuprà triginta Propoſitionum examen pluribus in Sacra Theologia Magiſtris, & deindè Eminentiſsimis, ac Reuerendiſsimis DD. Cardinalibus contrà Hæreticam prauitatem Generalibus Inquiſitoribus commiſit, qui tantum negotium diligentèr aggreſsi, eique ſedulò, ac pluriès incumbentes, ſuper vnaquaque ipſarum ſua ſuffragia Sanctitati ſuæ ſingillatim detulerunt.

PROPOSITIONES AVTEM ſunt infraſcriptæ videlicet.

1 IN ſtatu naturæ lapſæ ad peccatum formale, & demeritum ſufficit illa libertas, qua voluntarium, ac liberum fuit in cauſa ſua peccato originali, & libertate Adami peccantis.

2 Tametſi detur ignorantia invincibilis iuris naturæ, hæc in ſtatu naturæ lapſæ operantem ex ipſa, non excuſat à peccato formali.

3 Non licet ſequi opinionem, vel inter probabiles probabiliſsimam.

4 Dedit ſemetipſum pro nobis oblationem Deo, non pro ſolis Electis, ſed pro omnibus, & ſolis Fidelibus.

Digitized by Google

5 Pagani, Iudæi, Hæretici, aliįque huius generis nullum omninò accipiunt à Ieſu Chriſto influxum, adeoque hinc rectè inferes in illis eſſe voluntatem nudam, & inermem, ſine omni gratia ſufficienti.

6 Gratia ſufficiens ſtatui noſtro, non tàm vtilis, quàm perniciosa eſt, ſic vt proindè meritò poſsimus petere, à gratia ſufficienti. *Libera nos Domine.*

7 Omnis humana actio deliberata, eſt Dei dilectio, vel mundi, ſi Dei, charitas Patris eſt, ſi mundi, concupiſcentia carnis, hoc eſt, mala eſt.

8 Neceſſe eſt infidelem in omni opere peccare.

9 Reyera peccat, qui odio habet peccatum meré ob eius turpitudinem, & diſconuenientiam cum natura rationali, ſine vllo ad Deum offenſum reſpectu.

10 Intentio qua quis deteſtatur malum, & proſequitur bonum, merè vt cęleſtem obtineat gloriam, non eſt recta, nec Deo placens.

11 Omne quod non eſt ex Fide Chriſtiana ſupernaturali, quæ per dilectionem operatur, peccatum eſt.

12 Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides, & etiamſi videantur credere, non eſt fides Diuina, ſed humana.

13 Quiſquis etiam æternæ mercedis intuitu Deo famulatur, charitate ſi caruerit, vitio non caret, quoties intuitu licèt beatitudinis operatur.

14 Timor gehennæ non eſt ſupernaturalis.

15 Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur, ſine dilectione beneuolentiæ Dei, propter ſe, non eſt bonus motus, ac ſupernaturalis.

16 Ordinem præmittendi ſatiſfactionem abſolutioni, induxit, non politia, aut inſtitutio Eccleſiæ, ſed ipſa Chriſti lex, & preſcriptio naturæ rei id ipſum quodammodo dictante.

17 Per illam praxim mox abſolvendi, ordo pœnitentiæ eſt inverſus.

18 Conſuetudo moderna quoad adminiſtrationem Sacramenti Pœnitentiæ, etiamſi eam plurimorum hominum ſuſtentet auctoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Eccleſia non habetur pro vſu, ſed abuſu.

19 Homo debet agere tota vita pœnitentiam pro peccato originali.

20 Confeſsiones apud Religioſos factæ, plerèque, vel ſacrilegæ ſunt, vel inualidæ.

21 Parochianus poteſt ſuſpicari de Mendicantibus, qui Eleemoſynis communibus vivunt, de imponenda nimis leui, & incongrua pœnitentia, ſeù ſatisfactione, ob quæſtum, ſeù lucrum ſubſidij temporalis.

22 Sacrilegi ſunt iudicandi qui ius ad Communionem percipiendam prætendunt, antequàm condignam de delictis ſuis pœnitentiam egerint.

23 Similitèr arcendi ſunt à Sa-

Sacta Communione, quibus nondum ineſt amor Dei puriſsimus, & omnis mixtionis expers.

24 Oblatio in Templo, quæ fiebat à B.V.M. in die Purificationis ſuæ per duos pullos columbarum, vnum in holocauſtum, & alterum pro peccatis; ſufficientèr teſtantur, quòd indiguerit purificatione, & quòd filius, qui offerebatur, etiam macula Matris maculatus eſſet, ſecundum verba legis.

25 Dei Patris ſedentis ſimulacrum nefas eſt Chriſtiano in templo collocare.

26 Laus quæ defertur Mariæ, vt Mariæ, vana eſt.

27 Valuit aliquandò Baptiſmus ſub hac forma collatus, *in nomine Patris, &c.* prætermiſsis illis. *Ego te Baptizo.*

28 Valet Baptiſmus collatus à Miniſtro, qui omnem ritum externum, formamquè baptizandi obſeruat, intus verò in corde ſuo apud ſe reſolvit, *non intendo facere, quod facit Eccleſia.*

29 Futilis, & toties convulſa eſt aſſertio de Pontificis Romani ſuprà Concilium Oecumenicum auctoritate, atquè in fidei quæſtionibus decernendis infallibilitate.

30 Vbi quis inuenerit doctrinam in Auguſtino clarè fundatam, illam abſolutè poteſt tenere, & docere, non reſpiciendo ad vllam Pontificis Bullam.

31 Bulla Vrbani VIII. *In eminenti*, eſt ſubreptitia.

Quibus maturè conſideratis idem Sanctiſsimus ſtatuit, & decreuit 31. ſupradictas Propoſitiones tanquam temerarias, ſcandaloſas, malè ſonantes, iniurioſas, Hæreſi proximas, Hæreſim ſapientes, erroneas, Schiſmaticas, & Hæreticas reſpectiuè, eſſe damnandas, & prohibendas, ſicut eas damnat, & prohibet, itaut quicumque illas, aut coniunctim, aut diuiſim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis etiam diſputatiuè, publicè, aut priuatim tractauerit, niſi forſan impugnando, ipſo facto incidat in Excommunicationem, à qua non poſsit (præterquàm in articulo mortis) ab alio quacumque etiam Dignitate fulgente, niſi à pro tempore exiſtente Romano Pontifice, abſolvi.

Inſupèr diſtrictè in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatione Diuini Iudicij prohibet omnibus Chriſti fidelibus, cuiuſcumque conditionis, Dignitatis, & ſtatus, etiam ſpeciali, & ſpecialiſsima nota dignis, nè prædictas opiniones, aut aliquam ipſarum ad praxim deducant.

Non

Digitized by Google

INDEX
RERUM, AC VERBORUM, quæ hoc libro continentur.

A

ABbas, v. Prælatus.

Abbatiſſa, an poſsit ferre cẽ-ſuras, 446.

Abbreuiatio vitę, an licita. 119.

Abortus, 125. & ſeq.

Abſolutionis Sacramentalis for-ma, 363. Qui ſint abſolvendi, 394. & ſeq. v. Iuriſdictio, 387. & ſeqq.

Abſolutio moribundi, 370.

Abſolutio à cenſuris, 449.

Abſolutio à reſervatis, 393.

Abſolutio à ſuſpenſione, 467.

Abſtinentia, 213. An teneatur ab-ſtinere carnibus in Quadrageſimâ, qui non pot ſt ieiunare, 23.

Accuſator, 267. An, & quis te-neatur alterum accuſare, 268.

Acedia, quid ſit, 300. Quale pec-catum, ibid. Quæ ſint eius filiæ, ibid.

Adoptio, 434.

Adulterans quot peccata com-mittat, 21. Quid teneatur reſtitue-re, 156.

Adulterium, quid ſit, 134. An, & quãdo dirimat matrimoniũ, 436.

Advocati officium, & peccata, 263. & ſeq. An poſsit Advocatus ſuſcipere patrocinium cauſæ minùs probabilis, 6.

Ægyptios conſulere, quale ſit peccatum, 63.

Æquivocatione vti, an liceat in iuramento, 83.

Ætas ad ieiunium, 217. Ad ma-trimonium, 438. Ad Ordines, 415. Ad ſponſalia, 417. Affinitas, quid ſit, 438. An, & quæ dirimat matri-monium, ibid.

Aggreſſorem iniquum, an, & quomodo liceat occidere, 121. & ſeq.

Altare quando exſecretur, 357.

Ambitio, quid ſit, & quale pec-catum, 289.

Amentibus an licitè dentur car-nes die Veneris, 14.

An ijſdem licitè diebus feſtis im-ponantur opera ſervilia, ib.

An quis licitè eos irritet ad blaſ-phemandum, ib.

An poſsit ijs dari communio in articulo mortis, 337.

Amicus an, & quàm grauiter peccet, ſi amico invito quid auſe-rat, 141.

Amor filiorum in parentes, 110. & ſeq.

Amplexus extra matrimonium an, & qualia ſint peccata, 131.

Antychriſis quomodo licita, 189.

Apoſtaſia, 38.

Apoſtata, 201. 406.

Appellatio reorum, 273.

Appro-

Approbatio Sacerdotis quid ſit, quo petenda, 385.
Archiepiſcopus, v. Epiſcopus.
Argentarij peccata, 277.
Ars notoria, quæ ſit, 64.
Artifices. Horum obligatio, 169.
Aſpectus obſcœni qualia ſint peccata, 131. & ſeq. An & quatenus liceant inter cōiuges, 133. 425.
Aſſecuratio, quid ſit, 187.
Aſtrologia naturalis, 62.
Attritio, 365.
Auaritia, quid ſit, & quale peccatum, 291. Quæ ſint eius filiæ, ibid.
Aurifaber, v. Argentarius.
Aurigarum obligatio, 169.
Aurigæ Catholici, an licitè vehant annonam ad caſtra hæreticorum, 58.
Avus, quid debeat nepotibus, 111.

B

Baptiſmus, 310. & ſeqq. Quæ ſit eius materia, ibid. Quæ forma, 312. & ſeqq. Quis Miniſter, 313. An duo poſsint ſimul vnum baptizare, 314. Quod ſit ſubiectum Baptiſmi, 315. An poſsit aliquando repeti, & quâ formâ 316. & ſeq. Quinam ſub conditione baptizandi, ibid. Quæ ſint ſervanda circa cœremonias Baptiſmi, 317. & ſeq.
Bellum, 126. & ſeq. Bellum defenſivum quibus gerere liceat. Quibus offenſivum, ibid. An liceat contra bellū iuſtum ſe defendere, 127.
Belli iuſtitia quomodo Principi indaganda, ibid. In bello iuſto, an liceat in auxilium advocare infideles, ibid. An liceat eoſdem in bello iuſto iuvare, 128. Quid liceat in iuſto bello, ibid.
Beneficiati an, & quando obligentur ad Horas Canonicas, 240. An ad reſtitutionem fructuum, ſi horas omiſerint, 242. An ſint abſolutè domini ſuorum proventuum, 251. & ſeq. Obligati ad Miſſas, an poſsint pro ijs accipere ſtipendium, 349.
Beneficium Eccleſiaſticum quid ſit, 231. Quotuplex, ibid. Quomodo adquiratur, & conferatur, 232. & ſeq. Quæ requirantur, qualitates ad illud accipiendum, 234. Quæ intentio, ibid. An liceat plura beneficia poſsidere, 235. & ſeq. Quibus modis amittantur, 237. An liceat ea per mutare, 238.
Beneficij reſignatio, quid, & quotuplex, 237.
Beſtialitas, quale ſit peccatum, 136.
Bibliopola, 277.
Bigamia, 474.
Blaſphemia, quid ſit, & quotuplex, 76. & ſeq.
Bona hoſtibus erepta, ad quem pertineant, 130.
Bona inventa quibus ſint reſtituenda, vel danda, 150.
Bona neceſſaria ſuperflua, 46.
Bulla Cœnæ, 450.

C

Cæremoniæ Baptiſmi, 317.
Confirmationis. 321.
Calix quando exſecretur, 357.
Cambium quid ſit, 180. Quot ſint genera cambiorum, & an ea licita, ibid. & ſeq.

Digitized by Google

Canonicatus, an ſint beneficia compatibilia, 235.

Cantiones inhoneſtas canere, quale ſit peccatum, 132.

Capitulares, 227.

Captis in bello, an liceat fugere, 129.

Captiuis Chriſtianis, an liceat remigare in triremibus Turcarum, 58.

Carceris effractio, an licita, 273.

Carnis eſus, 35. 213.

Carnis humanæ eſus, 296.

Carthuſianus edens carnes quale peccatum committat, 227. An liceat illi aliquando veſci carnibus, 119.

Caſtitatis votum, 226.

Caſuum reſervatio, quid ſit, 391. Quis habeat poteſtatem reſervandi caſus, ibid. Quis abſolvendi ab eis, 393.

Caſus reſervati Clem. VIII. 391.

Catholicis, an in Germania liceat communicare cum hæreticis, 452.

Caupones, 57.

Celebrare Miſſam quando liceat, 351. Quoties, 357. Quo loco, 354. ſeq Quæ ſint ad celebrationem requiſita, 357. & ſeq. v. Miſſa, ib.

Cenſura Eccleſiaſtica, quid ſit, 444. Quotuplex, 445. Qui poſsint ferre cenſuram, 446. Qui eâdem affici, ibid. Ob quam cauſam poſsit ferri, 447. & ſeqq. Qui poſsint ab ea abſolvere, 449. & ſeqq. Quomodo hæc abſolutio danda, 451.

Cenſus, 179. & ſeq.

Charitas Dei, 40. Charitatis Dei præcepto, quid præcipiatur, ibid. Quando obliget, ibid. & ſeq.

Charitas erga proximum, quid præcipiat, & prohibeat, 42. Eius ordo, ibid. & ſeq.

Chirographa, & credita aliorum emere, an liceat, 177.

Chiromantia, 61.

Chirurgorum obligatio, & peccata, 6. & ſeq. 275.

Clauſura Monialium, 459.

Choreæ, 132.

Clerici, qui dicantur, 231. An teneantur legibus ciuilibus, & puniri poſsint à Principe ſæculari, 15. An teneantur ad reſidentiam, 236. & ſeq. Quid poſsint circà diſpoſitionem fructuum ſuorum beneficiorum, 251. & ſeqq. An poſsint teſtari de redditibus eorūdem, 253. Quis ſit eorum habitus, 254. Quæ actiones, artes, officia eis prohibeantur, ib. Quæ negotiatio, 255.

Codicillus, quid ſit, 192.

Cœmeterium, quibus caſibus violetur, 356.

Cognatio conſanguinitatis, 434. Huius gradus, ibid.

Cognatio legalis, & ſpiritualis, ibid.

Collatiuncula die ieiunij, 215.

Colono, quando de penſione remitti debeat, eademque poſsit augeri, 182.

Commodatum, quid ſit, 168.

Commodator, an poſsit antè tempus definitum repetere commodatum, ibid.

Communio, v. Euchariſtia, 338. & ſeq.

Communio Paſchalis, 346. Vbi hæc ſumenda, ibid. An poſsit communicare, qui dubitat, an cœnando mediam noctem exceſſerit, 8.

Commutatio votorum, 98.

Comœdiæ turpes, 132.

Concio, 103. Vbi, & quantâ obligatione audienda, 104.

Conciones hæreticorum, an liceat audire, 35.

Concionari pro pretio, an ſit ſimonia, 73.

Concionatorum obligatio, 50.

Concubinarius, 53. An, & quando in confeſsione ſit abſolvendus, 133.

Concubinatus, quid ſit, ibid.

Conductio, & conductor, 182. & ſeq.

Confeſſarij officiũ, 394. & ſeq.

Confeſſarij Principum, &c. ad quid obligentur, 395.

Confeſſarij, quanta ſit obligatio audiendi pœnitentes, 397. Quę ſciẽtia requiratur in Confeſſario, 398. Quæ prudentia, ibid. & ſeq. An poſſit Confeſſarius vti notitiâ in confeſsione acceptâ, 405. Eius approbatio quid ſit, 385. A quo petenda, ibid. Eius iuriſdictio quid, quotuplex; vide, 387. & ſeq. Quomodo ipſi cum diuinatoribus, magis, &c. agendum, 67. Quomodo cum reis, 273. An Confeſſarius teneatur ad reſtitutionem ſi pœnitentem non moneat, vel non obliget ad eam, 146.

Confeſsio ſacramentalis, 367. An debeat eſſe integra materialiter, ib. & ſeq. Quale examen ad eam præ requiratur, 368. Quando ſufficiat integritas formalis, 370. & ſeq. An debeat eſſe vocalis, 373. An ſecreta, ib. An vera ibid. Quando ſit invalida, 374. Quando iteranda, ibid.

Confeſsionis præceptum, quos, & quàm grauiter obliget, 406. & ſeq. An ei ſatisfiat per confeſsionem inualidam, & venialium, 407.

Confeſsionis ſigillum, 400. & ſeq.

Confirmatio, quid ſit, & quæ eius materia, 320. & ſeq. Quæ forma, ibid. Miniſter, & ſubiectum, ibid. Neceſsitas, & cæremonię, 321. & ſeq.

Coniuges ad quid obligentur erga ſe mutuo, 115.

Coniugalis actus, an ſit licitus, 423. & ſeq. An præceptus, 426. & ſeq.

Conſcientia, quid ſit, 1. quæ ſit recta, quę erronea, 1. 2. An vtraque obliget, 2. & ſeq.

Conſcientia practicè dubia, quid ſit, & an peccet, qui cum eâ operatur, 3. Quid in eâ agendum, 4.

Conſcientia ſpeculatiuè dubia, 4. & ſeq.

Conſcientia ſcrupuloſa, 9.

Conſilium, 11.

Conſuetudo blaſphemandi, 77. Iurandi, 81.

Contempus formalis, quis ſit, 288.

Contentio, 290.

Contractus, quid ſit, 162. An dolo, errore, vi metu, factus ſit validus, ibid. Qui nequeant contrahere, 163.

Contritio, quid ſit, & quotuplex, 364. Qualis requiratur ad Sacramen-

Digitized by Google

mentum Pœnitentię, 365.

Cōtumelia, quid, 206. Quale peccatum, 298. An qui per contumeliam læſit alterius honorem, teneatur hunc reſtituere, & quomodo, 299.

Cooperatio ad damnum alterius, 144. Ad peccatum, 56. & ſeq.

Correptio fraterna, 49. & ſeq. Eius materia, ib. Pręceptū correptionis quando obliget, ibid. Quando facienda, 51. Quos obliget; & quis ordo in ea ſervandus, 49.

Crapula quibus caſibus cenſeatur mortalis, 296. et ſeq.

Credere, qui teneantur neceſsitate medij, pręcepti, explicitè, implicitè, 30. et ſeq.

Creditoribus ſolvendum eſt ordine, 159.

Curatela, quid ſit, et curator, 190. Eius officium, ibid. et ſeq. Qui nequeant eſſe curatores, 191.

Curiales, 475.

Curioſitas in aperiendis, et legēdis alienis litteris, vel ſcriptis, 292. et ſeq.

D

DÆmonis invocatio, 60. et ſeq.

Debitum coniugale, 426. et ſeq.

Debitorum obligatio, 159. et ſeq.

Decalogi præceptū primum, 59. et ſeq. Secundùm, 76. et ſeq. Tertium, 100. et ſeq. Quartum, 110. et ſeq. Quintum, 118. et ſeq. Sextum, 130. et ſeq. Septimum, 139. et ſeq. Octavum, 204. et ſeq. Nonum, et decimum, 213.

Degradatio, quid ſit, et à quo fieri poſsit, 467. Quam ob cauſam, ibid.

Delectatio moroſa, quid ſit, 279. et ſeq. An ſemper ſit peccatū, 281. et ſeq. Quomodo delectatio mortalis ſit confitenda, 282. An voluntas teneatur delectationem carnalem poſitiuè reprimere, ibid.

Depoſitio, quid ſit, et à quo fieri poſsit, 467. Quam ob cauſam, ibid.

Depoſitum, 168. An depoſitario liceat vti depoſito, ibid. An, et quando teneatur depoſitarius ad reſtitutionem, ſi depoſitum perierit, 169.

Deriſio, 299.

Deſiderium, quid ſit, 279. An, et quando ſit peccatum, ibid.

Deſperatio, quale ſit peccatum, 40.

Detractio, quid ſit, et quotuplex, 206. Quale peccatum, ibid. et ſeqq.

Detractionem audiens, an, et quando grauiter peccet, et an teneatur ad reſtitutionem famę, 210.

Dilectio inimicorum, 43. et ſeqq. Quid teneamur inimicis præſtare, 44. 45.

Diſcipulorum obligatio, 117.

Diſcordia, 290.

Diſpenſandi poteſtas quibus cōveniat, 99. ſeq. Quando inferior diſpenſare poſsit in lege ſuperioris, 24. Diſpenſatio quando vim amittat, 25. Quando, & quomodo petenda ex S. Pœnitentiaria, 26. et ſeq.

Diſpenſatio in obſervatione feſtorum, 103. In ieiunio 216. & ſeq. In iuramento, & lege, 24. In impedimentis matrimonij, 482. In votis, 99.

Diſpenſare pro pretio in voto, iuramento, &c. an ſit ſimonia, 73.

Digitized by Google

Diſputatio cum hæreticis, 39.
Diſtractio in Hor.Can.250.In alijs Exercitijs ſpiritualibus, 300.
Diuinatio, quid, & quotuplex, 60. Quale peccatum, 62.& ſeq.
Diuinatio è ſomnijs, voce auium, &c.an, et quando ſit licita, 62. Cum diuinatoribus; magis, &c. quomodo Confeſſario ſit agendum, 67.
Diuortium, an fieri poſsit, 428. Quibus ex cauſis, ibid.
Dolor de peccatis, 364. et ſeq.
Dolus in verbis, & facto, 292.
Domini, quomodo ſint famulis obligati, 114.& ſeq.
Donatio acceptata, quale ius conferat, 164. Quibus caſibus poſſit revocari, 166. & ſeq.
Donationes bonorum factæ ab ingredientibus religionem, an ſint validæ, 196.
Donatio mortis cauſâ, quibus competat, & quando revocari poſſit, &c. 167.
Donare qui non poſsint, 163.
Dubitatio temeraria quale ſit peccatum, 205.
Dubium, quid ſit, 3. Practicè dubius circa aliquod opus quomodo debeat ſe reſolvere, 4. An in dubio tutior pars eligenda, 7.
Dubium de Horis Can. 250.
Dubium de lege, 7. et ſeq.
Dubium de ieiunio, 8. De iuramento, 7. De valore matrimonij, 8. De voto, 7. De debito, 9.
Duellum, quid ſit, & an liceat, 125. Quis duellantes poſsit abſolvere, 450.

E

EBrietas, quid ſit, et quale peccatum, 297. & ſeq. An licitum ſit alium ad ebrietatem inducere, ib. Quæ ſit plena ebrietas, 298.
Eccleſia quibus caſibus violetur, 356. An in violata Eccleſia liceat celebrare, & mortuos ſepelire, 355. Quando exſecretur Eccleſia, 356. An eâ pollutâ, & exſecratâ, etiam Altaria ſint polluta, et exſecrata, 357. Eccleſiaſticus, v. Beneficiatus, et Clericus.
Eleemoſyna, 46. & ſeq. Quando quis eam dare teneatur, 46. 47. Ex quibus bonis, 48. An debita pauperibus triuialibus, 47. An Religioſis, 48. An filijs, vxoribus, ſervis liceat dare eleemoſynas, ibid. An tutoribus, & Curatoribus, ibid.
Elocatio, 181.
Emphyteuſis, 183.
Emere die feſto, 101.
Emptio, 174.
Emptori. An liceat emere vilius, quàm res valeat, 174. & ſeq. Res empta cui pereat ante traditionem, 177.
Epiſcopus, an peccet, ſi Sacerdoti idoneo neget approbationẽ, 387. An habeat poteſtatem ferendi cenſuras, 446. An ſit collator Beneficiorum in ſua Diœceſi, 232. An teneatur nouas leges Pontificias promulgare, 12. In quibus matrimonij impedimẽtis poſsit diſpenſare, 443. An poſsit diſpenſare in præuijs proclamationibus matrimonij, 432. An in votis ſubditorum, 100. An cenſuris, alijſque pœnis cogere ſubditos

ad

ad Sacrum in Parochia audiendum, 106. 107.

Epiſcopi reſidentia, 236.

Error, an, & quando dirimat matrimonium, 433.

Euagatio mentis, 300.

Euchariſtia, quid ſit, 323. Eius materia, 324. Qualis debeat eſſe panis in materiâ Euchariſtiæ, 325. & ſequent. Quale vinum, 326. & ſeq. An vino conſecrando ſit neceſſariò miſcenda aqua, 328. An, & quomodo materia debeat eſſe præſens conſecranti, ibid. et ſeq. An debeat eſſe certa, & à conſecrantis intentione, & in indiuiduo determinata, ibid. & ſeq. Forma conſecrationis, 331. Quandiu Chriſti Corpus maneat in Euchariſtia, 332. et ſeq. Ad quem ſpectet Euchariſtiæ diſpenſatio, 333. et ſeq. Quo ritu ſit diſpenſanda, 337. An, & quando liceat eam ſibi ipſi dare, 334. Regulares in quibus caſibus eam licitè dent in articulo mortis, & Paſchate, ibid. et ſeq. Quid requiratur in Miniſtro ad licitam adminiſtrationem Euchariſtię, 335. et ſeq. Quomodo deferenda ad infirmos, 336. Vbi aſſervanda, 338. Quę diſpoſitio animę requiratur in ſuſcipiente, ibid. & ſeq. Quæ corporis, 340. & ſeq. Quę, & quanta ſit obligatio eam ſumendi, 345. & ſeq.

Examen quale prærequiratur ad integritatem Confeſsionis, 368.

Examen ordinandorum, 415.

Excommunicatio, quid ſit, & quotuplex, 452. Ob quam cauſam incurratur excòmmunicati o minor, 453. Quis huius effectus, i bid. Excommunicatio maior, quos habeat, effectus, ibid. & ſequent. Ob quas cauſas hęc incurratur, 458. & ſeq. Quæ excommunicationes non ſint reſervatæ, ibid. & ſeq. Quę ſint reſeruatæ Epiſcopis, 459. Quæ Papę extrà Bullam Cœnæ, 460. & ſeq. Quę eidem per Bullam Cœnæ, 458. et ſeq.

Excõmunicatio percuſſoris Clericorum, quomodo intelligenda, 461. & ſeq.

Excommunicatus toleratus, & non toleratus quis, 452. Cum excommunicato non tolerato communicare quale ſit peccatum, 457. An aliquando liceat, ibid.

Executores teſtamenti, 197. & ſeq.

Exſecratio, quid ſit, & quando fiat, 356.

Extrema-Vnctio, quid ſit, 407. Quæ eius materia remota, 408. Proxima, ibid. Quibus danda, 409. Quis eius Miniſter, 410. Quis effectus, 411.

F

FAllacia, 292.

Fama, 206. Eius reſtitutio, 211. Quæ eſcuſent ab hac reſtitutione, 212.

Famulus quomodo ſit obligatus ſuo domino, 115. An ad rem illicitam poſsit ipſi præſtare famulatum, 56. 57. An, & quàm grauiter peccet, ſi ei invito quid au-

auferat, 143. An teneatur ad reſtitutionem, ibid.

Feſtis quænam opera præcipiantur, 103. Quæ excuſent ab obſervatione feſtorum, 102. & ſeq.

Feudum, 183.

Fideicommiſſum, 192.

Fideiuſsio quid, 187.

Fideiuſſoris obligatio, 188.

Fides, 30. & ſeq. An aliquando liceat veram fidem exteriùs negare, aut falſam profiteri, 33. & ſeq. An fidem diſsimulare, 34. An, & quomodo tegere, ibid.

Fidei præceptum quando obliget, 32. et ſeq. Qui teneantur ad externam fidei profeſsionem, 33. Quæ ſint profeſsiva ſigna fidei, 34.

Filij quem amorem, reuerentiã, & obedientiam debeant parentibus, 110. & ſeq. An, & quam grauiter peccent, ſi parentibus invitis quid auferant, 142. Item, ſi quid malè expendant, ibid. An teneantur ad reſtitutionem, ibid. An poſsint contrahere, 163.

Fœminarum carminatricum benedictiones, 65.

Forenſia opera, an feſto die prohibita, 101.

Forma abſolutionis ſacramentalis, 363. Abſolutionis à cenſuris, 451. Conſecrationis Euchariſtiæ, 331.

Fornicatio, quid ſit, 133.

Fornicatio ſponſæ, 418. Cum filia confeſsionis, 135.

Frater, an teneatur fratri, vel ſorori in neceſsitate ſubvenire, 113.

Fraterna correptio, 49.

Fraus, 292. Fructus induſtriæ, qui dicantur, 152.

Fuga reorum, 272.

Furem nocturnum, & diurnum, an, & quando liceat priuatâ auctoritate occidere, 122. An idem Clericis, & Religioſis liceat, 123.

Furtum, quid ſit, 139. Quale peccatum, ibid. An furetur qui alienum accipit in iuſtam compenſationem, 140. Quæ ſit in furto ſuſiciens quantitas ad mortale peccatum, ibid.

Furta plura minuta, an ſimul ſumpta peccatum mortale conſtituant, 140.

Furta amicorum, & domeſticorum, an, & quanta ſint peccata, 141.

G

Gaudere, & delectari de malo ſub conditione, an, & quando ſit peccatum, 280.

Generales Ordinum, an poſsint ferre cenſuras, 446.

Generationem prolis, an liceat aliquando impedire, 428.

Gloria vana quale peccatum, & quotupliciter eâ peccetur, 290.

Gratitudo, 74.

Grauidæ, an liceat petere, & reddere debitum, 427.

Gula, quid ſit, & quale peccatum, 296. Quæ ſint eius filiæ, ibid.

H

Habitus Clericalis, 254.

Hæredis commoda, iura, & obligationes, 204. Intra quod tempus debeat exequi defuncti volunta-

Digitized by Google

tatem, 200. Qui poſsint inſtitui hæredes, 201.

Hæredum diuiſio, 202. Quantum debeatur hæredibus neceſſarijs, ibid. Qui ſuccedant ab inteſtato, aut teſtamento rupto, vel irrito, 203. An poſsint adire hæreditatem, quando teſtamentum factum eſt ſine ſolemnitatibus, 192. et ſeq.

Hæreditatum renuntiatio, 195. & ſeq.

Hæreſis, quid ſit, 38. Eius periculo ſe exponere quale ſit peccatum, 39.

Hæreticus quis, 38. An hæretici obligentur præceptis Eccleſiæ, 14. An præcepto confeſsionis, 406. An liceat legere eorum libros, 39. 463. An cum illis diſputare, 39. An ſacris eorum intereſſe, 35.

Herus, an teneatur famulo infirmo dare ſalarium, 115.

Homicida, 155.

Homicidium, 118.

Homicidium coiungis, an, & quãdò dirimat matrimonium, 436.

Honor, 206. v. Fama.

Horæ Canonicæ 239. & ſeq. Qui ad eas obligentur, ibid. Quanta hęc ſit obligatio, 241. & ſeq. An teneatur ad reſtitutionem fructuum, qui Horas omiſit, 242. & ſeq. Quibus ea fieri debeat, 243. Quæ à recitatione Horarum excuſent, 244. & ſeq. Quomodo Horæ ſint recitandæ, 246. & ſeq.

Humanæ carnis eſus, 296.

Hypocriſis, 290.

Hypotheca, 189.

I

Iactantia, 290.

Idololatria, quid ſit, & quotuplex, 63.

Ieiunium Eccleſiaſticum, 213. & ſeq. Quę cauſæ ab eo excuſent, 216.

Ignorantia, an excuſet à tranſgreſsione pręcepti, 21.

Illegitimus, an ſit irregularis, v. Spurius, 473.

Illuſio, 299.

Impedimenta matrimonium impedientia tantùm, 430. & ſeq. Impedimenta idem dirimentia, 433. & ſeq.

Imprecari alijs dæmonem, grandinem, &c. In irâ, quale ſit peccatum, 78.

Inceſtus, quid ſit, 134. An impediat matrimonium, 430.

Indulgentia, quid ſit, & quid ad eius valorem requiratur, 380. Quotuplex, & quomodo differat à Iubilæo, 383. & ſeq. Quæ conditiones requirantur ad lucrandas Indulgentias, 380.

Infamia, v. Detractio. An liceat alium infamare ad vitanda grauia tormenta, 210. An liceat infamare ſeipſum, ibid.

Infantibus, an dari poſsint carnes die Veneris, 14. An infantes ethnicorũ licitè baptizentur invitis parentibus, 315.

Infideles, an obligentur præceptis Eccleſiæ, 14. An liceat intereſſe ſacris infidelium, 35.

Infidelitas, quotuplex ſit, 37.

Inimicorum dilectio, 43.

Digitized by Google

Iniuria materialis, quæ ſit, 144. Formalis, ibid. An obligetur ad reſtitutionem, qui intulit iniuriam tãtûm materialem, 150. & ſeq. An qui formalem, 152.

Innocentem, an aliquando liceat occidere, 124.

Inobedientia, 288. 291. v. Obedientia.

Inquietudo, 292.

Inquiſitio Iudicis, 257.

Inſidijs, an vti liceat contra hoſtem, 129.

Intentio virtualis, quæ ſit, 304.

Intentio ſatisfaciendi præceptis, voto, iuramento, &c. an requiratur ad eorum impletionem, 18. & ſequent.

Interdictum, quid ſit, & quotuplex, 467. Qui ſint eius effectus, 468. Quis poſsit ferre cenſuram interdicti, 469. Quis eandem tollere, ibid.

Interſtitia ordinum, 415.

Inventarium bonorum, 204.

Invidia, quid, & quale peccatum, 294. Quæ ſint eius filię, ibid. & ſeq.

Ira, quid ſit, & quale peccatum, 298. Quæ ſint eius filiæ, ibid. & ſequent. In irâ nominare mortem Dei, ſeptem Sacramenta, dæmonem, &c. quale ſit peccatum, 77.

Irregularitas, quid ſit, & quotuplex, 469. Qui ſint eius effectus, 470. Quomodo incurratur, ibid. Quomodo tollatur, ibid. Quæ ſint irregularitates ex delicto, 471. Quæ ex defectu, 473. & ſeq.

Irreligioſitas quotuplex ſit, 68.

Irritatio directa votorum, 96. et ſeq. Indirecta, 97.

Iubilęum, 383.

Iudæi, 37. Quibus caſibus cum ijs non liceat communicare, ibid.

Iudex, 256. Quid in eo requiratur, ibid. & ſeq. Quid ei ſervandum circa inquiſitionem, 257. Quid liceat circa torturam, 258. & ſeq. Quid ſervandum circa ſententiam, & pœnam, 260. & ſeq. Ad quid obligetur Iudex qui tulit ſententiam iniuſtam, 261. et ſeq. Quid liceat circa munera, 262.

Iudicium legitimum, 255. & ſeq.

Iudicium temerarium, 204.

Iuramentum, quid ſit, 78 Quotuplex, 80. An, & quando ſit licitum, 81. An in eo vti liceat æquivocatione, 83.

Iuramenti promiſſorij quanta ſit obligatio, ibid. et ſeq. Quomodo tollatur obligatio iuramenti per irritationem, 87. Quomodo per diſpenſationem, commutationem, & remiſsionem, ibid. An quis obligetur iuramento, de quo dubitat, an ſit emiſſum, 7.

Iurandi formulę, 79.

Iuriſdictio Confeſſarij, quid ſit, & quotuplex, & vndè eam habeat, 387. et ſeq. An iuriſdictione dubiâ liceat abſolvere, 389.

L

LActare, an mater teneatur prolem lacte proprio, 111.

Digitized by Google

Lacticinia, 213.
Lectio obſcœnorum, 132.
Legatum, quid, 192.
Legata in pias cauſas, an Religioſus executor poſsit applicare ſuo Monaſterio, 198. An legata pia poſsint commutari in alium pium vſum, 199.
Legata pia quæ dicantur, 198.
Legislator, an ſuis legibus obligetur, 14.
Lex 10. & ſeq. Legis poſitiuæ vis, & ſubſtantia, an dependeat ab acceptatione communitatis, 12. et ſeq. An Lex humana obliget ſub peccato, & quali, 13. Quæ perſonæ legibus obligentur, 14. An ignorantia excuſet à tranſgreſsione legis, 21. An metus, 22. An diſpenſatio, 23. Per quot annorum præſcriptionem lex aboleatur, 12. v. Præceptum.
Libellaticus contractus, 184.
Libellus famoſus, 211.
Liberi ad, quid obligentur erga parentes, 110. An peccarint, & obligentur, ſi parentibus inſciis contraxerint ſponſalia, 419. An, & quàm grauiter peccent ſi iiſdem invitis, quid auferant, 142.
Libertas, 7. Regula quâ cognoſci poſsit, an quis ſit in poſſeſsione ſuæ libertatis, ibid.
Libri hæreticorũ, an, & qui prohibeantur, 463.
Libros obſcœnos edere quale ſit peccatum, 132.
Litaniæ, 246.
Litteras alienas aperire, & legere, an, & quale ſit peccatum, 292. & ſeq.
Litteræ dimiſſoriæ, 415.
Locatio, 181. & ſeq.
Locator, an poſsit conductorem re conducta privare ante tempus præfinitum, 183.
Ludere chartis, aleis, an liceat Clericis, Religioſis, 186.
Ludus, 184. et ſeq,
Luſor quando teneatur ad reſtitutionem, 184. Quando leuiter, quando grauiter peccet, 186.
Luxuria, 130. et ſeq. Eius actus, ſeu peccata quotuplicia ſint, 131.
Luxuriæ conſummatæ ſpecies naturales, 133.
Species contra naturam, 135.

M

MAgia, 64. Quomodo Confeſſario cum magis agendum, 67.
Magiſtratus obligatio, 50. 132.
Maledictio, 300.
Malefactorem, an, et quomodo liceat occidere, 120.
Maleficium, quid, 66. Quotuplex, ibid. Quibus remediis vti liceat contra maleficia, 67.
Maritus ad, quid obligetur erga vxorem, 115. An eam in adulterio deprehenſam licitè occidat, 121.
Mater, quid debeat filiis, 111. Optans filiabus mortem quomodo excuſari poſsit, 45.
Materia leuis ſub mortali præcepto, 13.

Digitized by Google

Matrimonium, quid ſit, 422. Quæ illius materia, forma, miniſter, ibid. An eius vſus ſit licitus, 423. & ſeq. An præceptus, 426. et ſeq. An debitus, ibid. & ſeq. An matrimonium validè voueatur, 92.

Matrimonij contractus ex graui metu factus, an ſit irritus, 162. An liceat contrahere matrimonium cum habente votum caſtitatis, 56. An cum hæretico, 39. An poſsit ſolvi matrimonium, 428. Quæ ſint impedimenta matrimonium impedientia tantùm, 430. & ſeq. Impedimenta dirimentia, 433. & ſeq.

Matrimonij proclamationes præuiæ, 431. & ſeq. An coram Parocho contrahendum, & quo, 439. Quid de hæreticis, quoad hæc cenſendum, 441.

Matrimonij conſummatio, an prohibeatur ante benedictionem, 430.

Matrimonium invalidum, quomodo revalidandum, 442. In impedimentis, à quo poſsit diſpenſari, 443. Ob quas cauſas, ibid.

Medicorum obligatio, 6. 275.

Mendacium in cōfeſsione, 374.

Mercatorum obligatio, & peccata. 276.

Mercatus, 102.

Meretrix, 133.

Metus, 22. 436. 437.

Militum peccata, 128.

Militans bonâ fide quid teneatur reſtituere, 151. An, & quando poſſit ſeipſum indirectè occidere, 118.

Miniſter Sacramentorum, 304. Quid in eo requiratur, vt det validè Sacram. ibid. & ſeq. Quid vt licitè, 305. et ſeq.

Miniſter Baptiſmi, 313. Confirmationis, 320. Euchariſtiæ, 335. & ſeq. Pœnitentiæ, 385. Extrema-Vnctiouionis, 410. Matrimonij, 422.

Minorum bona quomodo Tutori, & Curatori ad miniſtranda, 190. An minores iuribus ſibi acquiſitis poſsint renunciare, & quandiu teneantur ſubeſſe Curatori, 191. An poſsint contrahere, 163.

Miraculi fictio, 60.

Miſericordia corporalis, 46. & ſeq. Spiritualis, 49. et ſeq.

Miſſa, quid, 347. Quæ ſit obligatio Sacerdotum circa illam, ibid. & ſeq. Quando liceat eam celebrare, 351. & ſeq. Quoties, ibid. Quo loco, 354. et ſeq. An eam aliquandò liceat intertumpere, 353. Quæ ſint requiſita ad Miſſam, 357. et ſeq. An quis feſtis diebus eam teneatur audire, 103. et ſeq. Vbi, & vtrum in Parochia, 106. & ſeq. Quæ excuſent ab auditione Miſſæ, 109. et ſeq. Facere Miſſas pro pretio, an ſit ſimonia 73.

Molitorum obligatio, 169.

Mollities, 136.

Monachus, v. Religioſus.

Monaſterium, 188. 230. et ſeq.

Moniales, an obligentur ad Horas Canonicas, 240.

Monopolia, quid ſint, et an licita, 175.

Monſtrum, an ſit baptizandum, 315.

Mon-

Digitized by Google

Montes Pietatis, qui dicantur, & an liciti, 172.
Moribundi abſolutio, 370.
Mortem optare, an liceat ſibi, vel alteri, 46.
Mulierum ornatus, 54.
Mutilatio ſui-ipſius, an, & quando ſit licita, 120. An, & quid debeat reſtitui pro iniuriâ per mutilationem corpori illatâ, 154. et ſeq.
Mutuum, quid, 170. & ſeq. An liceat petere mutuum ab vſurario, 53.
Mutuatarij, & mutuantis obligatio, 170. v. Vſura.

N

NAutæ Catholico, an liceat vehere annonam ad caſtra hęreticorum, 58.
Nautarum obligatio, 169.
Neceſsitas proximi quotuplex, 46.
Necromantia, 61.
Neophytus, an ſit irregularis, 473.
Notarij, obligatio, & peccata, 266.
Nouitij, an obligentur ad Horas Canon. 240. An poſsint validè teſtari, 201. Ad quid obligētur, qui Nouitium abduxit à Religione, 158.
Nundinæ, 102. v. Mercatus.
Nuptiarum ſolemnitates, quando prohibeantur, 430. Earum Benedictio, 431.

O

OBduratio cordis, 291.
Obedientia filiorum, erga parentes, 110.
Obedientiæ votum, 216.
Obſervantia vana quid ſit, 64. & ſeq. Quotuplex, ibid. Quale peccatum, 65. Vndè poſsit cognoſci, ibid.
Obſides an liceat occidere, 124.
Occaſio proxima peccandi, 55. & ſeq. 366.
Occiſio iniqui aggreſſoris, 121. Innocentis, 124. Malefactoris, 120, Vxoris in adulterio deprehenſæ, 121. Sui-ipſius, 118. & ſeq. An, & quid debeat reſtitui pro iniuriâ per occiſionem illata, 154. et ſeq.
Odium Dei, 41,
Odium proximi, 44.
Oleum benedictum, 408.
Opera diebus Dominicis, & feſtis præcepta, 103. & ſeq. Prohita, 100. & ſeq.
Opificum variorum peccata, 276. & ſeq.
Opinio probabilis, 4.
Oratio Dominica, 30.
Ordines Militares, an, & qui ex ijs ſint Religioſi, 220.
Ordinis Sacramentum, quid ſit, 412. Quotuplex, ibid. Quæ eius materia. ibid. Quę requirantur ad validã, & licitam ordinationem, 414. & ſeq.
Ordines ſacros ſuſcipiens, an, & quomodo voueat caſtitatem, 90. A quo Epiſcopo, quis poſsit ordinari, 413 et ſeq.
Ornatus mulierum, 54. & ſeq.
Oſcula extra matrimonium, an, et qualia ſint peccata, 131.

Pac-

P

PActum cum dœmone, 61.& ſeq.

Papa quam habeat poteſtatem ferendi cenſuras, 446. An ipſe poſsit eas incurrere, 447. & ſeq. In quibus impedimentis matrimonij poſsit diſpenſare, 434. 443. An poſsit diſpenſare in omnibus votis, 100. An ſine iuſtâ cauſâ, 24.

Parentes, quid debeant filijs, 111. An poſsint filios ex hæredare, 113. Eorum obligatio, 31. 49.

Parens non tenetur omnia bona relinquere liberis, 203.

Parochus, an habeat poteſtatẽ ferendi cenſuras, 446. An poſsit diſpenſare in votis ſubditorum, 100. An abſolvere ab excommunicatione minore, 453. An aſciſcere coöperatores non approbatos, 386.

Parochus Religioſus, an obligetur ad regulas ſui Ordinis, 220. Parochiani, an teneantur Dominicis, & feſtis maioribus audire Sacrum in Parochia, 106. & ſeq. An invitis Parochis poſsint confiteri Mendicantibus, 385. 407.

Paſtorum obligatio, 31. 50. 116.

Patrini Baptiſmi, qui ſint, & quod eorum officium, 118.

Patrini Confirmationis, 322.

Patronatus ius, quid, & quotuplex, 233.

Patronus, quando teneatur præſentare beneficio vacante, ibid.

Pauperi, quando quis teneatur ſubvenire, 47. & ſeq.

Pauperem ſe fingens, itaque extorquens eleemoſynam, an obligetur ad reſtitutionem, 154.

Paupertas Religioſa, 165. & ſeq. 223.

Peccatum, quid ſit, 277. & ſeq. Quæ peccata diſtinguantur ſpecie, 288. Quæ numero, ibid. Quid ſit peccatum mortale, & veniale, 285. Quæ ex genere ſuo ſint mortalia, quæ venialia, ibid. Quibus ex cauſis peccatum ex genere ſuo mortale, fiat per accidens veniale, 286. & ſequent. Quibus modis ex genere ſuo veniale tranſeat in mortale, 288. & ſequent. Venialia, an poſsint reſervari, 391. An veniale cui annexa eſt cenſura, poſsit omitti in confeſsione, 453.

Peccata capitalia, 289.

Peccato alterius, an liceat materialiter cooperari, 56.

Pecuniam adulterinam non licet exponere, 181.

Penſio, quid, quotuplex, 238.

Penſionarius, 239. 241. 253.

Peregrini, qui dicantur, 15. An teneantur legibus ſui domicilij, dum ab eo abſunt, ibid. An teneantur implere præcepta ſui territorij, antequàm ab eo diſcedant, 16. An obligentur præceptis locorum, in quibus morantur, ibid. An cenſuris, 447. An præceptis iuris communis, 17. An poſsint peregrè coram Parocho loci contrahere matrimonium, 439.

Periurium, 82. et ſeq.

Digitized by Google

Pertinacia, 290.
Pharmacopœorũ obligatio, 275.
Philtrum, 67.
Phyſiognomia, 62.
Pignus, 189.
Pingere, an ſit opus ſervile, 101.
Pingere turpia, quale peccatum, 55. 132.
Piſcari, an ſervile, 101.
Piſcatio prohibita, an inducat obligationem reſtitutionis, 153.
Pœna legi adiecta, 145.
Pœna ſimoniæ, 74.
Pœna vſurariorum, 173.
Pœnitens, an teneatur pœnitentiam acceptare, & implere, 377. An ſatisfaciat, ſi eam impleat in ſtatu peccati mortalis, 378.
Pœnitentiæ Sacramentum, 363. & ſeq. Quæ ſit eius materia, ib. Quæ forma, ibid. Qualis ad eam requiratur contritio, 364. et ſeq. Qualis confeſsio, 367. et ſeq. Satisfactio, 376. et ſeq. Pœnitentiam in confeſsione iniunctam, quis poſsit cõmutare, 379.
Pollutio, quid, 136. An aliquando liceat eam procurare, 137. et ſeq. An quis actionem licitam teneatur omittere, ſi præuideat indè naturaliter ſecuturam, 138. Facta in ſomno, an, & quando ſit mortalis, ibid.
Poſſeſſor bonæ fidei, an, et quando teneatur reſtituere, 150. 158. Malę fidei, quid debeat reſtituere, 152. 158.
Præceptum, quid ſit, 10. Quotuplex, 11.
Præcepta humana, an obligent ſub peccato, & quali, 13. An cum periculo grauis incommodi, 22. Ex quibus ſignis colligi poſsit, an grauiter obligent, 13. An ſint implenda ex charitate, 18. An ad impletionem requiratur intentio ſatisfaciendi, ibid. et ſeq. An quis ijs poſsit ſatisfacere per actum ex circunſtantijs peccaminoſum, ibid.
Præceptum duplex, an vno actu poſsit impleri, 20. An diuerſis actibus ei ſatisfieri poſsit eodem tempore, ibid.
Pręcepta plura violans vno actu, quot peccata cõmittat, 21. An ignorantia, & metus excuſent à tranſgreſsione, ibid. et ſeq. An diſpenſatio, 23. Vtrum præcepti pars ſit implenda, ſi nequeas implere totum, 23.
Præceptum confeſsionis, 406.
Præcepta Decalogi, 59. & ſeq. v. Decalogus.
Præcepta Eccleſię, 213.
Præceptum locale, 15.
Præceptum vniverſale, ibid.
Præceptorum obligatio, 117.
Prælati, quomodo obligentur præcepto fraternæ correptionis, 49. An, & qui poſsint diſpenſare in votis, 99. et ſeq. An Prælati Ordinum teneantur fugitiuos requirere, 230. Quid poſsint ſubditis permittere, ſalvo voto paupertatis, 226.
Prælatorum obligatio, 50.
Pręſtimonium, 241.
Præſumptio, quid, quale peccatum, 289.
Præſumptio de miſericordia Dei, 40.

Præ-

Precarium, quid, 168.
Pretium, quotuplex, 174.
Principum obligatio, 127. & ſeq. 145. 164.
Proclamationes matrimonij, 431.
Procuratorum obligatio, & peccata, 26.
Prodigalitas, in quo conſiſtat, et quale ſit peccatum, 291.
Prodigi, an poſsint contrahere, 163.
Proditio, 292.
Profeſsio fidei, 33. et ſeq.
Profeſsio Religioſa, quas requirat conditiones, vt ſit valida, 221. & ſeq. Facta ex graui metu, an ſit irrita, 163.
Profeſsi, an, & qui poſsint inſtitui hæredes, 202.
Promiſsio acceptata, an grauiter obliget, 163. In rebus Eccleſiaſticis ex graui metu facta, an ſit irrita, ib.
Propola, 57.
Proſcriptos, quibus liceat occidere 121.
Proximo, an liceat velle aliquod malum, 45. Quando quis teneatur ei ſubvenire, 46. An, & quando eius peccatum permitti poſsit, 55.
Pueri quibus legibus obligentur, 14. An, & quando obligentur præcepto confeſsionis, 406.
Pupillus, 113. 163. 191.
Puſillanimitas, 291. 300.

Q

QVæſtorum obligatio, 178.
Quantitas, & qualitas ſuſpenſionis vndè colligenda, 464.

R

RAncor, 300.
Rapina, 139.
Raptus, quid, 134. An, & quamdiu impediat matrimonium, 430. 441.
Rebaptizans, & rebaptizatus, an ſint irregulares, 471.
Referentis obligatio, 266.
Regula externa actuum humanorum, 10. Regula interna, 1. Regula Ordinum Religioſorum, 226. & ſeq.
Regularibus cur ampla priuilegia à Pontificibus conceſſa, 107.
Religioſus ſtatus, quid ſit, 219. Qui poſsint eum amplecti, 218. Qui teneantur, ibid. Religioſa profeſsio, quas requirat conditiones, 221. et ſeq.
Religioſus ad Cardinalatum, vel Epiſcopatum promotus, an maneat obſtrictus votis ſuæ Religionis, 220.
Promotus ad Parochiam, an teneatur deferre habitum Religionis, & regulam ſervare, 221. Ad quid obligetur Religioſus vi ſuę profeſſionis, 222. Vi voti paupertatis, 223. & ſeq. Ad quid vi voti caſtitatis, & obedientię, 226. An, & quomodo teneatur ad perfectionē, 222. An contra hanc peccet, ſi regulam Ordinis tranſgrediatur, 227. An teneatur obedire, ſi dubitet, vtrū res, quę iubetur, ſit licita, 228. An, & quando liceat ei tranſire ad Ordinem ſtrictiorem, 229. An, & quando ad laxiorem, ibid. An, & quando poſsit è Religione expelli, ibid. An ex-

expulſus maneat votis adſtrictus, ibid. & ſeq. An teneatur ad Horas, 240. An Prælatus teneatur fugitivum, & apoſtatam requirere, 230. An profeſſus in vno Monaſterio poſsit cogi, vt ſe transferat ad aliud, 231. An poſsint Religioſi noua ſtatuta condere, 227. An à Pontifice poſsint cogi ad arctiorem viuendi rationem, ib. An illis liceat negotiari, 178.

Religioſi Mendicantes, an licitè miniſtrent Euch. 334.

Reliquias, an cum reliquijs liceat permutare, 74. Falſas proponere, quale ſit peccatum, 60.

Remedia contra maleficia, 67. et ſeq.

Remiges Chriſtiani, 58.

Remiſsio debitorum, 164.

Renuntiatio hæreditatum, 195. et ſeq.

Renuntiationes bonorum, factæ ab ingredientibus Religionem, an ſint validę, 197.

Repreſſalia, an liceant, 127.

Reſervatio caſuum, quid ſit, 391. et ſeq. Quis habeat poteſtatē reſervandi, ib. Quis abſolvendi, 393.

Reſidentia Epiſcopi, et eorum, qui habent beneficium curatū, 236.

Reſignatio beneficij, quid et quotuplex, 237.

Reſtitutio, quid ſit, et qui ad eam teneantur, 143. An plures ſimul damnificantes teneantur reſtituere inſolidum, et quo ordine, 146. ſeq. An teneatur reſtituere qui aliū impediuit à conſecutione alicuius boni, 147. Cui reſtitutio debeat fieri, 148. et ſeq. An, et quando debeat reſtituere bonæ fidei poſſeſſor, 150. ſeq. Quid poſſeſſor malę fidei, 152. An et quid reſtituendum pro iniuria corpori illata, per mutilationē, occiſionē, &c. 154. et ſeq. Quibus pro his reſtitutio fieri debeat, 155. Quid reſtituendū pro illato ſtupro, 156. Quid pro adulterio, ibid. Pro famâ, 157. Pro inductione ad peccatum, ibid. Pro avocatione à Religione, ibid.

Reſtitutiônis circunſtantię; vt tempus, locus, modus, &c. 158. et ſeq. Quę à reſtitutione excuſent, 160. et ſeq.

Reuerentia filiorum erga parentes, 110.

Reus, an, et quando teneatur fateri verum, 270. et ſeq. An grauiter peccet, ſi ad euitanda tormenta grauia, falſum crimen ſibi imponat, 271. An teneatur reuelare complices, 271. An ei liceat occidere miniſtros iuſtitiæ, 121. Quid circa fugam, 272. et ſeq. Quomodo Confeſſario agendum cum reo, 273. et ſeq.

Rex bellum geſturus ad quid obligetur. 127. et ſeq.

Rixæ, 300.

Ruſtici, alijque ſimpliciores in Germaniâ, qui habentur hęretici, an poſsint abſolvi à ſuis Parochis, 39.

S

SAcerdotū obligatio circa Miſſæ ſacrificium, 347. et ſeq.

Sacramentū, quid ſit, 301. Quid circa eius materiam, et formam ſervan-

uandum, 302. et ſeq.

Sacramentorum Miniſter, 304. Quid in eo requiratur, vt det validè, ibid. et ſeq. Quid vt licitè, 305. et ſeq. Quæ diſpoſitio requiratur in ſuſcipiente ad valorem Sacramenti, 307. Quid, vt licitè, et cum fructu ſuſcipiatur, 308.

Sacramẽtalia, quid ſint, 309. Quid efficiant, ibid.

Sacrificium Miſſæ, 347. et ſeq. Cuius ſit applicare fructum ſacrificij, 351. v. Miſſa.

Sacrilegium, quid ſit, & quotuplex, 69. et ſeq Quot modis committatur per actum venereum, 135. et ſeq.

Sartorum obligatio, 169.

Satisfactio, 376. et ſeq.

Scandalum, quid, & quotuplex ſit, 51. Quando committatur, 53. et ſeq. Actiuum, an ſit ſpeciale peccatũ, 52. Quando ſit mortale, quando veniale, ibid. Scandalizans quot peccata committat, & an in materia iuſtitiæ teneatur ad reſtitutionẽ, ibid. Scandalum paſsiuum, an ſit circumſtantia aggrauans, 51. An, & quando poſsit permitti, 53. Quid ad hoc vitandum omitti debeat, ibid. et ſeq.

Scrupulus, 9.

Scrupuloſæ conſcientiæ ſigna, ibid. Remedia, et priuilegia, ibid.

Secretarij obligatio, & peccata, 266.

Secreti violatio, 267. 293.

Senes, an, & qui teneantur ad ieiunium, 217. et ſeq.

Sententia probabilis, quæ ſit, an ſequenda. An tutior eligenda, 4. Quomodo Confeſſarius ſequi poſsit minùs ſibi probabiles in fauorem pœnitentis, 5. An quis ſpeculatiuè probabiles ſequi poſsit in adminiſtratione Sacramentorum, 6.

Sepulturâ Eccleſiaſticâ, an priuetur excommunicatus, 456. An interdictus, 469.

Servilia opera, 100.

Servus, an, & quàm grauiter peccet, ſi domino inuito quid auferat, 141. An teneatur ad reſtitutionem, 143. An cum liberâ poſsit contrahere matrimonium, 433. An cum ſerva, ibid.

Servi originarij, vel aſcititij, an ſint propriè ſervi, ibid. An ſervi ſint irregulares, 475.

Sigillum Confeſsionis, quid 400. Quæ cadant ſub ſigillum, 402. Qui ad illud teneantur. 403.

Simonia, quid ſit, 71. Quotuplex, 72. An ſit ſimonia concionari, cathechizare, Miſſas facere, &c. pro pretio, 73.

Simoniæ, pœna, 74. Simoniacè acceptum, an, et cui debeat reſtitui, 75.

Societas Ieſu, 202. v. Religioſus.

Societatis cõtractus, quid ſit, 186

Sodomia, quid, 136.

Soror, an teneatur fratri, vel ſorori in neceſsitatibus ſubvenire, 113.

Sorores Tertiarię Ordinis S. Franciſci, an ſint Religioſæ, 220.

Sortes diuinatorię, diuiſoriæ, 63.

Spectatio turpium comœdiarum, quale ſit peccatum, 132.

Spe

Digitized by Google

Spei pręceptũ,quando obliget, 40.
Sponſalia, quid ſint, 416. Quæ, & quanta eorum obligatio, 418. & ſeq. Quomodo diſſolvantur,419.& ſeq.
Sponſis,an liceant impudici tactus, oſcula, &c.ibid.
Sponſio,quid ſit, an, & quando licitè fiat, 184.
Spurius, 112.
Status Clericorum, 231.& ſeq. v. Clerici.
Status Religioſ. 219. & ſeq.
Status ſæcularium præſertim iudicialium,255. & ſeq.
Stratagematis,an vti liceat in bello, 129.
Stuprum,quid, 134.
Stuprator, quid pro illato ſtupro debeat reſtituere, 156.
Subditi quomodo ſint obligati ſuis Superioribus, 115.
Superbia,quid ſit, 289. Quale peccatum,ibid.Quæ ſint eius filię,ibid.
Superiores quomodo ſint ſubditis obligati, 114. & ſeq.
Superſtitio,quid ſit, & quotuplex, 59. Quando committatur ſuperſtitio cultûs falſi,60. Quando cultûs ſuperflui, ibid.
Suſpenſio,quid, 464. Quotuplex, ibid.Eius quantitas, & qualitas vndè ſit colligenda,ibid.Quæ ſint ſuſpenſiones in particulari, 466. Quis ab eis poſsit abſolvere, 467.
Suſpicio temeraria, 205.
Suſurratio, quid, 294. An ſuſurro teneatur amicitiam per ſe ſublatam reconciliare, 295.
Sutor, 277.
Symbolum Apoſtolicum, 30. 31.

T

TAbacum, 341.
Tabellio, 266.
Tactus impudici,qualia ſint peccata,131.& ſeq.An liceant inter coniuges,133. 425. An inter ſponſos, 133.
Tentatio Dei quid ſit, 69. Quale peccatum, ibid.
Teſtamentũ,quid quotuplex, 192. An ſit validum,cui deſunt ſolemnitates iure ciuili requiſitæ,ibid. et ſeq. Qui poſsint, & debeant eſſe executores teſtamenti, 197. Intra quod tempus exequi debeant, 199. Qui poſsint teſtari, 201. et ſeq. Teſtamenta militum ſunt priuilegiata, 194.
Teſtimoniũ mulieris,ſervi, minoris, inimici,periuri,&c.An ſit validũ,269
Teſtis,ibid.An,& quando quis teſtari teneatur,& ad quid obligetur, qui non vult teſtari,ibid. Ad quid,qui falſa teſtatus eſt, 270.
Theſauri inventi,quibus ſint reſtituendi,vel dandi,150.
Torpor, 300.
Tortura reorum, 271.
Traditio in rebus Eccleſiæ,ex graui metu facta,an ſit irrita, 163.
Triſtitia de bono alterius, an, & quando ſit peccatum, 295.
Tutela, 190.
Tutela inculpata,quæ ſit, 182.
Tutorum officium, 113. et ſeq. 190. et ſeq.
Typographus, 101.

V

VAgi,an teneantur pręceptis locorum,in quibus morantur, 16. An coram quolibet Parocho poſsint contrahere matrimonium, 439.
Vana gloria,quid ſit, quale peccatũ,

uandum, 302. et ſeq.

Sacramentorum Miniſter, 304. Quid in eo requiratur, vt det validè, ibid. et ſeq. Quid vt licitè, 305, et ſeq. Quæ diſpoſitio requiratur in ſuſcipiente ad valorem Sacramenti, 307. Quid, vt licitè, et cum fructu ſuſcipiatur, 308.

Sacramētalia, quid ſint, 309. Quid efficiant, ibid.

Sacrificium Miſſæ, 347. et ſeq. Cuius ſit applicare fructum ſacrificij, 351. v. Miſſa.

Sacrilegium, quid ſit, & quotuplex, 69. et ſeq Quot modis committatur per actum venereum, 135. et ſeq.

Sartorum obligatio, 169.

Satisfactio, 376. et ſeq.

Scandalum, quid, & quotuplex ſit, 51. Quando committatur, 53. et ſeq. Actiuum, an ſit ſpeciale peccatū, 52. Quando ſit mortale, quando veniale, ibid. Scandalizans quot peccata committat, & an in materia iuſtitiæ teneatur ad reſtitutionē, ibid. Scandalum paſsiuum, an ſit circumſtantia aggrauans, 51. An, & quando poſsit permitti, 53. Quid ad hoc vitandum omitti debeat, ibid. et ſeq.

Scrupulus, 9.

Scrupuloſæ conſcientiæ ſigna, ibid. Remedia, et priuilegia, ibid.

Secretarij obligatio, & peccata, 266.

Secreti violatio, 267. 293.

Senes, an, & qui teneantur ad ieiunium, 217. et ſeq.

Sententia probabilis, quæ ſit, an ſequenda. An tutior eligenda, 4. Quomodo Confeſſarius ſequi poſsit minùs ſibi probabiles in fauorem pœnitentis, 5. An quis ſpeculatiuè probabiles ſequi poſsit in adminiſtratione Sacramentorum, 6.

Sepulturâ Eccleſiaſticâ, an priuetur excommunicatus, 456. An interdictus, 469.

Servilia opera, 100.

Servus, an, & quàm grauiter peccet, ſi domino invito quid auferat, 141. An teneatur ad reſtitutionem, 143. An cum liberâ poſsit contrahere matrimonium, 433. An cum ſerva, ibid.

Servi originarij, vel aſcititij, an ſint propriè ſervi, ibid. An ſervi ſint irregulares, 475.

Sigillum Confeſsionis, quid 400. Quæ cadant ſub ſigillum, 402. Qui ad illud teneantur, 403.

Simonia, quid ſit, 71. Quotuplex, 72. An ſit ſimonia concionari, cathechizare, Miſſas facere, &c. pro pretio, 73.

Simoniæ, pœna, 74. Simoniacè acceptum, an, et cui debeat reſtitui, 75.

Societas Ieſu, 202. v. Religioſus.

Societatis cōtractus, quid ſit, 186

Sodomia, quid, 136.

Soror, an teneatur fratri, vel ſorori in neceſsitatibus ſubvenire, 113.

Sorores Tertiariæ Ordinis S. Franciſci, an ſint Religioſæ, 220.

Sortes diuinatoriæ, diuiſoriæ, 63.

Spectatio turpium comœdiarum, quale ſit peccatum, 132.

Spe

Spei præceptū, quando obliget, 40.
Sponſalia, quid ſint, 416. Quæ, & quanta eorum obligatio, 418. & ſeq. Quomodo diſſolvantur, 419. & ſeq.
Sponſis, an liceant impudici tactus, oſcula, &c. ibid.
Sponſio, quid ſit, an, & quando licitè fiat, 184.
Spurius, 112.
Status Clericorum, 231. & ſeq. v. Clerici.
Status Religioſ. 219. & ſeq.
Status ſæcularium præſertim iudicialium, 255. & ſeq.
Stratagematis, an vti liceat in bello, 129.
Stuprum, quid, 134.
Stuprator, quid pro illato ſtupro debeat reſtituere, 156.
Subditi quomodo ſint obligati ſuis Superioribus, 115.
Superbia, quid ſit, 289. Quale peccatum, ibid. Quæ ſint eius filię, ibid.
Superiores quomodo ſint ſubditis obligati, 114. & ſeq.
Superſtitio, quid ſit, & quotuplex, 59. Quando committatur ſuperſtitio cultûs falſi, 60. Quando cultûs ſuperflui, ibid.
Suſpenſio, quid, 464. Quotuplex, ibid. Eius quantitas, & qualitas vndè ſit colligenda, ibid. Quæ ſint ſuſpenſiones in particulari, 466. Quis ab eis poſsit abſolvere, 467.
Suſpicio temeraria, 205.
Suſurratio, quid, 294. An ſuſurro teneatur amicitiam per ſe ſublatam reconciliare, 295.
Sutor, 277.
Symbolum Apoſtolicum, 30. 31.

T

Tabacum, 341.
Tabellio, 266.
Tactus impudici, qualia ſint peccata, 131. & ſeq. An liceant inter coniuges, 133. 425. An inter ſponſos, 133.
Tentatio Dei quid ſit, 69. Quale peccatum, ibid.
Teſtamentū, quid quotuplex, 192. An ſit validum, cui deſunt ſolemnitates iure ciuili requiſitæ, ibid. et ſeq. Qui poſsint, & debeant eſſe executores teſtamenti, 197. Intra quod tempus exequi debeant, 199. Qui poſsint teſtari, 201. et ſeq. Teſtamenta militum ſunt priuilegiata, 194.
Teſtimoniū mulieris, ſervi, minoris, inimici, periuri, &c. An ſit validū, 269
Teſtis, ibid. An, & quando quis teſtari teneatur, & ad quid obligetur, qui non vult teſtari, ibid. Ad quid, qui falſa teſtatus eſt, 270.
Theſauri inventi, quibus ſint reſtituendi, vel dandi, 150.
Torpor, 300.
Tortura reorum, 271.
Traditio in rebus Eccleſiæ, ex graui metu facta, an ſit irrita, 163.
Triſtitia de bono alterius, an, & quando ſit peccatum, 295.
Tutela, 190.
Tutela inculpata, quæ ſit, 182.
Tutorum officium, 113. et ſeq. 190. et ſeq.
Typographus, 101.

V

Vagi, an teneantur preceptis locorum, in quibus morantur, 16. An coram quolibet Parocho poſsint contrahere matrimonium, 439.
Vana gloria, quid ſit, quale peccatū,

quotupliciter eâ peccetur, 290.

Vana obſervantia,quid,quotuplex, quale peccatum, 64. Vndè cognoſci poſsit, 65.

Vaſſallus, 183.

Vectigalium fraudatione,quàm grauiter peccetur, et an ex eâ oriatur obligatio reſtitutionis, 153.

Venator, 150.

Venditio,quid, 174.

Venditor,quo pretio debeat vendere, ibid. & ſeq. An teneatur de vitio rei,quæ venditur præmonere emptorem, 176. Res vendita cui pereat antè traditionem, 177.

Veneficium, 67.

Venena, an liceat vendere, 58.

Verba turpia proferre quale ſit peccatum, 132. An,& quando ea liceant inter coniuges, 425.

Veſtes Clericales, 254. Infideliū, 55. Quando ſacrę veſtes exſecrentur, 357.

Veſte virili, an liceat fœminæ vti, vel contra, 54.

Vidua, 425.

Vindicta, 298.

Violentia, 292.

Virgini, an liceat occidere invaſorem pudicitię, 123. An pro ſervandâ caſtitate mortis periculo ſe exponere, 119.

Vitam, an liceat abbreuiare, ibid. Eius defenſio, 123.

Votum,quid ſit, & quotuplex, 88. Quę requiratur voti deliberatio, & intentio, ibid. et ſeq.

Voti materia, 91. et ſeq.

Voti quæ, & quanta ſit obligatio, 92. et ſeq. An quis teneatur voto, de quo dubitat, an ſit emiſſum, 89. De voto emiſſo dolere, quale ſit peccatum, 93. An duplicem malitiam admittat, qui violat votum de re iam antè præceptâ, ibid.

Voto alieno, an quis obligetur, ibid. Qui vouit rem ab altero præſtandam, ad quid teneatur, ibid.

Vota perſonalia à quo ſint implenda, ibid. Realia, vndè ſolvenda, ibid. Conditionalia, an obligent ceſſante conditione, ibid.

Votum amplectendæ Religionis ad quid obliget, 94.

Vouentis intentio vndè in dubio ſit colligenda, ibid.

Voti obligatio quot modis tollatur, 95. Qui poſsint directè irritare, 96. & ſeq. Quinam indirectè, 97. Quinam in eis diſpenſare, 99.

Voti cōmutatio, quid ſit, 98. Quid circa eam requiratur, vt licitè fiat, ibid. Qui poſsint commutare, 99.

Votum caſtitatis, 226. An ſimplex caſtitatis votū impediat matrimoniū, 431. An ſolemne idem dirimat, 433.

Votum Religioſæ obedientiæ ad quid obliget, 226.

Votum Religioſę paupertatis, 225.

Vſura, quid ſit, 170. Quale peccatum, ibid. et ſeq.

Variæ ſpecies vſurę, 171. et ſeq.

Vſurariorum, & cooperantiū obligatio, et pœna quę ſit, 173. An ab vſurario liceat petere mutuum, 53.

Vxor ad quid teneatur erga maritum, 115. An, et quàm grauiter peccet, ſi marito invito, quid auferat, 141. An teneatur ad reſtitutionem, ibid. et 143. Quæ bona poſsit expendere, 48. 142.

Vxoricidium, an impediat matrimonium, 430.

Digitized by Google

INDEX
BVLLÆ SANCTÆ CRVCIATÆ.

DE Sanctæ Cruciatæ Bulla tractatus vnicus, 477.

Cap. I. De communi viuorum Bulla, ibid.

Dub. I. Quid ſit Bulla, & quiſnam eam concedere valeat, ibid.

Dub. II. Quibuſnam Cruciatæ concedatur Bulla, 479.

Dub. III. Quãtum temporis Bulla duret, 481.

An priuilegium Bullæ Pontificis concedentis morte finiatur, 483.

An Pontifex Bullam revocare poſsit, ibid.

An revocetur Bulla Cruciatę per Anni Sancti, aut aliud ſimile Iubilæum, aut per Bullam in Cœna Domini, 484.

Dub. IV. Quænam perſonæ priuilegijs Bullæ gaudere poſsint, 485.

Artic. I. An qui Bullam accipit, in gratia eſſe debeat, vt priuilegijs Bullæ potiri valeat, ibid.

Artic. II. An Cathecumeni, pueri, fatui, excommunicati, & hæretici gaudere poſsint Bulla, 486.

Artic. III. An Religioſi Bulla gaudere poſsint, 488.

An poſsit Religioſus Bullam accipere abſque licentia ſui Prælati, ibid.

Artic. IV. An viuorum Bulla poſſit defuncto aſſumi in ordine ad aliquem vſum, ibid.

Dub. V. Quid debeat facere quis, vt Bullę priuilegijs gaudere poſsit, 489.

Quantum militum numerum expenſis proprijs mittere teneatur, qui non ſequitur caſtra, vt Bullæ priuilegis potiri poſsit, ibid.

Quantam per Commiſſarij taxationem eleemoſynam erogare debeant, qui militem ad bellum non mittunt, 490.

Dub. VI. Reſolvuntur aliquę difficultates circa dicta in dubio proximo, ibid.

Dub. VII. De alijs difficultatibus, tàm de Clericis, quàm Religioſis, qui adeunt bellum, vt milites in ſpiritualibus adiuvent, 492.

Artic. I. Quidnam hic nomine Clericorum, & Regularium intelligatur, & quamnam licentiam habere debeant, vt exercitum adeant: & quænam miniſteria ibi exercere teneantur, ibid.

Artic. II. Quænam particularia priuilegia concedantur Clericis, & Regularibus ad exercitum euntibus, 494.

Quomodò declaret iſtud nempè dictum Commiſſarius, 495.

Dub. VIII. De alijs dusuob priuilegijs, quæ militibus conceduntur, ibid.

Dub. IX. De aliquibus difficulta-

tatibus erga taxationem eleemoſynæ pro Bulla, 497.

Dub. X. De indulgentijs Bullæ, 498.

Artic. I. Quænam indulgentiæ concedantur in Bulla, ibid.

Artic. II. De indulgentia plenaria, quę euntibus, vel mittentibus ad exercitum conceditur, 499.

An indulgentia plenaria, quæ cōceditur initio Bullæ euntibus ad exercitum, vel mittentibus alios, ſit eadem indulgentia, quæ poſteà conceditur accipientibus Summarium Bullæ, vt applicetur ſibi ſemel in vita, & iterū in mortis articulo, ibid.

An ad iſtam lucrandam indulgentiam Confeſsio requiratur actualis, ibid.

Quandonam indulgentiam lucrentur iſtam, qui ad exercitum tendunt, 500.

Artic. III. De indulgentia plenaria, quæ conceditur accipientibus Summarium Bullæ, 501.

An poſsit applicare indulgentiam in vita, & in morte alius diſtinctus à Confeſſario, ibid.

An indulgentia debeat applicari in Confeſsione, an extra Confeſsionem ſufficiat, ibid.

Quibus verbis applicari debeat indulgentia, & an ſine verbis poſsit, 502.

An ſimul cum hac indulgentia poſsit applicari alia plenaria, pro alio titulo, ibid.

Quidnam intelligatur hic per mortis articulum, ibid.

An poſsit quis lucrari indulgentiam, quin ipſam applicet Confeſſarius, 503.

Artic. IV. De indulgentia quindecim annorum, & participationis piorum operum, ibid.

Quænam gratię concedantur in hac clauſula Bullę, & quomodo intelligi debeant, ibid.

Quidnam intelligatur pro remiſſione pœnitentiarum impoſitarum, & quolibet modo debitarum, 504.

Quidnam intelligatur per gratiam participationis omnium operum piorum, quæ fiunt in Eccleſia militante, ibid.

Quidnam requiratur ad iſtas lucrandas gratias, 505.

Quoties iſtæ gratiæ poſsint obtineri, ibid.

Artic. V. De indulgentijs, quæ obtinentur viſitando quinque Altaria, 506.

Artic. VI. An indulgentia, quam obtinet viſitans quinque Eccleſias, aut Altaria, poſsit applicari defunctis, 508.

An quando quis alio indulto poteſt eximere animam è Purgatorio, vel ſibi indulgentiam obtinere, iſte talis viſitans Altaria poſsit vna, & eadem viſitatione duas Animas è Purgatorio eripere, aut duas indulgentias obtinere, aliam per Bullam, aliam per indultum, & generaliter quæritur, an vno eodemque opere poſsint obtineri plures indulgentiæ conceſſæ per diuerſa indulta, 509.

An ad obtinendas indulgentias ſit neceſſarium eſſe in gratia, ibid.

Dub. XI. Quænā priuilegia obtinean-

Digitized by Google

neantur per Bullam tempore interdicti, 510.

Artic.I. Reſolutiones circa celebrandam Miſſam,& audiendam, & circa officia diuina, ibid.

An habens Bullam teneatur audire Miſſam diebus feſtis tempore interdicti, 511.

Artic.II. De priuilegio accipiendi Sacramenta, & poſſe ſepeliri in loco ſacro, cum moderata funeris pompa tempore interdicti, 512.

Dub. XII. De priuilegijs Oratoriorum, 513.

An virtute Bullæ poſsit quis erigere domi ſuę Oratorium, in quo poſt approbationem Ordinarij poſſit celebrari Miſſa, ibid.

Quid liceat in vſu Oratoriorum privatorum virtute Bullę, 514.

An die Paſchatis poſsit audiri Miſſa,& accipi Euchariſtia in Oratorio virtute Bullæ, 515.

Dub.XIII. De priuilegio veſcendi carnibus ex conſilio vtriuſque Medici,& ovis,& lacticinijs in diebus quibus prohibentur,ibid.

Artic.I. De priuilegio veſcendi carnibus, ibid.

Artic.II. De priuilegio veſcendi ovis,& lacticinijs in Quadrag. 517.

Artic. I I. De priuilegio, quod Eccleſiaſticis datur per aliam Bullam, vt ovis, & lacticinijs veſcantur, 519.

Quonam pretio Commiſſarius Bullam taxauerit, ibid.

Dub.XIV. De electione Confeſſarij approbati ab Ordinario,quę cōceditur per Bullam, 521.

Artic.I. De approbatione neceſſaria in Confeſſario, vt per Bullam eligi poſsit,ibid.

An approbatus in vna Diœceſi,vel cum limitatione,pro aliquo tantùm loco,tēpore,aut perſonis,poſsit eligi per Bullam in cunctis Diœceſibus,locis,temporibus,& pro perſonis quibuſcumque, ibid.

Art.II. De poteſtate Confeſſarij electi virtute Bullæ, quoad abſolutionem culparum reſervatarum, & non reſervatarum, 525.

Quodnam ſit priuilegium Bullæ, quando concedit; quod ſemel in articulo mortis poſsit quis abſolvi à caſibus Apoſtolicæ Sedi reſeruatis, 528.

Quibuſnam verbis,aut forma abſolvendum ſit virtute Bullæ à peccatis,& cenſuris, ibid.

Art.III. An poſsint Regulares virtute Bullæ eligere Cōfeſſarium,qui eos abſolvat à peccatis reſervatis,& non reſervatis, 529.

An Nouitij poſsint gaudere virtute Bullę quoad caſus reſervatos, ib.

An Regularibus Ordinum militantium prohibeatur per decretum Vrbani gaudere Bulla quoad abſolutionem à reſervatis, ibid.

Dub.XV. De poteſtate Confeſſarij in virtute Bullæ quoad abſolutionem à cenſuris, ibid.

Art.I.De cenſuris in generali,ibid.

An abſolutio,quæ tribuitur in foro conſcientiæ virtute Bullæ poſsit valere in externo foro ad effectum aliquem, 531.

An per Bullam poſsit abſolvi ad rein-

reincidentiam, ita vt abſolutus in eandem cenſuram reincidat, niſi ad impleat quod ſibi fuit impoſitũ, 532

Artic. II. De cenſuris in particulari, ibid.

An virtute Bullæ irregularitas aliqua tolli poſsit, 533.

Dub. XVI. De poteſtate commutandi vota virtute Bullæ, ibid.

Artic. I. Reſolvuntur dubia aliqua, 534.

Quiſnam Confeſſarius poſsit cõmutare vota virtute Bullæ, & an commutatio facienda ſit in Confeſſione, ibid.

An ad commutandum virtute Bullæ requiratur cauſa, ibid.

An per Bullam poſsint vota cõmutari in opus non ęquale, ſed minus, ibid.

An virtute Bullę tota commutatio fieri debeat in ſubſidium Cruciatæ, ibid.

Quænam ſumma danda ſit in ſubſidium Cruciatæ, ibid.

An in commutatione pro eleemoſyna temporali his, qui non poſſunt talem eleemoſynam elargiri, poſsit Confeſſarius imponere eleemoſynam ſpiritualem, v. g. orationes, & alia pia opera in ſubſidium expeditionis Cruciatæ ibid.

An virtute huius priuilegij iuramenta poſsint commutari, ibid.

An ſi quis fecit votum, impoſuitque ſibi pœnam aliquam pecuniariam in pœnam violati voti, poſt violationem illius, poſsit iſta pœna per Bullam commutari, 535.

An votum faciendi quidquam, & non petendi commutationem illius voti, poſsit per Bullam commutari, ibidem.

An facienti votum cum intentione, vt tale votum Pontifici reſervetur, & quod nullus alius poſsit diſpenſare, neque commutare per priuilegium quodvis, poſsit votũ iſtud commutari per Bullam, ibid.

Artic. II. De votis, quæ virtute Bullæ commutari nequeunt, 536.

Quodnam caſtitatis votum nequeat per Bullam commutari, ibid.

Quodnam Religionis votum, nequeat per Bullam commutari, 538.

Quodnam votum vltramarinum non valeat per Bullam commutari, 539.

Dub. XVII. De aliquibus difficultatibus Bullæ, quæ explicandæ reſtant, ibid.

Artic. I. An debeat aſſervari ſummarium Bullæ, & inſcribi nomen accipientis, ibid.

Artic. II. An acceptis Bullis duabus poſsint aliqua priuilegia obtineri duplicata, 540.

Artic. III. De ſuſpenſione, & revalidatione indulgentiarum, & gratiarum, quas Bullę Commiſſarius concedit, ibid.

Artic. IV. De ſuſpenſione interdicti dum Bulla promulgatur, 543.

Cap. II. De Bulla Compoſitionis, 544.

Dub I. De bonis in communi, de quibus Commiſſarius poteſt compoſitionem facere, ibid.

Artic. I. Quænam quantitas componi poſsit, ibid.

Quę-

Digitized by Google

Quænam eleemoſyna pro compoſitionis Bulla eroganda ſit, 545.

Artic. II. Cuiuſnam qualitatis futura ſint bona, ſuper quæ fieri poſſit compoſitio, 546.

An in caſu quo compareat Dominus bonorum, de quibus per Bullas facta eſt compoſitio, vel cum Commiſſario conventum fuit; is, qui cõpoſuit illa bona, debeat reſtituere, aut tuta conſcientia poſsit ſibi retinere, ibid.

Quibuſnam perſonis poſsit valere compoſitio per Bullas, aut cum Commiſſario, 547.

Quibuſnam perſonis Bulla hæc, ſcilicet, compoſitionis valere non poſsit, ibid.

Dub.II. De particularibus caſibus, quos Bulla compoſitionis intrat, 548.

Artic. I. De primis ſex caſibus, qui ponuntur in Bulla, ibid.

Artic.II. De ſex alijs caſibus, qui ponuntur in Bulla, 551.

Artic.III. De ſex vltimis caſibus, qui ponuntur in Bulla, 553.

Artic.IV. Concluſio huius Bullæ, 555.

An dilatio componendi ſe per Bullas, & quanta, ſit peccatũ mortale, 556.

Cap.III. De Bulla Defunctorum, 557.

Dub.I. De Indulgentia plenaria, quæ per Bullam conceditur animæ in Purgatorio patienti, ibid.

An infallibiter Indulgentia lucretur plenaria Bullæ, animæ pro qua offertur, ibid.

Quandonam huius indulgentiæ beneficio fruatur anima, ibid.

An ſit vtile accipere vltra vnam vicem Bullam pro vna anima, ibid.

An quando quis accipit Bullam Defunctorum, poſsit determinationem relinquere Deo, vt ipſe eligat animam quam voluerit, cui applicetur indulgentia, ibid.

An poſsit accipi Bulla pro pluribus animabus, aut pro omnibus, vt inter eas diuidatur indulgentia, per quam anima vna poterat à pœnis eripi, 558.

Dub.II. De alijs difficultatibus circa Bullam, ibid.

An ſit neceſſarium, quod ſit in ſtatu gratiæ illę, qui applicat ſuffragium huius Bullę, aut aliam quamlibet indulgentiam defunctis, vt illis proſit, ibid.

Quænam eleemoſyna taxata ſit pro defunctorum Bulla, ibid.

Caput IV. De facultatibus Commiſſarij Generalis Cruciatæ ibid.

Dub.I. De facultatibus in ordine ad bonam Bullæ expeditionẽ, 559.

Quamnam facultatem habeat Commiſſarius, vt procedat contra delinquentes in Cruciatam, ibid.

Quiſnam putetur in Cruciatam delinquere, ibid.

An pœnæ pecuniariæ, quas imponit Commiſſarius, debeant pro integro Cruciatę applicari, ibid.

An pœnę impoſitę ab Ordinarijs pro quocumque delicto debeant applicari Cruciatę, ibid.

Quoſnam Officiales poſsit Commiſſarius Generalis eligere, ibid.

Quam-

Quamnam poteſtatem habeat Cõmiſſarius in recolligendis Cruciatæ bonis, 560.

Dub. II. De facultatibus, quas habet quoad animarum ſalutem, ibid.

An poſsit in irregularitatibus diſpenſare, ibid.

In quanam forma poſsit in his irregularitatibus diſpenſare, ibid.

An hæc diſpenſatio valeat in foro externo, ibid.

An valeat quando delictum eſt publicum, ibid.

An poſsit Commiſſarius diſpenſare in aliquo impedimento occulto matrimonij, poſtquam invalidè cõtractum eſt, ibid.

An ſi hoc impedimentum ſupervenit matrimonio, poſsit in eo Cõmiſſarius diſpenſare, 561.

An poſsit Commiſſarius legitimare prolem, quæ nata eſt ex matrimonio, durante illo impedimento occulto, quo matrimonium contractum fuit, ibid.

An poſsit Commiſſarius Generalis licentiam dare, vt erigatur Oratorium in priuatis ædibus, & vt in eo celebretur Miſſa, ibid.

An poſsit dare licentiam, vt celebretur Miſſa, & audiatur vna hora ante diem, & alia poſt meridiem, & quibus perſonis, ibid.

Propoſitiones, ſeù opiniones dãnatæ à Summis Pontificibus Innocentio X. Alexandro VII. & Innocentio XI. 562. & ſeq.

LAVS DEO.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google